A

DESCRIPTIVE CATALOGUE

OF THE

SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE COLLECTIONS

OF

THE ROYAL ASIATIC SOCIETY OF BENGAL

BY

MAHĀMAHOPĀDHYĀYA HARAPRASĀDA SHĀSTRĪ,
C.I.E., M.A., D.LITT., F.A.S.B.

REVISED AND EDITED BY

CHINTAHARAN CHAKRAVARTI, M.A.

VOLUME VIII, PART I
TANTRA MANUSCRIPTS

PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS
PUBLISHED BY THE ROYAL ASIATIC SOCIETY OF BENGAL

CALCUTTA
1939

Price 12-0.

NOTICES OF SANSKRIT MANUSCRIPTS
PUBLISHED BY THE ROYAL ASIATIC SOCIETY OF BENGAL

First Series. Vols. I–IX. By R. L. MITRA and Vols. X–XI. By MM. H. P. SHĀSTRĪ. 1870–1895.

[Vol. I]	(No. 1) (1871), pp. 10+108=118	Price Rs.	2/8/-
,,	(No. 2) (1870), ,, 4+96=100	,,	1/4/-
,,	(No. 3) (1871), ,, 16+134=150	,,	2/8/-
Vol. II,	Pt. 1 (No. 4) (1872), pp. 4+96=100	,,	1/4/-
,,	Pt. 2 (No. 5) (1872), ,, 4+96=100	,,	1/4/-
,,	Pt. 3 (No. 6) (1873), ,, 4+96=100	,,	1/4/-
,,	Pt. 4 (No. 7) (1874), ,, 4+12+114=130 and 4 plates	,,	2/8/-
Vol. III,	Pt. 1 (No. 8) (1874), ,, 4+96=100 and 1 plate	,,	2/8/-
,,	Pt. 2 (No. 9) (1875), ,, 2+80+32=114 and 2 plates	,,	2/8/-
,,	Pt. 3 (No. 10) (1876), ,, 4+96=100	,,	1/4/-
,,	Pt. 4 (No. 11) (1876), ,, 94+4+12=110 and 10 plates	,,	3/12/-
Vol. IV,	Pt. 1 (No. 12) (1877), ,, 96+8=104	,,	1/4/-
,,	Pt. 2 (No. 13) (1878), ,, 224+16=240	,,	3/12/-
Vol. V,	Pt. 1 (No. 14) (1879), ,, 152+8=160	,,	2/8/-
,,	Pt. 2 (No. 15) (1880), ,, 318+16+32=366 and 5 plates	,,	6/4/-
Vol. VI,	Pt. 1 (No. 16) (1881), ,, 6+152=158 and 1 plate	,,	2/8/-
,,	Pt. 2 (No. 17) (1882), ,, 164+14+12=190	,,	2/8/-
Vol. VII,	Pt. 1 (No. 18) (1883), ,, 8+154=162	,,	2/8/-
,,	Pt. 2 (No. 19) (1884), ,, 168+16=184	,,	2/8/-
Vol. VIII,	Pt. 1 (No. 20) (1885), ,, 8+160=168	,,	2/8/-
,,	Pt. 2 (No. 21) (1886), ,, 176+18=194	,,	2/8/-
Vol. IX,	Pt. 1 (No. 22) (1887), ,, 10+160=170	,,	2/8/-
,,	Pt. 2 (No. 23) (1888), ,, 16+14+28+156=214	,,	3/12/-
Vol. X,	Pt. 1 (No. 24) (1890), ,, 6+120=126	,,	2/8/-
,,	Pt. 2 (No. 25) (1892), ,, 8+16+248=272	,,	3/12/-
Vol. XI,	(No. 26) (1895), ,, 20+72+24+138+6=260	,,	3/12/-

Second Series. Vols. I–IV. By MM. H. P. SHĀSTRĪ. 1898–1911.

Vol. I,	Pt. 1 (No. 27) (1898), pp. 160	Price Rs.	2/8/-
,,	Pt. 2 (No. 28) (1898), ,, 160	,,	2/8/-
,,	Pt. 3 (No. 29) (1900), ,, 40+112=152	,,	2/8/-
Vol. II,	Pt. 1 (No. 30) (1898), ,, 160	,,	2/8/-
,,	Pt. 2 (No. 31) (1904), ,, 22+78=100	,,	1/4/-
Vol. III,	Pt. 1 (No. 32) (1904), ,, 160	,,	2/8/-
,,	Pt. 2 (No. 33) (1907), ,, 26+14+94=134	,,	2/8/-
	(No. 34) (1911), ,, 36+12+264=[illegible]12	,,	[illegible]/-

PREFACE

The preparation of the Descriptive Catalogue of the Sanskrit Manuscripts in the collection of the Royal Asiatic Society of Bengal was undertaken by the late Mahāmahopādhyāya Haraprasāda Shāstri, M.A., D.Lit., C.I.E., F.A.S.B., in a series of fifteen volumes of which the first six dealing with the Buddhist MSS., Veda, Smṛti, History and Geography, Purāṇa and Vyākaraṇa, appeared during his lifetime. The seventh volume describing the Kāvya MSS. was published in 1934 three years after his death, of which the complete MS. was prepared and almost wholly seen by him through the press. The late Mahāmahopādhyāya left in addition the entire MSS. of the remaining eight volumes of the Catalogue which he divided into the following groups, namely, Tantra, Philosophy, Jyotiṣa, Jaina, Vernacular, Vaidyaka, Miscellaneous, Addenda and Supplement.

The materials left by the Mahāmahopādhyāya Shāstrī were complete and systematically arranged in the form of slips. They required however to be checked and verified with the various manuscripts described—a task which the late Mahāmahopādhyāya could not finish, as it was his habit to defer the verification till the last and then embody the necessary corrections in the final proofs. This work of verification was entrusted to Prof. Chintaharan Chakravarti, M.A., in 1933 by the Council of the R.A.S.B. who has thoroughly checked the materials and made corrections wherever necessary. Prof. Chakravarti has made some additions and has omitted portions which he considered unnecessary and redundant. He is also responsible for seeing the entire proofs through the press. In the work of verification and correction he has been ably assisted by Pandit Aghorenath Bhattacharyya, the Head Pandit in charge of the Society's Sanskrit Manuscripts.

The present Part deals with 648 MSS. on Tantra. Originally it was the idea of the late Mahāmahopādhyāya to devote one volume to the entire collection of manuscripts on Tantra numbering a

little over one thousand, and the Society planned its publication accordingly. But unfortunately the period of quiescence that intervened and held up the publications of the Society during the last few years prevented the issuing of any further Volume of the Descriptive Catalogue after the appearance of the last Volume in 1934. It has been thought desirable therefore that instead of waiting for another year for the completion of the entire work on the Tantras, the Volume might be issued in two Parts—Part I describing 648 MSS. and numbering 608 pages, and Part II dealing with the rest of some 500 MSS. and of approximately the same size.

The Part I which is now issued deals with the following subjects:—

(1) Original Tantras (Nos. 5804–6165).

(2) Digests:

A. Comprehensive and general works (Nos. 6166–6298).

B. Works dealing with particular deities:

I. Śakti (Nos. 6299–6451).

The work on Part II of the Volume is making satisfactory progress through the press and it is hoped to issue it in about a year's time. This Part will be divided into four sections and will respectively deal with :—

II. Rituals of different aspects of Śiva, Viṣṇu-Kārtavīrya, Gaṇeśa, Guru and Paramahaṃsa ;

C. Works on particular rites like initiation, puraścaraṇa, homa, mudrā, yantra, blackrites and other miscellaneous rites ;

D. Works on Tantric yoga ; and

E. Works on stotra and kavacas ; besides an introduction calling attention to the salient features of the MSS. described, a List of Contents, Abbreviations based on the principles adopted in the *Catalogus Catalogorum*, Addenda and Corrigenda and an Index to the entire Volume.

The Society is thankful to Dr. Baini Prashad, D.Sc., for taking a keen interest in the early publication of the work and to Dr. S. K. Chatterji, D.Lit., the Philological Secretary, for advice. The Press Clerk, Mr. D. K. Das, has been very helpful during the progress of the work through the press.

To Messrs. P. Knight and N. A. Ellis of the Baptist Mission Press, the Society is very grateful for giving all possible assistance in expediting the printing of the work, and for their whole-hearted co-operation, which has made it possible to issue this Part of the Volume within the present year.

B. S. GUHA,
General Secretary,
Royal Asiatic Society of Bengal.

15th December, 1939.

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MANUSCRIPTS.

ASIATIC SOCIETY OF BENGAL.

VOLUME VIII.

TANTRAS.

I. ORIGINAL TANTRAS.

5804.

8329. कुब्जिकामतम् । *Kubjikāmatam.*

Substance, palm-leaf. 12 × 2 inches. Folia, 1–239 of which Folia Nos. 49, 56, 69, 72–84, 86–104, 106–132, 134–187, 189–90, 192–229 are missing. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 1,700 approximately. Character, Later Gupta. Condition, old and dilapidated. Incomplete.

An account of the *Kubjikāmata* literature will be found in Nep. I, Preface, p. LXXVIII. A fairly good number of MSS of *Kubjikāmata* are noticed in Nep. I and Nep. II. The present MS is referred to in Rep. (1895–1900), p. 4.

Beginning :—

ॐ स्वस्ति । ॐ नमः शिवाय । श्रीदेव्यै गुरुभ्यः । श्रीक्रम-
गणपतये नमः ।

श्रीसंवर्त्तामण्डलान्ते क्रमपदनिहितानन्दशक्तिसुभीमा
सृष्टिन्याये चतुष्कम् अकुलकुलगतं पञ्चकं चान्यषट्कः ।
चत्वारः पञ्चकोऽन्यं पुनरपि चतुरः षोतुशाज्ञभिषेकं
दिव्यौघौमूर्तिमध्ये सहखटरकला विन्दुपुष्यं खमुद्रा ।

Colophons of the different chapters :—

Fol. 4B—इति श्रीकुलालिकाम्नाये श्रीकुब्जिकामते श्रीदिव्यौघसद्भावे श्रीषट्साहस्रे संहितायां श्रीश्रीमते प्रथमः पटलः ।

Fol. 6B—०द्वितीयः पटलः; Fol. 11A—०तृतीयः पटलः; Fol. 18B—०पञ्चमः पटलः; Fol. 24B—०षष्ठः पटलः; Fol. 36B—सप्तमः पटलः; Fol. 44B—०अष्टमः पटलः; Fol. 46B—०नवमपटलः; Fol. 57B—०दशमः पटलः; Fol. 64A—इति श्रीश्रीमते कुब्जिकाम्नाये ... ... एकादशपटलः; Fol. 67B—०द्वादशपटलः । Seven folia after this without leaf-marks have three colophons :—०मातृचक्रोद्धारो नाम त्रयोविंशतिः पटलः; ०सप्तत्रिंशतिमः पटलः; ०द्वाचत्वारिंशः पटलः ।

The following sub-colophons are found :—Fol. 13A—प्रथमपीठावतारः; Fol. 14A—द्वितीयपीठावतारः; Fol. 15A—तृतीयपीठादिकारः; Fol. 17A—पञ्चमपीठावतारः; Fol. 22B—मन्त्रविधिः; Fol. 26B—मालिन्यन्यास उद्धारक्रमः; Fol. 27B—शब्दराशिसमुद्धारः; Fol. 43B—प्रायश्चित्तविधिः ।

5805.

4733. कुब्जिकामततन्त्रम् । *Kubjikāmatatantram.*

Substance, Nepalese paper. 12 × 4¼ inches. Folia, 125. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 3,250. Character, Newari. Date, N.S. 827. Appearance, discoloured. Complete.

It agrees on the whole with the MS of the work described in Nep. I, pp. 99-100.

5806.

3174. कुब्जिकातन्त्रम् । *Kubjikātantram.*

Substance, country-made paper. 14 × 5¼ inches. Folia, 20. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 720. Character, Bengali. Date, B.S. 1288. Appearance, fresh. Complete.

It is entirely different from the work with the same title described in L. II. 694.

Beginning :—

श्रीपार्व्वत्युवाच ।

देवदेव महादेव परमेश पुरातन ।
नन्दीश सर्व्वभूतेश निरञ्जन परात्पर ॥
किं त्वया जप्यते नाथ किमर्थं वापि तस्य च ।
केनोपायेन देवेश निरञ्जनपदं लभेत् ॥
साराात्सारतरं ब्रूहि यदि मे विद्यते दया ।
समयाचारगविधिं साधनं च प्रकाशय ॥
चैतन्यं सर्व्वभूतानां शब्दब्रह्मेति यत् पुनः ।
तत्सर्व्वं श्रोतुमिच्छामि साधकानां हिताय च ॥
यदि मे प्राणनाथः स्यात् निगूढार्थं प्रकाशय ।
वासनासिद्धिरूपश्च भावसिद्धश्च यत् पुनः ॥
वेदानां सारगम्यश्च तं सारं मे प्रकाशय ।

श्रीसदाशिव उवाच ।

... ...
... ...

मन्त्रार्थं मन्त्रचैतन्यं योनिमुद्रां न वेत्ति यः ।
न सिद्ध्यति वरारोहे कल्पकोटिशतैरपि ॥
कथयामि महामन्त्रं मन्त्रस्यार्थानुसारतः ।
येन विज्ञातमात्रेण सर्व्वसिद्धीश्वरो भवेत् ॥
केवलं भावशुद्ध्या च मन्त्रार्थं प्राणवल्लभे ।
केवलं ज्ञानमात्रेण जीवन्मुक्तो ध्रुवं नरः ॥
काली तारा महाविद्या षोडशी भुवनेश्वरी ।
भैरवी छिन्नमस्ता च विद्या धूमावती प्रिये ॥

बगला चैव मातङ्गी कमला च प्रकीर्त्तिता ।

ब्रह्मविद्यामहेश्याद्यैश्चतुर्वेदैर्नमस्कृता ॥

... ...

... ...

मालमखड़पसंस्था च महाकालनिवासिनी ।

अस्याः श्रवणमात्रेण जीवन्मुक्तश्च साधकः ॥

It contains nine chapters. The first chapter is introductory. The second, third and the fourth chapters explain the meanings of *mantras*. The fifth relates to Mantracaitanya. The sixth chapter relates to Yonimudrā. The seventh chapter relates to the purification of the three bhāvas—Divya, Vīra and Paśu. The eighth chapter relates to magical rites and the ninth to Mantrasiddhi.

The Last Colophon :—

इति कुब्जिकातन्त्रे पार्व्वतीपरमेश्वरसंवादे नवमः पटलः ।

Post Colophon :—

इति सन १२८८ तारिख २९शे फाल्गुनमाहे ग्रन्थ समाप्तः ।

श्रीश्रीब्रह्मानन्दनाथस्य पुस्तकमिदं ।

5807.

5649. श्रीमतसारटिप्पनम् । *Śrīmatasāraṭippanam.*

Substance, palm-leaf, 13¼ × 2¼ inches. Folia, 1–39 of which 4, 5, 8, 14, 27 are missing. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 470. Character, Nāgara. Appearance, old and mouse-eaten. Incomplete.

The work appears to be a collection of notes on a work called the *Śrīmatasāra*, no MS of which, however, is known to exist.

Beginning :—

श्रीभैरव उवाच ।

श्रीमतसारमन्त्रटिप्पनकं लिख्यते । यथा :—

तुष्णीशना[थ] । मित्रनाथ । उड्डीशनाथ । षष्ठीशनाथ । चर्चीशनाथ । अमरा । भट्टा लडंदा । क्रडा । शक्तिः । मश्र । रतना । अमोघा । माया ।

एकैकस्य तु सिद्धस्य शक्तीनां द्वयं द्वयं । गगनानन्द । कुमुदानन्द । पद्मानन्द । देवानन्द । भैरवानन्द । कमलानन्द । शिवानन्द । रामानन्द । सत्यानन्द । एवं नव सिद्धा । शोभनानन्दा । संगीनन्दा । ऊर्व्वसानन्दा । जयन्तानन्दा । भविन्नानन्दा । रेदयानन्दा । क्षेमानन्दा । खल्यानन्दा (?) । पूर्व्वानन्दा ॥

नवसिद्धानां नवशक्तयः यथाक्रमेण ज्ञातव्या प्रणवं संयुता । पराविद्या देवानन्द नन्दनासु ॥ विद्यादिरुद्रान्त(दशत्मा)पर्य्यन्तं गुप्तनामानि ।

ऐं, ह्रीं, श्रीं, फ्रें, ह्रौं, नमो भगवति स्फ्रौं, स्फ्रौं, कुब्जिके ह्रां, ह्रीं, ह्रौं, etc. etc.

Colophons :—

10B, इति मतसारे न्यासक्रमो नाम पञ्चमः पटलः, 20B, इति मतसारे सप्तमः पटलः; 26B, इति मतसारे मन्त्रविद्याकोशोद्धारो नाम अष्टमः पटलः ।

The body of the Supreme Being is described as constituted by the letters of the alphabet.

10B—कथं देवाधिदेवस्य शरीरं परमेश्वर ।

तदहं श्रोतुमिच्छामि कथयस्व मम प्रभो ॥

अ शिरे, आ ललाटे, इ दक्षिणनेत्रे, ई वामनेत्रे, उ दक्षिणकर्णे, ऊ वामकर्णे, ऋ दक्षिणनासापुटे, ॠ वामनासापुटे, ऌ दक्षिणगण्डे, ॡ वामगण्डे,

ए अधदग्नपंक्ति, ऐ ऊर्द्धदग्नपंक्ति, ओ अधश्चोष्ठे, औ ऊर्द्धोष्ठे, अं शिखायां, अः जिह्वा[यां]।

उत्तमाङ्गे स्मृतं ह्ये[तद्दे]वदेवस्य भैरवि। कवर्गं दक्षिणबाहु। चवर्गं वामबाहु। टवर्गं दक्षिणस्फिक्पादाङ्गुल्यन्तं। तवर्गं(र्गं) वामस्फिक्पादान्तं। पफ दक्षिणवाम-कुक्षि। बभ पृष्ठोदरे। म हृदये। य त्वचायां। र रक्ते। ल मांसे। व स्नायु। श शुक्रे। ष अस्थि। स मज्जायां। ह प्राणे।

क्षकारे क्रोधमुद्दिष्टं एवं कुलसुरेश्वरि।

... ...

(Fol. 12B)—

शरीरं देवदेवस्य मायातीतमकर्मणं।
शब्दब्रह्म तदेवं तु मतसारे प्रकाशितम्॥
इदमभ्यसते यस्तु शब्दन्यासं सुदुर्लभम्।
ब्रह्महत्याश्वमेधाद्यैः पुण्यपापैर्न लिप्यते॥

5808.

5726. **पारमेश्वरतन्त्रम्।** *Pārameśvaratantram.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 6 inches. Folia, 5-138 with several broken fragments at the end. Fol. 19, 20, 91 and 92 are missing. Lines, 12 on a page. Character, Nāgara. Appearance, old. Incomplete.

The work belongs to the order of the Vīra Śaivas. Prof. Bendall notices a MS of a work of this name in his *Catalogue of the Buddhist Sanskrit MSS in the University Library, Cambridge* (p. 27f.). But the latter appears to be different from the present work.

Colophon of Paṭala I (Fol. 8A) :—

इति श्रीपारमेश्वरतन्त्रे शिवादितसिद्धान्ते वीर-शैव-दीक्षाप्रकरणे मतभेदनिरूपणं नाम प्रथमपटलः।

Beginnings of the Paṭalas :—

Paṭala II (Fol. 8B):—

पार्व्वत्युवाच ।

त्रियम्बक नमस्तेस्तु त्रिपुरघ्न यमान्तक ।
वद मे करुणासिन्धो लिङ्गधारणलक्षणम् ॥
दीक्षाद क्रमशः सर्व्वं सज्जिकादिगुणाधिकम् ।
शिवाग्निजननं चापि सर्व्वं विस्तरतः प्रभो ॥

Paṭala III (Fol. 15A):—

देव्युवाच ।

नमस्ते शरकोदण्डधारिणे पणिक्षारिणे ।
वद विश्वेश दीक्षाया विधानं परमेश्वर ॥

Paṭala V (Fol. 26B):—

अथ प्रश्ना महादेवि दीक्षाबन्धनलक्षणम् ।
सज्जिकागुणलिङ्गानां संयोगक्रममादितः ॥

Paṭala VI (Fol. 33A):—

देव्युवाच ।

कपर्दिन् करुणासिन्धो + + + + + ईश्वर ।
वद मे षट्स्थलज्ञानलक्षणं तत्फलं विभो ॥

Paṭala VII (Fol. 39A):—

देव्युवाच ।

निस्तरङ्गसुखाम्भोधौ नौकाक्रीडन शङ्कर ।
नमस्ते निर्व्विकाराय निर्विशेषाय शम्भवे ॥
कथितानि त्वयान्यानि यानि सप्तविधानि मे ।
वीरशैवादिभेदेन शैवं सप्तविधं त्विति ॥
उपक्रमेणानाद्यादिमतानां लक्षणादिकं ।
यज्ज्ञात्वा मनुजः सद्यो वीरशैव[ः] प्रवर्त्तते ॥

Paṭala VIII (Fol. 45B):—

देव्युवाच ।

चिन्मयानन्दविज्ञानगगनाय महात्मने ।
नमस्त्रिशूलहस्ताय पशूनां पतये नमः ॥
कथितं मतभेदास्ते सप्तसंख्या त्वयानघ ।
वीर-शैवमतं तत्र विशेषेणाभिवर्णितम् ॥
वीरत्वं नाम भगवन् विज्ञेयं तु कथं मया ।
प्रविश्य वीर-शैवे तु किं वा कार्य्यं हि लिङ्गिनाम् ॥
भक्त्या मताश्रयं कृत्वा वैराग्यशिथिलेन्द्रियः ।
पुनरागत्य विषयान् कां गतिं+ +गच्छति ॥
एतत् क्रमेण विश्लेष्य वद विस्तरतो मम ।
तारतम्येन यत् प्राप्यं प्रव्रज्यागच्छ वाहरत् (?) ॥

Paṭala IX (Fol. 51B):—

देव्युवाच ।

नमश्चैतन्यरूपाय नमः पञ्चमुखाय ते ।
वद विस्तरतो देव वीरशैवस्य विक्रमम् ॥

Fol. 53A refers to some of the characteristics of the school—

वीर-शैवमतं प्राप्य यः कुर्य्यात् प्राणिहिंसनं ।
कर्म्मणा मनसा वाचा स वसेद्रौरवे चिरम् ॥
वीर-शैवमतं प्राप्य यः कुर्य्यात् परपीडनं ।
भोगार्थं संग्रहं मद्यं मांसं स्त्रीं च कलं जनं ॥
स्वर्णस्तेयं दिवानिद्रां सर्व्वदेवान्नभोजनं ।
प्राकृतैः सह सङ्गञ्च सङ्गत्यागञ्च लिङ्गिनां ॥
स कोटिजन्मसु श्वान चाण्डालो भुवि जायते ।
वाहनं जनसङ्गञ्च स्त्रीकथा लौल्यमेव च ।
अनाथरं तथालस्यं वीरशैवो न कारयेत् ॥

यः पश्यन्नन्धवद्रूपं शृण्वन्बधिरोपमः ।
काष्ठवद्दृष्टदेहो यो वीरशैवः स उच्यते ॥
स्वबुद्ध्या चिन्तयेदर्थं वीरशैवव्रते सदा ।
संप्राप्य दुःखराशिं वा शनैर्मुक्तो भवेद्ध्रुवम् ॥
न यस्यानीश्वरे चित्तं यस्य चक्षुर्न दूरगं ।
न प्राणिपीडनपरो वीरशैवः स उच्यते ॥
मम विज्ञाय शास्त्रस्य यो बुद्ध्या विषयातुरः ।
तस्य नास्त्येव नास्त्येव मत्पदप्राप्तिरीश्वरि ॥ etc. etc.

The above extract shows that the school is strict and stoical, zealously guarding itself against anything impure and immoral either in thought or deed.

Paṭala X (Fol. 57B):—

देव्युवाच ।

योगिहृत्पद्मवासाय योगिवेद्यस्वरूपिणे ।
ब्रह्मतत्त्वप्रकाशाय शिवाय शिव ते नमः ॥
अनादिशैवनिष्ठस्य सोऽत्राचारो विधिः सदा ।
संकल्पोद्दिश्य च फलं शक्त्या मकुमपूजनं ॥
नित्यं नैमित्तिकं काम्यं यथोक्तं गुरुशास्त्रतः ।
आचरेत्त्रिविधं कर्म यथेष्टसुखभुग्भवेत् ॥
आदिशैवमतस्थस्य यावन्नित्यं समाचरेत् ।
यदि शक्त्याचरेदन्यं नित्यबुद्ध्या तथाचरेत् ॥
अनुशैवमतस्थश्चेत् यावन्नित्यं तथाचरेत् ।
त्यक्त्वा कर्मफलासङ्गं काम्यनैमित्तिकानि च ॥
यथाशक्त्याचरेन्नि(नि)त्यं त्यक्ताशक्यं स्मरेत् शिवं ।
सर्वंलिङ्गमयं ध्यायन् महाशैवव्रतिजगत् ॥
\+ + + + +
निरूपितं महादेव भगवन् भवता प्रभो ।
स्वरूपं योगशैवस्य चातुमिच्छ[ा]मि मे हृदि ॥

यन्नाम ज्ञानशैवं तत् का भेदो ज्ञानयोगयोः ।
याभ्यां समन्वितो वीरः शैवव्रतफलं लभेत् ॥
एतत् सर्व्वं सविस्तारं ब्रूहि शङ्कर तत्त्वतः ।
वद तत् प्रियशिष्योऽहं प्रियोऽसि त्वं गुरुर्मम ॥

This chapter on yoga is really lofty and elevating. It describes two types of yoga, Sākāra and Nirākāra and lays stress on truth and control of the senses.

Paṭala XI (Fol. 63A):—

देव्युवाच ।

परमेश्वर सर्व्वज्ञ शुद्धज्ञानमहोदधे ।
पञ्चाक्षरस्य माहात्म्यं श्रोतुमिच्छामि शङ्कर ॥
पञ्चाक्षरीविधानञ्च जपध्यानादिषु प्रभो ।
कथयस्वाभिधेयञ्च तेन मन्त्रेण तत्त्वगः ॥
देवताञ्च ऋषींश्छन्दः तन्मे वद महेश्वर ॥

Paṭala XII (Fol. 70A):—

देव्युवाच ।

देवदेव महादेव महेश मृड शङ्कर ।
ज्ञानयोगस्य म[ा]हात्म्यं वद मे करुणाकर ॥

Paṭala XIII (Fol. 76B):—

देव्युवाच ।

करुणामृतकल्लोल कटाक्षं गणनायकं । (?)
कैवल्यकलनाधार नमस्ते गिरिधन्विने ॥
कथितञ्च रहस्यं तत् वीर-शैवाभिधं+ + ।
श्रुतञ्चादिगतं देव मतभेद सविस्तरं ॥
+ + + + + मतभेदा निरूपिताः ।
सर्व्वदा सर्व्वयत्नेन नित्यं लिङ्गार्च्चनं स्थिति ॥

तस्य लिङ्गस्य भगवन् पूजादिषु निरन्तरम् ।
स्थानभेदान् ममाचक्ष्व करपीठादिलक्षणात् ॥
तारतम्येन वा ++ फलं ++ स्थलादिषु ।
यदि तर्हि समं कि[˙वा] विशेषस्तत्र कथ्यताम् ॥

Paṭala XIV (Fol. 82A):—

देव्युवाच ।

विज्ञानं घनविज्ञानमयविज्ञानकारणं ।
नमस्ते गुरवे तुभ्यं शम्भवे शशिमौलये ॥
सरहस्यञ्च पूजादौ कथितं करपङ्कजं ।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि लिङ्गलक्षणमीश्वर ॥

Paṭala XV (Fol. 88A):—

देव्युवाच ।

सृष्ट्वा तमेकं स्वात्मानमनेकं कुरुते पुनः ।
एकीकृत्य ग्रसति यः तस्मै रुद्र नमोऽस्तु ते ॥
... ...
सरहस्यमुपादिष्टं वीर-शैवाभिधं मतम् ।
अन्यानि चादिशैवादि ह्यानुपूर्व्येण मे प्रभो ॥
इयानेव विशेषोऽत्र यदुक्तं पूर्व्वमध्यमे ।
यद्यस्ति वा विशेषोऽत्र तारतम्येन वा क्वचित् ॥
अस्ति चेदपि भेदो वा तारतम्येन वा समः ।
तत्र तत्र विशेषो वा को वा वद महेश्वर ॥
अथैषां को नवाचारः वीरशैवेपि मान्यतः ।
वीरशैवेषु वा देव विशेषो मम कथ्यताम् ॥
वीरशैवे विभेदेषु स्थितानामधिकारिणां ।
दैवाद्वा बुद्धितो वापि लिङ्गादीनां विनाशने ।
+ + + + +
लिङ्गादिनाशपीठानां वीराणां वद मे हर ॥

Paṭala XVI (Fol. 94A):—

देव्युवाच ।

नमस्ते सच्चिदानन्द विज्ञानघनमूर्त्तये ।

... ...

... ...

इतः पृच्छाम्यहं प्रश्नं स्वसन्देहापनुत्तये ।

पारदादीनि लिङ्गानि तत्प्रमाणं विकल्पकम् ॥

तत्प्रमाणेन कथितं लक्षणं लिङ्गमानकम् ।

... ...

शैलादिसर्व्वलिङ्गानामिष्टदेवान्यदस्ति वा ॥

मयि प्रेयानसि श्रीमान् भक्त्या शिष्योस्म्यहं तव ।

तत् पृच्छामि प्रवक्तव्यमद्य मे परमेश्वर ॥

Paṭala XVII (Fol. 99B):—

देव्युवाच ।

सर्व्वज्ञ सकलाधार ... ...

वद लोकोपकाराय वीरे शैवविशेषकम् ।

इतः परतरं किं वा चास्ति चेद्ब्रूहि मे विभो ॥

Paṭala XVIII (Fol. 105A):—

इदानीं श्रोतुमिच्छामि योगं निर्याणसंज्ञितम् ।

न्यसु लिङ्गिषु जीवत्सु कर्त्तव्यमुदितं त्वया ॥

तेषां निर्य्याणसमये प्राणिनां क्रियते नु किं ।

तेन वान्येन विप्रेन्द्र भक्तिशिष्यसुतादिना ॥

निर्याति लिङ्गिनो देही(?) किं वा कार्य्यमतः परम् ।

एतन्मे श्रद्दधानायै श्रोतुमादरतो वद ॥

यच्छ्रुत्वा लिङ्गिनः सर्व्वे भवध्यानपरास्तथा ॥

Paṭala XIX (Fol. 112B):—

उक्तं निर्य्याणयागान्ते भक्तशिष्यात्मजन्मनां ।

यदौर्द्ध्वदैहिकं कार्यं सरहस्यं सविस्तरम् ॥

एतावदेव नो किन्तु विशेषो यदि वास्ति तु ।
शृङ्गमेधिन्यप[रादी]नां योगिभक्तविरागिणां ॥
सल्लौकालौकधर्म्माणां दरिद्रधनिनामपि ।
+ + + + + किं कार्य्यं पुण्यकालादिषु प्रभो ॥

Paṭala XX (Fol. 119A) :—

देव्युवाच ।

... ...

... ...

शैवदीक्षाप्रकारो मे भवत्यैवं निरूपितः ।
तदवान्तरभेदाश्च विधानं लक्षणादिकम् ॥
दीक्षाभेदाश्च सर्व्वोपि तारतम्यफलं त्वयि ।
श्रुतं त्वधिगतं पूर्व[ं] मया देव त्वयाखिल[म्] ॥
अनुशैवादिभेदानां सर्वां वीरांतरात्मनां ।
एक एवोदिता दीक्षा भेदस्तारतमत्वतः ॥
सम्भवेद्यदि चैवं वा विशेषं तत्र मे वद ।
समानायान्तु दीक्षायां लिङ्गनाशतनुं त्यजेत् ॥
विधिरेकस्य कथितः कथितं वैषम्यमीश्वर ॥
तस्यापि पूर्व्वमुदितो यथास्थां निर्व्विशेषतः ॥
कृपां कुरु मयि स्वामिन् भक्तोद्धारणदीक्षित ।
भक्तायै चानुरक्तायै प्रपन्नायै निरूपय ॥

Paṭala XXI (Fol. 125A) :—

देव्युवाच ।

तिरस्कृतानिमायाय अष्टैश्वर्य्यप्रदायिने ।
त्रिपुटीभोगतुष्टाय पुष्टानां पतये नमः ॥

... ...

... ...

त्वया निरूपितं सर्व्वं वीरशैवमतं महत् ।
महद्दशवाद्यनादीनि श्रुतान्यधिगतानि मे ॥

कर्म्मादिकारिणतानि सूचितानि स्फुटं महत् ।
इदा[नीं] श्रोतुमिच्छामि स्वरूपं ज्ञानयोगयोः ॥
निरूपय सविस्तारं सर्व्वलोकोपकारकं ।
वेत्ता तव स्वरूपस्य त्वदन्यो नास्ति कश्चन ॥

Paṭala XXII (Fol. 131A) :—

ईश्वर उवाच ।

न साधयति मां योगः सांख्यधर्म्मः स्वनुष्ठितं ।
स्वाध्यायोपितपस्तीर्थं क्षेत्राणि नियमा यमाः ॥
... ...
ज्ञानं ध्यानं शुश्रूषा च यज्ञः सर्व्वोपि साधितः ।
यदि मद्भक्तिरहितं न पुनात्यपि वा क्वचित् ॥
अनाचारोपि वाचारवृत्तिः शुद्धोपि वा न वा ।
सुजनो दुर्ज्जनो वापि मद्भक्त्या पदमुच्चरेत् ॥

Paṭala XXIII (Fol. 137B ff.) is fragmentary. Here Devī puts her question thus :—

वदाद्य विस्तरादीश प्रश्नं मन्त्रगर्भितम् ॥
निर्लेपानन्दरूपस्य जगदाधा(दा)रता विभो ।
स्थूलस्य सविकारस्य कार्य्यकारणताकथाम् ॥

5809.

93. ज्ञानार्णवतन्त्रम् । *Jñānārṇavatantram.*

Substance, country-made paper. 7½ × 3½ inches. Folia, 179. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 2,100. Character, Nāgara. Appearance, old. Complete.

The work is described in IO. IV. 2552; HPR. I. 124; CS. V. 23. The present MS contains 23 Paṭalas. The work as printed in the *Anandasrama Sanskrit Series* (No. 69—Poona, 1912) contains 26 Paṭalas.

The table of contents as given in the last leaf :—

वर्णमालाकथनम्, बालान्यासविधिः, त्रिपुरेश्वरीन्यासः, त्रिपुरेश्वरक्रमविधिः, त्रिपुरायजनबलिविधिः, पूर्व्वसिंहासनम्, द्वितीयसिंहासने पश्चिमसिंहासनम्, सर्व्वसिंहासनम्, त्रिपुराद्वादशभेदाः, षोडशाक्षरीविद्या, त्रिपुरामुद्रानिरूपणम्, श्रीविद्यायजनविधिः, श्रीविद्याप्रयोगविधिः, त्रिपुर्य्यारम्भपुष्या + + त्रिपुराबीज-साधनम्, त्रिपुराजपहोमविधिः, होमविधिः, दूतीयजनविधिः, बानदूतीयजनम्, दीक्षाविधिः, पवित्रारोपणादि, दमनरोपणम् ।

5810.

3483. *Jñānārṇavatantram.*

Substance, country-made paper. 12 x 5 inches. Folia, 65. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 1,550. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete at the end.

The present MS goes to the end of the 20th Paṭala which is styled दीक्षाविधान. In IO however the 21st Paṭala is given this name.

Attached to the present manuscript there is an index to the work in two leaves. It runs thus :—

अथ नित्यातन्त्रस्य निर्घण्टः ।

अथ कामेश्वरीमन्त्रः, २३ । १ । ६; अथ षोडशाक्षरी श्रीविद्या, २४ । २ । ५; अथ चक्रमण्डलपूजाविधिः २६ । २ । ८; अथ विशेषार्घ्यलक्षणम्, २७ । २ । ४; अथ श्रीविद्यान्यासं, २८ । १ । ८; अथ कामेश्वरी महाविद्या, ३३ । १ । १; अथ सर्व्वमुद्राविवरणम्, ३४ । २ । ६; अथान्तर्यजनं चक्रार्चनञ्च, ३५ । २ । ६; अथ श्रीचक्रविधिः, ४३ । १ । ६; मालाप्रकरणम्, ४३ । २ । १; तत्र महापातकनाशनप्रकारं, ४६ । २ । २; अथ श्रीविद्यापूजनम्, ४७ । १ । ३; अथ रत्नपूजाविधानम्, ४८ । १ । १; एतस्याः साधनम्, ४९ । १ । ४; शक्तिबीजसाधनम्, ४९ । २ । ८; जपहोमविधिं, ५० । २ । ४; काम्यहोमविधिं, ५४ । २ । ८; काम्यहोमे द्रव्यपरिमाणम्, ५६ । १ । ८; होमान्तरम्, ५६ । १ । ४; कुमारीपूजा तत्फलम्, ५८ । २ । २; अथ द्रव्यभेदविधिः, ५९ । १ । १; स्थूलसूक्ष्मभेदेन द्रव्यपानविधिः फलञ्च, ५९ । १ । ७; अथ दीक्षाविधिः, ६२ । १ । ४; तत्र षट्चक्रवर्णना, ६३ । २ । ६; तत्र मासानां गुणदोषः, ६५ । २ । १ ।

5811.

3191. *Jñānārṇavatantram.*

Substance, country-made yellow paper. 14 × 5¼ inches. Folia, 66. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 1,650. Character, Bengali. Appearance, fresh.

The present MS contains 22 Paṭalas.

Post Colophon :—

समाप्तोऽयं ग्रन्थः । ॐ तत्सत् श्रीगुरवे नमः । श्रीदुर्गायै नमः ॥ श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्य्यै नमः ॥ श्रीश्रीलक्ष्मानन्दनाथस्य पुस्तकमिदं ॥ श्रीश्रीमहाकालसहितायै श्रीमहाकालिकायै नमः ॥

5812.

1773. *Jñānārṇavatantram.*

Substance, country-made paper. 10¾ × 4¼ inches. Folia, 108. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 1,750. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The present MS contains 23 Paṭalas.

5813.

1619. *Jñānārṇavatantram.*

Substance, country-made yellow paper. 12½ × 3½. Folia, 45. Lines, 9, 10 on a page. Extent in ślokas, 1,500. Character, Bengali. Appearance, old. Complete.

This MS contains 23 Paṭalas.

5814.

5861A. *Jñānārṇavatantram.*

Substance, country-made paper. 10¾ × 4¼ inches. Folia, 35. Lines, 13 on a page. Extent in ślokas, 1,800. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1768. Appearance, discoloured. Complete.

This MS contains 22 Paṭalas.

Post Colophon Statement :—

शुभमस्तु । श्रीकल्याणमस्तु । लिखितमिदं पुस्तकं ब्रह्मचारि-हरिनन्दनेन । महादेवार्पणमस्तु । संवत् १७६८ मार्गशीर्ष शुद्ध १ गुरुवारे ।

5815.

2689. ज्ञानार्णवे त्रैलोक्यमोहनकवचं दीक्षाविधानञ्च ।

Trailokyamohanakavaca and Dīkṣāvidhāna from Jñānārṇava.

Substance, country-made paper. 9¼ × 4 inches. Folia, 15. Lines, 7, 9 on a page. Extent in ślokas, 200. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1758. Appearance, discoloured. Complete.

This MS contains extracts attributed to but not found in the printed edition of the Jñānārṇavatantra. The colophon of the *Trailokyamohanakavaca* seems to indicate that the *Jñānārṇava* formed a part of *Rudrayāmala. Dīkṣāvidhāna*, represented here as the 21st chapter of *Jñānārṇava*, contains only several incantations

pertaining to rites like *Stambhana*, *Māraṇa*, *Vaśīkaraṇa*, etc. It does not agree either with the 21st chapter of the printed edition of the work which is entitled *Jñānahomavidhi* or with the 24th chapter of it entitled *Dīkṣāvidhāna*.

Beginning :—

श्रीदेव्युवाच ।

श्रीमत् त्रिपुरसुन्दर्य्यां या या विद्यास्त्वयोदिताः ।
त्वया कथिताः सर्व्वाः श्रुताश्चागमतो मया ॥
प्रागनाथाधुना ब्रूहि कवचं मन्त्रविग्रहम् ।
त्रैलोक्यमोहनं चेति नामतः कथितं पुरा ॥
इदानीं श्रोतुमिच्छामि सर्व्वार्थकवचं स्फुटम् ॥

14B. इति रुद्रयामले उमामहेश्वरसंवादे ज्ञानार्णवे स्तुतिपूज्य-त्रैलोक्यमोहनं नाम कवचं संपूर्णम् ।

The Last Colophon :—

इति ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे उमामाहेश्वरसंवादे दीक्षाविधानं नाम एकविंशति पटलः ।

Post Colophon :—

संवत् १७५८ समय कार्त्तिक शुद्ध १ प्रतिपदा लिखितम् ।

5816.

87. ज्ञानार्णव-टीका । *Commentary on Jñānārṇava.*

By Kāśīnātha, son of Jayarāma Bhaṭṭa and Vārāṇasī.

Substance, country-made paper. 9¾ × 4¾ inches. Folia, 55. Lines, 15, 16 on a page. Extent in ślokas, 2,500. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The present MS is noticed in L. II. 826. This commentary is entitled गूढार्थादर्श. According to it the work

consists of 23 Paṭalas. The MS has two different paginations, one extends to 18 containing the first nine Paṭalas, and the other to 37, containing the rest.

5817.

2822. षोडशनित्यातन्त्रम् । *Ṣoḍaśanityātantram.*

Substance, country-made paper. 10×4 inches. Folia, 5. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 130. Character, Modern Bengali. Appearance, discoloured.

The present MS contains only the 36th Paṭala of the work. The complete work has been published in the Tantric Texts of Arthur Avalon in two parts under the name *Tantrarāja Tantra* (Calcutta, 1919, 1926).

Post Colophon Statement :—

षट्त्रिंशे त्वेकविंशच्च षड्विंशेऽपि चतुष्टयम् ।
पञ्चविंशे नव श्लोकाः द्वात्रिंशद्धाकुलाक्षराः ॥

5818.

10727. नेत्रज्ञानार्णवः । *Netrajñānārṇava.*

Substance, country-made paper. 12×2 inches. Folia, 197 (marked on one end of the leaf, with letter numerals; on the other, with figures) of which fol. 95–125 are missing. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 3,500. Character, Newari. Appearance, fresh: with portions of the left-hand sides of a number of Fol. eaten up by mice. Incomplete.

Beginning :—

ॐ नमो मृत्युञ्जय-शिवाय ।
अमृतेश-महेशाय विश्वार्त्तिध्वंसनाय च ।
परापरस्वरूपाय नमस्ते त्र्यलोचने ॥

विधुस्य सूर्य्यस्य हुताशनस्य सत्त्वादिरूपाः प्रभवास्ततोऽपि ।
महा च लक्ष्म्याममृतापुरा मा संजीवनी चामृतपूर्व्ववक्त्रा ॥

... ...

2A. वर्गान्तत्र्यदीर्घपौर्व्वभपरं खखेन्दुविन्दुर्युतं ।
तस्याद्यम्युरदीक्षतायदग्रतं दृष्टिं च संहारतो ॥
सञ्जीवं नि नवेश्वरं परिकरा पद्माष्टभिः संस्थितं ।
श्रीमन्नेत्रमहेश्वरो जयति सव+पदि संस्थितं ॥
हिमालये सुखासीनं वाममार्गविनिर्गते ।
आनन्दा सा यदा देवी पप्रच्छ परमेश्वरं ॥
ब्रह्माद्या सर्व्वदेवे च वाल्मीकादिमहर्षयः ।
गणसिद्धिसमाकीर्णं हर्षादुत्फुल्ललोचना ॥

श्रीदेव्याह ।

मानवानां हितार्थाय कौतूहलं मम प्रभो ।
कालमृत्युः कथं वञ्चेत कर्म्म सर्व्वादि तत्कथं ॥
गुरुशिष्यपरीक्षा च गुरुमण्डलमेव च ।
अधिवासनदीक्षा च विप्रिष्टः समयः कथं ॥
सर्व्वाधिकारदीक्षा च निर्व्वाणपदमेव च ।
देवार्च्चनादिहोमं च विविभावानि शान्तिकं ॥
प्रतिष्ठाजीर्णमुद्धारं लक्षणं शिवशक्तिकं ।
मन्त्रसर्व्वादिदेवानां शक्तीनां च तथैव च ॥
लयं चैत्रजलादीनां कर्म्म कर्म्मान्तराणि च ।
बीजविन्यासभावानां भूरिते स्वप्रकानि च ॥
उत्क्रान्तिर्योगभावानामन्तिरष्टिश्च मतम्महत् ।
सगुमोक्षणकर्म्मेति मूर्त्तिं चोत्तरमेव च ॥
घोराघोर महत् कर्म्मसोषधीनां प्रवर्त्तयं ।
एतादयो महाकर्म्म कथयस्व महेश्वर ॥

Colophons of the different chapters :—

3B, ०इति नेत्रज्ञानार्णवे महातन्त्रे प्रश्नाख्यानो नामः प्रथमः ।

7A, ०कालतत्त्वविवरणो नाम द्वितीयः ।

13B, ०तत्वत्रयशान्त्यध्यायो नाम तृतीयः ।

17A, ०नित्याह्निकं चतुर्थः ।

18B, ०गुरुशिष्य पञ्चमः ।

22A, ०गुरुमण्डलविधानो नामः षष्ठः ।

28A, ०दीक्षाधिवासन सप्तमः ।

31A, ०समयदीक्षाष्टमः ।

33A, ०विशिष्टसमयदीक्षा नवमः ॥

34B, ०सर्व्वाद्धिकाराद्धिवासन दशमः ॥

38A, ०आचार्य्यपददीक्षा एकादशमः ॥

43A, ०निर्व्वाणदीक्षाविधान द्वादशमः ।

45A, ०+ + +त्रयोदशमः ।

47A, ०शोधनदीक्षा चतुर्द्दशः ।

48A, ०स्तोत्रदीक्षाविधि पञ्चदशः ।

49B, ०नेत्रकर्म्मात्मभाव षोडशः ।

53B, ०ललितस्वच्छन्ददीक्षाविशेष सप्तदशः ।

57B, ०तन्त्रदीक्षाविशेषविधाने अष्टादशः ।

58B, ०तन्त्रदीक्षाप्रकरणोनविंशतिः ।

60A, ०शाक्तिकादीक्षाविशेषकरणे विंशतिः ।

65A, ०भूमिशोधन-वास्तुस्थापनविधैकविंशतिः ;

66B, ०वनयात्रालिङ्गप्रतिमादिलक्षणविधानो नामैकविंशतिः(?) ।

69A, ०देवदेवीस्थापनविधाने द्वाविंशतिः ।

72B, ०प्रतिष्ठाविधानो नाम चतुर्विंशतिः ।

76A, ०जलप्रतिष्ठाविधानो नामः पञ्चविंशतिः ।

78A, ०जीर्णोद्धारणाक+ पञ्चविंशतिः(?) ।

81A, ०हेरम्बार्चनविधिः षड्विंशतिः ।

83B, ॰मार्त्तण्डार्चनविधिः सप्तविंशतिः ;

88B, ॰जयवैश्वार्चनादि अष्टाविंशतिः

91A, ॰शुद्धशिवार्द्दन-नवविंशतिः ।

126A, ॰निर्व्वाणपूजाख्य-सप्तत्रिंशः ।

129A, ॰हृत्तेशार्चन अष्टत्रिंशः

134A, ॰श्रीः सिद्धिलक्ष्म्यर्चनचालीशः ।

139A, ॰स्वच्छादि सप्तादशक्रमार्चन एकचालीशः ।

141A, ॰त्रैलोक्यविजयार्चन द्विचत्वारिंशः ।

144A, ॰क्रमकल्पर्चन त्रयचालीशः ।

146B, ॰प्रतीत्या महाक्रमार्चन चतुश्चालीशः ।

149B, ॰सप्तकोटेश्वर्य्यार्चन पञ्चचत्वारिंशतिः ।

152B, ॰चित्रादिविधाने षष्ठचत्वारिंशः ।

159B, ॰सर्व्वोत्तरनिर्व्वाणात्ममूर्त्तिमन्त्रः सप्तचत्वारिंशः ।

175A, ॰योगाभ्यास नवचत्वारिंशतिः ।

179A, ॰पवित्राधिवासः पञ्चाशः ।

181B, ॰पवित्रारोहणा एकपञ्चाशः ।

186A, ॰सुपवित्रचक्राार्चन द्विपञ्चाशः ।

187B, ॰कुलान्वयपवित्रारोहणः त्रिपञ्चाशः ।

189B, ॰दमनारोहणा चतुःपञ्चाशः ।

191A, ॰उत्क्रान्तिविधि पञ्चपञ्चाशः ।

192A, ॰शांतिष्ठ्यादि नवदिनलिङ्गप्रतिष्ठा षट्पंचाशः ।

193A, ॰संडमोद्धगः सप्तपञ्चाशः ।

195A, ॰चन्द्रावस्थाष्टपञ्चाशः ।

197A, ॰स्वतन्त्रभावने श्रीमन्नवेशस्य मुखनिर्गत-श्रीपराप्रच्छाभिधाने श्रीगुर्व्वर्चन नाम नवपञ्चाशः समाप्त इति ॥

End :—

देवि देवि तव स्नेहात् प्रकाशोऽयं महेश्वरः ।
सर्व्वाधिकारपौर्व्वादीनुत्तरोत्तरमन्त्रगं ॥

प्रकाशोऽयं महातत्त्वं ज्ञानार्णव महोत्तमं ।
इति ज्ञात्वा महादेवि न पुनं च प्रकाश्यते ॥

Five injured leaves at the end contain an index.

5819.

10841. मन्थानभैरव । *Manthānabhairava.*

Substance, European foolscap paper of foolscap size. Folia, 199. Lines, 35 on a page. Only on one side of the paper is written. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

A Tantra of the Kaula Cult. The present MS contains Paṭalas LXXVI–LXXXIX. The name of the work is not clear. It is called चतुर्विंशतिसाहस्रिकायन्त्राभिधान in an inscription on a covering leaf of the MS, recording that it was presented by Mr. Rakhal Das Banerji to MM. H. P. Shastri on 16-11-13. It is further recorded there that the present MS was 'copied from a manuscript belonging to the Mohanta of Bodh Gaya dated Nepal Era 761=1641.'

Colophons of the different chapters :—

Fol. 5, इति महामन्थानभैरवयज्ञ-शतकोटिप्रमाणे अन्वये नवकोट्य-(पश्चा)वतारे श्रीकुलकौलिनीमते श्रीकुलतन्त्रावतारे [चतुर्]विंशतिसाहस्रे तन्त्राविधाने शावर्य्याविधानत्वरिताकथनो नाम षट्सप्ततितमः पटलः ।

Fol. 16, ०वज्रयोगो नाम सप्तसप्ततितमः पटलः ।

Fol. 26, ०त्रिपुरयोग-शिवशक्तिसमरे सत्त्वं महामायास्तवकथनो नाम अष्टसप्ततितमः पटलः ।

Fol. 30, ०पवित्रारोहणविधिर्नाम ऊनाशीतितमः पटलः ।

Fol. 41, ०मण्डलपञ्चात्मविद्याव्रतायुधचर्य्याकुलौ ( ) हृदयकथनं नामाशीतितमः पटलः ।

Fol. 59, ०चतुर्थी-पञ्चमी-षष्ठीवर्णना नाम एकाशीतितमः पटलः ।

Fol. 65, ०तिथिभेदे चक्रनिर्णयो नाम द्व्यशीतितमः पटलः ।

Fol. 69, ०तिथिचक्रवर्णना नाम त्र्यशीतितमः पटलः ।

Fol. 74, ०मासचक्रवर्णना नाम चतुरशीतितमः पटलः ।

Fol. 88, ०शिवरात्रिवर्णने शिवमायायोगो नाम सप्त(?)पञ्चाशीतितमः पटलः ।

Fol. 96, ०शिवयागविधाने एकवीरयागकारीकर्म्मको धर्म्मकोष नाम षडशीतितमः पटलः ।

Fol. 118, ०शिवरात्रिकुलिक-योगिन्यादय राऊदिशास्थलवर्णनो नाम सप्ता-दशतितितमः(?) पटलः ।

Fol. 129, ०महाभैरवचक्रनिर्णयो नामाष्टाशीतितमः पटलः ।

Fol. 185, ०उपदेशनिर्णयो नाम एकोननवतितमः पटलः ।

5820.

8110. श्रीतन्त्रम् । *Śrītantram.*

Substance, country-made paper. 13 x 4 inches. Folia, 21. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 425. Character, Bengali. Appearance, old and discoloured. Complete in six chapters.

Beginnings of the different Paṭalas:—

Paṭala I (Fol. 1):—

देव्युवाच ।

कथयस्व महादेव सर्व्वतन्त्रविशारद ।
सारात्सारं सुगोप्यं च श्रीतन्त्रं पूर्व्वसूचितं ॥
... ...
श्रीतन्त्रं श्रृणु चार्व्वङ्गी हृदये कुरु पार्व्वति ॥
आदौ सर्व्वप्रयत्नेन मन्त्रोद्धारं वरानने ।
श्रीमत्त्रिपुरसुन्दर्य्याः सारात्सारतरं प्रिये ॥
भूमिचन्द्रः शिवो माया शक्तिः कृष्णाध्वमादनो ।
अर्द्धचन्द्रश्च विन्दुश्च नवार्णो मेरुरुच्यते ॥

Paṭala II (Fol. 4B):—

श्रीशिव उवाच ।

मन्त्रान्तरं प्रवक्ष्यामि शृणुष्व कमलानने ।
येन विज्ञातमात्रेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः ॥
परा च कमला कामा वाग्भवं शक्तिरेव च ।
तारशक्ती च कमला त्रिकूटा योजयेत्ततः ॥

Paṭala III (Fol. 6B):—

देव्युवाच ।

आद्य-सृष्टि-स्थिति-हृती-निवाख्या पञ्चसुन्दरी ।
कथयस्व प्रभो देव यदि ते रोचते मतिः ॥

ईश्वर उवाच ।

शिवो नादश्च इन्दुश्च शक्तिश्च भुवनेश्वरी ।
ब्रह्मा शिवेन्द्रौ शक्तिश्च महामाया ततः परा ॥

इयं सृष्टिः ।

शिवेन्द्रौ कामशक्ती च महामाया ततः परं ।
कामचन्द्रौ महेशश्च इन्दुः शक्तिश्च पार्वती ॥
ब्रह्मा महेश्वरः शक्तिः शक्रश्च भुवनेश्वरी ।

स्थितिरेषा ।

शिवेन्द्रौ कामशक्तीव तत्परा परमेश्वरी ।
शिवशक्ती मादनेन्द्रौ शिवो वह्निन्दुमायया ॥
शिवः शक्तिश्च कलहा वह्निमायेन्दुभूषिता ।

एषा संहृतिः ॥

देव्युवाच ।

स्वप्नावतीं मधुमतीं कथयस्व मयि प्रभो ।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि यदि वास्ति कृपा मयि ॥

Paṭala IV (Fol. 8A) :—

देव्युवाच ।

कथयस्व महादेव [अर्द्ध]चन्द्रविभूषण ।
श्रीमत्त्रिपुरसुन्दर्य्या यन्त्रपूजादिकं च यत् ॥

Paṭala V (Fol. 9A) :—

ईश्वर उवाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि नित्यकर्म्म यथाक्रमं ।
येन विज्ञातमात्रेण जीवन्मुक्तस्तु साधकः ॥
ध्यानं कृत्वा पुनश्चैव पञ्चभूतात्मकैर्यजेत् ।
गन्धं तत्त्वं पार्थिवं कनिष्ठाङ्गुलियोगतः ॥
शब्दमयं महापुष्पं प्रथमाङ्गुलियोगतः ।
वाय्वात्मकं महापुष्पं तर्ज्जनीभ्यां नियोजयेत् ॥
तेजोरूपं महादीपं मध्यमाद्वययोगतः ।
अमृतं भोजनं तद्वदमृताङ्गुलियोगतः ॥
नमस्कारेणाञ्जलिना ताम्बूले वाग्भवं स्मृतं ।
षडङ्गान्यपि विन्यस्य तीर्थमङ्कुशमुद्रया ॥
क्रों[ ] मन्त्रेण समाकृष्य ततः सवितृमण्डलात् ।
शक्तिबीजं समुच्चार्य्य निक्षिपेद्योनिमुद्रया ॥
धेनुमुद्रां योनिमुद्रां ततस्तत्र प्रदर्शयेत् ।
मूलवाग्भवबीजेन मन्त्रयित्वाथ देवतां ॥
आनन्दामृतवारीणां मध्यस्थां परिचिन्तयेत् ।
देवीमुखारविन्दाच्च निर्गतामृतधारया ॥
समस्तत्वो जपेद्विद्यामभिषिञ्चेत् स्वकां तनुं ।
एकविंशतिवाराणि जपेद्विद्यामनन्तरं ॥
देवीपादारविन्दाधो निमज्ज्योत्तीर्य्य साधकः ।
उचिते वाससी पश्चात् परिदध्यादनन्तरं ॥

आचम्य प्राङ्मुखासीनो मूलमन्त्राभिमन्त्रितं ।
धृत्वा भालतले भस्म पूर्व + श्रीगुरुं स्मरेत् ॥
सूर्यमण्डलवासिन्यै देवतायै नमः परं ।

Paṭala VI (Fol. 19A) :—

ईश्वर उवाच ।

पृष्टा त्वं हि महाभागे पार्वतीप्राणवल्लभे ।
श्रीमत्त्रिपुरसुन्दर्याः काम्यानुष्ठानमुत्तमं ॥

5821.

1554. मालिनीविजयोत्तरतन्त्रम् ।

Mālinīvijayottaratantram.

Substance, modern Kasmiri paper. 11½×7 inches. Folia, 2–40. Lines, 13, 14 on a page. Extent in ślokas, 1,400. Character, modern Kasmiri. Appearance, fresh. Incomplete.

Printed in the *Kashmir Series of Texts and Studies*, No. XXXVII (Srinagar 1922).

Post Colophon Statement :—

मालिनीविजयं देव्यास्तन्त्रं रहसि यत् पुरा ।
परमेशेन सम्प्रोक्तं भक्तानुग्रहकाम्यया ॥
कार्त्तिकेयेन यच्चोक्तं श्रुत्वा संवदतोस्तयोः ।
मुनीनां भक्तियुक्तानां संसारार्णवतारणाम् ॥
तदेतद्गुर्व्वनुज्ञातो गोविन्दाश्रमसंज्ञकः ।

5822.

1549. स्वच्छन्दतन्त्रम् । *Svacchandatantram.*

With the commentary of Kṣemarāja.

Substance, Kasmiri paper in book form. 10×6¼ inches. Folia, 1–303, of which 172 and 173 are missing. Lines, 24 on a page. Extent in ślokas,

1,100. Character, Śāradā. Date, Samvat 26. Appearance, fresh. Complete.

Nine Paṭalas of the work, in four volumes, have been printed in the *Kashmir Series of Texts and Studies* (Srinagar 1921, 1923, 1926, 1927).

5823.

2899. मातृकाभेदतन्त्रम् । *Mātṛkābhedatantram.*

Substance, country-made yellow paper. 16½ × 4 inches. Folia, 27. Lines, 6 on a page. Character, Modern Bengali. Extent in ślokas, 500. Appearance, fresh. Complete.

The work was published in 15 Paṭalas by Rasik Mohan Chatterji in Bengali script in *Vividhamūlatantra* or *Vividha Tantrasaṁgraha* (Calcutta 1881–6, 1903). The present MS as also the MS described in HPR. I. 284, contain 14 Paṭalas. The present MS was described in L. X. 405.

5824.

3170. *Mātṛkābhedatantram.*

Substance, foolscap paper. 15½ × 3 inches. Folia, 20. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 560. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Written in red ink. Complete.

This MS contains 15 Paṭalas. The end of the 15th Paṭala, however, agrees with the end of the 14th Paṭala of the previous MS. The 15th chapter in Chatterji's edition of the work, already referred to, has at its end a number of verses not found in this and the previous MS.

5825.

4369. *Mātṛkābhedatantram.*

Substance, country-made yellow paper. 18 × 4½ inches. Folia, 9. Lines, 7 on a page. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

The MS contains the first eight Paṭalas and the beginning of the ninth.

5826.

4667. *Mātṛkābhedatantram.*

Substance, country-made yellow paper. $12\frac{3}{4} \times 3\frac{1}{4}$ inches. Folia, 30. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 780. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

The number of Paṭalas in this MS is 14.

5827.

3900. कुलचूडामणितन्त्रम् । *Kulacūḍāmaṇitantram.*

Substance, country-made paper. $15 \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 11 by counting. Lines, 13 on a page. Written in tripāṭha form, five lines in the middle and four above and four below. Character, Bengali. Appearance, old and discoloured and pasted. Incomplete.

The work, in seven Paṭalas, has been published in the *Tantrik Texts* series (Vol. IV) of Arthur Avalon (Calcutta, 1915). The present MS contains, after the colophon of the 7th chapter, an incomplete extract on the rules of *Yonipūjā*, stated to be taken from the *Kālīkulārṇava.*

5828.

3713. *Kulacūḍāmaṇitantram.*

Substance, country-made paper. 19×4 inches. Folia, (by counting) 15, of which 1, 6–8, 10–15 have leaf-marks. Others have lost not only their leaf-marks but a good deal of writing in pasting. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 480. Appearance, dilapidated and pasted. Character, Bengali. Incomplete.

One of the folia, the third from the end, contains the colophon of the second chapter.

Post Colophon Statement :—

दोर्दण्डोद्दण्डचण्डप्रचलदसिलताखण्डखण्डीकृतद्विट्-
काण्डप्रोत्तुण्डमुण्डस्रवदसृगधिकोत्ताण्डवात्तुण्डतुण्डा ।
ब्रह्माण्डोत्खण्डकण्डूयनकलितशिरोमण्डलाखण्डलादेः
तुण्डं पण्डं लषन्ती स्तुतिषु स्तव रिपून् खण्डयेच्चण्डिका + ॥

5829.

4706. कुलचूडामणितन्त्रे योनिस्तवः । *Yonistava in Kulacūḍāmaṇitantra.*

Substance, country-made yellow paper. 13¼ × 4½ inches. Folium, 1 (marked 43). Lines, 8 on a page. Character, Bengali. Appearance, old. Complete.

The hymn is complete in four lines of the MS which contains several other hymns as well. The *Stava* is not found in the printed edition of *Kulacūḍāmaṇi.*

Beginning :—

अथ योनिस्तवः ।

त्रिकोणमोहनपीठः मध्ये विन्दुशिवं मयम् ।
भगरूपां महाविद्यां सर्व्वदेवी नमस्तुतम् ॥
त्रिकोणे च त्रयो देवा ब्रह्मा विष्णुः शिवस्तकं ।
सर्व्वैरा(र्व्वो) राधिता योनि र्जे(ज्व)रन्दत्य(मित्त)विनाशिनी ॥

Colophon :—

43B, इति कुलचूडामणितन्त्रे योनिस्तवः समाप्तः ।

5830.

5857. उड्डीशतन्त्रम् । *Uḍḍīśatantram.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 4 inches. Folia, 25. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 475. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete.

The work deals with sorcery of different kinds. For a description of it, cf. CS. V. 6, L. II. 989. The work in 20 chapters was printed by Rasik Mohan Chatterji in his *Indrajālādisaṃgraha* (Calcutta, 1879) and by Umācaran Tarkaratna and Tārāpada Nyāyaratna in *Sulabha Tantra-prakāśa* (Calcutta, 1887). Though the beginning of the present MS agrees with the beginning of L. II. 989, it is prefaced by a statement giving the name as *Mantra-cintāmaṇi* (अथ मन्त्रचिन्तामणिर्लिख्यते)। Different chapter colophons of the present MS as well as different MSS of the work refer to it by different names, e.g. उड्डामरेश्वरतन्त्र, उड्डामरमहातन्त्र, उड्डीश, वीरभद्रतन्त्र, वीरभद्रोड्डीश, रावणोड्डीश etc. Save and except the beginning the different MSS greatly differ.

Colophons of the different chapters :—

5B, इत्युडामरे महातन्त्रे प्रथमः पटलः। 11A, इति उडामरेश्वरे महातन्त्रे अङ्गनाधिकारे द्वितीयः पटलः, इत्युडामरे महातन्त्रे तृतीयः पटलः 11B, इति उडामरे महातन्त्रे भूतवादो नाम चतुर्थः पटलः; 12A, इति उडीशे मन्त्र पटलः; 13A, इति उडामरे महातन्त्रे वशीकरण-नारीवराङ्ग-संकोचनलिङ्गपाटल पटलः; 14B, इति उडामरेश्वरे महातन्त्रे + + + नाम स्वरपटलः; 15B, इति उडीशे चाण्डाली पटलः।

Post Colophon :—

शुभं भवतु। इदं पुस्तकं गोविन्दभट्टात्मज-हरिभट्टेन स्वयं वाचनार्थं वा परोपकारार्थं लिखितम्।

5831.

9929. *Uḍḍīśatantram.*

Substance, country-made paper. 10 × 5¼ inches. Folia, 19. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 266. Character, Nāgara. Appearance, tolerable. Incomplete at the end.

This MS has no colophon. On the obverse of the first fol. occurs the title वीरभद्रतन्त्र in a later hand.

5832.

10152 (I). *Uḍḍīśatantram.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 5 inches. Folia, 1–16A. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 320. Character, Nāgara. Date, Samvat 1872. Appearance, old and discoloured. Illustrated with mystic diagrams. Complete.

In all the chapter colophons, of which there are five, the work is called उड्डीशवीरभद्र. On Fol. 13B and 14A there are some verses stated to be taken from the भैरवीतन्त्र.

The last colophon runs as follows:—

इति श्रीविश्वसारोद्धारे रुद्रप्रणीतं श्रीपार्वती प्रदवाद(?)मंत्रावली डामरीतन्त्रसमाप्तं।

Three lines after the last colophon we have the date:—

संवत् १८७२ मिति भाद्र सुदि दसम्यां सनीवासरे शुक्लपक्षे पुस्तकं समाप्तं।

5833.

4619. उड्डीशोत्तरखण्डम्। *Uḍḍīśottarakhaṇḍam.*

Substance, country-made paper. 17 × 4½ inches. Folia, 9. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 350. Character, Bengali. Appearance, old and discoloured. Complete.

Though called उड्डीश this has no concern with sorcery. On the contrary, it expresses many lofty ideas. The present MS, as do also the following two MSS of the work, contains six chapters and a few verses which may be a portion of the seventh chapter.

Beginning :—

ॐ नमो गणेशाय। ॐ नमः परदेवतायै।
मातर्देवि महेशानि घोररूपे घनप्रभे।
अनिर्द्दिश्याङ्गनमयि प्रभापूतदिगन्तरे॥
पूर्व्वं यत् सूचितं देवि ब्रूहि तत्साम्प्रतं मयि॥
नवा संह+मामेकं किं कुर्व्वाणं विमोहितम्।
चैतेवै खादिता लोकाः सा का प्रत्नितलदादिका॥
त्वमेव परमेशानि वर्त्तसे मोहकारिणि।
प्रसीद कालिके सौम्ये सर्व्वत्र करुणामयि॥
ध्यानरूपे ध्यानसारे सर्व्वेषि कथय स्वतः।
उड्डीशोत्तरखण्डन्तु सकलं भ्रान्तिनाशनम्॥
उड्डीशं श्रीमहेशानि बहुधा कथितं पुरा।
परं घोत्तरखण्डस्य माहात्म्यं वर्णितं मम॥
सर्व्वयोगमयं कौलज्ञानमेवच भाषितम्।
तद्विनानान्धकारेश्चिद्यतेऽतिभयापहः॥
मम प्रियतरं नान्यत् कारणं मम सुव्रते।
कृपया वद देवेशि यत आम्रेडयामि ते॥

श्रीकालिकोवाच।

साधु पृष्टं महादेव गोप्यं किञ्चिन्न तेऽस्ति मे।
त्वामेकं पुरतः कृत्वा संहरामि सृजामि च॥

The characteristics of a follower of the Kaula sect are indicated here as follows :—

Fol. 2A-B, श्रीशिव उवाच।

... ...

किन्तत् कौलीन्यमाख्यातं ब्रूहि मे परमेश्वरि॥

श्रीकालिकोवाच।

शृणु पुत्र परं गुह्यं साधनं सुखमोक्षदम्।

... ...

श्रीशिव उवाच ।

... ...

साधनं कीदृशं तस्याः सुरायां परमेश्वरि ।
इति संक्षेपतो ब्रूहि येन भ्रान्तं तराम्यहम् ॥

श्रीश्यामिकोवाच ।

... ...
... ...

शृणु भैरव मूलं हि ज्ञानमैक्यं यथोत्तरम् ।
स्त्रियं वीक्षन् स्पृशन् पश्यन् सुराघूर्णितलोचनः ॥
अनुद्विग्नमना वत्स केवलं जपमाचरेत् ।
मातृरूपेण ताः पश्येत् ताः पश्येत् परिनिन्दित ॥
जपो हि सर्व्वयज्ञानामहमेव न संशयः ।
मद्भावेन जपन् पुत्र मां द्रक्ष्यसि सुनिश्चयात् ॥
आकाशं लिङ्गमित्याहुः पृथिवी तस्य पीठिका ।
आलयः सर्व्वदेवानां लयनाल्लिङ्गमुच्यते ॥
योनिः संयोजयेत्तेन सा सृष्टेरादिकारणम् ।
तस्मात्तत्त्वं समाश्रित्य सुगोप्यं जपमाचरेत् ॥
एकाकिना महेशान पुरुषद्वितयेन वा ।
सदृशेन स्वरूपेण कर्त्तव्यं पानभोजनम् ॥
अहं सती च कुलटा वेश्यारूपा तपस्विनी ।
बहुजातिश्चैकवती जटिलैकाकिनी परा ॥
रक्ताम्बरा कृष्णरूपा कुलजा कुलरक्षिणी ।
यथायथं कर्म्म तत्र कार्य्यं पुत्र सादरम् ॥
हिंसासूया घृणा लज्जा वर्ज्जनीया विचारतः ।
मन्त्रमाता च माता च मातृरूपा च मङ्गले ॥
पूजनीयाः सदैवैताः पानभोजनभक्तिभिः ।
सुरादेवीं नमस्कृत्य बद्ध्वा मुद्राञ्च योनिकाम् ॥

अभ्रान्त्या विभ्रमन् वत्स परमानन्दरूपधृक् ।
मयि संन्यस्य सकलं सकले मास्तु पुत्रक ॥
ध्यायन् पश्यन् परां सिद्धिं ज्ञानमार्गांश्च लप्स्यति ।

End :—

येषामद्वैतभावो हरिचरणपराः शङ्करासक्तचित्ता
निन्दावादं न तेषां स्पृशति च रसना नित्यपूजातिपूता ।
कारुण्यञ्चापि येषां मनसि च विलयं ये परानन्दसाराः
तेषां लीला महेशी वितरति कुशलं सर्व्वदा सर्व्वदेव ॥

Different chapter colophons of the work :—

2B, इत्युत्तरखण्डे उद्देशकथनं नाम प्रथम पटलः; 4B, इत्युड्डीशोत्तरखण्डीये साधनमूलकथनं द्वितीयः पटलः; 6A, ०शक्तिकथनं तृतीयः पटलः; 7A, ०पूजाकथनं चतुर्थः पटलः; 8B, ०मन्त्रकथनं पञ्चमः पटलः; 9B, ०साधनसूचकथनं षष्ठः पटलः—(Then after seven lines on the same page which may be a portion of the seventh chapter of the work) इत्युड्डीशोत्तरखण्डं समाप्तम् ।

After the last colophon occurs the following :—

या शक्तिः सा मता देवी साधको भैरवः स्वयम् ।
जातिसम्बन्धबुद्धिस्तु कदाचिन्नापि साधकः ॥
जातिसम्बन्धबुद्धिश्चेत् रौरवं नरकं व्रजेत् ॥

5834.

8018. *Uḍḍiśottarakhaṇḍam.*

Substance, country-made paper. 17 × 3¾ inches. Folia, 115–127. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 360. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete.

Post Colophon :—

सुधायुक्त[ेन] मांसेन भगलिङ्गाम्बुतेन च ।
योनिप्रक्षालनतोयेन सदा तृप्यन्तु कालिका ॥

5835.

4674. *Uḍḍīśottarakhaṇḍam.*

Substance, country-made paper. 16 × 5½ inches. Folia, 9. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 350. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

Not all of the verses found after the sixth chapter in the two previous MSS of the work agree with those found in the present MS.

5836.

5568. वीरभद्रतन्त्रम् । *Vīrabhadratantram.*

Substance, country-made paper. 11 × 5 inches. Folia, 22. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 550. Character, Nāgara. Date, Samvat 1928. Appearance, fresh. Complete.

The beginning agrees with that of Uḍḍīśatantra described above (Nos. 5830–2).

Colophons of the different chapters :—

5B, इति श्रीवीरभद्रे महातन्त्रे कोषो नाम प्रथमः पटलः ; 6B, ॰मन्त्रकोषे द्वितीयः पटलः ; 9A, इतिश्रीवीरभद्रकोषे तृतीयः पटलः ; 13A, इति श्रीवीरभद्रे महातन्त्रे मन्त्रकोषश्चतुर्थः पटलः ; 16B, इति देवदालीकल्पसाधनं समाप्तम् ; 19B, इति श्वेतार्ककल्पं समाप्तम् ; इति गुटिकाकल्पं समाप्तम् ; 22A, इति श्रीवीरभद्रोक्तं उड्डीशं समाप्तम् ।

Post Colophon Statement :—

श्रीसंवत् १९२८ फाल्गुन-कृष्णतिथौ १४ भृगौ विद्याधरद्विवेदेन लिखितं आत्मार्थं स्वार्थं परार्थञ्च । श्रीरस्तु ॥

5837.

3116. *Vīrabhadratantram.*

Substance, country-made paper. 11 × 5 inches. Folia, 33. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 600. Character, Nāgara. Date, Samvat 1945. Appearance, fresh. Complete.

Colophons of the different chapters :—

8A, इति श्रीवीरभद्रे महातन्त्रे मन्त्रकोष्ठो नाम प्रथमः पटलः ।

9B, इति श्रीवीरभद्रमहातन्त्रे मन्त्रकोष्ठो द्वितीयः पटलः ।

13B, इति श्रीवीरभद्रमहातन्त्रकोष्ठे तृतीयः ३ ॥

20A, इति श्रीवीरभद्रमहातन्त्रे मन्त्रकोष्ठे चतुर्थः पटलः ४ ॥

25A, इति देवदालीकल्पसाधनं समाप्तम् ।

26B, इति गोरोचनकल्प समाप्तम्; 27B, इति उलूक शास्त्र+य समाप्तम्; 28A, इति विद्धिसिद्धिर्भवति समाप्तम्; 29A, इति श्वेतार्ककल्पं समाप्तम्; 32B, इति श्रीतन्त्रराजमन्त्रसारोद्धारे उड्डीशमाहात्म्ये वीरभद्रडामरमन्त्रसारे शिवपार्व्वतीशङ्करसंवादे प्रसादात् सत्यं सत्यं सत्यं ग्रन्थ सम्पूर्णम् । शुभमस्तु ।

The Post Colophon Statement :—

श्रीसंवत् १९४५ मौ आषाढमासे शुक्लपक्षे १ वार सोमार जो प्रतिमो देषा सो लीषा मम दोषो न दीयते। श्रीपार्व्वतीशिवशङ्कर आय नमो नमः etc. etc.

5838.

11235. *Vīrabhadratantram.*

Substance, country-made paper. 11 × 5 inches. Folia, 5. Lines, 9-11 on a page. Extent in ślokas, 150. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. A mere fragment.

Colophon :—

इति श्रीवीरभद्रतन्त्रे उड्डीशे मंत्रमंत्रकोष्ठो नाम समाप्तम् ॥

Along with this there are 13 leaves (by counting), containing महाविद्यास्तोत्र from रुद्रयामल, नवग्रहयन्त्रोद्धार from महाभारत and various incantations about sorcery and alchemy; and also three leaves marked 2, 14 and 15, belonging to a work on medicine.

5839.

8250. *Vīrabhadratantram.*

Substance, country-made paper. 10½ × 4½ inches. Folia, 25. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 400. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1909. Appearance, discoloured. Complete.

Last Colophon :—

इति श्रीवीरभद्रे महातन्त्रे ईश्वरपार्वतीसंवादे उड्डीशकोषशास्त्रं संपूर्णम् ।

Post Colophon :—

अधिक भाद्रमासे तु नवम्यां बुधवासरे ।
लिखितं नान्दीमिश्रेण उड्डीशकोषशास्त्रकं ॥ संवत् १९०९ ॥

5840.

1369. *Vīrabhadratantram.*

Substance, country-made paper. 10½ × 4½ inches. Folia, 25. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 450. Character, Nāgara. Appearance, tolerable. Complete.

At the end there are a few lines in Hindi.

End :—

फेर दुधसे गोली बाँध रखे जहा विच्छी मारे तहा मन्दारके दुधसे घसीके लगावे विच्छी अवश्यकरी उतर जाय ।

Colophon :—

इति श्रीवीरभद्रमहातन्त्रे उड्डीशमन्त्रसारे सर्व्वसत्त्वं भवति दशमो पटलः ॥

5841.

10602. *Vīrabhadratantram.*

Substance, foolscap paper. 8¼ × 3¼ inches. Folia, 43. Lines, 6 on a page. Character, modern Nāgara. Date, Saṃvat 1922. Appearance, fresh. Complete.

At the end are found the same lines in Hindi as have been quoted in the description of the previous MS. In the last colophon the work is called उड्डीशमन्त्रसार.

Post Colophon :—

मीती फागुन वदि ६ कुजौ सम्वत् १९२२ इदं पुस्तकं हरियाला + + लिख्यते सम्पूर्णौं शुभमस्तु यो प्रतिदेखा सो लिखा मम दोखो न दियते शुभमस्तु शुभं भवतु ।

5842.

8105. *Vīrabhadratantram.*

Substance, country-made paper. 14 × 4 inches. Folia, 8. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 200. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

The MS contains four Paṭalas. The beginning agrees with HPR. I. 339 which omits several of the preliminary verses found in most MSS.

It ends :—

ॐ ठं ठ अमुकं पट् स्वाहा । अनेन कार्पासवीजमलाबुकवीजं खनघनवीजं च कटुतैलयुक्तं च यस्य नाम्ना होतव्यं तस्य विस्फोटको जायते । ॐ क्रौं क्रौं नः अनेन समाहमासने नम्रा भोक्तव्यं । वशीकरणमेतत् ।

Colophon :—

इति वीरभद्रतन्त्रे चतुर्थपटलः ।

After the colophon, an incantation in Bengali is given.

5843.

10437. *Vīrabhadratantram.*

Substance, country-made paper. 9½ × 4 inches. Folia, 4. Lines, 11, 12 on a page. Extent in ślokas, 104. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1862. Appearance, old and discoloured. Complete.

This MS contains only a collection of Tāntrika mantras of sorcery, though the colophon calls the work Vīrabhadra-tantra.

Beginning :—

ॐ नमो भगवते रुद्राय ।

क्रौँ ह्रं २ फट् स्वाहा सर्व्वभूतडाकिनीयोगिनीदमनमन्त्रः ।

ॐ ह्रं प्रमोदय क्रौँ प्रमोदय ऐँ २ ह्रं २ स्वाहा अनेन मन्त्रेण करवीरपुष्पेण होमः कर्त्तव्यः घृतक्षौद्रयुक्तेन सहस्रैकयुतेन कान्तां लभेत ॥

End :—

उलूकस्य च गृध्रस्य मार्ज्जारस्य तथैव च ।
एतेषां नेत्रमानीय सूक्ष्मचूर्णं तु कारयेत् ॥
जयंतिमामवास्यायं चूर्णं कृत्वा विधानतः ।
अञ्जयेच्चक्षुषी येन दिनवन्नाचि पश्यति ॥
किलक्रियायां अनुक्तस्थले क्षीण उद्धृते मोक्षः ।

Colophon :—

इति वीरभद्रतन्त्रं समाप्तं ।

Post Colophon :—

संवत् १८६२ माघमास कृष्णपक्षे अमातिथौ इदम् पुस्तकं दुलभराम विप्रं नागरजः रामकृष्णस्य आत्मजारस्य ।

5844.

9372. *Vīrabhadratantram.*

Substance, country-made paper. 9 × 4 inches. Folia, 6. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 180. Character, Nāgara. Date, Samvat 1891. Appearance, tolerable. Complete.

The work explains in Hindi the application of a number of mantras intended for use in sorcery. The MS contains three Paṭalas.

Post Colophon Statement :—

संवत् १८९१ पौष सुदि १ ।

5845.

3476. कुलोड्डीशमहातन्त्रम् । *Kuloḍḍīśamahātantram.*

Substance, country-made paper. 16 × 4½ inches. Folia, 1–21, of which fol. 6 is missing. Lines, 9–13 on a page. Extent in ślokas, 925. Character, Bengali. Appearance, good. Complete in four Paṭalas.

For a description of the work see L. IX. 2961.

The object of the work is indicated thus (Fol. 1A) :—

देव्युवाच ।

... ...

... ...

... ...

श्रुतानि सर्व्वशास्त्राणि त्वत्प्रसादान्महेश्वर ।

शेषोऽस्ति केवलं या हि श्रीमहाषोडशी पुरा ॥

उद्दिष्टा मनसा नाथ कथ्यतां भक्तवत्सल ।

... ...

ईश्वर उवाच ।

आदौ तु श्रूयतां देवि या या विद्या सुगोपिता ।

तदा तु कथयिष्यामि श्रीमहाघोडशीं ध्रुवम् ॥

देव्युवाच ।

दुर्लभा पञ्चमी विद्या पञ्चकूटात्मिका शुभा ।

नित्या च मुक्तिदा शुद्धा सुखदुःखविनाशिनी ॥

तां विद्यां वद देवेश यदि तुष्टोऽसि मे प्रभो ।

ईश्वर उवाच ।

... ...

... ...

आदौ कामेश्वरी ज्ञेया तथा वज्रेश्वरी शुभा ।

तृतीया भगमाला च तुर्या त्रिपुरसुन्दरी ॥

नित्या च पञ्चमी शक्तिः परब्रह्मस्वरूपिणी ।

नित्यचैतन्यरूपा च परमाह्लादकारिणी ।

The Last Colophon :—

इति कुलोड्डीशे महातन्त्रे ब्रह्मज्ञानप्रस्तावः समाप्तः ।

5846.

10418. रावण उड्डीश । *Rāvaṇa-uḍḍīśa.*

Substance, foolscap paper. 6½ × 4¼ inches. Folia, 48. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 336. Character, modern Nāgara. Date, Saṃvat 1922. Appearance, discoloured. Complete.

The work is called रावण उड्डीश in the first line as well as in the last colophon of this MS. In the remaining two colophons, e.g. of chapters I and II (Foll. 12B and 15B), it is called वीरभद्रमहातन्त्र.

Post Colophon :—

मीती फाल्गुने कृष्णे पक्षे षष्ठी सौम्यवासरे संवत् १९२२ दसखत ठाकुरप्रसाद कुनवी साकिम मह्ल्ले गोरखनाथकाटिल्ला ॥

5847.

8475. रावणोड्डीशडामरतन्त्रसारः ।

Rāvaṇoḍḍīśaḍāmaratantrasāraḥ.

Substance, country-made paper. $10\frac{3}{4} \times 4\frac{3}{4}$ inches. Folia, 37. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 480. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

It will be noticed that Meghanāda, presumably a name of Bhairava, is found here, at least once, in the extract quoted below, answering the question of Pārvatī. It may be due to a confusion with this name that Indrajit, son of Rāvaṇa who is also called Meghanāda, is associated as its author with a work called *Kriyoḍḍīśa* (Kalyan, 1924). The association of this work with the name of Rāvaṇa might have also given rise to a similar association with the name of Indrajit.

Beginning :—

ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥

उड्डीशे च समाकीर्णे योगिवृन्दसमाकुले ।
प्रणम्य शिरसा गौरी परिपृच्छति शङ्करम् ॥ १ ॥
विशेषेण तु तत्सर्व्वं कथयस्व प्रभो मम ।
अन्येपि विविधैः कार्य्या मन्त्राश्च ब्रूहि भैरव ॥ २ ॥
ईश्वर श्रोतुमिच्छामि लोकनाथ जगत्प्रभो ।
प्रसादं कुरु देवेश ब्रूहि कर्म्मार्थसाधनम् ॥ ३ ॥
सुर शङ्कर महादेव सर्व्वसिद्धिप्रदायक ।
पृच्छामि त्वां जगन्नाथ संसारस्थितिकारणं ॥ ४ ॥
पृच्छामि देवदेवेश लोकानां हितकाम्यया ।
वशीकरणमुच्चाटं मोहनं स्तम्भनं तथा ॥ ५ ॥
शान्तिकं पौष्टिकं कर्म्म विधानेन महेश्वरि ।
चक्षुर्हानि[र्मे]मोहानिः श्रुतिहानिस्तथैव च ॥ ६ ॥

ज्ञानहानिः क्रियाहानिः कीलकं च तथापरं ।
कार्य्यस्तम्भः सुरेशानि शोषणं पोषणं तथा ॥ ७ ॥
एतद्वयाणि विशेषेण तत्परं ब्रूहि मे प्रभो ।
अन्यांश्च विविधान् कार्य्यान् मान्त्रिकान् ब्रूहि रावने(?) ॥ ८ ॥
सा मत्वास्त्रंशदोषाश्च भूतैश्चैव सदूर्जये[:] ।
ज्वरश्चैव महारौद्रैर्लंलना च महाद्रुमैः ॥ ९ ॥
मानवा दुर्ज्जने दुष्टे परार्थतत्त्व-तत्परैः ।
एतत् व्याप्त (?) जगत् सर्व्वं नानाव्याधिसमाकुलं ॥ १० ॥
उदयं च कथं नृणां साधकानां सुखाय च ।
दुर्ज्जनानां च दुष्टानां पापिष्ठानां तथैव च ॥ ११ ॥
अशुभान् कथयं योगान् नानाव्याधिकरानपि ॥ १२ ॥

मेघनाद उवाच ।

शृणु देवि वरारोहे सिद्ध्यर्थं यदि वाञ्छसि ।
तदहिष्यामि देवेशि तत्सर्व्वं समुदाहृतम् ॥ १३ ॥
देवि प्रयोजि तत्सर्व्वं भवत्येव न संशयः ।
उड्डीशयोग ते देवि मयोक्ता भक्तितस्तव ॥ १४ ॥

पार्व्वत्युवाच ।

उड्डीशं च नमस्कृत्य रुद्रशम्भुचयं तथा ।
कपर्दिनं विरूपाक्षं सर्व्वदुःखभयापहम् ॥ १५ ॥
ब्रूहि रुद्रो भयोद्विगान् राजशत्रुविनिर्ज्जनात् ।
येनं प्रयोजितैः सद्यः प्राणान् हन्ति न संशयः ॥ १६ ॥

भैरव उवाच ।

प्रथमं भूपाकर्षणं द्वितीयोन्मादनं तथा ।
तृतीयं विद्वेषणं चैव उच्चाटनं चतुर्थकम् ॥ १७ ॥
अन्यानपिप्रयोगाणि वहून् शृणु वरानने ।
शिवेन कथिता योगा उड्डीशे शास्त्रनिश्चये ॥ १८ ॥

ग्रामोच्चाटन पञ्च षष्ठं जलस्तम्भनं भ्रमनम् ।
++चाग्निस्तम्भनं वशीकरणमुत्तमं ॥ १९ ॥
अन्धीकरणं मूककरणं नाच सङ्कोचनं तथा ।
स्त्रीकरणं भूतज्वरकरणं शास्त्र शास्त्रदूषणं ॥ २० ॥
आतीयं विनाशं दधि-मधुनाशं मुषकरणं
राजवाजिप्रकोपनं आवेशनं भुजङ्गानां तथैव च वरानने ॥ २१ ॥
सर्पाग्नि नाशनं पर्वतविनाशनं तथा ।
गर्द्दभकरणं परपुरुषप्रवेशनं ।
वेतालसिद्धि अञ्जमूलकं च
अन्यानपि तथा रौद्रान् विवाशास्त्रप्रयोगजं च ।
औषधान् विभाकरान् गुह्यगुह्यतरा कार्य्यान् ।
क्षिप्रव्याप्य प्रयत्नतः ॥ २२ ॥
अम्बुलीने यथा चौरे भक्तिहीने सुरेश्वरि ।
निन्दकाय न दातव्या नास्ति कार्य्यान् क्षिप्रव्याप्य प्रयत्नतः ॥ २३ ॥

It ends with a direction in Hindi.

End :—

पालाशबीज मैदाकरै मदारके दूधसे पुट देय १०१ फेर दूधसों गोली बांधि +++ जहा विच्छौमारै तहां मदारकै दूधसौ पिसिक लागावै तौ विच्छू उतरि याय ।

Colophons of the different chapters :—

8B, इति श्रीरावणमहातन्त्रे उड्डीशे महातन्त्रे प्रथमः पटलः; 10B, इति श्रीरावणतन्त्रे उड्डीशे मन्त्रकोशो द्वितीयः पटलः; 14A, इति श्रीरावण उड्डीशे महातन्त्रकोशे तृतीयः पटल; 22A, इति श्रीरावणतन्त्रे उड्डीशकोशे चतुर्थः पटलः; 29B, इति गोरोचनकल्पसमाप्तं; 30B, इति उलूकशास्त्रौषध समाप्तं; 31B, इति विधिसिद्धिर्भवति समाप्तं; 33B, इति श्वेतार्ककल्पं समाप्तं ।

37, इति श्रीतन्त्रराजमन्त्रे सारोद्धारे रावण-उड्डीश-डामर-तन्त्रसारे शिवपार्व्वतीसंवादे शङ्करप्रसादात् सत्यं सत्यं सत्यमिति सम्पूर्णम् ॥

5848.

5621B. उड्डामरतन्त्रम् । *Uḍḍāmaratantram.*

Substance, palm-leaf. 14 × 1½ inches. Folia, 27–54. Lines, 4, 5 on a page. Extent in ślokas, 550. Character, Udiya. Appearance, good. Complete.

The *Uḍḍāmareśvaratantra*, included in *Vividhatantra-saṃgraha* of Rasik Mohan Chatterji, refers to itself, in the last colophon, as an extract from the *Rudrayāmala* (*Rudrayāmaloddhṛta*). The last chapter is styled *Uḍḍiśa* in this colophon.

Colophons :—

32B, इति उड्डामरमहातन्त्रे प्रथम पटलः; 35B, इति उड्डामरेश्वरे महाकोषे द्वितीयः पटलः; 36A, इति उड्डामरेश्वरे महातन्त्रे अञ्जनाधिकारस्तृतीयः पटलः; 36B, ०चतुर्थः पटलः; 37A, ०भूतवाह्ये पञ्चमः पटलः; 38A, इति उड्डीशे मन्त्रवादे षष्ठः पटलः; 39A, इति श्रीउड्डामरेश्वरे महातन्त्रे पुत्रवश्याधिकारः सप्तमः पटलः; 39B, ०अष्टमः पटलः; 41A, नवमः पटलः; 42B, ०लम्पटो नाम दशमः पटलः; 44A, ०एकादश पटलः; 46A, ०द्वादशः पटलः; 48B, ०भूतभैरवो नाम त्रयोदशः पटलः; 52A, इति श्रीवीर-भद्रमहातन्त्रे मन्त्रकोषो नाम चतुर्दशः पटलः; 54B, इति श्रीउड्डामरेश्वरे महातन्त्रे मन्त्रकोषो नाम पञ्चदशः पटलः ।

5849.

804. भूतडामरतन्त्रम् । *Bhūtaḍāmaratantram.*

Substance, country-made paper. 17½ × 2¾ inches. Folia, 28. Lines, 5, 6 on a page. Extent in ślokas, 532. Character, Bengali. Appearance, old. Complete in 15 Paṭalas.

The present manuscript is described in L. IV. 1598. Another MS has been described in IO. IV. 2551 (I). Three editions of the work in 16 Paṭalas, as edited by Rasik Mohan Chatterji, were published (Calcutta, 1879, 1891, 1931).

The work is in the form of an interlocution between Unmatta-Bhairava and Unmatta-Bhairavī. The cult of Bhūtaḍāmara has been dealt with by Dr. B. Bhattacharya in *Man in India* (Vol. XI, pp. 83ff.).

5850.

2801. *Bhūtaḍāmaratantram.*

Substance, country-made paper. 16½ × 3½ inches. Folia, 33. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 980. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Incomplete.

The present MS contains the first 15 Paṭalas and the beginning of the 16th.

The 16th Paṭala begins thus :—

30B, अथातः संप्रवक्ष्यामि योगिनीसाधनोत्तमम् ।
सर्व्वदा सर्व्वकामार्थं देहिनां सर्व्वसिद्धिदम् ॥

It will be noticed that the first verse of the 16th chapter, as found in Chatterji's edition of the work, is absent here and in 5856 *infra.*

5851.

4025. *Bhūtaḍāmaratantram.*

Substance, country-made paper. 15 × 4½ inches. Folia, 20. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 560. Character, Bengali. Date, Śaka 1644. Appearance, old and discoloured. Complete in 15 chapters.

Post Colophon :—

20A, श्रीमद्गुरुचरणे मम भक्तिरस्तु ।

यद्भावादसत्कारे श्रीभाग्याख्या-परगणाधिकारिणः श्रीनरेन्द्र-रायस्य ताड़नाग्रामे भाद्रस्य त्रयोविंशतिदिवसे बुधवासरे अष्टम्यां तिथौ समाप्तोऽयं ग्रन्थः । शुभमस्तु ॥ शकाब्दाः १६४४ । श्रीश्रीलक्ष्मीदेवशर्म्मणो वटोरिदं ग्रन्थ धर्म्मार्थं मोक्षार्थञ्च । श्रीभवान्यै नमः ॥

5852.

4651. *Bhūtaḍāmaratantram.*

Substance, country-made paper. 19 × 4½ inches. Folia, 25. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 700. Character, Bengali. Appearance, old. Complete.

The chapters are not numbered in the present MS. What is apparently the 15th chapter is followed by the *Bhūtaḍāmara* and the *Yakṣa-mantrakoṣa* according to the *Bhūtaḍāmara* and the *Yakṣa-ḍāmara* (Foll. 22A–25B). The last colophon has striking agreement with that of 5857 *infra* except for the name of the work.

5853.

5861. *Bhūtaḍāmaratantram.*

Substance, country-made paper. 9¾ × 4½ inches. Folia, 41. Lines, 8, 10 on a page. Extent in ślokas, 760. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1780 and Śaka 1645. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS is incomplete in the beginning. The leaf marked 1 is not the beginning of Bhūtaḍāmara, but that of Jyotiṣmatīkalpa which runs :—

अथ ज्योतिष्मतीकल्प[ः] लिख्यते ।

श्रीभैरव उवाच ।

अत्यन्तमद्भुततमं लोकविस्मयकारकम् ।
ज्योतिष्मतीति विख्यातं रसायनमनुत्तमम् ॥

After the end of the 15th Paṭala of the *Bhūtaḍāmara* the MS gives (Fol. 40A-B), like IO. IV. 2551 (I), a few verses which are found as the beginning of Bhūtabhairavatantra (*infra*).

The date of the copying of the manuscript is given (Fol. 40B-41A):—

शुभमस्तु संमत् ++++ १७८० शाके १६४५ वर्षे आश्विन मासे कृष्णपक्षे दशमौ बृहस्पतिवासरे पुष्यनिक्षत्रे सिद्धिना योगे काशीखण्डे आनन्दकानन-अविमुक्तक्षेत्रे स्वर्गद्वारेश्वरनिकटे श्रीहनुमानमनमुखे श्रीवटुकभैरवसन्निधौ मणिकर्णिका-तारकेश्वर-ललिता-देवी-सिद्धिपीठे लिखितं गङ्गानारायणौ ।

यदि शुद्धमशुद्धं वा ... ...

इति श्रीचूडामणितन्त्रे भूतडामरस्यास्य संपूर्णं । शुभं मङ्गलं ददातु ।

5854.

8434. *Bhūtaḍāmaratantram.*

Substance, country-made paper. 8¾ × 5 inches. Folia, 51. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 900. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The 15th Paṭala comes to an end on Fol. 41B and then begins the *Bhūtabhairavatantra* (*infra*) which runs up to the end of the MS. This latter work is also complete in this MS but for the last verse.

5855.

10652. *Bhūtaḍāmaratantram.*

Substance, country-made paper. 11 × 4 inches. Folia, 5. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 140. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS contains chapters I–III and four lines of chapter IV.

5856.

2819. भूतडामरे योगिनीसाधनम् ।

Yoginīsādhanam from Bhūtaḍāmara.

Substance, country-made paper. 16 × 5½ inches. Folium, 1. Lines, 13 in all. Extent in ślokas, 22. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

This constitutes the 16th chapter of the Bhūtaḍāmara.

Beginning :—

श्रीदुर्गायै नमः ।

योगिनीसाधनम् । भूतडामरे ।
अथ तं संप्रवक्ष्यामि योगिनीसाधनोत्तमम् ।
सर्व्वार्थसाधनं नाम देहिनां सर्व्वसिद्धिदम् ।

Colophon :—

इति डामरोक्त-योगिनीसाधनम् ।

5857.

4584. भूतभैरवतन्त्रम् । *Bhūtabhairavatantram.*

Substance, country-made paper. 17½ × 4 inches. Folia, 6. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, Bengali. Appearance, not good. Complete.

Beginning :—

वह्निं वमन्तमीडे श्रीमन्मुखं दुर्निरीक्षमतिदीप्त्या ।
विबुधा हि यत्र + + + भूतात्मकमीश्वरमनादिम् ॥
मन्त्राशेषविशेषज्ञानं चापितं सुरैर्यत्नात् ।
क्रोधीशभैरवप्रोक्तं तद्वक्ष्ये भूतभैरवं नाम ॥
... ...
... ...
अथो वक्ष्ये मनुकोषं यदकथितं भूतयक्षडामरयोः ।
क्रमशो वीजविधानं तत्र श्रीचादिविधानम् ॥

It should be noted that the beginning of this work is also found at the end of No. 5853 above. An incomplete MS of the work is appended to another MS of *Bhūtaḍāmara* (5854 above). The work gives, *inter alia*, the meanings of words used to indicate mantras. A short notice of the work is given in IO. IV. 2551 (II).

End :—

यो भूत-यक्ष-डामरतन्त्रं श्रीभूतभैरवं वेद ।
स स्वर्गं मोक्षभागी शिव + + त्रानं समपदः ।

Colophon :—

इति परमहंस-परिव्राज-परमसद्भावतारगुरुचरणशरण-श्रीमत्-
क्रोधीशभैरवविरचितं भूतभैरवनाम महातन्त्रं समाप्तम् ।

This colophon is in striking agreement with that of a different work described under 5852 above.

5858.

8433. मातङ्गीडामरम् । *Mātaṅgīḍāmaram.*

Substance, country-made paper. 7¼ × 5 inches. Folia, 15. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, modern Nāgara. Date, Saṃvat 1961. Appearance, fresh. Complete.

The Tantra is written mostly in Hindi and deals with a number of magical rites.

Beginning :—

अथ मातङ्गीडामर लिख्यते ।

देव्युवाच ।

कैलासशिखरे देवं पृच्छाव् प्रभोः ।

ईश्वरोवाच ।

किं पृच्छसि त्वया देवि गुह्यवार्त्ता महेश्वरि ।
त्वयाग्रे कथयिष्यामि सत्यं सत्यं वरानने ॥

देव्युवाच ।

देवाधिदेव देवे[श] यथा वदत्वमम ।
एवं [इ]च्छामि मया नाथ मातङ्गीक्रमसाधनं ॥
केन प्रकारेण सिध्यंति प्रयोगाणि युगानि च ।
शृणु देवि वरारोहे पूर्व्वमातङ्ग ऋषिर्भवेत् ॥
तस्याङ्गे कुले जाता मातङ्गीत्व[रौ] विश्रुता ।
चांडालि प्रेषिता भद्रा मांजारी वगुलामुखि ।
एते चतुर्महागोप्यं भेदगुह्यंच पार्व्वती ॥
एतत्क्रिया समाः श्रेष्ठनेकरोदिमुंडभेदतः ।
सर्वार्थसिद्धमाप्नोति नान्यथा शंकरोब्रवीत् ॥
उच्चाटनं मारणं च मोहनं वश्यकर्म्मणि ।
आकर्षणं विद्वेषणंचैव प्रयोगे षटमेव च ॥
मोहनं द्रावणंचैव राजकर्म्माणि चेटकं ।
पक्षादि रसायनं सिध्य नात्र कार्य्यं मया युतं ॥
रुद्रायामले दशविद्या सिधिमाप्नोति ।
सर्वोपरि महाश्रेष्ठ मातङ्गिडामराणि च ॥

End :—

नरनाथमुंड १ स्वाननाथमुड २ मातङ्गनाथ ३ रुद्रनाथ ४ कांकाली-
पुत्र-वालनाथ ५ पञ्चमद ।

Colophon :—

14B, इति श्रीमातङ्गीडामरे हरगौरीसंवादे संपूर्णं ।

Post Colophon :—

संवत् १९४० मीति जेष्ठ शुध्या २ वार पैके रोज लिखा
वालगोवींदा ।

After this post-colophon occur two small sections in Hindi on two peculiar rites followed by the date of copying

of the MS, the previous date apparently being the date of the original from which the copy was made. This portion runs thus:—

अथ मालकागुणीकल्प लिख्यते मालकागुणी सेर २ तिलका तेल सेर २।

इति श्रीमालकागुणीकल्प संपूर्णः। अथ छायमे पारा चटावन विधि ... ...

इति श्रीछायमो पारा चटावनका विधि संपूर्णः—

Post Colophon:—

साल सं १९६१ मार्गशीर्ष शुक्ल १४ बुधवासरे मालवीय पंडित रघुनाथ शर्मेण लिखवाइतं लिखितं हनुमान द्विवेदी काश्याम् गोघट्टतटे।

5859.

8412. गौरीडामरम्। *Gaurīḍāmaram.*

Substance, European foolscap paper. 10×4 inches. Folia, 11. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 132. Character, modern Nāgara. Date, Samvat 1961. Appearance, fresh. Complete.

A Tāntrika work full of Hindi incantations. It begins in Sanskrit thus:—

श्रीपार्वत्युवाच।

देवदेव महादेव + + + +

डामरस्य च व्याख्यातं विधिवत् कथ्यतां प्रभो॥

... ...

... ...

आकर्षणं वश्य मोहनं च मारणो उच्चाटनं तथा।

यच्चिरष्यां ++ व्याख्यानं विधिवत् कथयेश्वर॥

End :—

अथ कौलोद्धारमन्त्रः । ॐ चण्डेश्वर ह्रौं डामरजनित कौलोद्धारणं कुरु कुरु स्वाहा इत्यनेन कौलोद्धारणं कुर्य्याद्विधि विधि च रे च यथा ।

इति श्रीगौरीडामरे वीरसाधनं संपूर्णं ।

Post Colophon :—

श्रीसंवत् १९४० मौति जेट छाया ६ वार बुध लीखा बालगोविन्द छाल सं १९६१ मार्ग शु १३ भौ॰ लिखितं रघुनाथमालवीयेन ।

Fol. 11A-B describe a rite called मानभङ्गवीरसाधन. This description is again followed by the name of the copyist, Raghunātha Mālavīya, and the date of copying (same as that given above).

5860.

3185. **बृहद्भूतडामरतन्त्रम्** । *Bṛhadbhūtaḍāmaratantram.*

Substance, Serāmpore paper. 13×5 inches. Folia, 110. Lines, 6 to 9 on a page. Extent in ślokas, 1,700. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS contains 24 Paṭalas and a part of what seems to be the 25th Paṭala. A MS of the work in 25 Paṭalas is in the library of the Vaṅgīya Sāhitya Parishat of Calcutta. An edition of the work in 15 Paṭalas was published in the *Indrajātadisaṃgraha* of Rasik Mohan Chatterji (Calcutta, 1879).

Beginning :—

महोग्रं व्योमवदनं कोटिसूर्य्याग्निभास्वरम् ।
महाकालान्तकं नौमि श्रीबृहद्भूतडामरम् ॥
भुवनाधिपतिं कालं सर्व्वलोकप्रपूजितम् ।
महोन्मत्तं भैरवेशमनन्तं भैरवेश्वरम् ॥

शब्दब्रह्ममयं रौद्रं सर्व्वव्यापकविग्रहम् ।
उन्मत्तभैरवं नत्वाप्रच्छदुन्मत्तभैरवी ॥

उन्मत्तभैरव्युवाच ।

बृहदानन्द-भूतेश सतीश भक्तवत्सल ।
वदस्व सर्व्वभूतेश श्रीदचड्डूलडामरम् ॥
कथं यक्षा नरा नागाः किन्नराः प्रमथादयः ।
डाकिन्यः कुलखेचर्य्यो देव-गन्धर्व्व-नायिकाः ॥
सिद्धदानवकन्याश्च योगिन्यः कामनायिकाः ।
जम्बुद्वीपे कलौ सिद्धिं यच्छन्त्येषां वराङ्गनाः ॥
ये स्युः पापरता मिथ्यावादिनः शौचवर्ज्जिताः ।
मानस्था ये नरास्तेभ्यः माहात्म्यं कुरुष स्वयम् ॥
केनोपायेन नश्यन्ति कलौ क्षेत्रौघराशयः ।
महापातकलक्षाणि तथोपपातकानि च ॥
दुष्टयक्षा दुष्टनागा दुष्टभूतादयस्तथा ।
विनश्यन्ति तथा दुष्टा महाविघ्नकराश्च ये ॥
लभन्ते सिद्धयः सर्व्वाः मोक्षपद्धतयः शुभाः ।
सिद्धयोऽप्यणिमाद्याः स्युर्महापातकनाशनाः ॥
अन्यान्नाशनतः पापमन्यस्त्रीगमनादिकम् ।
परद्रोहकृतं पापं परद्रव्याभिलाषकम् ॥
विप्रमासादिकं पापमभिनिन्दा महाभयम् ।
कथं नश्यति देवेश हेलया नरकं तमः ॥
चन्द्रसूर्य्यप्रभो भूत्वा स्थितोऽसद्गृहे चिरम् ।
सुरेन्द्र-सिद्ध-नागेन्द्र-भूत-यक्षेन्द्र-नायिकाः ।
गुह्यवेतालगन्धर्व्व-महीन्द्रकुलनायिकाः ॥
हठादागत्य कामार्त्ता बलादालिङ्गयन्ति तम् ॥
उक्तयोगेन्द्रकन्याश्च भूतडामरनायिकाः ।
मन्त्रस्मरणमात्रेण केन सिद्धा भवन्ति ताः ॥

तथा ब्रह्मेश-शक्राद्या देवानामधिदेवताः ।
त्रयस्त्रिंशत्कोटयस्तु देवाः समरभैरवाः ॥
कथं स्यु-र्मारिता एते विद्याशक्तिसमन्विताः ।
पुनः केन प्रकारेण मृता जीवन्ति निर्ज्जराः ॥
कृपया वद भूतेश त्वमेव शरणं प्रभो ।
श्रुत्वेति भैरवीवाक्यमुन्मत्तभैरवोऽब्रवीत् ।
उन्मत्तभैरवीं प्राह सर्व्वं नियमपूर्व्वकम् ॥

Colophons of the different chapters:—

5A, इति श्रीरुद्रडामरे महातन्त्रे ग्रन्थफलकथनं नाम प्रथमः पटलः; 8A, ॰द्वितीय पटलः; 13B, ॰क्रोधनाम्ना शतनामस्तोत्रे तृतीय पटलः; 17A, ॰सिद्धिमन्त्रप्रभेदो नाम चतुर्थः; 24A, ॰कालात्मक-सिद्ध-चक्रप्रभेदो नाम पञ्चमः; 30B, ॰पद्मभेदो नाम षष्ठः पटलः; 35B, ॰कामभेदचक्र-प्रभेदो नाम सप्तमः पटलः; 41B, ॰सारनिर्णय-चक्रप्रभेदो नामाष्टमः पटलः; 49B, ॰भैरवी-भैरवसंवादे वेदचक्रप्रभेदो नाम नवम पटलः; 57B, ॰षट्-कालात्मक-चक्रप्रभेदो नामः दशमः पटलः; 61B, ॰सुन्दरीमन्त्रकथने एकादशः पटलः; 66B, ॰सुन्दरीध्यानकथने द्वादशपटलः; 73A, ॰भूतिनीसाधन-विन्यासो नाम त्रयोदशः पटलः; 78A, ॰भूतिनीसिद्धिसाधनं नाम चतुर्दशः पटलः; 82A, ॰कालरात्रिसाधनं नाम पञ्चदशपटलः; 85A, ॰कालरात्रिस्तोत्र-मन्त्रविन्यासो नाम षोडशपटलः; 88B, ॰कालरात्रिकवचं नाम सप्तदशः पटलः; 91A, महाभूतचेटिकासाधनं नामाष्टादशः पटलः; 93B, भूत-कात्यायनीसिद्धिसाधनं नाम ऊनविंशतिः पटलः; 95B, भूतकात्यायनीसिद्धि-साधनं नाम विंशः पटलः; 97B, ॰उन्मत्तभैरवभैरवीसंवादे नायिकास्तोत्रकवच-विन्यासो नामैकविंश पटलः; 100B, ॰दिव्यनागेन्द्र-नागिनीसाधनं नाम द्वाविंशति पटलः; 102A, ॰नागेन्द्रनागिनी-स्तोत्रात्मककवचविन्यासो नाम त्रयोविंशः पटलः; 107A, ॰देवेन्द्रकुलयोगिनीसिद्धसाधनं नाम चतुर्विंशपटलः ।

5861.

9999. त्रिदशडामरे प्रत्यङ्गिराविधिः।

Pratyaṅgirāvidhi from Tridaśaḍāmara.

Substance, palm-leaf. 11¾ × 2 inches. Folia, 14. Lines, 6 on a page. Character, old Newari. Date, N.S. 309. Appearance, old. Complete.

The present MS contains only two Paṭalas of the Ḍāmara which is in the form of an interlocution between Devī and Bhairava.

Beginning :—

ॐ स्वस्ति। ॐ नमः शिवादिभ्यो गुरुभ्यः।
हिमवच्छिखरे रम्ये सुरासुरनिषेविते।
तत्र स्थाने सुखासीनं देवदेवं महेश्वरम्॥
सुरासुरेन्द्रनमितं सिद्धगन्धर्व्वपूजितम्।
कृताञ्जलिपुटा देवी इदं वचनमब्रवीत्॥

श्रीदेव्युवाच।
सर्व्वस्रोतोद्भवं ज्ञानं त्वत्प्रसादान्मया श्रुतं।
का विद्या शाकिनीनां तु दैत्यानां शक्तिनाशिनी।
संसिद्धा या युगे घोरे सर्व्वसंशयभेदिनी।

श्रीभैरव उवाच।
पूर्व्वं गौरि महाघोरे श्मशाने करवीरके।
आराधितोहं देवीभिर्योगि संपूजनाय च॥
तां चौर-संख्यां कृत्वा तु यातस्तत्र वरानने।
चतुःषष्टिषु ये कोट्या शाकिन्याद्या महाबलाः॥
यज्ञभागं प्रयच्छन्ति चर्व्वं कृत्वा स्ववान्धवान्।
भुञ्जामि तमहं भद्रे क्रीडामि च चरामि च॥

End :—

गुरुद्विष्टे भयार्त्ते च कामलोभसमन्विते।
दातारो नरकं यान्ति सत्यं सत्यं न चान्यथा॥

Colophons :—

7B, इति चिदग्रडामरे चतुर्विंशतिसाहस्रे प्रत्यङ्गिराविधि एकाशीतितमपटलः ।

14A, इति चिदग्रडामरे चतुर्विंशतिसाहस्रे प्रत्यङ्गिराविधि द्वाशीतित[म]पटलः । समाप्तं प्रत्यङ्गिराकल्पं ।

Post Colophon :—

चिदग्रानां तु सिद्ध्यर्थं डामरं निर्म्मितं पुरा ।
साधूनां तु हितार्थाय दुष्टसत्त्वनिपातनं ॥
संवत् ३०८ वैशाख शुक्ल-पञ्चम्यां रविवासरे श्रीश्रीवत्सदेवेन लिखितं । श्रेयोऽस्तु ।

5862.

3171. रुद्रयामलतन्त्रम् । *Rudrayāmalatantram.*

Substance, country-made yellow paper. 13 x 4 inches. Folia, 77. Lines, 6, 7 on a page. Extent in ślokas, 900. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

The MS is so very corrupt, that it is almost impossible to read it.

Beginning :—

अधुनापि जगन्माता ख्यातिराद्याद्यगोचरा ।
स्मृतिमात्रेण दुःखानि नाशयेद्देविनां प्रिये ॥
सर्व्वदा देवदेवेशि सर्व्वसिद्धि(ः)प्रदायिनी ।
अन्तर्मंखमनोभावा सर्व्वयोगप्रवर्त्तिनी ॥
स्मरणात् सर्व्वजन्तूनां सर्व्वपापप्रणाशिनी ।
तत्त्वतो गुरुतः प्राप्ता विद्याह्लादप्रबोधिनी ॥

... ...

2B, यो यमन्त्राः परेशानि तेन देवेपि संयुताः ।
तैर्जीवन्ति च मन्त्रेभ्यः इलेभ्य इति मे मतिः ॥
सप्तषष्टिप्र[ह]त्यार्त्ता जगत् ब्रह्मादिकर्तृका(ः) ।
एतेषां जीवभूतादि द्वादशवर्णमयं जगत् ॥

3A, श्रीदेव्युवाच ।
सफला निष्फलाश्चैव मुक्तिमार्गप्रबोधकाः ।
मानवा बहवः सन्ति वद तेषामनुत्तरम् ॥

श्रीभैरव उवाच ।
कालखिदस्मद्वक्तानामेतन्मूलमुदाहृतम् ।
आवयोर्न्नैव देवेशि मनुरोंकाररूपात्मनोः ॥
सर्व्वेषामेव मन्त्राणां प्राणाधारा महेश्वरि ।
आवयोरपि तत्प्राप्य अनुत्तरमिति स्मृतम् ॥

Colophons of the different chapters :—

6A, इति रुद्रयामले अनुत्तरनिर्णयः प्रथमः पटलः; 8B, इति रुद्रयामले शक्तिविस्तारनियमो द्वितीयः पटलः; 10B, इति रुद्रयामले तृतीयः पटलः; 13A, इति रुद्रयामले चतुर्थः पटलः; 15A, इति रुद्रयामले पञ्चमः पटलः; 22B, इति श्रीरुद्रयामले द्वादशकलाद्यक्षके उत्तरषट्कं नाम षष्ठः पटलः; 26B, इति श्रीरुद्रयामले पञ्चस्रोतोविभाग नाम सप्तमः पटलः ।

In the leaves 27 to 76 there is no colophon. The last leaf contains the following colophon :—

इति रुद्रयामले पञ्चमोपटलः ।

On the left hand margin of the last leaf, the name of the original owner is recorded thus :—

श्रीकृष्णानन्दनाथावधूताचार्य्यस्य पुस्तकमिदम् ।

The present MS seems to contain the Anuttaratantra, or First Part, whereas the printed editions of the work contain the Uttaratantra, or Second Part.

5863.

5213. *Rudrayāmalam.*

Substance, palm-leaf. 17¾ × 2¼ inches. Folia, 1–133 of which Fol. 125 is missing, and 124, 126–33 very badly damaged. Lines, 3 on a page. Extent in ślokas, 1,900. Character, Bengali. Appearance, old and worm-eaten. Incomplete.

Two editions of what is called the *Uttaratantra* or Second Part of the work published by J. Vidyasagara and R. Chatterji contain respectively 66 and 69 Chapters. This MS contains only a part of the work—Paṭalas 31–54 (29–52 of J. Vidyasagara's edition). The 54th Paṭala breaks off abruptly.

Beginning :—

ॐ नमो भवान्यै । श्रीआनन्दभैरव्युवाच ।
अथ षट्चक्रयोगस्य प्रवक्ष्यामीह तत्त्वतः ।
कुण्डलीयोगविविधं ज्ञात्वा योगी भवेन्नरः ॥

Colophons of the different chapters :—

4B, इति श्रीरुद्रयामले महाप्रलयनिर्णये नाम एकत्रिंशत् पटलः; 9A, ॰डाकिनी-ब्रह्मस्तोत्रं नाम द्वात्रिंशत् पटलः; 14A, इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महातन्त्रोद्दीपने भेदिन्यादिस्तोत्रं नाम त्रयस्त्रिंशत् पटलः; 17B, इति श्रीरुद्रयामले कल्पवासिनीस्तोत्रं समाप्तम्; 38B, इति रुद्रयामले सर्व्वतन्त्रोद्दीपने सिद्धमन्त्रप्रकरणे षट्चक्रप्रकाशे भैरवभैरवीसम्वादे कुलकुण्डल्यष्टोत्तरशतसहस्रनाम स्तवकवचं नामाष्टत्रिंशत् पटलः; 43A, इति रुद्रयामले उत्तरतन्त्रे स्वाधिष्ठान-श्रीब्रह्मराकिणीसाधनं नाम नवत्रिंशत् पटलः; 47B, इति ॰श्रीब्रह्मस्वाधिष्ठानप्रवेशो नाम चत्वारिंशत् पटलः; 52B, ॰श्रीब्रह्मस्तवकवचं नाम एकचत्वारिंशत् पटलः; 55A, ॰षड्दलप्रकाशो नाम द्विचत्वारिंशत् पटलः; 60A, ॰स्वाधिष्ठानराकिणीस्तोत्रं नाम त्रिचत्वारिंशत् पटलः; 73B, ॰ब्रह्माराधिकोल्लासे अष्टोत्तरसहस्रनामस्तोत्रं नाम चतुश्चत्वारिंशत् पटलः; 78A, इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रोद्दीपने मणिपूर-चक्रभेदप्रकाशो नाम षट्चत्वारिंशत् पटलः;

82A, इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महातन्त्रोद्दीपने त्रितत्त्वालाकिनीशक्तिस्तवनं नाम सप्तचत्वारिंशत् पटलः; 87B, इति श्रीरुद्रयामले वर्णध्यानकथनं नाम अष्टचत्वारिंशत् पटलः; 93B, इति रुद्रयामले षट्चक्रप्रकाशे रुद्रशक्तिलाकिनीस्तोत्रं ऊनपञ्चाशत् पटलः; 118A, इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रे शिवमन्त्रप्रकाशो नाम पञ्चाशत्तमः पटलः; 121A, इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महातन्त्रोद्दीपने रुद्रमृत्युञ्जयस्तवनं नामैकपञ्चाशत्तमः पटलः; 129A, इति श्रीरुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महातन्त्रोद्दीपने सिद्धिमन्त्रप्रकरणे भैरवभैरवीसम्वादे मणिपुरभेदप्रकाशो नाम त्रिपञ्चाशत् पटलः ।

5864.

5215. *Rudrayāmalam.*

Substance, palm-leaf. 17 × 1¼ inches. Folia, 1–117. Lines, 3 on a page. Extent in ślokas, 1,400. Character, Bengali. Appearance, old and soiled. Incomplete.

The manuscript begins with the 16th Paṭala and ends abruptly at the 26th. This portion does not agree with that of the printed edition.

5865.

3350B. रुद्रयामले कौलावलीतन्त्रम् । *Kaulāvalītantram from the Uttaratantra of the Rudrayāmala.*

Substance, palm-leaf. 10½ × 1½ inches. Folia, 58. Lines, 3, 4 on a page. Extent in ślokas, 600. Character, Bengali. Appearance, old, dilapidated and worm-eaten. Complete.

This MS contains extracts from different Tantras. The extracts from the *Rudrayāmala* cannot be identified but the extract from the *Kulārṇava* is found in the printed editions of the work.

Beginning :—

देव्युवाच ।

भगवन् सर्व्वमाख्यातं पुरश्चरणमुत्तमम् ।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि साधनञ्च महेश्वर ॥

ईश्वर उवाच ।

विना भावेन देवेशि सिद्धिर्न हि भवेत् किल ।
त[चा]प्यङ्गीकृते देवि साधको भावमाश्रयेत् ॥
अधिकारी भवेत्तत्र स तु वै साधकोत्तमः ।
भावस्तु त्रिविधः प्रोक्तः सूक्ष्मस्थूलविभागतः ॥

Colophons of the different sections :—

12A, इति रुद्रयामले भैरवभैरवीसंवादे उत्तरतन्त्रे कौलावल्यां गुप्तसाधनपटलः; 23A, इति रुद्रयामले उत्तरतन्त्रे कौलावल्यां हरगौरीसंवादे प्रश्नोत्तरपटलः; 34B, इत्युत्तरतन्त्रे षष्ठ पटलः; 46B, इति कुलार्णवे सपादलक्षग्रन्थे ऊर्द्ध्वाम्नाये कुलद्रव्यादिलक्षणं नाम पञ्चमोल्लासः ।

Post Colophon :—

श्रीरामदासदेवशर्म्मणः स्वाक्षरं पुस्तकञ्च । श्रीभवानीचरणे मम भक्तिरस्तु ।

There are several leaves after the Post-colophon dealing with different Tantra topics.

5866.

10799Q. **बृहद्रुद्रयामलम् ।** *Bṛhadrudrayāmalam.*

Substance, country-made paper. 16 × 4 inches. Folia, 8. Lines, 8–13 on a page. Extent in ślokas, 360. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Incomplete.

The present MS contains chapters I–V of Book IV of the work which treats of Vaiṣṇava worship.

Beginnings and ends of the different chapters :—

श्रीनारद उवाच ।

यं विष्णुभीष्टं सततं दयालुं मन्ये समं विष्णुमितीह भाष्यते ।
गुणप्रभावं गुणसिन्धुमव्ययं नमामि श्रीरुद्रपदं सदा मुदा ॥

1A, इति श्रीरुद्रयामले श्रीकृष्णनारदसंवादे चतुर्थखण्डे ब्रह्माष्टकं नाम प्रथमाध्यायः ।

श्रीनारद उवाच ।

श्रीकृष्णकरुणासिन्धो भक्तिमुक्तिषु पारग ।
श्रोतुमिच्छामि यद्देव श्रावयित्वा सुखी कुरु ॥
ब्रह्मचारी-गृहस्थ-प्रस्थ-यति-भिक्षादिकाश्च ये ।
तेषामाश्रमधर्म्माणि भक्तिं मुक्तिञ्च मे वद ॥

2B, इति श्रीरुद्रयामलीये श्रीकृष्णनारदसंवादे चतुर्थखण्डे द्वितीयोऽध्यायः ।

श्रीनारद उवाच ।

... ...

को मन्त्रः कश्च वा चार्थः प्रश्नं वाचा प्रश्नसकं ।
श्रुत्वा मुक्तिमवाप्नोति परमं पावनं प्रभो ॥
रामाः कृष्णाश्च शैवाश्च शाक्ता वा जगतीपते ।
किं कुर्व्वन्ति किं भजन्ति किं यजन्ति हि माधव ॥

श्रीभगवानुवाच ।

शृणु नारद तत्त्वेन कथां कल्याणदायिनीं ।
महापापं विनिर्धूय मुक्तिमाप्नोति मानवः ॥
अरामो वैष्णवः सिद्धः सौरामः शिवाश्रयी ।
सौवे परे सदा रम्यशक्तेः सिद्धो न संशयः ॥
वैष्णवो रमणीं रन्तुं यदीच्छति महामुने ।
दीपे यथा पतङ्गाः स्युस्तथा नश्यन्ति तत्क्षणात् ॥
सत्यवादी चिह्नधारी तिलकी माल्ययुग्भवेत् ।
रमेद्धि रमणीं विप्र पुत्रार्थं स्मयकालतः ॥

पुनीभूते वैशाखे तु रमणां मुक्तिसाधनं ।
साधनं भक्तिमार्गस्य गङ्गाकुम्भं यथा सुरा ॥
प्रातरुत्थाय कर्त्तव्यं चयनं पत्रपुष्पयोः ।
स्नात्वा यजेदिष्टदेवं यथाशक्त्युपचारतः ॥

5B, ०चतुर्थखण्डे तृतीयोऽध्यायः ।

श्रीनारद उवाच ।

हे नाथ कमलाकान्त ... ...
ब्राह्मणाद्याश्चतुर्वर्णाः को मन्त्रः कस्य शस्यते

7B, ०चतुर्थोऽध्यायः ।

श्रीनारद उवाच ।

कृपया कथय महाबाहो ज्ञानसागरपारग ।
मार्गाणां हि क्रियाद्यानां तत्त्वं वद मम प्रभो ॥

भगवान् उवाच ।

... ...
अत्र लोके त्रयो मर्त्त्या ब्राह्मणद्विजकुलोद्वह ।
मुमुक्षवो विषयी च मुक्ताश्चेति त्रयो मताः ॥
क्रियामार्गो भक्तिमार्गो योगमार्गस्तथैव च ।
मार्गास्त्रयो मया प्रोक्ता मुक्तिदा याः शृणु द्विज ॥

Last Colophon :— ०पञ्चमोऽध्यायः ।

5867.

3543. *Bṛhadrudrayāmala.*

Substance, country-made yellow paper. 17×4 inches. Folia, 48. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 1,100. Character, Bengali. Date, Śaka 1741. Appearance, fresh. Complete in thirty adhyāyas.

The present MS, which is accompanied (up to the 12th chapter) by the commentary of Rāmānanda, contains chapters I–XXX of Book II of the work dealing with the folk-cult of Pañcānana, well-known in West Bengal.

Colophon :—

इति रुद्रयामलीये श्रीकृष्णनारदसंवादे द्वितीयखण्डे त्रिंशो-ऽध्यायः । समाप्तोऽयं मन्त्रखण्डः ।

Post Colophon :—

स्वाक्षरमिदं श्रीचैतन्यमोहन देवशर्म्मणः । साः भोड़ा शक १७४१ तारिख २१शे वैशाख ।

5868.

8403. रुद्रयामले मतोत्सवतन्त्रम् । *Matotsavatantram* *from the Rudrayāmala.*

Substance, country-made paper. 14 x 5½ inches. Folia, 2–25. Lines, 12 on a page. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

Topics stated to be taken from the *Rudrayāmala* in this and the subsequent MSS are not found in the printed editions of the work.

Fol. 2 (of which one side is blank) of the present MS contains an extract from a work called the *Vidhānamuktāvali*. This extract deals with what is called सप्तशतीत्रयोदश-दलपूजन । It begins :—

विधानमुक्तावल्यां प्रोक्तवचनानि ।

त्रयोदशदलं पद्मं लिखित्वा सुमनोहरं ।

मारणं मोहनं चैव उच्चाटनं वश्यकं तथा ॥

सुवर्णपत्रे लिखित्वा तु त्रयोदश-पद्मं भ्रामयेत् ।

From Fol. 3 up to the end of the MS various magical rites are described. The MS contains mystic diagrams required for these rites. The descriptions are mostly in Hindi. The colophon which runs as follows gives the name of the work.

इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे उमामहेश्वरसंवादे मतोत्सवतन्त्रं समाप्तं ।

5869.

10469. **रुद्रयामले चण्डीनवार्णपटलम्।** *Caṇḍīnavārṇa-paṭalam from the Rudrayāmala.*

Substance, country-made paper. 8¼ × 4¼ inches. Folia, 11. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 132. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete.

The mantra of Caṇḍī consisting of nine syllables is here dealt with.

Beginning :—

ईश्वर उवाच।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि पार्व्वति प्राणवल्लभे।
चण्डिकायास्तु पटलं सर्व्वस्वं देवि दुर्लभम्॥

... ...

तस्यादौ तु मनूद्धारं सर्व्वाङ्गमपि निश्चितम्।
प्रवक्ष्या[मि] महादेवि न प्रकाश्यं कदाचन॥
वाग्भवं प्रथमं प्रोक्तं मायाबीजं द्वितीयकम्।
तृतीयं कामराजाख्यं चामुण्डायै ततो वदेत्॥
विच्चे इति पदं दद्यात् मन्त्रोऽयन्तु नवाक्षरः।
चण्डिकाया इदं मन्त्रं भुक्तिमुक्तिप्रदायकम्॥

Colophon :—

इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे षट्तन्त्रे देवीश्वरसंवादे चण्डीनवार्णपटलं समाप्तं संपूर्णम्।

Post Colophon :—

शुभमस्तु वैशाखमासे सिते पक्षे नवम्यां भौमवासरे।
पुस्तकं लिखितं चैव श्रीतलरामशर्म्मणा॥

5870.

8375. **रुद्रयामले रसार्णवकल्पम् ।** *Rasārṇavakalpam from Rudrayāmalatantram.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 4¼ inches. Folia, 45. Lines, 10, 11 on a page. Extent in ślokas, 1,000. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1760. Appearance, old and discoloured. Complete.

It deals with the worship of Śiva as also with various chemical preparations, chiefly those combined with mercury.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ।

दे भार्ये सिद्धिबुद्धित्तदनुसहचरि ऋद्धिवृद्धि गुणाढ्यौ
दौ पुत्रौ लक्षलाभौ सकलगुणमयौ मंडपे कल्पवृक्षः ।
गेहं यस्य प्रसूतं सदशनममृतं मोदकाखंडमिश्रा
भूयाद्भूत्यै गणेशो जगदखिलयशानंदकारि कुटुंबः ॥

End :—

संवत्सरप्रयोगेन देवतै[ः] सह मोदतैः ॥
सह मोदते
द्वादशाब्दः प्रयोगे शिववद्विचरेद्भुवि ॥

Colophon :—

43B, इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे रसार्णवकल्पकाना सम्पूर्णं ॥

Even after the colophon several verses are found, and after a further two leaves, mostly in Hindi, we have the date :—

संवत् १७६० ॥

The work has no division of chapters and has no agreement with the *Rasārṇava* (Calcutta, 1908–10) published in the *Bibliotheca Indica Series*.

5871.

8376. रुद्रयामले रसकल्पम् । *Rasakalpam from the Rudrayāmala.*

Substance, country-made paper. 12¼ × 5 inches. Folia, 14. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 380. Character, modern Nāgara. Appearance, new, but torn and repaired. Each of the leaves has lost its first few letters.

The *Sāhitya Pariṣat Patrikā* (Vol. XXXVIII, p. 248) describes another MS of the work. IO. IV. 2550 describes a *Dhātukalpa* (said to be taken from the *Rudrayāmala*). The present work treats of various preparations with mercury.

Beginning :—

... ... अथ श्रीरुद्रयामले रसकल्पं लिख्यते ।
शिवं नत्वा रसाधीशं चण्डिकाचरणौ तथा ।
करोमि रसकल्पोयं रसज्ञा ... ... ॥

अथ पारदोत्पत्तिः ।
स्कन्दात्तारकहिंसार्थं कैलासं विहृतं सुरैः ।
रतं शम्भोश्च्युतं रेतो प्रहीतमग्निना मुखे(?) ॥ २ ॥
क्षिप्तं तेन च ... ... पृथक् पृथक् ।
सौम्यादिरूपसंस्थाय गौरीशापाच्च कार्य्यंवत् ॥

End :—

साक्षादनुभवैर्दृष्टो न श्रुतो गुरुदर्शितः ।
लोकानामुपकाराय एतत् सर्वं + + + + ॥
+ र्थां चैव लोकानां हावगं परिकीर्त्तितं ॥

Colophons of the different sections :—

6B, इति श्रीरुद्रयाम ... ... ईश्वरसंवादे रसशोधनप्रकारो नाम
9A, इति श्रीरुद्रयामले उमामहेश्वरसंवादे रसमारणाधिकारो नाम
11A, इति श्री... ... पार्व्वतीसंवादे सत्त्वपातनाधिकारो नाम

Last Colophon :—

इति श्रीरुद्रयामले उमामहेश्वरसंवादे सर्व्वलोकदूतिपातनाधि-
कारे रसकल्पः ॥

5872.

10527. रुद्रयामले रुद्रचण्डी । *Rudracaṇḍī from the Rudrayāmala.*

Substance, country-made paper. 9 × 3 inches. Folia, 10. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 70. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The present manuscript contains only the third chapter of the work in four chapters as published by the Chhātra-pustakālaya of Calcutta.

Colophon :—

इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे हरगौरीसंवादे रुद्रचण्डी समाप्ता(म्) ॥

5873.

10689. *Rudracaṇḍī from the Rudrayāmala.*

Substance, country-made yellow paper. 15¾ × 4½ inches. Folia, 3. Lines, 8, 9 on a page. Extent in ślokas, 102. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

Same as above though there is slight difference in names, this being called रुद्रचण्डीस्तोत्र.

The present MS, however, begins with what is called the Saṅkalpa for a regular reading of the work. It then proceeds to lay down the process of the worship of the Devī. The beginning runs thus :—

श्रीजगदीश्वराय नमः ॥

अथ रुद्रचण्डीपूजा ।

अद्येत्यादि अमुकगोत्रस्य श्रीअमुकदेवशर्म्मणः............पत्रिकां हृदये न्यस्य
इत्यादि श्लकमाप सुदुर्लभमित्यन्तं(श्लयुन्तं) सकृद्रुद्रचण्डीपाठकर्म्माहं करिष्यामि ॥

Colophon :—

इति रुद्रजामले रुद्रचण्डीस्तोत्रं समाप्तं ॐ तत्सत् ।

The Post Colophon runs thus in Nāgara script :—

ग्रन्थाध्यक्ष-श्रीमद् वेचारामचाणदासस्य तनय श्रीराखालदास शर्म्मणेन लिखितं । कलिकाता, खिदिरपुर । शकाः १७७२ ज्यैष्ठ ।

5874.

8753. **रुद्रयामले कालीपुराणम् ।** *Kālīpurāṇam from the Mahākālasaṃhitā of Rudrayāmala.*

Substance, country-made paper. 13 × 5 inches. Folia, 8–183. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 5,400. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1929. Appearance, fresh. Incomplete.

Though stated in the last colophon of the MS to belong to the Rudrayāmala the work generally agrees with the printed edition of the *Kalikāpurāṇa* as published by the Vaṅgavāsī Electro Machine Press (Calcutta, 1909), and begins from the second foot of the 10th verse of chapter 4 of the edition and ends with verse 82 of chapter 60.

There is a single colophon which runs thus (Fol. 183A) :—

इति रुद्रयामले तन्त्रे उमामहेश्वरसंवादे महाकालसंहितायां श्रीकालीपुराणोऽयं समाप्तं ।

Post Colophon :—

शुभमस्तु । संवत् १९२९ शुभं ।

5875.

5562. **रुद्रयामले मेघमाला ।** *Meghamālā from the Rudrayāmala.*

Substance, Serāmpore paper. 10 × 4½ inches. Folia, 52. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 1,050. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1920. Appearance, fresh. Complete.

The work deals with characteristics of clouds, effects of different types of them on plant-life and kindred topics and is of considerable meteorological interest. Of Tāntric topics in it mention may be made of the मेघाकर्षण-मन्त्र in Paṭala X. A lithograph edition of the work was published by the Kāśī Sanskrit Press in V.S. 1878. For other editions cf. BM Catalogue (1906–28, p. 1075).

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ।

कैलासशिखरासीनं भैरवं परमेश्वरम् ।

... ...

... ...

... ... पार्व्वती परिपृच्छति ।

ॐ नमो वरदेवाधिपार्व्वतीपतये नमः ॥

पार्व्वत्युवाच ।

देवाधिदेवत्वञ्चैव अनादिपरमेश्वरः ।

विख्यातस्त्रिषु लोकेषु सृष्टिसंहारकारकः ॥

मेघास्तु कीदृशं देव कथं विद्युत् प्रजायते ।

कीदृशं वर्णरूपन्तु शरीरं तस्य कीदृशम् ॥

End :—

त्रिसंध्यं ब्राह्मणो विंद्यात् क्षत्रियश्च दिनत्रयः ।

सप्तरात्रेण वैश्यस्य शूद्रस्य दर्शनेन तु ॥

Colophons :—

14A, इति श्रीरुद्रयामले सारोद्धारे उमामहेश्वरसंवादे मेघमालायामर्घकाण्डे राजादिफलाध्यायः; 26B, इति श्रीरुद्रयामले मेघमालायां शनैश्चरक्रियाफलाध्यायः; 29A, ॰राशिगतग्रहोत्पातफलाध्यायः; 31A, संक्रान्तिफलाध्यायः; 32B, ॰ग्रहस्योदयास्तफलाध्यायः; 48B, ॰मासफलाध्यायः; (last colophon) इति श्रीरुद्रयामले सारोद्धारे उमामहेश्वरसंवादे मेघमालायामर्घकाण्डे काकरुतफलाध्याय एकादशः । समाप्तः ।

Post Colophon :—

श्रीसंवत् १९२० भाद्रपद शुक्ल १३ तिथौ भृगुवासरे विद्याधर-
द्विवेदिना लिखितं काश्यां स्वार्थं परार्थंच ।

5876.

6355. *Meghamālā from the Rudrayāmala.*

Substance, country-made paper. 10 × 4 inches. Folia, 38. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 850. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

This and the following MS generally agree with the above.

Colophons :—

4B, इति श्रीरुद्रयामले सारोद्धारे उमामहेश्वरसंवादे मेघमालायां अर्घकाण्डे गुरुमते मेघस्वरूपं तथा द्वादशराशिगते गुरुफलाध्यायः प्रथमः; 7A, ॰अर्घकाण्डे षष्टिसंवत्सरफलाध्यायो द्वितीयः; 9A, ॰राजफलाध्यायस्तृतीयः; 16B, ॰शनैश्चरस्य त्रिविधफलाध्यायः चतुर्थकं; 18B, ॰राशिग्रहोत्पातः फलाध्यायः पञ्चमः; 20A, ॰संक्रान्तिफलाध्यायः षष्ठः; 21A, ॰ग्रहस्योदयास्तफलाध्यायः सप्तमः; 34B, ॰मासस्वरूपवृष्टिफलाध्यायोऽष्टमः; 35A, ॰मेघवातविद्युत्फलाध्यायो नवमः; 36B, ॰मेघाख्यानं नाम दशमोऽध्यायः; 37B, ॰काकखदफलाध्यायो नाम एकादशोऽध्यायः—मेघमालाग्रन्थः समाप्तः ।

After the end of the 11th chapter there is a section on केतूदयफल dealing with the rising of *Ketu* on different days. This is followed by a colophon which runs :—

38A, इति केतूदयफलान्ययश्योक्तं इति श्रीमेघमालाग्रन्थ समाप्तम् । शुभमस्तु ।

There are a few lines after this on what is called शकफल-निर्णयः ।

5877.

7831. *Meghamālā from the Rudrayāmala.*

Substance, country-made paper. 10½ × 5 inches. Folia, 36. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 1,000. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete.

Same as above. The section entitled केतुदयफल is found here also.

5878.

2341. मयूरचित्रकम् *and* मेघमालायां मयूरचित्रकम् ।
Mayūracitrakam and Mayūracitrakam from Meghamālā.

Substance, country-made paper. 10 × 4 inches. Folia, 1–10, 2–12. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 550. Character, Nāgara. Appearance, good. Complete.

The present manuscript is described in L. X. 4222.

There are two works, separately paged in this manuscript, one Mayūracitraka ending in leaf 10, and the other Mayūracitraka from *Meghamālā* ending in leaf 12. The first leaf of the second work is missing. The total number of the leaves is therefore 21 and not 22, as given in L.

These are astrological treatises, similar in nature, on the forecasting of rains, famines and abundance of crops from the conjunction of particular days, *Tithis* and asterisms in all the twelve months of the year. Though bearing the name Meghamālā (on the basis of which the MS is described here) the second work does not agree with the work of the same name described previously. Neither is it attributed here to the Rudrayāmala.

After the colophon of the second book there occur nine more astrological verses. Then there comes the post colophon statement :—

संवत् १८६५ मिति पौष शुक्ल ६ भृगु॰ ।

Colophons of the first book :—

(2A) इति चैत्र, इति वैशाखः ; (2B) इति जैष्ठ ; (5A) इत्याषाढः ; (5B) इति श्रावण, इति भाद्रपदः ; (6A) इति आश्विनः, इति कार्त्तिकमासः ; (6B) इति मार्गशीर्षः ; (8A) इति पौषमासः गर्भधारा ; (10B) इति मयूर-चित्र समाप्तः ।

Colophons of the second book :—

(3A) इति अर्घकाण्ड अन्योन्यचेत्रग्रहफलसमाप्तः ; (3B) इति अर्घकाण्ड प्रथम मंडलगुण ; (4A) अर्घकाण्ड मण्डलसमाप्त ; (5B) अथार्घफलम्, इति अर्घकाण्डे संक्रान्तिफल समाप्तः ; (8A) इति केतुचारः समाप्तः ; (9A) इति माघमासः ; (9B) इति फाल्गुनमासः ; (10B) इति सद्योवृष्टिलक्षणम् ; (12A) इति कालान्तरेण शुभाशुभलक्षण सम्पूर्णम् इति मयूरचित्रकं मेघमालायां समाप्तः ।

5879.

5498. रुद्रयामले देवीचरित्रम् । *Devīcaritram from the Rudrayāmala.*

Substance, country-made paper. 10 × 4½ inches. Folia, 12. Lines, 20 on a page. Extent in ślokas, 650. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1781. Appearance, fresh. Complete in 13 chapters.

It gives directions for the worship of Durgā during the Navarātra festival.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ।

ॐ गजाननाय महसे प्रत्यूहतिमिरच्छिदे ।
अपारकरुणापूरतरङ्गितदृशे नमः ॥
रुद्रयामलाभिप्रायेण देवीपूजनमुच्यते ॥
गोगजवाहनभोजनभक्ष्योद्भूतपभित्रसपत्नजयाचोः ।
वाहनवैरिक्षतासनकष्टा सा नः पातु जगत्सतुष्टा ॥

ईश्वर उवाच ।

यो नित्यं पूजयेद्देवीं चण्डिकां भक्तवत्सलाम् ।
तस्यायुः पुत्रसौख्यञ्च विद्यानामीश्वरो भवेत् ॥
यश्चण्डीभक्तिसंयुक्तस्तस्य लक्ष्मीश्च किङ्करी ।
राजानो वश्यतां यान्ति स्त्रियो वै मदविह्वलाः ॥
यो भवानीं महामायां पूजयेन्नित्यमादरात् ।
ऐहिकञ्च सुखं प्राप्य परे ब्रह्मणि लीयते ॥
यो वै दौर्भाग्यसंयोगाच्चण्डिकामवमन्यते ।
दरिद्रो व्याधितो नित्यं लोके वै शोच्यतां व्रजेत् ॥

End :—

श्रीमहादेव उवाच ।

रमाकान्त सुराधीश प्रोक्तं गुह्यतरं मया ।
नानसूयाय वक्तव्यं परशिष्याय नो वदेत् ॥
देवीभक्ताय वक्तव्यं मम भक्ताय माधव ।
त्वद्भक्ताय च वक्तव्यं न मूर्खायाततायिने ॥
सत्यं सत्यं पुनः सत्यं उद्धृत्य भुजमुच्यते ।
नानया सदृशी विद्या न गङ्गासदृशी नदी ॥
न वैकुण्ठात् परं धाम न मुक्तिः काशिकां विना ।
न राजा कार्त्तवीर्य्याद्धि एतत् सत्यं सुरेश्वर ॥

Colophons :—

2A, इति श्रीरुद्रयामले उत्तरखण्डे प्रथमापूजनविधिः ; 3A, ०देवीचरित्रे देवीप्रभावो नाम द्वितीयोऽध्यायः ; 3B, ०रहस्यं नाम तृतीयोऽध्यायः ; 4B, ०चतुर्थोऽध्याय ; 5B, ०दुर्गोपाख्याने देवीचरित्रे पञ्चमोऽध्यायः ; 6B, ०देवीचरित्रे षष्ठोऽध्यायः ; 7B, ०सप्तमोऽध्यायः ; 8A, ०अष्टमोऽध्यायः ; 9A, ०नवमोऽध्यायः ; 9B, ०दशमोऽध्यायः ; 10B, ०एकादशोऽध्यायः ; 11A, ०द्वादशोऽध्यायः ; 11B, ०त्रयोदशोऽध्यायः ।

Last Colophon :—

इति श्रीरुद्रयामले उत्तरखण्डे देवीचरित्रे त्रयोदशोऽध्यायः ।

Post Colophon Statement :—

Fol. 11B, संवत् १७८१ आश्विन कृष्ण ११ लिखितं विद्यादेवेनेदं स्वार्थम् ग्रन्थसंख्या ६०० (?) ।

After the post-colophon there occurs an extract, in six lines, entitled नवरात्रनिर्णयः, purporting to have been taken from the *Śaktisaṅgamatantra*. A detailed table of contents, of the *Devīcaritra*, chapter by chapter, is given on Fol. 12A.

5880.

5913. रुद्रयामले देवीरहस्यम् । *Devīrahasyam from the Rudrayāmala.*

Substance, country-made paper. 9 × 5¼ inches. Folia, 254. Lines, 10 per page. Extent in ślokas, 5,080. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

This is a work consisting of sixty chapters, relating to *Kuladharma*. It is divided into two parts, the first in 25 chapters being concerned with the general observances of the Śākta cult, and the second in 35 chapters (26 to 60) with the rules of worship of different deities.

For an analysis of the work see IO. IV. 2546.

The last colophon which is particular to this MS runs :—

इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे श्रीदेवीरहस्ये षष्ठितमः पटलः । समाप्तोऽयं देवीरहस्या + + + तन्त्रः परमार्थप्रदीपिकापरनामा तन्त्रराजश्चेति । शिवं लेखकपाठकयोः ।

Post Colophon Statement :—

इति श्रीशम्भुनाथ कर उत्कलदेशस्य ब्राह्मण वेलं पुरीकर-
वाह्यावपुरीय वैतरणीय ब्राह्मणाच्छ्रुत्वा लिखितम् ।

संवत् १८५३ पौषशुक्लैकादश्यां शुक्रे लिखितम् कलिकाताख्य
पट्टने ।

शुभमस्तु सर्व्वजगताम् ।

Along with the MS are found two leaves of foolscap paper containing a list of eighteen *pīṭhas* attributed to Śaṅkarācārya.

5881.

6084. **रुद्रयामले त्रिपुरसुन्दरीपटलः ।** *Tripurasundarī-paṭalaḥ from the Rudrayāmala.*

Substance, country-made paper. 7 × 4½ inches. Folia, 19. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 250. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

It gives the *mantra* and rules of worship of Śrīvidyā, but not the complete *pañcāṅga* consisting of *stava, kavaca,* etc.

Beginning :—

ॐ श्रीगुरवे शिवाय ॐ नमः ।

श्रीदेव्यै सिद्धिदायिन्यै नमः ।

ॐ श्रीदेव्युवाच ।

ॐ भगवन् सर्व्ववेत्ता त्वं जगतामुपकारकः ।
देवादिदेवदेवेश त्रैलोक्याभयदायक ॥
प्राक् सुरासुरसंग्रामे मह्यं दत्तो वरस्त्वया ।
तदद्य कृपया शम्भो समदातुं क्षमो भव ॥

श्रीभैरव उवाच ।

देवि सत्यं वरो दत्तो देवदानवसंगरे ।
यत्ते मनस्यभीष्टं तु तत्त्वं वदस्व सुव्रते ॥

श्रीदेव्युवाच ।

भगवन् सर्व्वधर्म्मज्ञ सकलागमपारग ।
देवदेवी महादेवी महात्रिपुरसुन्दरी ॥
त्रिकूटा षोडशी देवी श्रीविद्या ब्रह्मरूपिणी ।
तस्याः पञ्चाङ्गमखिलं सारात्सारोत्तमोत्तमम् ॥
वद शीघ्रं महादेव यद्यहं प्रेयसी तव ॥

Colophon :—

इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे देवीभैरवसंवादे महात्रिपुरसुन्दरी-
पटलः समाप्तः । इति शुभम् ।

5882.

6087. रुद्रयामले त्रिकूटारहस्यम् । *Trikuṭārahasyam from Rudrayāmala.*

Substance, country-made paper. 7 × 4½ inches. Folia, 11 + 9. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 180. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The work deals with the ceremonial worship of Śrīvidyā on different occasions like eclipses, earthquakes, etc.

Beginning :—

ॐ श्रीभैरव उवाच ।

ॐ अधुना कथयाम्यद्य पूजां सामयिकीं श्रृणु ।
येन श्रवणमात्रेण कोटिपूजाफलं लभेत् ॥
श्रीदेव्याः षोडशाद्यायास्त्रिकूटायाः समर्च्चनम् ।
समयस्य प्रवक्ष्यामि भक्तिपूर्व्वं श्रृणु प्रिये ॥

विना समयदीक्षाद्यैर्मन्त्रैर्दीक्षापि निष्फला ।
तस्मात् समयपूजां ते वक्ष्यामि पारलौकिकीम् ॥
...   .
...   .
सूर्य्यग्रहणकालो वा चन्द्रग्रहणवासरः ।
भूकम्पसमयो देवि नवरात्रिदिनानि च ॥
कन्यासंक्रान्तिसमया देवानामपि दुर्ल्लभाः ।
एतेषु समयेष्वेवं यः शिवां पूजयेच्छिवे ॥
स साक्षाद्भैरवो ज्ञेयो वरदानक्षमः शिवः ॥

Colophons of the different chapters :—

5A, इति श्रीत्रिकूटारहस्ये सूर्य्यग्रहणपटलः समाप्तः; 8B, ०चन्द्रग्रहण-पटलः; 11A, ०भूकम्पपटलः समाप्तः ।

The second batch of nine leaves contains two chapters of which the colophons run :—

5A, इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे त्रिकूटारहस्ये दशमः पटलः ।

9A, इति श्रीत्रिकूटारहस्ये एकादशः पटलः ।

5883.

10601. रुद्रयामले भुवनेश्वरीरहस्यम् । *Bhuvaneśvarī-rahasyam from Rudrayāmalatantra.*

Substance, country-made paper. 11 × 6½ inches. Folia, 90. Lines, 14 on a page. Extent in ślokas, 3,000. Character, Nāgara. Appearance, old and discoloured. Complete.

This work, in 26 chapters, deals in detail with the worship and rituals of Bhuvaneśvarī.

Beginning :—

ॐ श्रीगणेशाय नमः । ॐ नमः श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्य्यै ।
अथ श्रीभुवनेश्वरीरहस्यं लिख्यते ।
ॐ चिद्रूपं यदुपस्पृश्यं स्वरूपं रूपे रूप्यं योगिभिः सर्व्वसंस्थम् ।
श्रीयाच्छम्भोर्स्त्रैपुराख्यं महस्तद्ब्रह्मब्रह्मानन्दसच्चित्रचित्रम् ॥

ॐ श्रीशैलराजशिखरे नानाद्रुमलताकुले
...................समासीनमुमापतिं ॥
एकदा देवमीशानं शशिशेखरमीश्वरं ।
... ...
उत्थाय विनता भूत्वा पर्य्यपृच्छत पार्व्वती ॥

श्रीपार्व्वत्युवाच ।

... ...
महेश श्रोतुमिच्छामि भुवनेशीरहस्यकम् ॥

श्रीभैरव उवाच ।

... ...
एकाक्षरी या देवेशी भुवनेशी महेश्वरी ।
हृदि लेखेव जागर्त्ति प्राणशक्तिरियं परा ॥
हृल्लेखा कथ्यते तस्मात् मायानुचित्तवैभवात् ।
अनया रहिताः सर्व्वे निर्ज्जीवा मन्त्रराशयः ॥
अतस्तु सर्व्वमन्त्राणामियमुद्बोधिनी मता ।
प्रत्यग्व्यावच्छिता भूत्वा तामेकाक्षररूपिणीम् ॥
कथयामि महादेवीं भुवनेशीं महेश्वरि ।
मायाबीजं नाममध्ये नमो मन्त्रान्तके वदेत् ॥
एकाक्षरीयं विदि(वि)ता भुवने भुवनेश्वरी ।
अनया सदृशी विद्या नास्त्यस्या ज्ञानसाधने ॥

Colophons of the different chapters :—

2A, इति श्रीभुवनेश्वरीरहस्ये एकाक्षरीप्रकाशो नाम प्रथमः पटलः; 3A, °चतुर्दशप्रकथनं नाम द्वितीयः पटलः; 4B, °एकाक्षर्य्यादिषोडशाक्षरी-प्रकटनविधिर्नाम तृतीयः पटलः; 5A, °तत्त्वविद्याप्रकाशको नाम चतुर्थः पटलः; 7B, °पूजाविधिर्नाम पञ्चमः पटलः; 67B, °नित्यपूजाविधिर्नाम षष्ठः पटलः; 69B, °कवचकथनं नाम सप्तमः पटलः; 74A, °मन्त्रनामसहस्रपटलोऽष्टमः; 74B, °तत्त्वविद्यास्तोत्राख्यः पटलो नवमः; 75A, उत्कीलनादिकथनपटलो

दशमः; 75B, ईश्वरमन्त्रप्रकाशनपटल एकादशः; 76A, ०दीक्षाविधिपटलो द्वादशः; 77B, ०पुरश्चरणविधिपटलस्त्रयोदशः; 78B, ०होमविधिपटलश्चतुर्दशः; 79B, ०चक्रपूजाविधिपटलः पञ्चदशः; 80A, ०आचारविधिपटलः षोडशः; 81A, ०सूर्य्यग्रहणपूजाविधिपटलः सप्तदशः; 82A, ०चन्द्रग्रहणपूजाविधिपटलो-ष्टादशः; 82B, ०मुकम्मपूजाविधिपटल एकोनविंशः; 84A, ०नवरात्रिदिनार्चा-विधिपटलो विंशः; 84B, ०कन्यासंक्रान्तिपूजाविधिपटल एकविंशः; 85B, ०शक्तिपूजापटलो द्वाविंशः; 86A, ०नवकुमारीपूजाविधिपटलस्त्रयोविंशः; 87B, ०प्रयोगविधिपटलश्चतुर्विंशः; 88B, ०घटार्गलयन्त्रविधिपटलः पञ्चविंशः; 90A, ०दशम्यर्च्चनविधिपटलः षड्विंशः। इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे श्रीदेवीभैरवसंवादे श्रीभुवनेश्वरीरहस्ये संपूर्णं समाप्तम् ॥

5884.

10605. रुद्रयामले कालीपंचवाणम्। *Kālīpañcavāṇam from the Rudrayāmala.*

Substance, country-made paper. 6×4½ inches. Folia, 6. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 45. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The work deals with the six black rites of the Tantra, described as so many arrows.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः॥

पार्व्वती उवाच।

देवाधिदेव देवेश महारुद्र नमोस्तु ते।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि कालीवाणस्य लक्षणम्॥

... ...

श्रीमहादेव उवाच।

अथ वक्ष्ये वाणविद्यां कालिकायाः सुदुर्लभं॥ २॥
यस्य विज्ञानमात्रेण कर्त्ता हर्त्ता सदाशिवः।
कामत्रयं वह्निसंस्थं रतिविन्दुसमन्वितम्॥ ४॥

कूर्चद्वयं तथा लज्जां युगलं तदनन्तरम् ।

दक्षिणे कालिके चेति मध्ये वाणानि योजयेत् ॥ ५ ॥

मन्त्रः क्लीं क्लीं क्लीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं दक्षिणे कालिके अमुकवाणा क्लीं क्लीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा etc. etc.

Colophon :—

इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे चिंतामणिप्रयोगे ईश्वरपार्व्वतीसंवादे कालीपंचवाणपंचकं साधनं समाप्तम् ।

Post Colophon :—

शुभमस्तु संवत् १९१६ मीती माघसु ८ बुधवार लिखितं ब्राह्मभवानीरामजोसि पोथि कालिपंचवाणको लिखि ॥

5885.

6083. **रुद्रयामले नवदुर्गापूजारहस्यम् ।** *Navadurgāpūjā-rahasyam from the Rudrayāmala.*

Substance, country-made paper. 7 × 4½ inches. Folia, 30. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, modern Kashmiri. Appearance, fresh. Complete in 11 chapters.

The work consists of 11 Paṭalas—the first two are introductory, and the remaining nine are devoted to the details of worship of the nine forms of Durgā.

Beginning :—

ॐ श्रीगुरवे शिवाय ॐ नमः ।

श्रीगणपतये नमः ।

ॐ देवदेवं महादेवमीशानं शूलधारिणम् ।

प्रसन्नवदनं दृष्ट्वा प्रणम्योत्थाय पार्व्वती ॥

कृताञ्जलिपुटा देवी विनयानतमस्तका ।

स्मितपूर्व्वं वचो दीनं जगाद परमेश्वरम् ॥

श्रीदेव्युवाच ।

भगवन् परमेशान शरणागतवत्सल ।
त्वत्प्रसादान्मया सर्व्वं श्रुतं डामरमुत्तमम् ॥
तन्त्राणां सारमाद्यं तं यामलादिषु विस्तरम् ।
इदानीं भगवन् श्रोतुमिच्छामि त्वन्निवेदितम् ॥
नवदुर्गार्च्चनं दिव्यं सर्व्वतन्त्रेषु गोपितम् ।
सर्व्वकामप्रदं काम्यं साधकानां शुभावहम् ॥

श्रीभैरवः ।

एतद् गुह्यतमं देवि न कस्य कथितं मया ।
पूजां समयदीक्षायाः कोटिपूजा-फलप्रदाम् ॥
गुह्याद् गुह्यतमं गोप्यं कृतं तद्रुद्रकालकम् ।
इदानीं तव भक्त्याहं कथयामि सुविस्तरम् ॥

... ...

... ...

सन्ति नानाविधैर्मन्त्रैरागमोक्तैः सबीजकैः ।
तन्त्राणि विविधान्यत्र संहितानि महेश्वरि ॥
ते मन्त्रा निष्फला जाताः कलौ वीर्य्यविवर्ज्जिताः ।
स्त्रीशुद्रैरक्षिताद् द्रव्याद् भूम्यन्तःशुद्धिकारणात् ॥
अन्तताम्मत्सराद् दम्भात् पैशुन्याद्रव्यलोलुपात् ।
न सिध्यन्ति वरारोहे सर्व्वे निष्फलतां गताः ॥
सर्व्वागमानां शास्त्रन्तु प्रतिष्ठासिद्धिमेव च ।
अनादरेण तद् दृष्टं गुरुभक्तिं विना तथा ॥
तन्मध्ये सारभूतं तु प्रत्यक्षफलदायकम् ।
रुद्रयामलतन्त्रञ्च चतुःषष्ठ्यात्मकं परम् ॥
नानाविधैः शुभैर्मन्त्रैर्युक्तं समयपूजनैः ।
विना समयदीक्षाद्यैः मन्त्रैर्दीक्षापि निष्फला ॥
समयो हि शिवे ब्रह्मा समयो विष्णुरेव हि ।
समयः शिव एव स्यात् समयो सत्यरेव च ॥

न सिध्यन्ति सदा देवि नित्यपूजाजपादयः ।
यथा होमादयो देवि विना समयपूजया ॥
काले संपूजयेद्विष्णुं काले संपूजयेच्छिवम् ।
समये पूजयेच्छक्तिं समयोऽभीष्टदेवता ॥
कालः सृजति भूतानि कालो रक्षति नित्यशः ।
कालः संहरते चान्ते कालो हि दुरतिक्रमः ॥
षष्टिकल्पसहस्राणि ये कुर्वन्ति महेश्वरीम् ।
समये क्षणमात्रेऽपि पूजया तत् फलं लभेत् ॥

श्रीदेवी ।

समयः कीदृशो देवः पूजा कीदृग्विधा प्रभो ।
एतद्विस्तरतो देव वक्तुमर्हसि शङ्कर ॥

श्रीभैरवः ।

अष्टोत्तरशतप्रख्याः समयाः सन्ति पार्व्वति ।
तेषु यः पूजयेद्देवीं इष्टदेवीञ्च साधकः ॥
तस्य देवि भवेद्दुर्गा यथाभीष्टफलप्रदा ।
समयार्च्चनमेतत्ते वक्ष्यामि शृणु पार्व्वति ॥
यस्य कस्य न वक्तव्यं श्रुत्वा गोप्यतमं कुरु ।
चैत्रे मासि सिते पक्षे दिनानि नव पार्व्वति ॥
नवदुर्गार्च्चनं कुर्य्यात् साधकोऽभीष्टसिद्धये ।
तथैवमासि देवेशि सितपक्षादिवासरे ॥
नवम्यन्तां चरेत् पूजां विधिं विधिवदीश्वरि ।
सर्व्वेषु समयेष्वेतौ समयौ देवदुर्ल्लभौ ॥
तत्र यः कुरुते पूजां पठेत् स्तोत्राण्यनेकशः ।
चरेद्धोमं यथाशक्त्या स साक्षाद्भैरवोपमः ॥

श्रीदेवी ।

भगवन् श्रोतुमिच्छामि नवदुर्गार्च्चनं परम् ।
सत्वरं ब्रूहि मे देव यद्यस्ति मयि ते दया ॥

श्रीभैरवः ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि नवदुर्गार्चनं परम् ।
रुद्रयामलतन्त्रेऽस्मिन् भाषितं साधकप्रिये ॥
तद्वक्ष्यामि महादेवि पूजासारमनुत्तमम् ।
यन्न दृष्टं पशुज्ञानैः कुपथभ्रान्तवृत्तिभिः ॥
यन्न शाक्तैर्न योगैर्वा न च वै पाशुपतकैः ।
स्वभाववादिभिर्नापि न च कर्म्मप्रवादिभिः ॥
नापि संशयवादैश्च नग्नार्हत्क्षपणादिभिः ।
न भूतवादिभिश्चैव नापि वा लौकिकैस्तथा ॥
न चात्मचिन्तकैर्वापि नापि तर्कप्रवादिभिः ।
न च वैशेषिकैर्वापि षट्पदार्थपरायणैः ॥
वेदान्तवादिभिर्वापि न चाप्येकत्ववादिभिः ।
इदं पूजादिकं सारं दुर्गाया नवरात्रिकम् ॥
अज्ञानतिमिरान्धानामुन्मीलनमनुत्तमम् ।
संसारपङ्कमग्नानां नौरिवोत्तारणं परम् ॥
... ...
... ...

The nine forms of Durgā are indicated :—

6A, ॐ आदौ श्रीशैलपुत्रीति ततः स्याद्ब्रह्मचारिणी ।
चन्द्रघण्टा च कुष्माण्डी स्कन्दमाता च पञ्चमी ॥
कात्यायनी कालरात्रिर्महागौरी तथाष्टमी ।
देवदूती च नवमी नवदुर्गा इतीरिताः ॥

End :—

इति श्रीनवदुर्गायाः पूजापद्धतिमीश्वरि ।
गोपनीयं महादेवि गोपयेन्निजयोनिवत् ॥

Colophons of the different chapters :—

6A, इति श्रीदुर्गासमयपूजायां प्रथमः पटलः; 7B, इति श्रीदुर्गाकल्पे द्वितीयः पटलः; 17A, इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे समयपूजाकल्पे नवदुर्गापूजा-

संग्रहे शैलपुत्रीपूजाविधिर्नाम तृतीयः पटलः ; 18B, ०ब्रह्मचारिणीपूजाविधि-र्नाम चतुर्थः पटलः ; 20A, इति श्रीचन्द्रघण्टापूजाविधिर्नाम पञ्चमः पटलः ; 21B, इति कुष्माण्डीविधिः षष्ठः पटलः ; 23A, इति श्रीस्कन्दमातृपूजाविधिः सप्तमः पटलः ; 24A, इति श्रीकात्यायनीपूजाविधिरष्टमः पटलः ; 25B, इति श्रीकाल-रात्रिपूजाविधिर्नवमः पटलः ; 27A, इति श्रीमहागौरीपूजाविधिर्नाम दशमः पटलः ; (last colophon) इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे नवदुर्गापूजारहस्ये देव-दूतीपूजाविधिर्नाम एकादशः पटलः ।

5886.

2364. **रुद्रयामले रामनामलिखनविधिः ।** *Rāmanāma-likhanavidhiḥ from the Rudrayāmala.*

Substance, foolscap paper. 10×3¾ inches. Folia, 4. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 50. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1932. Appearance, fresh. Complete.

For a description of the present MS see L. X. 4217.

The essence of the book is summed up in the following lines :—

2A. राममन्त्रं लिखेन्नित्यमष्टगन्धेन भक्तितः ।
भूर्ज्जपत्रे ताडपत्रे प्रागपत्रे तथैव च ॥
नामसहस्रं नामशतं लिखेदनुदिनं सुधीः ।
मासमेकं शुद्धचेता यावल्लक्षं समाप्यते ॥
... ...
... ...
एवं मन्त्रं लिखेद्यस्तु लक्षसंख्यो जितेन्द्रियः ।
तस्य सिद्धो भवेन्मन्त्रः सर्व्वकामफलप्रदः ॥
शुद्धोदकेन संलिख्य कल्पनं घृतदीपकम् ।
पत्रं प्रागमयं प्रोक्तं लेखनी काम्रजा प्रिये ॥

3B, मुक्तिकामो लिखेन्नच्चं साधको विधिपूर्व्वकम् ।
सकामो वाञ्छितं लब्ध्वा भुक्त्वा भोगान् मनोरमान् ॥
जातिस्मरश्चिरं भूत्वा याति विष्णोः परं पदम् ॥

Colophon :—

इति श्रीरुद्रयामले रामनामलिखनविधिप्रकाशपटलं समाप्तम् ।
श्रीजगदम्बार्पणमस्तु ॥

Post Colophon :—

संवत् १९३२ ।

5887.

5014. रुद्रयामले अयोध्यामाहात्म्यम् । *Ayodhyā-māhātmyam from the Rudrayāmala.*

Substance, country-made paper. 10 × 5¾ inches. Folia, 69. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 500. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1910. Appearance, discoloured. Complete.

The work contains 10 chapters. It refers to and describes the greatness of Ayodhyā proper and various other Tīrthas included within it.

Beginning :—

श्रीरामचन्द्राय नमः ।

वन्देऽहं रामचन्द्रस्य पादौ प्रणतरक्षकौ ।
सीतायाश्च पुनः पादौ सर्व्वसिद्धिविधायकौ ॥ १ ॥

... ...
... ...

श्रीपार्व्वत्युवाच ।

त्व[त्]तः श्रुत्वा महाभाग नानातीर्थकथाः शुभाः ।
साम्प्रतं श्रोतुमिच्छामि सरहस्यं सनातनम् ॥ ४ ॥

अयोध्याया महापुर्य्या महिमानं गुणोज्ज्वलम् ।
कीदृशी सा सदामेध्यायोध्या विष्णुप्रिया पुरी ॥ ५ ॥
आद्या सङ्गीयते वेदैः पुरीणां मुक्तिदायिका ।
संस्थानं कीदृशं तस्याः तस्यां के च महीभुजः ॥ ६ ॥
कानि तीर्थानि पुण्यानि माहात्म्यं तेषु कीदृशम् ।
अयोध्यासेवनान्नृणां फलं स्यादद कीदृशम् ॥ ७ ॥

End :—

मतिविपुलनिदानैर्वर्णितं धर्म्ममाद्यं
कलयति पर(म)भक्त्या क्षेत्रमाहात्म्यमेतत् ।
य इह नर उदारः श्रीसनाथः स सम्यक्
व्रजति हरिनिवासं सर्व्वभोगांश्च भुक्त्वा ॥ २४ ॥

Colophon :—

इति श्रीरुद्रयामले हरगौरीसम्वादे श्रीमदयोध्यामाहात्म्ये दशमोऽध्यायः ।

Post Colophon :—

शुभमस्तु सम्वत् १९१० मिति ज्येष्ठ शुक्ल ४ ।

5888.

5570. रुद्रयामले सूर्य्यपटलः । *Sūryapaṭalaḥ from the Rudrayāmala.*

Substance, country-made yellow paper. $10\frac{1}{4} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 22. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 400. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

This relates to the worship of the Sun-god according to the Kaula form, the first chapter in it dealing with the *mantra* of the deity and the rules for its use, the second chapter, in prose, laying down the rules of worship (*paddhati*).

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ... ...

श्रीभैरव उवाच ।

श्रीशैलशिखरासीनभैरवीपतिमीश्वरम् ।

भैरवं चन्द्रमुकुटं गणगन्धर्व्वसेवितम् ॥

पन्नगाभरणोपेतं जटामुकुटमण्डितं ।

... ...

... ...

... ... दृष्ट्वा प्रोवाच भैरवी ॥

श्रीदेव्युवाच ।

... ...

... ...

पुरा पृष्टोऽसि भगवन् मया त्वं भक्तिपूर्व्वकम् ।

कथ्य तद्वद तत्त्वं मे यद्यहं तव वल्लभा ॥

... ...

... ... कौलिकानां हितेच्छया ॥

वद शीघ्रं तथेशान पश्चाङ्गं पूर्व्वसूचितम् ।

(श्री)देवदेवस्य सूर्य्यस्य सर्व्वतत्त्वतमोत्तमम् ॥

End :—

इत्येषा नित्यपूजायाः पद्धतिर्गद्यरूपिणी ।

तव स्नेहेन निर्णीता नाख्येयाकौलिकैः[:] प्रिये ॥

Colophons :—

7A, इति श्रीरुद्रयामले ईश्वरपार्व्वतीसंवादे देवीरहस्ये तन्त्रे श्रीसूर्य्यपटलाख्यानं नामैकत्रिंशः पटलः समाप्तम् ।

22A, इति श्रीरुद्रयामले देवीरहस्ये श्रीसूर्य्यपूजापद्धतिवर्णनं नाम द्वात्रिंशः पटलः समाप्तः ।

5889.

2154. रुद्रयामलोक्तनवग्रहसिद्धयन्त्रपूजाविस्तारः ।

Navagrahasiddhayantrapūjāvistāraḥ from Rudrayāmala.

Substance, country-made paper. 8¾ × 3¾ inches. Folia, 2. Lines, 12–14 on a page. Extent in ślokas, 40. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete.

It gives directions for drawing and worshipping the *Yantra* or symbolic diagram, an illustration of which is given on Fol. 2A.

Beginning :—

कदाचिद्वनवासीनां पाण्डवानां सुप्रेक्षणे ।
आगतः कृष्णनाथस्य दृष्ट्वा पूजाकृतं विधिम् ।
संतुष्टः कृष्णनाथं च पप्रच्छ पाण्डुनन्दनः ।

युधिष्ठिरोवाच ।

देवदेव जगन्नाथ उपायं ब्रूहि तत्त्वतः ।
येन संप्राप्नुमाज्जेया साम्राज्यं सौख्यदं सदा ।

Colophon :—

इति श्रीरुद्रयामलोक्त-नवग्रहसिद्धयन्त्रपूजाविस्तारः समाप्तः ।

For a *Navagrahamantroddhāra* from the *Mahābhārata* cf. 5838 above.

5890.

2147. रुद्रयामले मङ्गलविधिः । *Maṅgalavidhiḥ from the Rudrayāmala.*

Substance, country-made paper. 7 × 4¼ inches. Folia, 10. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 100. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The work deals with Tāntrika worship of the planet Mars.

Beginning :—

अथ मङ्गलव्रतविधानमन्त्रमभिधीयते। ब्राह्मे मुहूर्त्ते उत्थाय प्रातःकृत्यं कृत्वा शौचादिकं विधाय अरुणोदये अपामार्गकाष्ठेन दन्तधावनं कृत्वा नद्यादौ गत्वा ... ... रक्तवस्त्रोत्तरीयं धृत्वा ... ...रक्तचन्दनरक्तपुष्पैः ताम्रपात्रस्थिततोयेन अङ्गारकगायत्रीपठना-न्तोत्तरश्लतं भौमाय अर्घं दत्त्वा गृहमागत्य वितस्तिमात्रं रक्तगो-र्गोमयमूत्राभ्यां विलिप्य तदुपरि रक्तचन्दनेन मण्डलं विधाय तत्र गोधूमान्नं संस्थाप्य उपरि ताम्रकलशं वा मृन्मयं वा संस्थाप्य जलेनापूर्य्य ... ... तदुपरि भौमयन्त्रं त्रिकोणमेकविंशति त्रिकोणांकितमेकविंशति भौमनामसहितं संस्थाप्य तत्सम्मुखे स्वयं रक्तासने उपविष्टः ... ... मङ्गलव्रतमहं करिष्ये।

End :—

एषांगारकगायत्री जप्ताभीष्ट-प्रदायिनी।
माङ्गेयोप[ा]सनं प्रोक्तं देवदेवेन सिद्धिदं॥

Colophon :—

इति रुद्रयामले मङ्गलविधिः समाप्तः।

5891.

10040. कृष्णयामले त्रिभङ्गचरित्रम्। *Tribhaṅgacaritram from the Kṛṣṇayāmala.*

Substance, country-made paper. 11 × 4½ inches. Folia, 4. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 112. Character, modern Nāgara. Date, Saṃvat 1952. Appearance, fresh. Complete.

A *Kṛṣṇayāmala* is noticed in Bik. 1284 and HPR I. 78. MSS of *Śeṣadevaśatanāmastotra* and *Caitanyakalpa,* said to be taken from the Kṛṣṇayāmala, are found in the old collection of the Asiatic Society of Bengal.

The work deals with the Tribhaṅga (three-bended) form of Kṛṣṇa.

Beginning :—

याहि स्थावरतां भद्रे न त्वां त्यक्ष्यामि मा रुद ।
ततो दिव्ये मणिमये स्थाने देवी सरस्वती ॥
आविरासानन्तफणाकारा सा धृतपञ्चिंणी ।
सर्व्वरत्नमयी वृन्दावने मत्परिपालिते ।
व्रजराजस्य महिषी राजयन्ती दिशश्चिवसा ॥

2B. वंशीमाहात्म्यमेतस्मै पठिष्यन्ति द्विजातयः ।
श्रोष्यन्ति च भविष्यन्ति द्रुतं द्रुतकवीश्वराः ॥
इदानीं श्रोतुमिच्छामि त्रिभङ्गत्वं कथं तव ।
तस्मै कथय गोविन्द विंद्याद्यानन्दसन्ततं ॥

... ...

कृष्ण उवाच ।

शृणु ते कथयिष्यामि बलराम कथां मम ।
त्रिभङ्गत्वं कामिनीनां मनोनयनरञ्जनम् ॥
महानन्दाभिधां वंशीं कराभ्यां परिगृह्य वै ।
प्रहसद्वदनो लीलारसचञ्चलमानसः ॥
जगाम पावकै-नीपमूलमानन्दविग्रहः ।
यस्मिन् दिव्ये तरोर्मूले मणिबद्धे महाप्रभे ॥

... ...

... ...

3A. ततो मे मुग्धचित्तस्य बभूव सरसं मनः ।
ततः शृङ्गारनामायं रसः प्रादुर्बभूव ह ॥
श्यामवर्णः सुखमयः सर्व्वलोकैकमोहनः ।
रसादानन्द आनन्दादनुभावो बभूव ह ॥
आत्मना रन्तुमिच्छामि नारी भूत्वा पृथग्वपुः ।
इति सञ्चिन्त्यमानस्तु मनसात्र सतां गतं ॥
स्वयमेव द्विधा भूत्वा परमानन्दरूपिणी ।
रसस्वरूपिणी चाहं स्वयंरूपा विनिर्गता ॥

... ...

... ...

4A. पश्चन्तस्त्वां वरारोहां लज्जयाधोमुखा द्रुतम् ।
तद्विनपाशसंवद्धचित्तस्य चरणद्वयम् ॥
मणिनूपुरयुग्मेन छलत्क्वणवद्वद् बभौ ।
ततो मम पदाम्भोजाद्रक्तकाद्या महौजसः ॥
तुष्टुवुः प्रेमवचसा प्रणयाविष्टचेतसा ।
हे नाथ चरणं लेकं चक्षुभ्यं दर्शय प्रभो ॥
तच्छ्रुत्वा वचनन्तेषां तुष्टये स्वयमेव हि ।
ध्वजवज्राङ्कुशाम्भोजलक्षणं दर्शितं पदम् ॥
तिर्य्यग्विमुदाराच्च ब्रह्मविद्याभिवार्चितं ।
अकार्षं राम सततं यतोऽहं भक्तवत्सलः ॥

... ...

एतान्येव कारणानि त्रिभङ्गत्वं गतस्य मे ।
नित्यं सत्यं चित्स्वरूपमानन्दरसविग्रहम् ॥
रूपमेतत् सदा ध्यायन् महाविद्यामुपचरेत् ।
ब्रह्मैवेदं हृदि ध्यात्वा सृष्टिञ्चासृजत् विभो ॥
शङ्करोपीदं चित्स्वरूपं ध्यात्वा सिद्धिमितो गतः ।
एतत्त्रिभङ्गरसविग्रहमादिभूतं
मूतेश्वविद्याविधिचित्रविचित्र + + ।
ध्यात्वा त्रिभङ्गचरितं पठितः शृणोति
यस्तस्य हृत्सरसिजे सततं वसामि ॥

Colophon :—

इति ते सर्व्वमाख्यातं त्रिभङ्गचरितं मम ।

Post Colophon Statement (in a later hand) :—

संवत् १९५२ कु० सु० १ बुधको श्रीछायामततन्त्र मे से लिखवयो श्रीराधामोहन गोस्वामी रावसाहेब काशी श्री ५० वालोंक श्रीराधाचरणजी की कृपासे ५।५।ई० व्यास गंगेश्वराम ।

5892.

6392. ब्रह्मयामलम् । *Brahmayāmalam.*

Substance, country-made paper. 9 × 3½ inches. Folia, 1–58 (bound in wrong order) of which Fol. 52 is missing. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 1,000. Character, Nāgara. Appearance, old and soiled. Incomplete.

The topics dealt with herein relate to divination by means of various diagrams, illustrations of which are given. Some of the colophons give the title as Brahmayāmala while others simply write yāmala.

Beginning :—

मोहान्धकारमग्नानां जनानां ज्ञानरश्मिभिः ।
कृतमुद्धरणं येन तन्नौमि शिवभास्करम् ॥
अथातः संप्रवक्ष्यामि प्रोक्ता ये ब्रह्मयामले ।
मात्रादिभेदभिन्नानां स्वराणां षोडशोदयाः ॥
मातृकायां पुरा प्रोक्ताः स्वराः षोडशसंख्यया ।
तेषां द्वावन्तिमौ त्याज्यौ चत्वारश्च नपुंसकाः ॥
शेषा दशस्वर स्तेषु स्यादेकैको द्विके द्विके ।
ज्ञेया अतोऽस्वरा याक्ते स्वराः पञ्च स्वरोदये ॥
लाभालाभौ सुखं दुःखं जीवितं मरणं तथा ।
जयं पराजयं चैव सर्वं ज्ञेयं स्वरोदये ॥
स्वरादिमातृकोच्चारो मातृव्याप्तं जगत्त्रयम् ।
तस्मात् स्वरोदयं सर्वं त्रैलोक्यं सचराचरम् ॥

Colophons of the different chapters :—

2A, इति यामले मात्रास्वरचक्रम्; 2B, ०वर्णस्वरचक्रम्; 3A, इति जीवस्वरचक्रम्; 3B, इति राशिस्वरचक्रम्; इति भेदनस्वरचक्रम्; 4A, इति यामले द्वादशवर्षिकचक्रम्; 4B, ०ऋतुस्वरचक्रम्; 5A, ०पक्षस्वर-चक्रम्; इति तिथिस्वरचक्रम्; 7A, इति ब्रह्मयामले तिथिवारनक्षत्र-[चक्रम्]; 8A, इति यामले दिनास्वरचक्रम्; 8B, इति तात्कालिकस्वरचक्रे

प्रश्नभेदः; 9B, इति तात्कालिकस्वरचक्रे जातस्य शुभाशुभः; 10A, इति यामले स्वरप्रकारनिर्णयः; 11A, इति ब्रह्मयामले दिक्फलस्वरचक्रम्; 19A, ०महद्भ-सर्व्वतोभद्रचक्रम्; 20B, ०कंसग्रासचक्रम्; 22A, ०कुलचक्रम्; 23B, ०सिंहासन-चक्रम्; 29A, इति हृदयादियोगषट्कम्; 29B, उदरादियोगषट्कम् (the space for the illustration is left blank); 28B, इति मुखादियोग-षट्कम् (30A has the space for illustration left blank); 30B, इति गुदादियोगषट्कम्; 31A, इति ब्रह्मयामले वक्षाद्ययोगषट्कम् 31B, इति कपालादियोगषट्कम्; 32A, इति दंष्ट्राकराळकालानलचक्रम् (space for illustration left blank); 33A, इति ब्रह्मयामले राहुकालानल-चक्रम्; 33B, इति यामले सूर्य्यकालानलचक्रम्; 34A, इति चन्द्रकालानल-चक्रम्; 34B, इति यामले चन्द्रसप्तशलाकचक्रम्; 35A, इति सप्तशलाकानल-चक्रम्; 35B, इति यामले वक्रेन्दुचन्द्रचक्रम्; 36A, ०प्रथम मातृकास्वरचक्रम्; 36B, इति द्वितीयमातृकास्वरचक्रम्; इति तृतीयमा[तृ]कास्वरचक्रम्, 37A, इति यामले विजयचक्रम्; 38A, तोरणचक्रं समाप्तं; 38B, राशिसूर्य्यकालानल-चक्रम्; 39A, इति संघट्टकालानलचक्रम्; 39B, इति यामले गूढकालानल-चक्रम्; 40A, ०कुलाकुलचक्रम्; 40B, ०कुम्भचक्रम्; 42B, ०तुम्बुरचक्रम्; 43A, ०तुम्बरावर्त्तचक्रम्; 44B, ०अहि+लचक्रम्; 45A, ०लाङ्गलचक्रम्; 45A, [सर्पचक्रम्]; 45B, इति वृषचक्रम्; 47B, इति यामले नाडीगत-वृष्टिचक्रम्; 48A, ०सूर्य्यफणिचक्रम्; चन्द्रफणिचक्रम्; 49A, इति कविचक्रम्; 50A, इति यामले खलचक्रम्; 54B, ब्रह्मयामले कोट्टचक्रम्; 56A, इति यामले अश्वचक्रम्; 56B, इति रथचक्रम्; 57A, इति यामले कूर्म्मचक्रम्। The MS ends abruptly in the middle of the next topic.

5893.

10335. जयद्रथयामलम्। *Jayadrathayāmalam.*

Substance, country-made paper. 9 × 3½ inches. Folia, 103. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 600. Character, Nāgara. Appearance, old and discoloured. Complete.

Jayadrathayāmala is said to be 24,000 ślokas in extent, divided into four ṣaṭkas or four parts of 6,000 ślokas each. The present MS contains the last ṣaṭka which principally deals with the worship of Vagalā, the eighth Mahāvidyā. For the first ṣaṭka cf. Nep., Vol. II. pp. 1–4, and for the last ṣaṭka, Nep., Vol. I. pp. 175–177.

Beginning :—

श्रीदेव्युवाच ।

देवाधिदेव भूतेश नित्यानन्दनिरञ्जन ।
निराकारगुणातीत सर्व्वेश प्रमिप्रेश्वर ॥ १ ॥
... ...
इदानीं श्रोतुमिच्छामि विद्याभेदं सुदुर्लभं ।
उत्पत्ति + + + देव तन्मे वद दयानिधे ॥

Colophons of the different chapters :—

5A, इति श्रीजयद्रथयामले उत्तरषट्के देव्योपनिषदि मद्देशकुलशासन आनन्दभैरवश्रोतसि(श्रोत्रे) श्रीमहाविद्याभेदकथनं नाम प्रथमः पटलः ।

22B, ०महाविद्या उत्पत्तिकथनं नाम द्वितीयः पटलः ; 27B, ०वगलादीपविधिर्नाम तृतीयः पटलः ; 36B, ०काम्यप्रयोगकथनं नाम चतुर्थः पटलः ; 58B, ०मन्त्रोद्धरणपूर्व्वकं श्रीवगलामुखीसाधनं नाम पटलः ।

97A, ०प्रातःकृत्यादि उद्वासनान्तश्रीवगलामुखीनित्यायाः गद्यमयी-पूजापद्धतिकथनं नाम पटलः ॥ ६ ॥

103B, ०वगलामुखीकवचकथनं नाम पटलः ॥ ७ ॥

5894.

1926. यामले कालपुरुषदानविधिः । *Kālapuruṣadānavidhiḥ from Yāmala.*

Substance, country-made paper. $8\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{4}$ inches. Folia, 5. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 70. Character, Nāgara. Appearance, old and faded. Complete.

The work contains both the *vidhi* (Foll. 1–3A) and *paddhati* (Foll. 3A–5) of the function.

Beginning :—

अथ कालपुरुषदानं लिख्यते ।
अतः परं प्रवक्ष्यामि दानानामुत्तमोत्तमम् ।
कालमृत्युहरं साक्षादपमृत्योश्च का कथा ॥
असाध्याख्यमहारोगमहाभयहरन्तमम् ।
प्रचुवर्गोदयकरं ग्रहदोषनिवर्हणम् ॥
तापत्रयहरं सद्यः सर्व्वोत्पातहरं शुभम् ॥
... ...
... ...
कालरूपमिति ख्यातं दानं दोषविनाशनम् ॥

The description of Kālapuruṣa, a human representation of Time clothed in black, is given as follows (Fol. 1B) :—

कालस्य पुरुषाकारं कृष्णवस्त्रेण कल्पयेत् ।
पादादिमस्तकान्तं च पञ्चारत्निप्रमाणतः ॥
वितस्तिद्वयमानेन शिरोभागं प्रकल्पयेत् ।
अर्द्धारत्न्या कण्ठदेशमधोभागे भुजद्वयम् ॥
तदर्द्धं हृदयस्थाने स्तनमण्डलमाचरेत् ।
अरत्निमात्रमुदरं मध्ये नाभिं प्रकल्पयेत् ॥
तदर्द्धं कटिदेशं च जघनं वृषणादिकम् ।
अधोवितस्तिद्वितये उरू जानू च गुल्फकम् ॥
पादद्वयं प्रकुर्व्वीत अङ्गुल्ययसमन्वितम् ।
कर्णाक्षिनासिदोर्घांश्च तत्तद्देशे प्रकल्पयेत् ॥
तिलैश्च पूरयेदत्र तत्तदंशे विचक्षणः ।
पद्मासने समानीतं शिल्पकैः परिशोभयेत् ॥
ततः सौवर्णरजतताम्रैर्मुक्ताफलादिकैः ।
भूषणैर्भूषितं चैव स्थाने स्थाने विशेषतः ॥
सुवर्णनूपुरौ कुर्य्याद्वलयौ राजतेन तु ।
कटिसूत्रं राजतेन कांस्यघण्टासमन्वितम् ॥

हस्तद्वयं राजतेन सुवर्णेनाङ्गुलीयकम् ।
कटकं राजतेनैव सुवर्णं बाहुभूषणम् ॥
ग्रैवेयं पदकं चैव स्वर्णेन राजतेन वा ।
मुक्ताहारं कण्ठदेशे मध्ये रत्नसमन्वितम् ।
कर्णद्वयं च ताम्रेण तथैव भूषणं च वै ।
अक्षिद्वयं राजतेन नासिकाग्रं सुवर्णतः ॥
मुक्ता सुदन्तपंक्तिं च ताम्रेणोष्ठद्वयं तथा ।
तिलकं राजतेनैव पट्टं स्वर्णविनिर्म्मितम् ॥
स्वर्णयज्ञोपवीतं च रत्नोष्णीषं च वेष्टयेत् ।
वामहस्ते कांस्यपात्रं खड्गं दक्षिणहस्तके ॥
मुक्ताप्रवालरत्नाद्यैः कर्णाभरणमाचरेत् ।

In leaf 3A the Vidhi ends and the Paddhati begins. The latter goes to the end of the MS.

Last Colophon :—

यामलोक्तकालपुरुषदानविधिः समाप्तः ।

The last colophon is followed by several verses about some Tāntrika rite.

5895.

3179. महाशैवतन्त्रे आकाशभैरवकल्पम् । *Ākāśabhairava-kalpam from the Mahāśaivatantra.*

Substance, Serāmpore paper. 12¾ × 5¼ inches. Folia, 82. Lines, 9-12 on a page. Extent in ślokas, 2,000. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

Two Stotras from this work are mentioned in *Burnell* 198[b], 203[a]. MSS of an *Ākāśabhairavatantra* and a *Mahāśaivatantra* are also noticed there.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीदक्षिणामूर्त्तये नमः ॥
गुरुं गणपतिं देवीं भैरवं शारभेश्वरम् ।
नमस्कृत्य प्रवक्ष्यामि धर्म्मशास्त्रं विभूतये ॥
साङ्गं सलक्षणं वेदसारभूतमभीष्टदम् ।
ज्ञानदं जीवजन्तूनां साधकानां सुखावहम् ॥

श्रीदेव्युवाच ।

श्रीशिवेशान्तदेवेश श्रीनाथ जगतां पते ।
श्रीगलागलचिद्रूप श्रीपते भवते नमः ॥
अन्यथा शरणं नास्ति शरणं त्वं महेश्वर ।
यद्गुह्यं परमं लोके यं शास्त्रमखिलप्रदम् ॥
यद्धितं साधकेन्द्राणां तद्वदस्व दयानिधे ।

श्रीश्वरोवाच ।

श्रीमत्परमसौभाग्यमन्त्रयन्त्रं गतात्मनां ।
त्रयाणामुपदेवानामतिगुह्यतमं परम् ॥
महामन्त्रक्रियाशास्त्रं महासिद्धिप्रदायकम् ।
सर्व्वदोषप्रशमनं पावकं लोकजीवनम् ॥
धर्म्मार्थकाममोक्षाणां फलदानप्रदं हितम् ।
सर्व्वज्ञानप्रदं ब्रह्मज्ञानदं सर्व्वसिद्धिदम् ॥
तादृशं कल्पमागोप्यं सर्व्ववेदाङ्गमात्मकम् ।
शीघ्रसिद्धिप्रदं श्रेष्ठं शृणु सर्व्वमयेम्बिके ॥
वक्ष्यमाणं महाशास्त्रं शृण्वतां पठतामपि ।
तथालोकय तां पुंसां (च)[व]नितानां विशेषतः ॥
क्षिप्रसिद्धिप्रदं दिव्यं कथयामि जगन्मयम् ।
2A, सहसा तस्य सौभाग्यं यस्तु ज्ञा + शुभूतिकम् ॥
तन्त्रमन्त्रः समुत्थाय प्रभाते देशिकं स्मरेत् ।
वक्ष्यमाणेन मन्त्रेण सान्ध्यं कर्म्म समाप्य सः ।
यथा तथा पुरायुक्तामेकान्ते भवने शुभे ॥

यथाविधि समाभूतोऽथाविंशेटचरे स्थितः ।
अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भूमिसंस्थिता ॥

... ...

... ...

आराधनोपयोगानि संपाद्य तदनन्तरम् ।
ब्रह्मरन्ध्रे जगन्नाथं ब्रह्मानन्दमयं विभुम् ॥
परम्पराक्रमेणैव गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ।
चिरं ध्यात्वा ततो देवि भूतशुद्धिं यथाविधि ॥
ऋषिन्यासादिकं कुर्य्यात् प्रसन्नात्मा यथाविधि ।
सर्व्वकार्य्यार्थसिद्धौ च सर्व्वविघ्ननिवृत्तये ॥
पञ्चाङ्गैरेकविंशेन यजेद्विनायकं पुरा ॥

Colophons of the different chapters :—

2B, इति श्रीमहाग्रीवतन्त्रे अतिरहस्ये आकाशभैरवकल्पे प्रत्यक्षसिद्धिप्रदे उमामहेश्वरसंवादे शङ्करेण विरचिते उपासनाक्रमो नाम प्रथमोऽध्यायः; 3B, इति महाग्रीवतन्त्रे अतिरहस्ये पक्षिराजकल्पे उपासकगणपतियजनविधिर्नाम द्वितीयोऽध्यायः; 4B, इति श्रीमहाग्रीवतन्त्रे अतिरहस्ये उपासकभैरवयजनविधिर्नाम तृतीयोऽध्यायः; 6A, इति श्रीमहाग्रीवतन्त्रे अतिरहस्ये उपासकाभिषेकविधानं नाम चतुर्थोऽध्यायः; 7B, ०आकाशभैरवकल्पे मन्त्रयन्त्रं नाम पञ्चमोऽध्यायः; 8B, इति श्रीग्रीवतन्त्रे अतिरहस्ये आकाशभैरवकल्पे प्रत्यक्षसिद्धिप्रदे चित्रमालाविधिर्नाम षष्ठोऽध्यायः; 9A, इति श्रीमहाग्रीवतन्त्रे अतिरहस्ये आकाशभैरवकल्पे वश्याकर्षणप्रयोगो नाम सप्तमोऽध्यायः; 9B, ०रहस्ये मोहनद्रवकप्रयोगो नाम अष्टमोऽध्यायः; 10A, इति श्रीग्रीवतन्त्रे अतिरहस्ये आकाशभैरवकल्पे स्तम्भन-विद्वेषणप्रयोगो नाम नवमोऽध्यायः; 10B, इति श्रीमहाग्रीवतन्त्रे अतिरहस्ये उच्चाटननिग्रहप्रयोगो नाम दशमोऽध्यायः; 11A, इति श्रीमहाग्रीवतन्त्रे अतिरहस्ये आकाशभैरवकल्पे प्रत्यक्षसिद्धिप्रदे उमामहेश्वरसंवादे शङ्करेण विरचिते भोगमोक्षप्रकरणं नाम एकादशोऽध्यायः । इति प्रथमकल्पः समाप्तः ॥

12B, इति ॰सङ्कर्षणेन विरचिते आशुगरुडविद्या नाम द्वादशोऽध्यायः;
14A, इति श्रीमहाशैवतन्त्रे अतिरहस्ये आशुगरुडप्रयोगो नाम त्रयोदशो-
ऽध्यायः; 15B, इति श्रीमहाशैवतन्त्रे अतिरहस्ये आशुगरुडकवचविधिर्नाम
चतुर्दशोऽध्यायः; 16B, ॰आकाशभैरवकल्पे प्रत्यक्षसिद्धिप्रदे शिष्याचारविधि-
भेदो नाम पञ्चदशोऽध्यायः। द्वितीयः कल्पः समाप्तः॥

19A, इति श्रीमहाशैवतन्त्रे अतिरहस्ये आकाशभैरवकल्पे शरभसालुव-
पक्षिराजकल्पे मन्त्रोद्धारविधिर्नाम षोडशोऽध्यायः; 22A, इति श्रीमहाशैवतन्त्रे
अतिरहस्ये आकाशभैरवकल्पे प्रत्यक्षसिद्धिप्रदे शरभसालुवपक्षिराजस्तोत्रं नाम
सप्तदशोऽध्यायः; 25A, इति श्रीशैवतन्त्रे अतिरहस्ये प्रयोगभेदो नाम अष्टा-
दशोऽध्यायः; 26A, इति श्रीपक्षिराजकल्पे निग्रहानुग्रहविवेको नाम एको[न]-
विंशोऽध्यायः; 27B, इति श्रीमहाशैवतन्त्रे होमविधिर्नाम विंशोऽध्यायः;
30A, इति श्रीमहाशैवतन्त्रे प्रत्यक्षसिद्धिप्रदे पक्षिराजकल्पे निग्रहविधिर्नाम
एकविंशोऽध्यायः; 33A, इति श्रीमहाशैवतन्त्रे अतिरहस्ये आकाशभैरवे कल्पे
रक्षाभिषेको नाम द्वाविंशोऽध्यायः; 36B, इति श्रीमहाशैवतन्त्रे पक्षिराजकल्पे
क्षुद्रविधिर्नाम त्रयोविंशोऽध्यायः; 40B, इति श्रीमहाशैवतन्त्रे अतिरहस्ये
आचारपुरश्चर्यासिद्धिर्नाम चतुर्विंशोऽध्यायः; 42B, इति श्रीमहाशैवतन्त्रे
शरभाराधनविधिर्नाम पञ्चविंशोऽध्यायः; 47A, इति श्रीशैवतन्त्रे अतिरहस्ये
शरभकल्पे मातृकाक्षरवलिविवेको नाम षड्विंशोऽध्यायः; 48B, इति श्रीभैरव-
शैवतन्त्रे कल्पे भद्रकालीविधिर्नाम सप्तविंशोऽध्यायः; 51B, इति श्रीमहाशैवतन्त्रे
आकाशभैरवकल्पे तैलाञ्जनविधिर्नाम अष्टाविंशोऽध्यायः; 52B, इति श्रीमहाशैव-
तन्त्रे कल्पे मालामन्त्रे शूलिनीदुर्गाध्यायत्रयं विना एकोनत्रिंशोऽध्यायः; 54A,
इति श्रीमहाशैवतन्त्रे आकाशभैरवकल्पे त्रिंशोऽध्यायः; 56B, इति श्रीशैवतन्त्रे
आकाशभैरवकल्पे प्रत्यक्षसिद्धिप्रदे वलिकर्म्मविधानं नाम एकत्रिंशोऽध्यायः; 57B,
इत्याकाशभैरवकल्पे द्वात्रिंशोऽध्यायः; 59A, इत्याकाशभैरवकल्पे महाशैवतन्त्रे
प्रत्यक्षसिद्धिप्रदे वडवानलमन्त्रं नाम त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः; 60B, इति श्रीमहाशैव-
तन्त्रे आकाशभैरवकल्पे दिक्पालमन्त्रं नाम चतुस्त्रिंशोऽध्यायः; 61B, इत्याकाश-
भैरवकल्पे व्याधिमन्त्रं नाम पञ्चत्रिंशोऽध्यायः; 62A, इत्याकाशभैरवकल्पे
स्तम्भप्रयोगं नाम षट्त्रिंशोऽध्यायः; 68B, इत्याकाशभैरवकल्पे शरभकवचं नाम

सप्तत्रिंशोऽध्यायः ; 70A, इत्याकाशभैरवकल्पे कामराजमन्त्रं नामाष्टत्रिंशोऽध्यायः ; 71B, इति श्रीआकाशभैरवकल्पे रत्नायामखडीमन्त्र नाम एकोनचत्वारिंशोऽध्यायः ; 72B, इत्याकाशभैरवकल्पे मोहिनीमन्त्रं नाम चत्वारिंशोऽध्यायः ; 73A, इत्याकाशभैरवकल्पे शब्दाकर्षण-भाषामन्त्रनामैकचत्वारिंशोऽध्यायः ; 74A, इत्याकाशभैरवकल्पे लक्ष्मीमन्त्रं नाम द्विचत्वारिंशोऽध्यायः; 74B, इत्याकाशभैरवकल्पे मायामन्त्रं नाम त्रिचत्वारिंशोऽध्यायः ; 75A, इत्याकाशभैरवकल्पे पुलिन्दिनीमन्त्रं नाम चतुश्चत्वारिंशोऽध्यायः ; 77B, इति श्रीमहाशैवतन्त्रे आकाशभैरवकल्पे महाशास्तामन्त्रं नाम पञ्चचत्वारिंशोऽध्यायः ; 78A, इत्याकाशभैरवकल्पे महाशैवतन्त्रे प्रत्यक्षसिद्धिप्रदे संक्षोभिणीमन्त्रं नाम षट्चत्वारिंशोऽध्यायः ; 79A, इत्याकाशभैरवकल्पे धूमावतीमन्त्रं नाम सप्तचत्वारिंशोऽध्यायः ; 80A, ०प्रत्यक्षसिद्धिप्रदे धूमावतीमन्त्रं नामाष्टाचत्वारिंशोऽध्यायः ; 80B, इत्याकाशभैरवकल्पे नद्युत्तारणप्रयोगो नाम एकोनपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ; 82B, इत्याकाशभैरवकल्पे महाशैवतन्त्रे प्रत्यक्षसिद्धिप्रदे चित्रविद्यामन्त्रं नाम पञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥

5896.

4634. **उत्तरतन्त्रे स्वप्नाध्यायः ।** *Svapnādhyāyaḥ from Uttaratantra.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 4¼ inches. Folia, 3. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 30. Character, Bengali. Appearance, discoloured and worn-out. Complete.

The work relates to the interpretation of dreams.

IO. V. 3135 describes a *Svapnādhyāya* which, in its colophon, is stated to belong to the *Itihāsapurāṇa* by Bṛhaspati. For almost identical topics from the *Mārkaṇḍeya Purāṇa* and *Bhaviṣya Purāṇa* cf. ASB. V. 3733, 3754-5. A MS of an *Uttaratantra* in 16 chapters is described in HPR. I. 35.

Beginning :—

नमो गणेशाय ।

अथोत्तरतन्त्रोक्तः स्वप्नाध्यायः ।

श्रीदेव्युवाच ।

देवदेव महादेव भक्तवत्सल शङ्कर ।
प्रायः कलियुगादेव लोकाः कल्मषभाजनाः ॥
कथं ज्ञानं भवेत्तेषां शुभाशुभफलेष्विह(ः) ॥
भविष्ये वर्त्तमाने वा अतीते वा महेश्वर ।
विस्तरेण समाचक्ष्व यदि तेऽस्ति कृपा मयि ॥

ईश्वर उवाच ।

गुह्यं चैतत् प्रवक्ष्यामि तव प्रीत्या वरानने ।
साधकस्यास्तु देवेशि सर्व्वं प्रत्यक्षतां व्रजेत् ॥
दैशिकस्याथ वक्ष्यामि लक्षणं शृणु साम्प्रतम् ।
पुरश्चर्य्यापवर्गार्थं भक्तिश्रद्धान्वितस्य च ॥
जपपूजारतस्यापि कायक्लेशसहिष्णुस्य च ।
दातुर्भोक्तुः पालकस्य सर्व्वं प्रत्यक्षतां व्रजेत् ॥
स्वच्छन्दचरितस्याथ स्वच्छन्दहृदयस्य च ।
स्वप्ने दृष्टे तु देवेशि स्वप्नं प्रत्यक्षतामियात् ॥
संदेहे संशये गर्ते भये च समुपस्थिते ।
अरोगी शुद्धदेहः सन् भस्म स्नात्वा च भक्तितः ॥
नत्वा च देवतां देवि सुतल्पे शयनं चरेत् ।
यथा यथा प्रसुप्तस्य आर्त्तस्य च महेश्वरि ॥
प्रसादं कुरुते स्वप्ने किञ्चिद्दर्शनसंहतः ।
सद्यस्त्रिरात्रसप्ताहे द्विसप्ताहेऽथवा पुनः ॥
एकविंशतिरात्रेण स्यात एव धियां पतिः ।
प्रसादं कुरुते स्वप्ने ततः सिद्धेर्विदर्शनम् ॥
स्वप्ने पश्यति यो देवं महेशं सर्व्वतोमुखम् ।
देवीं वा स्वप्नमुख्यात्र प्रश्नं वाऽथ यथाविधं ॥

देवतादर्शनं चाथ निर्म्मलं चक्रमण्डलम् ।
गङ्गां भागीरथीं भानुं लिङ्गं विज्ञानमैश्वरम् ॥
प्रसन्नं तत्र जानीयात् सिद्धिं स्वप्नप्रदर्शने ॥
ख्यातिलाभो भोजनञ्च रोदनं रुधिरस्रुतम् ।
संग्रामविजयो होमो हर्म्म्याद्यारोहणं तथा ॥
नदीसमुद्रतरणं आकाशगमनं तथा ।
भास्वरोद्गमनं चैव ज्वलनं तु हुताशनम् ॥
हर्म्म्याद्यारोहणं चैव प्रासादशिखरेऽपि च ।
... ...

2B, लभेत् सिद्धियुतञ्चैव देवीनाञ्चैव दर्शनम् ॥

End :—

दुःस्वप्नं यदि देवेशि खरादिरोहणान्तथा ।
भक्तानामन्यथा भावो दुःस्वप्नमिति निश्चितं ॥

Colophon :—

इत्युत्तरतन्त्रोक्तः स्वप्नाध्यायः समाप्तः ॥

5897.

10528. मार्ज्जारीतन्त्रम् । *Mārjārītantram.*

Substance, country-made paper. 10 × 5 inches. Folium, 1. Lines, 9. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Incomplete. Fragmentary.

The name Mārjārītantra is indicated on the left hand upper margin. It contains only ten verses dealing with the worship of Ucchiṣṭagaṇeśa.

Beginning :—

गणेशाय नमः ॥

देव्युवाच ॥

देवदेव जगन्नाथ सर्व्वज्ञ परमेश्वर ।
भैरवानन्द चिन्मात्र नमः स्वच्छन्दवृत्तये ॥ १ ॥

ग्रौचेण सर्व्वसिद्धिः स्यात् केनोपायेन शङ्कर ।
वेदाचारविहीनानां सद्योच्छिष्टशरीरिणां ॥ २ ॥
शौचेण सिद्धिदं मन्त्रं ब्रूहि मे परमेश्वर ।

ईश्वर उवाच ॥

उच्छिष्टगणनाथाख्यं सर्व्वसिद्धिप्रदायकम् ॥ ३ ॥
सर्व्ववश्यकरं लोके स्त्रीणां पुंसामिदं शुभम् ।
वश्यं करोति राजानं स्त्रियं वा पुरुषं तथा ॥ ४ ॥

5898.

4745. कालोत्तरे मुद्रापटलम् । *Mudrāpaṭalam from the Kālottaratantram.*

Substance, palm-leaf. 12 × 2¼ inches. Folia, 8, of which five are marked 27, 43, 81, 98 and 110; the rest are without leaf-marks. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 18. Character, Kuṭila. Appearance, old and dilapidated. Fragmentary.

All the folia except 27 are more or less damaged and they do not belong to the same work. The damaged and fragmentary condition of the MS does not make it possible to ascertain the works to which the folia belong. On fol. 110A, the *Gālavacarita* is mentioned twice. Leaf 27B contains the following colophon :—

इति कालोत्तरे मुद्रापटलम् ।

5899.

2889. योनितन्त्रम् । *Yonitantram.*

Substance, country-made yellow paper. 15 × 4 inches. Folia, 17. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 250. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in 8 chapters.

The work is described in L. IX, 3185.

5900.

4672. *Yonitantram.*

Substance, country-made paper. 14 × 5 inches. Folia, 8. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 200. Character, Bengali. Appearance, old and discoloured. Complete in 8 chapters.

5901.

5093. *Yonitantram.*

Substance, country-made paper. 14½ × 4 inches. Folia, 9. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 225. Character, Bengali. Appearance, old and discoloured. Complete in 8 chapters.

5902.

6088. *Yonitantram.*

Substance, country-made paper. 7½ × 4¾ inches. Folia, 25. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 225. Character, modern Kashmiri. Appearance, fresh. Complete in 8 chapters.

The last verse of the previous MSS of the work is not found here.

5903.

10000. योनिगह्वरतन्त्रम् । *Yonigahvaratantram.*

Substance, palm-leaf. 12 × 2 inches. Folia, 40. The corners of the leaves which may have borne leaf-marks are worn away. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 550. Character, old Newari. Appearance, old. Complete.

The work seems to belong to the Nātha school.

Beginning :—

या मान्तकामिकुहरोत्थितभास्वरायां
सोमार्कवह्निविपथोदरमध्यसंस्था ।
चिच्चेतश्चिन्तविघ्नं + + + भावां ।
स्वाभावभ[ा]सकिपरां प्रणमामि कालीं ॥
श्रीमदुत्तरपीठे तु श्मशाने करवीरके ।
सर्व्वयोगिनी मेला यो + + + मये ॥
योनिगह्वरमुद्धृत्य मन्त्रसद्भावमुत्तमम् ।
श्रीज्ञाननेत्रनाथेन भूतले संप्रकाशितम् ॥
ब्रह्मय + + + + + भैरवं विगतामयं ।
शक्तिस्थं शक्तिरहितं परमानन्दरूपिणम् ॥
निर्वाणं निर्व्विकारञ्च अप्रतर्क्यं मनो प +
+ + गुणगणैर्हीनं उदयास्तमवर्ज्जितम् ॥
भूचरी खेचरी चैव दिक्चरी गोचरी तथा ।
योगिनी शाकिनी नामा सिद्धसङ्घैः + + + + ॥

A list of the *gurus* of the school is given thus :—

17B, गुरुक्रमं प्रवक्ष्यामि शृणु वीरेन्द्रनायकम् ।

श्रीदेव्युवाच ॥

शृणु भैरव-राजि[श] कथयामि मह[ा]द्भुतम् ।
य[न्न] कस्यचिदाख्यातं सिद्धानां खेचरीषु च ॥
तव स्नेहात् प्रवक्ष्यामि सिद्धिचक्रचतुष्टयम् ।
अनाख्येया परा निष्ठा ख्याता मोक्षप्रदायिनीं ॥
प्रथमं क्रमपूर्व्वन्तु द्वितीयं सिद्धपूर्व्वकं ।
संहारं तु तृतीयं स्यात् अनाख्येयं चतुर्थकम् ॥
एतेषां क्रमराजानां सिद्धसंज्ञा वदामि ते ।
पश्चान्मन्त्र महाभीमं विद्या सङ्घर्षणी तथा ॥
आद्ये युगे यथा जातं त्रेतायां द्वापरे तथा ।
चतुर्थे महाघोरे समासा शृणु भैरव ॥

खगेन्द्रनाथशिष्या अच्चा आयातानि कृतो युगे ।
द्वितीये कूर्म्मनाथं तु मंगलादूतिमेव च ॥
तृतीये षष्ठनाथञ्च काममङ्गलया सह ।
चतुर्थे मीननाथं च कुङ्कणादूतिसंयुतम् ॥
तस्यैव क्रीडमानस्य उत्पन्ना द्वाद[श] सुताः ।
तेषां नामानि वक्ष्यामि आम्नायं च यथास्थिताः ॥
भट्टामरमहेन्द्रं च वल्कलं चित्रमेव च ।
विन्ध्यालिं वरदेवं च अहेन्द्रं च गजेन्द्रकम् ॥
महोधरं च गुडिकं सिद्धेयाः गुरुसन्तती ।
एभ्योर्द्धरेताः षट् चैव साधिकारटिकस्तथा ॥
तेषां च प्रविभागं तु कथयामि वृषध्वज(ः) ।
भट्टमहेन्द्रनाथं च वल्कलं च तथा परम् ॥
अहेन्द्रं च गजेन्द्रं च महोधरस्तथैव च ।
एते सिद्धा महादेव ऊर्द्धरेता गता[ः] सदा ॥
अमरानाथपादं तु वरदेवस्तथापरः ।
चित्रालिं विन्ध्यनाथञ्च गुडिकानाथमेव च ॥
एते षट् स्यात् विकारास्ते कथिता[ः] सुरपूजित(ः) ।
मिव्कुयानाथपादं च ज्ञानदीप्तिः सहैकतः ॥
विद्यानन्द च रत्नं तु द्वितीयं कथिता तव ।
सत्यानन्दं महानन्दं तृतीयं सिद्धपूजितम् ॥
शिवानन्दं च रत्ना च आयातं च चतुर्थके ।
खगेन्द्राद्यादिसिद्धानां कथिता गुरुसन्ततौ ॥
एते वै कुलमार्गे स्य रहस्यं शिवनिर्म्मितम् ।

The origin of the scriptures of the school and the order of creation of the world are indicated as follows :—

34B. सम्यक् महाश्रासनसम्प्रदायं पूजाकथासंक्रमपूर्व्वमेवं ।
सम्प्राप्य कौलोत्तरसारभूतं अभूतपूर्व्वं अथ चारणादिं ॥

देवी श्रीवीरसिंहाख्यस्वामिनी प्रसूता भुवि ।
तत्पादपद्मयुगलात् प्राप्तं चैव महानयम् ॥
श्रीरूपानन्दविधा देवी दत्तं तस्य प्रसादतः ।
तया दत्तं स्वशिष्यस्य श्रीपानन्दाभिधानतः ॥
दत्तं परामृतरसं महाग्रासनमुत्तमम् ।
तेनेदं चरितं सर्व्वं यथा प्राप्तं गुरोर्मुखात् ॥
सम्प्रदायं सुसंबद्धं सरहस्यं सुखागमम् ।
रचितं गुरुवाक्येन स्वसन्तानहिताय च ॥
आदौ सर्व्वमिदं शून्यं निराभासं निराश्रयम् ।
ततो आभाससमुत्पन्नं आभासध्वनिसम्भवम् ॥
ध्वनिस्तु शब्दमापन्नं शब्दो नादत्वमागतम् ।
नादविन्दुरिवोत्पन्नं विन्दुपद्मं प्रजायते ॥
ततः दृष्टा त्रिकोणन्तु ज्ञानरूपं सुतेजसम् ।
ततस्तत्पृष्ठके चक्रं त्रिकोणं तापरूपिणम् ॥
ज्ञानतापक्रमेणैव अवतीर्णं महानयं ।
ततो मध्या परा योनि रकाराद्यतमुत्तमा ॥
तत्र मध्या विस्फुलिङ्गं उत्पन्नं भूरितेजसम् ।
विस्फुलिङ्गात् समुत्पन्ना रावं सम्पूर्णलक्षणम् ॥
ततो रावात् समुत्पन्ना देवी ह्रीङ्कीणापूर्णगा ।

End :—

जयति त्रिभवनाख्यं रौद्रचण्डप्रमूर्त्तिमम् ।
अमल-कमल-सार्न्नं सर्व्वदेहप्रसिद्धं
कुमतिमिह देवी साधकः सिद्धिदा तु ॥

The last colophon which is the only colophon in the whole work runs :—

इत्युत्तराम्नाये श्रीॐकारपीठविनिर्गते श्रीचण्डभैरवे षोडशसहस्रे उड्डिते योनिगह्वरं समाप्तं । इति शुभं ।

5904.

3160. कुलार्णवतन्त्रम् । *Kulārṇavatantram.*

Substance, country-made paper. 14 × 5¼ inches. **Folia**, **66**. **Lines**, 11 on a page. Extent in ślokas, 2,150. Character, Bengali. **Appearance**, fresh. Incomplete.

The work, in 17 chapters, has been published in the *Tantrasaṅgraha*, *Sulabha Tantra-Prakāśa* and *Tantric Texts* of Arthur Avalon (Calcutta, 1917). The present MS goes to the end of the 14th ullāsa. Of the 15th ullāsa there is only one leaf.

5905.

3452. *Kulārṇavatantram.*

Substance, country-made paper. 17½ × 4 inches. Folia, 1–69 (as indicated on the right hand side) and 76–144 (as indicated on the left hand side). Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 2,300. Character, Bengali. Date, Śaka 1640. Appearance, discoloured. Complete in 17 chapters.

Post Colophon :—

ऋतुरन्ध्रा + + ख्यासु शकेषु छायाप्रम्भेगा ।
रहस्योयं मुद्रालेखि शिवोक्तः शिवया सह ॥

रुद्रयामले ।

उड्डीयाने महापीठे न सिद्धिः स्यात् स्त्रियं विना ।
स्त्रीविहीनो साधने च विघ्नं कुर्व्वन्ति देवताः ॥
तथैव देविदेकोठे पीठे देवि सुनिश्चितम् ।
भक्ताहारविहारा च सर्व्वलोक-मनोहरा ॥
यस्या दर्शनमात्रेण मनःक्षोभः प्रजायते ।
अक्षोभो मनसश्चैव तत्र सिद्धिः प्रजायते ॥
सुजातीया सर्व्वदा ग्राह्या ब्राह्मणीं यवनीं विना ।
रजकी नापिती ग्राह्या विदग्धा सर्व्वदैव च ॥

ब्राह्मणीं यवनीं वापि यः स्पृशेद्दैवयोगतः ।
न तस्य विद्यते सिद्धिः कल्पकोटिशतैरपि ॥
दरिद्रः स्यात् महारोगी सर्व्वलोकविनिन्दितः ।
विमुखी त्रिपुरा तस्य हसन्ती याति नित्यदा ॥
त्रिकूलाख्ये महापीठे मत्स्यं खादति यो नरः ।
न तस्य जायते सिद्धिः कल्पकोटिशतैरपि ॥
देविदेकोटिमुद्राख्यपीठयोरन्तरे वसन् ।
मद्यं दत्त्वा जपेद्यस्तु तस्य सिद्धिर्न जायते ॥
जालन्धरे महापीठे तथा मद्यं परित्यजेत् ।
वाराणस्यां महाभागे शिवभक्तिपरायणः ॥
एकया मुद्रया सिद्धिर्जायते नात्र संशयः ।
अन्तर्वेदिप्रयागे [च] मिथिलायां तथैव च ॥
मागधे मेखलायाञ्च मद्यात् सिद्धिः प्रजायते ।
तत्र देवाः प्रकुर्व्वन्ति छिद्रं मद्यरसं विना ॥
अङ्गवङ्गकलिङ्गेषु स्त्रिया सिद्धिर्भवेद्ध्रुवम् ।
तथैव सिंहलादौ च स्त्रीराज्ये द्रौपदीकृते ॥
राढायां मत्स्यमांसेश्च मुद्रयाङ्गनयापि च ।
गौडे च पञ्चभिर्दद्यैः सर्व्वसिद्धिः प्रजायते ॥
एवमन्येषु देशेषु पञ्चभिः सिद्धिरुत्तमाः ॥

तन्त्रान्तरे ।

दधिना समभागञ्च गुडं दत्त्वा दिनत्रयम् ।
वदरीमूलसंयुक्तं मद्यं भवति पार्व्वति ॥

तन्त्रान्तरे ।

कुलं शक्तिः समाख्याता तस्यां पूजादिकञ्च यत् ।
कुलाचारः स विज्ञेयः साधकस्येष्टदायकः ॥

समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥

शुभमस्तु शकाब्दाः १६४० । श्रीगङ्गाधर देवशर्म्मणः स्वाक्षरमिदं पुस्तकञ्च । कृष्णाय गोविन्दाय नमः ॥

The date given here seems to be the date of copying of the present MS whereas the date found in the beginning of the post-colophon appears to be the date of the MS from which the present MS was copied.

The above extract from the *Rudrayāmala* agrees generally with what appears to be the 18th chapter of the *Kulārṇava* in a Vaṅgīya Sāhitya Pariṣat MS (No. 602).

5906.

4730. *Kulārṇavatantram.*

Substance, country-made yellow paper. 9¼ × 4¼ inches. Folia, 44-53. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 105. Character, Nāgara. Date. N.S. 924. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS contains only the ninth chapter of the work.

Post Colophon :—

संवत् ९२४ माघशुक्ले चतुर्दश्यां लिखितमिदम् ।

5907.

3714. *Kulārṇavatantram.*

Substance, country-made paper. 10¼ × 4½ inches. Folia, 14. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 490. Character, Bengali. Appearance, old and dilapidated. Incomplete.

This MS runs from the beginning up to verse 39 of the fourth chapter of the work.

5908.

3917E. *Kulārṇavatantram.*

Substance, country-made paper. 14½ × 4½ inches. Folia, 39A–41A. Lines, 11 on a page. In tripāṭha form. Character, Bengali. Appearance, old and discoloured. Incomplete.

This MS contains what is called the "36th" chapter of the work.

Beginning :—

ॐ गुरवे नमः। श्रीशिव उवाच—

इत्था दुर्गों प्रवक्ष्यामि साधकानां सुखोत्तमम्।

End :—

तदैव सेवानिपुणो जनो वा तत्राश्चि चित्तं फलभाग् न चेश्वरः।

Colophon :—

इति कुलार्णवे देवीश्वरीसंवादे परमार्थ-तत्त्वज्ञानतरङ्गिण्यां नाम-
महात्म्यं षट्त्रिंशत् पटलः।

5909.

3917G. *Kulārṇavatantram.*

Substance, country-made paper. 14¼ × 4½ inches. Folia, 54B–83B. Lines, 11 on a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1614. Appearance, old and dilapidated. Incomplete.

This MS runs up to verse 74 of the 11th chapter. The date of the MS is given at the end of the Muṇḍamālā-tantra which is completed at fol. 54B of the same MS.

5910.

4668. *Kulārṇavatantram.*

Substance, country-made paper. 17 × 6½ inches. Folia, 152–216 (as indicated on the right side of the leaves) or 1–65 (as indicated on the left side). Lines, 10 on a page. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in 17 chapters.

The seven verses at the end of Avalon's edition of the work are not found in the present MS.

5911.

5912. *Kulārṇavatantram.*

Substance, country-made paper. 9 × 5½ inches. Folia, 123. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 2,150. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete in 17 chapters.

5912.

5862A. *Kulārṇavatantram.*

Substance, country-made paper. 9½ × 4½ inches. Folia, 1–5. Lines, 13 on a page. Character, Nāgara. Appearance, good. Incomplete.

This MS runs up to verse 117 of chapter I of the work. In the beginning there are three additional introductory verses not found in Avalon's edition of the work. They run as follows:—

श्रीगुरून् गणपतिं दुर्गां वटुकं शिवमच्युतम् ।
ब्रह्माणं गिरिजां लक्ष्मीं वाणीं वन्दे विभूतये ॥
अनाद्यायाखिलाद्याय मायिने गतमायिने ।
अरूपाय स्वरूपाय शिवाय गुरवे नमः ॥
पराप्रसादमन्त्राय सच्चिदानन्दमूर्त्तये ।
व्योमोव्योमस्वरूपाय चमत्काय नमो नमः ॥

5913.

166. कुलार्णवे ईशानसंहिता । *Īśānasaṃhitā from Kulārṇavatantram.*

Substance, country-made yellow paper. 18 × 3 inches. Folia, 9. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 215. Appearance, good. Complete.

The manuscript has been noticed in L. I. 424. No such topic as dealt with in this MS is found in the printed editions of the *Kulārṇava.*

It is in the form of an interlocution between Nārada and Gautama and also between Śaṅkara and Pārvatī. It is a Vaiṣṇava work.

The present work obtains its name from the name of the sixth mouth of Śiva which is hidden and called Īśāna.

The six Āmnāyas of the Tantras describing the rites of various deities are stated to have issued from the six mouths of Śiva as follows (cf. also pp. 119-20 below):—

Fol. 3B. भुवनेशी चान्नपूर्णा महालक्ष्मीः सरस्वती ।
चतुर्वर्गप्रदा देव्यो मन्त्राद्यासाश्च कामदाः ॥
साधनानि च सर्व्वाणि पूर्व्ववक्त्रेण कीर्त्तिताः ।
प्रसाददक्षिणामूर्त्तिगोपाल-गरुडध्वजाः ॥
चतुर्वर्गप्रदा एते मन्त्राद्येषां ससाधनाः ।
दक्षवक्त्रेण कथिता मया भवविमुक्तये ॥
कृष्णनारायणौ विष्णुराघवौ नरसिंहकः ।
हयग्रीव-वराहाद्यास्तथान्ये शङ्करादयः ॥
चतुर्वर्गप्रदा लोके मन्त्राद्येषां ससाधनाः ।
प्रत्यक्-वक्त्रेण कथिता मया कारुण्यतः प्रिये ॥
काली तारा मर्द्दिनी च त्वरिता बगला तथा ।
जयदुर्गा तथा चान्या मातङ्ग्यादयः प्रिये ॥
युगे युगे पूर्णकला विशेषेण कलौ युगे ।
मन्त्राः ससाधनाद्यासां उदक्-वक्त्रेण कीर्त्तिताः ॥
त्रिपुरेशी तथा बाला तथा त्रिपुरभैरवी ।
त्रिपुटा त्रिपुरा नित्या तथा चान्याश्च देवताः ॥
चतुर्वर्गप्रदा नित्यं मन्त्राद्यासां ससाधनाः ।
ऊर्द्ध्ववक्त्रेण कथिता भुक्तिमुक्तिफले न्वयाः ॥
सूर्य्यचन्द्रौ हनूमांश्च गौराङ्गो ह्यपराजिता ।
प्रत्यङ्गिरा विषहरा तथा चान्याश्च देवताः ॥

चतुर्वर्गप्रदाश्चैमे कलिकाले विशेषतः ।
मन्त्राः ससाधनाश्चैषां गुप्तवक्त्रेण कीर्त्तिताः ॥
इत्येष कथितः कान्ते मम वक्त्रविनिर्णयः ।
गोपनीयः प्रयत्नेन न देयः पशुघातिने ॥

The name of Gaurāṅga in the sixth Āmnāya provokes a question from Pārvatī in reply to which Maheśvara emphasizes the divinity of Gaurāṅga and gives the details of his Tāntrika worship.

5914.

3764. **कुलार्णवे षट्कर्म्मविधिः ।** *Saṭkarmavidhiḥ from Kulārṇavatantram.*

Substance, country-made paper. $9\frac{1}{2} \times 4$ inches. Folia, 2. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 30. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

This work deals with the six black rites of the Tantras. This topic is dealt with, though not in identical language, in the 16th chapter of the *Kulārṇava*. The first three verses of the extract quoted below are found in *Śāradātilaka* (XXIII, 128–30).

Beginning :—

अथ षट्कर्म्मप्रयोगः ।
सूर्य्योदयं समारभ्य घटिकादशकं क्रमात् ।
ऋतव[श्च] वसन्ताद्याः दिवारात्रौ दिने दिने ॥
वसन्तग्रीष्मवर्षाख्यशरद्धेमन्तसंसरात्(?) ।
हेमन्ते शान्तिकं प्रोक्तं वसन्ते वश्यकर्म्मणि ॥
शिशिरः स्तम्भने ज्ञेयो विद्वेषो ग्रीष्मके मतः ।
प्रावृट् उ[च्]चाटने ज्ञेया शरत् मारण[कर्म्मणि] ॥
सर्व्वाभिमुखतः कुर्य्यात् शान्तिकस्य कुलेश्वरि ॥

Colophon :— इति श्रीकुलार्णवे षट्कर्म्मविधिः ।

For an account of the contents of the Kulārṇavatantra cf. C. Chakravarti—*Extent and contents of the Kulārṇavatantra* (Annals of the Bhandarkar Oriental Research Institute, Vol. XIII, p. 206ff.).

5915.

163. **गुप्तसाधनतन्त्रम् ।** *Guptasādhanatantram.*

Substance, country-made paper. 19 × 3 inches. Folia, 16. Lines, 5-7 on a page. Extent in ślokas, 400. Character, Bengali. Date, Śaka 1691(?). Appearance, old and soiled. Complete in 12 chapters.

The work, in 12 chapters, has been published in the *Tantrasaṅgraha* of Rasikmohan Chatterji and described in L. II. 738. For other editions cf. BM Catalogue (1877–1892, p. 414; 1906–28, p. 1073).

Post Colophon Statement :—

ग्रहियत्त्ववडास्यप्रमितेऽब्दे माघमासे लिखितो श्रीराजकिशोर शर्म्मणा गुप्तसाधनतन्त्रकः ।

5916.

4666. *Guptasādhanatantram.*

Substance, country-made yellow paper. 16½ × 4¼ inches. Folia, 17. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 400. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in 12 chapters.

5917.

2760. *Guptasādhanatantram.*

Substance, country-made paper. 16½ × 4 inches. Folia, 4. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 84. Character, Bengali. Appearance, new. Incomplete.

The present MS contains the 6th and the 7th Paṭala of the work.

5918.

159. गुरुतन्त्रम् । *Gurutantram.*

Substance, country-made paper. 15 × 5½ inches. Folia, 7. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 190. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

The present MS has no division in chapters. The work is described in L. I. 247 in which the concluding colophon is given as belonging to the fifth chapter of the work. The beginning and end of the present MS agree with those of L.

5919.

1621. निर्व्वाणतन्त्रम् । *Nirvāṇatantram.*

Substance, country-made yellow paper. 14 × 3½ inches. Folia, 17. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 550. Character, Bengali. Appearance, old. Complete in 14 chapters.

Printed in 14 chapters in *Tantrasaṃgraha* and *Sulabhatantraprakāśa.* For a description of the work cf. L. I. 274.

5920.

31. समयाचारतन्त्रम् । *Samayācāratantram.*

Substance, country-made paper. 9½ × 4 inches. Folia, 16. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, Nāgara. Appearance, old. Complete.

The present MS is described in L. II. 755, where it is stated to be in prose but as a matter of fact the work is mostly in verse. The portions of mantras and directions only are in prose. The work has been described also in HPR. II. 241.

The object of the work is given in the following verses (Fol. 1):—

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि गुह्याद्गुह्यतरं महत् ।
समयाचारसङ्केतं तन्त्रं परमदुर्लभम् ॥ ६ ॥
पूजनादिषु यः कालो देवतानां पृथक् पृथक् ।
स कालः समयो नाम यं ज्ञात्वामृतमश्नुते ॥ ७ ॥
कालेष्वाचरणं देवि यस्य देवस्य यं विधिं ।
तं नाम समयाचारं देवानामपि दुर्लभम् ॥ ८ ॥
सङ्कीर्त्तनात् पुनर्देवि रहस्यानां रहस्यकम् ।
समयाचारसङ्केतं नाम्ना तन्त्रं प्रकीर्त्तितम् ॥ ९ ॥
अथवा समयाचारात् समयाचारमुच्यते ।
समया गोपनीयानां सदा गोप्या प्रकीर्त्तिता ॥ १० ॥

The origin of the six Āmnāyas is indicated:—

5B, पूर्व्वाम्नायस्तदा ज्ञातो यदा प्राची दिशि स्थितः ।
एवं पश्चिम आम्नायः पश्चिमस्यां दिशि स्थितः ॥ ६८ ॥
एवमुत्तर आम्नाय उत्तरस्यां दिशि स्थितः ।
मुखमूर्द्धगतं देवि यत्प्रोक्तं तव सन्निधौ ॥ ६९ ॥
स ऊर्द्ध आम्नायः कथितो देवानामपि दुर्लभः ।
अधोमुखं गतं देवि यत्प्रोक्तं गिरिशप्रिये ॥ ७० ॥
अध आम्नायः इत्युक्तं सत्यं सत्यं वरानने ।
षडाम्नायकथिताचोत्पत्तिक्रमनामतः ॥ ७१ ॥

In this enumeration the southern Āmnāya is omitted by inadvertence of the scribe or of the author. But it appears in the next extract which gives the names of different goddesses described in the various Āmnāyas:—

6A, यस्मिन् यस्मिंश्च ये देवाः कीर्त्तिताश्च वरानने ।
तांस्तान् देवान् प्रवक्ष्यामि साधका[नां] सुखाय च ॥ ७२ ॥

श्रीविद्याभेदसहिता बाला च त्रिपुरा च या।
भुवनेश्वर्य्यन्नपूर्णा च पूर्व्वाम्नायप्रकीर्त्तिताः ॥ ७३ ॥
बगलामुखी च दक्षिणी त्वरिता स्वफलप्रदा।
महिषमर्द्दिनी महालक्ष्मी दक्षिणाम्नायकीर्त्तिता ॥ ७४ ॥
कालिकाभेदसहिता ताराभेदैश्च संयुता।
मातङ्गी भैरवीच्छिन्ना तथा धूमावती मता ॥ ७५ ॥
उत्तराम्नायकथिता शीघ्रकामफलप्रदा।
समस्तभेदसहिता कालिका या प्रकीर्त्तिता ॥ ७६ ॥
हावि[श]त्यक्षरी नाम दक्षिणाम्नायसंश्रिका।
पराप्रसादो मन्त्रश्च ऊर्द्धाम्नायप्रकीर्त्तितः ॥ ७७ ॥
वागीश्वर्य्यादयो विद्या अधश्चाम्नायकीर्त्तिताः।
ऊर्द्धाम्नायो ह्यधश्चैव केवलं मोक्षदो भवेत् ॥ ७८ ॥

An enumeration of the various original Tantra works is given as follows:—

8B, नाना तन्त्राणि देवेशि पटलानि पृथक् पृथक् ॥ १२८ ॥
डामराणि च सर्व्वाणि तन्त्राणां हृदयानि च।
समासतः प्रवक्ष्यामि शृणु देवि वरानने ॥ १२९ ॥
चतुःषष्टीनि तन्त्राणि यामलान्यष्ट सुन्दरि।
डामराणि च त्रीणि स्युः कथयामि शुभानने ॥ १३० ॥
तन्त्राणां बहुधानाच्च मया पूर्व्वं प्रकाशितं।
यामलान्यत्र वक्ष्यामि डामराणि तथा पुनः ॥ १३१ ॥
विष्णुब्रह्मशिवानाञ्च यामलानि पृथक् पृथक्।
शक्तेर्गणपतेश्चैव स्कन्दस्य च पृथक् पृथक् ॥ १३२ ॥
सूर्य्याचन्द्रमसोश्चैव कथितानि वरानने।
उड्डीशडा[म]रं नाम भूतडामरकं तथा ॥ १३३ ॥
शक्ति-डामरकं नाम कथितानि च डामरम् ॥

It mentions Vijayākalpa as another work previously mentioned (v. 239).

5921.

3112. *Samayācāratantram.*

Substance, country-made paper. $10\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 23. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, Nāgara. Date, Samvat, 1944. Appearance, fresh. Complete.

Post Colophon :—

संवत् १९४४ । मोः कु आर मासे शुक्लपक्षे ॥ १० ॥ वार सोमारः ॥

श्रीशिवशङ्कराय नमो नमः ॥ श्रीरामानुजाय नमो नमः ॥

5922.

3172. *Samayācāratantram.*

Substance, foolscap paper. 15×5 inches. Folia, 9. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 325. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete.

5923.

11251. *Samayācāratantram.*

Substance, country-made paper. 11×5 inches. Folia, 1-7. Lines, 14 on a page. Extent in ślokas, 270. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Incomplete.

The present MS begins with the last foot of a verse marked 30.

5924.

3712. समयातन्त्रम् । *Samayātantram.*

Substance, country-made paper. $18 \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 39. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 1,200. Character, Bengali. Appearance, dilapidated and pasted. Incomplete.

It contains the first nine Paṭalas and a portion of the tenth.

The topics dealt with in the work as well as the significance of the name of the deity Samayā have been indicated on Fol. 38A :—

कथितं परमज्ञानं समया सा समार्च्चनम् ।
कर्म्मयोगात्मकं वेदज्ञानयोगात्मकं परम् ॥
न्यासविन्यासनं भद्रं नित्यज्ञानपरापरम् ।
पूजासङ्केतममलं बलिसङ्केतमुत्तमम् ॥
जपसङ्केतमौग्रान-वह्निहोमविधानकम् ।
त्रिबीजसाधनं गुप्तं तथा भावप्रकाशनम् ॥
महाप्रयोगसङ्केतं संशयच्छेदकारणम् ।
... ...
काले सम्पद्यते सर्व्वं काल एव हि लीयते ।
सृष्टिसंहारयोर्देवि काल एव हि कारणम् ॥
कालभैरवरूपोऽहं त्वञ्च कालस्वरूपिणी ।
कालः समय एव स्यात् समया त्वं पराप्रिये ॥
अहं सामयिकस्तेन यस्मात्तव वशं सदा ॥

5925.

3161. वीरतन्त्रम् । *Vīratantram.*

Substance, country-made paper. Some of the leaves, 23 to 26, are of blue foolscap paper. 14 × 5½ inches. The leaves of foolscap—14 × 4 inches. Folia, 1–35 of which fol. 12–14 are missing. Lines, 8, 10 on a page. Extent in ślokas, 700. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete in 14 chapters.

The MS contains fourteen chapters. L. I. 229 and MS No. 5927 *infra* have 15 chapters each. According to the last colophon given below it pertains to the *Vijayākalpa.*

Colophon :—

इति श्रीवीरतन्त्रे विजयाकल्पे चतुर्दशः पटलः ।

Post Colophon :—

श्रीकृष्णानन्दनाथस्य पुस्तकमिदम् ।

5926.

3386. *Vīratantram.*

Substance, country-made paper. 15 x 3¼ inches. Folia, 14. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 400. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in 8 chapters.

The present MS contains eight chapters. It omits the introductory verses as found in the two other MSS of the work described here and begins :—

श्रीभगवानुवाच ।

विना दुःखैर्विना पापैर्विना पुरश्चर्यादिभिः ।
सिद्धमन्त्रं प्रवक्ष्यामि शृणु पार्व्वति सादरम् ॥
येनानुष्ठितमात्रेण भोगेन मोक्षमाप्नुयात् ।
वीरतन्त्रं मया गुप्तं गोपनं सर्व्वकामदम् ॥
जीवानुग्रहसर्गेण गुरुवक्त्रात् प्रकाशितम् ।
गुरवः सर्व्वशास्त्राणां केवलं कारणं विधौ ॥
सिद्धयो न हि मन्त्राणां पारम्पर्य्यक्रमं विना ।
तस्मादौ गुरुपंक्तीनां विधानं कथ्यतेऽधुना ॥
पुरा मन्त्रप्रसङ्गेन पृष्ठवै प्राह शङ्करः ।

श्रीशङ्कर उवाच ।

मातर्देवि महाभागे वक्तुं मोक्षप्रवर्त्तिनि ।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि गुरुक्रममनुत्तमम् ॥

श्रीप्रकृतिरुवाच ।

गुरुक्रमस्तु बहुधा मन्त्रविस्तारगौरवात् ।
कालानामप्यनादित्वात् तत्सर्वं कथयामि ते ॥
गुरुक्रमस्य चाज्ञानान्नष्टमार्गो भविष्यति ।
मन्त्रमार्गे मन्त्रविद्ये न तादृक् सिद्धिगोचरे ॥

End :—

अन्युत्पातादयो दोषा भूतप्रेतादिसम्मताः ।
नेच्छन्ति तां दिशं भीत्या उज्झिता देवताज्ञया ॥

The Last Colophon :—

इति वीरतन्त्रे षट्कर्म्मविवरणमष्टमः पटलः समाप्तः ।

Post Colophon :—

साक्षरेण लिखितं तन्त्रं माधवाख्येन मूढता ।

The contents of the work are given as follows on the obverse of the first leaf :—

प्रथमे गुरुक्रमाभिधानम् । द्वितीये ताराप्रकरणम् । तृतीये दक्षिणाकालिकाप्रकरणम् । चतुर्थे नित्यपूजाप्रकरणम् । पञ्चमे शवसाधनप्रकरणम् । षष्ठे उच्छिष्टचाण्डालिनीसिद्धिसाधनप्रकरणम् । सप्तमे प्रचण्डासिद्धिविधिप्रकरणम् । (In a later hand) अष्टमे षट्कर्म्मविवरण ।

5927.

3457. *Vīratantram.*

Substance, country-made yellow paper. $19\frac{1}{4} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 17. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 700. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

This MS contains 15 chapters like L. I. 229.

5928.

3178. कालीविलासतन्त्रम् । *Kālīvilāsatantram.*

Substance, Serampore paper. 13 x 5 inches. Folia, 115. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 1,100. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in 35 Paṭalas.

For a full description of the work see L. IX. 2963.

After the end of the work there are four lines of a work called Rudradīpikā which begins as follows:—

सहस्रशिवपूजायामेकोद्दिश्य तथा दश ।
पञ्च लिङ्गानि एकत्र कृत्वा पूजाफलं लभेत् ॥

5929.

8111A. तारातन्त्रम् । *Tārātantram.*

Substance, country-made paper. 13 x 4½ inches. Folia, 7. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 150. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

The work, in six chapters, has been published by the Varendra Research Society of Rajshahi (1913).

5930.

3348. कालीतन्त्रम् । *Kālītantram.*

Substance, country-made paper. 16 x 3½ inches. Folia, 18. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 600. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete in 11 Paṭalas.

Beginning :—

कैलासशिखरारूढं देवदेवं जगद्गुरुम् ।
उवाच पार्व्वती देवी भैरवं परमेश्वरम् ॥

पार्व्वत्युवाच।

देवदेव महादेव सृष्टिस्थितिलयात्मक।
किन्नु ब्रह्ममयं धाम श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः॥

The Post Colophon Statement :—

After three lines containing Bījamantras and a verse, we have the following śloka :—

यथा व्यालस्थाली-ललितकरताली-द्रुमलता
क्षमाजाली काली हरति मतिशालीध्वजलता।
दृढ-व्यालव्याली-घनवलयमालीव सकलम्
कलं काली कीदृग् यदि मनसि काली विजयते॥

अयं श्लोकः काशीस्थकेनचित् महापुरुषेण कृतो नवद्वीपे प्रकाशितः।

[This MS was found missing at the time of printing the catalogue.]

5931.

3454. *Kālītantram.*

Substance, country-made paper. $16\frac{1}{4} \times 4$ inches. Folia, 8. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 288. Character, Bengali. Appearance, faded. Complete in 11 Paṭalas.

The work, in 12 chapters, has been published in the Sanskrit Sāhitya Pariṣat Series (Calcutta, 1922). The *Kālītantra* in 21 ullāsas as edited and published by Kāliprasanna Vidyāratna (Calcutta, 1892) is an entirely different work dealing with Yoga practices. The 12th chapter of the Sāhitya Pariṣat edition is absent in the present MS.

5932.

4588. *Kālitantram.*

Substance, country-made paper. 17½ × 4 inches. Folia, 1–14. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, Bengali. Appearance, old and discoloured. Incomplete in the beginning.

This MS also contains 11 chapters like the above. The present MS omits the first 9 verses of the Sanskrit Sāhitya Pariṣat edition of the work and begins from the 10th verse.

5933.

5621D. *Kālitantram.*

Substance, palm-leaf. 14 × 1¼ inches. Folia, 68A–87. Lines, 4 on a page. Extent in ślokas, 320. Character, Udiyā. Appearance, good. Complete in 12 chapters (which do not all agree with those of the S.S.P. edition).

After the last colophon there are 7 lines, relating to offerings to she-jackals (शिवाबलिप्रकार).

5934.

4589. कौलतन्त्रम् । *Kaulatantram.*

Substance, country-made paper. 16½ × 4 inches. Folia, 4. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 100. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in four chapters.

The work deals with the worship of Kālī and Tārā according to the Kaula form.

Beginning :—

श्रीगुरवे नमः ।

कैलासशिखरारूढं भैरवं भूतपावनम् ।

पप्रच्छ परमप्रीता भैरवी सफलेक्षणा ॥

भैरव्युवाच ।

देवेश परमेशान किं त्वया भण्यतेऽनिशम् ।
किन्तद्ब्रह्ममयं धाम किम्वा तस्य जपात्फलम् ॥
विधिना केन देवेश साधनीयं वदस्व तत् ।

भैरव उवाच ।

किं जानामि वरारोहे स्वरूपं तस्य भाषितम् ॥
यदाख्यातं शङ्करेण गुरुणा मम सुन्दरि ।
तत्सर्व्वमवदत्तथ्यं शङ्करः स महेश्वरः ॥
तथापि नरलोकानां परित्राणाय एच्छसि ।
अतएव प्रवक्ष्यामि यद + + सुलोचने ॥

End :—

इति ते कथितं कौलतन्त्रमुत्तमलक्षणम् ।
हृदिस्थं तारिणीदेव्या बौद्धदेवेन भाषितम् ॥

Colophons of the different chapters :—

2A, इति कौलतन्त्रे ताराकल्पे तारारहस्यं नाम प्रथमः पटलः; 3B, इति कौलतन्त्रे ताराकल्पे ताराचारो नाम द्वितीयः पटलः; 4B, इति कौलतन्त्रे कालीकल्पे तृतीयः पटलः; इति कौलतन्त्रे कालीकल्पे चतुर्थः पटलः ।

After the colophon there are two verses quoted from the *Tārākalpa* referring to the excellence and functions of Kaulas.

5935.

3167. निरुत्तरतन्त्रम् । *Niruttaratantram.*

Substance, country-made paper. 15 x 3½ inches. Folia, 30. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 725. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Incomplete.

The present MS contains chapters 1 to 14 and one line and a half of the 15th. The work has been printed, in 15 chapters, in the *Tantrasaṅgraha* as also in the *Sulabhatantraprakāśa*. It has been described in L. I. 285 and HPR. I. 206.

5936.

4669. *Niruttaratantra.*

Substance, country-made paper. 16½ × 6 inches. Folia, 30. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 1,196. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete.

The present MS contains 15 chapters.

5937.

5973. निरुत्तरभट्टारकम् । *Niruttarabhaṭṭāraka.*

Substance, country-made paper. 11 × 5½ inches. Folia, 8B–17. Lines, 11–14 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, Nāgara. Appearance old. Complete in five chapters.

The work deals with Yoga.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः । श्रेयसे ।

ॐ नमः शिवाय ॥

नमो माया दिक्काल ग्रास कुलान्तकृत् (?) ।
व्योमातीतं निराभासं स्पन्दनास्पन्दवर्ज्जितम् ॥
अलभ्यं सर्व्वमालम्बं निरालम्बं निराकृतिं ।
गुणागुणपरिभ्रान्तिनिष्क्रान्तिप्रशान्तिसागरम् ॥
... ...
... ...

श्रीदेव्युवाच ।

महा-संशय मे नाथ मायाध्वप[रि]वर्त्तिनम् ।
अनेन भेदगूढार्थं श्रुतं मे इन्द्रजालवत् ॥
सिद्धान्तं तत्र वै शैवं ज्ञानभेदं कुलागमम् ।
महार्थगमनं चैव तत्त्वार्थगहनं तथा ॥

शब्दार्थं नैव जानामि पदवाक्यप्रमाणतः ।
भ्रान्तबुद्धिरहं देव भ्रमिता + + शासने ॥
केनोपायेन देवेश ज्ञातव्यं सर्व्वरूपतः ।
येनेदं ज्ञायते सत्यं दम्भशाठ्यविवर्ज्जितम् ॥
नन्दि(क)स्कन्दकुमाराद्यैर्भृङ्गिणा योगिनीकुलैः ।
मुनिभिर्ब्रह्म + + + सूर्य्यचन्द्रमसादिभिः ॥
कथितं परमं ज्ञानं न ध्यानं त्रिविधं मम ।
तदादिकं यदस्तीति वद मे सुरनायक ॥
नित्यभक्ता त्वहं देव कर्म्मणा मनसा गिरा ।
प्रसादं कुरु संक्षेपादाक्षेपाद्येन मुच्यते ॥
आयासरहितं ज्ञानं प्राणायामविवर्ज्जितम् ।
धारणाध्याननिर्मुक्तं योगतत्त्वविवर्ज्जितम् ॥
ब्रह्मचर्यक्रियाहीनं निष्क्रियं तीर्थवर्ज्जितम् ।
प्रसन्नात्मं जगन्नाथ वदैतद्भक्तवत्सलम् ॥

9B, श्रीभैरव उवाच ।

कथयामि यथातथ्यं कपटज्ञानवर्ज्जितम् ।
भ्रमभ्रान्तिं परित्यज्य ग्राहयेत् परमं पदम् ॥
ध्यानान्तकरणैर्मुक्तं ध्यानपंचदिकैरपि(?) ।
चिन्तया रहितं चित्तं निश्चितं परमं पदम् ॥
कुम्भपूरकरेचाद्यैः प्रशान्तपवनैः सह ।
दशवायोः सुच्छन्दानि दशसाहस्रिका[णि] च ॥
प्रत्येकं च सहस्रात्मा प्राणाद्याश्च धनञ्जयः ।
दशसाहस्रनाद्यङ्गं संस्थितं कुलमध्यगम् ॥
वायुच्छन्दं परित्यज्य तत्त्वच्छन्दं तथैव च ।
मन्त्रजालं महादुर्गं क्रियाजालं परित्यज्य ॥
शास्त्रजालमनेकार्थं त्यज सर्व्वं पलालवत् ।

Colophons of the different chapters :—

9A, इति भैरवस्रोतसि निवत्तरभट्टारके प्रथमः पटलः; 11B, इति भैरवस्रोतसि संग्रहे निवत्तरे द्वितीयपटलः; 12A, इति भैरवस्रोतसि निर्गते निवत्तरे तृतीयः पटलः; 14A, ०चतुर्थः पटलः; 17B, इति भैरवस्रोतसि निर्गते निवत्तरभट्टारके पञ्चमः पटलः। समाप्तं निवत्तरभट्टारकं नाम योगशास्त्रम्।

5938.

5220. तोडलतन्त्रम्। *Todalatantra.*

Substance, country-made paper. 11½×2¾ inches. Folia, 26. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 490. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in 10 chapters.

The work, in ten chapters, has been printed in the *Vividhatantrasaṃgraha* and the *Sulabhatantraprakāśa.* L. I. 385 is stated to contain the beginning of an 11th chapter.

5939.

4652. वामकेश्वरतन्त्रम्। *Vāmakeśvaratantra.*

Substance, country-made yellow paper. 19½×4¼ inches. Folia, 11. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 232. Character, modern Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

The present manuscript contains Paṭalas LI to LV dealing with topics like *Abhiṣeka, Pūrṇābhiṣeka* and festivities (*yātrās*) in honour of Sakti like those in honour of Viṣṇu.

The 51st Paṭala begins :—

भैरव्युवाच।

वैकयज्ञानं महादेव कथमुत्पद्यते प्रभो।
नराकृतिं गुरुं मन्ये देवताश्च शिलामयीम्॥

मन्त्रश्चाक्षररूपश्च कथमेकं भवेच्छिव ।
भावाः कतिविधा देव आचारा विविधाः कथम् ॥
आश्रमागाश्च देवेश कौ मम प्रियवानघौ ।
एवं सर्व्वं महादेव विशेषेण ब्रवीषि मे ॥

The 55th Paṭala ends :—

एवं साम्वत्सरीं यात्रां कृत्वा साधकसत्तमः ।
गुरोः प्रसादाद्देवेशि शिवतुल्यो न संशयः ॥

Colophon :—

इति श्रीवामकेश्वरतन्त्रे भैरवभैरवीसंवादे यात्राप्रकरणं नाम पञ्चपञ्चाशत् पटलः ॥

5940.

3446. *Vāmakeśvaratantra.*

Substance, country-made paper. 15½ × 3½ inches. Folia, 13. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 460. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete in five Paṭalas.

This MS contains the first five chapters of the Nityāṣoḍaśikārṇava section of the work. This section with the commentary of Bhāskararāya has been published in the Ānandāśram Sanskrit Series of Poona (1908). The fifth chapter, though stated to be complete in the present MS, runs only up to verse 34 of the printed edition which contains 44 verses.

The colophons here are fuller than those found in the printed edition of the work.

The last colophon runs :—

इति श्रीवामकेश्वरतन्त्रे सर्व्वतन्त्रोत्तमे बजरूपाष्टकप्रस्तावे त्रिपुराजपहोमविधिः पटलः पञ्चमः ।

Post Colophon :—

श्रीपरमदेवतायै नमः ॥ श्रीकृष्णानन्दशर्म्मणामिदं पुस्तकम् ॥

5941.

3162. *Vāmakeśvaratantra.*

Substance, country-made yellow paper. 14×3 inches. Folia, 15. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 380. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

Same as above. This MS, however, contains the first three chapters and a portion of the fourth.

5942.

2792. वामकेश्वरतन्त्रे [योगिनीहृदयम्] ।

Yoginīhṛdayam from the Vāmakeśvaratantra.

Substance, country-made paper. 12¼×3 inches. Folia, 17. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 350. Character, Bengali. Appearance, dilapidated. Complete.

Yoginīhṛdaya is the title of the last three chapters of the Vāmakeśvaratantra, the *Nityāṣoḍaśikārṇava* section of which, containing the *Yoginīhṛdaya* as its concluding part, has been published in the Ānandāśram Sanskrit Series of Poona. The *Yoginīhṛdaya* section alone has been published with the commentary of Amṛtānandanātha in the *Prince of Wales Sarasvati Bhavana Texts* Series of Benares (1923-4).

5943.

2793. *Yoginīhṛdayam from the Vāmakeśvaratantra.*

Substance, foolscap paper. 18¼×5 inches. Folia, 10. Lines, 8 to 10 on a page. Extent in ślokas, 324. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

This MS contains the first chapter (Fol. 1–4A), 67 verses and a half of the second chapter (Fol. 4A–6A),

105 verses and a portion of verse 106 of the third chapter (Fol. 7B–10B). In Fol. 6A-7B a portion of Amṛtānanda's commentary (e.g. on verses 6–13 of the first chapter) is found.

5944.

4585. *Yoginīhṛdayam from the Vāmakeśvaratantra.*

Substance, country-made yellow paper. 16¼ × 4 inches. Folia, 32. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 768. Character, modern Bengali. Appearance, fresh. Complete.

Besides the three well-known chapters (चक्रसङ्केत, मन्त्रसङ्केत and पूजासङ्केत) of which the work consists, there are three more chapters in this MS as in L. I. 282.

5945.

1708. *Yoginīhṛdayam from the Vāmakeśvaratantra.*

Substance, country-made paper. 9½ × 4 inches. Folia, 13. In tripāṭha form. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1779. Appearance, old. Incomplete.

The present MS contains only the first chapter. It is accompanied by the commentary योगिनीहृदयदीपिका by Amṛtānandanātha, a disciple of Puṇyānandanātha.

Post Colophon Statement :—

संवत् १७७९ वैशाख कृष्णैकादश्यां रवौ लिखितमिदं वैद्यनाथ-सुतेन विष्णुदेवेनेति शिवम् ॥

ऊर्द्ध्वाम्नायगुरूपदेशभुवनं ॐकारसिंहासनं

सिद्धाधार-समस्त-वेदमथनं षट्चक्रसंभेदनम् ।

पश्चादि शिवतत्त्वज्योतिरमलं पूर्णं प्रभाशोभितम्

शान्तं सद्गुरुपादुकां भज मनश्चैतन्यचन्द्रोदयम् ॥ १ ॥

निर्वैरीकरणं महापह्नवणं वह्नेर्विना ज्वालनं
नाडीचालन-नादविन्दुकलनं देहस्य संशोधनम् ।
आत्मज्योतिनिदर्शनं कलयितं स्वच्छन्दमत्युंजयम्
एवं ह्यात्मविदो वदन्ति महतां चिन्मात्रमूर्त्तिं भजे ॥ २ ॥
जगद्वन्द्यावेतौ गणपवटुकौ विश्वविनुतौ
जगद्रक्षाशीलौ भयनिरतसान्निध्यवरदौ ।
रथाङ्के सन्नद्धौ रविशशिशिखाभानुज्वलदृशौ
मयि स्यातां रक्षापरवशधियौ सद्गुणमयौ ॥ ३ ॥

The introductory verse of the commentary, as found in L. I. 283 and in the printed edition of the work, is not given as such in this MS, but is given as the last verse of the post-colophon statement as quoted above.

5946.

8661. योगिनीहृदयदीपिका । *Yoginīhṛdayadīpikā.*

By Amṛtānandanātha.

Substance, country paper. 11 × 4 inches. Folia, 109 (1–30 + 1–29 + 1–50). Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 3,200. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1853. Appearance, fresh. Complete.

Post Colophon Statement :—

सम्वत् १८५३ मिति भाद्रपद वद्य प्रतिपद्यां भृगौ वैषद्वं
लिखितं लेखकपाठकयोः शुभं भवतु । नमस्त्रिपुरसुन्दर्य्यर्पणमस्तु ॥

5947.

3917D. सिद्धिवीरेश्वरीतन्त्रम् । *Siddhivīreśvarītantra.*

Substance, country-made paper. 14½ × 4¼ inches. Folia, 38B–39A. Lines, 11 on a page. In Tripāṭha form. Character, Bengali. Appearance, old and discoloured. Incomplete.

This MS contains only the fifth chapter of the work.

Beginning :—

अथातः संप्रवक्ष्यामि सिद्ध्युपायं प्रियेश्वर ।
अज्ञात्वा + + का देवि अजसा गुरुपादुकाम् ॥
रात्रौ पर्य्यटनं नास्ति साधकः (कौकिलः) [कौलिकः] कथम् ।
कथं मन्त्राश्च सिध्यन्ति मन्त्रार्थज्ञानतः प्रिये ॥
कुब्जिका मूर्द्धि संजप्ता हृदि सेतुम्विचिन्तयेत् ।
महासेतुं विशुद्धौ तु महद्वारे विचिन्तयेत् ॥

End :—

तथा जपादिकं सर्व्वं निष्फलं नात्र संशयः ।
तस्मात् सर्व्वप्रयत्नेन प्रजपेन्मूर्द्धि कुब्जिकाम् ॥

Colophon :—

इति श्रीसिद्धिविरेश्वरीतन्त्रे कर्णिकापटलः पञ्चमः ।

5948.

5465. सिद्धयोगेश्वरीतन्त्रम् । *Siddhayogeśvarītantra.*

Substance, Nepalese paper. 12 × 3½ inches. Folia, 2–73. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 1,300. Character, Newari. Date, N.S. 793. Appearance, fresh. Incomplete.

The MS from which the present MS was copied was apparently defective, for occasional lacunæ are met with in the latter, as in the 18th leaf which contains only two lines. It contains 32 chapters. The work is differently called *Siddhayogeśvarītantra*, *°mata* in different colophons and *Bhairavavīrasaṃhitā* in one colophon (Fol. 45A).

Colophons of the different chapters :—

2B, इति सिद्धयोगेश्वरीतन्त्रे प्रथमः पटलः ; 4B, इति सिद्धयोगेश्वरीतन्त्रे व्याप्तिपटलो द्वितीयः ; 8A, इति सिद्धियोगेश्वरीमते शक्तित्रयोद्धारस्तृतीयः पटलः ; 8B, ०विद्याङ्गोद्धारश्चतुर्थः पटलः ; 9A, इति लोकपालोद्धारः पञ्चमः

पटलः; 12B, इति समयमण्डलपटलः षष्ठः; 15A, इति सिद्धयोगीश्वरीतन्त्रे सप्तमः पटलः; 19B, इति सिद्धियोगेश्वरी नवमः पटलः; 20B, इति विद्याव्रतपटलो दशमः; 21B, इति सिद्धेश्वरीमते एकादशमः पटलः; 23A, इति सिद्धयोगीश्वरीमते द्वादशमः पटलः; 24B, सिद्धियोगीश्वरमते त्रयोदशमः पटलः; 24B, इति सिद्धियोगीश्वरमते पञ्चदशमः पटलः; 28A, इति सिद्धयोगीश्वरीमते षोडशमः पटलः; 32A, इति सिद्धयोगेश्वरीमते सप्तदशमः पटलः; 34A, इति सिद्धयोगेश्वरीमते अष्टादशमः पटलः; 35B, इति सिद्धियोगीश्वरीमते एकोनविंशतितमः पटलः; 42A, इति सिद्धयोगेश्वरीमते खचक्रव्यूहविंशतिमः पटलः; 45A, भैरववीरसिंहता[या]मेकविंशतिमः पटलः; 47B, इति योगिनीचक्रनिर्णयं द्वाविंशतितमः पटलः; 50A, इति सिद्धयोगेश्वरीमते त्रयोविंशतिमः पटलः; 52B, इति चक्रोद्धारनामिदं चतुर्विंशतिमः पटलः; 58B, इति सिद्धयोगेश्वरीमते सिद्धिमण्डलविन्यासपञ्चविंशतिमः पटलः; 62B, इति सिद्धयोगेश्वरीमते मेलकाख्यषड्विंशतिमः पटलः 65B, ०सप्तविंशतिमः पटलः; 68B, ०अष्टाविंशतिमः पटलः; 71B, ०एकोनत्रिंशतिः पटलः; 72A, ०त्रिंशतिमः पटलः; 73A, ०एकत्रिंशतिमः पटलः; last colophon, इति सिद्धयोगेश्वरीमते द्वात्रिंशतिमः पटलः समाप्त ।

Post Colophon Statement :—

नेपालवत्सरे जाते वह्निरन्ध्रसमुद्रके ।
अनन्तसिंहलिखितं सिद्धयोगेश्वरीमतम् ॥
पुस्तकलिखनपरिश्रमज्ञो विद्वज्जनो नान्यः ।
सागरलङ्घनखेदं हनूमानेकः परं वेत्ति ॥

5949.

183. नीलतन्त्रम् । *Nīlatantra.*

Substance, country-made paper. 15 × 5½ inches. Folia, 25. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 700. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in 17 chapters.

This MS is described in L. I. 463. L. I. 215 seems to be the MS of a different work though it bears

the same name. The present MS contains 17 chapters, whereas the printed editions of it as published in the *Vividhatantrasaṃgraha* and in the *Sulabhatantraprakāśa* contain 12 chapters.

The succession of Gurus for Nīlasarasvatīvidyā is given in Fol. 7A as follows :—

ऊर्द्ध्वकेशो व्योमकेशो नीलकण्ठो वृषध्वजः ।
दिव्यौघा[ः] सिद्धिदा वत्स सिद्धौघान् शृणुतापरतः ॥
वशिष्ठः कूर्मनाथश्च नीलनाथो महेश्वरः ।
हरिनाथ (वा)मानवौघान् शृणु वक्ष्यामि सद्गुरून् ॥
भवावती भानुमती जया विद्या महोदरी ।
सुखानन्द परानन्द पारिजातः कुलेश्वरः ॥
विरूपाक्षो देवहूती कथितं तारिणीकुलम् ।

Buddhist deities like Akṣobhya and Amitābha are here referred to as follows :—

Fol. 7B :—

अनेन मनुना देवि परिवारान् समर्चयेत् ।
अक्षोभ्यं गन्धपुष्पाद्यैः तारिणीमूर्द्ध्नि पूजयेत् ॥
यथा वैरोचनं शङ्खं पाण्डरं पद्मनाभकम् ।
अमिताभं यजेन्मन्त्री चतुर्दिक्षु चतुर्दले ॥

A good many Tantras are here referred to as follows (Fol. 17B) :—

शिव उवाच ।

श्रुतं भैरवतन्त्रञ्च योनितन्त्रं कुलार्णवम् ।
कुलाचारं तथा गुप्तसाधनं गुरुतन्त्रकम् ॥
निर्वाणं समयाचारम् वीरतन्त्रं श्रुतं पुरा ।
डामरं डामरोड्डीशं श्रुतं कालीविलासकम् ॥
सप्तकोटिमहाग्रन्थं मम वक्त्रविनिर्गतम् ।
यामलं देवि ब्रह्माद्यं यामलं विष्णुयामलम् ॥

शिवयामलकं देवि यामलं मित्रयामलम् ।
शक्तियामलकं देवि कथितञ्च श्रुतं त्वयि ॥
तथापि हृदयग्रन्थिरस्ति ते परमेश्वरि ।
पुरा सुकथितं तन्त्रं पुरा देवि त्वया श्रुतम् ॥
सङ्केतं समयाचारं तन्त्रसङ्केतकं तथा ।
कुलसङ्केतकं नाम सङ्केतं बहुविस्तरम् ।
श्मशानसाधनं भद्रे शवसाधनमेव च ॥

22A, एवं विधानसम्भूतं श्रुतं तन्त्रञ्च मोहनम्
कु(लौ)लोड्डीशं कुलीनस्य योगिनीहृदयं श्रुतम् ।
सम्मोहनं वीरतन्त्रं श्रुतं श्रीतन्त्रमुत्तमम् ।
कुलार्णवं तथा कालीतन्त्रं कालीविलासकम् ॥
श्रीकालीकल्पलतिका श्रुता परमसादरात् ।
मतभेदे च गुप्ता सा पूजाप्रकटनाशिनी ॥

5950.

3165. *Nīlatantra.*

Substance, country-made paper. 17 × 4 inches. Folia, 28. Lines, 6–8 on a page. Extent in ślokas, 750. Character, Bengali. Appearance, old and discoloured. Complete.

The present MS contains 15 chapters. This work does not agree with the one described under the previous No. or with the printed edition of the work of the same name. The beginning agrees with that of *Bṛhannīlatantra* in 9 chapters, published in the *Sulabhatantraprakāśa* and the *Tantrasamgraha*, and with that of a MS of it in 23 chapters as described in L. IV. 1655.

Colophons of the different chapters :—

2A, इति नीलतन्त्रे सर्व्वतन्त्रोत्तमोत्तमे भैरवपार्व्वतीसंवादे सिद्धमन्त्रकथनं नाम प्रथमः पटलः; 4B, इति नीलतन्त्रे भैरवपार्व्वतीसंवादे सपर्य्याविधिर्नाम द्वितीयः पटलः; 5B, इति श्रीनीलतन्त्रे यन्त्रानुष्ठानविधिर्नाम तृतीयः पटलः;

6A, इति श्रीनीलतन्त्रे पुरश्चरणविधिर्नाम चतुर्थः पटलः ; 7A, इति श्रीनीलतन्त्रे सर्व्वतन्त्रोत्तमोत्तमे होमविधिर्नाम पञ्चमः पटलः ; 7B, ०तर्पणविधिर्नाम षष्ठः पटलः ; 12B, ०भैरवपार्व्वतीसंवादे सप्तमः पटलः ; 14B, ०अष्टमः पटलः ; 18A, ०नवमः पटलः ; 20B, ०दशमः पटलः ; 21A, इति श्रीनीलतन्त्रे तारिणीस्तोत्रं समाप्तम् ; 22A, ०एकादशः पटलः ; 24A, ०द्वादशः पटलः ; 26A, ०त्रयोदशः पटलः ; 26B, इति श्रीनीलतन्त्रे सर्व्वतन्त्रोत्तमोत्तमे चतुर्दशः पटलः ; 28A, ०पञ्चदशः पटलः ।

5951.

323. शक्तिसङ्गमतन्त्रम् । *Śaktisaṅgamatantra.*

Substance, country-made paper. 18×4 inches. Folia, 1–319. (The number of folia should really be 309 as after Fol. 56 the numbers 67 etc., are given in place of 57, etc.) Lines, 7, 8 on a page. Extent in ślokas, 8,950. Character, Bengali. Date, Śaka 1674. Appearance, old. Incomplete.

The first part of this work in 21 chapters has been published in the Gaekwad's Oriental Series (Baroda, 1932) as also by P. Sarma (Bharat Subhacintak Press, Deoghar). This MS has been described in L. I. 405. The work is also described in I.O. IV. 2589 and Bik., No. 1320.

The numbers of chapters are occasionally wrongly indicated. Chapters 18ff in the first part of the work and 17ff in the third are respectively indicated through inadvertence as chapters 17ff and 16ff. Thus these parts really consist of 21 chapters each and not of 20 as would appear from the last colophons. Also according to I.O. (*loc. cit.*) the first part contains 20 chapters, the last of which agrees with the 21st chapter of the printed edition.

In Book II (Fol. 78A–198) colophons of chapters 10–18 and of chapters 21-22 and 27, are not found. Two chapters are indicated as 25 (Fol. 134A and 135B).

After the colophon of chapter 34 (Fol. 144B) is found the colophon of a chapter 30 (Fol. 146B). Presumably chapter 46 is wrongly indicated as 36 (Fol. 168A). This Book runs up to a portion of chapter 63 and not 65 as would appear from the description in L.

In Book III (Fol. 198, 201A–254A) the first two chapters are missing and the colophons of chapters 4–9 are not found.

In Book IV (Fol. 254–319A) the last chapter appears to be 11th and not 10th as given in the colophon, for 10 chapter-colophons are already found in the previous portions of the MS.

The names of the different parts of the work are not clearly mentioned in the colophons. The name *Tārāsūkta* occurs in the colophons of chapters 12 and 14 of Part I, chapters 25, 40, 51, 52, and 53 of Part II, chapters 4–10 of Part IV. The names *Tapasyākhaṇḍa* and *Kālīkhaṇḍa* are found respectively in the colophons of chapters 10 and 11 of Part III.

5952.

4337. *Śaktisaṅgamatantra.*

Substance, country-made paper. 16¾ × 4¼ inches. Folia, 1–72. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 1,800. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS contains chapters XXIV–LVII of the second part of the work. The introductory portion of chapter XXIV is not found here. Of the 57th chapter we have here only the beginning.

5953.

4775. परातन्त्रम् । *Parātantra.*

Substance, Nepalese paper. 9¼ × 2¼ inches. Folia, 1–45 of which Fol. 3 is missing. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 680. Character, Newari. Appearance, old and discoloured. Complete.

The chapters are not indicated in the present MS but it is divided into sections the names of which are indicated by sectional colophons. On comparing it with the next MS it is found that the first six sections of this MS comprise the first chapter, and the other three sections comprise respectively the 2nd, 3rd, and 4th chapters of the work. The work has been described in IO. IV. 2590.

Beginning :—

ॐ नमः श्रीपरायै ।

वज्रसिद्धिसमाकीर्णे श्मशाने करवीरके ।
तत्र वीरगणाः सर्व्वे महाहस्तोलकूते ॥
निवर्त्तितमहाचक्रे योगे चिदम्बडामरे ।
महानन्दे महास्फारे गणडाकिनीयाचिते ॥
ब्रह्माद्या मातरश्चाष्टौ क्षेत्रेशो भैरवादयः ।
गणेशवटुकाः सिद्धिः माढचक्रे तु मेलके ॥
श्रीनाथादिगणाः सर्व्वे वीरनाथावलाश्रिते ।
सिद्धिनाथां प्रकाशेन सन्तोषितकुलेश्वरः ॥
सर्व्वमुद्रां परित्यज्य सानन्दोल्लासिमानसः ।
सामरस्यस्थितं देवं पृच्छते कुलसुन्दरी ॥

श्रीदेव्युवाच ।

सर्व्वशम्भो भवज्ञानं त्वत्प्रसादाच्छ्रुतं मया ।
यामलाष्टकपूर्व्वन्तु तन्त्रानेकाविधानि च ॥

शिरश्छेदस्य बहुधा महामन्त्रानबहुकम् ।
परातन्त्रे च चिन्तामसागरं वा महामतम् ॥
चतुर्विंशति वै लक्षा श्रुताः सर्व्वेऽपि धारिताः ।
इदानीं संशयो जातो तवैव वचनात् प्रभो ॥
एका सा परमा शक्तिः न द्वितीया परेश्वरि ।
एका शक्ति[ः] महामाया विश्वं व्याप्य व्यवस्थिता ॥
नादिमध्या न चान्तास्तु यया सर्व्वं प्रवर्त्तते ।
त्वयोक्ता न द्वितीया सा तन्त्रे कुलकुलार्णवे ॥
एषा संधार्य्यते विश्वं एका त्रैलोक्यपूजिता ।
एतदेव च यो ज्ञात्वा षडाम्नाय कथं प्रभो ॥
षट्सिंहासनगा प्रोक्ता देव्यः षण्नायिका स्मृता ।
षडाम्नायविभिन्ना चेदेका सा परमा कथम् ॥
अभिन्नाप्यथ भिन्ना चेद्वद देव जगत्पते ।
कथमेका पराशक्ति[ः] विभिन्ना परमेश्वरी ॥
षट्सिंहासनगा देवी नायिका षट् प्रकीर्त्तिता ।
षडाम्नायविभिन्ना चेत् किं संज्ञाभेदनामतः ॥
पूर्व्वसिंहासना देवी याम्यसिंहासने स्थिता ।
सिंहासन पश्चिमाख्यां सौम्ये सिंहासना परा ॥
सिंहासनमूर्द्धगता ह्यधः सिंहासनाश्रया ॥
षट्सिंहासनसंस्थिता षडाम्नायेति कीर्त्तिता ।
कथं सिंहासनं संज्ञा स्थिताह्याम्नाये देवता ॥
तन्त्रे वा यामले वापि चतुर्विंशतिलक्षके ।
ग्रन्थे त्वया सूचिका वै षडाम्नाय विशेषतः ॥
एका परा विभिन्ना किं षट्सिंहासनमाश्रिता ।
आद्या शक्तिः परामेका कथं षट्शक्तितां गता ॥
यामाद्या प्रकृतौ सूक्ष्मा चितिरूपेण संस्थिता ।
बिन्दुमालिनीरूपा सा सर्व्वं व्याप्य व्यवस्थिता ॥

एतन्मे महतीं श्रद्धा निर्णीतुं परमेश्वरीम् ।
हृदयग्रन्थिसन्दृढं सर्व्वज्ञ परमेश्वर ॥
यद्येका परमा शक्तिराद्या प्रकृतिरीश्वरी ।
किमर्थं कस्य रक्षार्थं षडाम्नाय प्रकीर्त्तिता ॥

End :—

इत्येतत्तु समाख्यातं कालिकायाः कुलक्रमम् ।
विधानं परमं दिव्यं शाक्ते कालिकमागते ॥
गोपनीयं प्रयत्नेन न दद्याद् यस्य कस्यचित् ।
गुरुभक्तिरतो यो हि महाशाक्तमयो तु सा ॥
रम्यपुष्पफलं दृष्ट्वा वस्त्रालङ्कारमेव च ।
स्वात्मप्रियाणि भक्ष्याणि यत्किञ्चित् भुवि दुर्लभम् ॥
गुरवे प्रथमं दत्त्वा ततः स्वात्मनि धारयेत् ।
गुर्व्वागमक्रमादिना पूजाकाले प्रजापयेत् ॥
गुरुसन्तुष्टमानेन सन्तुष्टा कालिकाक्रमम् ।
येनेदं लिखेतेच्छास्त्रं यस्य हस्तेषु तिष्ठते ॥
यत्र स्थितं प्रपूज्यन्ते विधिवत् परमेश्वरी ।
सन्निविष्टन्तु षण्मासं यावज्जीवति चैव हि ॥
पुस्तकं पूजितं येन इदं कालिकुलक्रमम् ।
समग्रं पूजितं तेन कालि कालविनाशिनी ॥
आब्रह्मस्तम्बसकलं कालेन कलयेत् सदा ।
तं कालं कालिका देवी कारयेत् सा युगे युगे ॥
न कालिसदृशो यज्ञो न कालिसदृशो तपः ।
न कालिसदृशो धर्म्मो न कालिसदृशो भुवि ॥
जीवन्मुक्तः स विज्ञेयो महापापयुतः स वै ।
महायोगी विजानीहि कालिकापदसंश्रिता ॥
अहं मृत्युंजयो देवो मत्कुलार्च्चनतोऽभवत् ।
कलौ विशेषतः काली पूजितव्या प्रयत्नतः ॥

देवतासंयुतं विप्रं वर्ज्जितस्थानकं प्रिये ।
यो ज्ञाता भैरवो देवो श्रोता रुद्रसमो भवेत् ॥
स एकधा च बहुधा साधकानां हिताय च ।
नानातन्त्रप्रवाहास्तु नानाम्नायत्वमागता ॥
तन्त्रभेदे नामभेदा एका शक्तिः सहस्रधा ।
मकुला च महामाया चण्डा कापालिनी शिवा ।
चामुण्डा चर्चिका चण्डा सृष्टिस्थित्यन्तकालिनी ।
अनाख्या च महाभासा गुह्यकाली भया परा ॥
सिद्धिलक्ष्मीर्विश्वलक्ष्मीर्महाप्रत्यङ्गिरा स्मृता ।
सुन्दरी त्रिपुरा चाथ उग्रचण्डा प्रकाशिनी ॥
विभिन्ना बहुधा जाता नानाभेदसमाश्रिता ।
एका सानेकरूपा च याति या दिव्यचक्षुषा ॥
स एव साधकः श्रेष्ठः सिद्धिज्ञानस्य भाजनम् ।
अनुष्ठानरता सर्व्वे सिद्धिभागी भवेद्ध्रुवम् ॥

Colophons of the different sections of the work :—

Fol. 6B—इति श्रीपूर्व्वेश्वरी पूर्व्वाम्नायः ।

Fol. 8B—इति श्रीपरातन्त्रे निःश्रेश्वरी दक्षिणाम्नाय ।

Fol. 11A—इति श्रीपरातन्त्रे पश्चिमसिंहासने कुब्जिका ॥ ३ ॥

Fol. 13A—इति श्रीपरातन्त्रे उत्तराम्नाय कालिक्रमः ॥ ४ ॥

Fol. 17B—इति श्रीपरातन्त्रे श्रीविद्या ऊर्द्ध्वाम्नायः ॥ ५ ॥

Fol. 18B—इति श्रीपरातन्त्रे महास्रोतसि शिरश्छेदे करवीरमहायागे परातन्त्रे क्रमे द्वादशसाहस्रिकायां षडाम्नायभेदसूत्रम् ॥ ६ ॥

[Here ends the first Paṭala.]

Fol. 32B—इति श्रीमहास्रोतसि शिरश्छेदे करवीरयागे परातन्त्रे क्रमे द्वादशसाहस्रिकायां कालिक्रमनिर्णयसूत्रम् ॥ २ ॥

[Here ends the second Paṭala.]

Fol. 38A—इति श्रीमहाकौलतन्त्रे श्रिरश्छेदे कालीरहस्ये परातन्त्रे परमार्थनिर्णयः ।

[Here ends the third Paṭala.]

Fol. 45B—इति श्रीमहाकौलतन्त्रे श्रिरश्छेदे महाकालीरहस्ये परातन्त्रे कालिकुलक्रमः समाप्तः ।

[Here ends the fourth Paṭala.]

5954.

4779. *Parātantra.*

Substance, Nepalese paper of yellow colour. $9\frac{1}{4} \times 4\frac{1}{4}$ inches. Folia, 43. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 500. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

Same as above.

Colophons of the different chapters which are numbered in this MS :—

Fol. 18A—इति श्रीपरातन्त्रे पार्व्वतीश्वरसंवादे षडाम्नायक्रमकथनं नाम प्रथमपटलः ।

Fol. 30B— ०कालीकुलक्रमनिर्णयं नाम द्वितीयपटलः ।

Fol. 36B— ०परमार्थनिर्णयकथनं नाम तृतीयपटलः ।

Fol. 43B— ०पुरश्चरणक्रमकथनं नाम चतुर्थपटलः समाप्तः ।

5955.

10725. *Parātantra.*

Substance, country-made paper. $12 \times 3\frac{3}{4}$ inches. Folia, 9. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 243. Character, modern Newari. Date. Samvat, 287 (?). Appearance, fresh. Complete.

The present MS contains only the first chapter of the work.

Post Colophon :—

संवत् २८७ मिति श्रावेन लिखित्वा ।

The date, given here, is not borne out by the handwriting, which is very modern.

5956.

3400. तन्त्रचूडामणौ महापीठनिरूपणम् ।

Mahāpīṭhanirūpaṇa from the Tantracūḍāmaṇi.

Substance, country-made paper. 10 × 3½ inches. Folia, 3. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 66. Character, Bengali. Appearance, very old and faded. Complete.

This work describes 51 *pīṭhas* while the work noticed under No. 5880 above describes 18.

Beginning :—

श्रीश्वर उवाच ।

मातः परात्परे देवि सर्व्वज्ञानमयीश्वरि ।
कथ्यतां मे सर्व्वपीठशक्तिभैरवदेवता ॥

देव्युवाच ।

शृणु वत्स प्रवक्ष्यामि दयालो भक्तिवत्सल ।
याभिर्विना न सिध्यन्ति जपसाधनतत्क्रिया[ः] ॥
एकपञ्चाशतं पीठं शक्तिभैरवदेवता ।
अङ्गप्रत्यङ्गपातेन विष्णुचक्रक्षतेन च ॥
+ + + वसुधा देवहिताय त्वयि कथ्यते ।
ब्रह्मरन्ध्रं हिङ्गुलायां भैरवो भीमलोचनः ॥

End :—

अज्ञात्वा भैरवं पीठं पीठशक्तीश्च शङ्कर ।
प्राणनाथ न सिध्येत कल्पकोटिशतैरपि ॥

न देयं परशिष्याय निन्दकाय दुरात्मने ।
शठाय क्रूरकर्म्माय दत्त्वा मृत्युमवाप्नुयात् ॥
दद्यात् शान्ताय शिष्याय मन्त्री मन्त्रार्थसिद्धये ॥

Colophon :—

इति तन्त्रचूडामणौ शिवपार्व्वतीसंवादे महापीठनिरूपणं समाप्तम् । ॐ तत्सत् ।

5957.

5303. *Mahāpīṭhanirūpaṇa from the Tantracūḍāmaṇi.*

Substance, Serampore paper. $17\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 2. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 70. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

Same as above. The colophon of the present MS, apparently through the copyist's error, writes Candracūḍāmaṇi in place of Tantracūḍāmani.

5958.

3711. तन्त्रचूडामणिसारः । *Tantracūḍāmaṇisāra.*

Substance, country-made paper. 18×4 inches. Folia, 12. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 200. Character, Bengali. Appearance, worn and pasted. Incomplete.

This MS contains only one chapter dealing with details of Tāntric worship.

Beginning :—

शिवः शैवाश्च विप्रास्ते अपि सर्व्वत्र देशिकाः ॥
गणेशो गणपत्याश्च गणदीक्षाप्रभुर्मतः ॥
सरः सौरास्तथा वत्स विष्णोर्विष्णुपरायणाः ।
दिव्यौघगुरवो देवि सिद्धौघगुरवस्तथा ॥

मानवौघाः समासेन कथयामि तवाग्रतः ।
सर्व्वतन्त्रेषु मन्त्रेषु प्रोक्ता मन्त्रचतुष्टयी ॥

Colophon :—

इति तन्त्रचूडामणिसारे भावचूडामणौ पटलः ।

5959.

676. ऊर्द्धाम्नायसंहिता । *Ūrddhvāmnāyasaṃhitā.*

Substance, country-made paper. 13 × 5 inches. Folia, 15. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, Nāgara. Appearance, tolerable. Complete in twelve chapters.

This is a treatise on Vaiṣṇavite faith in the form of an interlocution between Nārada and Vyāsa.

For a description of the work see L. I. 243 and Oxf. 301b. The work has been printed in Bengali characters with Bengali translation by Abhayā Charaṇa Tarkanidhi (Calcutta, 1285 B.S.).

It is a very late work as Gaurāṅga or Caitanya, the great Vaiṣṇava reformer of Bengal, is here referred to as an Avatāra in place of the Buddha and it gives the *mantra* for his worship.

5960.

2821. *Ūrddhvāmnāyasaṃhitā.*

Substance, country-made paper. 16½ × 5¼ inches. Folia, 4. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 90. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

This MS contains the first three chapters and the beginning of the fourth.

5961.

4648. *Ūrddhvāmnāyasaṃhitā.*

Substance, country-made yellow paper. Folia, 8. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 100. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

This MS contains the first four chapters of the work and a few lines of the fifth.

5962.

4608. ऊर्द्ध्वाम्नायतन्त्रम् । *Ūrddhvāmnāyatantra.*

Substance, country-made yellow paper. $16 \times 3\frac{1}{4}$ inches. Folia, 16. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 325. Character, modern Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS begins from the third chapter and reaches up to a portion of the sixth. It deals with the nature of the human body, of Brahman and of the greatness of the guru.

Beginning :—

देव्युवाच ।

शरीरं कीदृशं नाथ मुक्तिर्वा केन कर्म्मणा ।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि ब्रूहि मे शशिशेखर ॥

ईश्वर उवाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि शरीरं कर्म्मरूपिणाम् ।
रजस्वला च या नारी विशुद्धा पञ्चमे दिने ॥
पीडिता कामबाणेन ततः पुरुषमीक्षते ।
भगलिङ्गसमायोगान्मैथुनं स्यात्तथा तयोः ॥
अन्योन्यस्पर्शनादेव जायते च महत् सुखम् ।
क्षरते च तथा रेतः प्राणापानविसंस्थिते ॥

क्षितिरापस्तथा तेजो वायुराकाशमेव च ।
सर्व्वेषां तत्र तनुः स्यात् देहस्थं रक्तबीजयोः ॥
गर्भिरन्ध्रे तथा देवि भाम्यते च समीरणैः ।
कुम्भकारो यथा चक्रे घटते च घटादिकम् ॥
तथा समीरणो गर्भे घटते प्राणिनां तनु ।
कललं चैकरात्रेण बुद्बुदं पञ्चमे दिने ॥
शोणितं दशरात्रेण मांसपिण्डं चतुर्दशे ।
मासैके चैव सम्पूर्णो मांसपिण्डोऽङ्कुरायते ॥
आदौ संजायते बीजो ब्रह्माण्डे सहस्राङ्कुरः ।
तस्य मध्ये सुमेरुश्च कङ्कालदण्डरूपकः ॥
चराचराणां सर्व्वेषां देवादीनां विशेषतः ।
आलयः सर्व्वभूतानां मेरोरभ्यन्तरेऽपि च ॥
प्रदीपकलिकाकारो जीवो हृदि सदा स्थितः ।
रज्जुबद्धो यथा श्येनो गतोऽप्याकृष्यते पुनः ॥
गुणबद्धस्तथा जीवः प्राणापानेन कृष्यते ।
जीवस्य परमेशानि परिवारगणान् शृणु ॥

End:—

यावतः कुरुते जन्तुः सम्बन्धान् विषयप्रियान् ।
तावन्तस्य विशन्त्येते शरीरे शोकसङ्करः ॥
स्वदेहमपि जीवोऽयं त्यक्त्वा याति महेश्वरि ।
स्त्रीमातृपितृपुत्रादिसम्बन्धः केन हेतुना ॥
दुःखमूलं हि संसारः स यस्यास्ति स दुःखितः ।
तस्य त्यागः + + + + +

5963.

3175. **काल्यूर्द्ध्वाम्नायतन्त्रम् ।** *Kālyūrddhvāmnāyatantra.*

Substance, Serampore paper. 13 × 4½ inches. Folia, 25. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 540. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete.

The present MS, as does also the one described in L. V. 1743, contains chapters I–V. The work is also described in CS. V. 22, where no reference is made to the number of chapters, and in VSP where the work is called *Ūrddhvāmnāyatantra*.

5964.

2896. श्यामामोदतरङ्गिणी । *Śyāmāmodataraṅgiṇī.*

Substance, country-made yellow paper. 17×4 inches. Folia, 12. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 210. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

The present MS contains 12 chapters. The work deals with the efficacy of the different mantras of Kālī (e.g. ककारमनु—2B, आकारमनु—3A, लकारमनु—3B, ईकारमनु—5A). It also lays down in brief the rules for her worship.

Beginning :—

श्रीपार्व्वत्युवाच ।

भगवन् सर्व्वतत्त्वज्ञ महाभूत परात्पर ।
नमामि नाथ देवेश भवन्तं जगदीश्वरम् ॥
त्वन्माया जगतीव्यापा यया संमोहिताः सुराः ।
त्वमेव जगतां कर्त्ता त्वमेव परमेश्वरः ॥

... ...

महाभूत उवाच ।

... ...
... ...

एकैव शून्यरूपास्ति तस्याः सृष्टिहतीच्छया ।
काली भवति सा साक्षात् सा नित्याप्यभिधीयते ॥

तस्या इतीच्छया कालो जायते परमेश्वरि ।
तदिच्छया महातारा ततोऽपि त्रिपुरा परा ॥
ततः सर्व्वा महाविद्या भक्तचिन्तार्थकल्पिताः ।
कालीकालसमाख्यातब्रह्मविष्णुशिवादयः ॥
ब्रह्मेच्छया जगत् सर्व्वं विष्णोर्विचलपालने ।
शिवेच्छया जगद्ध्वंसो देवि निश्चितमीरितम् ॥

... ...

ककारः कालिका साक्षात् ककारः सर्व्वसिद्धिदः ।
कदाचित् केन रूपेण भ्रमविज्ञानतोऽपि वा ॥
यः स्मरेत् मोक्षमाप्नोति सत्यं मे निश्चिता मतिः ।

End :—

दिव्यभावमतं देवि कथितं चादियामले ।
तत्कृत्वा सिद्धिमायाति शिवरूपो भवेद्यदि ॥

Last Colophon :—

इति श्यामामोदतरङ्गिण्यां महाभूतप्रोक्तायां द्वादशः पटलः ॥

5965.

6077. शिवनृत्यतन्त्रम् । *Śivanṛtyatantra.*

Substance, Kashmere paper. 8¼ × 6½ inches. Folia, 9. Lines, 12, 13 on a page. Extent in ślokas, 80. Character, Śāradā. Fol. 1–2A are written in modern Kashmeri. Appearance, new. Complete.

The work deals with different mystic diagrams of Tāntrik worship and the present MS contains nine chapters.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ।
ॐ श्रीदेव्यै सिद्धिदायिन्यै नमः ।

श्रीभैरव उवाच ।

ॐ महान्यासावसाने तु परिपप्रच्छ पार्व्वती ।

गिरिशं [f]शिरसा नत्वा चन्द्रार्द्धकृतशेखरम् ॥

श्रीदेव्युवाच ।

देवदेव महादेव सृष्टिस्थित्यन्तकारक ।

पूर्व्वमुक्तानि यन्त्राणि कथयस्व कृपानिधे ॥

श्रीदक्षिणामूर्त्तिरुवाच ।

श्रृणुष्वावहिता + + गिरिजे प्राणवल्लभे ।

अकथ्यं परमार्थेन तथापि कथयाम्यहम् ॥

End :—

इदं गोप्यतरं तन्त्रं तवैवाग्रे प्रकाशितम् ।

किं बहूक्तेन देवेशि कलौ कल्पतरूपमम् ॥

Colophons of the different chapters :—

1B, इति दक्षिणामूर्त्तिपार्व्वतीसंवादे शिवतन्त्रे नवकोष्ठो(?)विधि प्रथमः पटलः; 2A, पञ्चविंशतिको द्वितीयः पटलः; 3A, एकोनपञ्चाशं कोष्ठविधिस्तृतीयः पटलः; 3B, एकाशीतियन्त्रं चतुर्थः पटलः; 5A, पञ्चमः पटलः; 5B, षष्ठः पटलः; 6B, सप्तमः पटलः; 7A, चतुःष + + विधिरष्टमः पटलः; 9A, शतकोष्ठयन्त्रं नवकोष्ठयन्त्रं नवमः पटलः । समाप्तम् ।

Post Colophon Statement :—

सं २७ माघवति प्रतिपदि विद्याकृष्णपालुना स्वार्थे लिखितम् ।

The reverse of the last leaf and one entire leaf, not numbered, give various diagrams.

5966.

9557. शिवताण्डवम् । *Śivatāṇḍava.*

Substance, country-made paper. 12×5 inches. Folia, 17. Lines, 14 on a page. Extent in ślokas, 714. Character, Nāgara. Appearance, old. Complete.

The work appears to be divided in two parts, and the present MS comprises the latter part in 15 chapters.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ।

कजसमजनिष्यन्दलहरीललितालकैः ।
कवलीकृतविश्वौघपुराणकरिणे नमः ॥

देव्युवाच ।

देवदेव महादेव जगन्नाथ जगत्पते ।
त्वत्प्रसादाच्छ्रुता नाथ विद्याभेदान्ह्यनेकशः ॥
वद मे कृपया नाथ सद्यः प्रत्ययकारकं ।
प्राणान्तं मे करिष्यामि यदि नो कथ्यतेऽधुना ॥

ईश्वरोवाच ।

म+कार सहस्राणि वारितानि पुनः पुनः ।
स्त्रीस्वभावाच तरले किं पृच्छसि वदस्व तत् ॥

देव्युवाच ।

सूचितस्त्वं पुरा नाथ ताण्डवं न प्रकाशितं ।
नृत्योत्सुकेन रुद्रेण यथावृत्तं पुरा कृतम् ॥
ताण्डवान्तर्गतं कृत्यं षट्सु कर्मसु मे वद ।

ईश्वरोवाच ।

अप्रकाश्यमिदं देवि प्राणैः कण्ठगतैरपि ।
तव स्नेहात् प्रवक्ष्यामि नराणां वाञ्छितप्रदं ॥
किंवा कर्त्तुं प्रक्ष्यते च ताण्डवेन विना नरः ।

End :—

न दारिद्र्यवशं यान्ति पुत्रपौत्रादिभिः सह ।
स(ह) देवेशः सिद्धयोगं स्यात् दशयोजनमायतं ।
यत्र तिष्ठति देवेशि लिखितं शिवताण्डवम् ।

Colophons of the different chapters :—

Fol. 2A, इति शिवताण्डवे देवीश्वरसंवादे प्रथमः पटलः; 3A, ०द्वितीयः पटलः; 4A, ०तृतीयः पटलः; 5B, ०चतुर्थः पटलः; 6B, ०पञ्चमः पटलः; 8B, ०षष्ठः पटलः; 9A, ०सप्तमः पटलः; 11A, ०अष्टमः पटलः; 12A, ०महाविद्योपाख्यानं नाम पटलः; 12B, ०दशमः पटलः; 13A, ०एकादशः पटलः; 14A, ०द्वादशः पटलः; 14B, ०त्रयोदशः पटलः; 15B, ०चतुर्दशः पटलः; 17B, ०इति शिवताण्डवे पार्वतीश्वरसंवादे उत्तरखण्डे पञ्चदशः पटलः। समाप्तोऽयं ग्रन्थः।

Post Colophon Statement :—

हरिज्ञायाचक्रवर्त्तिनः पुस्तकमिदं। शुभमस्तु।

5967.

9556. *Śivatāṇḍava.*

Substance, country-made paper. 13 × 5½ inches. Folia, 21. Lines, 8–16 in a page. Extent in ślokas, 900. Character, Nāgara. Appearance, old. Incomplete.

This MS contains chapters 12, 13, and 14 of the first part. The second part is referred to by Nīlakaṇṭha in his commentary (No. 5968 ff) on XII. 5 of the work.

Beginning :—

परमभैरव उवाच।

अथ देवेशि वक्ष्यामि परमाद्भुतकारणम्।
यन्न कस्यचिदाख्यातं तत्ते वक्ष्यामि साम्प्रतम्॥
शृण्वैकमनाः कान्ते मत्तमातङ्गगामिनि।
नव्यवस्तुपरिज्ञानं पृथक् पृथक् यथा तथा॥
वश्यार्थे भूर्ज्जपत्रे तु मोहने रौप्यपत्रके।
मारणे लोहपत्रे तु स्तम्भने पैत्तलं मतम्॥

विदेशे तु श्मशानस्य चीवरं समुदाहृतम् ।
आकर्षे सौसत्नं प्रोक्तं राज्यार्थे ब्रह्मरत्नकम् ॥

End :—

\+ + यन्त्रं यन्त्रराजाभिधं तुभ्यं मयोदितम् ।
गोपनीयं प्रयत्नेन स्वयोनिरिव पार्व्वति ॥

Colophons of the chapters :—

Fol. 4A, इति श्रीसर्व्वतन्त्रोत्तमोत्तमे पार्व्वतीश्वरसंवादे लेख्यकथनं नाम द्वादशः पटलः; 11A, इति श्रीसर्व्वतन्त्रोत्तमोत्तमे दक्षिणामूर्त्ति-पार्व्वती-संवादे नगेन्द्रप्रयाणे शिवताण्डवमहातन्त्रे नवकोष्ठकात्मकयन्त्रकथनं नाम त्रयोदशः पटलः; 21A, इति श्रीदक्षिणामूर्त्तिपरमभैरवसंवादे सर्व्वतन्त्रोत्तमोत्तमे नगेन्द्र-प्रयाणे शिवताण्डवषोडशकोष्ठलिखनप्रकारकथनं नाम चतुर्दशः पटलः समाप्तः ।

5968.

3323. *Śivatāṇḍavatantra.*

Substance, country-made paper. 14 × 5¼ inches. Folia, 57. In tripāṭha form. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1897. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS is accompanied by Nīlakaṇṭha's commentary and contains chapters XII–XIV of the first part. The commentary is described in HPR. I. 360. In the beginning of the commentary the author refers to several other works by himself, e.g. the commentaries on *Mantrabhāgavata*, *Mantrarāmāyaṇa*, and *Mantramahābhārata*. The authoritativeness of the Tantras as also of the mantras, both in Sanskrit and the vernaculars, is discussed and it is argued that the Tantras form part of the Purāṇas.

The genealogy and the achievements of the family of the royal patron of the commentator are given thus (Fol. 1B):—

यद्राज्यं प्राप्य नाकं हसति महमही अक्षतं नन्दनत्वम्
प्राप स्वः समकक्षीपदमचलमभूत् पूर्व्विकानेरनाम्नी ।

शूरः श्रीमान् वदान्यः शमदमसहितो नीतिशिक्षागुरूणाम्
आद्यः सोऽद्यापि कीर्त्या जगति विजयते रायकल्याणमल्लः ॥

समजनि विक्रमनगरे राजा श्रीरायसिंहाख्यः ।
यस्मिन् ददति गजौघान् गजपतिभावं गतोऽविपालोऽपि ॥

दीपादिव प्रदीपस्तस्माच्छ्रीशूरसिंहोऽभूत् ।
मारवधूवोढारं यं लब्धात्मानम् उद्वूढं मेने ॥

वदान्यानां मूर्द्धि स्फुरतु लभतां शूरसुततां
कुरूणामीशानानवतु ककुभो वा विजयतां ।
परप्रीतश्रीको विजयविभितो भूविधुरितः
कथं वा राधेयः कलयतु महाकर्णसमताम् ॥

श्रीमाननूपपूर्णेन्दुः कर्णक्षीरार्णवोद्भवः ।
यत्कीर्त्तिकौमुदी भाति विश्वसन्तापनुत्तये ॥

लोह-दारु-दृषदामिवोदराद्यसारशिवताण्डवादिह ।
केन दीपकरणेन कः पुमान् यन्त्रवित्तमुपनीय दर्शयेत् ॥

जयत्यनूपभूपोऽसौ यदाज्ञाबलयोगतः ।
भिन्दन्त्यभेद्यमप्यर्थं शौर्य्यपाण्डित्यशालिनः ॥

श्रीमत् स्फूर्जदनूपभूपतिमहाज्ञात्रे निसर्गोज्ज्वले
श्रीमत्सद्गुरुवाक्यबीजनिचयानुप्ता समुत्पादितः ।
श्रीमच्चौधरिनीलकण्ठवप्त्रिना वर्षं विना भूयसे
भूयात् दिव्यफलाय यन्त्रलतिकारामोपमोत्यद्भुतः ॥

The name of the commentary is thus indicated (Fol. 2A):—

शिवताण्डवटीकेयमनूपारामसंस्थिता ।
यन्त्रकल्पद्रुममयी द[द्या]द्वोऽभीष्टसन्ततिम् ॥

The beginning of the text is found in Fol. 8A, the first seven leaves being taken up with the commentator's introduction (*upodghāta*).

The Last Colophon :—

इति श्रीमत्समस्तसामन्तचूडामणि-मरीचिमञ्जरीसमर्चित-पादपीठोपान्तभूमिना श्रीमहाराजाधिराज-कर्णमहाभूप-सूनुना श्रीमदनूपसिंहेन प्रेरितपदवाक्यप्रमाणमर्य्यादाधुरन्धर-चतुर्धरवंशावतंस-गोविन्दसूरिसूनोर्नीलकण्ठस्य कृतौ श्रीशिवताण्डवीय अङ्ग-यन्त्रव्याख्याने अनूपारामसंज्ञे षोडशकोष्ठलेखनप्रकारकथनं नाम चतुर्दशः पटलः समाप्तः। समाप्तेयं टीका।

Post Colophon Statement :—

संवत् १८९७॥ माघशुक्ल १३॥ श्रीगुरवे नमः॥ श्रीकृष्णाय नमो नमः॥

5969.

5566. *Śivatāṇḍavatantra.*

Substance, country-made paper. 11 × 5 inches. Folia, 58. In tripāṭha form. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1917. Appearance, fresh. Incomplete.

This MS also contains chapters XII–XIV inclusive of the first part of the work. The text is accompanied by the commentary of Nīlakaṇṭha.

Post Colophon Statement :—

संवत् १९१७ भाद्र शुक्लतिथौ विद्याधरद्विवेदिना लिखितम्।

5970.

9477. *Śivatāṇḍavatantra.*

Substance, country-made paper. 10 × 4 inches. Folia, 9. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 214. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Fragmentary.

It contains 27 verses and a portion of the 28th of Chapter XII of the work and is accompanied by the commentary of Nīlakaṇṭha.

5971.

5720A. *Śivatāṇḍavatantra.*

Substance, country-made paper. 9¾ × 4½ inches. Folia, 1-127. Lines, 11 on a page. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Incomplete at the end.

The MS contains Chapter XII and 45 verses of Chapter XIII. It is accompanied by the commentary Mallādarśa by Ghanaśyāma. The commentary is full of polemic discussions and deals with the work proper from Fol. 29A, the previous portion being devoted to preliminary discussions.

Beginning :—

श्रीराजराजेश्वराय नमः ।

स्वभक्तत्वाभावेऽप्यपरसुरभक्तत्वविरहात्

स्वपाल्यत्वं मत्वा रुचिरतरकामानसुजनं ।

प्रयच्छन्तीं + + + + वसतीन् सत्वरतरं

माहिष्मत्याः कमपि भज चेतः प्रतिदिनम् ॥

कौवेर्यां दिशि तारकेत्यभिधया ख्यातोऽस्ति कश्चिद् गिरिः

गङ्गायाः सविधे हि तत्र नृपतिः श्रीसाहमल्लोऽभवत् ।

यं प्राप्यास्ततभानुभानुवनभित्कन्दर्पकल्पद्रुता

संदेहं बहवेदिनोऽपि मनुजा आकल्पमापेदिरे ॥

तस्माज्जातः श्रीघनश्याममल्लः सन्तं तातं राज्यलक्ष्मीर्विहाय ।

यत्तं भेजे सूचितं तद्धि कोन्यो लक्ष्मीनाथः श्रीघनश्यामदेवात् ॥

तदीयः सुतः श्रीमल्लैवम्मनामा

नृपालः स्ववंशावतंसोऽभवं तः (?) ।

वरेण्यं यमाज्ञर्षिं सन्तोऽयमीश्रो

जयत्यर्थिसार्थार्थितायुष्यवृद्धिः ॥

सत्यास्तन्त्वगिरो भवन्ति तदनुध्यानेन तत्स्था गुणाः
यात्यर्थैवमसौ नृपो भगवतः श्रीरामचन्द्रस्य यत् ।
ध्यानादिककलत्रतासुरवरावासोक्तसत्सेतुता-
शम्भुस्थापकतादिकानिह गुणानाभादायत्युत्तमान् ॥
अमुष्यैवानन्या भवति करुणा लोकनिवहे
मतां दत्त्वा द्रव्यप्रभृति बहुदुःखं शमयतः ।
समुद्भाव्यर्थौघोद्भवदमितदुःखव्ययकृते
दुरूहां यन्त्रालीं प्रकटयितुमाद्यां रचयतः ॥
यन्त्रावलीं रचयतः शिवतोऽपि चासौ
भूपान् कृपालुरिह तां प्रकटीकरिष्यन् ।
दुर्बोधसारकलिता न हि खेष्टसिद्धौ
चित्रं न तत्र हरिरेष नृपालवेषः ॥
नृपालेनादिष्टो दिनकरगुरूच्छिष्टभजनः
प्रभोर्माहिष्मत्याख्यरसनखश्रीतांशुकिरणैः ।
गताघाताज्ञानव्रततिमिरग्रन्थार्थरचनः
कथं वा नो कुर्यादियमपि जनो ग्रन्थममलम् ॥
शिवताण्डवयन्त्राणां ग्रन्थार्थादर्शतां गतः ।
मन्त्रादर्शो मम ग्रन्थः स रञ्जयतु पण्डितान् ॥
शिवताण्डवटीकेयं स्वल्पाल्पापि सुधीवराम् ।
व्याख्येयार्थगुणौघैः सर्व्वार्थाकर्षिणी भवति ॥

अथ जगदेव स्वस्वपूर्व्वपूर्व्वजन्मसञ्चितदुरदृष्टसामर्थ्यनियमितदारिद्र्यादिनानाविधदुःखपङ्कनिमग्नमुद्दिधीर्षुः परमकारुणिको भगवान् सदाशिवः संहितोड्डामरयामलादिनानातन्त्रेषु मन्त्रदीपमन्त्रादीपजपहोमाद्य+ + +दिरूपं अमितमुपायमुदाजहार । तस्य चासमर्थानधिकारादिना न सर्व्वविषयत्वं भवतीत्यपरितुष्टो अल्पक्लेशतो धारणमात्रादेव समीहितपरम्परामव्यभिचाराद्दासयन्तीमद्भुतयन्त्रावलिमाविर्भावयितुं नेदमजिज्ञासवे नापि स्वप्रियभावमदधते नापि स्वामभक्तायोपदेश्यमिति सूचयितुं शिवताण्डवाख्ये तन्त्रे विशेष्ये देवीप्रश्नं प्रश्नत्वेन स्वीकृत्य तदुत्तरकथनव्याजेन पूर्व्वं वक्ष्यमाणयन्त्रोपयोगिपदार्थमार्थमाह दक्षिणामूर्त्तिरुवाचेत्यादिना ।

5A, नन्वेवं तन्त्रोक्तवेदविरुद्धमार्गस्यापि प्रामाण्यं प्रसज्येतेति चेत् प्रसज्यतां, का नो हानिः। "अथ मदिरां पिबेत्" "प्रपश्येन्मदनावासं परस्त्रीणां विशेषतः" "कोटिभगदर्शनान्मुक्ति" रित्यादितान्त्रिकार्थानुष्ठानार्थं शिष्टानामपि प्रवृत्त्यापत्तिरिति चेत् सत्यं। "श्येनेनाभिचरन् यजेत" इत्यादि वेदविहित-श्येनादियागे न कुलत्तेषां प्रवृत्तिः। अथ वेदविहितत्वमात्रं न शिष्टकर्तृकानुष्ठान-विषयत्वे तन्त्रं किन्तु वेदाप्रतिषिद्धत्वविशिष्टं तत्। भवति ह्येदं विहितमपि न हिंस्यात् सर्व्वा भूतानि इत्यादिविधिना प्रतिषिद्धमिति चेत्। एवं तर्हि "ब्राह्मणो मदिरां पीत्वा ब्राह्मण्यादेव हीयते" इत्यादितान्त्रिककर्मार्त्तादिवचनैस्तस्य प्रतिषिद्धतया कथं तत्र ते प्रवर्त्तेरन्। अथ पानादिप्रशंसावचनानां का गतिरिति चेत् या गतिः श्येनादियागवचनानाम्। अथ प्ररोचनाभिः तत्तदधिकारिणां तत्र तत्र प्रवर्त्तनेन तत्तत्काम्यार्थाधिगमन एव तेषां तात्पर्य्यं न तु परमपुरुषार्थ-प्रत्यूहपापापूर्व्वपरिहारेपीति चेत् इहापि निधीयतां सैव दृष्टिः। किं च निषेधवचनानां लभ्यते विगतिरेव न हि तेषां निन्दाकरणेन ततो निवृत्तिः फलं ततो निवृत्तेस्तवानभिप्रेतत्वात्। अथ तत्तदैहिककाम्यफलसाधनार्थमेव तत्र प्रवृत्तिरिष्यते। तत्र कामनानुरागात् प्रवृत्तस्य पारलौकिकमनिष्टं नरकादिरूपं भविष्यतीति चेत् एवं तर्हि सिद्धं नः समीहितम्। न ह्येतावतापि ब्राह्मणादि-निषिद्धार्थबोधकभावस्याप्रामाण्यं श्येनादेरनुष्ठानेऽपि न हि तद्भागस्याप्रामाण्यं कश्चिदप्याचष्टे। ... ...

The conclusion drawn is :—

6B, मन्यते तु वेदाविरुद्धभागस्य प्रामाणिकतया तद्व्यावृत्त्यर्थं विशेषण-मावश्यकमिति संक्षेपः। अत्र नीलकण्ठाः। ... ... इत्यादि श्रुतिमूलकत्वमेव षट्त्रिंशदर्थकयन्त्रागाम्। अयं ह्येतस्याः श्रुतेरर्थः।

Colophon :—

79A, इति सर्व्वतन्त्रोत्तमे दक्षिणामूर्त्तिपार्व्वतीसम्वादे पूर्व्वखण्डे द्वादशपटलः सम्पूर्णः।

5972.

5621A. मुण्डमालातन्त्रम् । *Muṇḍamālātantra.*

Substance, palm-leaf. 14 × 1¼ inches. Folia, 27. Lines, 4-5 on a page. Extent in ślokas, 550. Character, Uḍiya. Appearance, good. Complete.

The present MS runs up to the end of the 15th chapter. L. I. 469, II. 740 have only six chapters each. VSP (p. 44) notices a MS of the work in 11 chapters.

The beginning of the work does not agree with that of L. I. 469 and L. II. 740, the first few lines of the last of which agree with those of the *Kālyūrddhvāmnāyatantra* (No. 5963 above). The work deals with Śakti worship in general and the worship of the ten *Mahāvidyās* in particular.

Beginnings of the different chapters :—

श्रीइष्टदेवतायै नमः ।

मेरुपृष्ठे समासीनं देवदेवं जगद्गुरुम् ।
शङ्करं परिपप्रच्छ पार्व्वती परमेश्वरम् ॥

श्रीपार्व्वत्युवाच ।

सर्व्वानन्दमयीं नत्वा सर्व्वाम्नायनमस्कृताम् ।
सर्व्वसिद्धिप्रदां देवीं नमामि परमेश्वरीम् ॥
प्रसीद गुह्यवक्तान्ते कथयस्व प्रियम्वद ।
सर्व्वतन्त्रेषु मन्त्रेषु गुह्यं मत् पञ्चवक्त्रकम् ॥
तत्प्रकाशय गुह्याख्यं यद्यहं तव वल्लभा ।

श्रीशिव उवाच ।

कथान्ते कथयिष्यामि गुह्यं मत्पञ्चमात्मकम् ।
स्त्रीस्वभावान्महाभागे न जानामि सुखप्रदम् ॥

देव्युवाच ।

स्वस्थिराहं भविष्यामि न वक्तव्यं कदाचन ।
तव वक्त्रा भविष्यन्ति भावनामन्त्रसिद्धयः ॥

श्रीशिव उवाच।

देवतागुरुमन्त्राणां भावनामेवमुच्यते।
मन्त्रो यो गुरुरेवासौ यो गुरुः सा च देवता॥
काली तारा महाविद्या षोडशी भुवनेश्वरी।
भैरवी छिन्नमस्ता च रमा धूमावती परा॥
वगला सिद्धविद्या च मातङ्गी कमलात्मिका।
एता दश महाविद्याः सर्व्वतन्त्रेषु कीर्त्तिताः॥
अयन्तु दुर्लभो लोके षडाम्नायनमस्कृतः।
एताभ्यः परमा भक्त्या त्रिषु लोकेषु दुर्लभा॥
सुखमोक्षप्रदा नित्या क्लेशसाधन कुत्रचित्।
येन येन प्रकारेण सिद्धिं यास्यति भूतले।
सर्व्वान्ते कथयिष्यामि प्रेमभावेन केवलम्॥
नात्र सिद्धाद्यपेक्षादि न च ऋक्षविचारणा।
कालादिशोधनं नास्ति न च मित्रारिदूषणम्॥
सिद्धिं विद्या महाविद्या युगसेवापरिश्रमः।
नात्र कश्चिन्महादेवि दुःखसाध्यं न किञ्चन॥
या काली परमा विद्या सा तारा परिकीर्त्तिता।
या तारा परमा विद्या सैव काली प्रकीर्त्तिता॥
एतयोर्भिन्नभावेन मन्त्राः सिद्धा भवन्ति न।
उक्तान्तु कालिकातन्त्रे ताराकल्पे च तन्मया॥
षोडशी वा महाविद्या चतुर्था कथिता पुरा।
लक्ष्मीबीजादिभावेन पञ्चमी सा भवेदिह॥
एकाक्षरीबीजहीना महाविद्या भवेत् पुरा।
भुवने श्वरी पातु महाविद्या प्रकीर्त्तिता॥

देव्युवाच।

त्वया विद्या च देवेश कथिता न प्रकाशिता।
इदानीं कथयिष्यामि कथयानन्दसुन्दर॥

ईश्वर उवाच ।

भुवनेशा महाविद्या देवराजेन वै पुरा ।
आराधिता च विद्येयं ब्रह्मणानेन मोहिता ॥
एकाक्षरी बीजहीना वाग्भवेनोज्ज्वला परा ।
कामराजाख्यविद्या सा सुसिद्धा पुष्पधन्विका ॥
शक्रेण पूजिता पूर्व्वं भुवनेशी प्रतिष्ठिता ।
कुमारी या च नार्य्येयं त्वया शुभा रतिश्रुता ॥
केवलं शिवभावेन शक्तिरूपेण केवलम् ।
माया प्रतिष्ठिता देवी ताराचन्द्रस्वरूपिणी ॥
भैरवी तु महाविद्या महासम्पत्करी शुभा ।
छिन्नमस्ता सुरामांसप्रिया रक्तस्वरूपिणी ॥
धूमावती महाविद्या मारणोच्चाटने मता ।
बगला वश्यस्तम्भादि नानागुणसमन्विता ॥
मातङ्गी तु महाविद्या त्रैलोक्यवशकारिणी ।
कमला त्रिविधा प्रोक्ता एकाक्षरतया स्थिता ॥
एकाक्षरी महाविद्या सर्व्वसम्पत्प्रदायिनी ।

Chapter II (Fol. 2A):—

श्रीदेव्युवाच ।

अक्षमालेति कथिता यत्नेनैव प्रकाशिता ।
अक्षमालेति किं नाम फलं किं वा वदस्व मे ॥
अक्षमाला तु देवेशि काम्ये नैमित्तिके तथा ।
भवत्यचापि पुष्पेऽपि विस्तरात् कथ्यते मया ॥

Chapter III (Fol. 4A):—

देव्युवाच ।

ध्यानासनं देवदेव कथयानन्दहेतवे ।
मदाश्रया विनिर्दिष्टाः सर्व्वे मन्त्राः सुसिद्धिदाः ॥

ईश्वर उवाच ।

नदीतीरे विल्वमूले श्मशाने शून्यवेश्मनि ।
महालिङ्गे पर्व्वते वा देवागारे चतुष्पथे ॥
शवस्योपरि मुण्डे वा जलकण्टकपूरके ।
संग्रामभूमौ वा योनौ वा श्मशाने विजने वने ॥

Chapter IV (Fol. 5A) :—

देव्युवाच ।

केवलं बलिदानेन तुष्टा भवति चण्डिका ।
कथितं पूर्व्वमखिलं प्रकाशं कुरु शङ्कर ॥

ईश्वर उवाच ।

अत्यन्तगुह्यं देवेशि विधानं बलिपूजनम् ।
कथयामि वरारोहे स्वस्वभावेन सुन्दरि ॥
दधिक्षीरं गुडं चान्नं पायसं शर्करान्वितम् ।
पायसं क्षीरमम्लं नारिकेलफलोदकम् ॥
मद्यञ्च दिव्यं दद्यात् मांसं माहिषमेव च ।
पायसं क्षुद्रमांसञ्च नारिकेलसमोदकम् ॥
शशकं मेषखड्गञ्च मार्द्दकञ्च सशर्करम् ।
रम्भाफलञ्च लड्डुकं भर्ज्जितान्नञ्च पिष्टकम् ॥

... ...

... ...

... ...

छागे दत्ते भवेद्वाग्मी मेषे दत्ते भवेद्ध्रुवम् ।
माहिषे धनवृद्धिः स्यात् मृगे भोगफलं लभेत् ॥
पक्षिदत्ते महर्द्धिः स्यात् गोधिकायां महाफलम् ।
नरे दत्ते महर्द्धिः स्यादष्टसिद्धिरनुत्तमम् ॥

Chapter V (Fol. 6B) :—

देव्युवाच ।

रहस्यातिरहस्यं मे पुरश्चर्य्याविधिं प्रभो ।
वदस्व यदनुष्ठानं सर्व्वकामा भवन्ति हि ॥

ईश्वर उवाच ।

गृहीत्वा सद्गुरोर्दीक्षां शुभे काले दिवानिशि ।
आश्रमे वैष्णवः प्रोक्तो मध्यमः शैव दीक्षितः ॥
सुरया दीक्षितो यो वै स एव परमो गुरुः ॥

Chapter VI (Fol. 7B) :—

देव्युवाच ।

देवदेव महादेव सृष्टिस्थितिलयात्मक ।
कालिकाया महाविद्या कथयस्व समाहितः ॥

ईश्वर उवाच ।

अथ वक्ष्ये महाविद्यां कालिकाया सुदुर्ल्लभाम् ।
यस्य विज्ञानमन्त्रेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः ॥

Chapter VII (Fol. 10B) :—

देव्युवाच ।

कैलासशिखरारूढं देवदेवं जगद्गुरुम् ।
पृच्छामि श्रृणु देवेश तारिण्या मन्त्रसाधनम् ।

शङ्कर उवाच ।

श्रृणु देवि प्रवक्ष्यामि मन्त्रोद्धारश्च कथ्यते ।
ॐकारं पूर्व्वमुच्चार्य्य हकारं तदनन्तरम् ॥

Chapter VIII (Fol. 13A) :—

देव्युवाच ।

देवदेव परानन्द परिचर्य्याविशारद ।
सुन्दरीमन्त्रसाधन्तु (?) वदस्व करुणानिधे ॥

ईश्वर उवाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि षोडशीमन्त्रसाधनम् ।
येन विज्ञानमात्रेण कुलकोटीः समुद्धरेत् ॥

Chapter IX (Fol. 15A):—

देव्युवाच । (?)

अथ देवि प्रवक्ष्यामि गुह्यां त्रिभुवनेश्वरीम् ।
यामासाद्य सुराः सर्व्वे शक्तिभावेऽभवन् पुरा ॥

Chapter X (Fol. 16B):—

देव्युवाच ।

महेश श्रोतुमिच्छामि भैरवीमन्त्रनिर्णयम् ।
येन विज्ञानमात्रेण कुलकोटीः समुद्धरेत् ॥
वायुबीजञ्च प्रथमं बीजं प्राणसमन्वितम् ।
सकलं भुवनेशानि द्वितीयं बीजमुद्धृतम् ॥

Chapter XI (Fol. 18A):—

देव्युवाच ।

महेश श्रोतुमिच्छामि छिन्नमस्ताविधिर्भवेत् ।
येनानुष्ठितमात्रेण सर्व्वपापैः प्रमुच्यते ॥

Chapter XII (Fol. 21A):—

श्रीमहादेव उवाच ।

अथान्यातु (?) स वक्ष्यामि देवीं गुह्यतमं प्रिये ।
उच्छिष्टपूर्व्वकां देवि मातङ्गीं सर्व्वसिद्धिदाम् ॥
सर्व्वापत्तारिणीं देवि सर्व्वदोषविवर्ज्जिताम् ।
यया विज्ञानमात्रेण क्षयं गच्छन्ति चापदः ॥

Chapter XIII (Fol. 23A):—

श्रीदेव्युवाच ।

महेश श्रोतुमिच्छामि बगलाविधिमुत्तमम् ।
येन विज्ञानमात्रेण नासाध्यं भुवनत्रये ॥

ईश्वर उवाच ।

प्रश्नु देवि प्रवक्ष्यामि वगलामन्त्रनिर्णयम् ।
वह्निद्दौनेन्द्रसद्मयो वगलामुखी सर्व्वयुक् ॥

Chapter XIV (Fol. 24B) :—

देव्युवाच ।

कैलासशिखरारूढ देवदेव जगद्गुरो ।
रमामन्त्रस्य किं + + तद्वद करुणानिधे ॥

ईश्वर उवाच ।

प्रश्नु देवि प्रवक्ष्यामि कमलामन्त्रनिर्णयम् ।
येन विज्ञानमात्रेण नासाध्यं भुवनत्रये ॥

Chapter XV (Fol. 26A) :—

श्रीदेव्युवाच ।

कमलाया मनुवृन्दं कथयस्व महाप्रभो ।
केनोपायेन देवेश कमला वरदा भवेत् ॥

ईश्वर उवाच ।

कुलेशि श्रोतुमिच्छामि (?) कमलामन्त्रमुत्तमम् ।
येन विज्ञानमात्रेण महादारिद्र्यखण्डनम् ॥

5973.

3917F. *Muṇḍamālātantra.*

Substance, country-made paper. 14¼ × 4¼ inches. Folia, 14 (beginning from 41A and ending in 54B). Lines, 11 on a page. In tripāṭha form. Character, Bengali. Date, Śaka, 1614. Writing effaced. Appearance, old and dilapidated. Complete in 12 chapters.

The present MS contains paṭalas I to XII of which the first five chapters agree with those of the previous MS.

Post Colophon Statement :—

शुभमस्तु शकाब्दाः १६१४ ।

5974.

179. *Muṇḍamālātantra.*

Substance, country-made paper. 14 × 3 inches. Folia, 1–13. Lines, 5-6 on a page. Extent in ślokas, 198. Character, Bengali. Appearance, old. Incomplete.

This MS which runs up to the end of the sixth chapter has been described in L. I. 469.

5975.

10724. ज्ञानतिलकम् । *Jñānatilaka.*

Substance, palm leaf. 11 × 2¼ inches. Folia, 11–24. Lines, 4 on a page. Character, Kuṭila. Appearance, discoloured. Incomplete.

A MS of a *Jñānatilaka*, in the form of an interlocution between Nārada and Viṣṇu, is described in Nep. Vol. I, p. 180. The present work which is in the form of an interlocution between Śiva and his son Kārttikeya is apparently different and it deals with supreme knowledge.

The MS contains chapters V–VIII and a portion of chapter IV. The colophon of the 7th chapter (Fol. 19A) calls the work *Kālajñānatilaka.* Beginnings of the different chapters are as follows :—

Chapter V (Fol. 12A) :—

श्रीकार्त्तिकेय वाच

त्वमीश सर्व्वं ईशानः सर्व्वञ्च शिवशाश्वतः ।
एभिर्व्वोक्तिभिर्देव किं भ्रामयसि शङ्कर(ः) ॥
मूढो[ऽ]हं अल्पबुद्धिश्च संसारभयपीडितः ।
स्पष्टं कथय देवेश समूलमभिप्रोक्तकैः ॥

12B, श्रीईश्वर उवाच ।

त्वां मुक्त्वा नास्ति मे कश्चित् इष्टो पार्व्वतिनन्दन ।
यस्माहं कथयिष्यामि एतत् परमकारणम् ॥

... ...

13A, अभावभावना येषां अभावन्तत्त्वनिश्चयात् ।
अभावगतचैतन्यास्ते मुक्ता नात्र संशयः ॥
अभावलक्ष्यसंघातं येगृहीतं नरेश्वरैः ।
दुस्तरं तेपि निस्तीर्णा महामाया भवार्णवे ॥
तीव्रेणापि न दह्येत घोरसंसारवह्निना ।
ये प्रविष्टा महात्मानो अभावविमलाम्भसि ॥
क्रोधदंष्ट्रो दुराधर्ष माया-कुटिलविग्रहः ।
अभावभाविनां पुंसां किं करोति भवोरगः ॥
लोभजिह्वा महामाया संसारजनगोचरः ।
शून्यसंघरतानां तु नराणां स पराङ्मुखः ॥

Chapter VI (Fol. 15B) :—

15B, श्रीकार्त्ति + + + + ।

+ वाधिदेव ईशान सर्व्वेश सुरपूजित(:) ।
प्रत्यक्षं दर्शयं देव यत्र वक्तोसि शंकर ॥

श्रीशङ्कर उ + + ।

+ + पश्य महासेन अनन्तं सर्व्वतोमुखं ।
महाज्ञानार्णवं शान्तं यं ज्ञात्वा वत्स मुच्यते ॥

Chapter VII (Fol. 17A) :—

[कार्त्तिके]य उवाच ।

तत्प्रसादाच्च देवेश अज्ञानतिमिरं घनं ।
ज्ञानसूत्र-समायोगात् विस्तीर्णं मन तत्क्षणात् ॥
+ + + + य नामानि अनामस्य सुरेश्वर ।
शिवस्य सूक्ष्मरूपस्य येन मे निश्चयो भवेत् ॥

श्रीईश्वर उ[वाच] ।

+ग्रामं च्यादिरहितं सम्मिखं यस्य मध्यतः ।
नामस्य पञ्चतं नित्यं वाद्यं ते परकारणं ॥
नमस्तृतीययुग्मे+ +मनामयमक्षरं ।
तेन विज्ञातमात्रेण मुक्तस्त्वं भवबंधनात् ॥
शिरद्वितीयकं पंचयुग्मोर्द्धशिरसं शिवं ।
ईश्वरालंकृतं मूर्द्धि तं ज्ञात्वा निर्हृतो भव ॥
संहारबिंदुसंयुक्ता वह्निरौकारस+ + + ।
अग्निस्थानं च शुद्धं च दुःखपंचकलक्षणा ॥

Chapter VIII (Fol. 19A) :—

श्रीकार्त्तिकेय उवाच ।

गङ्गातरङ्गनिर्धूतजटाजूट शशाङ्कधृक् ।
स्मरारेर्देव ईशान वृषभाङ्कित चासन ॥
... ...

श्रीईश्वर उवाच ।

... ...

19B, तथापि दुःखसाध्यस्य सारात्सारतरं महत् ।
समाधिनिर्णयं सूक्ष्मं भूयोपि कथयामि ते ॥
यदेतदात्मनो पिण्डं शून्यावस्थं विचिन्तयेत् ।
हते चैव स्वके पिण्डे सर्व्वंशून्यमिदं जगत् ॥
अहं विष्णु चिरं वत्स भूतानि च जगत्त्रयं ।
विग्रहा समवायेन मनोध्वनि नियोजयेत् ॥
सर्व्वं समरसीकृत्य बुद्धा परमकारणे ।
मनो निश्चलचित्तेषु न किञ्चिदपि चिन्तयेत् ॥

5976.

9991. *Jñānatilaka.*

Substance, palm-leaf. 11 × 2¼ inches. Folia, 3 (marked 2, 9, 10). Lines, 4 on a page. Extent in ślokas, 30. Character, Kuṭila. Appearance, old. Incomplete.

This is a mere fragment. Fol. 9B contains the colophon of the third chapter.

5977.

2890. मृत्युञ्जयतन्त्रम् । *Mṛtyuñjayatantra.*

Substance, country-made paper. 13 × 4¼ inches. Folia, 16. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

This MS, which contains chapters I–IV and a portion of chapter V, has been described in L. X. 4204.

A *Mahāvidyāsahasranāmastotra* mentioned in a MS in VSP (p. 44) as part of this Tantra is not found in the present MS.

5978.

187. पुरश्चरणरसोल्लासतन्त्रम् । *Puraścaraṇarasollāsatantram.*

Substance, country-made paper. 11½ × 4 inches. Folia, 32. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 488. Character, Bengali. Appearance, old. Complete in ten chapters.

This MS has been described in L. I. 457. The work is also described in CS. V. 48. Besides with *Puraścaraṇa* proper, which is a well-known Tāntrika rite, the work deals with other topics as well, e.g. initiation (*dīkṣā*), greatness of the ten mahāvidyās, etc. The present MS contains chapters I–X. The greatness of the yavanas and the

success to be obtained by them by the performance of Tantra rites are referred to on Fol. 8B as follows :—

सूर्य्यग्रहणकालाद्धि नान्यः कालः प्रशस्यते ।
स कालः परमेशानि परं ब्रह्म स्वमूर्त्तिमान् ॥
प्रजपेद् यदि चार्व्वङ्गि यवना यवनोद्भवाः ।
विचार्य्य यदि देवेशि यवनः प्रजपेद् यदि ॥
तत्काले चञ्चलापाङ्गि सिध्यन्ति यवनास्ततः ।
ग्रहणे चन्द्रसूर्य्यस्य न जपेद् यदि पामरः ॥
पूर्व्वपुण्यं परित्यज्य विष्ठायां जायते क्रिमिः ।
तस्मात् यत्नेन देवेशि कर्त्तव्यो ग्रहणे जपः ॥
न तिथिर्नामगोत्रञ्च न च सङ्कल्पमाचरेत् ।
कलिकाले महेशानि यवनो बलवांस्ततः ॥
मत्स्यमांसरताः सर्व्वे य[व]ना मद्यसेविताः ।
अतएव महेशानि य[व]नाः सिध्यते कलौ ॥

5979.

2783. *Puraścaraṇarasollāsatantra.*

Substance, country-made paper. 17 × 5½ inches. Folia, 16. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 400. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in ten chapters.

Same as above.

5980.

2894. *Puraścaraṇarasollāsatantra.*

Substance, country-made yellow paper. 17½ × 4½ inches. Folia, 23. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 400. Character, Bengali. Date, B.S. 1276. Appearance, fresh. Complete in eight chapters.

The present MS runs up to the end of the 8th Paṭala.

Post Colophon :—

श्रीहरिहरशर्म्मणां श्रीश्रीदुर्गाशरणाम् । सन १२७६ साल
२३ वैशाख मङ्गलवार ।

5981.

2900. फेत्कारिणीतन्त्रम् । *Phetkāriṇītantra.*

Substance, country-made yellow paper. 17 × 4 inches. Folia, 40. Lines, 6 on a page. Character, modern Bengali. Extent in ślokas, 1,000. Appearance, fresh. Incomplete at the end.

The work which deals with the black rites of Tantra like *māraṇa*, *uccāṭana*, etc., has been published in 20 chapters in the *Tantrasaṅgraha* and *Sulabhatantraprakāśa*. VSP (p. 39) notices a MS of the work which has 22 chapters.

Chapters are not indicated by numbers in the present MS. It generally agrees with the printed editions up to Fol. 34A where the 13th chapter of the printed editions almost reaches its end.

5982.

8476. परानन्दमतम् । *Parānandamata.*

Substance, country-made paper. 7½ × 3½ inches. Folia, 1–18 of which Fol. 5, 9, 11, 13, 15, 16 are missing. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 70. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The work deals with the views of the Parānanda School of the Tantras.

Beginning :—

श्रीः त्रिनेत्रं भैरवं शक्तिं विष्णुं सूर्य्यं महेश्वरम् ।
भक्तेषु वात्सल्ययुतान् नमाम्येतान् पुनः पुनः ॥
आचार्य्यं परमानन्दं नमामि च जगद्गुरुम् ।
त्रिविधतापप्रहर्त्तारं दातारं सर्व्वसम्पदां ॥
देवानन्दं च तच्छिष्यं नित्यानन्दं तु भ्रातरं ।
सिद्धांश्च द्युत्तमाचारान् उत्तराचारदीक्षितान् ॥

नारदादीनगस्त्यादीन् वामाचारस्थितान् मुनीन् ।
वशिष्ठादीन् मुनिवरान् दक्षिणाचारदीक्षितान् ॥
नमामि परमान[न्द]मतस्थान् ऋषिपुंगवान् ।
मतानि च बहून्यत्र तामसादिप्रभेदतः ॥
वेदाप्रामाण्यवादीनि तन्मतस्था नराः क्वचित् ।
तमोमुख्यानि तेष्वेव नास्तिकानां मतानि च ॥
कुर्व्वंतश्चैव धर्म्मं स्वं यथोक्तं मतभावितं ।
क्वचिज्जन्मनि ते यान्ति वेदप्रामाण्यवादिषु ॥
जैमिन्याद्यास्तिकानां च राजसेषु मतेषु च ।
तत्रापि पुण्यपुञ्जानां सम्याद्यादीन् प्रयत्नतः ॥
परानन्दमते चास्मिन् सर्व्वोत्कृष्टोत्तमे शुभे ।

इति उपोद्घातप्रकरणम् ॥

परानन्दमतं वक्ष्ये त्रैलोक्येपि सुदुर्लभं ।
परमात्मा चेश्वरश्चेति जीवश्चेति पृथक् पृथक् ॥ १ ॥
नित्यानन्दः सुरूपी च दिव्यश्चेश्वरभावितः ।
ईश्वराणां स्वभक्तानां निग्रहानुग्रहक्षमः ॥ २ ॥

इति परात्मवर्णनम् ।

तस्य लोको महान् दिव्यः परमानन्दसंज्ञकः ।
यत्र गत्वा न यात्यत्र पुनः संसारमण्डले ॥ ३ ॥
मुक्ताश्च चेश्वरा यत्र रमन्ते च यथासुखं ।
यत्र ध्यानासक्तचित्ता स्वनिर्दिष्टक्रिया युताः ॥ ४ ॥

इति परमानन्दलोकवर्णनम् ॥

ज्ञानवान् पुरुषोयं कर्त्ता सकलकर्म्मणां ।
मनसा च समायुक्तः तत्तदिन्द्रियसौख्यधृक् ॥ ५ ॥
पापं कुर्व्वन् नरकगः पुण्यं कुर्व्वन् हि स्वर्गगः ।
कुर्व्वन्नुपासनामैग्रीं तत्तदीशस्य लोकगः ॥ ६ ॥
एतेन लक्षणेनैव युक्तजीवाद्यसंख्यकाः ।

इति जीवलक्षणम् ॥

परानन्दैकदेशस्तु स्वानन्दश्चेत्युदाहृतः ॥ ८ ॥
कृतपापान् दुराचारान् कृतपुण्यांस्तथैव च ।
आगते प्रलये ह्येतान् सानन्दे स्थापयत्यसौ ॥ ९ ॥
वैष्णवा विष्णुना सार्द्धं गच्छन्ति परमं पदम् ।
स्वेन स्वेनेष्टदेवेन गच्छन्ति परमं पदम् ॥ १० ॥
परमात्मा कदाचित् स ब्रह्माण्डमसृजत् प्रभुः ।
कृतायुताच्च मेध्यं तु जीवसानन्दसंस्थितं ॥ ११ ॥
सर्गस्य कारिणं देवं ब्रह्माणमकरोत् परः ।
पुण्यभावो यथा यस्य तथा तस्मै ददौ ततः ॥ १२ ॥
विष्णुत्वं वा शिवत्वं वा परात्मा भक्तभावितः ।
जगत्यस्मिन् शून्यमये ह्यागता ईश्वरास्तु ये ॥ १३ ॥
ध्यायन्तस्ते परवपुः जपन्तः परमं मनुं ।
नीत्वा तु कतिचित् कालान् ब्रह्मा ब्राह्ममवासृजत् ॥ १४ ॥
लोकं दुष्टैस्तु दुष्प्रेक्ष्यं तपसा दिव्यमुत्तमम् ।
चतुर्णवकनवकं लोकमेवं ईशास्तपोऽन्विताः ॥
तत्र स्थित्वा ब्रह्मदेवस्त्रीन् लोकानसृजत् प्रभुः ॥ १५ ॥
आकाशाद्वायुमसृजत् वायोरग्निं चकार सः ।
चकारैवं त्रिलोकीं तां पुण्यपापोचितां दृढां ॥ १६ ॥
तस्यां प्रवेशयामास जीवान् सानन्दसंस्थितान् ।
पापान् जीवांस्तु ब्रह्मास्थक्तिर्यग्योन्यामपातयत् ॥ १७ ॥
राजसान् मानुषे ब्रह्मा सात्त्वान् दैवे ह्यपातयत् ।
सृष्टेषु त्रिषु लोकेषु पञ्चतत्त्वात्मकेषु च ॥ १८ ॥
शक्रादिभ्यो हि देवेभ्यः ह्यधिकारान् ददौ प्रभुः ।
विष्णुस्तु पालयामास चोज्जहार तथा शिवः ॥ १९ ॥

Some of the characteristics of the school will be noticed in the extracts quoted below :—

5A, तदोत्पुक्ते वशिष्ठाद्याः कुरु शिष्यान् कृपानिधे ।
आचार्य्यः परमानन्दस्तदोवाच महामुनीन् ॥

इयानेव विशेषोक्ति मन्मते मुनिसत्तमाः ।
न न्यासो न च हिंसास्ति जङ्गमस्य जडस्य वा ॥
तदोचुर्मुनयः सर्व्वे यच्चे हिंसाः श्रुताः शिव ।

शिव उवाच ।

अतएव मया प्रोक्तं मन्मते नास्त्यदो द्वयं ।
भाषणं त्रिविधं लोके युक्तं योज्यं च योजितं ॥
यदुक्तं गुरुणा वाक्यं सत्यमित्यवधारयेत् ।
न तत्र तर्कः कर्त्तव्यो न युक्तिर्नाप नोचितिः ॥
यद् यद् ब्रूयाद् गुरुः साक्षात्तत्तत्कुर्य्यादसंशयी ।
इदं तु भाषणं युक्तं द्वितीयं परिकथ्यते ॥
अन्यर्थकं तु योज्यं स्याद्योजितं विजिगीषवः ।
कुर्व्वन्ति भाषणं विप्रा वादिनो वादतत्पराः ॥
न युष्माभिर्मया योज्यं योजितं नापि भाष्यते ।
मया युक्तं भाषणं तु क्रियते सर्व्वदैव हि ॥
श्रोतव्यं चेत् प्रष्टव्यं भो नो चेद् गच्छत मा चिरं ।
इत्युक्ता मुनयः सर्व्वे ववन्दुः पादपङ्कजम् ॥

10B, परानन्दमतप्राप्तिर्यावन्नैवोपजायते ।
तावन्न्यासो यज्ञविधौ जंगमस्य च हिंसनं ॥
परानन्दमते प्राप्ते न [च] कुर्य्यात्त्विदं द्वयं ।
श्रुत्यन्तवर्त्तिनामेव ह्यधिकारो मते मम ॥

End :—

वानप्रस्थोपद्रवकर्त्तॄन् वन्यान् हिंस्रान् जन्तून् व्याघ्रादीन् हन्यादेव राजा। तानेव हिंस्रान् काल्यग्रे वलिदानविधिना छित्त्वा वलिं समर्पयेत् काल्यै वा। ... ... इत्युक्तो वसिष्ठसुदर्शनाभ्यां पूजितोऽन्तर्दधे शिव इति।

... ...

परानन्दमतस्यास्य यः पठेत् सुसमाहितः ।

तत्त्वं तु समतं ज्ञात्वा खेटलोकं व्रजेत्सुधीः ॥
अनेन प्रीयतां देवी महाकाली सुरार्चिता ।

There is no division into chapters in this MS.

5983.

3387. भूतशुद्धितन्त्रम् । *Bhūtaśuddhitantram.*

Substance, country-made paper. 19½ × 4½ inches. Folia, 19. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 750. Character, modern Bengali. Appearance, fresh. Complete.

This and the following MS have 17 chapters each. VSP (p. 43) notices a MS of this work which has 13 chapters.

Beginning :—

ॐ नमः कालिकायै ।

श्रीदेव्युवाच ।

देवदेव महादेव साम्प्रतं कथय प्रभो ।
भूतशुद्धिं देहशुद्धिं प्राणायामं ततः परम् ॥
क्रमेण कथ्यतां देव शूलपाणे पिनाकधृक् ।
मन्त्रं तन्त्रं महादेव येन शुध्यति भूतले ॥

ईश्वर उवाच ।

कथयामि वरारोहे खञ्जनाक्षि शुचिस्मिते ।
तत्त्वत्रयं प्रवक्ष्यामि गुह्याद् गुह्यतमं महत् ॥

End :—

सर्व्वत्र विविधा मुक्तिः काश्यां निर्व्वाणमुत्तमम् ।
यदि भाग्यवशात्तत्र म्रियन्ते येऽत्र जन्तुभिः ।
पाप-पुण्यं परित्यज्य शिवतां प्राप्यते क्षणात् ॥

Colophon :—

इति श्रीभूतशुद्धितन्त्रे हरपार्व्वतीसम्वादे सप्तदशः पटलः ।

5984.

4611. *Bhūtaśuddhitantram.*

Substance, country-made paper. 19 × 4 inches. Folia, 1–28. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 700. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS runs up to the end of the 16th Paṭala, which is followed by the beginning of the 17th Paṭala devoted to the praise of the work.

5985.

3188. मायातन्त्रम् । *Māyātantram.*

Substance, country-made yellow paper. 14 × 5¼ inches. Folia, 12. Lines, 12, 13 on a page. Extent in ślokas, 432. Character, Bengali. Date, B.S. 1287. Appearance, fresh. Complete in 12 chapters.

The present MS contains chapters I–XII. The manuscript of the work described in L. I. 214 runs up to the 7th chapter. HPR. I. 285, which also bears the same name, appears to be a quite different work.

Beginning :—

श्रीश्वर उवाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि तत्त्वमन्यद् यथा पुरा ।
तोये व्याप्ते तु सर्व्वत्र स्वर्गे मर्त्त्ये रसातले ॥
विश्वे चैकार्णवीभूते न सुरासुरमानवाः ।
नैव क्षितिर्न वा किञ्चित्तोयमात्रावशेषतः ॥
तदा विश्वम्भराद्देवात् सिसृक्षा मम जायते ।
ध्यात्वा स्वर्गादिसम्भवे मायां सस्मार च प्रभुः ॥
तदा वटदलं भूत्वा तोयान्तं समवस्थितम् ।
ततो नारायणं देवं (स चै धरे) सा दधार स्वलीलया ॥

विचचार तदा लोके स्वेच्छाचारः स्वयम्प्रभुः ।
विचरन्तं वटदले लोकेषु परमेश्वरम् ॥
वटवृक्षस्थितस्तत्र मार्कण्डेयो महामुनिः ।
ददर्श परमेशानं शिवमव्यक्तरूपिणम् ॥
तुष्टाव स तदा हृष्टो मुनिः परमकारणम् ।
नमस्ते सर्व्वदेवेश ... ...
... ...
इति स्तुत्वा मुनिस्तत्र विरराम सुसंयतः ।
कृताञ्जलिपुटो भूत्वा दण्डवत् प्रपपात च ॥
तत उत्थाय देवेशं नाभिपद्मसमुद्भवम् ।
चतुर्वर्गं चतुर्वक्त्रं ददर्श परमं शिवम् ॥
सृष्टौ नियोजयामास तं ब्रह्माणं सुरेश्वरम् ।
ध्यात्वा ब्रह्मा तदा तत्र सप्तर्षीन् परमेश्वरि ॥
जनयामास मनसा मानसास्ते ततः शिवे ।
विना शक्तिं न शक्तास्ते सृष्टिं कर्त्तुं महेश्वराः ॥
योनौ सृष्टिरतो ज्ञेया ततो योनिमकल्पयत् ।
ततः कश्यपनामानं मुनिं पुनरजीजनत् ॥
पुनः सृष्टौ च तं पुत्रं ब्रह्मा प्रोवाच यत्नतः ।
जनयामास ततः कन्यां रूपयौवनमन्वितां ॥
नियोज्य मुनये तां तु ब्रह्मा प्रोवाच सृष्टये ।
नानायोन्याकृतिस्तास्तु समस्ता जीवजातयः ॥
उत्पादयामास तदा प्रजापतिरखण्डितः ।
ततो नारायणो देवस्तुष्टो मायामुवाच सः ॥
वटपत्रस्वरूपा त्वं यतो मां विधृताऽसि ।
अतो धर्म्म-स्वरूपासि जगत्यस्मिन् सनातनि ॥
आराधयिष्यन्ति भुवि मनुजास्त्वां सनातनीं ।
सर्व्वकामेप्सवो लोके मायाधर्म्मस्वरूपिणीम् ॥

मन्त्रमाराधने चास्याः प्रवक्ष्यामि शृणु प्रिये ।
नादेन्दुसंयुतं दान्तं धर्म्माय कुरु तत्परम् ॥
षडक्षरो महामन्त्रो धर्म्मस्याराधने मतः ।
यं कामं समनुद्दिश्य पूजयिष्यन्ति मानवाः ॥
अचिरादेव लप्स्यन्ति सर्व्वकामं न संशयः ।

So it proceeds to give the different mantras and different modes of worship of Māyā on particular occasions.

8A, ऋत्वीमृतुमतीं वीक्ष्य सहस्रं यदि नित्यशः ।
जपेदेकाग्रमनसा कुलपूजारतः सुधीः ॥
आषोडशदिनं यावत् वाक्पतिर्भवति ध्रुवम् ।
मधुपानरतो रात्रौ चन्द्रबिम्बं प्रचुम्ब्य च ॥
पुनः पुनः साधकाग्र्यो भवेत् कविवरः क्षणात् ।
मर्दयन् शिरियुगं देवि तत आलिङ्ग्य यत्नतः ॥
एवमष्टोत्तरशतं कृत्वा धनपतिर्भवेत् ।
कुण्डगोलोद्भवं पुष्पं समादाय प्रयत्नतः ॥
निवेदयेन्महादेव्यै प्रसादं तिलकं चरेत् ।
शताभिमन्त्रितं कृत्वा मोहयेदखिलं जगत् ॥

Curiously enough, it gives mantras to be used by Yavanas as well.

8A, कलिकाले तु देवेशि यवना बलवत्तराः ।
मत्स्यमांसरताः सर्व्वे सर्व्वदा मद्यसेविनः ॥
अनाचाररतास्तेन सिध्यन्ति यवनाः कलौ ।
यवनानां महेशानि त्र्यक्षरीं ब्रह्मरूपिणीं ॥
निगदामि वरारोहे सावधानावधारय ।
कलावतीं समुद्धृत्य रङ्किणीं तदनन्तरम् ॥
रतिबीजन्ततो देवि ततश्च हृदयोगिनीम् ।
एषा तु त्र्यक्षरी विद्या यवनेषु प्रतिष्ठिता ॥

संयुक्तैषा यदा विद्या तदैवैकाक्षरी भवेत् ।
साचारा ब्राह्मणाद्यास्तु सिध्यन्ति बहुकालतः ॥
अनाचाराः प्रणश्यन्ति सत्यमेतन्न संशयः ।
उपायाः ब्राह्मणादीनां तेनोक्ताः शतशो मया ॥
सिध्यन्ति तैर्यथोक्तेन नियमेन यथाविधि ।

End :—

12A, इदानीं शृणु देवेशि पूजाधारं विशेषतः ।
जले यन्त्रे शिलायान्तु वि[ल्व](ल्ब)मूले घटोपरि ॥
लिङ्गे योनौ महापीठे शून्यागारे चतुष्पथे ।
कुट्टनीगृहमध्ये च कदलीमण्डपे तथा ॥
पुष्पयुक्ते भगे देवि गणिकागेहमध्यतः ।
महारण्ये प्रान्तरे च शवे च शक्तिसङ्गमे ॥
पञ्चानन्दपरो भूत्वा साधयेत् सकलेप्सितान् ।
यं यं कामयते कामं तं तं प्राप्नोति निश्चितम् ॥
नूनं तद्गृहमागत्य कुवेरो दीयते वसु ।
वातस्तम्भं जलस्तम्भं गतिस्तम्भं विवस्वतः ॥
वह्नेः सत्यं करोत्येवं महामाया प्रसादतः ।
नासाध्यं विद्यते तस्य त्रैलोक्येपि च सुन्दरि ॥
योनिकुण्डे कृते होमे साक्षाद्गङ्गाधरो भवेत् ।
पूजास्थाने कामबीजं लिखित्वा शिवयोजनात् ।
कवचं प्रपठेद्यस्तु शताष्टं सुरेश्वरि ॥
वाग्मी भवति मासेन सत्यं सत्यं न संशयः ।
अचिराल्लभते देवि कवितां सुखशालिनीं ॥
मोदते सर्व्वलोकेषु शिववत् परमेश्वरि ।
इति ते कथितं देवि सर्व्वतन्त्रेषु गोपितम् ॥

The Last Colophon :—

इति मायातन्त्रे हरपार्व्वतीसंवादे द्वादशः पटलः ।

Post Colophon :—

इति सन १२८७ तां कार्त्तिक माह संक्रान्तिदिवसे ग्रन्थः समाप्तः ।

5986.

181. *Māyātantram.*

Substance, foolscap paper. 15 × 4 inches. Folia, 10. Lines, 7, 9 on a page. Extent in ślokas, 200. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

The present MS contains chapters I–VII.

5987.

193. उत्तरतन्त्रे पुरश्चरणविवेकः । *Puraścaraṇaviveka from the Uttaratantram.*

Substance, country-made yellow paper. Folia, 3. Lines, 6–8 on a page. Extent in ślokas, 63. Character, Bengali. Appearance, old. Complete.

According to the colophon this MS contains the first chapter of the Uttaratantra. The present MS is described in L. I, 460.

5988.

139. ब्रह्मज्ञानमहातन्त्रराजः । *Brahmajñāna-mahātantrarāja.*

Substance, yellow country-made paper. Folia, 17. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 340. Character, Bengali. Complete. Appearance, old. Complete in six chapters.

This MS has been noticed in L. I, 408. The work is also noticed in L. II, 642 and in VSP (p. 40). It speaks of the knowledge of Brahman in the manner of a Tantra, *e.g.*, in the form of an interlocution between Śiva and Pārvatī.

5989.

4628. *Brahmajñānamahātantrarāja.*

Substance, country-made paper. 13¼ × 5 inches. Folia, 10. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 200. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in five chapters.

Same as above.

5990.

5973B. **ब्रह्मसन्धानम् ।** *Brahmasandhānam.*

Substance, country-made paper. 11 × 5¼ inches. Fol. 17B–104. Lines, 11 on a page. Character, Nāgara. Extent in ślokas, 1,400. Appearance, old. Complete.

This is a yogic text.

Beginning :—

17B, अथ ब्रह्मसन्धानं लिख्यते ।

ॐ नमः कमलदलविपुलनयनाभिरामाय श्रीरामचन्द्राय नमः ।
नमः सूर्य्याय परमहंसाय लेखकस्य नेत्ररोगनाशकायेति शुभम् ॥
ॐ नमो भगवते वासुदेवायेति ।
ॐ यया लिङ्गितदेहस्य त्रैलोक्याद्यात्मसम्पदः ।
इमावत् प्रतिभासन्ते ब्रह्मलक्ष्मीं नमाम्यहम् ॥

स्कन्द उवाच ।

वेदवेदान्तसांख्यं वै स्मृतिसिद्धान्तमेव च ।
सर्व्वं मे विदितं चैव ब्रह्मसन्धानवर्ज्जितम् ॥

ईश्वर उवाच ।

शरीरं प्रथमं ज्ञात्वा धातुसाम्यं समं शुभम् ।
पश्चाद्युञ्जीत योगीन्द्रो योगोपकरणानि च ॥
पू[र]कं कुम्भकं चैव रेचकञ्च तथैव च ।
एते शरीरसाम्येन सम्भवन्ति हि योगिनाम् ॥

नाड्यः पवनाग्निर्धारा कारणमेव च ।
धातुसाम्ये स्थिते वत्स भवन्त्येतानि सङ्कुलाः ॥

Colophons of the different chapters :—

19B, इति ब्रह्मसन्धान उत्क्रान्तिनिर्णयो नामः प्रथमः पटलः; 21A, ०त्रिस्थानावस्थितब्रह्मनिर्णयो नाम द्वितीयः पटलः; 22A, ०प्राणनिर्णयो नाम तृतीयः पटलः; 22B, ०अयनद्वयनिर्णयो नाम चतुर्थः पटलः; 23A, ०सूर्य-विचारो नाम षष्ठः पटलः; 23B, ग्रहणनिर्णयो नाम सप्तमः पटलः; 24A, ०द्वादशान्तविचारो नामाष्टमः पटलः; ०स्थूलसूक्ष्मनिर्णयो नाम नवमः पटलः; 24B, ०निष्प्रपञ्चसमरसो नाम दशमः पटल; 25B, ०भूतोत्पत्तिविचार-निर्णयो नाम एकादशपटलः; 26A, ०भूतप्रलयो नाम द्वादशपटलः; 28A, ०प्राणोत्पत्तिविचारनिर्णयो नाम त्रयोदशपटलः; 28B, ०स्त्रीपुरुषोत्पत्तिवी[र्य]-विचारनिर्णयो नाम चतुर्दशपटलः; 29A, ०बीजोत्पत्तिविचारनिर्णयो नाम पञ्चदशपटलः; 31A, ०पिण्डोत्पत्तिविचारनिर्णयो नाम षोडशः पटलः; 31B, ०धातूत्पत्तिविचारनिर्णयो नाम सप्तदशः पटलः; 32B, ०शरीरावयवसंख्या-निर्णयो नाम अष्टादशपटलः; 33A, ०ब्रह्मवेशविचारनिर्णयो नाम एकोनविंशः पटलः; 34A, ०परब्रह्मनादोत्पत्तिविचारनिर्णयो नाम विंशतितमः पटलः; 35A, ०कालविचारनिर्णयो नाम एकविंशतितमः पटलः; 36B, ०शब्दोदयविचार-निर्णयो नाम द्वाविंशः पटलः; 37A, ०इष्टोपदेशविचारनिर्णयो नाम त्रयो-विंशतितमः पटलः; 38A, ०शिवतीर्थविचारनिर्णयो नाम चतुर्विंशतितमः पटलः; 38B, ०ध्याननिर्णयो नाम पञ्चविंशः पटलः; 40B, मानसपूजाविचारो नाम षड्विंशतितमः पटलः; 41A, ०जपविधाननिर्णयो नाम सप्तविंशतितमः पटलः; 42A, ०अग्निपूजाविचारनिर्णयो नामाष्टाविंशः पटलः; इति महाज्ञान-परम-रहस्य-चतुर्दशविधभूतसर्गे लयोत्पत्तिविचारसिद्धान्तकुलज्ञान-ब्रह्मसंधानं समाप्तम् ।

Titles appearing on the upper ends of the margin of every folium (*Brahmasandhāna* on the left and *Kumārī-kalpa* on the left) of the subsequent portion of the MS (Fol. 42B–104) would seem to represent it as a part of the

Brahmasandhāna or *Kumārīkalpa.* The contents, however, show that we have here extracts from six Tāntrika works as will appear from the descriptions given below :—

I. Kumārīpūjā (Fol. 42–48) which quotes from Saṅkarṣaṇayāmala, Viśvabhairava, Pātālapiṅgala, etc.

48B, इति कुमारीपूजाविधिसंग्रहः समाप्तः।

II. Uddhārakośa (Fol. 49–72) by the sage Dakṣiṇāmūrti which quotes from works like Tripurātilaka, Āgamālaṅkāra, Chinnāśiromaṇi, etc.

Colophons of the different chapters :—

52A, दक्षिणामूर्त्तिविरचिते उद्धारकोश-सर्व्वागमार्णवे दशविद्या-मन्त्रोद्धार-कोशगुणाख्यानं नाम प्रथमः पटलः; 55B, इति श्रीदक्षिणामूर्त्तिविरचिते उद्धारकोशे सर्व्वागमसारे षट्देवीमन्त्रोद्धारकोशसूचको नाम द्वितीयः कल्पः; 60B, ०सप्तविद्या-सप्तकुमारकोशाख्यानं नाम तृतीयः कल्पः; 62B, ०नवग्रह-मन्त्रोद्धारकोशाख्यानं नाम चतुर्थः कल्पः; 66A, ०सर्व्ववर्णकोशाख्यानं नाम पञ्चम-कल्पः; 72B, सर्व्वागममन्त्रसागरे सप्तमः कल्पः; समाप्तोऽयं उद्धारकोशः।

III. Durgārahasya (Fol. 72–84).

Colophons of the different chapters :—

74B, इति श्रीदुर्गारहस्ये मन्त्रविद्याप्रकाशो नाम प्रथमः पटलः; 75A, ०द्वितीयः पटलः; 75B, ०तृतीयः पटलः; 77A, ०चतुर्थः पटलः; 78B, ०पुरश्चर्य्याविधिर्नाम पञ्चमः पटलः; 79B, ०मन्त्रविद्याप्रकाशो नाम षष्ठः पटलः; 81A, ०सप्तमः पटलः; 82A, ०चक्रपूजाविधिर्नाम अष्टमः पटलः; 83A, ०नवमः पटलः; 84B, इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे दुर्गारहस्ये मन्त्रप्रकाशो नाम दशमः पटलः। सम्पूर्णोऽयं दुर्गारहस्याख्यतन्त्रराजश्चेति। शिवम्।

IV. Matsyodara Tantra (Fol. 85–96) which deals with yoga.

Beginning :—

85A, ॐ श्रीदेव्युवाच ।

श्रुतं देव मया सर्व्वं यामलं ब्रह्मयामलम् ।
कीदृशन्तु भवेद्ध्यानं सकलं निष्कलं तथा ॥
कीदृशन्तु भवेत्तीर्थं शरीरस्थन्तु भैरव ।
एतत्पृच्छाम्यहं देव सारं विज्ञानमुत्तमम् ॥

Colophon :—

96A, इति श्रीपरमरहस्यं सर्व्वागमोद्धृतसारात्सारतरं मत्स्योदरतन्त्रं नाम योगशास्त्रं समाप्तम् ।

V. प्राणाग्निहोत्रतन्त्र which is also a work on yoga (Fol. 96–102).

Beginning :—

श्रीकार्त्तिकेय उवाच ।

अल्पवित्ता नरा ये च अग्निहोत्रं न कुर्व्वते ।
तेषां प्राणाग्निहोत्रन्तु प्रसादं कुरु शूलभृत् ॥
शरीरेऽस्मिन् ह्यत्वाग्रय(?) को यजमानः का पत्नी, क ऋत्विक्

... ...

ईश्वर उवाच ... ...

अस्मिन् शरीरे सप्ताग्नयो भवन्ति ।
मुखे चाहवनीयोग्निर्दक्षिणाग्निर्मनःस्थितः ।
हृदये गार्हपत्योऽग्नि र्नाभ्यामौपसदः स्मृतः ॥

Colophon :—

102A, इति शिवभट्टारकेण कुमारस्य कथितं प्राणाग्निहोत्रं तन्त्रं समाप्तम् ।

VI. Rudrākṣa Kalpa which speaks of the origin of Rudrākṣa and the religious merit resulting from wearing rosaries made of it (Fol. 102–104).

Beginning :—

ॐ देव्युवाच ।

मम विस्मयमुत्पन्नं रुद्राक्षस्य तु सम्भवम् ।
दर्शनात् स्पर्शनाद्वापि किं पुण्यं धारणादपि ॥

Colophon :—

इति रुद्राक्षकल्पः तन्त्रोक्तः समाप्तः ।
शुभमस्तु लेखकपाठकयोः । शुभं भवे श्रेयोऽस्तु ॥

5991.

4649. पिच्छिलातन्त्रम् । *Picchilātantram.*

Substance, country-made paper. 19 x 4 inches. Folia, 7. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 190. Character, modern Bengali. Appearance, discoloured. Incomplete.

This MS runs up to the end of the 12th chapter. The colophons represent this to be the first part (Pūrva-khaṇḍa) of the work. According to the post-colophon statement the 13th chapter was deliberately not copied as it dealt with what is called *bhūtaśuddhi*. The work is described in L. I. 295 and L. VI, 2188 which contain 21 and 14 chapters respectively. It deals principally with the worship of Kālī and incidentally gives incantations for various magic rites.

Last Colophon :—

इति पिच्छिलातन्त्रे पूर्व्वखण्डे द्वादशः पटलः ।

Post Colophon Statement :—

त्रयोदशपटलोऽत्र न लिखितः भूतशुद्धिप्रसङ्गात् । ॐ नमो दुर्गायै । ॐ विश्वेश्वराय नमः ।

5992.

3153. निबन्धमहातन्त्रम् । *Nibandhamahātantram.*

Substance, country-made yellow paper. 16×6 inches. Folia, 314. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 7,838. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

The present MS has been described in L. X. 4265. The work consists of two parts. The first part in 87 chapters is divided into two kalpas—Sārasvatakalpa (chapters 1–82) and Śyāmākalpa (chapters 83–87). The second part in 33 chapters is divided into five kalpas—Māheśa° (chapters 1–9), Gāṇeśa° (chapters 10–18), Vaiṣṇava° (chapters 19–25), Saura° (chapter 26) and Śākta° (chapters 27–33).

5993.

3456. आचारसारतन्त्रम् । *Ācārasāratantram.*

Substance, country-made paper. 15×3½ inches. Folia, 9. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 278. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in 5 chapters.

The work is called by different names in different places. In the beginning of the present MS it is called Mahācīnatantrakrama (अथ महाचीनतन्त्रक्रमो लिख्यते) । The last colophon (इत्याचारसारे महारहस्ये श्रीपार्वतीशिवसम्वादे चीनाचार-महातन्त्रे पञ्चमः पटलः) calls it Cīnācāra and states that it forms part of the Ācārasāra. The present MS runs up to the end of the fifth chapter of the work. IO. IV. 2563 contains 7 chapters. The work has been printed in the *Vividhatantrasaṃgraha* in five Paṭalas under the title Mahācīnācāratantra. Several verses given in Chatterji's edition of the work after the end of the fifth chapter are not found in any of the MSS of the work described here.

5994.

1640. *Ācārasāratantram.*

Substance, country-made paper. 9½ × 3 inches. Folia, 28. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 350. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1856. Appearance, old and worm-eaten. Complete in 7 chapters.

The first seven verses as found in the MS described above as well as in the India Office MS are not found here. The concluding verses of this MS agree with those of the India Office MS. The concluding verses of the three MSS described below, not found here or in the India Office copy, refer to the greatness of the Kaulas.

Post Colophon :—

अनिवेद्य यदा शक्तौ कुलद्रव्यं निवेशयेत् ।
देवताशापं आप्नोति तर्पणं निष्फलं भवेत् ॥
स्वशक्तिं परशक्तिं वा दीक्षितां गुरुमग्रतः ।
पाययित्वा पिबेत् द्रव्यमिति तन्त्रविदो विदुः ॥
सङ्केतं चापि योन्मत्तं यत्किञ्चित् वीरसाधनम् ।
कुलाचारं विना वत्स नैव सिद्धिप्रवर्त्तकम् ॥
समाप्तश्चायं ग्रन्थः ।
श्रीगुरुः पातु मे नित्यं पातु मे शङ्करः स्वयम् ।
श्रीदुर्गा पातु हृदयं हृदयानन्दरूपिणी ॥
संवत् १८५६ ।

5995.

2893. *Ācārasāratantram.*

Substance, country-made paper. 17½ × 4½ inches. Folia, 18. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 324. Character, modern Bengali. Appearance, fresh. Complete in 7 chapters.

The present MS contains Paṭalas I–VII.

5996.

132. *Ācārasāratantram.*

Substance, country-made paper. 18 × 3¼ inches. Folia, 5. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 95. Character, Bengali. Appearance, old. Incomplete.

This MS has been described in L. I. 470. It begins in the middle of the fourth Paṭala and runs up to the end of the seventh. The colophons of Paṭalas IV (fol. 1B) and V (fol. 3B) give the name of the work as Ācāratantra.

5997.

4189. मत्स्यसूक्तम् । *Matsyasūktam.*

Substance, country-made paper. 19¼ × 4 inches. Folia, 10. The first leaf is a restoration. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 650. Character, Bengali. Date, Śaka 1695 and B.S. 1180. Appearance old and discoloured. Complete in 10 Paṭalas.

L. II. 608 refers to a work of this name as a compilation and describes a MS which contains chapters 35–60. The old collection of MSS of the Society has a MS (No. I. G. 7) which generally agrees with the MS described in L and contains chapters 35–64 of the Uparibhāga section of the work dealing with *Aśauca*, *Prāyaścitta* and *Vratas* taken from various Purāṇas. The last colophon in the latter MS attributes the work to Halāyudha.

Beginnings and colophons of the different Paṭalas :—

Paṭala 1 :—

ॐ नमः शिवाय ॥

नन्दवटुक उवाच ।

विरूपाक्ष महायोगिन् सर्व्वतत्त्वहिते रत ।
तारायाः परमं कल्पं रहस्यं कथयस्व मे ॥

किं कृत्वा तु चतुर्व्वर्गं दृष्ट्वा दत्तं महानिधिं ।
तत्वेन कथय त्वं मे त्वत्प्रसादात् प्रष्टोस्म्यहम् ॥

पराशर उवाच ।

कुब्जिका नाम सा देवी सुप्रभा बहुरूपिणी ।
शवासना कर्त्तृहस्ता चतुर्व्वाहुसमन्विता ॥
नीलोदारवपुः श्यामा सर्व्वालङ्कारभूषिता ।
लिखेच्च यन्त्रकं मन्त्रं हरिद्राचन्दनेन वा ॥
2A, बलिं दत्त्वा तु सकलं रम्भापुष्पं घृतप्लुतम् ।
शालमत्स्यञ्च पाठीनं गोधामांसमनुत्तमम् ॥
अन्नञ्च मधुना युक्तं बलिं दद्यात्तु मन्त्रवित् ।
न्यासं कृत्वा तथा ध्यानं यन्त्रमुद्धृत्य यत्नतः ॥
विना यन्त्रञ्च मन्त्रञ्च कवचं मन्त्रशून्यतः ।
... ...
मन्त्रकाले च सततं भार्य्यां यत्नेन वर्ज्जयेत् ।
वर्ज्जयित्वा विष्णुकल्पं वर्ज्जयेत्तुलसीदलम् ॥
वर्ज्जयेन्मालतीपुष्पं वर्ज्जयेद्विष्णुसन्निधिम् ।
पूजाकाले तु संप्राप्ते वासुदेवं स्मरेत्तु यः ॥
पूजाफलं न चाप्नोति नरकं प्रतिपद्यते ।

2B, इति मत्स्यसूक्ते सिद्धसम्वादे महोग्रताराकल्पे प्रथमाद्यः पटलः ।

Paṭala II :—

पराशर उवाच ।

सामान्यकल्पं विधिवत् कथ्यमानमिदं परम् ।
पूजाकल्पं महोग्रायाः दुर्ल्लभं भुवनत्रये ॥

3B, इति मत्स्यसूक्ते ताराकल्पे द्वितीयः पटलः ।

Paṭala III :—

पराशर उवाच ।

जन्मसंस्कारजं नाम पुत्रे जाते प्रशस्यते ।

मन्त्राक्षरं पूजयित्वा कुम्भकादितरा स्थिरं ॥

4A, इति मत्स्यसूक्ते तृतीयः पटलः ।

Paṭala IV :—

पराशर उवाच ।

यत्र यत्र स्थि... ... ... ।

प्रदक्षिणा-नमस्कारं शरणं तत्र दीयते ॥

गोरक्ष उवाच ।

पुरा यदुक्तं विप्रर्षे सर्व्वव्या[धि]विनाशनम् ।

निश्चितं कथितं सर्व्वं विरूपाक्षेण ब्राह्मण ॥

यः शृणोति यथातथ्यं श्रुत्वा त्वच्च सुभक्तितः ।

स्वर्गं निदर्शयेदेव सर्व्वलोकहिते रत ॥

5A, इति मत्स्यसूक्ते ताराकल्पे चतुर्थः पटलः ।

Paṭala V :—

विरूपाक्ष उवाच ।

अथातः संप्रवक्ष्यामि पूजाविधिमनुत्तमम् ।

7B, इति मत्स्यसूक्ते ताराकल्पे पञ्चमः पटलः ।

Paṭala VI :—

विरूपाक्ष उवाच ।

एवं पूजां यथाशक्त्या कृत्वा वै साधकोत्तमः ।

वक्ष्येऽथ मन्त्रं विधिवत् परितोष्य यथा गुरुम् ॥

8A, इति मत्स्यसूक्ते षष्ठः पटलः ।

Paṭala VII :—

पराशर उवाच ।

विरूपाक्ष महायोगिन् सर्व्वसत्त्वहिते रत ।
सन्देहं मम तं छिन्धि कृपया कृपणप्रिय ॥
एषा विद्या महाविद्या भुक्तिमुक्तिफलप्रदा ।
हठात् सिद्धिं न सिध्यन्ति साधकास्तु कथं मुने ॥

विरूपाक्ष उवाच ।

महाचीनक्रमावाप्ता तारिणी शीघ्रसिद्धिदा ।
न चेत् सिद्धिं न विन्दन्ति जनाः कल्पशतैरपि ॥

9A, इति मत्स्यसूक्ते सप्तमः पटलः ।

Paṭala VIII :—

अथान्यत् संप्रवक्ष्यामि तारायाः वीरसाधनम् ।
प्रातः शुचिरथाचान्तः सुखासीनो गुरुं स्मरेत् ॥

... ...

ततः सायं श्मशानस्थ मृतमानीय साधकः ।
प्रथमेन च बीजेन सर्व्वाङ्गं लेपयेत्ततः ॥

9B, इति मत्स्यसूक्ते अष्टमः पटलः ।

Paṭala IX :—

विरूपाक्ष उवाच ।

अथ भेदान् प्रवक्ष्यामि तारिण्याः सर्व्वसिद्धिदान् ।
येषां विज्ञानमात्रेण जीवन्मुक्तश्च साधकः ॥

10A, इति मत्स्यसूक्ते नवमः पटलः ।

Paṭala X :—

नन्दवटुकपराशरावूचतुः ॥
विरूपाक्ष महायोगिन् सम्यग् योगो धृतस्त्वया ।
सम्यक् च कथितो योगो न ताराक्रम उत्तमः ॥
किमुच्यते महाबाहो एकलिङ्गं चतुष्पथः ॥

विरूपाक्ष उवाच ।

चतुष्कोणान्तरे यत्र सल्लिङ्गं दृश्यते परम् ।
एकलिङ्गं विजानीयात् तत्र सिद्धिरनुत्तमा ॥
चतुष्पथं विजानीयात् मुद्राख्ये नारिणीश्मिला (?) ।
तत्र यत्नेन गन्तव्यं जप्तव्यं सिद्धिकाङ्क्षिभिः ॥

इति विरूपाक्षविरचिते मत्स्यसूक्ते सिद्धसंवादे महोग्रताराकल्पे दशमः पटलः ।

Post Colophon :—

श्रीगुरवे नमः ।

लिखितं श्रीसदाशिव देवशर्म्मणः स्वाक्षरमिदं सन ११८० साल शकाब्दाः १६६५ ।

5998.

3190. परमानन्दतन्त्रम् । *Paramānandatantram.*

Substance, European foolscap paper. 13×3 inches. Folia, 156. Lines, 5, 6 on a page. Extent in ślokas, 3,600. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in 25 ullāsas.

It belongs to the school of Śrīvidyā. The Tantra speaks of itself as deceptive in object. Bhairava is ordered by Śankara to write Tantras with a view to delude the people of the iron age who are given to sensuousness and debauchery, so that they may, through their vicious propensities, be eager to accept the Tantra for their religion and be hurried down into degeneration. The present work does not agree with the *mantrakhaṇḍa* section of the work of the same name described in *Mad.*, XII, 5657, 5670–2.

Beginning :—

अनाद्यनन्तमानन्दमप्रतिष्ठं परं शिवम् ।
यदन्तर्भाति तत्त्वानां चक्रं तं प्रणमाम्यहम् ॥

श्रीदेव्युवाच ।

महेश देव देवेश विश्वकारण वल्लभ ।
त्वन्मुखात्तु मया देव तन्त्राणि बहुशः पुरा ॥
वैष्णवानि च शैवानि सौरगाणपतानि च ।
शाक्तान्यनेकरूपाणि विविधाचारकाण्यपि ॥
संश्रुतानि तथाप्यद्य परमानन्दसंभवः ।
नैव जातोऽतिगहनभावात्कर्मिश्रणादपि ॥
तस्मादद्य महादेव सुन्दर्यास्तन्त्रमुत्तमम् ।
सुव्यक्तं सुव्यवस्थञ्च परमानन्ददायकम् ॥
कृपया वद मे देव यद्यहं तव वल्लभा ।

श्रीभैरव उवाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि सुन्दरीतन्त्रमुत्तमम् ॥
एतत्तन्त्रपरायणाच्च तव चापि महेश्वरि ।
यस्माच्च जायते देवि परमानन्दसंभवः ॥
तस्मात्तन्त्रमिदं प्रोक्तं परमानन्दसंज्ञितम् ।
पुरा कैलासशिखरे प्रोक्तवान् शङ्करः स्वयम् ॥
कदाचिद्देव्यहं तत्र स्थितस्तत्सेवनोद्यतः ।
पराशक्तिमहायस्य चन्द्रचूडस्य पार्श्वतः ॥
तदा विरिञ्चिविष्ण्वीशसेवितः परमेश्वरः ।
ब्रह्मादीनुक्तवान् देव भवन्तः सर्व्व एव हि ॥
नानाविधानि तन्त्राणि नानाकामप्रदानि च ।
कलौ सर्व्वमनुष्याणां कामोपहतचेतसाम् ॥
मोहकानि विचित्राणि कुर्व्वन्तु द्रुतमेव हि ।
एवं महेशेनाज्ञप्ताः स्वयम्भ्वाद्याः प्रणम्य तम् ॥
गतास्ततोऽहमाज्ञप्तस्तेन देवेन शम्भुना ।
त्वं भैरवगणैर्युक्तः कुरु तन्त्राण्यनेकशः ॥
पृथग् नानाविधानीति ततोऽहं प्रणिपत्य तु ।
बद्धाञ्जलिः प्रोक्तवान् तं देवदेवं जगत्पतिम् ॥

भगवन् देव चित्तं मे जातशङ्काकलङ्कितम् ।
तदाज्ञां देहि किञ्चित्त्वां पृच्छामि परमेश्वरम् ॥
ततः परशिवेनाहमाज्ञप्तो वद वत्सक ।
इत्यथाहमुवाचेदं वचश्श्रुत्वा महेश्वरि ॥
भगवन् करुणासिन्धुस्त्वं लोकस्य हिते रतः ।
किमर्थं लोकमोहाय आज्ञापयसि शङ्कर ॥
अथ देव उवाचेदं श्रुत्वा भैरव तत्त्वतः ।
न मे द्वेष्योऽस्ति न परः प्रियोऽस्ति जगतीतले ॥
उदासीनो ह्यसङ्गोऽहं शान्तमूर्त्तिरनुत्तरः ।
मामजानन्त एते वै लोकाः संचितकर्म्मणाम् ॥
नानाविधानां पाकेन भोगेषु नियतं रताः ।
तान् मोहयितुमेवैषा मम वामाङ्कसंगता ॥
स्वातन्त्र्यशक्तिर्मायाख्या महादुर्घटकारिणी ।
ममाज्ञारूपमापन्ना ब्रह्मादिषु निविश्य सा ॥
उद्भावयति तन्त्राणि नानाफलयुतानि वै ।
तेषां कर्म्मोपभोगाय पुनः पुनरनेकधा ॥
कलिधर्म्मप्रवृद्ध्यर्थं लोकाः कामपरायणाः ।
दुष्पूरकामलोभेन हतचित्ता दुराशयाः ॥
विषयाभिमुखास्तस्याः स्त्रीधनेच्छाः सदाऽशुभाः ।
आलोक्य तानि तन्त्राणि मोहात् पण्डितमानिनः ॥
मन्मायापहृतज्ञाना गुरुहीना गुरुद्रुहः ।
तत्तत्तन्त्रसदंशेषु मोहेनान्धीकृता जडाः ॥
असदंशेष्वेव जनाः प्रवृत्ताः कामनापराः ।
तदाशयमविज्ञाय मूढास्तत्कर्म्मसंरताः ॥
अन्ते तत्कर्म्मपाकेन विहता बहुधा नराः ।
अन्धं तमो विशन्त्येते सर्व्वे एवात्र मानवाः ॥

End :—

अद्वैतविद्यां श्रीविद्यां परमानन्दरूपिणीम् ।
विज्ञाय पुरुषार्थैं[र्न] स्वगल्यां पिबत्[य]सौ ॥
तस्मादेतत् प्रयत्नेन गोपनीयं महेश्वरि ।
यदिदं पशवे देवि निन्दकाय समर्पयेत् ॥
एतत्तन्त्रं पठन् देवि लिखंश्चापि प्रपूजयन् ।
देवताप्रीतिमाप्नोति पुरुषार्थान् समश्नुते ॥

Colophons of the different chapters :—

2B, इति श्रीमत्परमानन्दतन्त्रे भैरवदेवीसंवादे तन्त्रावतारो नाम प्रथमोल्लासः; 4A, इति श्रीमत्परमानन्दतन्त्रे तन्त्रभेदनिर्णयो नाम द्वितीयोल्लासः; 5B, ०श्रीविद्यास्वरूपकथनं नाम तृतीयोल्लासः; 8B, ०बालामन्त्रोद्धारादिकथनं नाम चतुर्थोल्लासः; 10A, ०बालासन्ध्यान्तविधिकथनं नाम पञ्चमोल्लासः; 14B, ०द्वारपूजादिन्यासान्तकथनं नाम षष्ठोल्लासः; 18B, ०सप्तमोल्लासः; 28A, ०अष्टमोल्लासः; 32B, ०नवमोल्लासः; 37A, ०दशमोल्लासः; 41A, ०एकादशोल्लास; 51A, ०द्वादशोल्लासः; 61B, ०त्रयोदशोल्लासः; 76B, ०चतुर्दशोल्लासः; 94B, ०पञ्चदशोल्लासः; 100B, ०षोडशोल्लासः; 107B, ०सप्तदशोल्लासः; 114A, ०अष्टादशोल्लासः; 118A, ०एकोनविंशतितमोल्लासः; 122B, ०विंशतितमोल्लासः; 133A, ०एकविंशतितमोल्लासः; 135B, ०द्वाविंशोल्लासः; 145A, ०काम्यविधिस्त्रयोविंशतितमोल्लासः; 155A, ०चतुर्विंशोल्लासः; 156A (the last colophon) इति श्रीपरमानन्दतन्त्रे भैरवदेवीसंवादे सर्व्वतन्त्रसारे पञ्चविंशोल्लासः समाप्तः ।

5999.

3601. सिद्धलहरीतन्त्रम् । *Siddhalaharītantram.*

Substance, country-made paper. 16¼ × 3¼ inches. Folia, marked 1 to 28 on the right hand side, and 190 to 217 on the left hand side. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 560. Character, modern Bengali. Appearance, fresh. Complete in nine chapters.

The work deals with the details of the worship of Kālī and the mystic significance of the fifty letters of the Sanskrit alphabet. It is generally in the form of an interlocution between Jātūkarṇa and Nārada though interlocutions between Pārvatī and Śiva as also between Subhagā and Nārada are also occasionally met with. *Gautamī Tantra* is referred to in fol. 11A (यद्मोक्तं गौतमीतन्त्रे नान्यतन्त्रेषु तद्वद).

Beginning, giving contents of the work :—

जातूकर्णं उवाच ।

विफलो बीजहीनश्च सन्दिग्धोऽस्तमितस्तथा ।
मन्त्रवत्ते न सिध्यन्ति स्याद्गुरुः शब्दघातकौ ॥
ब्रह्मपुत्र महाभाग मदर्थं चास्य मे वद ।

नारद उवाच ।

प्रफुल्लकलिकाबीजं बीजद्वयमितीरितम् ।
रजः-सत्त्व-तमोपेतं चन्द्रबिन्दुसमन्वितम् ॥
प्रफुल्लं ब्रह्मवाक्येषु कथितं भक्तितस्तव ।
कालिका केरलीवर्णा अष्टमिद्धिस्त्रयो गुणाः ॥
विशेषज्ञान वक्ष्यामि यच्छ्रुतं(?) शिववक्त्रतः ।
रामकृष्णास्तथा विष्णुः शिवो दुर्गा च कालिका ॥
त्रिपुरा भैरवी लक्ष्मी[स] तारा च बगलामुखी ।
चतुर्थ्यन्तं नमोऽन्तेन मन्त्रविद्याः पृथक् पृथक् ॥
एतेषां मन्त्रविद्यानां आद्यन्ते मुनिनन्दन ।
प्रफुल्लं यदि नो विप्र तद्रूपं विफलं द्विज ॥

End :—

नवलक्षमहाविद्याः कालिकायाः सुदुर्लभाः ।
सर्व्वासां चैव विद्यानां भाग्डारं द्वाविंशदक्षरी ॥
कामराजात् समुद्भूता द्वाविंशत्यक्षरी परा ।
द्वाविंशत्यक्षरी चैव नवलक्षादिनिर्गता ॥

द्वाविंशदद्भुता विद्या कवचेषु निरूपिता ।
प्रधानां मन्त्रलक्षाणां द्वात्रिंशन्मुनिनन्दन ॥
किं बहूक्त्या महाभाग गच्छामि व्याससन्निधिम् ।
इत्युक्त्वा प्रययौ शीघ्रं नारदो व्याससन्निधिम् ॥

After the ninth chapter there occurs an extract (Fol. 27B) in the form of an interlocution between Śiva and Pārvatī. It is not known if this is also a part of the present work.

This section begins as follows:—

देव्युवाच ।
देव देव महादेव सर्वागमविशारद ।
अधुना देवदेवेश महाशरदर्गनिर्णयम् ॥
तत्त्वं रूपञ्च ध्यानञ्च कथयस्व दयानिधे ।

6000.

10608. नारसिंहकल्पम् । *Nārasiṁhakalpam.*

Substance, country-made paper. $10\frac{3}{4} \times 4\frac{1}{4}$ inches. Folia, 22. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 594. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete in eight chapters.

It deals with the worship of Nṛsiṁha, a form of Viṣṇu.

Beginning :—

ॐ विशुद्धविज्ञानघनस्वरूपं
विज्ञानविश्राणनबद्धदीक्षम् ।
दयानिधिं देहभृतां शरण्यं
देवं हयग्रीवमहं प्रपद्ये ॥
या वैष्णवी सुखसदद्वयबोधरूपा
भूम्यादिपञ्चकतया बहुधा विभिन्ना ।
तां षोडश-द्वितयनस्वनृसिंहमूर्त्तिं
तां मूलशक्तिममलां प्रणतोस्म्युदारां ॥

योऽसौ नित्यविशुद्धनिर्गुण-सदानन्दाद्वयज्ञानभूः

साक्षात्सत्त्वमयीमवाप स हरिः श्रीनारसिंहीं तनुम् ।

मूलाहङ्कृतिखण्डिनीं कवलय[न्] संसारघोराम्बुधि-

दोर्दण्डालनघ्नीतलामृतसरित्पूरं सुखायास्तु नः ॥

प्रणिपत्य जगन्नाथं चराचरगुरुं हरिं ।

वक्ष्ये प्रयोगं मन्त्रस्य नृसिंहानुष्टुभः शुभम् ॥

आत्मयोनिं पुरा देवं नारदः परमेष्ठिनम् ।

पादौ प्रणम्य पप्रच्छ यथावत् परिचर्य्यया ॥

नारद उवाच ।

संसारसागरे घोरे विषयग्राहसङ्कुले ।

जन्मम्रत्युजराग्राह-दुःखशोकतरङ्गिणि ॥

... ...

अस्मिन् भवार्णवे पुण्यहयानावं दिशामल(?) ।

मनश्चक्र-महावर्त्ते भ्रमन्तं भयविह्वलम् ॥

अनाथमार्त्तं विचक्तं पाहि मां शरणागतम् ।

यथाहमस्मात् संसारादनादेरतिदुस्तरात् ॥

आत्मानमुद्धरिष्यामि तथा मे साधु चिन्त्यताम् ।

नो परोक्षं तवैवास्ति त्रिषु लोकेषु किञ्चन ॥

... ...

ब्रह्मोवाच ।

शृणु वत्स महाभाग जन्तूनां दुःखकारणम् ।

समासेन प्रवक्ष्यामि रहस्यं ह्येतदुत्तमम् ॥

येरनभ्यर्चितो विष्णुः सर्व्वभूतेश्वरेश्वरः ।

कर्मणा मनसा वाचा तैरेवं दुःखमाप्यते ॥

Colophons of the different chapters :—

3B, इति श्रीनारसिंहकल्पे वैरिञ्चे प्रथमः पटलः; 6A, इति द्वितीयः पटलः; 8A, इति तृतीयः पटलः; 11B, इति चतुर्थः पटलः; 13B, इति नारसिंहे वैरिञ्चे पञ्चमः पटलः; 16B, इति वैरिञ्चे षष्ठः पटलः; 17B, ०सप्तमः पटलः; 22A इति श्रीनारसिंहे वैरिञ्चे कल्पेऽष्टमः पटलः। समाप्तश्चायं कल्पः।

6001.

1903. देवीरहस्यतन्त्रम्। *Devīrahasyatantram.*

Substance, country-made paper. 10 × 4 inches. Folia, 25. Lines, 4 on a page. Extent in ślokas, 621. Character, Nāgara. Appearance, old. Incomplete.

The present MS as also another one of the same work have been described respectively in L. X. 4160 and HPR. II. 251. In the latter the work is represented as a part of the Rudrayāmala. The work deals with the worship of the Sun-God. For a different work called *Devīrahasya* which is also stated to belong to the Rudrayāmala, cf. No. 5880 above.

The present MS contains five chapters (31st to 35th) of the Devīrahasyatantra.

Colophons of the different chapters :—

5A, इति श्रीदेवीरहस्यतन्त्रे सूर्यपटलाख्यं नाम एकत्रिंशपटलः।

14A, ०सूर्यपूजापद्धतिवर्णनं नाम द्वात्रिंशः पटलः।

16A, ०वज्रपञ्जरकवचव्याख्या नाम त्रयस्त्रिंशः पटलः।

23B, ०सूर्यनामसहस्राख्यं नाम चतुस्त्रिंशः पटलः।

25A, ०परमार्थस्तोत्राख्यानं नाम पञ्चत्रिंशः पटलः।

6002.

2817. राधातन्त्रम् । *Rādhātantram.*

Substance, country-made paper. 18½ × 3½ inches. Folia, 39. Lines, 7 to 10 on a page. Extent in ślokas, 1,500. Character, Bengali. Appearance, worm-eaten and discoloured. Complete in 35 chapters.

The *Tantrasaṃgraha* and *Sulabhatantraprakāśa* editions of this Tantra as also the edition of it as published by Kamakhya Nath Mukherji (Calcutta, 1283 B.S.) are complete in 32 Paṭalas while the present MS as well as the following one are complete in 35 chapters each.

It relates to the Kaula cult as practised by Rādhā and Kṛṣṇa, the company of Rādhā—a Śakti, ensuring the success of Kṛṣṇa in his rites. Padminī, the *Dūtī* of Tripura-sundarī, is born by command of the goddess as the daughter of Vṛṣabhānu and Śrī Kṛṣṇa accepts her as his Śakti.

6003.

3474. *Rādhātantram.*

Substance, country-made paper. 11½ × 4 inches. Folia, 88. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 1,500. Character, Bengali. Date, B.S. 1214. Appearance, discoloured. Complete in 35 Paṭalas.

Post Colophon :—

तत्र श्रीव्रजमोहन सेनस्य मोः पाँचपाड़ा । सन १२१४ साल ११६ कार्त्तिक ।

6004.

675. गौतमीयतन्त्रम् । *Gautamīyatantram.*

Substance, country-made paper. 13 × 5 inches. Folia, 108. Lines, 6, 8 on a page. Extent in ślokas, 2,160. Character, Bengali. Appearance, tolerable. Complete in 31 chapters.

This is a well-known Vaiṣṇava Tantra which in 34 chapters has been published with a Bengali translation by the Basumati Press of Calcutta (1334 B.S.). The work in 32 chapters has been published in the *Tantrasaṃgraha* and *Sulabhatantraprakāśa.* The present MS contains chapters I–XXXI. The Vaṅgīya Sāhitya Pariṣat MS of the work contains chapters I–XXXII.

6005.

234. गुह्यातिगुह्यतन्त्रे विद्योत्पत्तिः । *Vidyotpatti from the Guhyātiguhyatantram.*

Substance, country-made yellow paper. Folia, 6. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 138. Character, Bengali. Date, Śaka 1729. Appearance, old. Complete.

The present MS has been described in L. I. 448. The work has also been described in L. I. 334. It deals with the importance and worship of the different forms of Śakti.

Beginning :—

सत्ये काली च श्रीविद्या कमला भुवनेश्वरी ।
सिद्धविद्या महेशानी चिशक्तिः कमला शिवे ॥
महाविद्या सत्ययुगे मातङ्गी भैरवी शिवे ।
धूमावती च विद्या स्यात्त्रेतायां श‍ृणु पार्व्वति ॥
काली तारा सुन्दरी च सिद्धविद्या प्रकीर्त्तिता ।
मातङ्गी कमला लक्ष्मीर्महालक्ष्मीः प्रकीर्त्तिता ॥
धूमावती भैरवी च विद्यात्रेन महेश्वरि ।
द्वापरे कालिका तारा रोचनी भैरवी तथा ॥
सिद्धविद्या महेशानि सुन्दरी भैरवी तथा ।
धूमावती महाविद्या मातङ्गी कमला तथा ॥

विद्यात्वेन महेशानि कली काली तु केवला ।
काली तारा छिन्नमस्ता महाविद्या कली मता ॥
सुन्दरी भैरवी लक्ष्मीर्मातङ्गी भुवनेश्वरी ।
महाविद्या महेशानि धूमा च वगला शिवे ॥
विद्यात्वेन महेशानि कली संपरिकीर्त्तिता ।
एवं प्रकृतिभेदेन भेदास्तु प्रकृतिर्दश ॥
प्रकृतिर्विष्णुरूपा स्यात् पुरुषश्च महेश्वरः ।
कृष्णमूर्त्तिः कालिका स्यात् राममूर्त्तिस्तु तारिणी ॥
छिन्नमस्ता नृसिंहः स्यात् वामनी भुवनेश्वरी ।
जामदग्न्यः सुन्दरी स्यात् मीनो धूमावती भवेत् ॥
बाला कूर्म्ममूर्त्तिः स्याद्वलभद्रश्च भैरवी ।
महालक्ष्मीर्भवेद्बुद्धो दुर्गा स्यात् कल्किरूपिणी ॥
स्वयं भगवती काली कृष्णस्तु भगवान् स्वयम् ।

Post-Colophon statement :—

शकाब्दाः १७२९ ।
ग्रहपक्षस्य सप्तैके मासे राधे भृगोर्दिने ।
विद्योत्पत्तिः सम्पूर्णा शाके सिद्धिप्रदायिनी ॥

6006.

204. सरस्वतीतन्त्रम् । *Sarasvatītantram.*

Substance, country-made yellow paper. Folia, 5. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 153. Character, Bengali. Appearance, old. Complete in six chapters.

The work deals with the essential rites connected with *japa* or the muttering of mantras. The present MS, containing chapters I–VI, has been described in L. I. 447. L. I. 261 describes another MS of the work. The

work has been edited in six chapters by Girishchandra Vedāntatīrtha and Satischandra Siddhāntabhūṣaṇa (Rajshahi, 1323 B.S.). It refers (Fol. 2A) to *Gaṅgāgama* and *Rudrayāmala*.

6007.

10221. *Sarasvatītantram.*

Substance, country-made yellow paper. 13 × 5¼ inches. Folia, 5. Lines, 14 on a page. Extent in ślokas, 140. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The present MS contains chapters I–VII inclusive. After the seventh Paṭala there are two ślokas regarding Kullukā mantra. The seventh Paṭala deals with *Yonimudrā*; the beginning and end of it run as follows:—

Beginning:—

ईश्वर उवाच ।

योनिमुद्राविधानं हि वक्ष्ये तन्त्रानुसारतः ।
कृतेन दिनैकेन सर्वपापप्रणाशनम् ॥

End:—

सेयं मयोक्ता खलु योनिमुद्रा
बन्धस्तु देवैरपि दुर्लभोऽस्याः ।
अनेन बन्धेन न साध्यते यत्
नास्त्येव तत् साधका दूरत वस्तु ॥
इति योनिमुद्रा ।

6008.

5035. *Sarasvatītantram.*

Substance, country-made yellow paper. 16 × 3½ inches. Folia, 6. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 140. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in six Paṭalas.

The work is called *Sārasvatatantra* in the colophons of this MS.

6009.

4618. कैवल्यतन्त्रम् । *Kaivalyatantram.*

Substance, country-made yellow paper. 19¾ × 4¼ inches. Folia, 7. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 168. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in five Paṭalas.

The work has been described in L. I. 265. It deals with the use of the *pañcatattvas*, e.g., fish, meat, wine, etc. in the Tantras.

6010.

174. *Kaivalyatantram.*

Substance, country-made paper. 14 × 3½ inches. Folia, 9. Lines, 6, 7 on a page. Extent in ślokas, 162. Character, Bengali. Appearance, old. Complete in five Paṭalas.

Same as above.

6011.

4188. कुमारीतन्त्रम् । *Kumārītantram.*

Substance, country-made paper. 18 × 4¼ inches. Folia, 6. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, Bengali. Appearance, old. Complete in nine chapters.

The present MS has been described in HPR. III. 66. According to the last colophon of the present MS it comprises the first part (Pūrvabhāga) of the work and deals with the worship of Kālī (*Kālīkalpa*).

6012.

5621C. *Kumārītantram.*

Substance, palm leaf. $14 \times 1\frac{1}{4}$ inches. Folia, 55 to 68. Lines, 4 on a page. Extent in ślokas, 225. Character, Uḍiyā. Appearance, good. Complete in nine chapters.

Same as above.

6013.

4670. *Kumārītantram.*

Substance, country-made paper. 16×6 inches. Folia, 7. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete in nine chapters.

Same as above.

6014.

3453. *Kumārītantram.*

Substance, country-made paper. $14\frac{1}{2} \times 3\frac{3}{4}$ inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 225. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete in nine chapters.

Same as above.

6015.

5882B. कुलप्रकाशतन्त्रम् । *Kulaprakāśatantram.*

Substance, country-made paper. $8\frac{3}{4} \times 6$ inches. Folia, 3. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 36. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

The MS contains only an extract from the *Kulaprakāśa Tantra* and describes the śrāddha ceremony of a Kaula. A *paddhati* for the *śrāddha* is also appended.

Beginning :—

श्रीगणेशाम्बागुरुभ्यो नमः ।

कुलप्रकाशतन्त्रे ।

कुलश्राद्धं प्रवक्ष्यामि कौलधर्म्मोत्तमोत्तमम् ।
उपासकानां शुद्धानां शिवसान्निध्यकारकम् ॥
भूताष्टम्योः पूर्णिमायां वासरे शुक्रभौमयोः ।
+ + + तिथौ वापि पुष्ये पैत्ते कुहूदिने ॥
आमन्त्र्य ब्राह्मणान् शुद्धान् कुलाचारादितत्परान् ।
ब्रह्मनिष्ठान् यतीन् शान्तान् दीक्षितान् गुरुतत्परान् ॥
ज्ञातः ज्ञातान् समाहूय कौलश्राद्धं समाचरेत् ॥

Colophon :—

इति कुलपार्व्वणश्राद्धम् ।

6016.

4671. **कालीकुलामृततन्त्रम् ।** *Kālīkulāmṛtatantram.*

Substance, country-made paper. 17¼ × 6 inches. Folia, 26. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 1,150. Character, Bengali. Date, Śaka 1727. Appearance, discoloured. Complete in fifteen Paṭalas.

The work deals principally with the worship of Kālī and with the worship of Tārā in a general way.

Beginning :—

ॐ नमो भवान्यै ।

कैलासशिखरे रम्ये नानासुखसमाकुले ।
सर्व्वर्त्तुकुसुमाकीर्णे नानापक्षिसुनादिते ॥
... ...
... ...

कालीकुलामृतं तन्त्रं प्रसङ्गात् कथितं प्रभो ।
विस्तारेण महाभाग कथ्यतां यदि मे कृपा ॥
विद्याराज्ञाश्च उद्धारं वर्णावर्णान् यथायुतान् ।
ऋषिच्छन्दो देवताश्च बीजं शक्तिश्च कीलकम् ॥
विनियोगं यदर्थञ्च ध्यानपूजादिकं क्रमात् ।
स्तोत्रञ्च कवचञ्चास्याः साधनञ्च यथाक्रमम् ॥
कथयस्व महाभाग यद्यहं तव वल्लभा ।

श्रीभैरव उवाच ।

शृणु पार्व्वति वक्ष्यामि भैरवि प्राणवल्लभे ।
अतिगोप्या महागुह्या सारात्सारतरा परा ॥

End :—

अन्यतन्त्रेषु कापद्यं मम सर्व्वत्र वर्त्तते ।
नात्र किञ्चिन्महादेवि सत्यमेतद्ब्रवीमि ते ॥
सत्यं सत्यं पुनः सत्यं सिद्धिरत्रैव कीर्त्तिता ।
इति ते कथितं सर्व्वं नान्यदस्त्यवमक्ति ते ॥

Last Colophon :—

इति श्रीकालीकुलामृततन्त्रे पञ्चदशपटलः समाप्तः ।

Post Colophon Statement :—

शुभमस्तु शकनरपतेरतीताब्दाः १७२७ । ३ ॥

6017.

10610. आनन्दार्णवतन्त्रम् । *Ānandārṇavatantram.*

Substance, country-made paper. 11×5 inches. Folia, 12. Lines, 16 on a page. Extent in ślokas, 480. Character, Nāgara. Appearance, old and discoloured. Complete in 10 Paṭalas.

The work deals with the worship of Śrīvidyā. It has no connection with the *Ānandatantra* (IO. IV. 2541.)

Beginnings of the different Paṭalas :—

Paṭala I :—

श्रीगुरु ऐक्यानन्दपादुकां पूजयामि नमः ॥

श्रीमत्कैलासशैलाग्रे कल्पवृक्षमहीतले ।

प्राह रत्नासनासीनं सर्व्वज्ञं सर्व्वमङ्गला ॥

सर्व्वमङ्गला उवाच ।

श्रुतं विधानं विद्यायाः साङ्गोपाङ्गसविस्तरम् ।

स्वतन्त्रैरन्यतन्त्रैश्च यथा यथा निरूपणम् ॥

अनन्वयैरन्यरूपैरन्योन्य[ा]दिमतक्रमैः ।

असंप्राप्यैकरूपत्वात् सन्देहो जायते मम ॥

अप्यपरेषु तन्त्रेषु यत् पुरोक्तं शिव त्वया ।

तथा चरितुमत्यन्तमशक्यं योगिनामपि ॥

प्रतितन्त्रे विशेषोऽस्ति तत्तदाकलनं यदि ।

तद्विधावक्षमः साक्षात् सर्व्वज्ञोप्यतिविस्तरात् ॥

तस्मात्तत् श्रोतुमिच्छामि साङ्गोपाङ्गानुशासनम् ।

सारं समस्ततन्त्राणां प्रशस्तं नातिविस्तरम् ॥

शुष्कत्वात्तपसश्छाद्यमाद्वैत्वादपथं तदा ।

पथद्वयचरं मार्गं मंगलावहमुत्तमम् ॥

सर्व्वसिद्धिकरं सर्व्वपुरुषार्थैकसाधनम् ।

विधानं सर्व्वविद्यानां बोधनं पापनाशनम् ॥

विद्यास्वरूपमुद्धारचक्रजन्माक्षरक्रमम् ।

तयोरैक्यानुसन्धानमशेषमद्वैतकं वद ॥

श्रीसर्व्वज्ञ उवाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि तव प्रश्नानुरूपकम् ।

नारायणाय कल्पादौ श्रिया संसूचितं क्रमम् ॥

रूपं त्रिपुरसुन्दर्य्या विद्याया हृदयं परम् ।

चक्रराजमदः साक्षाद्विधानं विश्वदुर्लभम् ॥

सकृदाचरणेनैव लभते विधिनामुना ।
बहुकालतपोलभ्यं फलं प्रोक्तं प्रकल्पितम् ॥
अयं मेरुरिति ख्याते विधिर्वाञ्छान्तरात्मके ।
अनेन विधिनाराध्य हरिर्विश्वेशतां ययौ ॥
आनन्दार्णवनामापि तन्त्रं कल्याणसंज्ञितम् ।
संकल्पसिद्धिदं देवि पुरुषार्थैकसाधनम् ॥
वक्ष्याम्यपारं संक्षिप्य तन्त्रं श्रुतिमयोक्तिभिः ।
शृणु सुन्दरि सूक्ष्मधिया निर्द्धार्य्य सादरम् ॥
बाला ब्रह्मात्मिका विद्या कुमारी वैष्णवी परा ।
युवती शाम्भवी देवी रजःसत्त्वतमोगुणैः ॥
वाग्भवानुगता बाला कुमारी मन्मथात्मिका ।
युवती शक्तिजा देवि वह्न्यर्केन्दुमहोदयात् ॥
तस्मान्नारायणी विद्या सात्त्विका मन्मथात्मिका ।
सूर्य्यतेजोमयी देवी कुमारी विश्वपालिनी ॥

Paṭala II (Fol. 1B) :—

चक्रजन्मक्रमं वक्ष्ये देवेश्युद्धारपूर्व्वकम् ।
यस्य विज्ञानमात्रेण पूजाफलमवाप्नुयात् ॥
बिन्दुत्रिकोणाष्टकोणं द्विदशारमनुच्छदम् ।
वसुराजासभूबिम्बत्रयं श्रीचक्रमीरितम् ॥

Paṭala III (Fol. 2B) :—

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि दीक्षाकरणमव्ययम् ।
अन्तर्मेरुक्रमन्यासानेकोक्त्या तात्समाचरेत् ॥
विद्याखण्डत्रयोपेतां त्रिपीठाख्यदलान्तरे ।
कामरूपकजालंध्र-पूर्णाभूपूरसंज्ञकान् ॥

Paṭala IV (Fol. 3B) :—

अथ चक्राणि चक्रेभ्यो विद्याश्चैव विभूतयः ।
शृणु देवि पुराप्रोक्तमेरुणा चोदितं क्रमात् ॥

भूबीजात् अक्षरा जाता श्रीकण्ठा गुणशालिकाः ।
वाक्काम-शक्त्यादिगुणा दशाष्टदशरूपिणः ॥

Paṭala V (Fol. 4B) :—

अथ वक्ष्यामि देवेशि नवयोन्यंकि[तं] परम् ।
त्रयश्चत्वारिंशदस्रचक्रं पद्मस्वरूपकम् ॥

Paṭala VI (Fol. 5B) :—

अथ वक्ष्यामि देवेशि दीक्षितो गुरुणा सता ।
प्रातरुत्थाय शिरसि यजेत् श्रीगुरुपादुकाम् ॥

Paṭala VII (Fol. 7B) :—

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि विद्यायाः साधनं परम् ।
मङ्गलाचारसम्पन्नो जपेद्विद्या त्रिलक्षणाम् ॥

Paṭala VIII (Fol. 8B) :—

अथ वक्ष्यामि वाक्सिद्धिप्रमुखाखिलकल्पयन् ।
शुक्लां वा लोहितां देवीं पुस्तकाक्षस्रगुज्ज्वलाम् ॥
वराभयकरां ध्यायेद्विद्यां वाचा जपेत् प्रिये ।
वेदवेदपि तद्यन्त्रं देवि तद्विद्यया सह ॥

Paṭala IX (Fol. 9A) :—

अथ वक्ष्यामि देवेशि मालामन्त्रं द्विधा मतम् ।
वर्णमाला रश्मिमाला सद्यः फलकरं शुभाम् ॥

Paṭala X (Fol. 10B) :—

वक्ष्ये शेषरहस्याख्यमशेषक्रमदायिका ।
शक्तिं कल्याणविद्यायाश्चक्रमन्यस्य शक्तिगाम् ॥

Last Colophon :—

इति श्रीमद् आनन्दार्णवतन्त्रे कल्याणचतुःशतीसंहितायां रहस्य-
कथनं नाम दशमः पटलः ।

In the colophons of the sixth and the last Paṭala the work is also called चतुःशती संहिता ।

6018.

169. ज्ञानतन्त्रम् । *Jñānatantram.*

Substance, country-made yellow paper. 18 × 3½ inches. Folia, 8. Lines, 6-7 on a page. Extent in ślokas, 83. Character, Bengali. Appearance, old. Complete in nine chapters.

The present manuscript has been described in L. I. 444.

This MS has nine chapters. A tenth chapter is found in HPR. I. 124. It is in the form of an interlocution between Śiva and Nārada.

6019.

1851. योगिनीतन्त्रम् । *Yoginītantram.*

Substance, country-made yellow paper. 19 × 4 inches. Folia, 47. Lines, 7-8 on a page. Extent in ślokas, 1,475. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS contains the first part in 19 Paṭalas. The entire work, in two parts, has been described in IO. IV. 2555 and published in the *Vividhatantrasaṃgraha* as also by J. Vidyāsāgara (Calcutta, 1897), Khemraj Krishnadas (Bombay, V.S. 1960), and Narayan Vandyopādhyāya (Calcutta, 1294 B.S.). The title page of the last of these editions attributes the work to Śaṅkarācārya Kāpālika.

6020.

4604. *Yoginītantram.*

Substance, country-made paper. 16½ × 3½ inches. Folia, 66. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 1,475. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

This MS also contains only the first part in 19 chapters.

6021.

5173. *Yoginītantram.*

Substance, country-made paper. 14½ × 4½ inches. Folia, 21. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 475. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Incomplete.

This MS runs from the beginning up to a portion of chapter VIII of the first part.

6022.

3388. लिङ्गार्चनतन्त्रम् । *Liṅgārcanatantram.*

Substance, country-made paper. 16 × 5 inches. Folia, 21. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 900. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in 18 chapters.

The work has been described in CS. V. 83 and L. I. 288. It is a Śaiva work dealing with the worship of the phallic emblem of Śiva and allied matters.

6023.

4599. *Liṅgārcanatantram.*

Substance, country-made paper. 17 × 3¼ inches. Folia, 10. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 400. Character, Bengali. Date, Śaka 1691. Appearance, discoloured. Complete.

This MS is almost of the nature of a *paddhati* containing extracts from the Tantra. Colophons of only the first and last chapters are found here.

Post Colophon :—

श्रीपरदेवतायै नमः ।

श्रीकालीशङ्करदेवशर्म्मणा श्रीरामकिङ्कर-देवशर्म्मणः पुस्तक-
मिदम् ।

शकाब्दा १६९१ मेदिनीपुरस्थ श्री............

The name is blurred over with ink.

6024.

4673. *Liṅgārcanatantram.*

Substance, country-made paper. 17 × 5¼ inches. Folia, 18. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 802. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete in 18 chapters.

Post Colophon :—

श्रीयुक्तलाला रामगतिराय-महाशयस्य पुस्तकमेतत् श्रीहरचन्द्र-
सेनस्य स्वाक्षरञ्च । ॐ नमो गुरवे ।

6025.

4699. *Liṅgārcanatantram.*

Substance, country-made paper. 17½ × 6 inches. Folia, 15. Lines, 14 on a page. Extent in ślokas, 882. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Incomplete.

This MS runs from the beginning up to a portion of chapter XVIII.

6026.

1620. कामाख्यातन्त्रम् । *Kāmākhyātantram.*

Substance, country-made yellow paper. 13½ × 3 inches. Folia, 25. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 450. Character, Bengali. Appearance, old. Complete in 9 chapters.

The work has been described in L. III. 1067 and published in the *Vividhatantrasaṃgraha.*

6027.

3166. *Kāmākhyātantram.*

Substance, European foolscap paper. 14½ × 3 inches. Folia, 28. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 402. Character, Bengali. Written in red ink. Appearance, discoloured. Complete in nine chapters.

The last verse of the MS described in L. III. 1067 and of the printed edition is not found in the present MS.

6028.

5965. **करङ्किणीमततन्त्रे यक्षिणीकल्पः ।** *Yakṣiṇīkalpa from the Karaṅkiṇīmatatantram.*

Substance, Kāshmīrī paper. 10½ × 6½ inches. Folia, 6. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 100. Character, modern Kāshmīrī. Appearance, fresh. Complete.

It is not clear as to whether this is an original Tantra or a compilation based on one. It deals with the cult of Yakṣiṇīs.

Beginning :—

ॐ श्रीगणेशाय नमः ।

ॐ बालेन्दुगौर्द्धवज्वलजटाजटिलमौलये ।
त्रिपुरान्ध(न्त)ध्वजध्वंसपरिहिताय पिनाकिने ॥
करङ्किणीमते तन्त्रे सिद्धसावरमन्त्रतः ।
निर्गतं तत्प्रसादेन किञ्चिदुद्दिश्यते मया ॥
विचित्रा विभ्रमा हंसी भीषणाञ्जनरञ्जिका ।
विशाला मदना घण्टा कालकर्णी महाभया ॥
माहेशी शङ्खिनी चान्द्री श्मशानी वटयक्षिणी ।
मेखला विकला लक्ष्मीः मालिनी शतपत्रिका ॥
सुलोचना सुशोभाढ्या कपाली च पिनाकिनी ।
नटी कामेश्वरी देवी कर्णरेखा च सुन्दरी ॥
मनोहरी प्रमोदा तु खड्गिनी नखकेशिनी ।
भोगिनी पद्मिनी पूर्णा स्वर्णवती रतिप्रिया ॥
इति षट्त्रिंशदाख्याता यक्षिण्यो वरसिद्धिदाः ।
करङ्किणीमते तन्त्रे शम्भुदेवेन भाषिताः ॥
आराधनमहं तासां प्रवक्ष्यामि समासतः ।

End :—

पिशाचिनी भवेत्तस्या कर्म्मान्ते भोजने क्षते ।
सप्तविंशतिदीनारान् प्रत्यहं संप्रयच्छति ॥
ॐ यक्षिणी पिशाचिनि स्वाहा ।

Colophon :—

इति यक्षिणीकल्पः सम्पूर्णः समाप्तः ।
शुभमस्तु लेखकपाठकयोः ।

6029.

155. गायत्रीब्राह्मणोल्लासतन्त्रम् ।

Gāyatrībrāhmaṇollāsatantram.

Substance, country-made paper. Folia, 38. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 875. Character, Bengali. Appearance, old. Complete in five chapters.

The present MS has been described in L. I. 481. The work, in five chapters, has been published in the *Vividhatantrasaṃgraha* and the *Sulabhatantraprakāśa* under the name of *Gāyatrītantra*.

The list of contents given at the end of the manuscript :—

अथ गायत्रीतन्त्रनिर्घण्टं ।

गायत्रीध्यानकथनम् १, ऋष्यादिन्यासकथनम् १, मुद्राकथनम् २, वर्णन्यासकथनम् २, अक्षरवर्णकथनम् २, त्रिपदागायत्रीकथनम् २, प्रणवमेरुसेतुकथनम् ३, गायत्रीकथनम् ३, क्षत्रियवैश्ययोर्द्विपदागायत्रीकथनम् ३, गायत्रीवर्णस्य देवताकथनम् ३, गायत्रीपुटितेष्टमन्त्रकथनम् ४, गायत्रीजीवात्मनोरभेदकथनम् ४, ग्रहणे गायत्रीजपे दशांशहोमादिनिषेधकथनम् ४, आधाराधेयकथनम् ४, गणेशादिपूजाकथनम् ५, लिङ्गस्य पूजातत्त्वकथनम् ६, लिङ्गस्थदेवीध्यानकथनम् ६, शिवलिङ्गस्य तत्त्वाज्ञाने विफलकथनम् ७, शिवलिङ्गविशेषपूजाकथनम् ७, स्वर्णलिङ्गदानफलकथनम् ७, शिव इति वर्णद्वयार्थकथनम् ८, शिव-

शब्दाज्ञानपूजने निन्दाकथनम् ८, गायत्र्यक्षरचिन्तनफलकथनम् ६, गायत्र्याचमनं कृत्वा गायत्रीजपकथनम् ६, जातिभेदेन गायत्रीजपकथनम् १०, गायत्रीध्यान-कथनम् ११, न्यासव्युत्पत्तिकथनम् ११, भूतशुद्धिव्युत्पत्तिकथनम् ११, प्राणायाम-व्युत्पत्तिकथनम् ११, सन्ध्याव्युत्पत्तिकथनम् ११, शूद्रात् पुराणश्रवणे दोषकथनम् १२, मातृकार्थज्ञानेनाचार्य्यकथनम् १२, सन्ध्याध्यानकथनम् १२, गायत्रीस्थाननिर्णय-कथनम् १२, प्रकृतिपुरुषशब्दार्थकथनम् १३, प्रणवपुटित-गायत्रीवर्णजपकथनम् १३, क्षत्रियादिशब्दार्थकथनम् १४, याज्ञवल्क्येन प्रणवद्वयोक्तकथनम् १४, नवसूत्रार्थ-कथनम् १४, अनुस्वारार्थकथनम् १५, पुनःपुनः कथने आगमे दोषाभाव-कथनम् १५, पञ्चाङ्गकथनम् १५, गायत्र्यक्षरेण शरीरकथनम् १६, शरीरस्थूल-देहयोर्भिन्नकथनम् १६, स्त्रीपुंनपुंसकत्रिविधदेहकथनम् १६, विसर्गार्थबिन्दु-द्वयकथनम् १६, श्रीबिन्दुकथनम् १७, पापपुरुषात् पापोत्पत्तिकथनम् १७, प्रकृतिविकृतेः पुण्यपापकथनम् १७, अजपाभूरादिब्राह्मणीकथनम् १७, वकार-सकारान्ते विसर्गध्यानकथनम् १७, दन्तमध्ये श्रावदन्तकथनम् १८, गायत्री-ब्राह्मणकथनम् १८, ब्राह्मणस्योत्तमादिकथनम् १६, ब्राह्मणार्थे पक्वान्ने शूद्राशा-दोषकथनम् २०, मन्त्रगुरुत्यागदोषकथनम् २१, अशौचान्तदिने शूद्रगृहे द्रव्यभोजनादिदोषकथनम् २१, जले गायत्रीजपकथनम् २१, प्रेतोद्देशे देयद्रव्य इच्छादोषकथनम् २१, शूद्रमुखव्याख्याश्रवणदोषकथनम् २१, शूद्रगृहात् पाठ-दोषकथनम् २१, ध्यानकथनम् २२, जातिसाधारणे ज्ञानदानकथनम् २३, सत्-शूद्ररचितयज्ञसूत्रग्रहणकथनम् २३, यज्ञसूत्रग्रन्थिकाले ब्रह्मादिस्मरणकथनम् २३, ग्रहणे शूद्रयाजकस्य चाण्डालत्वकथनम् २६, अशौचे सर्व्वदेवानां तान्त्रिकध्यान-सन्ध्यापूजादिकथनम् २५, वामाङ्गुष्ठे यज्ञसूत्रमार्ज्जनकथनम् २३, यज्ञसूत्र-प्राण-प्रतिष्ठाकथनम् २४, अशौचे शिवपूजाविधिकथनम् २५, गायत्रीरहितस्य जलादि-यवनान्नसमत्वकथनम्, तथाविधब्राह्मणसंसर्गिप्रायश्चित्तकथनम्, यज्ञसूत्रदान-प्रमाणकथनम्, गोहत्याप्रायश्चित्तकथनम्, शालग्रामनिकटे स्पर्शादा दिव्यकरण-दोषकथनम्, गङ्गोदकादौ दिव्यदोषकथनम्, शूद्रानिकटे पुराणादिपाठनिषेध-कथनम्, पुराणशब्दार्थकथनम्, यज्ञसूत्रपरीक्षाकथनम्, वामस्कन्धे यज्ञोपवीत-धारणकथनम्, गायत्रीदीपनीकथनम्, हतकाञ्चनकल्पितब्राह्मणस्य दिव्यनिषेध-कथनम्, शूद्रस्य ब्रह्मचर्य्यनिषेधकथनम्, गायत्र्यर्थाज्ञानेऽपि शुभफलकथनम्,

पूर्व्वजन्मप्रसुरेव ऐहिकप्रस्तुकथनम् बलिदानप्रशंसाकथनम्, गुरोराज्ञां विना कर्म्मारम्भे दोषकथनम्, शारदीपूजाकथनम्, शरत्कालीयमहाष्टम्यां महाबलिनिषेधकथनम्, महाबलिकथनम्, शुद्धसत्त्वात्मककथनम्, सामवेदादिध्यानमन्त्रकथनम्, कलौ वेदपाठनिषेधकथनम्, सोऽहं मन्त्रेण ध्यानकथनम्, गायत्रीतन्त्रपर्य्यायचक्रकथनम् ।

6030.

10675. *Gāyatribrāhmaṇollāsatantram.*

Substance, country-made paper. 15 × 3¼ inches. Folia, 29 (marked 7–35). Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 850. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete in five chapters.

Post Colophon :—

गगमि + जातुकर्णजयाविजयासम्वादे आगमसन्दर्भः समाप्तः श्रीनाथस्वामी । श्रीउमाकान्तशर्म्मणस्य ।

6031.

8435. सनत्कुमारसंहिता । *Sanatkumārasaṃhitā.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 3½ inches. Folia, 18. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 540. Character, Nāgara. Date, Śaka 1611. Appearance, discoloured. Complete in 11 chapters.

This is a Vaiṣṇava Tantra in the form of a dialogue between Sanatkumāra and Pulastya.

The work, under the name *Sanatkumāratantra*, has been published in the *Vividhatantrasaṃgraha* and described in L. I. 239.

Post Colophon :—

शुभमस्तु । श्रीकृष्णाय नमः । शाके १६११ मार्गशिष-शुक्लद्वितीयायां श्रीरत्नेश्वरेण लिखितम् ।

6032.

4520. कामधेनुतन्त्रम् । *Kāmadhenutantram.*

Substance, country-made yellow paper. 13×3½ inches. Folia, 36. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 980. Character, modern Bengali. Appearance, fresh. Complete in 24 chapters.

The Kāmadhenutantra in the present manuscript is complete in 24 paṭalas, whereas the printed editions in the *Vividhatantrasaṃgraha* and the *Sulabhatantraprakāśa* have 21.

Beginnings of the chapters XXII–XXIV :—

Chapter XXII :—

श्रीदेव्युवाच ।

देवदेव महादेव कृपया परमेश्वर ।
चन्द्रपर्व्वं सूर्य्यपर्व्वं मेघाच्छन्नं भवेद्यदि ॥
किं कर्त्तव्यं तदा देव जपहोमादिकर्म्मणः ।

Chapter XXIII :—

श्रीशिव उवाच ।

अपरैकं प्रवक्ष्यामि कामधेनोर्मतं शृणु ।
निर्म्माय लिङ्गं चार्व्वङ्गि शुद्धगोमयभस्मना ॥
ताम्रपात्रं च संस्थाप्य ब्रह्मरन्ध्रे शिवोपरि ।
निर्म्माय विधिवल्लिङ्गं सर्व्वं पार्थिववत् प्रिये ॥
तस्य पूजाफलं भद्रे मम चाने वरानने ।
कथितुं नैव शक्नोमि कल्पकोटिशतैरपि ॥

Chapter XXIV :—

श्रीदेव्युवाच ।

मालारहस्यं योगेन्द्र कथयस्व कृपानिधे ।
यदि पुच्छाज्जपेन्मन्त्रं हरेत्तेजांसि तन्मखम् ॥
मुखाद्यदि जपेन्मन्त्रं पुच्छञ्च चञ्चलं भवेत् ।
चञ्चले सति चार्व्वङ्गि तज्जपं विफलं भवेत् ॥

6033.

3993. माहेश्वरतन्त्रम् । *Māheśvaratantram.*

Substance, country-made paper. 14×5½ inches. Folia, 168. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 3,528. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Date, Saṃvat, 1946. Complete in 51 Paṭalas.

The present MS contains the last part of the work in 51 chapters which describe the story of Kṛṣṇa and his greatness and lays down the rules of his worship.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ।

देवदेव महादेव करुणार्णवशङ्कर ।
हर शम्भो शिवरुद्र पशुनाथ नमोऽस्तु ते ॥
नमस्ते सर्व्वदेवानां देवताय परात्मने ।
पिनाकिने नमस्तुभ्यं गङ्गाधर नमोऽस्तु ते ॥
भूतिभूषितदेहस्य भक्तानामभयङ्कर ।
कर्पूरविग्रहाभाय त्रिनेत्राय नमोऽस्तु ते ॥

... ...

त्वया प्रोक्तानि तन्त्राणि चतुःषष्टिमितानि भोः ।
न तेषु तत्त्वविज्ञानं प्रकटीकृतमीश्वर ॥
तत् प्रकाशय देवेश प्रवक्तुं यदि मन्यसे ।

शिव उवाच ।

नैतज्ज्ञानं वरारोहे वक्तुं योग्यं वरानने ।
राज्यं देयं शिरो देयं देयं सर्व्वस्वमच्युत ॥
न देयं ब्रह्मविज्ञानं सत्यं सत्यं शुचिस्मिते ।
ब्रह्महत्यासहस्राणि कृत्वा यत् पापमश्नुते ॥

तत् पापं लभते देवि परमार्थप्रकाशनात् ।

... ...

... ...

तस्मात्तु गोपयेद्विद्वान् जननीजारगर्भवत् ।

End :—

इत्युक्त्वा पार्व्वतीचित्ते लीलामाधाय वर्णिताम् ।
अवाप परमानन्दं हर्षाश्रुपुलकाञ्चिता ॥ ११५

Colophons of the different chapters :—

5A, इति श्रीमन्माहेश्वरतन्त्रे ज्ञानखण्डे प्रथमं पटलम्; 9B, श्रीमन्माहेश्वरतन्त्रे शिवोमासम्वादे द्वितीयं पटलम्; 15A, ०तत्त्वसारे उत्तरखण्डे तृतीयं पटलम्; 19B, ०शिवपार्व्वतीसम्वादे चतुर्थः पटलः; 22B, इति श्रीमन्माहेश्वरतन्त्रे पञ्चमं पटलम्; 26A, इति श्रीमन्माहेश्वरतन्त्रे शिवपार्व्वतीसम्वादे तत्त्वसारे उत्तरखण्डे षष्ठपटलम्; 32A, ०शिवपार्व्वतीसम्वादे उत्तरखण्डे सप्तमं पटलम्; 34A, इति श्रीमन्माहेश्वरतन्त्रे अष्टमं पटलम्; 35A, ०नवमं पटलम्; 38A, ०दशमं पटलम्; 41B, ०एकादशमं पटलम्; 44A, ०द्वादशपटलम्; 47A, ०त्रयोदशमं पटलम्; 49A, इति श्रीमन्माहेश्वरतन्त्रे शुभसारे चतुर्दशमं पटलम्; 51B, इति श्रीमाहेश्वरतन्त्रे पञ्चदशमं पटलम्; 53B, ०षोडशमं पटलम्; 57A, ०सप्त[दश]मं पटलम्; 60B, ०उत्तरखण्डे अष्टादशमं पटलम्; 63B, ०एकोनविंशतिमं पटलम्; 67A, ०विंशतिमं पटलम्; 70B, ०एकविंशतितमं पटलम्; 73A, ०द्वाविंशतिमं पटलम्; 75B, ०त्रयोविंशतिमं पटलम्; 77B, ०चतुर्व्विंशतिमं पटलम्; 79B, ०पञ्चविंशतिमं पटलं; 82A, ०षड्विंशतिमं पटलम्; 85A, ०सप्तविंशतिमं पटलम्; 89B, ०शिवोमासंवादे अष्टाविंशतिमं पटलम्; 92A, ०शुभसारे अष्टाविंशतितमं पटलम्; 94B, ०एकोनत्रिंशत्तमं पटलम्; 97B, ०त्रिंशत्तमं पटलम्; 102A, ०एकत्रिंशत्तमं पटलम्; 106B, इति श्रीमन्माहेश्वरतन्त्रे उत्तरखण्डे शिवोमासम्वादे मन्त्रपुरश्चरणविधिनिरूपणं नाम द्वात्रिंशत्तमं पटलम्; 109B, इति श्रीमन्माहेश्वरतन्त्रे शिवगौरीसम्वादे दशावस्थागमननिरूपणं त्रयस्त्रिंशः पटलः; 111A, ०चतुस्त्रिंशः पटलः; 112B, ०पञ्चत्रिंशपटलम्;

114A, ०षट्त्रिंशः पटलः; 119B, ०सप्तत्रिंशपटलम्; 123A, ०अष्टत्रिंश-पटलम्; 126B, ०एकोनचत्वारिंशं पटलम्; 129A, ०चत्वारिंशपटलम्; 131A, ०एकचत्वारिंशत्तमं पटलम्; 134A, ०द्विचत्वारिंशत्तमपटलम्; 136B, ०त्रिचत्वारिंशत्तमं पटलम्; 141B, ०चतुश्चत्वारिंशत्तमं पटलम्; 146A, ०पञ्चचत्वारिंशत्तमपटलम्; 147B, ०षट्चत्वारिंशत्तमपटलम्; 149B, ०पुरुषोत्तमस्तवो नाम सप्तचत्वारिंशत्तमं पटलम्; 152B, ०अष्टचत्वारिंशत्तमं पटलम्; 157B, ०ऊनपञ्चाशत्तमं पटलम्; 162A, ०गोलोकवर्णने पञ्चाशत्तम-पटलम्; 168B, ०उत्तरखण्डे एकपञ्चाशत्तमः पटलः।

Post Colophon :—

सम्पूर्णमिदं माहेश्वरतन्त्रम्। शुभमस्तु। संवत् १८४६ पुस छ्या १० मङ्गल।

6034.

2887. राजराजेश्वरीतन्त्रे शाक्ताभिषेकः। *Śāktābhiṣekaḥ from the Rājarājeśvarītantram.*

Substance, country-made yellow paper. 16 × 4 inches. Folia, 3. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 80. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

Another MS of the work is noticed in VSP (p. 45).

Colophon :—

इति राजराजेश्वरीतन्त्रे देवीश्वरसंवादे शाक्ताभिषेकः समाप्तः।

Beginning :—

ईश्वर उवाच।

गुप्तं सर्व्वेषु तन्त्रेषु तव स्नेहेन पार्व्वती।
अभिषेकं प्रवक्ष्यामि सर्व्वरोगभयापहम्॥
धनं यशस्यमायुष्यं सर्व्वपातकनाशनम्।
सर्व्वाशापूरकं सर्व्वमन्त्रदोषनिवारणम्॥

... ...

... ...

विकारे देशिकः कुर्य्यादभिषेकं विचक्षणः ।
असौभाग्ये च नारीणामभिषेकः प्रवर्त्तते ॥

6035.

3927. शाम्भवीतन्त्रे ज्ञानसङ्कुली ।

Jñānasaṅkulī from the Śāmbhavītantram.

Substance, country-made paper. 13¾ × 3 inches. Folia, 9. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 200. Character, Bengali. Date, Śaka 1757. Appearance, fresh. Complete.

The work deals with Yoga topics. No mention of the name *Śāmbhavītantra* is found in the MS of the work as described in L. IX. 2957. Fragments of the *Śāmbhavītantra* are noticed in VSP (p. 52).

Beginning :—

अथ शाम्भवीतन्त्रम् ।
नमो वेदान्तवेद्याय गुरवे बुद्धिसाक्षिणे ।
नमामि शक्तिपुरुषं परं ब्रह्म च सर्व्वदा ॥

... ...

श्रीदेव्युवाच ।

कुतः सृष्टिर्भवेद्देव कथं सृष्टिर्विनश्यति ।
अव्यक्तं ब्रह्मणो ज्ञानं सृष्टिसंहारवर्ज्जितम् ॥
ब्रह्मज्ञानं कथं देव सृष्टिसंहारवर्ज्जितम् ।

End :—

अनुपमं निराधारं निःशब्दं शब्द उच्यते ।
अचलत् निर्मलं चैव शून्यव्यापी निरञ्जनम् ॥
वेदान्तसारसर्वस्व + मात्रे शिवभाषितम् ।
सिध्यन्ति सर्वयोगिनां नात्र कार्य्या विचारणा ॥

Colophon :—

इति श्रीयोगशास्त्रे शाम्भवीतन्त्रे उमामहेश्वरसंवादे ज्ञानसंकुली समाप्ता ।

Post Colophon :—

श्रीकृष्णमोहन देवशर्म्मणो लिपिरियम् । शक १७ । ५७ । ११ भाद्रस्य ।

6036.

4596. नितान्ततन्त्रे पुरश्चर्याविधिः । *Puraścaryāvidhi from the Nitāntatantram.*

Substance, country-made paper. 16½ × 4 inches. Folia, 4. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 84. Character, modern Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

The work has been described in L. I. 387 under the name *Saṃkṣepapuraścaraṇa.* A MS of the work has been noticed in VSP (p. 37).

Beginning :—

ॐ नमो गणेशाय ।

नितान्ततन्त्रे ।

संक्षेपेण पुरश्चर्य्यां वक्ष्यामि शृणु पार्व्वति ।
यां ज्ञात्वा साधको देवि परं मोक्षमवाप्नुयात् ॥
अशेषदुरितध्वंसो मन्त्रसिद्धिर्भवेद्ध्रुवः ।
काम्यसिद्धिर्ज्ञानसिद्धिर्भवेदेव न संशयः ॥

6037.

266. भावचिन्तामणिः । *Bhāvacintāmaṇi.*

Substance, country-made paper. 11¾ × 6 inches. Folia, 4. Lines, 13 on a page. Extent in ślokas, 133. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1796. Appearance, new. Complete in six chapters.

The present MS has been described in L. IV. 1520. It contains the sixth chapter of the work, dealing with the good and bad omens for children as indicated by the positions of astronomical bodies. The MS seems to be the concluding part of a bigger work called सन्तानदीपिका, which name occurs in the last colophon and on the left margin of Fol. 1A, 3B.

6038.

10826. **विश्वसारतन्त्रे गूढावतारः ।** *Gūḍhāvatāra from the Viśvasāratantram.*

Substance, country-made paper. 13 × 4½ inches. Folia, 2. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 58. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete.

In the form of an interlocution between Śiva and Pārvatī it gives an account of the incarnation of Viṣṇu as Caitanya. The mantra and gāyatrī of Caitanya are also given.

This very topic is assigned in VSP (p. 50) to the 11th chapter of the last part of the *Viśvasāroddhāra Tantra* and not to that of the *Viśvasāra* as in the present MS.

Beginning :—

श्रीश्रीराधाकृष्ण ।

श्रीपार्व्वत्युवाच ।

सर्व्वं श्रुतं महादेव त्वद्वक्रात् कवचादिकम् ।
मन्त्रपूजाविधिश्चैव श्रुतं योगादिका क्रिया ॥
साम्प्रतं श्रोतुमिच्छामि देवानामपि दुर्ल्लभम् ।
गोलोकान्दकनाथस्य गूढावतरणं कलौ ॥

... ...

सदाशिव उवाच ।

... ...

श्रीनवद्वीपमध्ये कलौ प्रथमसन्ध्यायाम् ।
हरिजनि[र]भूत् गौराङ्गदेहः स्वयम् ॥

... ...

गङ्गाया दक्षिणे भागे नवद्वीपे मनोहरे ।
कलिपापविनाशाय शचीगर्भे सनातनः ॥

... ...

षडष्टबाणवेदेन कलेरब्दे समागते ।
जम्बुद्वीपे पुण्यक्षेत्रे वर्षे भारतसंज्ञके ।
जनिष्यसि शचीमिश्रपुरन्दरगृहे स्वयम् ॥

Colophon :—

इति विश्वसारतन्त्रे उत्तरखण्डे हरपार्व्वतीसंवादे श्रीगोलोकनाथस्य कलौ गूढावतारमेकादशपटलः समाप्तः ।

Post Colophon :—

शाके सप्त विधुः षडेव मुनिना मासे शुचौ ॥

6039.

4650. महानिर्व्वाणतन्त्रम् । *Mahānirvāṇatantram.*

Substance, country-made paper. 19 × 4¼ inches. Folia, 106. Lines 7 on a page. Extent in ślokas, 2,940. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

The present MS contains the first part in 19 chapters. The work has been published in the *Vividhatantrasaṃgraha* and in the *Tantrik Texts* of Arthur Avalon (Calcutta, 1929). For various other editions of the work cf. BM 1892–1906, p. 718; 1906–1928, p. 1074.

Post Colophon :—

श्रीरामशिवशर्म्मणः पुस्तिकेयम् ।

6040.

5844A. हारकतन्त्रम् । *Hārakatantram.*

Substance, country-made paper. 8×4¼ inches. Folia, 1 to 7, 24 to 27. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 125. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Incomplete.

The present MS contains only three sections of the work.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ।

श्रीपार्वत्युवाच ।

देवदेव जगन्नाथ तपश्चर्य्यादिसाधनम् ।
पञ्चहादशवह्नीनां साधनं हि मुमुक्षूणाम् ॥

शङ्कर उवाच ।

प्रवक्ष्याम्यहं यत्नेन कथयामि समासतः ।
पञ्चाग्नेर्द्वादशादीनां साधनं सम्यगुच्यते ॥
पञ्चाग्निसाधनार्थाय प्राचीं संसाध्य यत्नतः ।

तत्र । प्राचीसंसाधनार्थाय भूमिसंशोधनं कुर्य्यात् ।

This section breaks off abruptly at the 7th leaf.

On Fol. 24 begins धूमपानविधि as follows :—

अथ वक्ष्ये महेशानि धूमपानविधिं शुभम् ।
यस्यानुष्ठानमात्रेण देवता सम्प्रसीदति ॥
प्राचीं संसाध्य यत्नेन शुभतीर्थोपपीठके ।
कृत्वा वेदिं चतुर्हस्तां मण्डपाच्छादितां शुभाम् ॥
पताकातोरणाद्येन कलसेनोपशोभिताम् ।
मण्डपस्याष्टदिग्भागे लोकपालान् यजेन्मुदः ॥
भैरवं ब्रह्मशक्तिं च तोषयेद्बलिदानतः ।
वेद्या दक्षिणसौम्ये तु कूपयुग्मं खनेद्भुवि ॥

25A, कुण्डमध्ये वियंतौ च चक्रुचैकेन निश्चितम् ।
नालेन च समायुक्ता सिन्दूररजसान्विता ॥
सात्त्विकी राजसी चैव मेखला चोर्द्धतः क्रमात् ।
इति कुण्डविनिर्म्माणं पश्चात् कर्म्म प्रशृणु तत् ॥

25B, तत्रैवाग्निं प्रतिष्ठाप्य यवव्रीहितिलान् बहून् ।
होमयेन्मन्त्रगायत्र्या साज्यान् मन्त्रसुसिद्धये ॥
शतमष्टोत्तरं कृत्वा तथा मन्त्रस्य सिद्धये ।
देवतावरणानाञ्च शरावेन पिधानकम् ॥
शरावमध्यदेशे तु बिलं तच्चतुरङ्गुलम् ।
तस्योपरि न्यसेत् शलाकां नलिकां षोडशाङ्गुलाम् ॥
मूले स्थूला च सरला संकोचाग्रा बिलान्विता ।
तस्योपरि स्वयं तिष्ठेत् लम्बमानमधोमुखः ॥
सृणामध्यविभागे तु र[ज्ज]दयपद्माम्बुजः ।
नलिकाग्रे मुखं न्यिप्यं धूममद्याच्छनैः शनैः ॥

On Fol. 26B begins शीतसाधनविधि as follows:—

ईश्वर उवाच ।

अथ वक्ष्ये महेशानि शीतसाधनकर्म्मणः ।
विधानं शृणु मन्त्राणां साधनं परमं मतम् ॥
शुद्धं जलाशयं प्राप्य नद्या वाथ तटाकजं ।
प्रवाहरोधनं कृत्वा मध्ये वेदीं प्रकल्प्य च ॥
सिकतापूरिता शुद्धा पूर्व्ववद्बलिदानतः ।
ध्वजभूषणभूषाद्यां शान्तिकल्प यथाविधि ॥
तत्रोपविष्टो नियतमाकण्ठजलमध्यगः ।
रात्रे[:] प्रहरशेषे तु मुहूर्त्तचितयावधि(:) ॥
दिवा भवति यावद्वै तावन्मन्त्र[ं] समभ्यसेत् ।
जलमातृ[:] प्रपूज्यादौ घृतधाराभिरन्वहम् ॥
गुरूपदिष्टविधिना देवताभावसिद्धये ।
मार्गपूर्णी समारभ्य यावत् फाल्गुणिपूर्णिमा ॥
तावत् कार्य्यं प्रयत्नेन शीतसाधनमुत्तमम् ।

6041.

5844B. भैरवतन्त्रम् । *Bhairavatantram.*

Substance, country-made paper. 8×4¼ inches. Folia, 27B–29, 31-36, 7-8. Lines, 8, 9 on a page. Extent in ślokas, 115. Character, Nāgara. Appearance, old. Incomplete.

Topics (like वह्निसाधन, धूमपान and प्रीतसाधन) which are here stated (Fol. 32A) to have been dealt with previously (apparently in the earlier parts of the work) are found in what is called the *Hārakatantra* in another part of the same MS described under the previous number.

Beginning :—

अथ भैरवतन्त्रोक्त-मन्त्रयन्त्रविधि[ः] लिख्यते ॥

पार्व्वत्युवाच ।

देवदेव जगन्नाथ शूलिन् त्रैलोक्यपावन ।
मन्त्राणां साधनोपायं वद मे त्वं जगद्गुरो ॥
कर्म्मणा येन जन्तूनां मन्त्राणां सिद्धिरुत्तमा ।
धर्म्मार्थकाममोक्षाणां जायते तद्वदास्व माम् ॥
भूर्भुवःस्वः पतित्वं च ब्रह्मादिमहतां तथा ।
... ...
स्थावरं जङ्गमं विश्वं यस्य दृष्ट्यवलोकनम् ।
उदयञ्च क्षयं याति तन्मे कथय शङ्कर ॥

ईश्वर उवाच ।

साधु पृष्टं महादेवि सर्व्वब्रह्माण्डमण्डपे ।
मन्त्राणां साधनोपायं सर्व्वसिद्ध्यैकसाधनम् ॥
धर्म्मार्थकाममोक्षाणां साधनं परमं महत् ।
भूरादीनां हि लोकानां ब्रह्मादीनां तथा परं ॥
रम्भादिललनानां च भोक्तृत्वस्यैकसाधनम् ।
चराचरस्य विश्वस्य तथा पातालवासिनाम् ॥

प्रभुत्वं यान्ति येनाशु सुरपूज्यो भवेन्नरः ।
तस्योपायमहं वक्ष्ये तच्छृणुष्व शुभेक्षणे ॥

... ...
... ...

29A, सिद्ध(सौद्ध)साध्यादिभिर्भेदैः शुद्धमन्त्रं विचारयेत् ।
ऋणादि-सिद्धिसहित मन्त्रदोषां विधानतः ॥

... ...
... ...

+ + + मनसा ध्यायन् पुरश्चर्यां समाचरेत् ॥
जपहोमादिभिर्नूनं देवताभावमाप्य च ।
राज्यलोभादिसम्पन्नः श्रीगुरोराज्ञया पुनः ॥
तपश्चतुर्विधं कुर्य्यात् वसन्तादिऋतुष्वपि ।
वह्न्यर्कधूमप्रोतानां साधनन्तु क्रमाच्छृणु ॥
वह्नेस्तु साधनं प्रोक्तं एकपञ्चनवात्मना ।
द्वादशानां तथा + + साधनं परमं महत् ॥
श्रौतं वा स्मार्त्तजं वापि यस्यैव सुखसिद्धिदम् ।
सूर्य्यकान्तसमुद्भवं श्रेष्ठमध्याधमं कुरु ॥
लौकिकाग्निः परो निन्द्यः स चेद्ग्राह्यो यदा भवेत् ।
श्रोत्रियाङ्गारको ग्राह्यो नान्यो ग्राह्यः कदाचन ॥

The only colophon found in this MS runs as follows :—

32A, इति भैरवतन्त्रे ईश्वरपार्व्वतीसंवादे एकादि-द्वादशाग्निः साधनं समाप्तम् ।

On Fol. 32A begins a new section as follows :—

श्रीदेव्युवाच ।
महादेव महेशान तपोराशे जगत्पते ।
भुवनान्तरसंस्थानां मन्त्रसिद्धिप्रदायक ॥

एकेन साधनेनैव साधिताः सर्व्वसिद्धयः ।
भवन्ति नियतं शम्भो भूतनाथ जगत्पते ॥
सिद्धोपायं परं ब्रूहि मन्त्रसाधनसिद्धये ।
कृपया देवदेवेश यद्यहं तव वल्लभा ॥
कथितं ते पुरानाथ श्मशानकाशनिवासकम् ।
धूमपानश्च शीतस्य साधनं परमं हितम् ॥
एकेन कर्म्मणा सिद्धिर्भवेत् पुंसां शिवात्मनाम् ।
चतुर्भिर्या भवेत् सिद्धिः सा सिद्धिः प्राप्यते त्वयाम् ॥

भैरव उवाच ।

साधु पृष्टं महेशानि साधकानां हिताय च ।
अनुग्रहाय लोकानां मन्त्रसिद्धिकरं परम् ॥
सर्व्वानुष्ठानतः श्रेष्ठं तपसः साधनं परम् ।
कथयामि महेशानि परं श्रेयोधिसाधनम् ॥
धर्म्मार्थकाममोक्षाणां साधनं लघुरीरितम् ।
भूर्भुवःस्वादिलोकानां कैलासावधिवासिनां ॥
लघुत्वकरणं श्रेष्ठं सुमेरोः साधनं परम् ।
इष्टाब्धिकाग्रमनसा यदि पृच्छसि भामिनि ॥
नदीतीरे पर्व्वतवरे पुण्यक्षेत्रे शिवालये ।
शक्तिक्षेत्रे शुभे पीठे श्मशाने वा सुरेश्वरि ॥
भूमिं समां विधायाथ सवर्णां चित्तरञ्जिनीम् ।
सिद्धिदां कूर्म्मसदृशीं विशुद्धक्षां सुशोभिनीं ॥

6042.

2162. भैरवीतन्त्रे भैरवदीपदानविधिः ।

Bhairavadīpadānavidhi from the Bhairavitantram.

Substance, country-made paper. 10 × 5 inches. Folium, 1. Lines, 20 on a page. Extent in ślokas, 22. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The present MS has been described in L. X. 4044. It describes the process of the offering of lamps to Vaṭuka-bhairava.

Post Colophon :—

संवत् १८२८ माघ सु ४ लि ।

6043.

4802. मेरुतन्त्रम् । *Merutantram.*

Substance, Nepalese paper. 12×4 inches. Folia, 86. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 2,500. Character, Newari. Appearance, old and discoloured. Incomplete.

The present MS contains chapters VI–X of the work. The whole work in 35 chapters has been published by Kshemaraj Krishnadas (Bombay, 1908). For a description of the work see HPR. I. 294, II. 169, CS. V. 69, I.O. IV. 2570.

6044.

1890. *Merutantram.*

Substance, country-made paper. 9×4¼ inches. Folia, 18. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, Nāgara. Appearance, tolerable.

This MS contains the sixth chapter of the work. This chapter deals with Puraścaraṇa.

6045.

10301. *Merutantram.*

Substance, country-made paper. 12×6 inches. Folia, 6. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 180. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1814. Appearance, discoloured.

This MS contains (Fol. 1–5A) the पीठसम्भव (origin and description of the pīṭhas) section of the 10th chapter of the *Merutantra*. The extract given on Fol. 5A f. is incomplete and has no colophon. This portion begins as follows:—

त्रिकोणत्रितयं वृत्तं दलाष्टकविभूषितम् ।
भूपुरेण समाकीर्णं चतुर्द्वारोपशोभितम् ॥
यत्र कापालिनी देव्याः सर्व्वसाम्राज्यदायकम् ।
महाकालीं महालक्ष्मीं महासरस्वतीं तथा ॥
रतिप्रीति तथा कान्ति द्वितीयेत्थं तृतीयके ।
इच्छाज्ञानक्रियां चैव त्रिकोणे तु तृतीयके ॥
मध्ये कपालिनीं पूज्य दलाष्टौ मातृकार्चनम् ।
ततोऽष्टौ भैरवांश्चैव दिगीशान् सायुधान् यजेत् ॥

Post Colophon :—

संवत् १८२४ वर्षे कार्त्तिक सुदि १५ शुक्रवार। लिखितं विद्यारथी वटुकनाथ देवशर्म्मा ।

6046.

3917D. योनिमन्त्रचिन्तामणितन्त्रम् । *Yonimantra-cintāmaṇitantram.*

Substance, country-made paper. 14×4 inches. Folia, 30B–32A. Lines, 11 on a page. In tripāṭha form. Character, Bengali. Appearance, old. Incomplete.

This MS contains only one chapter of the work dealing with the worship of the *Yoni* and cognate matters.

Beginning :—

ईश्वर उवाच ।

... ...

आधारोत्क्रमं कृत्वा साक्षाद्गणपतिर्भवेत् ॥
हृदयञ्च ततो गत्वा मुद्रां बद्धा पुरातनीम् ।

End :—

योनिबीजं महेशानि प्रतिपत्ते जपेत् प्रिये ।

ततश्च योनिकवचं...................... ॥

The *yonikavaca* referred to here then follows. It is styled त्रैलोक्यमङ्गल .

Colophon :—

इति योनिमन्त्रचिन्तामणितन्त्रे देवीश्वरसम्वादे प्रथमः पटलः ।

6047.

3176. निगमलतातन्त्रम् । *Nigamalatātantram.*

Substance, European foolscap paper. 13 × 4¾ inches. Folia, 51. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 900. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in 40 chapters.

One MS of the work, complete in 24 chapters, corresponding to 27 chapters of the present MS, is described in HPR. I. 204. L. II. 699 describes another incomplete MS containing chapters IV–XV inclusive. VSP (p. 37) notices a MS of it running up to the 40th chapter.

Of the various deities mentioned in this work reference may be made to Vairocana, Śaṅkha, Pāṇḍava, Māmaka, Asita, Padmāntaka, Narakāntaka (Fol. 17A), Maṇidharīvajriṇī, Mahāpratisarā (Fol. 18A), Akṣobhya (Fol. 20A, where he is called a ṛṣi, and Fol. 26B). The work deals with the details of Kaula worship.

Post Colophon Statement :—

ॐ नमः शिवपार्व्वतीभ्याम् ॥

पुस्तकमिदं श्रीज्ञानानन्दशर्म्मणः ।

6048.

3450. *Nigamalatātantram.*

Substance, country-made paper. 18 × 6½ inches. Folia, 17. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 600. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in 24 Paṭalas.

The present MS contains the first 27 chapters of the MS described under the previous number.

6049.

185. निगमतत्त्वसारः । *Nigamatattvasāra.*

Substance, country-made yellow paper. Folia, 2–4. Lines, 9–14 on a page. Extent in ślokas, 125. Character, Bengali. Incomplete.

The present MS is noticed in L. I. 407. It begins from the middle of the first chapter and runs up to the end of the third chapter.

The work deals with topics like the accurate mode of application of *mantras* and *stotras*, the recitation of the *caṇḍī*, the purification of the *pañcatattvas*, etc. The second chapter refers in the following words to the omnipotence and omnipresence of Brahman :—

... ...

3A, कामिनीरूपमाश्रित्य कामिनीनां कलेवरे ।
कामोन्मत्तः कामयते परं ब्रह्मैव सर्व्वदा ॥
ऊर्द्ध्वशून्ये गतिस्तस्य मध्यशून्ये स्थितिः स्मृतः ।
शून्यान्ते क्रीडते ब्रह्म को विजानाति तत्त्वतः ॥
ऊर्द्ध्वशून्यं ब्रह्मरन्ध्रं भ्रुवोर्मध्ये तु मध्यमम् ।
मूलाधारेऽप्यधः शून्यं त्रयमेव प्रकीर्त्तितम् ॥
शून्यमूर्द्ध्वं यदा गच्छेत् तदा स्वप्नादिकम् चरेत् ।
मध्यशून्यं यदा गच्छेत् तदा ज्ञानादिचिन्तनम् ॥
अधःशून्ये यदा गच्छेत् तदा कामादिचिन्तनम् ।

ऊर्द्धशून्याद् यदा मध्यं स गच्छति महेश्वर ।
तदा क्रीडादिकं सर्व्वं स करोति न चान्यथा ॥
ऊर्द्धशून्याद् यदा चाधः स गच्छति कुलेश्वर ।
तदा हास्यादिकं सर्व्वं स करोति न चान्यथा ॥
ऊर्द्धशून्याद् यदा चाधः स गच्छति तदा प्रभुः ।
क्षुधालस्यादिकं सर्व्वं तदा सोऽपि करोति हि ॥
स्वप्नच्छलेन ब्रह्माण्डं स गच्छति महानिधिः ।
गृहे गृहे च गन्तव्यं क्रीडार्थं परमं सुखः ॥

... ...

... ...

... ...

यदा तु चक्षुषो रन्ध्रमभ्युपैति परं विभुः ।
तदा कण्डूयते सर्व्वं शरीरं हि कुलेश्वर ॥
यदा गच्छेत् लिङ्गरन्ध्रं तदा तापं करोत्यसौ ।
मलेच्छया दाररन्ध्रं स गच्छति महेश्वर ॥
मलेच्छा क्रमिकीटाद्यैर्मत्स्यकेशादिसङ्कुलैः ।
क्रमिरूपं समाश्रित्य सोऽपि तिष्ठति सर्व्वदा ॥
त्वां मां रूपभेदरूपमाश्रित्य कुलभैरव ।
स तिष्ठति परं ब्रह्म लीलया तु स्वमिच्छया ॥
घटादौ शून्यरूपश्च पटादौ विश्वादिकम् ।
धर्म्मादिकाममोक्षार्थं आगमे च वितिष्ठति ॥
क्रियार्थं वेदशास्त्रेषु योगार्थानाञ्च कर्म्मणि ।
तत्त्वार्थं तर्कशास्त्रेषु निगमेषु निरूपणम् ॥

6050.

2891. *Nigamatattvasāra.*

Substance, country-made yellow paper. 12¼ × 4½ inches. Folia, 15. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 437. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in 11 chapters.

The present MS is described in L. X, 4184.

6051.

4617. *Nigamatattvasāra.*

Substance, country-made paper. 17¼ × 4¼ inches. Folia, 7. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete in 11 chapters.

6052.

4676. निगमकल्पद्रुमः । *Nigamakalpadruma.*

Substance, country-made paper. 16 × 6 inches. Folia, 8. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 320. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete in 10 chapters.

The work has been described in L. I. 293.

The cardinal views of the work appear in the following lines (Fol. 2B-3A) :—

महाकालसम्भवं योनं नारीदेहेऽस्ति भैरव ।
सप्तलक्ष-महाविद्या[ः] कथिताः तव सुव्रत ॥
रोमकूपे वसन्त्येता मन्त्ररूपा[ः] पृथक् पृथक् ।
यावन्ति सन्ति रोमाणि शरीरे प्राणवल्लभ ॥
तावद्देवाश्च देव्यश्च सन्ति तस्याः कलेवरे ।
तिस्रः कोट्यर्द्धकोटीन तीर्थानि जाह्नवीजले ।
जाह्नवी योनिमूले च सततं परिसंस्थिता ॥
मूत्रस्थाने सदा मुक्तिं स्थापिताहं न संशयः ॥
प्रकृतिश्च पुमांश्चैव परं ब्रह्म प्रकीर्तितम् ।
पुमान् बिन्दुस्वरूपेण नादरूपा जगन्मयी ॥
तयोः संयोगमात्रेण शक्तिपूजा विधीयते ।
निर्गतं यत् परं द्रव्यं तेन सन्तर्प्य देवताम् ॥
शक्तिबन्धोपबन्धेन गोलीभूतं सदा शिवम् ।
देवीं सम्वीक्ष्य ध्यानेन कलारानन्दवर्द्धिनीम् ॥

सकृद्दृष्ट्वा महेशान मुक्तिभाग् जायते नरः ।
अन्तर्यागमिदं प्रोक्तं बाह्ययागं ततोऽधिकम् ।
बिन्दुलिङ्गं शिवः पुंसः योनिर्नादस्वरूपिणी ॥
नादबिन्दुसमायोगादमृतं यच्च भैरव ।
तेनामृतेन द्रव्येण तर्पयेत् परदेवताम् ॥

6053.

8432. *Nigamakalpadruma.*

Substance, foolscap paper. 8×4 inches. Folia, 14. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 350. Character, modern Nāgarī. Appearance, fresh. Complete in ten chapters.

The following verses are found after the tenth Paṭala.

मीनो येन न खादितो न चणकं येनापि नालिङ्गिता
कन्या येन न सेविता रतिसुखे पीतं न मद्यं तथा ।
पुत्री येन सहोदरा न जनिता मांसं च नो भक्षितं
व्यर्थं तस्य कुलक्रमं यदि प्रिये माहेश्वरो नैव सः ॥
पूर्णा श्री[भु]वनेश्वरी भगवती श्रीराजराजेश्वरी
पूर्णो भैरवभैरवौ च वटुकं पूर्णा सदा कालिका ।
पूर्णा श्रीबगला च धूम्रवदना श्रीछिन्नमस्ताम्बिका
पूर्णं श्रीगुरुपादुकामृतरसं श्रीपूर्णपात्रं भजे ॥
या सुरा सा सुरे शिवो मदः स महेश्वरः ।
यो वर्णश्च भवच्छा यो गन्धः स जनार्दनः ॥
इच्छायां परमा शक्तिः लीलायां किल भैरवः ॥
श्रीपरदेवार्पणमस्तु ॥

The detailed colophon to the first Paṭala in the present MS runs as follows :—

इति निगमकल्पद्रुमे महारहस्ये देवीश्वरसंवादे परमोपनिषत्सारोद्धारे अद्वैतभावानुभवनिर्वाणनिरूपणो शृङ्गारामृते प्रथमः पटलः ।

6054.

3368. दक्षिणामूर्त्तिसंहिता । *Dakṣiṇāmūrtisaṃhitā.*

Substance, country-made paper. 14 × 3 inches. Folia, 3–70. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 1,632. Character, Bengali. Appearance, old and worn out. Incomplete (containing a portion of chapter 2 and chapters 3–60).

The work deals with the worship of various forms of Śakti. MSS of the work are described in IO. IV. 2583, VSP. 34, CS. V. 37 and Ulwar. Extr. 629 (the number of chapters in the last two of which is 66, though their end agrees with that of the present MS).

Colophons of the different chapters :—

3B, इति श्रीदक्षिणामूर्त्ति-संहितायां महालक्ष्मीपूजा द्वितीयः पटलः ; 4B, ॰त्रिशक्तिलक्ष्मीपूजनविधिस्तृतीय पटलः ; 5B, ॰साम्राज्यदायिविद्यायजनविधिश्चतुर्थः पटलः ; 6A, ॰आत्मा परं ज्योतिर्विद्याराधनविधिः पञ्चमः पटलः ; 6B, ॰प्रणव-विद्यापरनिष्कलभेदेन समाराधन षष्ठः पटलः ; 8B, ॰अजपाविधानो नाम सप्तमः पटलः ; 10A, ॰मातृकासाधनविध्यष्टमः पटलः ; 14B, ॰त्रिपुरसुन्दरीसमाराधन-नवमः पटलः ; 15A, ॰पूर्व्वसिंहासनविधिर्दशमः पटलः ; 15B, ॰ललिताविधिरेका-दशः पटलः ; 16A, ॰कामेश्वरीपूजाविधिर्द्वादशः पटलः ; 16B, ॰सिंहासनविधि-स्त्रयोदशः पटलः ; ॰सिंहासनविधिश्चतुर्दशः पटलः ; 17B, ॰सञ्जीवनीपूजाविधिः पञ्चदश पटलः ; 18A, ॰सञ्जीवनीविधिः षोडशः पटलः ; 19A, ॰वज्रप्रस्तारिणी सप्तदशः पटलः ; ॰त्रिपुरेशीभैरवी नित्याष्टादशः पटलः ; 19B, ॰पश्चिमसिंहा-सननित्याविधान ऊनविंशतिपटलः ; 20A, ॰महासिंहासनेश्वरीडामरभैरवेश्वरी विंशति पटलः ; ॰चैतन्यभैरवी एकविंशतिपटलः ; 20B, ॰षट्कूटाभैरवी द्वाविंशति पटलः ; ॰षट्कूटाभैरवी त्रयोविंशति पटलः ; 21A, ॰अघोरभैरवी पञ्चविंशति पटलः ; 21B, ॰भैरवी नाम षड्विंशति पटलः ; 22A, ॰पञ्चसुन्दरी नाम सप्तविंशति पटलः ; 23A, ॰पारिजातेश्वरी वाण्यष्टाविंशति पटलः ; ॰पञ्चवाणेशी-यजनविधिरूनत्रिंशत् पटलः ; 23B, ॰पञ्चवाणेशीयजनविधिस्त्रिंशत् पटलः ; 24A, ॰कल्पलतायजन एकत्रिंशत् पटलः ; 25B, ॰श्रीमदन्नपूर्णाद्वात्रिंशत् पटलः ;

29A, ॰मातङ्गेश्वरीरत्नविद्यायजनत्रयस्त्रिंशत् पटलः; 30B, ॰भुवनेश्वरी-त्रिगुणितसाधनचतुस्त्रिंशत् पटलः; 32A, ॰भुवनेश्वरी षड्गुणितं यन्त्रसाधन पञ्चत्रिंशत् पटलः; 34A, ॰भुवनेश्वरी द्वादशगुणितो षट्त्रिंशत् पटलः; 36B, ॰घटार्गलसाधन सप्तत्रिंशत् पटलः; 39A, ॰पञ्चमीक्रमार्चनविधिरष्टात्रिंशत् पटलः; 41A, ॰पञ्चमीशकटे यन्त्रोद्धारप्रयोगसाधनविधिरूनत्रिंशत्(?) पटलः; 42A, ॰आयतनानान्दी(?) विवरणं चत्वारिंशत् पटलः; 42B, ॰कामेश्वरी-नित्याविवरणं नाम एकचत्वारिंशत् पटलः; 43B, भगमाला नित्याविवरणम् द्वाचत्वारिंशत् पटलः; 44B, ॰त्रयश्चत्वारिंशत् पटलः; 45B, भेरुण्डानित्या-विवरणं चतुश्चत्वारिंशत् पटलः; 46A, ॰वह्निवासिनीयजन पञ्चचत्वारिंशत् पटलः; 46B, ॰महाविद्येश्वरीयजन षट्चत्वारिंशत् पटलः; 47A, ॰शिवदूतीयजनविधिः सप्तचत्वारिंशत् पटलः; 48A, ॰त्वरितायजनविधिरष्टचत्वारिंशत् पटलः; 48B, ॰कुलसुन्दरीनित्यानित्यायजन ऊनपञ्चाशत् पटलः; ॰नीलपताकिनीयजन पञ्चाशत् पटलः; 49B, ॰विजयायजन एकपञ्चाशत् पटलः; 50A, ॰सर्व्वमङ्गलायजन द्वापञ्चाशत् पटलः; 51A, ॰ज्वालामालिनीयजन त्रिपञ्चाशत् पटलः; 51B, ॰नित्याविवरणं नाम [चतुः]पञ्चाशत् पटलः; 53A, ॰पञ्चपञ्चाशत् पटलः; 55B, ॰करमुद्रा-विद्यावि[व]रणं नाम षट्पञ्चाशत् पटलः; 59B, ॰श्रीविद्याविवरणं नाम सप्तपञ्चाशत् पटलः; 62B, ॰विद्यान्यास-विद्याविवरणं नामाष्टापञ्चाश, पटलः; 66A, ॰शिवशक्तिसम्वादे ध्यानादियजनं नाम नवपञ्चाशत् पटलः 70B, ॰मदनारोपणनैमित्तिकाभिधानं नाम षष्टि पटलः।

6055.

4759.

Dakṣiṇāmūrtisaṃhitā.

Substance, country-made paper. 9¼ × 4¼ inches. Folia, 2. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 24. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

This MS contains the sixth chapter of the work, but the number of the chapter is not indicated in the colophon.

6056.

5453. कुमारसंहिता । *Kumārasaṃhitā.*

Substance, country-made paper. 10×4 inches. Folia, 12. Lines, 9 per page. Extent in ślokas, 250. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete in 10 chapters.

This is in the form of an interlocution between Brahmā and Śiva. It deals with the details of worship of Gaṇapati.

Ulwar 2028 Extr. 615 describes a MS of it in 7 chapters. Cat. Cat. (III. 24) refers to another MS of it in 10 chapters.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ।

समस्तायुधसंपूर्ण-षड्भुजवादशान्वितम् ।
अधस्तादनिताकारमाद्यं वन्दे गजाननम् ॥
रजताद्रिवरे रम्ये मुनिवृन्दनिषेविते ।
... ...
... ...
रत्नसिंहासनारूढं देव्या सह महेश्वरम् ।
द्रष्टुं समागतो ब्रह्मा प्रणिपत्य कृपानिधिम् ॥
बद्धाञ्जलिपुटो भूत्वा तुष्टाव परमेश्वरम् ।

ब्रह्मोवाच

... ...
... ...
... ...
महाविद्या महामाया देवी विश्वमयी किल ।
मायया निर्म्मितं विश्वं जगदेतच्चराचरम् ॥
इत्युक्तं भवता पूर्व्वं परब्रह्ममयीति च ।
तस्माद् विघ्नेश्वरं देवं श्रीविद्यासहितं परम् ॥

तन्मन्त्रयन्त्रतन्त्रादि पुरश्चरणलक्षणम् ।
सर्व्वं वदस्व कृपया पाहि मां भक्तवत्सल ॥

ईश्वर उवाच ।

शृणु ब्रह्मन् यथान्यायं विद्यागणपतेर्मनुम् ।
सर्व्वैश्वर्य्यप्रदं दिव्यं सर्व्वलोकविमोहनम् ॥

Colophons of the different chapters :—

2B, इति कुमारसंहितायां सदाशिवब्रह्मसंवादे विद्यागणेशमन्त्रोद्धारः प्रथमोऽध्यायः ।

4B, इति कुमारसंहितायां द्वितीयोऽध्यायः ।
[This chapter deals with Puraścaraṇa.]

5B, ०इति श्रीकौमारितन्त्रे तृतीयोऽध्यायः ।
[This chapter treats of Pūjā proper.]

6B, इति कुमारे चतुर्थोऽध्यायः ।
[This chapter treats of Pañcamācaraṇa.]

7A, इति कौमारसंहितायां वश्यादिप्रयोगः पञ्चमाध्यायः ।

8A, इति कुमारसंहितायां स्तम्भनोच्चाटनं नाम षष्ठोऽध्यायः ।

8B, ०होमविधिर्नाम सप्तमोऽध्यायः ।

10A, ०विद्यागणपतिकल्पे रहस्यागमे संग्रामविजयो नामाऽष्टमोऽध्यायः ।

11A, ०वाञ्छाकल्पलता नाम नवमोऽध्यायः ।

Last Colophon :—

इति कौमारसंहितारहस्यातिरहस्य-वाञ्छाकल्पलतामनुविधानं नाम दशमोऽध्यायः ।

6057.

5973. चन्द्रहाससंहितायां चन्द्रज्ञानम् । *Candrajñānam from the Candrahāsasaṃhitā.*

Substance, country-made paper. 11¾ × 6 inches. Folia, 1–8. Lines, 9 to 12 on a page. Extent in ślokas, 225. Character, Nāgara. Appearance, old and discoloured. Complete.

This is in the form of an interlocution between Śiva and the moon. It contains a metaphysical discussion about the real nature of the various things of the world.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ।

ॐ स्वस्ति सिद्धम् । ... ...
ॐ नौमि स्वात्मप्रकाश-प्रशमित-विषमक्लेशराशिं महेशम्
वन्दे वाग्देवतां तां कलयति किल या मूला तां वाग्लतायाः ।
विश्वव्यापप्रबन्धादिव स्फुटदुदरं स्तौमि विघ्नाधिराजम्
दत्तप्राग्दोत्स्भेकं गुरुवरमपरं ज्ञानदञ्च प्रपद्ये ॥ १ ॥
ॐ कैलासपीठमध्यस्थं देवदेवं महेश्वरम् ।
ब्रह्मादिकारणैः सार्द्धं देवैश्चञ्च उमापतिम् ॥
महोरगसमायुक्तं अप्सरैः परिवारितम् ।
महाध्यानस्थितं देवं मुनिभिश्चापि संवृतम् ॥ २ ॥
... ...
... ... ॥ ३—५ ॥
तत्रस्थं देवदेवेशमुमया सहितं शिवम् ।
दृष्ट्वा तथाविधं देवं ध्यानासक्तं कपालिनम् ॥ ६ ॥
संशयाविष्टमनसः चन्द्रो वेदविदां पतिम् ।
अष्टाङ्गप्रणिपातेन प्राञ्जलिः प्रणतः शिरः ॥ ७ ॥
तदमानोऽब्रवीत् वाक्यं + + सन्तं पुनः पुनः ।
मुहूर्त्तमपि सञ्चिन्त्य इदं वचनमब्रवीत् ॥ ८ ॥
इन्द्रजालं हि पश्यामि इदं सत्यमसत्यता ।
मोहितं मायया सार्द्धं ब्रह्माण्डं सचराचरम् ॥ ९ ॥
देवमानुषतिर्य्यञ्चां गन्धर्व्वोरगरक्षसाम् ।
सर्व्वं देव महादेव प्रतिष्ठा बुद्धि मे मतिः ॥ १० ॥
क्षणिकस्य तु रूपस्य तथा शब्दस्य वै प्रभो ।
अयुक्तस्यैव मन्त्रस्य ध्वनिमयस्य नित्यशः ॥ ११ ॥

आकारस्य कथं देव प्रणामन्ति च नित्यशः ।
स्वयमेव तु यो नष्टो यस्तु चित्तेन कल्पितः ॥
शब्दस्य ब्र [च] तस्यैव मन्त्रत्वमपि बुध्यते ॥ १२ ॥
प्रयुक्तमथ वीणा यं तन्त्रीस्वरसमन्वितम् ।
चित्तेन साध्यते तस्य षड्जमध्यमधै(दै)वतम् ॥ १३ ॥
तथा मंत्रा[ः] तथाकारा विद्या चैव सहस्रशः ।
अप्रबुद्धधियो मूढाः स्वचित्ता च बहि[ः] स्थिताः ॥ १४ ॥
इति[ः] केनैव मनुष्या भ्रामिता च त्वया पुरः ।
असत्यमिन्द्रजालस्य यद्रूपं सकलं प्रभो ॥ १५ ॥
उच्चार्यमाना ये मन्त्रा न मन्त्रा चापि ये विदुः ।
मोहिता देवगन्धर्वा मिथ्याज्ञानेन गर्व्विताः ॥ १६ ॥
मायाः स्वप्नोपमाः सर्व्वे मुद्राध्यान च धारणाः ।
न तच्चित्रमिदं सत्यं शास्त्रजालं क्रियागमम् ॥ १७ ॥

सोम उवाच ।

देव्या विनायकस्यैव षण्मुखस्य त्रिलोचन ।
नंदिभृंगिमहाकाल-कुबेरशक्रयोस्तथा ॥ १८ ॥
वासुकिश्च गरुत्मांश्च तथा नारायणस्य वै ।
सनत्कुमारप्रमुख-ऋषीणां भावितात्मनाम् ॥ १९ ॥
दुर्व्वास[स]प्रमुखा ये शास्त्रे या च संहिताः ।
मन्त्राश्च विविधाकारा विद्याश्चापि सहस्रशः ॥ २० ॥
कथितं तु त्वया सर्व्वं तेषां चैव समासतः ।
तानि सर्व्वाणि देवेश विस्तरेण मया श्रुतम् ॥ २१ ॥
भ्रामिताश्च त्वया सर्व्वे व्यायामेन महेश्वर ।
नाख्यातं कस्य चेज्ज्ञानं शरीरं गुह्यगोचरम् ॥ २२ ॥
अप्रबुद्धाश्च ते सर्व्वे भ्रामिताः शास्त्रपाठके ।
नास्ति त्वत्सदृशो धूर्त्तो वाग्जाले बुद्धिनाशनः ॥ २३ ॥
तन्त्रे तन्त्रे [त्व]था प्रोक्तं मया प्रत्यक्षतः श्रुतम् ।
शपथानि असंख्यानि मिथ्या देव त्वया कृताः ॥ २४ ॥

नैव कस्यापि (स)सद्भावं मोहितास्ते त्वया प्रभो ।
रञ्जितास्ते त्वया व्यायामे मिथ्याज्ञानेन गर्व्विता[ः] ॥ २५ ॥
अप्रबुद्धधियः सर्व्वे तेऽपि मूढत्वतां गताः ।
मिथ्याज्ञानेन संदृप्ता मिथ्याशास्त्रेण गर्व्विताः ॥ २६ ॥
साकारस्य क्षयं चास्ति मन्त्रोच्चारे क्षयं पुनः ।
क्षणिका तु क्रिया देव जन्मापि मरणं तथा ॥ २७ ॥
कस्य जन्म म्टतः को वा दह्यते वात्र कः प्रभो ।
पिंडं तु कस्य वा देव कुतः श्राद्धं कुतः क्रिया ॥ २८ ॥
प्रत्यक्षे बान्धवानां स्वस्थाने यत्प्रलीयते ।
पार्थिवे पार्थिवं तत्त्वं वायौ (वायोर्वायुर्म्) वायुगतं तथा ॥ २९ ॥
आपश्चाप्सु च वै लीनास्तेजास्तेजसि विश्वति ।
आकाशे तु तथाकाशं मनोबुद्धिरहं तथा ॥ ३० ॥
यथागताः पुनस्तत्र लीनाः स्वप्ने समं ततः ।
अमूर्त्तो भगवान् जीवो निर्गुणो विरजः खगः ॥ ३१ ॥
इन्द्रियाश्च गुणाः सर्व्वे स्वे स्वे स्थाने प्रलीयते ।
कायं मांसमयं देव दाहस्य कृतवान् प्रभो ॥ ३२ ॥
किं भ्रमन्ति जडा मूढा अज्ञानव[ि]धरीकृताः ।
किं मांसं किन्नु वास्थीनि रुधिरं श्लेष्ममेव च ॥ ३३ ॥
धातुत्रयं वै देव तथा मेदस्तथा वसा ।
अन्त्राणि हृदयो वाथ आमं मू+ तथा कफम् ॥ ३४ ॥
रेतो वा श्लेष्ममूत्रे वा पुरीषं चर्म्मनालयः ।
मज्जां वापि नखाश्चैव रोमाः प्रतप्रस्तथा ॥ ३५ ॥
कर्णौ दन्तौ च नासा च जिह्वाकुष्ठौ च वाक् तथा ।
चक्षुर्वा घण्टिका वापि ग्रीवा वापि सरोत्तम ॥ ३६ ॥
बाहू हस्तौ तथा चैव उदरं कटिमेढ्रकम् ।
स्फिजे जंघा च पादौ च वाचा सा कृतवान् प्रभो ॥ ३७ ॥
नाम वापि तथा देव गोत्रं वर्णं तथैव च ।
रोमाणि नाडयश्चैवावयवश्च तथा प्रभो ॥ ३८ ॥

एभ्यो मध्याद् विरूपाक्ष कोऽसौ चैव स्मृतः प्रभो ।
कस्य श्राद्धं क्रियाकार्यं पिण्डदानादिकञ्च यत् ॥ ३९ ॥
जीवो ज्ञानादिरमलः स्वरूपी खेचरः परः ।
न रूपं न च वा वर्णो न स्थानं न च धारणा ॥ ४० ॥
ये ये भावाः शरीरस्य ते सर्व्वे स्वपुरं गताः ।
कस्य कालं यमं कस्य भटाश्चैव सुदारुणाः ॥ ४१ ॥
नरकाः शासनाश्चैव प्रेतपुर्य्यं[ां] वसेत्तु कः ।
एको यदि भवेत् कालमेकः पाशं भवेच्च सः ॥ ४२ ॥
सहस्राख्यासंख्याताः श्राद्धेन हताः प्रभो ।
तत्र कालाश्च बहवो ह्येको वापि कथं प्रभो ॥ ४३ ॥
शकुन्यो विहगीभूता निर्गता विलयं गताः ।
ल(ख्या)ख्याश्च संख्यासंख्यानि तत्र काला[ः] किमागताः ॥ ४४ ॥
बहवश्चापि एको वा सहस्राः चैव तस्य वै ।
मशकानि असंख्यानि मत्स्याश्चैव सहस्रशः ॥ ४५ ॥
एककालप्रनष्टाश्च तत्र कालाः किमागताः ।
एककालो बहून् वापि ग्रसते वापि नीयते ॥ ४६ ॥
स्कन्धे वा बाहुपृष्ठे वा स कथं नीयते प्रभो ।
एतत् सर्व्वं समासेन सर्व्वं भैरव तत्त्वतः ॥ ४७ ॥

End :—

महाको ज्ञानभागी स्यात् पूर्व्वोक्तस्तु वै तु सः ।
महाभागी भविष्यति एतन्मे वदतो वरः ॥ १७३ ॥
एवमुक्त्वा महादेवो गतोऽन्तर्धानमीश्वरः ।
चन्द्रेण प्राप्तं विज्ञानं कृतकृत्यो यथार्थतः ॥ १७४ ॥
ए[त]च्छास्त्रं न वक्तव्यं यस्य कस्य समीपतः ।
अभक्ते नैव दातव्यं अश्रद्धे नैव दीयते ॥ १७५ ॥
यो मोहाद्दीयते ज्ञानमपरीक्ष्य च मन्दधीः ।
नासौ ज्ञानस्य भागी स्याज्जन्मान्तरशतैरपि ॥ १७६ ॥

यो निन्दयति मोहेन इदं शास्त्रमगौरवात् ।
स याति नरकं घोर[ं] यावदाभूमिसंप्लवम् ॥ २७७ ॥

Colophon :—

इति परमरहस्ये चन्द्रहाससंहितायां चन्द्रहासं समाप्तम् ।

6058.

11068. **महाकालसंहितायां षोडशपात्रम् ।** *Ṣoḍaśapātra from the Mahākālasaṃhitā.*

Substance, country-made paper. 7×4 inches. Folia, 7. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 40. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

It gives the *mantras* for the purification of wine used in Tantric worship and put into a number of pots arranged in a particular order. (Also cf. *Śārikārcanapaddhati* below.)

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः । ॐ ।

श्रीमद् भैरवशेखरप्रविलसच्चन्द्रामृतप्लावितं
क्षेत्राधीश्वरयोगिनीगणमहासिद्धैः समाराधितम् ।
आनन्दार्णवकं महात्मकमिदं साक्षात्त्रिखण्डामृतं
वन्दे श्रीप्रथमं कराम्बुजगतं पात्रं विशुद्धिप्रदम् ॥
देवं मौनरसावहं दयितया दत्तञ्च पीयामृतं
किञ्चिच्चञ्चलरक्तपङ्कजदृशा तस्मै समावेदितम् ।
वामे दित्तं(?) स्वादु विशुद्धशुद्धकवलं पाणौ विधायात्मके
वन्दे पात्रमहं द्वितीयमधुना नादैकसंवर्द्धनम् ॥
सर्व्वाम्नायकलाकलापकलितं कौतूहलद्योतनं
चन्द्रोपेन्द्र-महेन्द्र-सूर्य्यवरुणैर्ब्रह्मादिभिः सेवितम् ।
ध्यातं सिद्धगणैः स्तुतं मुनिगणैर्मोक्षार्थिभिः सर्व्वदा
वन्दे पात्रमहं तृतीयमधुना स्वात्मावबोधक्षमम् ॥

End :—

पाने कृते पूर्णकलाप्रकाशः पाने कृते पूर्णसमानबुद्धिः ।
पाने कृते पूर्णपवित्रदेहो पानं पिबेत् पञ्चदशं प्रवीराः ॥
यत्ते षोडशपात्रबिन्दुकलया ब्रह्माद्य विष्णुर्भुवः
ज्ञानेच्छादिसमस्तशक्तिविभवव्यक्तिर्विनष्टा स्फुटम् ।
उत्पत्तिस्थितिकालकल्पकलित-स्वात्मप्रकारेण वै ।
सोऽहं षोडश-पात्रमेव गुरुतो शक्तामि+च्छं भवेत् ॥

Colophon :—

इति महाकालसंहितायां षोडशपात्रे समाप्त ।

6059.

9260. पराशरसंहितायां हयग्रीवोङ्कारकल्पः ।

Hayagrīvauṅkārakalpa from the Parāśarasaṃhitā.

Substance, country-made paper. . 11 × 6 inches. Folia, 6. Lines, 13 on a page. Extent in ślokas, 120. Character, Nāgara. Appearance, tolerable. Complete.

The *Hayagrīvauṅkārakalpa*, treating of the details of the worship of Hayagrīva and constituting the seventh chapter of the *Parāśarasaṃhitā*, is quoted in this and the following MS, which describe the process of the worship.

The colophon of this extract runs as follows in leaf 5A :—

इति श्रीपराशरसंहितायां हयग्रीवोङ्कारकल्प[ः] सप्तमोऽध्यायः ।

Beginning of the MS :—

अथ सारसंग्रहे ।
अथोच्यते हयग्रीवमन्त्रः सर्व्वसम्रद्धिदः
चन्द्रस्थं गगनं वामकर्णबिन्दुसमन्वितं
एकाक्षरो मनु[ः] प्रोक्तो हयग्रीवस्य + + +

चन्द्र सकारः वामकर्णं उकारः विन्दुरनुस्वारः ।
एतैः ॐ स्रूमिति बीजमुद्धृतम् ॥

End of the MS :—

अथ वा तं करे कुम्भेऽभिमन्त्र्य जलं पिबेत् ।
पीतं वादिमुखे ध्यात्वा स्तम्भयेत्तस्य भारतीं ॥

मन्दभाग्योऽपि भक्तोद्भूलितविग्रह[ः] सन् अभयाभिमन्त्रितं कृत्वा वर्चां भक्षयेत् । वृहस्पतिसमो भवेत् ।

6060.

9448. *Hayagrīvauṅkārakalpa from the Parāsarasaṃhitā.*

Substance, country-made paper. 10 × 4½ inches. Folia, 8. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 120. Character, Nāgara. Appearance, tolerable. Complete.

Same as above.

6061.

2424. **अङ्गिराकल्पः ।** *Aṅgirākalpa.*

Substance, country-made paper. 10 × 4 inches. Folia, 30. Lines, 13 on a page. Extent in ślokas, 828. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The present MS has been described in L. X. 4046. The work deals with the details of the worship of the deity Āsurī.

6062.

272. **विश्वामित्रकल्पः ।** *Viśvāmitrakalpa.*

Substance, country-made paper. 12 × 4½ inches. Folia, 37. Lines, 14 on a page. Extent in ślokas, 1,600. Character, Nāgara. Date, 1746 Ś.E. Appearance, fresh. Complete.

The work deals with the daily duties of the twice-born and, strictly speaking, belongs to the Smṛti class of literature. Of Tāntrika topics dealt with herein mention may be made of bhūtaśuddhi, dīkṣā and puraścaraṇa of the Gāyatrīmantra.

The present manuscript is noticed in L. II. 885. CS. III. 508 describes a work, in sūtra form, of the same name and similar contents.

This MS seems to be a part of a much larger one, because the first leaf of this has, on the right upper-hand corner, the number 246 and the last leaf has, at the same place, the number 283.

Post Colophon Statement :—

श्रीयोगेश्वरात्मकलक्ष्मीकेशवार्पणमस्तु ।

श्रीः शुभम् । शके १७४६ तारणनाम संवत्सरे कार्त्तिक शुद्ध-त्रयोदशौ गुरुवासरे तद्दिने इदं पुस्तकं वरवटाख्यग्रामनिवासि-ज्योतिर्षोपनामक-गोविन्दात्मज-प्रभाकरदैवज्ञेन स्वार्थं परोप-कारार्थं लिखितम् यादृशमिति ।

अर्ज्जितं भूरिकष्टेन पुस्तकं लिखितं मया ।
हर्त्तुमिच्छति यः पापी तस्य वंशक्षयो भवेत् ॥

6063.

5962. कालरात्रिकल्पः । *Kālarātrikalpa.*

Substance, country-made paper. 9 × 4 inches. Folia, 38. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 550. Character, Nāgara. Appearance, old and discoloured. Complete.

It relates to the details of the worship of the deity called Kālarātri including an account of the six black rites to be performed with the mantras of this deity. According to

four colophons in the present MS (Fol. 3A, 17A, 18B, 25A) the work forms part of the *Rudrayāmala* and according to one colophon (Fol. 29B) it belongs to the *Āgamasāra*. A portion in this MS (Fol. 25A–38) is absent in another MS of the same work described below. The concluding portion (Fol. 32A–36B) is in a vernacular.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः। श्रीगुरुभ्यो नमः।

पार्व्वत्युवाच।

देवदेव जगन्नाथ भक्तानुग्रहकारक।
त्वत्प्रसादान्मया सर्व्वं श्रुतं रुद्रादियामलम्॥
इदानीं श्रोतुमिच्छामि यन्मे मनसि वर्त्तते।
कालरात्र्याः क्रमार्चा + तत्सर्व्वं कृपया वद॥

ईश्वर उवाच।

... ...

सन्ति नानाविधा मन्त्रा आगमोक्ताः सबीजकाः।
तथैव वैदिका मन्त्राः पुराणडामरे तथा॥
ते सर्व्वे निष्प्रभा जाताः कलौ वीर्य्यविवर्ज्जिताः।

... ...

सत्यमागमशास्त्रन्तु प्रतिज्ञासिद्धमेव च।
अनादरेण तद्भ्रष्टं गुरुभक्तिं विना तथा॥
तन्मध्ये सारभूतं तु प्रत्यक्षफलदायकम्।
अन्यथा न भवेद्देवि + + +॥
सिद्धमन्त्रमिमं देवि सारात्सारोत्तमं [तथा]।
पुरश्चर्य्याक्रिया नास्ति स्मरणात् पूजनात् फलम्॥
मन्त्रस्यैतस्य माहात्म्यं सामर्थ्यं स्तुतिमेव च।
वक्तुं न शक्यते देवि कल्पकोटिशतैरपि॥

... ...

तस्याः पूजां प्रवक्ष्यामि मम बुद्ध्यनुसारतः ॥
श्रूयतामेकचित्तेन न कस्य कथितं प्रिये ।
कृष्णपक्षस्य चाष्टम्यां भूते भौमदिने तथा ॥
प्रारम्भं कारयेत्तत्र भक्तिभावेन सादरात् ।
ब्राह्मे मुहूर्त्ते चोत्थाय स्मरेद्देवीं चतुर्भुजाम् ॥
प्रसन्नवदनाम्भोजां नीलालोचनघूर्णितां ।
अनर्घरत्नसंयुक्तां दिव्यचन्द्रार्द्धधारिणीम् ॥
नीलांशुकपरीधानां मुक्ताकिङ्किणिघण्टिकां ।
पल्लवाङ्गविम्बोष्ठीं भूषितां तिलकांचुकीम् ॥
नानारत्नाधिकां ज्योतिः शिरःपुष्पैरलङ्कृतां ।
पयोधर स्त+ + + काञ्चीयुक्तनितम्बिनीं ॥
मुक्तावेणीलताचारुमुदयादित्यसन्निभां ।
एवं ध्यात्वा जपेत् किञ्चित् उत्तिष्ठेच्छयनात्ततः ॥
ततो राक्षसकोणे तु एकान्ते जनवर्जिते ।
तृणान्तरितभूम्यां तु कुर्य्यान्मलविसर्ज्जनम् ॥

The mantra of the deity is given as follows (Fol. 5B):—

अस्य श्रीकालरात्रिमन्त्रस्य दक्षऋषिः जगतीच्छन्दः अलकापुरनिवासिनी मायाराज्ञी देवता हृदये क्लीं जानि नाभौ लौं शक्तिर्गुह्ये श्रीकालरात्रिप्रीत्यर्थं जपे विनियोगः ।

मन्त्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि गोप्याद्गोप्यतरं महत् ।
प्रणवं वाग्भवं माया मन्मथं कमलोद्भवम् ॥
बीजं पञ्चशिरो ज्ञेयं ततः पल्लवमुच्चरेत् ।
कालेश्वरी ततः पश्चात् सर्व्वं जनमनोहरी ॥
सर्व्वसुखस्तम्भनी च सर्व्वराजवशंकरी ।
सर्व्वदुष्टनिर्दलनी सर्व्वस्त्रीपुरुषाकर्षणी ॥

Colophon :—

इति श्रीकालरात्रिकल्पे पूजाविशेषः ।

Post Colophon :—

रङ्गनाथस्य सुतेन कमलाकरेण इदं पुस्तकं लिखितम् ॥

6064.

10046. *Kālarātrikalpa.*

Substance, foolscap paper. 8½ × 6½ inches. Folia, 18. Lines, 12–14 on a page. Extent in ślokas, 325. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete in 13 chapters.

The portion contained in this MS up to chapter 12 runs up to Fol. 25A of the MS described under the previous number (6063).

6065.

10520. शिवाम्बुकल्पः । *Śivāmbukalpa.*

Substance, country-made paper. 7 × 4 inches. Folia, 16. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 200. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

It deals with the Tantric use of urine as a drink which is stated to be able to drive away all sorts of diseases. A work of the same name said to belong to the *Rudrayāmala* is noticed in Stein. 236.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ॥

पार्व्वत्युवाच ।

देवदेवं प्रणम्यादौ सर्व्वज्ञं परमेश्वरं ।

प्रणम्य श्रोतुमिच्छामि शिवाम्बस्य च निर्णयम् ॥

श्रुत्वा देवमनुष्याणां पवित्रं सर्व्वसिद्धिदम् ।
शिवाम्बु कीदृशं चैव किं फलं तस्य सेवनात् ॥
देव-दानव-मर्त्याश्च किन्नरा यक्षराक्षसाः ।
पन्नगाश्च पिशाचाश्च विश्ववेतालजम्भकाः ॥
हीनस्थानाश्च ये केचित्तदर्थं कथयस्व मे ।
... ...

ईश्वर उवाच ।

... ...
शिवाम्बममृतं देवि उत्पन्नस्त्वात्मदेहिनां ।
पवित्रं परमं पुण्यं देहशुद्धिकरं परम् ॥

पार्व्वत्युवाच ।

ग्रहणं धारणं ग्रासं केन मन्त्रेण धारयेत् ।
तदहं परिपृच्छामि यदि तुष्टो महेश्वर ॥
शिवाम्बु कीदृशं चैव कीदृशं तस्य साधनम् ।
कृपां कुरु महादेव कथयस्व प्रसादतः ॥

ईश्वर उवाच ।

... ...
प्रातःकाले सुशिष्योऽयं घटिकायां चतुष्टयम् ।
उत्थाय साधकश्रेष्ठः मूत्रोत्सर्गं च कारयेत् ॥
आदिधारां परित्यज्य मध्यधारां तु ग्राहयेत् ।
अन्तधारां परित्यज्य एवं विधि समाचरेत् ॥
पात्रं पवित्रं वक्ष्यामि शृणु देवि मनोरमे ।
मृत्तिका-काष्ठपात्रेषु चर्म्मपात्रं तथैव च ॥
चीनीपात्रं श्रीफलं वा विल्वजं गजदन्तयोः ।
शवपात्रं काचजं वा विशामित्रं च मौक्तिकम् ॥

धृत्वा च मृण्मये पात्रे वटपात्रे च लावुकैः ।
वंशपात्रं च कर्त्तव्यं शङ्खपात्रं तथैव च ॥
श्वेतकाचमयं पात्रं करपात्रं तथा पुनः ।
वर्ज्जयेत् सर्व्वधातूनां लोहपात्रं तु धारयेत् ॥
तेन मार्ज्जितपात्रेण कपोराख्येण धारयेत् ।
तत्पात्रं मन्त्रशोध्यं च पवित्रा चोपकारयेत् ॥
तत्पात्रशोधनं देवि वक्ष्यामि तव सुन्दरि ।
प्रणवादि तथा माया कूर्च्चदन्दं कुलेश्वरि ॥
इति पात्रशोधनं च तवाग्रे कथितं मया ।

... ...

4B. इति सिद्धान्तकायाकल्पः ॥
भेषजं शृणु वक्ष्यामि शृणु चैकाग्रमानसः ।
गन्धकं त्रिफलायुक्तं भृङ्गराजं च पारदम् ॥
लोहचूर्णं तथा वङ्गं हरिद्रां च शिवाम्बुना ।
कर्त्तव्यं च सदा देवि तस्य रोगभयं कुतः ॥
गन्धकं पारदं चोषं त्रिफला सिद्धिमूलिका ।
राजबीजसमायुक्तं शिवाम्बुसहितं पिबेत् ॥

End :—

14B. यो गुरुरहितो पानं शिवाम्बु क्रियते नरः ।
मूत्रपानं कृतं तेन स नरो पापसम्भवान् ॥
नरके लभते वासः श्वानयोनिं तु प्राप्यते ।
सततं पिबति मूत्रं चामृतं विधिना विना ॥

... ...

Colophon :—

इति श्रीहरगौरीसंवादे शिवाम्बुकल्पः सम्पूर्णः ॥

6066.

8796. गायत्रीकल्पः । *Gāyatrīkalpa.*

Substance, country-made paper. 10×4½ inches. Folia, 2. Lines, 13 on a page. Extent in ślokas, 45. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The present MS has been noticed in L. I. 443. The work deals with the details of the worship of Gāyatrī and is in the form of an interlocution between Nārada and Caturmukha.

6067.

5604B. वनदुर्गाकल्पः । *Vanadurgākalpa.*

Substance, palm-leaf. 15×1½ inches. Folia, 42. Lines, 4, 5 on a page. Extent in ślokas, 503. Character, Udiyā. Appearance, good. Complete in 16 chapters.

It deals with the details of the worship of Vanadurgā. The colophon to the twelfth chapter allocates the work to the *Mantravarasaṃhitā.*

Beginning :—

श्रीदुर्गायै नमः ।

हिमवच्छिखरे रम्ये नानारत्नसमाकुले ।

नानाद्रुमलताकीर्णे नानापुष्पोपशोभिते ॥

नानापक्षिनिनादैश्च नानामृगगणाकुले ।

... ...

... ...

आसीनमासने रम्ये देवदानवपूजिते ।

... ...

ज्ञपया परया युक्तं षण्मुखं द्वादशेक्षणं ।
प्रणम्य दण्डवद् भूमौ पप्रच्छेदं मुनिस्तदा ॥

अगस्त्य उवाच ।

किं रूपं वनदुर्गाया कान्यङ्गानि विशेषतः ।
उद्धारः कीदृशः प्रोक्तो विनियोगश्च कीदृशः ॥
किं बीजं का पुनः शक्तिः वर्णानाञ्च विशेषतः ।
एतत् सर्वं विस्तरेण ब्रूहि मे दैत्यसूदन ॥

गुह उवाच ।

साधु पृष्टस्त्वया ब्रह्मन् साधकानां हितैषिणा ।
पुरा हिमवतः पृष्ठे हैमवत्या मया श्रुतम् ॥
सर्व्वशत्रुक्षयकरं सर्व्वव्याधिनिवारणम् ।
ज्ञातमात्रेण सर्व्वेषां भुक्तिमुक्तिफलप्रदम् ॥
अतिगुह्यतमं वक्ष्ये समाहितमनाः शृणु ।
सुमनोज्ञप्रदेशे च निम्नोन्नतविवर्ज्जिते ॥

... ...

... ...

द्वादशारं लिखेच्चक्रं वसुभू च(?) समावृतम् ।
तन्मध्ये चण्डिका कार्य्या तालमात्रप्रमाणिका ॥
सप्ताङ्गुलप्रमाणेन भ्रामयेत् पंक्तिकं प्रति ।
सप्तशूलमकाराद्यं स्यात् रक्तेनैव च धातुना ॥
दलं वै श्वेतवर्णेन चक्रमालिख्य देशिकः ।
छायावर्णेन मतिमान् अक्षराणि न्यसेन्मुने ॥
दलेष्वक्षरमालिख्य मन्त्रोद्धारपरिक्रमात् ।
तारं वै कर्णिकायान्तु तस्मिन् प्रणवाक्षरं लिखेत् ॥
एवमालिख्य मतिमान् शिष्याय प्रददौ गुरुः ।
उकारं प्राग्दले मूले मकारस्तु द्वितीयके ॥

काद्य हाद्य दंकारश्च प्रसु ये माः तथैव च ।
दुं शूलां च तथैवाक्षे प्रथमे तु दलं न्यसेत् ॥
भिसमश्चैव तथैव स्यात् उयाच्यच तथैव च ।
परदुर्गे लिचेत्चैव ठद्वितीयं दलं लिखेत् ॥

Colophons of the different chapters :—

7A, इति श्रीगुह्यप्रोक्ते श्रीवनदुर्गाकल्पे प्रथमः पटलः; 9A, ०द्वितीयः पटलः; 10A, ०मङ्गलाधानं नाम तृतीयः पटलः; 13B, ०चतुर्थः पटलः; 16A, ०पञ्चमः पटलः; 22A, ०षष्ठः पटलः; 24A, ०सप्तमः पटलः; 27B, ०अष्टमः पटलः; 30A, ०दशमः पटलः; 31B, ०एकादशः पटलः; 32B, इति श्रीमन्त्वरसंहितायां गुह्यप्रोक्ते वनदुर्गाकल्पे द्वादशः पटलः; 35A, ०त्रयोदशः पटलः; 37B, ०चतुर्दशः पटलः; 38B, ०पञ्चदशः कल्पः; 42A, ०षोडशः पटलः ॥

6068.

10254. संवित्कल्पः । *Saṃvitkalpa.*

Substance, country-made paper. 6¼ × 3¼ inches. Folia, 8. Lines, 4–7 on a page. Extent in ślokas, 60. Character, Nāgara. Appearance, soiled. Incomplete at the end.

The name of the work occurs on the obverse of the first leaf. The work deals with the origin and Tāntrika use of hemp.

Beginning :—

कैलासशिखरासीनं देवदेवं जगद्गुरुम् ।
प्रणम्य परया भक्त्या पार्व्वती पर्यपृच्छत ॥

श्रीपार्व्वत्युवाच ।

सर्व्वौषधमयं (मै)शंभो या परा सिद्धमूलिका ।
गुह्याद्गुह्यतरो देव कथिता न प्रकाशिता ॥

उत्पत्तिकारणं देव साधनं शोधनं तथा ।
यदि ते हि प्रियतमा वद सर्व्वामरप्रभो ॥

... ...

4A, त्रिकटुत्रिफलायुक्ता खादेत् क्षयविनाशिनी ।
संठीमार्कवनिर्गुंडी कुमारीसहिता प्रिये ॥

6069.

10147. कनककल्पः । *Kanakakalpa.*

Substance, country-made paper. 11 × 6 inches. Folium, 1. Lines, 13 and 12. Extent in ślokas, 25. Character, modern Nāgara. Appearance, discoloured. Complete.

It deals with the black rites of the Tantras.

Beginning :—

ॐ नमस्तस्मै । अथ कनककल्पः । ॐ नमः शिवाय ॥

कनककल्पं प्रवक्ष्यामि महादेवेन भाषितम् ।
मनुष्याणां हितार्थाय सर्व्वकामफलप्रदम् ॥
शान्तिकं पौष्टिकं चैव वश्यं चापि जने तथा ।
मोहनाकर्षणे चैव स्तम्भनेषु विशेषतः ॥

... ...

कनकस्य तु बीजानि हरितालं मनःशिलं ।
तैलेन सह चूर्णस्य स्त्रीणां मूर्द्धि [तु] दापयेत् ॥

Colophons :—

Fol. 1B, इति कनककल्पस्य तु योगः, इति सर्व्वोचाटनं यन्त्रं, इति स्याकरणविधि । इति समाप्ता ।

The last topic in the work is dealt with in Hindi.

6070.

8378B. आसुरीकल्पः । *Āsurikalpa.*

Substance, country-made paper. 5 × 3¼ inches. Folia, 8. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 80. Character, Nāgara. Date, V.S. 1749. Appearance, old and discoloured. Complete.

The work deals with the black rites of the Tantras to be performed with the mantras of a deity called Āsurī the worship of whom is also dealt with in the *Aṅgirā-kalpa* (No. 6061).

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ॥

अथ आसुरीकल्पो लिख्यते ॥

या शक्तिर्नवकोटिभेदभुवने भ्रान्तिभ्रमा भैरवी

या शक्तिर्नवचक्रमूलकमला आधारगर्भस्थिता ।

या शक्तिर्नवपीठमध्यकमले युक्ता करङ्गस्थिता

सा शक्तिर्नवखड्गमण्डितकला पायात् सदा दासुरी (?) ॥

माहेश्वराङ्कना पार्श्वे पार्व्वती दुःखपीडिता ।

कृपया सुप्रसादेन त्वयं यान्ति च शत्रवः ॥

निर्धनो धनमाप्नोति राज्ञां संमानमेव च ।

इत्येवं पार्व्वती पृष्टं शृणु देवि परंपरा ॥

न तिथिर्न च नक्षत्रं नोपवासो विधीयते ।

शत्रिकामस्य शत्रूणां क्रोध एवात्र कारणं ॥

ख्यातं मयासुरीकल्पं पुरा शुम्भनिशुम्भयोः ।

तेनैव विधिना कार्य्यं सिद्धिर्भवति निश्चितं ॥

Colophon :—

इति आसुरीकल्पमन्त्रराजसिद्धिः समाप्ता ।

Post Colophon :—

संवत् १७४८ वर्षे चैत्र कृष्ण अष्टमी रवौ लिखितं श्रीमाल-
जातीय व्र॰ गोपालगणेशसुतेन आत्मार्थं परोपकारार्थं शुभमस्तु ॥

6071.

5883. *Āsurīkalpa.*

Substance, country-made paper. 10 × 6½ inches. Folia, 13. Lines, 18, 19 on a page. Extent in ślokas, 220. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

This contains a collection of extracts from different works dealing with the black rites of the Tantras to be performed with the mantras of Āsurī.

Beginnings and Colophons of the extracts :—

I. अथासुरीविधानमथर्व्वविधोक्तम् ।
उच्चाटनं स्तम्भमोहौ वशीकरणमेव च ।
जारणं मारणं चैव षट्धा प्रोक्तं मनीषिभिः ॥
तत्र विधानक्रमः ।

4B. इत्यासुरीविधानम् ।

II. श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ द्वितीय आसुरीकल्पः । ग्रन्थान्तरात्
लिख्यते ।

न तिथिर्न च नक्षत्रं नोपवासो विधीयते ।
घ्नन्ति कार्य्याणि शत्रूणां साधूनां तस्य साधनम् ॥

अथ राजानं वशीकर्त्तुकामः ।

आसुर्य्याः सुपिष्टायाः प्रतिकृतिं कृत्वा । आसुरीभिर्मद्भिरभि
प्रज्वाल्य दक्षिणपादादारभ्य शस्त्रेण छित्वा हुताशे जुहुयात् ।

The portion beginning with अथ राजानं generally agrees with a similar portion in the MS described under No. 6070 (Fol. 4A) above.

6B, इति आसुरीकल्पः समाप्तः ॥

III. श्रीगणेशाय नमः ।

पुनर्वसुनक्षत्रे वटवृक्षस्य वंदकं गृहीत्वा
गोक्षीरेण सह पिबेत् । वन्ध्या पुत्रं जनयति ।

7B, इति वंदगिकाकल्पः ।

IV. अथासुरीकल्पं वक्ष्यामि ।

कार्त्तिकेय उवाच ।

कैलासशिखरासीनं देवदेवं सदाशिवम् ।
स्कन्दः पृच्छति तत्कर्म + + + वद मे प्रभो ॥

वश्याकर्षण-विद्वेष उच्चाटस्तम्भमारणं ।
त्रैलोक्ये तु नरानारीणां निग्रहाय सुखाय च ॥

ब्राह्मणक्षत्रियो वैश्य शूद्रश्चैवांत्यजालयः ।
साधयन्त्यासु तत् ब्रूहि कृपया वद मे प्रभो ॥

ईश्वर उवाच ।

शृणु वत्स महामन्त्रमासुरी विधिपूर्व्वकम् ।
देहन्यास-करन्यास-अङ्गन्यास-समन्वितम् ॥

12B, इति आसुरीकल्पं सम्पूर्णम् ।

There are 11 lines on Fol. 13 dealing with *vaśīkaraṇa*. This section begins :—

प्रातर्मुखं तु प्रक्षाल्य सप्तवाराभिमन्त्रितम् ।
यस्य नाम्ना पिबेत्तोयं सा स्त्री च वशगा भवेत् ॥

6072.

10341. लघ्वासुरीकल्पः । *Laghvāsurīkalpa.*

Substance, country-made paper. 7×3 inches. Folia, 5. Lines, 10 to 12 on a page. Extent in ślokas, 96. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1892. Appearance, fresh. Complete.

The contents of the present MS, except the last verse, agree with section IV of the MS described under the previous number.

Colophon :—

इति श्रीस्कन्दशङ्करसंवादे लघ्वासुरीकल्पः समाप्तः ।

Post Colophon Statement :—

लिखितमिदं गावल्युपाख्य-जयराम-पण्डितेन संवत् १८९२ मितौ फाल्गुन शुद्ध १५ गुरौ ।

6073.

3322. कक्षपुटतन्त्रम् । *Kakṣapuṭatantram.*

Substance, country-made paper. 12¼×5 inches. Folia, 47. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 2,000. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1849. Appearance, discoloured. Complete in 15 Paṭalas.

The work, in 20 chapters, has been published in the *Aruṇodaya* and in the *Indrajālādisaṃgraha* under the name *Siddhanāgārjunakakṣapuṭa* and also, in 31 chapters, by the Basumati Press (Calcutta, 1339 B.S.). MSS of the work are described in L. I, 256; IO. IV, 2616; W. 904. It deals with various Tantra rites pertaining to sorcery. MSS of a work called *Bhuvaneśvarī-kakṣapuṭa* which may

be a similar work are noticed in *A Catalogue of Sanskrit MSS in the Adyar Library* (Pt. II. p. 194) and in Mad. XII. 5924.

Post Colophon :—

संवत् १८४६ माघकृष्णादशम्यां + + + शुभम् + + ।

6074.

5533. *Kakṣapuṭatantram.*

Substance, country-made paper. 10 × 4½ inches. Folia, 53. Lines, 14 on a page. Extent in ślokas, 3,000. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete in 20 Paṭalas.

The sources of the work and the topics dealt with in it are indicated as follows (Fol. 1) :—

संसारे बहुविस्तीर्णे विद्यासिद्धिरनेकधा ।
प्रोक्तवान् शङ्करः पूर्वं यदि पृच्छति पार्व्वती ॥
अन्यैर्देवगणैः सिद्धैर्मुनिदैविकसाधकैः ।
यद्यदुक्तं हि शास्त्रेषु तत्तत् सर्व्वं विलोकितं ॥
शाम्भवे यामले शाक्ते मौले कौलेय-डामरे ।
स्वच्छन्दे गाकुले शैवे राजतन्त्रे महेश्वरे ॥
उड्डीशे वातुले तन्त्रे उच्छिष्टे सिद्धशाबरे ।
किङ्किणीमेरुतन्त्रे च कालचण्डीश्वरे मते ॥
साकिनीडाकिनीतन्त्रे रौद्रेऽद्भुयक्षनिग्रहे ।
कौतुके शिल्पतन्त्रे च क्रियाकालगुणोत्तरे ॥
हरमेखलके ग्रन्थे इन्द्रजाले रसार्णवे ।
आथर्व्वणे महादेवे चार्व्वाके गारुडेऽपि च ॥
इत्येवमागमोक्तं च वक्ष्यादक्षेण यत्नतं ।
तत्तत्सर्व्वं समुद्धृत्य दध्नो घृतमिवादरात् ॥

साधकानां हितार्थाय मन्त्रखड्गमिहोच्यते ।
वश्यं चाकर्षणं स्तम्भं मोहमुचाटमारणं ॥
विद्वेषं व्याधिकरणं पशुमस्यार्थनाशनं ।
कौतुकं चेन्द्रजालञ्च यक्षिणीमन्त्रसाधनं ॥
चेटकं चाञ्जनं दिव्यमदृश्यं पादुकागतिः ।
गुटिका खेचरत्वं च मृतसंजीवनादिकं ॥
तथा कक्षपुटीसिद्धिः साङ्गोपाङ्गमनेकधा ।
सुसाध्यं प्रत्ययोपेतं साधकानां हितं प्रियं ॥
तत्तन्मन्त्रमुखं ज्ञात्वा कर्त्तव्यं सिद्धिमिच्छता ।
मन्त्रसाधनकं पूर्वं सिद्ध्यर्थं साधकोत्तमैः ॥

6075.

8470. *Kakṣapuṭatantram.*

Substance, country-made paper. 9¾ × 4 inches. Folia, 87. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 1,050. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Incomplete.

The 19th chapter comes to an end in Fol. 80A. The remaining folia do not contain any colophon.

6076.

9275. *Kakṣapuṭatantram.*

Substance, country-made paper. 12 × 5 inches. Folia, 1-3. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 75. Character, Nāgara. Appearance, tolerable. Incomplete.

It begins as follows from the middle of one of the verses indicating the sources of the work.

तेज्वरे उड्डीशे वातुले तन्त्रे उच्छिष्ट सिद्धशाम्भवे। किङ्को भैरवतन्त्रे च कालचक्रेश्वरे मते।

6077.

9297. *Kakṣapuṭatantram.*

Substance, country-made paper. 13 × 5 inches. Folia, 18. Lines, 13 on a page. Extent in ślokas, 180. Character, Nāgara. Appearance, tolerable. Incomplete.

This MS contains the first seven Paṭalas and a portion of the eighth.

6078.

9928. *Kakṣapuṭatantram.*

Substance, country-made paper. 9 × 5 inches. Folia, 2-15. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 140. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1882. Appearance, tolerable. Incomplete.

The only colophon in the MS is found on Fol. 10A. This refers to the 10th chapter of the work.

Post Colophon :—

मासोत्तममासे श्रावणमासे शुभे शुक्ले पक्षे द्वितीयायां भौमवासरे उडीशपुस्तकं जयनाथमिश्रेण लिख्यते।

संवत् १८८२ शाके १७४७ समाप्तः। भैरवाय नमः। रामचन्द्राय नमः।

6079.

3187. दत्तात्रेयतन्त्रम्। *Dattātreyatantram.*

Substance, machine-made modern paper. 12¾ × 4¾ inches. Folia, 23. Lines, 9, 10 on a page. Extent in ślokas, 690. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in 20 chapters.

A MS of the work, complete in 22 chapters, has been described in L. V, 1850, the opening verse of which is not found in the present MS. The work deals with Tantra rites pertaining to sorcery. It has been published in 30 chapters in the *Indrajālādisaṃgraha* of R. Chatterji. An edition of it in 26 chapters was published with Bengali translation (Vangabhumi Karyalaya, Calcutta, B.S. 1309).

6080.

3465. *Dattātreyatantram.*

Substance, country-made paper. 12¼ × 4½ inches. Folia, 8. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 240. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Incomplete.

The present MS contains the first 10 chapters and a portion of the 11th.

6081.

5569. *Dattātreyatantram.*

Substance, country-made paper. 11 × 5 inches. Folia, 23. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 500. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1923. Appearance, fresh. Complete in 25 chapters.

Post Colophon Statement :—

श्रीसंवत् १९२३ वैशाख कृष्ण तिथौ ३ भौमे विद्याधरद्विवेदेन लिखितं काश्यां स्वार्थं परार्थंच ।

6082.

9394. *Dattātreyatantram.*

Substance, country-made paper. 13 × 5 inches. Folia, 18. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 510. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 193(?). Appearance, fresh. Complete in 22 chapters.

Post Colophon Statement :—

संवत् १९२ चैत्र सुल ।

6083.

10449. *Dattātreyatantram.*

Substance, country-made paper. 9×4¾ inches. Folia, 27. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 530. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1915. Appearance, fresh. Complete in 21 chapters.

Post Colophon Statement :—

संवत् १९१५ मार्गमासि कृष्णपक्षे तिथौ द्वितीयायां भौमवासरा-
न्वितायाञ्च लिखितमिदं पुस्तकं श्रीमच्चानन्द-त्रिवेदिना ॥

6084.

1971. साङ्ख्यायनतन्त्रम् । *Sāṅkhyāyanatantram.*

Substance, country-made paper. 9¼×5 inches. Folia, 29. Lines, 17, 18 on a page. Extent in ślokas, 1,250. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1855; Śaka 1720. Appearance, fresh. Complete in 34 chapters.

MSS of the work, complete in 34 chapters, have been described in L. VI, 2259 and I.O., IV, 2537. A portion of the work has also been noticed in Mad. XII. 5924. It deals with the details of the worship of Vagalāmukhī. According to the colophons the work belongs to the Ṣaḍvidyāgama.

Post Colophon Statement :—

संवत् १८५५ शके १७२० मिति आश्विन शुक्ल चतुर्थी मन्द-
वासरे । समाप्तमिदं सांख्यायनतन्त्रम् ।

6085.

8487. *Sāṅkhyāyanatantram.*

Substance, country-made paper. 13½ × 6 inches. Folia, 38. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 825. Character, Nāgara. Appearance, old and discoloured. Incomplete at the end.

The present MS runs up to the end of the 29th chapter.

6086.

10484. *Sāṅkhyāyanatantram.*

Substance, country-made paper. 11 × 5 inches. Folia, 43. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 1,100. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1963. Appearance, fresh. Complete in 34 chapters.

Post Colophon Statement :—

श्रीः पीताये नमः ॥

पीतपद्मसमासीनां माध्वीकोन्मत्तमानसां ।

पीतनि+फलकुचां स्मरामि बगलामुखीं ॥

श्रीः पीतवर्णायै नमः ॥

समत १९६३ श्रा० सु० ६ गुरु ।

6087.

8379. *Sāṅkhyāyanatantram.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 6 inches. Folia, 39-50. Lines, 14 on a page. Extent in ślokas, 260. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1954. Appearance, old and discoloured. Incomplete.

The present MS contains Paṭalas XXX–XXXVIII of which only the last chapter is not found in the previous MS, the last chapter of which agrees generally with chapter 37 of the present MS.

Post Colophon :—

संवत् १८५४ वार गुरु लिखतं श्रीरामदत्तमीसर शुभमस्तु श्रीशिवाय नमः। लिखावितमिदं पुस्तकं मालवीय गयघाट वगला-मुखी प्रसन्न सदा होते हो।

6088.

10372. विनायकसंहिता। *Vināyakasaṃhitā.*

Substance, modern paper. 12 × 4½ inches. Folia, 12. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 204. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete in eight chapters.

It deals with the black rites of the Tantras to be performed with the mantras of Gaṇeśa.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः।

कैलासशिखरासीनं देवदेवं महेश्वरम्।
प्रणम्य परया भक्त्या भार्गवो वाक्यमब्रवीत्॥
भगवन् देवदेवेश सर्व्वलोकहिते रत।
ततः श्रुता मया सप्तकोटिभेदा मनूत्तमाः॥
वैनायकाभिधा मन्त्रा भोगमोक्षफलप्रदाः।
तेषामयत्नफलदं हरिराख्य(?) मनुत्तमम्॥
वैनायकाभिधं मन्त्रं वक्तुमर्हसि शङ्कर।
हितेश सर्व्वभूतेश सर्व्वकामार्थसिद्धये॥

ईश्वर उवाच।

साधु पृष्टं त्वयेदानीं सर्व्वलोकहितावहं।
सर्व्वेषामेव मन्त्राणां प्रयत्नफलसिद्धिदम्॥
अमोघं सर्व्वकार्य्येषु स्तम्भनादिषु सर्व्वतः।
सर्व्वमन्त्रकरं गुह्यं सर्व्वकामफलप्रदम्॥
... ...

2A, अन्येषां जीवसंघानां चिप्रस्तम्भनकारकम् ।
रिपुविद्वेषणाकरं विशेषश्लिष्टयोस्तथा ॥
उच्चाटनकरं तेषां उन्मादमरणं तथा ।
तत्तत्कर्मोक्तमन्त्राणां भेदानि विविधानि च ॥
प्रयोगाणि च सर्व्वाणि पृच्छ संक्षेपतो मुने ॥

Colophons of the different chapters :—

Fol. 2A, इति वैनायकसंहितायां प्रथमः पटलः ॥ 3A, इति विनायकसंहितायां द्वितीयः पटलः; 4B, ०स्तम्भनयन्त्रं नाम तृतीयः पटलः; 6A, ०आकर्षणबीज चतुर्थः पटलः; 9A, ०वशीकरणं नाम पञ्चमपटलः; 10A, ०उच्चाटनं नाम षष्ठः पटलः; 11A, ०विद्वेषणं नाम सप्तमपटलः; 12B, ०मारणं नाम अष्टमपटलः ॥

Post Colophon Statement :—

लिखित मथवा परीमणेष्ट वेलौ तालुके सौवपुरदः सौवसंकरलाल कायथ ॥

6089.

10327. भद्रतन्त्रम् । *Bhadratantram.*

Substance, country-made paper. 10¼ × 4¼ inches. Folia, 8 by counting (marked 1–3, 5, 6, 8, 11, and 15). Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 200. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

This contains mantras and directions in Hindi and Sanskrit for the black rites, *māraṇa*, *uccāṭana*, etc.

The name of the work is found in a colophon in Fol. 8 :—

इति श्रीदेवीशिवसंवादे तन्त्रमंत्रोक । इति भद्रतन्त्रं सम्पूर्णम् ॥

6090.

10389. कालरुद्रतन्त्रम् । *Kālarudratantram.*

Substance, country-made paper. 9×4 inches. Folia, 44. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 880. Character, Nāgarī. Appearance, old and worm-eaten. Complete in 21 chapters.

The work is in the form of a dialogue between Kārttikeya and Śiva. It deals with the black rites of the Tantras to be performed with the mantras of deities like Dhūmāvatī (ch. 1–9, Fol. 1–20), Ārdrapaṭī (ch. 9–12, Fol. 20–27), Kālī (ch. 15, Fol. 30A–32A), and Kālarātri (ch. 16, Fol. 32A–34B) who is stated to be the spouse of Kālarudra.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ॥

उद्दामद्युतिमद्युतिप्रतिभटप्राग्भ्यकुलंकषा
यत्तेङ्घ्रिस्मरेणवो जगदरण्यान्तं सदा कुर्वता ।
या पद्मापरिरम्भ-सम्भ्रमभरच्यवैकदोर्वल्लरी
पायाद्वो महखेचरी पुरमथोग्रश्रीत्कण्ठोरवः ॥

सर्व्वविघ्नप्रशमनं सर्व्वसिद्धिकरं परं ।
सर्व्वजीवप्रणेतारं वन्दे विजयदं हरिं ॥
श्रीकारं ब्रह्मरावासं सिद्धचारणसेवितम् ।
हृदा मुनिजनावासं सायुज्यपदमव्ययम् ॥

... ...

... ...

अच्छिन्नभक्तसंसेव्यमहो कैलासमन्दिरम् ।
तत्र तातं महानन्दं कुमारः स्वादरात्ततः ॥
उवाच परमं वाक्यं नत्वा भक्त्या समादरात् ।
चतुर्दश महाविद्याश्चन्द्रचूड त्वदाज्ञया ॥

अभ्यक्तोऽहमहं सम्यग्विधिना पार्व्वतीपते ।
प्रयोगविद्याविपुलं ग्रन्थसंहारकारकं ॥
गोप्तवान् मम सर्व्वेश किमर्थं करुणाकर ।
पुत्रोऽस्मि तव शिष्योऽस्मि ब्रह्मचारी जितेन्द्रियः ॥
... ...

1B, ईश्वर उवाच ॥
साधु साधु महाप्राज्ञ क्रौञ्चभेदनकोविद ।
गोपनीयं प्रयत्नेन अस्त्रविद्या कदाचन ॥
देवतार्थं द्विजार्थं च यज्ञार्थं धर्मरक्षणे ।
पतिव्रताया गोश्चैव रक्षणेन न दोषभाक् ॥
... ...
तूर्य्यमाथर्व्वणं वेदं नानामन्त्रसमन्वितम् ।
तन्मध्ये केवलं तूर्य्यमथर्व्वणशिरस्तथा ॥
तूर्य्यात्तूर्य्यतरं चैव तत्खेत्यभिधीयते ।
आथर्व्वणी शिखा विद्या यो जानाति स बुद्धिमान् ॥
... ...
... ...

2A, आदौ धूमावतीं विद्यां वक्ष्येऽहं क्रौञ्चभेदन ।
मन्त्रोद्धारं मन्त्रविधिं पूजाजपपुरःसरम् ॥
पुरश्चर्य्याप्रयोगं च शृणु षा+ +रस्तथा ।
धूमावतीमनोर्मध्ये विद्याधूमावती तथा ॥

End :—

मन्त्रसिद्धिमवाप्नोति नात्र कार्य्या विचारणा ।
पुनः प्रयोगसमये वक्ष्ये तत् साधनक्रियः ॥
धनार्थी च जपेत् पुत्र बिल्वमूले निशायुतम् ।
अयत्नाद् भाग्यमाप्नोति सुतार्थी लभते सुतम् ॥

According to the colophons the work belongs to the Kālikāgama and every chapter is styled *Atharvaṇāstravidyā* (अथर्वणास्त्रविद्या नाम) ।

6091.

8355. दिव्यशावरतन्त्रम् । *Divyaśābaratantram.*

Substance, country-made paper. 10 × 5¼ inches. Folia, 41. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 5,880. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete in 14 chapters.

The work, under the name Śābara, was published in 18 Pīṭhas by R. Chatterji in his *Aruṇodaya* and in the *Indrajālādisaṃgraha.* The present MS runs up to the end of the 14th chapter.

The name Divyasābara occurs in the colophons of chapters XI and XIV while the colophon of chapter XIII calls it *Siddhaśābara.*

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ।

श्रीशिवशङ्कर उवाच ।

आदिनाथो ह्यनादिश्च कालश्चैवातिकालकः ।
करालो विकरालश्च महाकालश्च सप्तमः ॥
कालभैरवनाथश्च वटुकस्तदनन्तरं ।
भूतनाथो वीरनाथः श्रीकण्ठो द्वादशो मतः ॥ २ ॥
एते कापालिकाः प्रोक्ताः वीरतुल्यौमहाफलैः ।
शिष्याणां सूर्य्यसंख्या च तानहो वच्मि संप्रतम् ॥ ३ ॥
नागार्ज्जुनो जडभरतो हरिश्चन्द्रस्तृतीयकः ।
सत्यनाथो भीमनाथो गोरक्षश्चर्पटस्तथा ॥
अवघटश्चैव वैराग्यः कंथाधारी जलंधरी ।
मार्गप्रवर्त्तका ह्येते तद्वच्च मलयार्ज्जुनः ॥
एतदुक्तं शावराणां मन्त्राणां सिद्धिदायकाः ।
महादेवो विरूपाक्षः शाश्वतश्च निरञ्जनः ॥
तच्छावरान् प्रवक्ष्यामि यथावदवधारय ।

ॐ आदेश गुरुको महाचीनदेश महोग्रतारादेवी तहा वसै चोलमर तहा वैठे अक्षोभ्यनाम त्रिजटा शिवके माके माथे तारा वसै भक्तके साथे ।

Colophons of the different chapters :—

5A, इति श्रीगोरक्षसिद्धिहरणे दत्तात्रेयसिद्धिसोपाने भाषाविधिः ; 9A, तृतीयं यानं ; 11A, ०चतुर्थोपीठः ; 13A, ०डाकिनीसमानं नाम पञ्चमं सोपानं : 19A, ०सर्वांगाभैरवकथनं नाम षष्ठं सोपानं: 21A, ०सर्पवृश्चिकविषहरणं नाम सप्तमं सोपानं ; 23B, ०अष्टमः पटलः ; 25A, ०विषहरणागरुडं नाम नवमः पटलः ; 26B, ०दशमः पटलः ; 28B, इति श्रीदिव्यशावरे गोरक्षसिद्धिहरणे दत्तात्रेयसिद्धिसोपाने नाम एकादशपटलः ; 33A, इति श्रीसिद्धशावरे० त्रयोदशमं पीठं ; 34A, इति श्रीदिव्यशावरे ०चतुर्दशतमं पीठं ; 36A, इति श्रीगोरक्षसिद्धिसोपाने चतुर्दशपीठं समाप्तः ॥

Two stray leaves at the end of the MS contain a portion from the beginning of the Tantra.

6092.

9460. *Divyaśābaratantram.*

Substance, country-made paper. 10×4 inches. Folia, 2–28. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 550. Character, Nāgara. Appearance, tolerable. Incomplete.

The present MS runs up to the end of the 8th chapter.

6093.

10486. *Divyaśābaratantram.*

Substance, foolscap paper. 8½×7 inches. Folia, 10. Lines, 25 on a page. Extent in ślokas, 550. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

On the obverse of the first leaf it is called Kāliśābara.

The present MS runs up to the end of the 8th chapter.

6094.

10485A. *Divyaśābaratantram.*

Substance, foolscap paper (bound in book-form). 8¼ × 6½ inches. Folia, 10 (by counting). Lines, 13 on a page. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

This contains chapters 9–15 of the work which agree with chapters 9–14 in the MS described under 6091 above. Here also some of the colophons (e.g., those to chapters 12 and 14) refer to the work as *Divyaśābara* while the colophon to chapter 13 calls it *Siddhaśābara.*

6095.

8355B. कालीशाबरम् । *Kālīśābaram.*

Substance, country-made paper. 10 × 5½ inches. Folia, 36–40. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 93. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete in three chapters.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ॥

ॐ स्वस्ति श्रीदेव्युवाच ।

सर्व्वेषां शाबराणां च साधनं वद शङ्कर ।

शिव उवाच ।

शृणु पार्व्वति वक्ष्यामि सिद्धशाबरसाधनं ।
षट्पञ्चाशन्महादेशाः कादिहादिक्रमाद् द्विधा ॥
षट्त्रिंशज्जातिभेदैश्च प्रत्येकं भेदभाजितैः ।
अनन्तसंख्यं देवेशि तत्रापि द्विविधं शिवे ॥
नाथोक्तं शङ्करप्रोक्तं नाथोक्तं देशभेदतः ।
शिवोक्तं रूपभेदेन तत्र नाथाभिधे शिवे ॥

चतुरशीतिसिद्धोक्तं शाम्भोक्तं द्विविधं मतं ।
तन्नामानि प्रवक्ष्यामि श्रृणु सावहितं भव ॥
शावरं प्रथमं देवि द्वितीयं सिद्धशावरं ।
कुमारीशावरं देवि विजयाशावरं तथा ॥
कालिकाशावरं चैव षष्ठं च कालशावरं ।
दिव्यशावरनामानि अष्टमं वीरशावरं ॥
श्रीनाथशावरं देवि योगिनीशावरं तथा ।
तारिणीशावरं देवि द्वादशं शम्भुशावरं ॥
सूर्य्यसंख्याशावरे तु साधना समरूपिणी ।
अघोरशावरं देवि भिन्नमेव त्रयोदश ॥
अघोरेऽपि समा देवि तानहं वच्मि संश्रृणु ।
विड घोरी भवेदग्नौ चामरी मूत्रयोगतः ॥
पशुयोगे तु पश्मी द्वितीया सुरभी मता ।
वटुके श्रीकरी ज्ञेया महापलिश्रिवंधरी ।
शुक्रे तु सुन्दरारम्भा रक्ते कैवल्यचेतना ॥
रक्ताघोरस्तु प्रथमः शुक्राघोरो द्वितीयकः ।
विरामूत्रा घोरकौ देवि प्रत्येकं द्विविधौ शिवे ॥
पश्वोः स्वस्य परस्याथ प्रत्येकं च त्रिधा क्रमात् ।
वटुकीरे कुक्कुरस्य शिवायाः कालगोचरः ॥
गोजन्मसारिणीमन्ने काल्यां तु शुकरक्तजः ।
भक्ष्याघोरः पञ्चमः स्यादाद्यघोरस्तदंततः ॥
नीनाघोरस्तथानीलघोरोऽपि परमेश्वरी ।
नवमः सर्व्वभक्ष्याख्यो घोराघोरो हि दुर्लभः ॥
सिद्धाघोरस्तथा प्रोक्तः सर्व्वाघोरस्तदंततः ।
तथैव गारुडं देवि दशधा परिकीर्त्तितं ॥
श्रीवेदगारुडं देवि गारुडं वीरगारुडं ।
श्रीकृष्णगारुडं देवि तदन्ते मन्त्रगारुडं ।
मन्त्रगारुडकं देवि तदन्त सिद्धिगारुडं ॥

श्रीनाथगारुडं देवि चाघोरगारुडं तथा ।
दशमं शावरं नाम गारुडं दशधा मतं ॥
दशधा गारुडे देवि साधना सावरी कृता ।
पूर्व्वाम्नाये वीरशैवास्तदन्ते वीरवैष्णवाः ॥
पिशाचोच्छिष्टगणपाः पश्चिमे परिकीर्त्तिताः ।
उत्तरे घोरभेदाश्च ऊर्द्धे शावरजातयः ।
पाताले च पाशुपतास्तथा कापालिकाः शिव ॥
शावरा गणाभाख्यो महाम्नाय प्रकीर्त्तिताः ।
इति संक्षेपतः प्रोक्तं प्रत्यक्ष कालशावरं ।
सुरया होमयेद्देवि सर्व्वशावरसिद्धये ॥
कुमारीशावरे देवि डाकिन्या होममाचरेत् ।
योगिनीशावरे देवि विजयाबीजमीरितं ॥
श्रीनाथशावरे देवि विजयापत्रमेव च ।
विजयाबीजहोमेन सर्व्वशावरसाधनं ॥
विजयापुष्पहोमेन चातुर्वर्ण्यक्रमेण च ।
होमयेत् परमेशानि पुरुषार्थचतुष्टये ॥

Colophons of the different chapters :—

38A, इति श्रीकालीशावरे शिवपार्व्वतीसंवादे वटुकप्रोक्तं परिभाषापटलं प्रथमं; 39A, ०कालीसंक्षेपपटलो नाम द्वितीयः; 40B, ०तृतीयः पटलः समाप्तः । अथान्यमतं ग्रन्थान्तरे अन्यविषयनिरूपणं शत्रुपीडनार्थे गणेशविधिः । 41A, इति श्रीकालीशावरे ईश्वरपार्व्वतीसंवादे कालीशावरस्तृतीयः पटलः ।

After the 3rd chapter there is a section in Hindi with the following colophon :—

इति श्रीशावरसकलसाधनं समाप्तं ।

6096.

10485B. *Kālīśābaram.*

Substance, foolscap paper (bound in book-form). 8¼ × 6¼ inches. Folia, 6 (by counting). Lines, 13 on a page. Extent in ślokas, 108. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete in three chapters.

6097.

10531. सिद्धशाबरतन्त्रम् । *Siddhaśābaratantram.*

Substance, country-made paper. 10¾ × 7 inches. Folia, 1–8. Lines, 18 on a page. Extent in ślokas, 160. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Incomplete.

This MS contains the *Madhyakhaṇḍa* and *Uttarakhaṇḍa* of the work.

Beginning :—

अथ सिद्धशाबरतन्त्र लिख्यते ॥

श्रीमहादेवोवाच ।

अदत्तात्र प्रवक्ष्यामि नानातन्त्रसारकाख्य नाम प्रयोगविधि ग्रहण ।
सर्व्वत्र कौलकं ज्ञात्वा + + + + + + (?) ।
ब्राह्मणो कामक्रोधि च तस्य कारणं हेतवे ॥ (?)
आगमोक्ता पुराणोक्ता वेदोक्ता डामरे तथा ।
उड्डीसे अदितंत्रे च राधातन्त्रे तथैव च ॥

ईश्वरोवाच ।

मारणं मोहनं स्तम्भनं देषोच्चाटनं ।
वशी आकर्षणं इन्द्रजालं यक्षिणी च रसायनं ॥
कालज्ञानं अनाहारं च विधिदर्शनं ।
वन्ध्यापुत्र + योगं मृतवत्सा मुतजीवनं स्त्रीप्रामा च बन्धुभेदः ॥

Colophons of the different chapters :—

1A, इति श्रीईश्वरी-ईश्वर-संवादे गुरुभक्तदत्तात्रेय अघे कयौ-सार सिद्ध-सावरे प्रथमकल्प परिच्छेदकः ; 2B, इति श्रीमहादेवदत्तात्रेयसंवादे सावरसिद्धि-तन्त्रे पञ्चमः कल्पः परिच्छेदः ; 3A, इति आकर्षणप्रकरणं समाप्तं ; 3B, इति दत्तात्रेय ईश्वरसंवादे अष्टमकल्पः परिच्छेदः ; 5A, मध्यमखण्डं सम्पूर्णम् ॥ 6A, इति श्रीपार्व्वती ईश्वरसंवादे सिद्धिसावरतन्त्रे उत्तमखण्ड परिच्छेदः संपूरणं ॥

Fol. 6B–8B contain the diagrams of a number of *Yantras* with explanatory notes in a vernacular.

6098.

10609. *Siddhaśābaratantram.*

Substance, country-made paper. 11¼ × 5 inches. Folia, (1) 1–18, (2) 13–30 containing respectively Paṭalas I–VIII and Paṭalas X (which begins from the 9th śloka) to XXII. Lines, 10, 18 on a page. Extent in ślokas, 210 + 914. Character, Nāgara (written in two different hands). Appearance, fresh. Incomplete.

It has not been ascertained whether the portions contained in this MS, not found in the MS described under the previous number, belong to the Ādikhaṇḍa of the work.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ॥

सरस्वती जगन्माता प्रसन्नवरदायिनी ।
कामाक्षी कुलदेव्या च सिद्धेभ्यः साध्यकामदा ॥

... ...

2B, एते च बहवो नामा योगिना भैरवस्तथा ।
सिद्धगन्धर्व्वसंयुक्ता ऋषयो ज्ञानकांक्षिणः ॥
अन्योन्यमूचतुः सर्व्वे शिववाद-परायणाः ।

दुर्वासा उवाच ।

कः शिवः किमिदं ज्ञानं पार्व्वती का परात्मना ॥
किं मन्त्रं कौलविज्ञानं केन वा सिद्धसाधकाः ।
ज्ञायते किमिदं ज्ञानं भूतं भव्यं परं परः ॥
तेन सान्तस्तु विज्ञानं तमसं राजसं परा ।
ज्ञानमद्भुतसंकाशं विज्ञानविजितेन्द्रियः ॥
तेनैव ज्ञायते सम्यक् कथयस्व परात्मनं ।
वामश्चैर्वैरुभिर्वादं कथितं कामदं परा ॥
तस्योदं कामसमाचारं धर्म्मैर्वैर्विर्जितं परा ।
सिद्धगन्धर्व्वयोगश्च भोगश्चैव तु मानवाः ॥

वाञ्छः सन्तोषसंकाशं प्राणसं पारप्रापकं ।
निर्धनानाञ्च धनदं सुभोगं भोगमिच्छतां ।
अणिमा लघिमा महिमा प्राप्तिसिद्धिप्रदायकं ॥
विज्ञानं सर्व्वजन्तूनां सिद्धग्रावरपान्तकं ।
विवक्षाचसंकाशं विविधावेगवर्त्तरं ॥

Colophons of the different chapters :—

I. (Fol. 1–18) :—

3B, इति श्रीसिद्धसावरे अद्भुतमन्त्रपराक्रमे पार्व्वतीशिवसंवादे सिद्धयोगेश्वरकथितं प्रथमः पटलः ; 6B, इति श्रीसिद्धसावरे मन्त्रशास्त्रे प्रत्यक्षशिवसिद्धभाषिते एलाखण्डे मानसरकुतेन शास्त्रानुक्रमः द्वितीयः पटलः ; 10A, इति श्रीसिद्धसावरे महामन्त्रराजविज्ञाने गणपत्याधिकारो नाम तृतीयः पटलः ; 11B, ०मन्त्रराजदीपके गणपतिकल्पे चतुर्थः पटलः ; 13B, ०गणपत्यधिकारे पञ्चम पटलः ; 15B, ०गणपतिकल्पे मध्यप्रलये षष्ठः पटलः ; 17A, ०गणपतिकल्पे सप्तमः पटलः ; 18A, ०अष्टमः पटलः ।

II. (Fol. 13–30) :—

13B, इति श्रीसिद्धशावरे महामन्त्रराजदीपके गणपतिपटले गुटिकाभ्रमणविधिर्दशमः पटलः ; 15A, ०गणपतिकल्पे अमृतसंजीवनीविद्यायामेकादशः पटलः ; 17A, ०वैमानिकीविद्यायां द्वादशमः पटलः ; 19A, ०गणपत्यधिकारे वारुणीविद्यायां त्रयोदशः पटलः ; 20A, ०गणपतिकल्पे अवृष्टिकरणविद्यायां चतुर्दशमः पटलः ; 21A, ०धारबन्धविद्यायां पञ्चदशमः पटलः ; इति गणेशकल्पसमाप्तं; 21B, ०भैरवकल्पे धान्यसिद्धिविद्यायां षोडशमः पटलः ; 22A, ०धान्यसिद्धौ सप्तदशमः पटलः ; 24A, ०नामसहस्रकोद्धारसमवाये अष्टादशमः पटलः ; 26A, भैरवकल्पे साध्वीप्रशंसाप्रतिवादे एकोनविंशतिमः पटलः ; 27B, मन्त्रराजविधानकं नाम विंशतितमः पटलः ; 28A, ०एकविंशतिमः पटलः ; 29A, ०भूतनाथोपासनं द्वाविंशतिमः पटलः ॥

The portion after Fol. 29A, which has no colophon, ends with the following date :—

संवत् १८९५ पौष शुक्ल १० चन्द्रदिने शुभं भूयात् ॥

6099.

10542. शावरतन्त्रम् । *Śābaratantram.*

Substance, country-made paper. 11 × 4¾ inches. Folia, 21. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 325. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1912. Appearance, fresh. Complete in three chapters.

This MS contains incantations principally in Hindi. A similar work called the *Bṛhatsābaratantra* by Śiva has been published by the Lakṣmīveṅkateśvara Press (Kalyan—1841 Ś.E.).

Last Colophon :—

इति श्रीशिवपार्व्वतीसंवादे गोरखनाथकृते सावरतन्त्रे तृतीय-प्रकरणं ।

Post Colophon :—

समाप्तं शुभमस्तु ॥ लिखितं नारायणदत्तत्रिपाठी । श्री संवत् १९१२ मिति कार्त्ती सुदी ११ वार मङ्गलके समाप्त भई । भौमवासरे समाप्तं । शिवराम ॥ शिवराम ॥

6100.

8417. शावरमन्त्रचिन्तामणिः । *Śābaramantracintāmaṇi.*

Substance, country-made paper. 11¼ × 4¼ inches. Folia, 27. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 930. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete in 10 chapters.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ॥

विश्वेश्वरसरस्वत्योर्गुरोः शिष्यतपोधन ।
नृसिंहाख्यानसम्पन्नं वामनाख्यं नमाम्यहं ॥ १ ॥
श्रीकुचाम्भोजयुगले कस्तूरीपङ्कसंकुले ।
नखे लिखन्ति चित्राणि लीलासिंहमहं भजे ॥ २ ॥
ॐकारवाचकः साक्षात् महोग्रश्रीन्टके[श्व]री ।
हृदि ध्यात्वा प्रवक्ष्यामि यत्तत् सिध्यतमेव च ॥ ३ ॥
प्रयोगरूपिणीं वीरं महो[ग्र]श्रीन्टकेश्वरी ।
हृदि ध्यात्वा प्रवक्ष्यामि यत्तत् सिध्यतमेव च ॥ ४ ॥
वर्णात्मकं वर्णमयं महोग्रश्रीन्टकेश्वरी ।
ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च सदाशिवः ॥
वाणीं भूतिं रमां गौरीं वन्देऽहं कार्य्यसिद्धये ॥ ५ ॥

पार्व्वत्युवाच ।

भूसुरार्च्चितभूतेश शशकंकणशंकर ।
लंकेशार्च्चितपादाब्ज नमस्ते शांकरीपते ॥
सप्तकोटिमहामन्त्राण्युपमन्त्राण्यनेकशः ।
त्वत्कटाक्षान्महादेव श्रुतो मे शान्तिमत् प्रभो ॥
भूतले शाबरं मन्त्रं वर्त्तते साधकं विना ।
परां सिद्धिकरीं विद्यां पावनं वद मे प्रभो ॥

ईश्वर उवाच ।

मम मानसपुत्रास्ति मच्छेन्द्रेभ्यो महाबलः ।
गौडकेरलकर्णाट च्या + घुर्जरदेशकः ॥
शिष्यपञ्चकसंयुक्तो तपस्तेपे सुदारुणं ।
तत्र प्रसन्नो भगवान् हंसरूपी परात्परः ॥

हंस उवाच ।

किमस्ति काङ्क्षितं ब्रूहि आदिनाथ परात्परं ।
असाध्यमपि योगेन्द्र वदाम्येतद्ध्रुवं मम ॥

आदिनाथ उवाच।

प्रत्येकं मन्त्रशास्त्रन्तु कौलाचारमतानुगं(गं)।
कौलाचारविहीनस्तु कल्पयाम्यहमादरात्॥
कटाक्षमस्ति देवेश तन्मन्त्रागममादरात्।
पाठान्मन्त्रोक्तफलदं कुरु चिन्मयविग्रह॥
इत्युक्तं तु महेशस्तु तदादिश्च भिता यथौ।
आदिनाथस्तु गिरिजे शिष्यैरध्यापितं मनुः॥
तस्य तस्य च मायायां मन्त्रतत्त्वपलक्षणं।
प्रयोगं चोपसंहारं उक्तवानपि पार्व्वती॥
षट् प्रयोगान् क्रमेणैव देवतामन्त्रमादरात्।
आदौ तद्देवतां वक्ष्ये मन्त्रेन्द्रोक्तिसुसिद्धये॥
रतिर्वाणी रमा ज्येष्ठा दुर्गा चैव तु कालिका।
षट्कर्म्मदेवताः प्रोक्ताः कर्म्मादौ तां न पूजयेत्॥
तस्या ध्या[नं] च ज्ञात्वा तु तन्मन्त्रं जपमादरात्।
चिन्तितं च भवेद्देवि नात्र कार्य्या विचारणा॥
अर्च्चयेद्देवतामादौ जितं मन्त्रं कुलेश्वरि।
जपसिद्धिमवाप्नोति शावरं चाङ्कुतं मनुः॥
षट्कर्म्मणां च नामानि वक्ष्येऽहं पार्व्वति शृणु।
प्रथमं शान्तिकर्म्म च वश्यं चैव तदुत्तरं॥
तृतीयं स्तम्भनं कर्म्म विद्वेषं च चतुर्थकं।
उच्चाटनं च गिरिजे पञ्चमं कर्म्ममादरात्॥
षष्ठं मारणकर्म्म च मन्त्रशास्त्रेषु निश्चितं।
लक्षणं तस्य वक्ष्यामि तव पर्व्वतनन्दिनि॥

End :—

ॐ क्रीं ग्लौं ग्लौं महामाये आघोरशक्ति आघोरपराक्रमे आघोररूपे रक्षोघ्नि घेघे आमुकशत्रुं मारय मारय शोणितं पिब पिब ग्लौं ग्लौं क्रीं स्वाहा।

एतन्मन्त्रन्तु देवेशि आयुतं चण्डिकाग्रतः ।
प्रजपेद्बलिपूर्व्वन्तु शक्तिः प्रयत्नमाप्नुयात् ॥
बलिं दद्यात् कुकुटं च मद्यमांसादिकं तथा ।
तथैव प्रेतभूमौ तु धैर्य्यबुद्धिसमन्वितं ॥

Colophons of the different chapters :—

2B, इति श्रीपार्व्वतीपुत्र आदिनाथविरचि[त] पञ्चद्राविडशावरचिन्तामणि-र्नाम प्रथमः पटलः; 5B, ०शावरचिन्तामणिर्नाम द्वितीयः पटलः; 8A, इति सम्मोहिनीविद्या पञ्चद्राविडशावरमन्त्रचिन्तामणिर्नाम तृतीयः पटलः; 10B, इति श्रीपार्व्वतीपुत्र-नित्यनाथविरचिते शावरमन्त्रचिन्तामणिर्नाम चतुर्थः पटलः; 13A, इति श्रीपार्व्वतीपुत्र-नित्यनाथविरचिते पञ्चम-पटलः; 16A, इति श्रीपार्व्वतीपुत्र-नित्यनाथसिद्धविरचिते शावरचिन्तामणिर्नाम षष्ठं पटलः; 18A, ० सप्तम-पटलः; 20B, ० अष्टम-पटलः; 24B, इति श्रीनवम-पटलः ॥ इति श्रीपार्व्वतीपुत्र आदिनाथविरचिते शावरचिन्तामणिर्नाम दशमपटलः ।

6101.

8372. सुवर्णतन्त्रम् । *Suvarṇatantram.*

Substance, country-made paper. $9\frac{1}{4} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 8. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 176. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

The manuscript contains chapters from the Suvarṇa Tantra relating to alchemy. The chapters are not given in their proper order, and are arranged by the compiler or copyist in his own way.

Beginning :—

ब्रह्माण्डकल्पं वक्ष्यामि येन रौप्यकरो भवेत् ।
शनिभौमदिने देव नारं मुण्डं समाहरेत् ॥ १ ॥
वस्त्रगालितचूर्णंच कृत्वा यत्नेन च पुत्रकं ।
पात्रं निर्व्रणमादाय मृन्मयं दिवसत्तम ॥ २ ॥

खरमूत्रं दग्धपलं चूर्णमध्ये ततो ददेत् ।
आदौ चूर्णं पात्रमध्ये तन्मध्ये मूत्रमेव तु ॥ ३ ॥
चारस्थाने तु सजले सम्मार्ज्जनीप्रयोजिते ।
भस्मासं तत्र संस्थाप्य ततो निःसारयेत् सुत ॥ ४ ॥
तोलकं शुद्धशुल्वं माषमात्रं कलं ककं ।
ताम्रद्रावे ततो दद्यात् तस्य वै कालिकां क्षपेत् ॥ ५ ॥
ताम्रत्वं गौप्यतां याति कुन्दपुष्पसमप्रभं ॥ ६ ॥

End :—

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि रुदन्ती कल्पमुत्तमम् ।
यस्य विज्ञानमात्रेण त्रैलोक्यविजयी नरः ॥
तस्य कल्पं प्रवक्ष्यामि रुदन्ती सिद्धिदा वरा ।
कृष्णपक्षे चतुर्दश्यामहोरात्रमुपोषितः ।
ईश्वरं पूजयेद्देवं ईश्वराग्रे जपं चरेत् ॥
ॐ नमो भगवते त्वां सर्व्वविद्यानिवासिनी ।
धन्वन्तरिप्रसादेन मूलसंवदास्मद्दं स्वाहा ॥
सहस्रघ्नोर्येति जपेन्मन्त्रं प्रयोगञ्च ततश्चरेत् ।
पारदं माक्षिकं ग्रीलं गन्धकेन प्रमर्दयेत् ॥
त्रिघटीमर्दयेद् विप्र रुदन्ती रसयोगतः ।
वङ्गे ताम्रे तारके वा पुटेन कनकं भवेत् ॥
रुदन्ती तु समानीय तस्य चांगरसं चरेत् ।
तद्रसैः सङ्कुलेत् सूतं सूतस्तच्च-र्भविष्यति ॥
पञ्चेन्धनक सादृश्या संपूर्णा चो ... ... ।

Colophons of the different chapters :—

1B, इति सुवर्णतन्त्रे प्रियपरशुरामसंवादे द्वितीयखण्डे कपालकल्पः नवमः ॥ 2A, इति सुवर्णतन्त्रे चैतेरकदकल्पः सप्तमः । 2B, ० काकारिकल्पस्त्वष्टमः । 2B, इति दशमकल्पः । 3A, इति सुवर्णतन्त्रे त्रिवीराकल्पैकादशः । 3B, इति सुवर्ण[तन्त्रे]कण्टकोत्पलाद्यकल्पः त्रयोदशः । ० वल्ली पद्मद्यकल्पश्चतुर्दशः । 4A, ० रक्तत्रिधारावच्चवल्लीकल्पश्चतुर्दशः । 4B, ० त्रिधारा-

वध्यधातुकल्पः ५। 6A, ० कामधेनुकल्प षोडशः। 6B, ० सिद्धवल्लीकल्पः। 7A, ० स्वर्णफलिनीकल्पाष्टमः। 7B, ० हरिद्रावत्सनाभकल्पो नवमः। 7B, ० काकजङ्घाकल्पः १०। 8A, इति श्रीसुवर्णतन्त्रे कनीयरकल्पः एकादशः। ११

6102.

147. दत्तात्रेयसंहिता। *Dattātreyasaṃhitā.*

Substance, country-made paper. 5×15 inches. Folia, 8. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 170. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

This is in the form of an interlocution between the sages Sāṁkṛti and Dattātreya. It deals with Yoga topics. The work has been described in L. I. 251.

6103.

4632. *Dattātreyasaṃhitā.*

Substance, country-made paper. 14×4½ inches. Folia, 9. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 200. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete.

6104.

192. पवनविजयस्वरोदयः। *Pavanavijayasvarodaya.*

Substance, country-made yellow paper. 13×4½ inches. Folia, 24. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 500. Character, Bengali. Appearance, old. Complete in 9 prakaraṇas.

The work speaks principally of the Nāḍis and the Tattvas. It has been published in 315 verses under the title of *Śivasvarodaya* by Gangavisnu Krishnadas (Lakshmivenkatesvar Press, Bombay, 1978 V.S.).

Several editions of the work in Bengali characters and with Bengali translations are known. The edition of it as published in the *Aruṇodaya* and in the *Indrajālādisaṃgraha* of R. Chatterji has no division into chapters and is complete in 324 verses. The work as edited by Kālīprasanna Vidyāratna (Calcutta, Dharmayantra, 1294 B.S.) is complete in 21 chapters. The edition of it as published by Basak and Sons (Calcutta) which is called *Svarodaya-tantra* is complete in 36 chapters.

The present manuscript has been noticed in L. I. 485.

6105.

216. *Pavanavijayasvarodaya.*

Substance, country-made yellow paper. 13¼ × 5 inches. Folia, 13. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 404. Character, Bengali. Appearance, old. Complete.

The present MS has been described in L. I. 484.

6106.

5023 B. *Pavanavijayasvarodaya.*

Substance, palm-leaf. 16 × 1½ inches. Folia, 29. Lines, 3 on a page. Extent in ślokas, 450. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

6107.

8770. *Pavanavijayasvarodaya.*

Substance, country-made paper. 9½ × 4 inches. Folia, 30. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 450. Character, Nāgara. Appearance, old. Complete.

6108.

11099. *Pavanavijayasvarodaya.*

Substance, country-made paper. 9 × 4 inches. Folia, 26-30. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 71. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

6109.

8068. युद्धजयार्णवतन्त्रम् । *Yuddhajayārṇavatantram.*

Substance, palm-leaf. 8½ × 2 inches. Folia, 82. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 1,200. Character, Newari. Date, N.S. 390=1270 A.D. Appearance, old and discoloured. Complete in 10 chapters.

This work, which also deals with Svarodaya, is different from a work of the same name described in IO. V. 3040. Though in the form of an interlocution between Śiva and Pārvatī the work is attributed, in this and the following MS, to Bhaṭṭotpala, presumably on account of its astrological character.

Beginning :—

ॐ नमो महाभैरवाय ।

मोहान्धकारमग्नानां जनानां ज्ञानरश्मिभिः ।
सतमुद्धरतां येन तं नौमि शिवभास्करं ॥
कैलासशिखरासीनं देवदेवं महेश्वरं ।
गणसिद्धसमाकीर्णं मुनिसङ्घनिषेवितं ॥
अपृच्छज्जगतो देवी पार्व्वती पतिवल्लभा ।
अनुग्रहार्थं लोकानां पप्रच्छ परमेश्वरं ॥

देव्युवाच ।

भगवन् देवदेवेश शशाङ्ककृतशेखर ।
ब्रूहि मे परमं ज्ञानं विस्पष्टार्थं महेश्वर ॥
स्वरोदयं परं गुह्यं मुनीनामपि किं पुनः ।
मत् + + + + बुद्धिनां पूर्व्वमुक्तं त्वया विभो ॥

विस्तरात्तत्व संक्षेपात् ब्रूहि मे परमेश्वर ।
पर्थ्यंचकविस्तारं स्वरवर्गाग्रहोदयं ॥
शशिग्रहस्वराः पञ्च बलाबलसमन्वितं ।
राशिभेदं ग्रहेन्द्राणां तद्वशेन शुभाशुभं ॥
लाभालाभं सुखं दुःखं जीवितं मरणं तथा ।
जयं पराजयं चैव गमनागमनं तथा ॥
चिन्तितस्य स्थिरांशत्वं तथान्यत्संश्रयापदं ।
शारीरश्वासयोगेन प्रष्टव्यस्य वशेन च ॥
नामस्वरविभागेन नामवर्णक्रमेण च ।
नामनक्षत्रराशीनां विभागेन स्वरोत्तम ॥
शलाकाचक्रभेदेन तथा चक्रहतेन च ।
प्रश्नस्मारितविज्ञानं कालचक्रेण शङ्कर ॥
जातकप्रविभागेन निःसंदिग्धं सुनिश्चितं ।
पथचक्रं पञ्चखेट मायचक्रं सुरेश्वर ॥
प्रस्तारं शूलचक्रं च जातिनक्षत्र-सम्मतं ।
वंसपुत्रिविरिश्चाख्यं सर्पसिंहासनात्मकं ॥
चापचक्रं खड्गचक्रं कलशाख्यं तथा परं ।
तारचक्रं कोटचक्रं भद्रचक्रमनेकधा ॥
शनैश्वरं गारुडं चक्रं विविधाचक्रेश्वरेश्वर ।
नामवर्णचक्रं देव जयचक्रं मम प्रभो ॥
ब्रूहि होरा-परिज्ञानं चन्द्रावस्थानजं फलं ।
नागोदयन्तु देवेश य+ +सि भैरव ॥

End :—

दातव्यमेव देवेशि शास्त्रं परमदुर्लभं ।
सिद्धकुवलयाख्योयं भक्तिमान् दृढमध्यगे ॥
तेन स्वरोदयं शास्त्रं मर्त्यलोकेऽवतारितं ॥

Colophons of the different chapters :—

5B, इति युद्धजयार्णवतन्त्रे पयपञ्चक[स्वरो]दयविधानो नाम प्रथमः पटलः; 9B, ०राशिग्रह षट्पदा[र्थप्रवि]भागो नाम द्वितीयः पटलः; 21A, ०विविधप्रश्नकथनो [नाम तृतीयः पटलः]; 27A, ०सतपदांशकसप्तशलाकाचक्र भेद चतुर्थपटलः; 34B, ०स्वकाशोतिपदचक्रयोगो नाम पञ्चमः पटलः; 46A, ०जातकविधानो नाम षष्ठः पटलः; 60B, ०पद्मचक्रं नाम सप्तमः पटलः; 66B, ०कोटचक्राधिकसप्तमः पटलः; 74B, ०राजचक्राधिकारो नाम नवमः पटलः; 82, ०तन्त्रप्रकाशाधिकारो नाम दशमः पटलः। समाप्तमिदं भट्टोत्पलविरचितमिदं युद्धजयार्णवमिति ॥

Post Colophon Statement :—

संवत् ३६० अशुनि कृष्ण पञ्चम्यामादित्यवासरे लिखितमिति ।

श्रीदेवजजसर्वलस्य पुस्तकम् ।

6110.

4820. *Yuddhajayārṇavatantram.*

Substance, palm-leaf. 12 × 2¼ inches. Folia, 65 (by counting). Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 990. Character, Newari. Date, N.S. 217 = 1097 A.D. Appearance, old, discoloured and worn out. Incomplete.

All the colophons except the one to the 7th chapter could be traced in this MS.

Post Colophon Statement :—

समाप्तमिदं भट्टोत्पलविरचितमिति ॥ सम्वत् २१७ मार्गशिरमासे असितपक्षे नवम्यान्तिथौ उत्तफाल्गुनीनक्षत्रे आयुष्मायोगे शुक्रवारेन सिद्धिदम्। तं दैवज्ञ जन्मना यथादृष्ट ० तथा लिखितं। लेखिको नास्ति दोषः। दैवज्ञ गजराज + श्रीयं लेखितं तस्य पस्तकोऽयम् ॥

6111.

8447. *Yuddhajayārṇavatantram.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 5 inches. Folia, 16. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 465. Character, Nāgara. Appearance, old and repaired. Incomplete.

This runs up to a portion of the 5th chapter.

6112.

4816. *Yuddhajayārṇavatantram.*

Substance, country-made paper. 9 × 4 inches. Folia, 10. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 100. Character, Nāgara. Date, N.S. 968. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS contains only the 3rd chapter of the work.

Post Colophon Statement :—

याते वसुरसग्रहचनभशुक्लपक्षे सम्पूर्णः भोगानन्देन लिखित समाप्तः । शुभ । सम्वत् ९६८ श्रावण शुक्लदशमी ।

6113.

10603. अकुलागमतन्त्रे योगसारसमुच्चयः ।

Yogasārasamuccaya from the Akulāgamatantram.

Substance, country-made paper. 9 × 4½ inches. Folia, 42 of which Nos. 2 and 3 are missing. Lines, 11, 12 on a page. Extent in ślokas, 1,100. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete in 9 chapters.

Two MSS of the work, described in IO. IV, 2565–2566, are complete, respectively in 10 and 9 chapters each.

6114.

4799. योगसागरः । *Yogasāgara.*

Substance, country-made yellow paper. $14\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{4}$ inches. Folia, 38. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 1,100. Character, **Newari**. Date, N.S. 962. Appearance, fresh. Complete.

This speaks of the conjunctions of planets that are calculated to bring evil upon particular individuals and mentions the rites of a Tantric character that are supposed to avert them.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ।

प्रणम्य केशवं शम्भुं ब्रह्माणं गणनायकं ।
पूर्व्वोक्तमनसाख्याय क्रियते योगसागरः ॥
त्रिंशद्वर्षसहस्राणि समलक्षशतत्रयं ।
त्रेतायुगे गते वर्षे योगसागरसम्भवः ॥

भृगुरुवाच ।

अथ योगाः ।

युगवेदाकृतिः संख्या जन्मतः प्रश्नतोऽपि वा ।
ग्रहयोगप्रमाणेन जायते पूर्व्वकर्म्मजत् ॥
एतस्मिन् योगमध्ये तु योगाः पञ्चाशतः क्रमात् ।
तेषु खेटप्रमाणेन ज्ञातव्याः पुण्यसङ्कटः ॥

End :—

शुक्र उवाच ।

किं जाप्यं कस्य पूजा च किं दानञ्च किमौषधं ।

भृगुरुवाच ।

रुद्रमन्त्रनवग्रहाणि वीजमन्त्राद्यरं जपेत् ।
अयुतार्द्धन्तु कर्त्तव्यं पूर्व्वोक्तविधिना सह ॥

ततो दानं प्रकर्त्तव्यं घटकं दादशहाटकम् ।
रजतं द्विगुणं वस्त्रं दद्यात् षष्ठिकराणि च ॥
एतद्दानेन वै पुत्र निशाकाले विशेषतः ।
एतद्दानप्रभावेण त्रिकुला जायते सुखं ॥
दानाभावे महद्दुःखं भृगुणा परिभाषितं ॥

इति प्रमोदयोगफलं ।

पञ्चक्षयालको मासो हाटकं सप्तमासकम् ।
षष्ठक्षयालको मासो रजतं दशमासकम् ॥

Last Colophon :—

इति श्रीयोगसागरे महाचीनदेशे शुक्रभृगुसंवादे मनोज्ञयोगादि भृगुसिद्धान्त समाप्तः ॥

Post Colophon :—

भग्नपृष्ठकटिग्रीव अधोदृष्टिरधोमुखः ।
कष्टेन लिखितं ग्रन्थं यत्नेन प्रतिपालय ॥

याते८स्मिन् नेपालाब्दे करऋतुखचरे तपस्यामासे८सिते पक्षे शैलसुतातिथ्यां शशिसुतवासरे एतद्दिने लिखितं देवीपूजक-मुक्तानन्देनेति । शुभं भूयात् सर्व्वदाकालं ।

Names of the topics of the different sections of the work :—

पञ्चाशत्योगाः । मनोज्ञयोगफलम् । भवयोगफलम् । सौम्ययोगफलम् । यातुधान्ययोगफलम् । भीष्मयोगफलम् । श्रीमूतयोगफलम् । जययोगफलम् । आनन्दयोगफलम् । पिङ्गलयोगफलम् । विफलयोगफलम् । समयोगफलम् । महोदधियोगफलम् । पैशाचिकयोगफलम् । दामिनीयोगफलम् । चक्रदामिनी-योगफलम् । वाम्भव -- योगफलम् । श्रीमुखयोगफलम् । कूरयोगफलम् । राजयोग-फलम् । उद्भूतसागरयोगफलम् । अर्द्धाङ्गुतयोगफलम् । निपातयोगफलम् । विलास-योगफलम् । शुक्रयोगफलम् । देवेन्द्रयोगफलम् । शूलयोगफलम् । भास्करास्त-योगफलम् । भास्करयोगफलम् । चन्द्रास्तयोगफलम् । दारुणयोगफलम् । चन्द्रराज-योगफलम् । चतुःसागरयोगफलम् । सागरयोगफलम् । भाद्रशयोगफलम् । त्रिवु

घातयोगफलम्। छत्रयोगफलम्। कूर्म्मयोगफलम्। छत्रयोगफलम्। वध्ययोगफलम्। अगात्यतियोगफलम्। नाशकयोगफलम्। कलापयोगफलम्। मानसयोगफलम्। अनुभवयोगफलम्। शुभयोगफलम्। अन्योन्यप्रकारेण शुभयोगफलम्। वैजितयोगफलम्। अद्भुतयोगफलम्। शून्ययोगफलम्। नन्दयोगफलम्। जीवयोगफलम्। श्रीयोगसागरे महाचीनदेशे शुकम्ट्गुसम्वादे मनोज्ञ(ज्ञ)योगादिपञ्चाश(शत्) योगाः समाप्ताः। योगनामानि। प्रष्ठयोगफलम्। कार्म्मिकयोगफलम्। उन्नतयोगफलम्। ऊर्द्धयोगफलम्। व्याकुल्ययोगफलम्। विगतयोगफलम्। काव्ययोगफलम्। कर्व्वरयोगफलम्। चक्रयोगफलम्। मुदितयोगफलम्। साधारणयोगफलम्। विलासयोगफलम्। श्रीवत्सयोगफलम्। राहासयोगफलम्। उद्भवयोगफलम्। भीषणयोगफलम्। सौरभयोगफलम्। केन्द्रयोगफलम्। कुलयोगफलम्। मातङ्गयोगफलम्। पङ्कजयोगफलम्। पावकयोगफलम्। शवयोगफलम्। धूम्रयोगफलम्। विक्रमयोगफलम्। चतुरयोगफलम्। वर्द्धमानयोगफलम्। वीरयोगफलम्। प्रभायोगफलम्। हंसयोगफलम्। वर्व्वरे योगफलम्। गोलयोगफलम्। ध्वजयोगफलम्। शनियोगफलम्। सिंहयोगफलम्। केदारयोगफलम्। कारकयोगफलम्। गान्धर्व्वयोगफलम्। भृङ्गकीटयोगफलम्। शिवयोगफलम्। पद्माख्ययोगफलम्। ब्रह्मयोगफलम्। ईश्वरयोगफलम्। वध्ययोगफलम्। शम्भुयोगफलम्। लोहिताख्ययोगफलम्। अनलयोगफलम्। विश्वानन्दयोगफलम्। महानन्दयोगफलम्। गोलयोगफलम्। प्रजापतियोगफलम्। पाशयोगफलम्। विनाशहानियोगफलम्। खेटाख्ययोगफलम्। मालायोगफलम्। प्रमोदयोगफलम्।

6115.

2888. योगसारः। *Yogasāra.*

Substance, country-made yellow paper. 16 × 4 inches. Folia, 37. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 900. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in 11 chapters.

This deals with the rites to be performed by a yogin. The present MS runs up to the 11th chapter. Two MSS

containing respectively 9 and 12 chapters are described in HPR I. 301, II. 173.

Beginning :—

श्रीमहादेव उवाच ।

मातर्म्मे देवदेवेशि योगेशि प्राणवल्लभे ।
सर्व्वमातः सुरेशानि संसारतारिके शुभे ॥
त्वां विना देवदेवेशि संसारं ह्यसवत् प्रिये ।
एवं संस्प्रष्टुमिच्छामि यदि तेऽनुग्रहो मयि ॥
योगसारं महेशानि कथयस्वानुकम्पया ।
संसारतरणो देवि तरणिस्त्वं यतः प्रिये ॥
असारे घोरसंसारे सर्व्वदुःखमलीमसाः ।
जायन्ते च म्रियन्ते च असंख्या जीवराशयः ॥
तेषामन्तो महेशानि विद्यते न महीतले ।
अनेकदुःखसम्भूताश्चेन्द्रियाशयतत्पराः ॥
भवन्त्येव महेशानि सम्भूताश्च युगे युगे ।
केनोपायेन देवेशि नरा मोक्षमवाप्नुयुः ॥

श्रीदेव्युवाच ।

अस्ति देवः परं ब्रह्मस्वरूपं निष्कलः परः ।

Colophons of the different chapters :—

8A, इति योगसारे सर्व्वागमोत्तमे पार्व्वतीशिवसंवादे देहेन्द्रियोद्दीपने तन्मन्त्रपुरश्चरणविधिः प्रथमः परिच्छेदः; 15A, ०इन्द्रियादिनिग्रहे पुरश्चरणो-द्दीपने श्रीयोगिमाहात्म्यवर्णनं नाम द्वितीयः परिच्छेदः; 17A, ०शरीरस्थषट्-चक्रदर्शनोद्दीपनो नाम तृतीयः परिच्छेदः; 19A, ०मूलाधारस्थ-देवतादिकथनं नाम चतुर्थः परिच्छेदः; 20B, ०बाणलिङ्गोपाख्याने पञ्चमः परिच्छेदः; 23B, ०देहस्थ-देवतावर्णनस्थाने श्रीवटुकाख्य-महादेव-श्रीभैरवीसहित-मणिपूरकाधिष्ठानचक्रवर्णनो-द्दीपने षष्ठः परिच्छेदः; 26B, ०हृत्पद्मस्य ध्यानार्च्चनादिवर्णनं नाम सप्तमः परिच्छेदः; 28A, ०षोडशदलस्य वर्णनं नाम अष्टमः परिच्छेदः; 31A, ०शत-साहस्र्यां संहितायां षट्चक्रे चक्रोद्दीपने द्विदलाख्यवर्णनं नाम नवमः परिच्छेदः;

35A, शतसाहस्र्यां संहितायां निगमशास्त्रे सहस्रारे श्रीगुरोः परब्रह्म-स्तोत्रकवचं नाम दशमः परिच्छेदः; 37A, ०श्रीगुरोः सहस्रनामकथनं नाम एकादशः परिच्छेदः।

6116.

255. योगबीजम्। *Yogabījam.*

Substance, country-made paper. $10\frac{3}{4} \times 5\frac{1}{2}$ inches. Folia, 8. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 150. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

It is a treatise on yoga according to Nāthism which describes the methods and efficacy of the regulation of the airs in the body. A MS of the work is described in Bik. No. 1233.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः।

श्रीदेव्युवाच।

नमस्ते आदिनाथाय विश्वनाथाय ते नमः।
नमस्ते विश्वरूपाय विश्वातीताय ते नमः॥
उत्पत्तिस्थितिसंहारकारिणे क्लेशहारिणे।
नमस्ते देवदेवेश नमस्ते परमात्मने॥
नमस्ते परिपूर्णाय जगदानन्दहेतवे।
महाशिव जगन्नाथ कारुण्यामृतवारिधे॥
सर्व्वे जीवाः सुखैर्दुःखैः मायाजालेन वेष्टिताः।
तेषां मुक्तिः कथं देव कृपया वद शङ्कर॥
सर्व्वसिद्धिकरो मार्गो मायाजालनिकृन्तकः।
जन्ममृत्युजराव्याधिनाशकः सुखदो वद॥
नानामार्गास्त्वया देव कथितास्तु महेश्वर।
अधुना मोक्षदं मार्गं ब्रूहि योगविदां वर॥

ईश्वर उवाच ।

बद्धा येन विमुच्यन्ते नाथमार्गमतः परम् ।
तमहं कथयिष्यामि तव प्रीत्या सुरेश्वरि ॥
नानामार्गैस्तु दुष्प्रापं कैवल्यं परमं पदम् ।
सिद्धिमार्गेण लभेत नान्यथा शिवभाषितम् ॥

End :—

देहो ब्रह्मत्वमायाति जलतां सैन्धवं यथा ।
अनन्यतां यदा याति तदा मुक्तः स उच्यते ॥
चिन्मयानि शरीराणि इन्द्रियाणि तथैव च ।
यथा ब्रह्मत्वमापन्नं यथैवाज्यघनत्ववत् ॥
एतत्ते कथितं देवि तव प्रीत्या सुरेश्वरि ।
गोपनीयं प्रयत्नेन क्रूरे धूर्त्ते शठे खले ॥

श्रीदेव्युवाच ।

गतो मे संशयो नाथ कृपया तव शङ्कर ।
नमस्ते योगिराजाय सर्व्वज्ञाय नमो नमः ॥

Colophon :—

इति श्रीयोगबीजं श्रीशिवशङ्करभाषितं सम्पूर्णम् । शुभम् ॥

6117.

4340. *Yogabījam.*

Substance, country-made yellow paper. 12×4 inches. Folia, 15. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 150. Character, Bengali. Date, B.S. 1244. Appearance, fresh. Complete.

Post Colophon Statement :—

सन १२४४ साल तारिख ७ अग्रहायण ।

6118.

5539. *Yogabījam.*

Substance, foolscap paper. 9¼ × 6¼ inches. Folia, 18. Lines, 18 on a page. Extent in ślokas, 128. Character, modern Bengali. Appearance, fresh. Complete.

6119.

9712. *Yogabījam.*

Substance, country-made paper. 9 × 4 inches. Folia, 14. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 208. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1945. Appearance, fresh. Complete.

Post Colophon Statement :—

लिखितं लक्ष्मीनारायणेन कविना संवत् १९४५ वै. शु. १५ शुक्रवार ।

घृणा शङ्का स्पृहा लज्जा जुगुप्सा चेति पञ्चमी ।
कुलं शीलं तथा जातिरष्टौ पाशाः प्रकीर्त्तिताः ॥
पाशबद्धः पशुर्देवि पाशमुक्तो महेश्वरः ।
तस्मात् प्रयत्नतो योगी पाशानेतान् समुच्छिनेत् ॥

6120.

5854. महाकालयोगशास्त्रे खेचरीविद्या ।

Khecarīvidyā from the Mahākālayogaśāstra.

Substance, country-made paper. 11 × 5 inches. Folia, 48. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete in 4 chapters.

Another MS of the work is noticed in Peters. I. 117.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ।

अथ देवि प्रवक्ष्यामि विद्यां खेचरी-संज्ञिताम् ।
यस्याः संज्ञानमात्रेण लोकेऽस्मिन्नजरामरः ॥
मृत्युव्याधिजराग्रस्तं दृष्ट्वा विश्वमिदं प्रिये ।
बुद्धिर्दृढतरा कृत्वा खेचरीं च समाचरेत् ॥
जरामृत्युगदाघ्नीं यो खेचरीं वेत्ति भूतले ।
ग्रन्थादाचार्य्यतश्चैव तदाभ्यासप्रयोगतः ॥
तां देवि सर्व्वभावेन गुरुं गत्वा समाश्रयेत् ।
दुर्ल्लभा खेचरी विद्या तदभ्यासोऽपि दुर्लभः ॥
अभ्यासं मेलनं चैव युगपन्नैव सिध्यति ।
अभ्यासमात्र-निरता वदन्ति हि मेलनम् ॥
अभ्यासं लभ्यते देवि जन्मजन्मान्तरे क्वचित् ।
तदा तु मेलकं योगी लभ्यते परमेश्वरि ॥
तदा तत् सिद्धिमाप्नोति यदुक्तं शास्त्रसन्ततैः ।
ग्रन्थतश्चैव यदुक्तं मेलकं लभ्यते यदा ।
तदा शिवत्वमाप्नोति निर्म्मुक्तः स मृतेर्भयात् ॥

Colophons of the different chapters :—

15A, इति श्रीआदिनाथप्रोक्तमहाकालयोगशास्त्रे उमामहेश्वरसंवादे खेचरीविद्यायां प्रथमः पटलः; 33B, ०द्वितीयः पटलः; 45A, इति श्रीमदादिनाथनिरूपिते ०तृतीयः पटलः; 48A, ०चतुर्थः पटलः ।

6121.

8409. *Khecarīvidyā from the Mahākālayogaśāstra.*

Substance, country-made paper. 10 × 4½ inches. Folia, 11. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 330. Character, Nāgara. Appearance, old and pasted. Complete in 3 chapters.

6122.

8827. *Khecarīvidyā from the Mahākālayogaśāstra.*

Substance, country-made paper. 9 × 4½ inches. Folia, 2–14. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 450. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1756. Appearance, old. Incomplete.

But for the first leaf the MS is complete in 4 chapters.

Post Colophon :—

शुभमस्तु। सम्वत् १७५६ शाके १७२१ मार्गशीर्षं द्वितियायां
गुरुवासरे लीषत दुर्गाप्रसाद तीवारि शुभः।

After the Post Colophon there occur several lines dealing with *khecarī mantra*, *mūlakāgulīkalpa*, etc. A colophon found in this portion runs :—

इति खेचरीमुद्राबीजयंत्र नाम पञ्चमः पटलः।

6123.

3111. योगसिद्धान्तः। *Yogasiddhānta.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 5¼ inches. Folia, 9. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 180. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete.

This is in the form of an interlocution between Viṣṇu and Śiva. Viṣṇu asks various questions about the real nature of deities and rites. Śiva gives them a spiritual interpretation and lays stress on true knowledge.

Beginning :—

ॐ नमः शिवाय गुरुभ्यो नमः। हरिहरसंवाद।

कैलासशिखरासीनं देवदेवं जगद्गुरुं।

प्रणम्य तं महादेवं स्तुतिहेतुं महेश्वरम्॥

सुक्षतं परमं ध्यानं पारं परं च तत्परम् ।
उत्पत्तिः प्रलयो नास्ति ब्रूहि मे परमेश्वर ॥

ईश्वर उवाच ।

ब्रह्मा संख्या न जानामि कोटिविष्णोर्लयं गताः ।
गङ्गावालुसमो इन्द्रः किञ्चिज्ञान महेश्वरः ॥ ३ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

कोऽसौ ब्रह्मा + + + इन्द्राः के प्रलयं गताः ।
किं विष्णुः पच्यते गर्भे इदं ब्रूहि महेश्वर ॥

Colophon :—

इति श्रीहरिहरसंवादे योगसिद्धान्ते स्तोत्रं संपूर्णम् ।

6124.

9966. अमनस्कयोगशास्त्रम् । *Amanaskayogaśāstram.*

Substance, country-made paper. 10 × 6 inches. Folia, 30. In Tripāṭha form. Character, Nāgara. Date, 1918 Sāla (probably of the Saṁvat Era). Appearance, old. Complete in 2 chapters.

This is in the form of an interlocution between Vāmadeva and Īśvara on yoga. The text is accompanied by a translation into a vernacular. A MS of the work has been described in Weber, No. 646. A MS (III. B. 14) in the Society's old collection calls the work *Svayambodha* which is stated to be a part of the Śivarahasya (ASB. V. 3979).

Beginning :—

प्रणम्य शिरसा देवं कृताञ्जलिरुमापतिं ।
जीवन्मुक्तिप्रदोपायं कथयस्वेति पृच्छति ॥

ईश्वर उवाच ।

परं ज्ञानमहं वच्मि येन तत्त्वं प्रकाशते ।
येन विच्छिद्यते सर्वं आशापाशादिबन्धनं ॥ २ ॥

आधारादिषु चक्रेषु सुषुम्नादिषु नाडीषु ।
प्राणादिषु शरीरेषु परतत्त्वं न तिष्ठति ॥ ३ ॥

तत्र योगरताः केचित् केचिद्ध्यानविमोहिताः ।
जपेन केचित् क्लिश्यन्ति नैव जानन्ति तारकम् ॥ ४ ॥

न मीमांसातर्कग्रहगणितसिद्धान्तपठनै-
र्वेदैर्वेदान्तैः स्मृतिभिरभिधानैरपि न च ।
न चापि च्छन्दोव्याकरणकविताऽलङ्कृतिमयै-
र्मुने तत्त्वप्राप्तिर्निजगुरुमुखादेव विहिताः ॥ ५ ॥

काषाय-ग्रहणं कपाल-धरणं केशावलीलुञ्चनं
पाषण्डव्रतभस्मचीवरजटाधारित्वमुन्मत्तता ।
नग्नत्वं निगमागमादिकविता-गोष्ठीसभाभ्यन्तरे
मल्लं चोदरपूरणार्थपठनं न श्रेयसः कारणम् ॥ ६ ॥

रक्षोच्चाटनमारणादिकुहकैर्मन्त्रप्रपञ्चाश्रमैः
सर्व्वाभ्यासविचित्रभोगकरणा प्रधानभोगपरः ।
ध्यानं देहि पदेषु नाडिषु षडाधारेषु चेतोभ्रमः ।
तस्मात् तत्सकलं मनोविचरितं त्यक्त्वा [ऽ]म[न]स्कं भज ॥ ७ ॥

अन्येव जगतो भावा ये च तिष्ठन्त्यनेकधा ।
तेषां तु त्वद्वशेनापि परतत्त्वं न गीयते ॥ ८ ॥

अथाहं वच्मि मोक्षाय ध्यानं रागजि(ति)तां वराम् ।
निष्कलं निष्प्रपञ्चं यत् परं तत्त्वं तदुच्यते ॥ ९ ॥

... ...

... ...

तत्त्वस्य सम्मुखे जाते त्वमनस्कं प्रजायते ।
अमनस्केऽपि संजाते चि[ ]लादिविलयो भवेत् ॥ २० ॥

मनःपवनयोर्नाशादिन्द्रियार्थं विमुञ्चति ।
इन्द्रियार्थे विनिर्मुक्ते बाह्यं ध्यानं न जायते ॥ २१ ॥

बाह्यज्ञाने विनष्टे च ततः सर्व्वसमो भवेत् ।
यदा सर्व्वसमो जातो भवेद्व्यापारवर्ज्जित[ः] ॥ २२ ॥
परे ब्रह्मणि संबुद्धो योगी प्राप्तलयस्तदा ।
सदाभ्यासरतानां च यः परो जायते लय[ः] ॥ २३ ॥

End :—

निर्म्मलसच्छनिस्थितपुरुषेण दिवारात्रिशब्दोऽक्ति ।
जागरणाध्ययनवर्ज्जितचिन्मात्रानन्दसंख्यानात् ॥ १० ॥
ॐकारविविधैर्विचित्रकरणैः प्रायश्च वायोर्जये
तेजश्चिन्तनमन्तरालकमले शून्याम्बरालम्बनं ।
त्यक्त्वा सर्व्वमिदं करान्तरगतं मत्वा मनो विभु मे
देहान्ते तमवाच्यमेकममनस्कत्वं बुधैः सेव्यताम् ॥ ११ ॥
अन्यजन्मकृताभ्यासात् स्वयं तत्त्वप्रकाशने
समोत्थितस्तु प्रत्यूषे ह्युपदेशादिना विना ॥ १२ ॥
शुद्धाभ्यासस्य शान्तस्य सदैव गुरुसेवया
गुरोः प्रसादात्तत्रैव तत्त्वज्ञानं प्रकाशते ॥ १३ ॥

Colophons of the chapters :—

12A, इति श्रीअमनस्कयोगशास्त्रे लययोगो नाम प्रथमोऽध्यायः ।
30B, इति श्रीईश्वरवामदेवऋषिसंवादे अमनस्के योगशास्त्रे तत्त्वज्ञान-
निरूपणं नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥

Post Colophon Statement after the translation :—

श्री १८१८ साल मिति कार्त्तिकवदि १४ रोज लिखितं शुभम् ।

6125.

5540. *Amanaskayogaśāstram.*

Substance, foolscap paper. 9¼ × 6¼ inches. Pages 19-38. Lines, 19 on a page. Extent in ślokas, 240. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in 2 chapters.

The work is called *Amanaskakhaṇḍa* in the present MS. The two chapters are here called respectively *Layayogaparicchedа* and *Amanaskavivaraṇa*.

6126.

8327. *Amanaskayogaśāstram.*

Substance, country-made paper. 11½ × 4¼ inches. Folia, 5. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 120. Character, Nāgara. Appearance, old and discoloured. Incomplete.

This MS contains the 1st chapter of the work with the following colophon :—

इति श्रीईश्वरप्रोक्तो लयखण्डो नाम प्रबोधः समाप्तः ।

6127.

10382. ब्रह्मज्ञानशास्त्रम् । *Brahmajñānaśāstram.*

Substance, country-made paper. 10 × 4¼ inches. Folia, 11. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 225. Character, Nāgara. Appearance, old and discoloured. Complete.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः । ॐ नमः शिवाय ॥

अतः परं प्रवक्ष्यामि प्रत्ययं चाम्रतोपमं ।
दशधानाहतं नादं सद्यः प्रत्ययकारकं ॥
चिणीति प्रथमं शब्दं चिंचिणीति द्वितीयकम् ।
चिरिशब्दं तृतीयं च शङ्खशब्दं चतुर्थकम् ॥
पञ्चमं तन्त्रिनिर्घोषं षष्ठं वंशरवं तथा ।
सप्तमं कांस्यतालं च मेघशब्दं तथाष्टमम् ॥
नवमं वारिनिर्घोषं दशमं दुन्दुभिस्वनम् ।
नवशब्दान् परित्यज्य दशमो मोक्षदायकः ॥

अनाहतं विना नादः करोति दशधा रवं ।
तेनानाहतशब्दोयं कर्णरन्ध्रे विनिर्गतः ॥
ज्ञात्वादौ तु सगर्भकं गुरुमुखात् तस्माच्च निर्गर्भकं
एतस्मात् परतो निरञ्जनपदं तस्माच्च चिद्बोधकं ।
चिद्बोधात् परमं स्वरूपममलं पश्येत् सदानन्दितं
सिद्धैः पञ्चविधप्रकारतनुभिः संक्रीडते लीलया ॥

This section in 21 verses comes to an end in Fol. 3B with the words इति अनाहतनादः. A new section, which generally agrees with the *Brahmajñāna Mahātantra* (Nos. 5988-9 above) and is complete in 163 verses, then begins. After a few lines it runs thus:—

कैलासशिखरासीनं देवदेवं जगद्गुरुं ।
पृच्छति स्म शिवा देवी ब्रह्मज्ञानं महेश्वरं ॥
कुतः सृष्टिर्भवेद्देवा कथं सृष्टिर्विनश्यति ।
ब्रह्मज्ञानं कथं देव सृष्टिसंहारवर्ज्जितम् ॥

शिव उवाच ।

अव्यक्ताच्च भवेत् सृष्टिरव्यक्तात्तु प्रणश्यति ।
अव्यक्ताद्ब्रह्मणो ज्ञानं सृष्टिसंहारवर्ज्जितं ॥

देव्युवाच ।

ॐकारादिभवा देव कथं विद्याश्चतुर्दश ।
मन्त्रपूजातपोध्यानं कर्म्माकर्म्म च कीदृशम् ॥

शिव उवाच ।

ॐकारोद्भवा विद्या धर्म्मकर्म्म तथैव च ।
मन्त्रपूजातपोध्यानं सर्व्वमूलमिदं प्रिये ॥

तासां नामत इमाः ।

षडङ्गवेदाश्चत्वारो मीमांसान्वीक्षिकी तथा ।
धर्म्मशास्त्रं पुराणं च विद्या ह्येताश्चतुर्दश ॥

The following extracts will give an idea of the contents of the work :—

वेदशास्त्रपुराणादि विद्यावेश्येव सर्व्वगा ।
या पुनः शाङ्करी विद्या गोप्या कुलवधूरिव ॥
देहस्थाः सर्व्वविद्यादि देहस्थाः सर्व्वदेवताः ।
देहस्थान्येव तीर्थानि लभ्यन्ते तु गुरोर्गिरा ॥
त्वयामध्यात्मविद्येयं मोक्षसौख्यकरी भवेत् ।
धर्म्मकर्म्मतपोजप्यं यत्र सर्व्वं निवर्त्तते ॥
काष्ठमध्ये यथा वह्निः पुष्पे गन्धो रसे घृतं ।
देहमध्ये तथा देव पुण्यपापविवर्ज्जितः ॥
मुद्रेयं खेचरी नाम मनोदंडः स्मृतः प्रिये ।
शालिग्रामस्तु सहजः पञ्चेन्द्रिय-समर्च्चितः ॥
प्रकृतिस्पन्दना देवि ब्रह्मचर्य्यं परं स्मृते ।
ब्रह्मज्ञानं पुनर्ध्यानं परब्रह्म नमोस्तु ते ॥
इडा भगवती गङ्गा पिंगला यमुना नदी ।
विज्ञेयाति हयोर्मध्ये सुषुम्ना च सरस्वती ॥
त्रिवेणीसंगमं यत्र तीर्थराजः स उच्यते ।
तत्र स्नानं प्रकुर्व्वाणः सर्व्वपापैः प्रमुच्यते ॥

देव्युवाच ।

कीदृशी खेचरी मुद्रा विद्या सा शाङ्करी पुनः ।
कीदृगध्यात्मविद्या स्यादेतद्ब्रूहि महेश्वर ॥

शिव उवाच ।

मनःस्थिरं यस्य विनावलम्बनं वायुः स्थिरो यस्य विना निरोधनं ।
दृष्टिः स्थिरा यस्य विनावलोकनं सैवेह मुद्राऽविचला तु खेचरी ॥
... ...

5A, उमाएच्छन्महादेवं पिण्ड-ब्रह्माण्डलक्षणं ।
पञ्चतत्त्वीह का देव गुणाः के पञ्चविंशतिः ॥

शिव उवाच।

अस्थिमांसं नखाश्चैव त्वक् रोम च पञ्चमं।
एते पञ्चगुणाः पृथ्वी ब्रह्मज्ञाने प्रभाषिताः॥
शुक्रशोणितमज्जाश्च मूत्रं लाला च पञ्चमी।
अपां पञ्च गुणाः प्रोक्ता ब्रह्मज्ञाने प्रभाषिताः॥

... ...

5B, स शरीरी स वेदात्मा अन्तरात्मा मनः पुनः।
परमात्मा भवेच्छून्यं मनस्तत्र विलीयते॥
रक्तधातुर्भवेन्मातुः शुक्रधातुस्तथा पितुः।
शून्यध्यानप्रवाहेण गर्भात्पिण्डोभिजायते॥
असंमुत्पद्यते पिण्डो चिरमात्मा नश्यति।
गर्भध्यानं न जानाति तेनासौ प्रविनश्यति॥
यथा स्वप्नं विना निद्रा यथा चिन्तां विना मनः।
तादृशोयं जगत्स्रष्टा गर्भध्यानं तदुच्यते॥
मनो वशीकृतं येन जिता येनेन्द्रियाणयः।
जितं जगत्त्रयं तेन सदेवासुरपन्नगं॥

6A, चले चित्ते भवेच्छक्तिः स्थिरे चित्ते भवेच्छिवः।
तद्द्वये निश्चले जाते देहस्थोपि(सौ) स सिद्ध्यति॥
शक्तिः कस्य भवेन्नाम कस्य नाम भवेच्छिवः।
एतन्मे निर्णयं ब्रूहि पश्चाज्ज्ञानं प्रकाशय॥

6B, शिव उवाच।

इच्छाक्रियास्तथाज्ञानं शक्तित्रयमितीर्य्यते।
ज्ञानशक्तिर्यदा भूत्वा तदा चित्तं विलीयते॥

देव्युवाच।

कस्मिन् स्थाने वसेच्छक्तिः चक्रषट्कं शरीरगं।
पातालसप्तमं कुत्र ब्रह्माण्डान्येकविंशतिः॥

शिव उवाच ।

ऊर्ध्वशक्तिर्भवेत् कृष्णा ह्यधःशक्तिर्भवेद्गुदे ।
मध्ये शक्तिर्भवेन्नाभौ वदंतौ ता निरंजनं ॥

10A, यदि शून्यमना योगी न किञ्चिदपि चिन्तयेत् ।
जीवपञ्चेन्द्रियस्तस्य तदा मुक्तिर्ध्रुवं भवेत् ॥
सर्व्वावस्थाविनिर्म्मुक्तः सर्व्वचिन्ताविवर्ज्जितः ।
मृतवद्वर्त्तते योगी स मुक्तो नात्र संशयः ॥

... ...

10B, आलस्यं मद्दतो निद्रा मनश्च कपिचञ्चलम् ।
त्रिभिर्देवि भवेन्मृत्युः सिध्यते तत्र योगिनः ॥

End :—

कल्पद्रुचिन्तामणिकामगव्यः कर्त्तुं समर्था इह मुक्तिमात्रं ।
अध्यात्मविद्या विधिना प्रयुक्ता ददाति सद्यः किल भुक्तिमुक्ती ॥

Colophon :—

इति श्रीनन्दीश्वरभाषितं ब्रह्मज्ञानशास्त्रं समाप्तम् ।

Post Colophon Statement :—

लिखितं शिवप्रसादेन ब्राह्मणो कान्यकुब्जकः ।

6128.

10255. *Brahmajñānaśāstram.*

Substance, country-made paper. 9¼×4 inches. Folia, 9. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 156. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete in 118 verses.

It contains only the second section of the work which agrees generally with the same section as found in the previous MS.

The colophon of the present MS is different from that of the previous MS :—

इति श्रीमहादेवेनोक्तं पार्व्वतीं प्रति ब्रह्मज्ञानं सम्पूर्णं ।

6129.

5023. घेरण्डसंहिता । *Gheraṇḍasaṃhitā.*

Substance, palm-leaf. 16 × 1¼ inches. Folia, 28. Lines, 3 on a page. Extent in ślokas, 400. Character, Bengali. Appearance, fresh. Date, 1724 Ś.E. Complete in seven sections.

The work has been published with an English translation in T.P.H. Oriental Series by the Theosophical Publishing House (Adyar, 1933).

6130.

5835. *Gheraṇḍasaṃhitā.*

Substance, country-made paper. 11 × 5¼ inches. Folia, 16. Lines, 8-14 on a page. Extent in ślokas, 315. Character, Nāgara. Date, Saṁvat 1927. Appearance, damaged by rodents. Complete in seven sections.

Post Colophon Statement :—

संवत् १९०० ॥ २७। मिति आषाढ शुदी द्वादशी लिखित नारायणनाथ योगेश्वरको। श्रीकाशीजी। गोरक्षटिल्ले आस्थानमे श्रीनाथजी सहाय श्रीरामजी सहाय।

6131.

9099. *Gheraṇḍasaṃhitā.*

Substance, country-made paper. 12 × 6¼ inches. Folia, 18. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 400. Appearance, fresh. Complete in seven sections.

6132.

9112. *Gheraṇḍasaṃhitā.*

Substance, country-made paper. 13×6 inches. Folia, 7. Lines, 14 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

This MS runs up to the end of the fifth section.

6133.

3281. भावनोपनिषत्प्रयोगविधिः । *Bhāvanopaniṣat-prayogavidhi.*

Substance, country-made paper. 11¾×5 inches. Folia, 5. Lines, 13 on a page. Extent in ślokas, 260. Character, Nāgara. Appearance, discoloured and mouse-eaten. Complete.

The *Bhāvanopaniṣad*, with the commentary and *prayogavidhi* of Bhāskararāya, has been published along with the *Kaulopaniṣad* in the Tantrik Texts Series (No. XI) of Arthur Avalon. The text and commentary have been described in ASB. II. 1787-8. The *prayoga* for *japa* begins in the present MS (Fol. 5A-B) after where the printed edition comes to an end. This section begins :—

अथ पात्रासादनं। ततो पूजा। कुलदीपनिवेदनान्तं कृत्वा जपं कुर्य्यात् ।

End of the MS :—

त्वं माते सर्व्वदेवीनां प्रीतिदा शुभदा मम ।
शुभं कुरुष्व मे भद्रे यशोवीर्य्यं च सर्व्वदा ॥

लिखितं ब्राह्मण-जयकृष्णेन ।

6134.

4678A. कालिकोपनिषत् । *Kālikopaniṣad.*

Substance, country-made paper. 15¾ × 5¼ inches. Folium, 1. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 50. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete.

The work is stated to be affiliated to the Saubhāgya-kāṇḍa of the Atharvaveda. A MS of it is described in L. VI. 2194. It has been published in the *Unpublished Upanisahds* (Adyar Library, Madras, 1933—pp. 401–37).

6135.

4678B. अथर्व्वतत्त्वनिरूपणम् । *Atharvatattvanirūpaṇam.*

Substance, country-made paper. 15¾ × 5¼ inches. Folia, 2A-3A (as marked on the left hand margin), 84A-85A (as marked on the right hand side). Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 75. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete.

Though called *Atharvatattvanirūpaṇa* in the colophon the work is introduced as an *Upaniṣad* in the opening line (अथान्योपनिषत्). It deals principally with the worship of maidens (*kumārīpūjā*).

Beginning :—

ॐ नमः कमलारख्यविद्यारिख्यै । अथान्योपनिषत् ।
तया विचेष्टितं विश्वं विचिन्तयेत् । प्रब्दमात्रेण तां भावयेत् । पूजनात् सर्व्वसिद्धीश्वरो भवेत् । अणिमादिविभूतीनामीश्वरो भवेत् ।

End :—

यताहारी भवेत् । सर्व्वदा निर्व्विकल्पमनसा जपं चरेत् । नान्यः पन्था विद्यते अयनाय मोक्षाय आनन्दाय धर्म्माय ज्ञानाय इति मन्त्रात् पाठात् सर्व्वसिद्धिमवाप्नोति । भक्तिहीनाय न दातव्यं भक्तियुक्ताय दातव्यमिति ।

Colophon :—

इत्यथर्वतत्त्वनिरूपणं समाप्तम् ।

6136.

10242. कामराजकीलितोद्धारोपनिषत् । *Kāmarāja-kīlitoddhāropaniṣad.*

Substance, country-made paper. 7 × 5¼ inches. Folium, 1. Lines, 28 on a page. Extent in ślokas, 20. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete.

The work, attributed to the Atharvaṇaśākhā, has been published in the *Unpublished Upanishads* (Adyar Library, Madras, 1933—pp. 400-401).

Post Colophon Statement :—

लिखितं मालवीयरघुनाथरामेण काश्यां ।

6137.

2466. हारीतस्मृतिः । *Hārītasmṛti.*

Substance, country-made paper. 10¾ × 5¼ inches. Folia, 12. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 264. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

Though called Smṛti it deals with the Tāntrika *mantras* of different deities. This may be the same as the *Hārīta-smṛtau mantroddhāra* (Peters IV. 12). It has, however, no connection with the printed *Hārītasaṃhitā* (Calcutta, B.S. 1286). But it generally agrees with portions of the *Vṛddha-Hārītasmṛti* (Poona, 1905).

Beginning :—

ॐ श्रीमन्नारायणचरणौ शरणं प्रपद्ये श्रीमते नारायणाय नमः ।
इति मन्त्रः । ॐ अस्य श्रीदयाख्यमन्त्रस्य नारायणऋषिर्गायत्री-
च्छन्दः नारायणो देवता अशेषपुरुषार्थजपे विनियोगः इति संकल्पः ।

Colophons of the different chapters :—

3A, इति हारीतस्मृतौ दयाख्यमन्त्रउद्धार संपूर्णं; 4A, ॰अनन्तमन्त्रोद्धारविधानं संपूर्णम्; 5A, ॰द्वादशार्णमन्त्रस्योद्धारं तृतीयावरणं संपूर्णम्; 6A, ॰मन्त्रोद्धारो चतुर्थावरणं संपूर्णम्; 7B, ॰श्रीरामद्वितीयावरणं संपूर्णम्; इति तृतीयावरणः; 8A, ॰मन्त्रोद्धारविधानो नाम चतुर्थावरणं संपूर्णम्; 10A, ॰मन्त्रोद्धारणो नाम षष्ठो वर्गो संपूर्णम्; 11A, ॰श्रीहयग्रीवमन्त्रोद्धारः संपूर्णं; 12B, इति मन्त्रोद्धारसं पू । इति श्रीहारीत संपूर्णम् ।

Post Colophon Statement :—

शुभं भवतु । लिखीतं गङ्गाटट्टे कंचनपुरघाटा । फरकाबाद-
विषे सोमवासरे संवत् ८२ (?) । १८ ॥

6138.

8334. सञ्जीवनीविद्या । *Sañjīvanīvidyā.*

Substance, country-made paper. 11×5 inches. Folia, 35 (which are found in a hopelessly disorderly condition, all the leaf-marks being lost). Lines, 7 on a page. Character, Nāgara. Appearance, old. Incomplete.

The work is in the form of an interlocation between Iśvara and Vasiṣṭha.

Colophons of the chapters :—

इति नीलकण्ठीयसञ्जीवनीविद्यायां परमरहस्ये मन्त्रोद्धारादि
प्रथमोऽध्यायः ।

इति परमरहस्ये नीलकंठीये द्वितीयोऽध्यायः ।

इति परमरहस्ये सञ्जीवनीविद्यायां तृतीयोऽध्यायः ।

इति नीलकण्ठीये सञ्जीवनीविद्यायां चतुर्थोऽध्यायः ।

इति परमरहस्ये संजीवनीविद्यायामपस्मारापहरणं नाम पञ्चमोऽध्यायः ।

इति परमरहस्ये संजीवनीविद्यायां सालम्बयोगो नाम षष्ठाध्यायः ।

इति परमरहस्ये सञ्जीवनीविद्यायां सप्तमोऽध्यायः ।

इति नीलकण्ठीये परमरहस्ये संजीवनीविद्यायां नवमोऽध्यायः ।

इति परमरहस्ये संजीवनीविद्यायां दशमोऽध्यायः ।

इति परमरहस्ये पूर्व्वसेवाविधिर्नाम एकादशोऽध्यायः ।

इति परमरहस्ये संजीवनीविद्यायां होमविधिर्ना + + ध्यायः ।

6139.

11066. पञ्चदशीविधानम् । *Pañcadaśīvidhānam.*

Substance, country-made paper. 6 × 4 inches. Folia, 8. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 56. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

This speaks of the application of the *Pañcadaśī Yantra* or 'magic square of fifteen' (*Cat. Cat.* II. 69) in various magic rites.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ।

पार्व्वत्युवाच ।

कैलासशिखरासीनं गौरी पृच्छति शङ्करम् ।
पञ्चदशीविधिं ब्रूहि भक्तानां हितकारणे ॥

ईश्वर उवाच ।

सन्ति नानाविधैर्लोके यन्त्र सर्व्वाणि कीलिताः ।
पञ्चदशीमहायन्त्रं कलौ सिद्धिप्रदायकम् ॥
गुह्यं रत्न महा+के देवानामपि दुर्लभम् ।
मन्त्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि क्रौं श्रौं ह्लौं हरा नमः ॥
एतन्मन्त्रं सर्व्वसिद्धिप्रदायकम् ।
जलमग्निं तथा पृथ्वी यन्त्राणि च समर्पयेत् ।
चन्द्रनेत्र तथा वह्नि वेदवाणरसक्रमा ॥
मुनिनागग्रहा ज्ञेया पञ्चदशी प्रकीर्त्तिता ।
अथान्तरं प्रवक्ष्यामि प्रयोगञ्च महाद्भुतं ॥
रवौ वारेऽर्कदुग्धञ्च श्मशानभस्मना लिखेत् ।
यस्य वर्णे समानानि तामध्य विनिक्षिपेत् ॥
विच्छिन्नो जायते मर्त्त्यस्त्रोत्तरशतं जपेत् ।
पञ्चदशीविलोमन्तु सन्ध्याकाले विशेषतः ॥
सयन्त्रं लिखितं सम्यक् वाह[ौ] कण्ठे च धारयेत् ।
राजानं वशमाप्नोति अन्यलोकेषु का कथा ॥

Colophon :—

इति श्रीगौरीशङ्करसंवादे पञ्चदशीविधानं समाप्तम् ।

6140.

6541. **दक्षिणाचारतन्त्रराजटीका ।** *Commentary on Dakṣiṇācāratantrāja by Kāśinātha Bhaṭṭa.*

Substance, country-made paper. 13 × 5¾ inches. Folia, 39. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 900. Character, modern Nāgara. Date, Saṁvat 1961. Appearance, fresh. Complete.

One MS of the Tantra is mentioned in *Cat. Cat.* I. 242.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः। श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुभ्यो नमः।

नत्वा ब्रह्ममयीं देवीं सच्चिदानन्दरूपिणीं।
ब्रह्मेशविष्णुजननीं भक्तानुग्रहविग्रहां॥
दक्षिणाचारतन्त्रस्य गुरूणामुपदेशतः।
गूढार्थादर्शटीकेयं काशीनाथेन तन्यते॥

इह खलु पूर्व्वोक्तज्ञानार्णवादितन्त्रेषु जगदम्बाया दक्षिणाद्याचारस्योक्तत्वात् तत्र च वर्णाव्यवस्थाया काथ काथ(?)नादविशेषेण वैदिकस्यापि वामाचारप्रसक्तौ वैदिकत्वभङ्ग इति तदरक्षणार्थं[ ] दक्षिणाचारस्य मिश्रत्वोक्तत्वेन अमिश्रतया ज्ञानार्थं च पुनः पृच्छति। भगवन्निति। सृजस्यवसि नित्यं त्वमित्यनेन शिवस्यैव सृष्टि-स्थितित्रयकर्तृत्वं द्योत्यते। तथाच श्रीशिवपुराणे।

सृष्टेः प्रवर्त्तको ब्रह्मा स्थितेर्वि[ ]ष्णुर्विमोहकः।
संहारस्य तथा रुद्रस्तयोर्नित्यं नियामकः॥

2A, अन्यथोगो वामाचारयोगः। अत्र नाम कालिकाषोडशीविषये सुरा-मांसमधुमद्यादिद्रवैः समाराधनं वामाचारप्रवृत्त्या प्रत्यक्षत्रिकोणस्थानं + + + कृत्वं कृत्वा संपूजयंति अधोमुखं त्रिकोणमधोमुखमेव कृत्वं पूजयंति। दिगम्बरक्षपणकादयस्तु स्त्रियमुत्तानां कृत्वा ऊर्द्धं त्रिकोणं पूजयंति। इति उत्तराचारिणां रहस्यम्। अत्र बहु वक्तव्यमस्ति। तत्तु अवैदिकमार्गत्वात् स्म(स)रणार्हमपि न भवति।

[The four lines quoted above are also found in Lakṣmīdhara's commentary on the *Saundaryalaharī* (p. 130, Government Oriental Library Series, Mysore, 1896).]

श्रीभैरवतंत्रे।

प्रतिलोमान् पुष्पवती यवनान् बौद्धकौलिकान्।
आचारहीनान् [शू]द्रांश्च दृष्ट्वा नैव पठेच्छ्रुतिम्॥

कौर्म्मे एकादशाध्याये ।

कापालं [पांच]रात्रं च यामलं वाममार्हतं ।
एवंविधानि चान्यानि मोहनार्थानि तानि तु ॥
ये कुशास्त्राभियोगेन मोहयन्तीह मानवान् ।
मया सृष्टानि शास्त्राणि मोहायैषां भवान्तरे ॥

इति वचनद्वयेन वाममार्गादीनां मोहकत्वमुक्तम् ।

Last Colophon :—

इति श्रीमद्भडोपनामक-शिवराम-भट्टात्मज-जयरामभट्टात्मज-जयरामभट्टाभिध(?)-वाराणसीगर्भसम्भव-शिवभक्तसूनु-तन्त्रशास्त्र-धुरीणदक्षिणाचारानुसारिकाशीनाथविरचितायां श्रीदक्षिणाचार-तन्त्रराजटीकायां गूढार्थादर्शाभिधायां षड्विंशः पटलः ।

Post-colophon Statement :—

श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुभ्यो नमः ।

यावल्लवणसमुद्रो यावन्नक्षत्रमण्डितो मेरुः ।
यावच्चन्द्रादित्यौ तावदिदं पुस्तकं जयतु ॥

संवत् १८६१ । मी आषाढ शुदि २ । श्रीगुरुभ्यो नमः ।
मालवीयबालमुकुन्दस्येदं पुस्तकम् ।

6141.

196. तन्त्रचूडामणौ पीठनिर्णयः । *Pīṭhanirṇaya from the Tantracūḍāmaṇi.*

Substance, country-made yellow paper. Folia, 3. Lines, 3 on a page. Extent in ślokas, 80. Character, Bengali. Appearance, old. Complete.

The present manuscript is noticed in L. I. 446. Two more MSS of the work have been described previously under Nos. 5956-7.

6142.

5526. **वामकेश्वरतन्त्रे नित्याषोडशिकार्णवः ।** *Nityā-ṣoḍaśikārṇava from the Vāmakeśvaratantra.*

Substance, country-made paper. 10¼ × 5 inches. Folia, 109. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 4,500. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

In the present MS the text is accompanied by the commentary of Bhāskararāya both of which run from the beginning up to V. 43, and then jumping on to VIII. 111b go to the end. Both the text and commentary have been published in the Ānandāśrama Sanskrit Series (Poona, 1908). For descriptions of other MSS of the text and another commentary cf. Nos. 5939ff above.

Post-colophon Statement :—

आनन्दाब्दीयचैत्रासित इममलिखत् सेतुबन्धाभिधानं ।
यत्रं देवस्थलीयन्दयस्तनिजनितः कालतिथ्यां मशान्तम् ॥ (?)
संख्यावद्वर्यसंख्याप्रथित । सेतुबन्धरामेश्वर सम्पूर्ण । शुभमस्तु
समाप्तम् ॥

6143.

5721. *Nityāṣoḍaśikārṇava from the Vāmakeśvaratantra.*

Substance, country-made paper. 9 × 4¾ inches. Folia, 384. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 8,000. Character, Nāgara. Appearance, good. Complete.

In the present MS also the text is accompanied by the commentary of Bhāskara.

Of the concluding verses of the commentator the present MS has only the first line of the first verse.

6144.

6538. चक्रसङ्केतचन्द्रिका । *Cakrasaṃketacandrikā.*

Substance, country-made paper. 12¼ × 4¾ inches. Folia, 4. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 120. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The work contains the text of, and a very short commentary by Kāśinātha on, a selected number of verses of the *Yoginīhṛdaya* portion of the *Vāmakeśvaratantra.* The commentary agrees so closely with the commentary of Amṛtānandanātha that it almost looks like an abridgement of the latter. For other MSS of the *Yoginīhṛdaya* and its commentary cf. Nos. 5942ff.

Colophon:—

इति श्रीमद्गुडोपनामजयरामभट्टसुतवाराणसीगर्भसम्भव-काशी-
नाथविरचिता चक्रसङ्केतचन्द्रिका ।

The original from which the present MS was copied appears from the following post-colophon statement to have been in Kāśīnātha's own handwriting :—

इदं काशीनाथ भट्टभट्टेन लिखितम् ।
मालवीयबालमुकुन्दस्येदं पुस्तकम् ॥

6145.

232. भूतभैरवतन्त्रे बीजकोषः । *Bījakoṣa from the Bhūtabhairavatantra.*

Substance, country-made paper. Folia, 5. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 75. Character, Bengali. Appearance, old. Complete.

The present MS has been described in L. I. 479. For other MSS of the Bhūtabhairavatantra cf. No. 5857 above.

6146.

9347. वीरतन्त्रम् । *Vīratantra.*

Substance, country-made paper. 9×4 inches. Folia, 21. Lines, 7, 9 on a page. Extent in ślokas, 336. Character, Nāgara. Appearance, tolerable. Incomplete.

The present MS contains eleven chapters dealing with different Tantra topics. From the colophons some of the chapters appear to be taken from the *Vīratantra* and some from the *Kālītantra*. Some of the colophons, however, do not mention the name of any original Tantra. The beginning of the first chapter, which according to the colophon belongs to the *Vīratantra*, agrees with that of the *Kālītantra*. The work may be a compilation containing selected chapters from various Tantras. For descriptions of other MSS of the *Vīratantra* and *Kālītantra* cf. respectively Nos. 5925ff and 5930ff above.

Colophons :—

4B, वीरतन्त्रे सपर्य्या-पटलं; 5A, ०पुरश्चरण-पटलं; 6A, नैमित्तिक-पटलं; 7B, वीरतन्त्रे कामनाविधि-पटलं; 9A, सिद्धविद्या-पटलं; 11B, वीरतन्त्रे पटलं; 13B, कालीतन्त्रे रहस्य-पटलं; 15A, आचार-पटलं; 17A, सिद्धविद्या-पटलं; 20A, सिद्धिविद्या-पटलं; 21A, कालीतन्त्रे परमरहस्ये कालिका-पटलं समाप्तं ।

6147.

3917. उत्तरतन्त्रे अभिषेकविधिः । *Abhiṣekavidhi from the Uttaratantra.*

Substance, country-made paper. 14×4 inches. Folia, 33A–35A. Lines, 11 on a page. In tripāṭha form. Character, Bengali. Appearance, old. Complete.

Beginning :—

अथोत्तरतन्त्रोक्ताभिषेकविधिर्लिख्यते ।

अभिषेकाद् विना भुङ्क्ते............

चत्वारि तस्य नश्यन्ति आयुर्विद्या यशो बलम् ॥

शिव उवाच ।

गुप्तश्च सर्व्वतन्त्रेषु तव स्नेहेन पार्व्वति ।

अभिषेकं प्रवक्ष्यामि सर्व्वसिद्धिप्रदायकम् ॥

End :—

अभिषेकेण प्राप्तेन पूर्णाः सन्तु मनोरथाः ।

Colophon :—

इत्युत्तरतन्त्रे श्रीराजराजेश्वरीसम्वादे सर्व्वसिद्धिप्रदा+भिषेकः पटलः ।

For the description of a *Svapnādhyāya* belonging to the *Uttaratantra* cf. No. 5896 above.

6148.

3651. गौतमीयतन्त्रम् । *Gautamīyatantra.*

Substance, country-made paper. 13½ × 2 inches. Folia, 14. Lines, 4 on a page. Extent in ślokas, 200. Character, Bengali. Appearance, worn out. Incomplete.

The present MS contains extracts from different portions of the work. The first extract begins with II. 64 and the last extract ends with X. 186 of the work as published by the Basumati Press of Calcutta. For the description of another MS of the work cf. 6004 above.

6149.

152. गौरीकञ्चुलिका। *Gaurīkañculikā.*

Substance, country-made paper. 12×3 inches. Folia, 1-15. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 430. Character, Bengali. Appearance, old. Complete.

This contains medical recipes for use against various diseases. The use of some of the medicines is to be accompanied by the muttering of *mantras*. The name of the work is found differently in different manuscripts—*Gaurīkañculikā*, *°kāñjalikā*, *°kañcukī*, etc. Editions of the work have been published under the name *°Kāñcalikātantra* (Calcutta, 1886; Bombay, 1831 S.E.). According to some of the MSS the work forms a part of the *Gopālasaṃhitā*. The present MS has been noticed in L. I. 476.

Colophon:—

इति गौरीकञ्चुलिका समाप्तम्।

6150.

10191. *Gaurīkañculikā.*

Substance, country-made paper. 10×5 inches. Folia, 19. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 426. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1959. Appearance, fresh. Complete.

Colophon:—

इति गोपालसंहितायां हरगौरीसंवादे गौरीकञ्चुलिका समाप्ता।

Post-colophon Statement:—

शुभ सम्वत् १९५९ कार्त्तिकशुक्ल ६ गुरौ।

6151.

10451. *Gaurīkañculikā.*

Substance, machine-made paper. $8\frac{1}{4} \times 4$ inches. Folia, 39. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 460. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1930. Appearance, fresh. Complete.

Colophon:—

इति श्रीगो[पा]लसंहितायां हरगौरीसंवादे गौरीकञ्चुकी समाप्ता (प्तं) ।

Post-colophon Statement:—

शुभमस्तु ॥ मङ्गलमस्तु । संवत् १९३० मासानां मासोत्तमे मासे वैशाखमासे कृष्णपक्षे एकादश्यां बुधवासरान्वितायां शुभं भूयात् ।

6152.

2898. *Gaurīkañculikā.*

Substance, country-made yellow paper. $16\frac{1}{4} \times 4$ inches. Folia, 1–19, of which Nos. 15-16 are missing. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 350. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

Colophon:—

इति गोपालसंहितायां हरगौरीसंवादे गौरी[कञ्चु]लिका समाप्ता ।

6153.

11214. *Gaurīkañculikā.*

Substance, country-made paper. 10×4 inches. Folia, 1–30, of which 9, 11, 13, 19 and 27 are missing. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 340. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

The name of the work is given as *Gaurīkañcukī* on the obverse of Fol. 1.

6154.

11341. [*Gaurīkañculikā.*]

Substance, country-made paper. 11 × 4½ inches. Folia, 12. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 275. Character, Nāgara. Appearance, old. Incomplete.

The present MS seems to contain a version of the work. It occasionally agrees with the Bombay edition of the *Gaurīkāñcalikātantra*. The beginning of the work as described in L. I. 476 is found in Fol. 5A. It quotes from works like *Rasacakracūḍāmaṇi* (Fol. 1B) and *Brahmayāmala* (Fol. 9B).

6155.

8971. [मेरुतन्त्रम् । *Merutantra.*]

Substance, country-made paper. 9½ × 4½ inches. Folia, 12. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 275. Character, Nāgara. Incomplete.

This contains (Fol. 1–9A) the *pīṭharahasya* section of the *Merutantra*, *i.e.*, the concluding portion of Paṭala X (verses 801–917) as also an extract (Fol. 9A–12B) dealing with the cults of Kapālinī, Kullā and Kurukullā.

6156.

11350. आसुरीकल्पः । *Āsurīkalpa.*

Country-made yellow paper. 12 × 4¾ inches. Folia, 5. Lines, 7–9 on a page. Extent in ślokas, 75. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

This work gives first of all the rules for the muttering of the mantras of the deity for ordinary purposes. It then proceeds to describe the procedure to be followed in the performance of the black rites with mantras of the deity. This latter portion generally agrees with Section II of the MS described under No. 6071.

Colophon:—

इति अथर्वणवेदे आसुरीकल्पः समाप्तः ।

This colophon is followed by a number of *dhyānas* of the deity.

6157.

10530. उलूककल्पः । *Ulūkakalpa.*

Substance, country-made paper. 9×5 inches. Folia, 5. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 72. Character, Nāgara. Appearance, old and discoloured. Complete.

The work speaks of various preparations made with different organs of an owl mixed with other materials and describes the application of these preparations in magic rites in some of which Tantric mantras should be used.

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः ।

कथयस्व समासेन उलूकस्य तु निर्णयम् ।
पार्वती पृच्छते देवं यथाहं तव वल्लभा ॥ १ ॥

... ...

अथ उलूकस्य प्रयोगः ।

मोहनं स्तम्भनं चैव उच्चाटनमतः परम् ।
रक्षणं मारणं प्रोक्तं वशीकरणमुत्तमम् ॥ ७ ॥

तदुक्तम् ।

उलूकस्य तु नेत्रेण रोचनागौरसर्षपाः ।
कुङ्कुमं नागकेशं च समभागानि कारयेत् ॥ ८ ॥
श्मशाने सप्तदिवसं भूमौ तत्र च स्थापयेत् ।
यस्य दद्यान्मुखवासं स वश्यो मार + तकं (?) ॥

उलूकस्य तु नेत्रे तु मार्ज्जारस्य तथैव च ।
एकत्र मिश्रितं कृत्वा वर्त्तीकृत्वा विचक्षणः ॥
मद्यतैलेन प्रज्वाल्य श्मशाने वा चतुष्पथे ।
तेनैव कज्जलं ग्राह्यं नेत्रयो रञ्जयेत्ततः ॥
दत्तमात्रेण तेनैव अदृश्यो जायते नरः ।
उलूकचक्षुः संग्राह्यं रोचनाकुङ्कुमेन तु ॥
तत्समं नागपुष्पं तु समभागानि कारयेत् ।
अनेन तिलकं कुर्यात् राजा स्त्रीवश्यमानयेत् ॥
उलूकस्य तु जिह्वान्तु अश्वगन्ध-मनःशिला ।
कुङ्कुमसम्वलाजा च रिपुमूत्रेण(तु)पेषयेत् ॥
अनेन तिलकं कुर्य्यात् राजस्त्रीवश्यमानयेत् ।

End :—

उलूकस्य तु जंघास्थि-मद्दिषास्थि-शूकरास्थि सह मांस-केशै + + + + श्लयित्वा भूमिं खनेत् ॥ ८३ ॥ यस्य द्वारे स्थापयेत् सप्तवाराभिमन्त्रितेन सप्तरात्राणि म्रियते ॥

Colophon :—

इति श्रीभैरवप्रोक्त उलूककल्पः समाप्तः ।

6158.

10122. कामरुतन्त्रम् । *Kāmarutantra.*

Substance, country-made paper. 10 × 6 inches. Folia, 21 (by counting). Lines, 23 on a page. Extent in ślokas, 442. Character, Nāgara. Appearance, old and discoloured. Incomplete.

This is a work, mostly in a vernacular, containing incantations, directions for the preparation of magical drugs, etc.

Colophons:—

इति मन्त्रावली सम्पूर्णम् ।

इति श्रीमहारहस्ये कामरुतन्त्रे शिवकालीसंवादे प्रथमः पटलः ।

इति श्रीकामरुतन्त्रे महाकालीशिवसंवादे विरजाद्धनं नाम द्वितीय पटलः ।

इति ० मन्त्रावली संपूर्णम् ।

इति श्रीशिवकालीसंवादे कामरुन्नावली चतुर्थोऽध्यायः ।

6159.

11271. शक्तिसङ्गमतन्त्रम् । *Śaktisaṅgamatantra.*

Substance, country-made paper. $8\frac{1}{4} \times 2\frac{1}{4}$ inches. Folia, 2–109, of which Fol. 3, 65–78, 81–83 are missing. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 1,170. Character, Newari. Appearance, fresh. Date (written in a later hand), N.S. 709. Incomplete.

Two more MSS of the work have been described under Nos. 5951-2. The present MS contains chapters 2–9 (Fol. 15B–50A), 23-24 (Fol. 87B–107A) as well as portions of chapters 1 (Fol. 2–15B), 10 [?] (Fol. 50A–64B), 20 (Fol. 79A–87B) and 25 (Fol. 107A–109A)—all of Book II. The colophon of chapter 20 has no indication of the number of the chapter while the colophons of chapters 23-4 have the numbers 12 and 13. The correct numbers given in the description are in accordance with those found in the colophons of the MS described under No. 5951 above.

6160.

11333. *Śaktisaṅgamatantra.*

Substance, machine-made modern paper. $9 \times 3\frac{1}{4}$ inches. Folia, 1–85, 1–64, 1–112 (the last leaf without any leaf-mark). Lines on a page, 9-10, 9-10, 10–12. Extent in ślokas, 2,100, 1,540, 2,500. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Date, Saṃvat 1949. Incomplete.

Post-colophon Statement:—

अङ्गदिङ्नवचन्द्रेऽब्दे विक्रमादित्यवत्सरे ।
मधुशुक्ला-षष्ठिदिने शुक्रवारेण संयुते ॥
शक्तिसंगमतन्त्रस्य चतुर्थं खण्डमुत्तमम् ।

The present MS contains Books I, II and IV complete respectively in 21, 11 and 73 chapters. Books indicated as II and IV in this MS agree with Books IV and II of the MS described under No. 5951, of which chapter 63 of Book II corresponds to chapter 67 of Book IV of the present MS.

6161.

2261. [सांख्यायनतन्त्रम् । *Sāṃkhyāyanatantra.*]

Substance, country-made paper. 9¾ × 4¼ inches. Folia, 3. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 50. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Incomplete.

This deals with the *Vagalāhṛdayamantra*, its use and application. It constitutes the 28th chapter of the MS of the work described under No. 6086, though there are some additional verses here not found in that MS.

6162.

11269. शिवोपनिषत् । *Śivopaniṣad.*

Substance, country-made paper. 18 × 4 inches. Folia, 1–21. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 656. Character, Newari. Date, 845 N.S. Appearance, fresh. Complete in seven chapters.

Post-colophon Statement:—

सम्वत् ८४५ । कार्त्तिक-कृष्णादशमी उत्तरफल्गुनी शुक्रवारे तस्मिन् दिने श्रीलक्ष्मणरायेण लिखितमिदम् । यदि शुद्धमशुद्धं वा शोधनीयं महद्बुधैः । शुभमस्तु ।

Another MS of the work is described in ASB. II. 1812.

6163.

11292E. *Śivopaniṣad.*

Substance, country-made paper. 14½×4¼ inches. Folia, 1–28 (as marked on the right margins) or 253–280 (as marked on the left). Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 640. Character, Newari. Appearance, good. Complete in seven chapters.

Same as above.

6164.

6075. [त्रिपुरतापिन्युपनिषत् । *Tripuratāpinyupaniṣad.*]

Substance, country-made paper. 8¼×6¼ inches. Folia, 8. Lines, 13, 14 on a page. Extent in ślokas, 150. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

This generally agrees with the *Tripuratāpinī Upaniṣad* as published in the *Śākta-upanishads* (Adyar 1925, pp. 11ff). The present MS, which has no division of chapters, runs up to about the end of the second chapter of the published work. One colophon appearing in the present MS at the place where the first chapter comes to an end in the published work runs (Fol. 5A):—

इत्याथर्वणीये मन्त्रोपनिषत् ।

6165.

11343. कालाग्निरुद्रोपनिषत् । *Kālāgnirudropaniṣad.*

Country-made yellow paper. 9¾×4½ inches. Folia, 7. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 100. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

Though called an *upaniṣad* this is only a manual containing a description of the ceremony of marking one's body with *vibhūti* or sacred ashes.

Colophon:—

इति श्रीनन्दिकेश्वरप्रोक्तं कालाग्निरुद्रोपनिषत् सम्पूर्णम् ।

II. DIGESTS.

A. Comprehensive and General Works.

Parasurāma.

6166.

6560. कल्पसूत्रम् । *Kalpasūtra.*

Substance, country-made paper. 11×5 inches. Folia, 23 (of which the first two are written by one hand and the rest by another). Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 550. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete in ten khaṇḍas.

The work in ten khaṇḍas with a supplement of eight khaṇḍas has been published in the *Gaekwad's Oriental Series* (Baroda, 1923). For a *paddhati* based on khaṇḍas 3–5 of this work cf. *Sundarīpūjanapaddhati* (below). The work, in Sūtra form, deals principally with the worship of Śrīvidyā, though it has sections devoted to other deities as also to Tantra form of worship in general.

6167.

8938. *Kalpasūtra.*

Substance, country-made paper. 9¼×3¼ inches. Folia, 56. Lines, 6, 7 on a page. Extent in ślokas, 550. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete in ten khaṇḍas.

6168.

8780. *Kalpasūtra.*

Substance, country-made yellow paper. 11×4 inches. Folia, 17. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 550. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1732. Appearance, old. Complete in ten khaṇḍas.

Post-colophon Statement:—

शुभमस्तु। सम्वत् १७३२ समये आषाढ़कृष्णत्रयोदश्यां लिखित-मिदं स्तोत्रं श्रीहरिकृष्णपत्रवर्त्तिना।

6169.

637A. *Kalpasūtra.*

Substance, country-made paper. 12¼ × 6½ inches. Folia, 23. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 550. Character, Nāgara. Appearance, old. Complete in ten khaṇḍas.

Umānandanātha.

6170.

637B. **नित्योत्सवः।** *Nityotsava.*

Substance, country-made paper. 12¼ × 6¼ inches. Folia, 21. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 500. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1864. Appearance, old. Incomplete.

This contains only a portion of the third chapter of the work, beginning with the last verse of the introductory section and ending with the section called *Kratvarthaniyama* (pp. 36–80 of the edition of the work as published in the *Gaekwad's Oriental Series*—Baroda, 1923). The work lays down the procedure of worship on the lines indicated in the *Kalpasūtra*, the topics dealt with in the Sūtra being explained here with quotations from various works.

The present MS along with the preceding MS is described in L. IV. 1467, under the name *Vidyākalpasūtra.*

Post-colophon Statement:—

संवत् १८६४ ज्येष्ठशुक्ल त्रयोदश्यां गुरुवारः।

6171.

5769. *Nityotsava.*

Substance, country-made paper. $9\frac{1}{4} \times 4\frac{1}{4}$ inches. Folia, 72. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 1,350. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1858. Appearance, old and worn out. Incomplete.

The present MS contains the third section of the work (pp. 35–143 of the printed edition).

Post-colophon Statement :—

श्री संवत्सरे १८५८ समयनाम भाद्रपद मा. सु. प. एकादश।

ग्रन्थसंख्या १२४९।

6172.

Śaṅkarācārya.

8542. प्रपञ्चसारः। *Prapañcasāra.*

Substance, country-made paper. $11 \times 5\frac{1}{4}$ inches. Folia, 204. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 3,200. Character, Nāgara. Appearance, old. Complete in 36 chapters.

The work has been published in Vols. 3 and 18-19 of the Tantrik Texts Series of Arthur Avalon (Calcutta, 1914, 1935) and in Vols. 19–21 of *The Works of Śaṅkarācārya* (Sri Vanivilas Press, Sreerangam).

6173.

5581. *Commentary on the Prapañcasāra entitled Prapañcasāravivaraṇa by Jñānasvarūpa.*

Substance, palm-leaf. $16\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{4}$ inches. Folia, 160. Lines, 4, 5 on a page. Character, Udiya. Appearance, fresh. Complete in 34 chapters.

An incomplete MS of the work is described in IO. IV. 2562.

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः ।

+ + + + + + + येनापि शरीरं प्रकल्पितम् ।
भाति सर्व्वजगद्धेतुरस्तैषा सरस्वती ॥
सम्प्रदाय + यमुक्तोः मङ्गल्य लभ्याय नोच्यते ।
प्रपञ्चसारवित् + + महाय परिशुद्धये ॥

Last Colophon:—

इति ज्ञानस्वरूपीये प्रपञ्चसारविवरणे चतुस्त्रिंशः पटलः ।

Post-colophon Statement:—

वीरश्रीदिव्यसिंहदेव-महाराजाङ्कुरविजयसुभराज्ये समस्त ८ अङ्क श्री + ज्यैष्ठकृष्णत्रयोदश्यौ सोमवारे श्रीरामचन्द्रपुरशासनमहाजन-देववाचपीताम्बर-शर्म्मणलिखितमिदं पुस्तकं समाप्तम् ॥

6174.

8543. *Commentary on the Prapañcasāra called Prapañcasāravivaraṇa.*

Substance, country-made paper. 10¼ × 4½ inches. Folia, 103. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 4,000. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1664. Appearance, old. Complete in 34 chapters.

Post-colophon Statement:—

वेदाङ्गतर्कचन्द्रैर्हि गण्येऽब्दे विक्रमार्कतः
फाल्गुन्यां भानुजे वारे महीधरप्रसादतः ।
काश्यां पद्माकरेणैतत् लिखितं स्वेष्टसिद्धये ।

स्वस्ति [श्री]महाराजाख्यां सम्वत् १६६४ फाल्गुनमासे शुक्लपक्षे पुर्णिमाख्यां तिथौ मन्दवारे त्रैविद्यमोढ़ज्ञातीय...... करेण लिखितं स्वपरोपकृते ।

Though the name of the author of the commentary is not found in the present MS nor in the MSS described in Ulwar (2230. Extr. 646) and Mad. XV. 7939 it is ascribed to Padmapādācārya in the colophons of another MS of the work belonging to the old collection of the Society (No. III, B. 24). The *Sūcipustaka* while recording the present MS attributes the work to Jñānasvarūpa.

The commentary has been published in the Tantrik Texts Series of Arthur Avalon (Vols. XVIII–XIX, Calcutta, 1935). The present MS runs up to the 35th chapter of the printed edition.

6175.

8544. *Commentary on the Prapañcasāra called Prapañcasārasambandhadīpikā by Damrubodha.*

Substance, country-made paper. $10\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches. Folia, 212. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 6,000. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1948. Appearance, fresh. Complete in 32 chapters.

The name of the commentator is found in the last colophon of the present MS as well as of the MS described in Mad. Tr. (R. No. 5299) where, however, he is called Uttamabodha. The colophons of another incomplete MS of the work belonging to the old collection of the Society do not mention the name of the author. The last chapter in the present MS, referred to as 32, agrees with the 36th chapter of the printed edition.

Post-colophon Statement:—

सम्वत् १९४८ मो असाढ़ वदि ६ वार सनिचर शुभमस्तु ।

Last Colophon:—

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीमदुमरप्रकाशपूज्यपाद-शिष्येण डम्रुबोधेन कृतायां श्रीमत्प्रपञ्चसारसम्बन्धदीपिकायां द्वात्रिंशपटलः । समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

Beginning :—

वन्देऽहं दक्षिणामूर्त्तिं सर्व्वविद्याप्रवर्त्तकं ।
भुक्तिमुक्त्योः प्रदातारं सर्व्वेषां हृदये स्थितं ॥
हृद्ध्वान्तमत्रसार्थ्यं विवक्षितार्थं
करोति या भक्तजनस्य वाचः ।
सरस्वती सा कृपया गिरं मे
प्रपञ्चसारार्थजयं तनोतु ॥
जयति विविधविघ्नध्वंसिनं धाम नित्यं
करिमुखमखिलार्थप्रापणे सार्थवाहम् ।
यदवज्ञमतिरासीदात्मतन्त्रस्य शम्भो-
रपि पुरजयलाभप्रत्यनीकान्तरायः ॥
दृष्ट्वा यो दिव्यदृष्टिः कलियुगसमये मन्दभाग्यान् मनुष्यान्
तस्मात्तत्र प्रपञ्चः सुरयजनविधिर्मत्कृतो निष्फलः स्यात् ।
इत्याविर्भूय पृथ्व्यां पुनरपि कृतवांस्तन्त्रसारं गिरीश-
स्तं वन्दे शङ्कराख्यं मखिततमवृशाभ्यर्चिताङ्घ्रिजमार्य्यम् ॥
यत्कटाक्षलवेनाहं प्राप्तवान् ईदृशात्मताम् ।
वैकुण्ठवासिसंज्ञं तं ब्रह्मभूतं गुरुं भजे ॥
परिरमन्ति चतुर्दशविद्याः स्वयमुपेत्य सदैव यमार्य्यम् ।
अमरराजसरस्वतिनामा मुनिरयं स्फुरतां मम चित्ते ।
व्याख्याविशेषानालोच्य सारं संगृह्य यत्नतः ।
प्रपञ्चसारसम्बन्धदीपिका रच्यते मया ॥

6176.

Gīrvāṇendra.

10323. प्रपञ्चसारसंग्रहः । *Prapañcasārasaṃgraha.*

Substance, country-made paper. 7 × 5 inches. Folia, 8. Lines, 10 to 13 on a page. Character, Nāgara. Appearance, old and discoloured. Fragmentary.

The MS contains only the 17th chapter of the work which is an epitome of Śaṅkarācārya's *Prapañcasāra.* Other MSS of the work are described in Ulwar (2231. Extr. 647), CS. V. 50, IO. 2, 6144 and Mad. XV. 7940ff.

Beginning:—

अथ श्रीप्रपञ्चसारसंग्रहे गीर्वाणेन्द्रविरचिते सप्तदशः पटलः १७ लिख्यते ।

अथ मन्मथविधानमुच्यते ।

सम्मोहनऋषिः गायत्रीछन्दः मनोभवदेवता ई बीजं ।

6177.

Lakṣmaṇārya.

2787. शारदातिलकम् । *Śāradātilaka.*

Substance, country-made paper. 9×4 inches. Folia, 134. Lines, 10 to 16 on a page. Extent in ślokas, 4,300. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete in 25 chapters.

Two very old MSS of the work (one dated Śaka 1427 or 1505 A.D. and the other older still) are reported to be in the Library of the Dacca University (*Indian Antiquary,* 1926, p. 121).

This is one of the most popular Tantrik compilations. The following editions of the work may be mentioned: (1) Rasik Mohan Chatterji's edition published in his *Vividhatantrasaṃgraha.* (2) Litho edition with the commentary of Rāghavabhaṭṭa (Benares, 1886). (3) Arthur Avalon's edition with the commentary of Rāghavabhaṭṭa in two volumes (Calcutta, 1933). (4) Benares Sanskrit Series edition (Benares, 1934).

6178.

2880. *Śāradātilaka.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 4½ inches. Folia, 92. Lines, 14, 15 on a page. Extent in ślokas, 4,300. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1810. Appearance, fresh. Complete in 25 chapters.

Post-colophon Statement:—

संवत् १८१०। वैशाखे मासि शुक्लपक्षे द्वादश्यामिन्दुवासरे तारोपनाम्ना गुणाकरेण लिखितोऽयं ग्रन्थः स्वार्थं परार्थं। तेन श्रीपवननन्दनः प्रीयताम्।

6179.

3809. *Śāradātilaka.*

Substance, palm-leaf. 14¼ × 2 inches. Folia, 176 (by counting). Lines, 5 on a page. Character, Bengali. Appearance, old and dilapidated. Incomplete.

6180.

4849. *Śāradātilaka.*

Substance, palm-leaf. 13½ × 2 inches. Folia, 3–240, of which Nos. 4, 5, 66, 70, 71, 75, 78–82, 84, 88, 99, 100, 103, 109, 123, 127, 132, 135, 139, 142, 143, 153 to 157, 162, 163, 165, 167, 168, 173, 176, 177, 191, 216, 226, 232, 233, 238 are missing. Character, Bengali. Date, L.S. 652. Appearance, old and worm-eaten. Incomplete.

Post-colophon Statement:—

लसं ६५२ आश्विन शुदि महानवम्यां तिथौ श्रीभक्तपत्तने सदुपाध्याय श्रीहरिदेवशर्म्मणामाज्ञया श्रीजगन्नाथशर्म्मणा लिखितमिदं पुस्तकमिति।

6181.

9063. *Śāradātilaka.*

Substance, country-made paper. 10 × 4½ inches. Folia, 2–20. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 350. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Incomplete.

The MS contains the first two paṭalas, and a part of the third.

6182.

11304. *Śāradātilaka.*

Substance, modern ruled paper bound in book form. 13 × 9 inches. Pages, 1–20 (without any leaf mark) + 1–282 (with writing generally on one side of the paper). Lines, 36–45 on a page. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS contains chapters 1–15 and 78 verses of chapter 16. The text is accompanied by the commentary of Śirapāṇi called *Mantrayantraprakāśikā*. A considerable portion of the text including the whole of chapter 5, however, has no commentary.

Beginning of the commentary:—

हयाननं हरिं नत्वा मन्त्रयन्त्रप्रकाशिका ।
शारदातिलके यत्नात् क्रियते शीरपाणिना ॥
इह ग्रन्थारम्भे विघ्नविघातकं देवताकीर्त्तनरूपं मङ्गलं कृतम्
निबध्नाति नित्यानन्देति ।

6183.

5868. *Commentary on the Śāradātilaka by Pūrṇānandāśrama.*

Substance, country-made paper. 10 × 4¼ inches. Folia, 58. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 1,125. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete.

Beginning:—

नत्वा शङ्करमात्मानं पूर्णानन्दाश्रमाभिधः ।
शारदातिलकव्याख्यां लिखति खेष्टसिद्धये ॥

The date (1675 V.S.) of composition of the work is recorded at the end, as follows:—

पूर्णानन्दाश्रमेणेदं लिखिता शिवप्रीतये ।
भूतनगकलागख्ये विक्रमार्कात् प्रमाणतः ॥
मार्गशीर्षे पञ्चदिने वासरे बुधसंज्ञिते ।

6184.

5907. *Commentary on the Śāradātilaka.*

Substance, country-made paper. 11¾×6 inches. Folia, 113. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 2,200. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1746. Appearance, fresh. Complete.

It explains selected passages of the Śāradātilaka. The author's name is not given.

Beginning:—

नित्यानन्देति । आगमपद्धे संकेतेन कथयति । वनिश्रं चकारो वासुदेवः । संकर्षणकस्याक्षरो हकारः । औकारो मिश्रा तद् शय्याङ्गयुक्तं अर्द्धचन्द्रयुक्तं तैः । ह्रौं इति प्रासादमन्त्र उक्तः ।

Post-colophon Statement:—

शुभमस्तु । संवत् १७४६ समय फाल्गुन सुदी नवम्यां भृगु-वासरे गङ्गासन्निधौ पुष्पपुरे लिखितमिदं पुस्तकम् प्रमाद-लेखकेन ब्रह्मचारि-बालकृष्णस्य पठनार्थं । शुभमस्तु । सिद्धि-रस्तु ॥

6185.

Ānandatīrtha.

5499. तन्त्रसारसंग्रहः । *Tantrasārasaṃgraha.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 4¼ inches. Folia, 16. Lines, 15 on a page. Extent in ślokas, 525. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete in four chapters.

A good number of MSS of the work and of commentaries on it are known (Cat. Cat. I. 222, II. 47; HPR. III. 125; IO. 2. 6130). After the fourth chapter a section on what is called *sudarśanahoma* is appended.

The work deals with the details of the worship of Viṣṇu.

Beginning:—

श्रीवेदव्यासाय नमः ।

श्रीमदानन्दतीर्थ-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः ।
यज्ञब्रह्मभवेशेन्द्रवन्दितः कमलापतिः ।
अनन्तविभवानन्दशक्तिज्ञानादिसद्गुणः ॥
विधिं विधाय सर्गादौ तेन पृष्टोऽब्जलोचनः ।
आह देवो रमोत्सङ्गविलसत्पादपङ्कजः ॥
अहमेकोऽखिलगुणो वाचकः प्रणवो मम ।
अकाराद्यतिप्रान्तात्मः सोऽयमष्टाक्षरो मतः ॥
स विश्वतैजसप्राज्ञे तुरीयात्मान्तरात्मना ।
परमात्मज्ञानात्मयुजां मद्रूपाणाञ्च वाचकः ॥
तद्रूपभेदाः पञ्चाशन्मूर्त्तयो मम वाचकाः ।
पञ्चाशद्वर्णवाच्यास्ता वर्णास्तारार्णभेदिताः ॥
दिरष्टपञ्चकचतुःपञ्चैर्येवाष्टवर्गगाः ।
अज आनन्द इन्द्रेशावुग्र ऊर्ज्ज ऋतम्भराः ॥

Colophons:—

3B, इति श्रीमदानन्दतीर्थ-भगवत्पादविरचिते श्रीमत्तन्त्रसारसंग्रहे प्रथमोऽध्यायः; 4B, इति द्वितीयोऽध्यायः; 9B, इति तृतीयोऽध्यायः; 15A, इति तन्त्रसारे चतुर्थोऽध्यायः; 16A, इति सुदर्शनहोमः।

6186.

5500. *Tantrasārasaṃgraha*.

Substance, country-made paper. 7¼×5 inches. Folia, 2-87. In Tripāṭha form. Character, Nāgara. Appearance, old and worn out. Incomplete.

The text in the present MS is accompanied by the commentary of Vedavyāsa, son of Janārdana. Save for the first leaf, the MS is complete.

The commentary ends:—

वेदव्यासकृता तन्त्रसारभावप्रबोधिनी।
चतुर्थाध्यायगा भूयात् प्रीत्यै मध्वनृसिंहयोः॥
निर्विशेषवराहादिरूपिणं मध्ववल्लभम्।
निर्दोषसच्चिदानन्दविग्रहं नृहरिं भजे॥

Colophon:—

इति श्रीमदानन्दतीर्थ-भगवत्पादाचार्यविरचितस्य श्रीमत्तन्त्रसारसंग्रहस्य जनार्दनसुत-वेदव्यासविरचितायां पदभावप्रबोधिन्यां टीकायां चतुर्थोऽध्यायः।

Post-colophon Statement:—

संवत् + + + + + आश्विन

6187.

Kṛṣṇānanda.

4755. तन्त्रसारः। *Tantrasāra*.

Substance, country-made paper. 14×3¾ inches. Folia (which are in a hopelessly disorderd condition in the later portions of the MS), 316 (by counting). Lines, 8, 9 on a page. Extent in ślokas, 5,000. Character, Newari. Appearance, old and discoloured. Incomplete (?).

This is the most popular Tantrik digest in Bengal. MSS of it are found in and outside Bengal (Mad. XV. 7845ff.). Several editions of it are known. Of these, mention may be made of the editions of Rasik Mohan Chatterji, Panchanan Tarkaratna (Vangabasi Press, Calcutta, 1334 B.S.) and Upendranath Mukherji (Basumati Press, Calcutta, 1929).

This and the following MS have not the second of the two concluding verses but have the following line instead :—

श्रीब्रह्मानन्दभट्टाचार्य्यीयसंग्रहं दृष्ट्वानघोऽत्र प्राप्नोति घोरमप्यापद साम्प्रतम् ।

6188.

11288. *Tantrasāra.*

Substance, country-made paper. 17×4 inches. Folia, 1–287. Lines, 8–10 on a page. Extent in ślokas, 5,000. Character, Newari. Date, 831 N.S. Appearance, fresh. Complete.

Post-colophon Statement :—

संवत् ८३१ भाद्रपद शुक्ल षष्ठ्यां तिथौ अनुराधानक्षत्रे प्रीति-योगे शुक्रवासरे कन्याराशिगते सवितरि, विछराशिगते चन्द्रमसि ।

6189.

5015. [*Tantrasāra.*]

Substance, country-made yellow paper. 12½×4 inches. Folia, 21. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 380. Character, Bengali. Date, B.S. 1249 and Śaka 1763. Appearance, good. Incomplete.

This contains extracts from the *Tantrasāra* in the following order:—

योगिनीसाधन (Fol. 1–3B), कामेश्वरीसाधन (3B–5B), बगलामुखी (5B–9A), कर्णपिशाचीमन्त्र (9A–10A), मञ्जुघोषमन्त्र (10A–15A),

मातङ्गीमन्त्र (15A–16A), उच्छिष्टचाण्डालीमन्त्र (16A–17B), धूमावतीमन्त्र (17B–19A), भद्रकालीमन्त्र (19A–19B), उच्छिष्टगणेशमन्त्र (19B–21B).

Post-colophon Statement:—

सन १२४९ साल शकाब्दा १७६३, २१ आषाढ़ मङ्गलवार बेला १ प्रहरेर समाप्त। जेला वीरभूमे कालेकुरीर दाश्चोयान श्रीरामरतन मुखोपाध्यायेर वासाय वसिया लिखिलाम। स्वाक्षर श्रीश्रीराम भट्टाचार्य्य, साकिम नारायणपुर, पं हाविलि सहर।

6190.

11176. *Tantrasāra.*

Substance, country-made paper. 12 × 4¾ inches. Folia, 1–120 + 1–31. Lines, 9–11 on a page. Extent in ślokas, 3,725. Character, Nāgara. Appearance, good. Incomplete.

The MS begins from the *sāmānyapūjā* section of the work and ends with the section dealing with the worship of Dhanadā. It covers pages 131–460 of R. Chatterji's edition.

6191.

10355. [*Tantrasāra.*]

Substance, machine-made modern paper. 8½ × 5¼ inches. Folia, 35, of which Fol. 13 and 14 are missing. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 640. Character, Nāgara. Appearance, good. Incomplete.

This MS contains the section on Śrīvidyā beginning with *śrīvidyā-viśeṣapaddhati* covering pages 338–371 of R. Chatterji's edition of the work.

6192.

Yadunātha Cakravartī.

6028. मन्त्ररत्नाकरः। *Mantraratnākara.*

Substance, country-made paper. 10¼ × 5 inches. Folia, 314. Lines, 13 on a page. Extent in ślokas, 1,000. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1809 (?) and Śaka 1774. Appearance, good. Complete in ten taraṅgas.

Beginning:—

यं ध्यायन्ति निरन्तरं मुनिगणाः पश्यन्ति यं योगिनो
यं गायन्ति परस्परं श्रुतिगणा वेदान्तवेद्यं परम् ।
ब्रह्माद्यैः परिसेवितं सुरगुरुं व्यक्तं गुणैः शाश्वतं
वन्दे तं पुरुषोत्तमं त्रिजगतामानन्दकन्दं महः ॥

नत्वा देवेन्द्रवन्द्यं त्रिभुवनजनकं विश्वनाथं महेशं
गौरीं विश्वेशवन्द्यां त्रिभुवनजननीं भारतीञ्च प्रणम्य ।
नत्वा गौरीसुतं तं करिपतिवदनं विघ्नराजं गणेशं
नत्वा देवानशेषानखिलभयहरान् ग्रन्थवर्य्यं करोमि ॥

विलोक्यागमतन्त्राणि यदुनाथेन धीमता
मन्त्ररत्नाकरो ग्रन्थः क्रियते सारसंग्रहः ॥
अर्पयित्वाञ्जलिं मूर्द्धि पण्डितान् प्रार्थयाम्यहं ।
न्यूनातिरिक्तं यच्चात्र शोधनीयं विचक्षणैः ॥
विना प्रमाणं सर्व्वत्र सन्देहो जायते नृणां ।
अतः प्रथमतस्तावत् प्रमाणमभिधीयते ॥

तत्र सर्व्वागमेषु दीक्षाया नित्यत्वे प्रमाणमाह ।
तदुक्तं रुद्रयामलतन्त्रे ।

अदीक्षितं नरं दृष्ट्वा किञ्चित् कार्य्यं न साधयेत् ।
दीक्षाग्रहणकाले तु पापराशिः पलायते ॥

End:—

अत्र विन्दुमिलने च दूरतो
दर्शनश्रवणयोः प्रसन्नता ।
इह सन्निहितस्वचित्तवृत्ति-
प्रतिमायाः[:] प्रतिजल्पनं करोति ॥
गमनञ्च नरः पुरः परेषां
पुनरुत्थाय नमस्यतो मतस्य ।

ज्ञानस्यास्य ज्ञानमात्रेण पुंसां
संसारेऽस्मिन् सम्भवो नैव भूयः ॥
भूतया[सं] मन्त्रतोऽभ्यासतोऽस्मिन्
कर्त्तुं हर्त्तुं स्याच्च शक्तिः समया ॥

Sectional and chapter colophons and sectional headings:—

6A, इति मन्त्ररत्नाकरे प्रथमः पटलः; 12B, ०द्वितीयः पटलः; 18A, चक्रविवेचनं नाम तृतीयः पटलः; 27B, ०चतुर्थः पटलः; 32A, इति गौडदेशीय-महामहोपाध्याय-विद्याभूषण-भट्टाचार्य्यात्मज-श्रीयदुनाथविरचिते मन्त्ररत्नाकरे प्रथमस्तरङ्गः।

43A, इति मन्त्ररत्नाकरे षष्ठः पटलः; 52B, ०सप्तमः पटलः; 66B, इति मालाग्रथनप्रकरणम्; अथासनविधिं वक्ष्ये नानातन्त्रानुसारतः; 67A, मन्त्रशुद्धिप्रकरणमाह; 68A, ०प्रमाणविवेचनं नाम नवमः पटलः; 68B, इति वास्तुयागप्रकरणम्; अथ मण्डपनिर्म्माणम्; 70A, इति सर्व्वतोभद्रमण्डलम्; 72B, इति मन्त्रदोषकथनम्; 74B, ०द्वितीयस्तरङ्गः।

83B, इति मन्त्ररत्नाकरे एकादशः पटलः; 85B, इति वर्णमयीदीक्षा-विधिः; अथ कलावती दीक्षा; 88B, ०द्वादशः पटलः; 95B, ०त्रयोदशः पटलः; 100A, ०चतुर्दशः पटलः; 107A, इति मुद्राप्रकरणम्। ०तृतीयस्तरङ्गः।

116B, इति श्रीमन्त्ररत्नाकरे गोपालमन्त्रनिरूपणं नाम षोडशः पटलः; 120B, ०सप्तदशः पटलः; 126A, इति दशविद्या मातृकाप्रपञ्चः; इति श्रीमन्त्ररत्नाकरे अष्टादशः पटलः; 134A, ०भुवनेश्वरीपूजाप्रकरणं नाम एकोनविंशतिः पटलः; 139B, ०चतुर्थस्तरङ्गः।

145B, ०एकविंशतिपटलः। अथ हरिद्रागणपतिमन्त्रः; 148B, ०द्वा-विंशतितमः पटलः। अथ चन्द्रमनुं वक्ष्ये नृणां सर्व्वसम्रद्धिदम्; 155B, ०त्रयो-विंशतिः पटलः; 161A, ०चतुर्विंशतिपटलः; 167B, ०पञ्चमस्तरङ्गः।

172B, इति मन्त्ररत्नाकरे षड्विंशतिः पटलः। अथ धूमावतीमन्त्राः; 177A, अथ कौलेशभैरवी, अथ चैतन्यभैरवी; 178A, कामेश्वरीभैरवी; अथ

षट्कूटाभैरवीमाह ; 178B, अथ नित्याभैरवी, अथ रुद्रभैरवी ; 179A, अथ भुवनेश्वरी भैरवी ; 181A, अथान्नपूर्णेश्वरी भैरवी ; 182B, इति भैरवीप्रकरणम् । अथ त्रिपुरासुन्दरीमन्त्राः ; 186A, इति ज्ञानार्णवोक्तश्रीविद्योद्धारप्रकरणम् ; 191B, इति दक्षिणामूर्त्तिसंहितोक्तमन्त्रप्रकरणम् ; 193B, इति मन्त्ररत्नाकरे नवविंशत् पटलः । अथ षोड़शीमन्त्राः ; 194A, इति षोड़शीप्रकरणम् ; 198A, ०षष्ठस्तरङ्गः ।

199A, अथ त्रिपुरासारसमुच्चयोक्तभैरवीमन्त्राः ; 200B, अथ शिवमन्त्राः, महामृत्युञ्जयमन्त्रः ; 201B, अथ ललितामन्त्रः, अथ वगलामुखीमन्त्रः ; अथ श्यामामन्त्रः ; 202A, अथ गरुड़विद्या लिख्यते ; 202B, अथ गोपालमन्त्राः ; 203A, अथ रघुनाथमन्त्राः ; 203B, इति रामार्च्चनचन्द्रिकायां रघुनाथमन्त्र-प्रकरणम् ; ०एकत्रिंशत् पटलः 209B, इति श्रीमन्त्ररत्नाकरे द्वात्रिंशत् पटलः । अथ षोढान्यासः ; 215A, ०त्रयस्त्रिंशत् पटलः ; 219B, ०चतुस्त्रिंशत् पटलः ; 226A, इति श्रीविद्यापूजापद्धतिः समाप्ता । ०सप्तमस्तरङ्गः ।

229B, इति श्रीमन्त्ररत्नाकरे षट्त्रिंशत् पटलः ; 233B, अथ कल्याणो-त्तोचम् ; 239A, ०सप्तत्रिंशत् पटलः ; 240A, इति श्रीकुमारप्रबोधकतन्त्रे निखर्वं श्रीसौभाग्यकवचं समाप्तम् ; 241B, इति श्रीरुद्रयामले देवीश्वरसंवादे त्रैलोक्य-मोहनं नाम कवचं समाप्तम् ; 242A, इति मन्त्ररत्नाकरे अष्टत्रिंशत् पटलः ; 243A, इति कालिकाष्टकम् ; इति महाकालीमन्त्रपटलः ; 245A, ०एकोन-चत्वारिंशत् पटलः ; 247A, इति परिमलमन्त्रपरिच्छेदः ; अथ ज्वालामुखी-मन्त्रः ; 249B, इति भैरवीतन्त्रे मञ्जुघोषपटलः ; ०अष्टमस्तरङ्गः ।

253A, इति श्रीमन्त्ररत्नाकरे एकचत्वारिंशत् पटलः ; 259A, ०द्विचत्वा-रिंशत् पटलः । अथ श्मशानवीरसाधनम् ; 261A, अथ ग्रहणपुरश्चरणप्रयोगः ; 267A, इति वशिष्ठसंहितायां श्रीरामषड़क्षरकल्पः ; अथ यन्त्रोद्धारः ; 267B, इति श्रीरघुनाथषड़क्षरकल्पप्रबन्धः ; इति श्रीमन्त्ररत्नाकरे चतुश्चत्वारिंशत् पटलः ; अथ प्रकीर्णकं वक्ष्ये सर्व्वतन्त्रानुसारतः ; 273A, इति शिवप्रकरणम् ; 273B, अथ नीलसरस्वत्युपाख्यानम् ; 275A, इति सिद्धसरस्वती-नीलसरस्वत्युपाख्यानम् ; 276B, इति पद्मपुराणे रुद्राक्षमाहात्म्यम् ; 278A, इति श्रीमन्त्ररत्नाकरे

पञ्चचत्वारिंशत् पटलः; 281B, इति वीरभावप्रकरणम्; इति पशुभावप्रकरणम्; 282B, इति भावनिर्णयप्रकरणम्; अथ कुमारीपूजा; 284A, इति श्रीमन्त्ररत्नाकरे षट्चत्वारिंशत् पटलः। अथ कुलध्यानम्; 284B, इति कुलपूजागोपनप्रकरणम्; 286B, इति कुलाचारप्रकरणम्; अथ पञ्चतत्त्वशोधनप्रकरणम्; 293A, इति शक्तिशोधनप्रकरणम्; इति श्रीमन्त्ररत्नाकरे सप्तचत्वारिंशत् पटलः। अथ मैथुनानुकल्पमाह; 297B, इति वलिदानप्रकरणम्; अथ शिवावलिः; 298A, इति शिवावलिः, ०नवमस्तरङ्गः।

302A, अथ शान्तिकादीनां प्रयोगः; 302B, अथ दुर्गामन्त्रः; 304A, अथ शारदोक्तसुदर्शनास्त्रमन्त्रप्रयोगः; 304B, इति शान्तिप्रकरणम्; अथ वश्यप्रकरणम्; 305A, अथ गणपतिमन्त्रप्रयोगः; 305B, अथ श्रीविद्याप्रयोगः; 306A, अथ छिन्नमस्ताप्रयोगः; अथ नीलसरस्वतीमन्त्रप्रयोगः; इति वशीकरणप्रकरणम्; अथ स्तम्भनप्रकरणमाह; 306B, अथ शूलिनीमन्त्रप्रकरणम्; अथ शारदोक्तनवदुर्गाप्रयोगः; 307A, अथ विद्वेषप्रकरणम्; 307B, अथोच्चाटनम्; 308A, अथ मारणप्रकरणम्; 308B, इति श्रीमन्त्ररत्नाकरे एकोनपञ्चाशत् पटलः; 309A, इति योगासनप्रकरणम्; अथान्तर्यागः; 311A, अथ होमः; 313B, इति श्रीगौड़देशीय-श्रीयदुनाथ(?)महामहोपाध्याय-विद्याभूषणभट्टाचार्यात्मज-श्रीयदुनाथचक्रवर्त्तिविरचिते मन्त्ररत्नाकरे दशमस्तरङ्गः समाप्तः।

Post-colophon Statement:—

संवत् १८०६ शके १७७४ आश्विने मासि शुक्लपक्षे प्रतिपत्तिथौ शुक्रवासरे श्रीमयूरेश्वरदेवशर्म्मेन वांदाख्यनगरे ग्रन्थलेखनपूर्त्तिः कृतेयम्। स्वार्थं परार्थञ्च।

Works and authors referred to:—

1B, दक्षमतृसूत्र; 2A, अगस्त्यसंहिता; वशिष्ठसंहिता; 2B, तन्त्रराज, आगमकल्पद्रुम; 3A, राघवभट्ट; 3B, मन्त्रमुक्तावली; 4A, सनत्कुमारसंहिता; शारदातिलक; 4B, ब्रह्मपुराण, नारदपञ्चरात्र, पञ्चरात्र,

यामल; 5A, गौतमीतन्त्र; 5B, ऊर्द्धाम्नाय, बृहन्नारदीय; 6A, बृहन्मत्स्य-सूक्त; पाषण्डाङ्कुश; सुन्दरीरहस्यवृत्ति; 7B, भावचूडामणि; गौतमीतन्त्र, ब्रह्मवैवर्त्त, स्कन्दपुराण; 8A, रुद्रयामल; सनत्कुमारसंहिता, अग्निपुराण, गणेशविमर्शिनी; नारायणीतन्त्र, देवीपुराण; 8B, योगिनीतन्त्र, विशुद्धेश्वर-महातन्त्र; 9A, ज्ञानार्णव; पूर्णपद्धति; 9B, गार्गसंहिता; वाराहसंहिता; 10A, उड्डामरसंहिता; बृहद्विक्रम; भुवने[श्वरी]तन्त्र; 10B, मन्त्रमुक्तावली; सारसंग्रह; सनत्कुमारसंहिता; सोमशम्भुमत; 11A, त्रिपुरार्णव; 11B, राजमार्त्तण्ड; स्मृतिसंहिता; 12A, वाराहीतन्त्र; वराहसंहिता; 12B, दीपिका; 13A, पिङ्गलामत; 13B, तन्त्रराज, शारदा, आगमकल्पद्रुम; 14B, भूतभैरव; 24A, यज्ञपार्श्व; वशिष्ठपञ्चरात्र; गौतमीय, विश्वकर्म्मसिद्धान्त; 25B, छान्दोग्यपरिशिष्ट; 25B, स्वायम्भुव; विश्वकर्म्मा; 26A, वशिष्ठसंहिता; क्रियासार; महाकपिलपञ्चरात्र; 26B, भविष्य; गोभिलकृतगृह्यार्थसंग्रह; 27A, यज्ञपार्श्व; 31B, गवाक्षतन्त्र; हंसपारायण; कला[न्त]संहिता; 33A, दक्षिणामूर्त्तितन्त्र; नारदीय; 34B, विष्णुधर्म्मोत्तर; 37A, कल्पद्रुम; 38A, क्रमदीपिका; महाकालसंहिता; 38B, आगमकल्पद्रुम; 39B, प्रपञ्चसार; 41A, सारसमुच्चय; 42B, वैशम्पायनसंहिता; 45B, कालिका-पुराण; 46A, योगिनीतन्त्र; 47B, बृहच्छ्रीक्रम; 48A, सनत्कुमार-संहिता; गणेशविमर्शिनी; राघवभट्ट; 48B, ज्ञानमाला; समयाङ्गमातृका; 49B, पूर्णायाग; 50B, श्रीक्रम; 52A, पूजाप्रदीप; 57A, कुलचूडामणि; 57B, विष्णुकल्पलता; शिवसर्व्वस्व; 58B, कालीतन्त्र; योगिनीहृदय; 59A, नारदपञ्चरात्र; पद्मपुराण; 59B, अगस्त्यसंहिता; वायुपुराण; 60A, वीरतन्त्र; 61B, विमलातन्त्र; ताराषट्पदी; 62A, ज्ञानार्णव; कपिलसंहिता; 63B, रहस्यवृत्ति; 64B, भैरवीतन्त्र; 65A, कुब्जिकातन्त्र; 66B, मुण्डमालातन्त्र; 69A, भोजराजकृतपद्धति; 73B, त्रिपुरासार; 79A, पैतृकारीय; 89B, नवरत्नेश्वरतन्त्र; 90B, तत्त्वसारसंहिता; 94A, वैश्वानरसंहिता; 123B, कूर्म्मपुराण; 151B, शारदामत; 161B, भैरवीकल्प; 162B, कौमारीतन्त्र; 164A, कामाख्यपञ्चशिखा; 166A, एकवीराकल्प; 166B, नीलतन्त्र; 168A, चन्द्रचूडामणि; 177B, निबन्ध; 194A, दक्षिणामूर्त्तितन्त्र; 194B,

तत्त्वावबोध ; 195A, तन्त्रचूडामणि ; 197B, मन्त्रचूडामणि ; 224A, सोमभुजङ्गवल्ली ; 252A, श्रौतबोध ; 270A, ब्रह्माण्डपुराण ; 273A, स्वतन्त्र ; 275B, पद्मपुराण ; 278A, विजयाकल्प ; 278B, उत्तरतन्त्र ; 284B, भद्रकालीतन्त्र ; 285A, शैवागम ; 285B, कुलचूडामणि ; 288B, समयाचार ; 289B, भावचूडामणि ; 290A, कुमारीतन्त्र ; 291A, ललितातन्त्र ; 310B, विज्ञानललिता ; 313A, कपिलसंहिता ।

6193.

Śivānanda Gosvāmī Bhaṭṭa.

5931. सिंहसिद्धान्तसिन्धुः । *Siṃhasiddhāntasindhu.*

Substance, country-made paper. 12 × 5 inches. Folia,—four batches of leaves which run continuously—(1) 1 to 153 + (2) 1 to 89 + (3) 1 to 16 + (4) 1 to 7. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 6,000. Character, Nāgara. Appearance, good. Incomplete at the end.

A MS of the work containing chapters 5–41 has been described in L. IV. 1621 where it is referred to as a Vaiṣṇava work. MSS of it are also described or noticed in Bik. No. 1330, Ulwar. Extr. 673, Peters IV. 43 and Ben., p. 320.

Beginning (which gives the genealogy of the author and a detailed list of contents):—

यस्याङ्घ्रिद्वयपूजनेन निखिलाः सिद्धीर्लभन्ते नरा
ऋद्धीः प्राप्य च सन्ति येऽत्र भुवनास्तेषां समाः सम्पदः ।
भक्तध्वान्तनितान्तमोहदलने दक्षं विपक्षं वरं
विघ्नानौ (विं ?) प्रणमाम्यनारतमहं तं श्रीगणाधीश्वरम् ॥ १ ॥
सर्वं सन्तमसावृतं जगदिदं भाभिः समुद्भासयन्
अम्भोजानि विकासयन् विरहिणः कोकान् समाश्वासयन् ।
शीतांशुं परिहासयन् गतरुचिं सन्त्रासयन् वैरिणो
भक्तान्मोदमुदासयन् स भवतु क्षेमाय भास्वान् पतिः ॥ २ ॥

चंसासक्तोत्तमस्रग् वनभुवि सततं यो रिरंसानुरक्तो
शुंभोत्तंसाभिरामः प्रतिभयसमरे यो न्वशंसारिचिन्ता।
भक्ताशंसाभिपूर्त्तौ सकरुणहृदयो यो बलं सावलेपं
बिभ्रद्वंसाभकीर्त्तिर्वितरतु विविधं शर्म्म कंसाच्छि (?) तत ॥ ३ ॥
भाले प्रालेयरश्मिं दधदतिरुचिरं शोभने कण्ठदेशे
तारं हारं फणीन्द्रैः फ[ि]णमणिसुभगैर्निर्म्मितं दीप्तिमन्तम्।
वामां वामाङ्गदेशे नलिननिभमुखीमुन्मुखीमिष्टदाने
भक्तानां विश्ववन्द्यो भसितसिततनुः संविधत्तां महेशः ॥ ४ ॥
उदारचरिताङ्किता सुरगणैः समस्तैः स्तुता
युता निखिलसद्गुणैर्हतधृताघसङ्घा नृणाम्।
कृपाकलितसेवनोद्यततमात्मभक्तायुता
शुभं तव निरन्तरं कलयतु क्षमाभृत्सुता ॥ ५ ॥
कर्पूरस्फुटकैरवेश्वरगिरिप्रालेयगोत्राधर-
क्षीरसिन्धूदकपूर्णशारदविधुस्वच्छप्रभाभासुरां।
सद्वृत्तामलमौक्तिकावलिकृतैर्भूषागणैर्भूषितां
शुभाङ्कितशक्तिदाननिपुणां वागीश्वरीमाश्रये ॥ ६ ॥
दृप्यद्वैरिसमुच्चयक्षयकरः कीर्त्तिद्युतिद्योतिता-
शेषाकाशदिगन्तरः पटुतरः प्राचीपविस्तार्पणे।
राजद्राजसभासभाजितगुणग्रामोऽभिरामो भृशं
भक्तः श्रीन्दृहरेर्विभाति भुवने बुन्देलभूपान्वयः ॥ ७ ॥
यत्पाणी नृहरेः सदैव चरणावानर्चतुः सादरं
दाने चाङ्घ्रियुगं मर्त्यादिविधरां प्रक्षालयाञ्चक्रतुः।
युद्धे चिक्षिपतुश्च मार्गणगणं छन्नं परानीकिनां
त्रैलोक्यप्रथिताश्रयो मधुकरो राजा स यत्राभवत् ॥ ८ ॥
संफुल्लानि तनोति सर्व्वसुजनः स्वान्ताम्बुजन्मानि या
सख्यं व्यातनुते श्रुता श्रवणयोः सुधया कवीन्द्रध्वनेः।
स्वर्लोके बलिसद्मनि क्षितितले यस्याः प्रकाशोऽनिशं
ख्याता चित्रचरित्रयुग्विजयते यत्कीर्त्तिसत्कौमुदी ॥ ९ ॥

महीपनाराचहता रणाग्रे नाराचतामापुरहो द्विषतः ।
तीक्ष्णाः सपत्नास्तपनस्य बिम्बं भित्त्वा द्रुतं यद्विविशुर्दिवं ते ॥१०॥
सम्मानदाननिपुणस्तु तदात्मजन्मा
सन्मानसस्थहरिभक्तिरुदारशक्तिः ।
कौक्षेयकक्षतविपक्षजनो जगत्यां
श्रीरामसाहिरिति नाम नृपो बभूव ॥ ११ ॥
रामाख्ययो भक्तिभरेण तुष्टास्तस्मै ददुः स्वीयगुणान् समस्तान् ।
लोकास्ततस्तं प्रथितप्रभावं श्रीरामदत्वेन (?) समाख्ययोचुः ॥१२॥
युद्धे युद्धविदार्जुनं नयविधौ धीरा गिरामीश्वरं
सौन्दर्य्ये सुदृशः (?) स्मरं महसि यं तेजस्विनो भास्करम् ।
धर्म्मे धर्म्मविदोपि धर्म्मतनयं दानेऽर्थिसार्थावलिं
मन्यन्ते स्म महीतले समभवत् श्रीरामसाहिर्न्नृपः ॥ १३ ॥
आसीत्तदीयतनयो विनयोपपन्नः
स्वच्छाशयो वह्निरयो विबुधव्रजेषु ।
युद्धे निकाममभयो विजयोर्ज्जितश्रीः
संग्रामसाहिरिति भूमिपतिः प्रसिद्धः ॥ १४ ॥
यत्सैन्ये चलिते प्रचेलुरचलाः जाता[ः]स्थिरा धूलिभि-
र्निचितेम्बरे समभवद् भास्[ा]न्[न]भास्वानलम् ।
अत्युच्चध्वजसंकुले सुरपथेभूदाशुगो नाशुगो-
मेदिन्यां स बभूव भूरिविभवः संग्रामसाहिर्न्नृपः ॥ १५ ॥
तस्यात्मजो दलपतिर्भर सद् भानुः
दृप्तद्विषद्दलनतीव्रमहः कृशानुः ।
अत्यद्भुतो गुणगणैः प्रथितो धरण्यां
श्रीभारतो वज्ञभरामरतो बभूव ॥ १६ ॥

... ...

तत्सूनुः परिपन्थिमन्थिविलसद्वीरोत्तिधीरो रणे
वल्गावुंगतुरङ्गनिष्ठुरखुरक्षुण्णक्ष्मामण्डलः ।

दानाम्भःप्रमितार्थिनै स्वदहनः ख्याताभिधानः क्षितौ
देवीसिंहनरेश्वरो निरुपमो राजोत्तमो राजते ॥ २२ ॥

... ...

आसीत्तस्य गुरुर्गुरुर्गुणगणैर्मन्त्राब्धिपारंगमः
श्रीगोस्वामिजगन्निवास इति सन्नाम्ना जगद्विश्रुतः ।
यस्याज्ञावशवर्त्तिनः क्षितिभुजस्ते ते भवन् भूरिशो
येषां कीर्त्तिरतीव भाति भुवने दाने कृपाणेऽपि च ॥ २३ ॥
तत्तातस्तु तथाभवद्भुवसमः श्रीश्रीनिवासः कृती
ज्ञानोदारकुठारदारितजगत्पापौघभूमीरुहः ।
नानातन्त्रविबोधमाप्य मनुजा यस्यानुकम्पानिधेः
शिष्या दैवतसेवनैरभिमतामज्ञाय सिद्धिं गताः ॥ २४ ॥
यस्याङ्घ्रिपद्मकृपया प्रथितः पृथिव्या-
मेतादृगत्र जयति स्म जगन्निवासः ।
यः सर्व्वसिद्धिसहितो जगति द्विजानां
तोषं व्यधादविरतं विविधोपकारैः ॥ २५ ॥
ज्येष्ठ[स्त]स्य सुतो जनोदितशिवानन्दाभिधानः क्षितौ
श्रीविद्याचरणारविन्दयुगलध्यानैकतानोऽनिशम् ।
देवीसिंहनृपेण धर्म्मकलितस्वान्तेन संप्रार्थित-
स्तत्प्रीत्यै वितनोति धार्म्मिकजनश्लाघ्यं निबन्धोत्तमम् ॥ २६ ॥
गुरुचरणसरोजानुग्रहप्राप्तबोधः
श्रवणजनितभक्तस्वान्तभूरिप्रमोदः ।
निखिलमनुरहस्योद्बोधकोऽयं निबन्धो
जयतु जगति नाम्ना सिंहसिद्धान्तसिन्धुः ॥ २७ ॥
अत्र प्रातःकृत्यमादौ प्रोक्तं स्नानविधिस्ततः ।
पश्चाद्वासोधारणं च ततस्तिलकधारणम् ॥
सन्ध्याविधिस्तर्पणञ्च मन्त्रादेः स्मृत्यागमः ।
ततः सूर्य्यार्घदानञ्च श्रीशिवस्यार्चनं ततः ॥ २८ ॥

अर्चनं द्वारदेवानां तेषां ध्यानमपीरितम्।
आसनानि ततः प्रोक्तं (?) पूजाद्रव्यविशोधनम्॥
करशुद्धिश्च दिग्बन्धः प्राकारत्रयमानतम्।
प्राणायामविधिः पश्चाद्भूतशुद्धिः समीरिता॥
ततः प्राणप्रतिष्ठा च मातृकान्यसनं ततः।
तद्भेदा निखिलाः प्रोक्तास्तन्न्यासोत्थं फलं ततः॥
सोपाख्यमन्त्रऋष्यादिषडङ्गन्यसनं ततः।
ततः समीरितो न्यासो योगपीठस्य सिद्धिदः॥
मूलमन्त्राङ्गभूतानां न्यासानां न्यसनं ततः।
ततो मुद्रादर्शनञ्च मुद्राणां लक्षणानि च॥
ध्यानञ्च स्वेष्टदेवस्याप्यन्तर्यागविधिस्ततः।
पूजाचक्रस्य निर्म्माणं प्रतिमायाश्च विस्तरात्॥
शालग्रामशिलानान्तु लक्षणान्यर्चनाफलम्।
शिवलिङ्गस्य निर्म्माणं पश्चाद्देवस्थितिक्रमः॥
ततश्चार्घ्यादिपात्राणि तत्स्थापनविधिस्ततः।
आत्मपूजाविधिर्योगपीठपूजाविधिस्ततः॥
स्वेष्टदेवावाहनञ्च स्थापनाद्यखिलं ततः।
आवाहनादि मुद्राणां लक्षणं तत्प्रदर्शनम्॥

... ...

अथ गाणपता मन्त्रा उक्ताः सकलसिद्धिदाः।
तेषु प्रोक्तः प्रथमतो महागाणपतो मनुः॥
अथैकाक्षरमन्त्रस्य भेदा उक्ताः सु(चि)सिद्धिदाः।
हरिद्रागणपस्याथ विघ्नविघ्नेश्वरस्य च॥
ततः शक्तिगणेशस्य प्रोक्तं मन्त्रचतुष्टयम्।
ततो लक्ष्मीगणेशस्य ततः दीप्र (?) प्रसादनः॥
हेरम्बस्य ततो मन्त्रो मालामन्त्रश्च भाषितः।
ततः सुब्रह्मण्यमनुर्वक्रतुण्डमनुत्रयम्॥

उच्छिष्टगणपस्याथ प्रोक्तं मन्त्रचतुष्टयम् ।
सौरा मन्त्रास्ततः प्रोक्तास्तेष्वाद्योष्टाक्षरो मनुः ।
भेदास्तस्योदिता अन्ये अक्षरश्च ततो मनुः ॥
ततः षडर्णः सप्तार्णो मनुर्मार्त्तण्डभैरवः ।
चतुर्वर्णो मनुः प्रोक्तो भुवनेश्यधिदैवतः ॥
अथाजपाख्यः संप्रोक्तो विशेषस्तस्य चेरितः ।
ततश्चान्द्रो मनुः प्रोक्तो भौमस्य च बुधस्य च ॥
गुरोः शुक्रस्य सौरेश्च राहोः केतोरथेरितः ॥
हुताशनस्य संप्रोक्तास्ततो मन्त्राः सुसिद्धिदाः ।
ततस्तु वैष्णवा मन्त्राः प्रोक्ताः सर्वे सुसिद्धिदाः ॥
तेषु नारायणस्योक्तः प्रणवस्त्र्यक्षरो मनुः ।
ततो हरिहरस्योक्तः श्रीकरस्याथ भाषितः ॥
तत्त्ववर्णस्ततः प्रोक्तो मन्त्रो नारायणस्य तु ।
वासुदेवस्याथ मनुः लक्ष्मीपूर्वस्य तस्य च ॥
पुरुषोत्तममन्त्रौ च ततः प्रोक्तौ सुसिद्धिदौ ।
ततो हृषीकेशमन्त्रः श्रीधरस्येरितस्ततः ॥
अच्युतेत्यादिमन्त्रस्तु ततस्तस्य मनुत्रयम् ।
हयग्रीवस्य मन्त्राश्च ततः प्रोक्ताः सुसिद्धिदाः ॥
अथोधराद्धृतात् मन्त्रौ च वाराहा मनवस्ततः ।
ततो नृसिंहमन्त्रस्तु वामना मनवस्ततः ॥
सुदर्शनस्य मन्त्रौ द्वौ राममन्त्रास्ततोखिलाः ।
ततो हनुमन्मन्त्रस्तु मुकुन्दस्य मनुस्ततः ॥
अथ श्रीकृष्णमन्त्रास्तु सर्वे प्रोक्ताः सुसिद्धिदाः ।
उक्तः कामस्य मन्त्रोऽथ कार्त्तवीर्य्यमनुस्ततः ॥
अथ प्रोक्ता महेशस्य मन्त्राः सकलसिद्धिदाः ।
तेषु पूर्वं पञ्चवर्णः प्रोक्तः स च षडाक्षरः ॥
उमामहेश्वरस्योक्तौ ततो मन्त्रौ सुसिद्धिदौ ।
ततः प्रासाद(नं)मन्त्रस्तु प्रोक्तो वखर्णकस्ततः ॥

मृत्युञ्जयस्य मन्त्रोऽथ प्रोक्त आरोग्यदो नृणाम् ।
ततः श्रीदक्षिणामूर्त्तेस्त्रयो मन्त्राः समीरिताः ॥
मनुत्रयं नैलकण्ठं ततः पाशुपतो मनुः ।
अथाघोरास्त्रमन्त्रश्च चिन्तामणिमनुस्त्वथ ॥
ततस्तुम्बुरुबीजश्च मन्त्रोऽथ खड्गरावणः ।
ततो वटुकमन्त्रश्च क्षेत्रपालमनुस्ततः ॥
श्रीप्रासादपरामन्त्रः पराप्रासादसंज्ञकः ।
मन्त्रः प्रोक्तस्ततो मृत्युहन्ता त्रैयम्बको मनुः ॥
अथ नानाविधाः प्रोक्ताः शक्तिमन्त्राः सुसिद्धिदाः ।
तेष्वादौ भुवनेश्वर्यास्तु प्रोक्ता मन्त्राः सुसिद्धिदाः ॥
ततः सारस्वता मन्त्रा मातृकामन्त्रपूर्व्वकाः ।
लक्ष्मीमन्त्रास्ततः प्रोक्ताः सर्व्वसम्पत्समृद्धिदाः ॥
मातङ्गीमनवः प्रोक्तास्ततो वश्यादिसिद्धिदाः ।
ततस्तु सुमुखीमन्त्रोऽन्नपूर्णामन्त्रास्ततोऽखिलाः ॥
ततस्तु भैरवीमन्त्राः प्रोक्ताः सर्व्वेप्सितप्रदाः ।
ततोऽन्नपूर्णामन्त्रास्तु प्रोक्ता अन्नसमृद्धिदाः ॥
अन्नप्रदाख्यमन्त्रोऽथ ततः कामेश्वरीमनुः ।
पञ्चवाणेश्वरीमन्त्रः पञ्चकामेश्वरीमनुः ॥
कामेश्वर्याख्याक्षरो मन्त्रः वगलाया मनुस्ततः ।
ततस्तु त्रिपुटामन्त्र उक्तः शक्तिमनुस्ततः ॥
अश्वारूढामनुरथो उक्तो गौरीमनुस्ततः ।
स्त्रीवश्यदो मनुरथो ततः पद्मावतीमनुः ॥
ततो ज्येष्ठामनुरथो त्रिकण्टक्या मनुद्वयम् ।
त्वरितैव वैष्णवीमन्त्रा महालक्ष्म्यामनुस्ततः ॥
छिन्नमस्तामनुरथो धूमावत्या मनुस्ततः ।
ततः श्रीकालिकामन्त्रास्तारामन्त्रास्ततोऽखिलाः ॥
ततः सञ्जीवनीविद्ये ताराद्याश्च मनुस्ततः ।
कुरुकुल्यामनुरथो यक्षिणीमनवस्तथा ॥

गायत्रीप्रमुखाः प्रोक्ता वैदिका मनवस्ततः ।
श्रीविद्याद्यास्ततो मन्त्राः सविधाना निरूपिताः ॥
प्रोक्ताः पञ्चदशानान्तु नित्यानां मनवस्ततः ।
त्रिविधाः पुरुषाः सन्ति रजःसत्त्वतमोगुणैः ॥
तथैव प्रकृतिस्तेषां श्रद्धाचैव तथाविधाः ।
कल्पिता आगमग्रन्थास्तद्धितार्थं सविस्तराः ॥
तथा नानाविधा मार्गा गिरिजापतिना स्वयम् ।
यथा वेदेपि दृश्य[न्ते] प्रयोगाः कामनाप्रदाः ॥
तथैवागममध्येपि संसारस्य प्रवृत्तये ।
सर्व्वेणैव तु सर्व्वेषामिति शास्त्रस्य निर्णयः ॥
अधिकारिणां तु फलदा न तथानधिकारिणाम् ।

Colophons:—

First batch of leaves:

34B, इति श्रीगोस्वामिश्रीनिवासभट्टपौत्रश्रीगोस्वामिजगन्निवासपुत्रगोस्वामिश्रीशिवानन्दविरचिते सिंहसिद्धान्तसिन्धौ प्रथमस्तरङ्गः ।

76B, ०द्वितीयस्तरङ्गः; 109B, ०तृतीयस्तरङ्गः; 135B, चतुर्थस्तरङ्गः ।

Second of batch of leaves:

28A, पञ्चमस्तरङ्गः; 47B, ०षष्ठस्तरङ्गः; 66A, ०सप्तमस्तरङ्गः; 89A, ०अष्टमस्तरङ्गः ।

Third batch of leaves:

2A, ०द्वादशस्तरङ्गः ॥ १२ ॥

16B, ०त्रयोदशस्तरङ्गः ॥ १३ ॥

The fourth batch of leaves which has no colophon contains a portion of chapter 14.

6194.

Brahmānanda.

4521. **शाक्तानन्दतरङ्गिणी ।** *Śāktānandataraṅgiṇī.*

Substance, country-made paper. $16\frac{1}{4} \times 3\frac{1}{4}$ inches. Folia, 68. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 2,100. Character, Bengali. Date, Śaka 1727. Appearance, discoloured. Complete in 18 chapters.

The work has been published in the *Viviḍha-Tantrasaṃgraha.*

Post-colophon Statement:—

हरये नमः। श्रीदुर्गायै नमः। शकाब्दा १७२७।

6195.

5054. *Śāktānandataraṅgiṇī.*

Substance, country-made paper. 14×3 inches. Folia, 74. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 1,700. Character, Bengali. Appearance, good. Incomplete.

The present MS runs up to the end of chapter 13.

6196.

3662. *Śāktānandataraṅgiṇī.*

Substance, country-made paper. 14×3 inches. Folia, 28, of which Fol. 23 is missing and Fol. 28 is not numbered. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 400. Character, Bengali. Appearance, discoloured and old. Incomplete at the end.

This MS contains, up to Fol. 27, extracts from the *Śāktānandataraṅgiṇī* (chapters I–X). The last fol. contains an extract from chapter XVIII. A colophon appearing on Fol. 17a refers to the 16th chapter of the work, though it appears at a place where extracts from chapters VII-VIII are quoted.

6197.

Pūrṇānanda.

5845. शाक्तक्रमः । *Śāktakrama.*

Substance, machine-made modern paper. 8¼×5 inches. Folia, 29. Lines, 11-12 on a page. Extent in ślokas, 700. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete in seven chapters.

Beginning:—

सरस्वत्यै नमस्तस्यै यस्यां स्वादुवचोऽमृतम् ।
बुधैरनेकशः पीतं पीयमानं च वर्द्धते ॥ १ ॥
नत्वा श्रीपरदेवताङ्घ्रियुगलं शाक्तक्रमं कामदम्
पूर्णानन्दगिरिस्तनोति शिवयोक्तन्त्रानुसारक्रमात् ।
श्रीदीक्षागुरुपादपद्मयुगलध्यानात्मनोनिर्म्मल-
द्वैतज्ञानविनाशनाय विदुषामामोदसंवृद्धये ॥ २ ॥
सहस्रारे पद्मे प्रातः शिरसि निर्म्मले ।
पूर्णेन्दुमण्डलयुते शुद्धस्फटिकसन्निभम् ॥
गन्धानुलेपनं शान्तं वरदाभयपाणिनम् ।
मन्दस्मितं निजगुरुं कारुण्येनावलोकनम् ॥
वामोरुशक्तिसहितं मुक्ताहारविभूषितम् ।
परमानन्दसंयुक्तं स्मरेत् तन्नामपूर्व्वकम् ॥
मनसा गन्धपुष्पाभ्यां संपूज्य वाग्भवं जपेत् ।
ततो जपं समर्प्याथ स्तवेन तोषयेद्गुरुम् ॥

Colophons:—

5B, इति श्रीपूर्णानन्दपरमहंसविरचिते शाक्तक्रमे प्रथमोंऽशः; 10B, ०द्वितीयोऽंशः; 19A, ०तृतीयोऽंशः; 20B, ०चतुर्थांशः; 25A, ०पञ्चमोंऽशः; 26A, ०षष्ठमोऽंशः (?); 29A, इति श्रीपूर्णानन्दपरमहंसविरचिते आचारादर्शे सप्तमोऽंशः समाप्तः ।

Post-colophon Statement :—

वैशाखशुक्लपौर्णमास्यां गुरुवासरे श्रीशाके ॥ १८ ॥

This MS contains an abridged version which omits, among other things, all references to the names of authorities cited. The initial verse of the MS is absent in other known MSS of the work.

6198.

1618. *Śāktakrama.*

Substance, country-made paper. $13\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 105. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 1,700. Character, Bengali. Appearance, fair. Complete in seven chapters.

The present MS has been described in L. VI. 2067.

6199.

3489. *Śāktakrama.*

Substance, country-made paper. $10 \times 5\frac{1}{2}$ inches. Folia, 40. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 1,300. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete in seven chapters.

The first half of the concluding verse, giving the date of composition, reads in this MS, as in Bik. 1318, इषे कालाङ्कवेदेन्दुशाके मङ्गलवासरे instead of इषे कालाङ्कवेदेन्दु, etc., which is the usual reading.

6200.

5621E. तत्त्वानन्दतरङ्गिणी । *Tattvānandataraṅgiṇī.*

Substance, palm-leaf. $14 \times 1\frac{1}{4}$ inches. Folia, 88 to 109. Lines, 4, 5 on a page. Extent in ślokas, 840. Character, Udiya. Appearance, good. Incomplete.

A MS of the work has been described in L. I. 368. The present MS contains the first seven chapters of the work. A MS containing eleven chapters of the work has been noticed in R. G. Bhandarkar's *Report on the Search of Sans. MSS in the Bombay Presidency during the year 1882-3* (No. 387).

Colophons:—

93A, इति तत्त्वानन्दतरङ्गिण्यां प्रथमोल्लासः; 94A, ०द्वितीय उल्लासः; 98A, ०तृतीयोल्लासः; 99B, ०चतुर्थोल्लासः; 105A, ०पञ्चमोल्लासः; 106B, ०षष्ठोल्लासः; 109A, इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकब्रह्मानन्दपदद्वन्द्वार्चित श्रीपूर्णानन्दगिरिप्रकटिततत्त्वानन्दतरङ्गिण्यां सप्तम उल्लासः।

6201.

Śrīnātha.

3180. आत्मरहस्यम्। *Ātmarahasya.*

Substance, country-made paper. 12¼ × 4 inches. Folia, 1-77 (of which 67B and 73B are blank). Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 2,000. Character, Bengali. Appearance, old and worn out. Complete in 19 ullāsas.

The work is more of the nature of a philosophical treatise than a ritualistic hand-book. From the end of chapter III onwards it is in the form of a dialogue between a disciple and a preceptor. The name of the work is definitely given as *Ātmarahasya* in the colophons of the commentary described below. The name of the compiler though not explicitly given elsewhere appears, from the concluding verse, to be Śrīnātha. The MS is full of explanatory marginal notes.

Beginning:—

नमामि परमात्मानं श्रीगुरुं ब्रह्मचिन्मयम्।
भवबन्धादिमुक्तिः स्याद् यत्कृपालेशयोगतः॥

ब्रह्मानन्दं परमसुखदं केवलं ज्ञानमूर्त्तिं
    द्वन्द्वातीतं गगनसदृशं तत्त्वमस्यादिलक्ष्यम् ।
एकं नित्यं विमलमचलं सर्व्वदा साक्षिभूतम्
    भावातीतं त्रिगुणरहितं सद्गुरुं तं नमामि ॥

... ...

अथैवं श्रीगुरुं नत्वा जगतां मङ्गलाय च ।
रहस्यमात्मनः किञ्चित् स्वभावं कथ्यतेऽधुना ॥
श्रुत्वा श्रीगुरुवक्त्रपङ्कजसुधावाक्यं तथा शास्त्रतो
    ज्ञात्वा सारतरं तथैव विमलां स्वात्मानुभूतिं पराम् ।
संक्षेपेण मया समस्तजगतां मोक्षार्थकं यद्भवेत्
    तत् सर्व्वं ग्रथितव्यमत्र विधिना श्रीमद्रहस्ये परे ॥

End:—

सर्व्वात्मत्वमिति स्फुटीकृतमिदं यस्मिन्नमुष्मिन् स्तवे
    तेनास्य श्रवणात्तथार्थमननाद्ध्यानाच्च संकीर्त्तनात् ।
सर्व्वैश्वर्य्यमहाविभूतिसहितं स्यादीश्वरत्वं स्वतः
    सिद्धिस्तत् पुनरष्टधा परिणतं चैश्वर्य्यमव्याहतम् ॥
सर्व्वात्मकत्वेन च संस्थितेन श्रीनाथरूपेण नियन्त्रितेन ।
सुचेष्टितैर्बुद्धिमनोवचोभिः स्वेनैव सम्भृतमिदं रहस्यम् ॥

Colophons and headings of topics:—

3B, अथ युगभेदे शास्त्राचरणम् ; 4A, अथ आचारभेदः, अथ पश्वाचारः, अथ वैष्णवाचारः ; 4B, इति शैवाचारः । इति ब्रह्मज्ञानशास्त्रे आत्मरहस्ये अधिकारिनिरूपणे आचारभेदे शैवाचारकथनम् नाम प्रथमोल्लासः ।

4B, अथ शाक्ताचारः ; 5A, अथ पञ्चतत्त्वप्रमाणम् ; अथ शक्तिप्रमाणम् ।

5B, इति शाक्ताचारः ; अथ दक्षिणाचारः ; 6A, अथ पञ्चतत्त्वकथनम् ; अथ चक्रमध्ये जातिभेदः ; 7A, अथ वामाचारः ; 8B, अथ सिद्धान्ताचारः ; 9B, अथ कौलाचारः ; 11B, + + + न कथनं नाम द्वितीयोल्लासः ।

13A, इति श्रीगुरुशिष्यसंवादे ब्रह्मज्ञानशास्त्रे आत्मरहस्ये अधिकारिनिरूपणं नाम तृतीयोल्लासः ।

16B, ०ब्रह्मचैतन्यकथनं नाम चतुर्थोल्लासः ।

18B, ०स्वात्मचैतन्यकथनं नाम पञ्चमोल्लासः ।

21B, ०जीवपरमयोरैक्यज्ञानकथनं नाम षष्ठोल्लासः ।

24B, ०ब्रह्मणः सर्व्वस्वरूपवाक्यं नाम सप्तमोल्लासः ।

28A, ०मायाशक्तिकथनं नाम अष्टमोल्लासः ।

31B, ०सृष्टिप्रकरणे कारणशरीरकथनं नाम नवमोल्लासः ।

36B, ०सूक्ष्मशरीरकथने चतुर्विंशतितत्त्वोत्पत्तिकथनं नाम दशमोल्लासः ।

40A, इति मूलाधारकथनम् ; 41A, इति स्वाधिष्ठानचक्रम् ; 41B, इति मणिपूरचक्रम् ; 42A, इत्यनाहतचक्रकथनम् ; 42B, इति विशुद्धाख्यचक्रम् ; 43B, इत्याज्ञाचक्रम् ; 44A, इति सहस्रारान्तर्द्वादशदलम् ; 44B, इति श्रीगुरुशिष्यसंवादे ब्रह्मज्ञानशास्त्रे स्वात्मरहस्ये षट्चक्रकथनं नाम एकादशोल्लासः ।

46A, अथ अन्नमयकोषो लिख्यते ; 49B, ०स्थूलोत्पत्तिकथनं नाम द्वादशोल्लासः ।

54B, इति श्रीमहाकालसंहितायां श्रीमन्महाकाल्याः सुधामरमस्तोत्रं समाप्तम् ; ०सृष्टिकथनं नाम त्रयोदशोल्लासः ।

58A, ०शिष्यं प्रति उपदेशकथनं नाम चतुर्दशोल्लासः ।

61B, ०सृष्टिप्रलयव्याख्याने ज्ञानफलकथनं नाम पञ्चदशोल्लासः ।

63B, इति श्रीशिवगीतायां श्रीरामप्रणीतं श्रीविश्वेश्वरस्तोत्रं समाप्तम् ; 66A, ०अपरोक्षब्रह्मोपदेशकल्पनं नाम षोड़शोल्लासः ।

66A, इति प्रातःस्मरणम्, इति शौचविधिः ; 66B, इति स्नानम् ; 70A, ०ब्रह्मज्ञानोपदेशो नाम सप्तदशोल्लासः ।

73A, ०काशीमाहात्म्यकथनं नामाष्टादशोल्लासः ।

77A, ०शिष्यानुभवकथनं नाम ऊनविंशोल्लासः ।

6202.

3181. *Commentary on the Ātmarahasya.*

Substance, country-made paper. 13 × 4¼ inches. Folia, 3 to 47. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 770. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Incomplete.

The MS begins with the commentary on the 4th introductory verse of the text and runs up to the end of the 10th ullāsa.

6203.

Kṛṣṇa Vidyāvāgīśa.

10949. तन्त्ररत्नम् । *Tantraratna.*

Substance, country-made paper. 11 × 5¼ inches. Folia, 142. Lines, 15 on a page. Character, Nāgara. Date, N.S. 875 and Śaka 1677. Appearance, good. Complete (?).

MSS of the work have been described in L. I. 240 and IO. IV. 2573. The present MS, like the one described in IO, contains details of the worship of two deities, e.g., Kālī and Tārā. The work is based on various original Tantra texts. A list of these, identical with the one found in the beginning of the *Nityāṣoḍaśikārṇava* section of the *Vāmakeśvaratantra*, is given in the introductory portions of the work. The work also refers to a number of later compilations and authors like Rāghavabhaṭṭa (Fol. 25, 26).

Post-colophon Statement:—

शुभं भूयात्। नेपाल संवत् ८७५ श्रीशाके १६७७ माघ कृष्णचतुर्थ्यां तिथौ उत्तरफल्गुनीनक्षत्रे अतिगण्डयोगे शुक्रवासरे इदं पुस्तकं धनञ्जयेन लिखितं। सम्पूर्णम्।
श्रीसीतारामभट्टस्य पुस्तकमिदं॥ श्रीश्रीश्रीकृष्णायै नाम

6204.

Sarvvānandanātha.

3447. सर्वोल्लासः । *Sarvvollāsa.*

Substance, country-made yellow paper. 12¾ × 4 inches. Folia, 1-14 + 1-99. Lines, 7-8 on a page. Extent in ślokas, 2,250. Character, Bengali. Appearance, new. Incomplete in the middle.

A complete MS of this work is described in L. III. 1071. The first portion of the present MS contains chapters 1 to 5 and a small portion of chapter 6. The second portion contains a very insignificant portion of chapter 10 and chapters 11 to 63.

Beginning:—

नमामि प्रकृतिं नित्यां जगदात्मस्वरूपिणीम् ।
सर्व्वोल्लासं महोल्लासं महोल्लासे वदाम्यहम् ॥
निगमागममाच्छास्त्राद्भावाचारं समुद्धृतम् ।
श्रीसर्व्वानन्दनाथोक्तं श्रीदेव्याचरणाम्बुजे ॥

A list of Tantras, as given in the *Toḍalatantra*, is quoted thus (Fol. 4A):—

चतुःषष्टीनि तन्त्राणि मयैवोक्तानि कामिनि ।
कालीतन्त्रमुण्डमालातारानिर्व्वाणकानि च ॥
शिवसारं वीरतन्त्रलिङ्गार्च्चनतलार्च्चन [म्] ।
तोडलं नीलतन्त्रञ्च राधातन्त्रं महेश्वरि ॥
विश्वसारं भैरवाख्यं भैरवीतन्त्रमेव च ।
सिद्धेश्वरमातृभेदसमयातन्त्रकं शिवे ।
गुप्तसाधनतन्त्रञ्च मातृकातन्त्रमेव च ।
मायातन्त्रं महामाया अद्वयातन्त्रकं शिवे ॥
कुमार्य्याख्या महत्तन्त्रं कुलार्णवमतः परम् ।
कालिकाकुलसर्व्वस्वं कालिकाकल्पतन्त्रकम् ॥
वाराही योगिनीतन्त्रं योगिनीहृदयं शिवे ।
सनत्कुमारतन्त्रञ्च त्रिपुरासारतन्त्रकम् ॥
योगिनीविजयं भद्रे मालिनीतन्त्रमेव च ।
कुक्कुटाख्यं महत्तन्त्रं श्रीगणेशाख्यतन्त्रकम् ॥

भूततन्त्रं तथोड्डीशं कामधेनुं तथोत्तमम् ।
वीरभद्रं महातन्त्रं वामकेश्वरतन्त्रकम् ॥
कुलचूडामणितन्त्रं भावचूडामणिं प्रिये ।
ज्ञानार्णवञ्च वरदातन्त्रचिन्तामणिं ततः ॥
कालीविलासकं तन्त्रं हंसतन्त्रं महेश्वरि ।
चिदाम्बरतटतन्त्रं विज्ञापनमतः परम् ॥
फेत्कारिणीं च नित्याख्यं तन्त्रमुत्तरसंज्ञकम् ।
नारायणीमहातन्त्रमूर्द्धाम्नायकतन्त्रकम् ॥
ज्ञानदीपगौतमीयतन्त्रं निरुत्तरं प्रिये ।
गान्धर्व्वकुब्जिकातन्त्रं मुक्तावलिं ततः परम् ॥
वृहद्विक्रमतन्त्रञ्च स्वतन्त्रतन्त्रकं प्रिये ।
योनितन्त्रञ्च कामाख्यां तन्त्रं प्रोक्तं वरानने ॥
चतुःषष्टीनि तन्त्राणि मयैवोक्तानि सम्प्रति ॥
प्रतितन्त्रे पटलानि चतुःषष्टीनि पार्व्वति ।
असंख्यानि च तन्त्राणि भावानि विविधानि च ॥
सर्व्वयामलसंगीतं चतुःषष्टिप्रकाशकम् ।
प्रधानमेतद्विज्ञेयं चतुर्युगमतं ध्रुवम् ॥

End:—

सि[द्धे](द्धि)र्हि कारणं ब्रह्म सर्व्वंचैव कुलेश्वर ।
यो विजानाति तत्त्वेन देहान्ते ब्रह्मभाग्भवेत् ॥

Colophon:—

इति श्रीसर्व्वानन्दनाथविरचिते सर्व्वोल्लासे ब्रह्मज्ञानं नाम त्रिषष्ठ्युल्लासः ॥ ६३ ॥

Post-colophon Statement:—

श्रीब्रह्मानन्दनाथस्य पुस्तकमिदम् ।

6205.

Candraśekhara.

8934. पूजापुष्करिणी । *Pūjāpuṣkariṇī.*

Substance, country-made paper. 10¼ × 4½ inches. Folia, 58. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 1,160. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete in seven chapters.

It deals with the daily rites of a Tantric worshipper.

Beginning:—

जयति निखिलहेतुः पार्व्वतीशो रमेशो
विधिहरिहरवन्द्या शक्तिरूपा महेशी ।
विबुधबुधवरेण्यो यो गणेशो दिनेशः
परमपुरुष एकः पञ्चधेशश्चिदात्मा ॥
तन्त्राण्यनेकान्यालोच्य पूजापुष्करिणी मया ।
देवानुग्रहमासाद्य रच्यते विदुषां मुदे ॥
कर्म्ममार्गप्रवृत्तानां सिद्धिदा यावदाहवात् ।
विश्वेशानुग्रहीतश्रीचन्द्रशेखरशर्म्मणा ॥

उषसि शिरसि सहस्रदलकमले गुरुं चिच्छक्त्युपेतं वराभयकरं ध्यात्वावश्यकं कृत्वा तीर्थं गत्वा स्नानं कुर्य्यात् । अथ स्नानविधिः ।

End:—

इति श्रीविश्वेशानुग्रहीतश्रीचन्द्रशेखरनिर्म्मिता भागीरथ्याः स्तुतिरेवं भूयात् तत्प्रीतये सदा शं । इति पूजापुष्करिण्यां सप्तमी वीचिः पुष्करिणी च समाप्तिमगमत् । शुभमस्तु ।

पूजापुष्करिणी विधानकमलैराढ्या विचित्रैः परा
वीचिभिश्च समन्विता बहुविधाभिः सप्तभिर्निर्म्मला ॥
मन्त्राम्भोभिर्विराजितेष्टलतिका संवर्द्धिका सेवतां
विद्वन्मानसहंसतोषणपरा भूयाद्विभोः प्रीतये ॥

6206.

Pragalbhācāryaśiṣya—Disciple of Pragalbhācārya.

5476. विद्यार्णवः । *Vidyārṇava.*

Substance, country-made paper. 15 × 7 inches. Folia, 135. Lines, 15 on a page. Extent in ślokas, 2,000. Character, Nāgara. Appearance, worm-eaten. Incomplete at the end.

The present MS contains 11 chapters (*Āśvāsas*) and a portion of the 12th. The work deals with the details of the worship of various Śākta deities.

Beginning:—

उद्यत्सूर्यसहस्रभासुरतनुः सूक्ष्मातिसूक्ष्मा परा
उद्यत्पुञ्जनिभेन्दुकोटिसदृशी धामत्रयाध्यासिनी ।
तत्तेजस्वितयात्मिकैकमनुभि-र्वाक्यप्रपञ्चात्मयुक्
कूटैस्त्र्यश्विप्रवर्त्तिभिः परिगता नित्यात्मिका पातु वः ॥ १ ॥
या श्री मधुमती शक्तिर्जगच्चैतन्यरूपिणी ।
सास्तां मे पुरतो नित्यं मालिनी विश्वविग्रहा ॥ २ ॥
मतद्वयं समालोच्य तत्प्रक्रियाभिधया पृथक् ।
प्रकाश्यते परातत्त्वं मया विद्यार्णवाभिधम् ॥ ३ ॥
मधुमत्या महादेव्यास्तादात्म्यकादिसंज्ञकम् ।
कालीमतन्तु मालिन्यास्तादात्म्यं तान्त्रिका विदुः ॥ ४ ॥
षट्त्रिंशद्वाजनैर्मूलभूतैः शिवमयैः पृथक् ।
षोडशस्वरसंभिन्नैः पूर्णमण्डलसंज्ञकैः ॥ ५ ॥
षट्त्रिंशद्गुणितैः सिद्धकालनित्यास्वरूपकैः ।
सवात्मकैराशिभेदात् त्रिगुणीकृतविग्रहैः ॥ ६ ॥
तद्वैगुण्यमयैस्तत्त्वैर्यन्नैकादिगुणीकृतैः ।
तत्तद्भेदैर्भिन्नमूर्त्तिः प्रोक्ता वेदप्रकारिका ॥ ७ ॥
षट्त्रिंशत्तत्त्वसम्पूर्णा सर्वमन्त्रफलप्रदा ।
देवीमधुमतीयानतादात्म्यकादिसंज्ञकम् ॥ ८ ॥

Of the works quoted here, mention may be made of the following:—

कुलार्णव, भैरवीतन्त्र, तत्त्वसागर, पिङ्गलामत, रुद्रयामल, त्रिपुरार्णव, तन्त्रराज, योगिनीहृदय, सिद्धसारस्वततन्त्र, शारदा, ज्ञानार्णव, वामकेश्वर, त्रिपुरासार, फेत्कारिणीतन्त्र, कालिकापुराण, योगशास्त्र, श्रीविद्या, अगस्त्यसंहिता, वैशम्पायनसंहिता, स्वच्छन्दसंग्रह, श्रीक्रम, भूतभैरव, दक्षिणामूर्त्तिसंहिता, सारसंग्रह, भविष्योत्तरपुराण, योगिनीतन्त्र, वास्तुशास्त्र, प्रपञ्चसार, लक्षणसंग्रह, कुलमूलावतार, वशिष्ठसंहिता, सोमशम्भु ।

Stein (p. 237) notices a MS of the *Vidyārṇava* attributed to Pragalbhācārya, disciple of Viṣṇuśarman. In the present MS, however, the work is attributed to a disciple of Pragâlbhācārya whose line of teachers is indicated as follows:—

2B, शङ्कराचार्य्यशिष्याश्च चतुर्दश दृढव्रताः ।
देवात्मानो दृढात्मानो निग्रहानुग्रहक्षमाः ॥ ६० ॥
शङ्करः पद्मपादाख्यो बोधो गीर्वाण एव च ।
आनन्दतीर्थनामा च पञ्चैते भिक्षवः स्मृताः ॥ ६१ ॥
सुन्दरो विष्णुशर्मा च लक्ष्मणो मल्लिकार्जुनः ।
त्रिविक्रमः श्रीधरश्च कपर्दी केशवस्तथा ॥ ६२ ॥
दामोदर इति ख्याताः गृहिणो नवसंख्यकाः ।
... ...
... ...
श्रीविष्णुशर्म्मणः शिष्यः प्रगल्भाचार्य्यपण्डितः ।
तच्छिष्येण मया प्रोक्ते ग्रन्थेऽस्मिन् पूर्णतां गते ॥ ७९ ॥

The author who conceals his name gives a long story of a quarrel between Lakṣmaṇa Deśika and King Prauḍhadeva. Our author is stated to have, at the wish of the subjects, succeeded Prauḍhadeva to the throne which was

made over to his son presumably on his attaining majority. He also built the town of Vidyānagara resembling the Śrīcakra of the Tāntrikas. It was at the desire of the prince that the present book was written:—

3A, श्रीविद्यानगरं नाम्ना श्रीचक्राकारमुज्ज्वलम् ॥ ८१ ॥
निर्माय प्रौढदेवस्य पुत्रो राज्यार्हतां गते ।
तमेव देवभूपालमुपवेश्य नृपासने ॥ ८२ ॥
तदाज्ञया तत्सदृशैर्विद्वद्भिर्विमलार्थिभिः ।
सम्प्रार्थितोऽहमम्बाया आज्ञामादाय यत्नतः ॥ ८३ ॥
नानातन्त्राणि संशोध्य यामलानि च सर्वशः ।
मतद्वयं समालोच्य ग्रन्थं विद्यार्णवाभिधं ॥ ८४ ॥
मुदा रचितवानस्मि लोकानामुपकारकम् ।

6207.

Govinda Sārvabhauma.

5641. तन्त्रप्रकाशः । *Tantraprakāśa.*

Substance, country-made paper. 18×3¾ inches. Folia, 1–168, of which Folia 39–43 are missing, while two folia each are marked 79 and 160. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 8,000. Character, Bengali. Appearance, very old and discoloured. Incomplete.

The work deals with various Tantric rites (like *dīkṣā*, *puraścaraṇa*, etc.) in a general way and describes the details of the worship of deities like Tārā, Tripurā, etc.

Beginning:—

नित्यानन्दमयं नत्वा गोविन्देन च धीमता ।
धर्मार्थकाममोक्षार्थमागमोऽत्र प्रकाश्यते ॥

Colophons :—

50B, इति श्रीगोविन्दसार्व्वभौमविरचिते तन्त्रप्रकाशे दीक्षाप्रकाशः प्रथमः परिच्छेदः ।

76B, इति श्रीगोविन्दसार्वभौमभट्टाचार्यविरचिते तन्त्रप्रकाशे द्वितीयः परिच्छेदः ।

No other colophon could be traced. A new chapter, dealing with the details of the worship of Tārā, begins on Fol. 117B.

6208.

Rāmaratna.

3911. तिमिरचन्द्रिका । *Timiracandrikā.*

Substance, country-made paper. 16½ × 4½ inches. Folia, 36. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 650. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Incomplete at the end.

The work deals with the details of Tantric worship as well as the daily duties of a Tantric worshipper.

Beginning :—

ॐ श्रीगुरवे नमः ।

चित्रा वासरशर्व्वरीसमकरा चैतन्यचन्द्रोदया
नानाचारविचारविश्वविमलज्ञानैकगम्या द्युतिः ।
कापि ध्वान्तहतान्तदर्पदलिता पापप्रतापापहा
पूर्णानन्दविधायिनी हृदि मया संध्याप्यते पूर्णिमा ॥
कलौ स्वल्पायुषः सर्व्वे साधकाः स्वल्पबुद्धयः ।
विधास्ये साधनन्तेषां येन पूर्णं भवेद्ध्रुवम् ॥
नानागमसमुद्रेभ्यो नानानिगमसागरात् ।
विविच्य पद्यरत्नानि निबध्नन्ते समासतः ॥

श्रीरामरत्नरचितां कृत्वाकृत्यतमोहराम् ।

शुद्धीं कुर्वन्तु गुरवः प्राचीनपद्यनिर्म्मिताम् ॥

विविधविबुधकृतबहुविधमतानुसारेण मन्दबुद्धीनां नानाविध-
संशयतिमिरौघो जातः ।

तद्दूरीकरणाय तिमिरचन्द्रिका नाम संग्रहो दीप्यतु श्रीगुरोरनु-
ग्रहात् ।

Colophons:—

6B, इति तिमिरचन्द्रिकायां दीक्षादिनिर्णयः प्रथम उल्लासः; 7B, ०प्रातःकृत्यनिर्णयो द्वितीय उल्लासः; 11B, ०दन्तधावनादिनिर्णयः तृतीय उल्लासः; 16A, ०अन्तर्यागादिविधिनिर्णयः पञ्चम उल्लासः; 21B, ०स्नानशोधनादिपूर्व्वकपूजानिर्णयः षष्ठः उल्लासः; 26A, ०उपचारादिनिर्णयः सप्तम उल्लासः; 29A, ०निशापूजनादिविधाननिर्णयः सप्तमः (? अष्टमः) उल्लासः; 33B, ०शिवलिङ्गार्चननिर्णयः अष्टम उल्लासः ।

Works and authors quoted and referred to :—

2A, कुलार्णव; 6B, श्यामारहस्य; 12A, तन्त्रगान्धर्व्वं; 16B, गन्धर्व्वतन्त्र; 20A, यामल; 24A, मुण्डमाला; 25A, यामल; 25B, अन्नदाकल्प; 29A, लिङ्गार्चनतन्त्र; 30A, मातृकाभेद; 34A, सम्मोहनतन्त्र; 36B, मातृकाभेदतन्त्र ।

The following occurs on the left hand margin of the manuscript :—

श्रीनीलमणिशर्म्मणः ॥ मालोड़ाग्रामवासः ॥

6209.

Kṛṣṇamohana.

3375. आगमचन्द्रिका । *Āgamacandrikā.*

Substance, country-made paper. 21½ × 3¾ inches. Folia, 1–56, of which Fol. 20 is missing. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 1,950. Character, Bengali. Appearance, faded. Incomplete at the end.

This work is referred to as one of his own in the concluding verse of the 5th canto of the *Kamalodaya* by Kṛṣṇamohana (VSP, p. xxvi).

Beginning:—

सहस्रदलनीरजे जितसितांशुकोटिद्युतिं
वराभयलसत्करं करुणयान्वितं कान्तया ।
अलोलचपलाभया रुचिरवामभागं भजे
गुरुं शुचिमविच्छदं निखिलकामकल्यागमम् ॥
कारुण्यार्णवभूमिदेवचरणां चिन्तामणिं चिन्तयन्
आहृत्य प्रथितप्रचारकतिचित्तन्त्रादिसारोत्तमम् ।
प्रीतः श्रीयुतकृष्णमोहन इमां विख्यातसंख्यावताम्
मुख्यैरागमचन्द्रिकां कलयति ज्ञानार्णवोल्लासिनीम् ॥

Colophon:—

13B, वाणीपादाम्बुजगलत्-मकरन्दलुब्ध-
श्रीकृष्णमोहनकृतागमचन्द्रिकायाः ।
उल्लास एष जनमानसतामसघ्नो
दीक्षाप्रकारनियमः प्रथमः समाप्तः ॥

इति श्रीकृष्णमोहनकृतागमचन्द्रिकायां दीक्षाप्रकारनियमनामा प्रथम उल्लासः ।

No other chapter colophon is found. There are, however, a number of sectional colophons referring to the topics dealt with (e.g., इति कालीप्रकरणम्, इति ताराप्रकरणम्, etc.). The work describes rules of initiation and deals with the details of the worship of Kālī, Tārā, Śrīvidyā, Bhuvaneśvarī, Bhairavī, Chinnamastā and Lakṣmī.

6210.

Śivarāma.

3337. तन्त्ररत्नम् । *Tantraratna.*

Substance, country-made paper. 13½ × 4½ inches. Folia, 14. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 420. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Incomplete at the end.

This deals with *dīkṣā* and Tantric worship in general.

Beginning:—

प्रणम्य परमात्मानं शिवरामेण धीमता ।
तन्त्रात् सारं समाहृत्य तन्त्ररत्नं प्रकाश्यते ॥
उच्यते प्रथमं तत्र लक्षणं गुरुशिष्ययोः ।
शान्तो दान्तः कुलीनश्च विनीतः शुद्धवेशवान् ॥
शुद्धाचारः सुप्रतिष्ठः शुचिर्दक्षः सुबुद्धिमान् ॥
आश्रमी ध्याननिष्ठश्च मन्त्रतन्त्रविशारदः ।
निग्रहानुग्रहे शक्तो गुरुरित्यभिधीयते ॥

Topics dealt with in the work:—

1A, इति गुरुलक्षणम् ; इति शिष्यलक्षणम् ; 3B, अथ नक्षत्रचक्रम् ; 4A, अथ अकथहचक्रम् ; 4B, अथाकडमचक्रम् ; अथ ऋणिधनिचक्रम् ; 5A, अथ विद्यारम्भः ; अथ वारनियमः ; 5B, अथ तिथिनियमः ; अथ नक्षत्रनिर्णयः ; अथ लग्ननिर्णयः ; 6A, अथ पक्षनिर्णयः ; अथ मालानिर्णयः ; 6B, अथ मन्त्रसंस्कारः ; 7A, अथ दीक्षाप्रयोगः ; 8A, अथोपदेशः ; अथ पञ्चायतनी दीक्षा ; 8B, अथ पुरश्चरणम् ; 9A, अथ कूर्मचक्रम् ; 11B, अथ पुरश्चरणप्रयोगः ; 12A, अथ ग्रहणपुरश्चरणसंकल्पः ; अथ सामान्यपूजापद्धतिः ; 13B, विष्णुगायत्री, गोपालगायत्री ।

Works quoted:—

1A, योगिनीतन्त्र, गणेशविमर्शिनी ; 2B, वाराही ; 7B, गौतमीय, वाशिष्ठ ; 8A, यामल ; 9A, अगस्त्यसंहिता ; 11A, क्रियासार ; 11B, कुलार्णव ; 12A, नीलतन्त्र, भैरवतन्त्र ; 12B, यामल, गौतमीयतन्त्र ।

6211.

Rāmānanda.

3603. अभिज्ञानरत्नावली । *Abhijñānaratnāvalī.*

Substance, country-made paper. 18¼ × 3¾ inches. Folia, 425. Lines, 6, 7 on a page. Extent in ślokas, 10,200. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Incomplete.

The MS contains three large chapters and a great portion of the fourth chapter. The first chapter speaks of the superiority of śakti, the second deals with *mantra*, *kuṇḍa*, *maṇḍala* and *vāstuyāga*, the third treats of initiation, *pūjā*, *nyāsa*, etc., and the fourth which is incomplete in the present MS deals with *puraścaraṇa*, animal sacrifice and daily rites. This is a comprehensive Tantric digest pertaining to śakti worship.

Beginning:—

या सृष्टिस्थितिसंहृतीः प्रकुरुते ब्रह्माच्युतोमापति-
ख्यातात्तामभिवन्द्य भर्गमूर्द्धिशों श्रीनाथमप्यादरात् ।
विश्वानन्दपितृप्रसादविभवैर्निमथ्य शास्त्राम्बुधिं
रामानन्दधरामरोऽभितनुतेऽभिज्ञानरत्नावलीम् ॥
जीमूतालीसुनीला स्रवदतिरुधिरोत्तुङ्गमुण्डावलीना
तारा तारोपवक्त्रा पुरहरहृदयाबद्धपादारविन्दा ।
खड्गं कर्त्रीं कपालं प्रहसितकुमुदं दोश्चतुष्कैर्दधाना
पायान्मां नीलवाणी भवभयशमना शाम्भवी शक्तिराद्या ॥
मातः पार्थिवपांसुपुञ्जगणनामेकैकशोऽशेषतः
कर्तुं सागरवारिविन्दुगणनां प्रत्येकमप्यान्तिमाम् ।
शक्तोऽप्याद्यवसानशून्यगणिताधाराभिधाने यतः
शक्तो नैव भवेदतो न च मया वर्ण्यो गुणास्तेऽनघे ॥

क्वाहं निन्दायबुद्धिः क्व च तव चरितं पुण्यपुञ्जैर्निगद्यं

मातर्जानामि सत्यं तदपि तव पदाब्जस्य पूजाकथायाम् ।

श्रद्धा मां वाचयन्ति न भवति भविता तत्र हेतुः प्रणामो

ये मद्भात्वा नमन्ति त्वदमलचरणौ तद्भवद्वे[व ते](तरे)षाम् ॥

Colophons of the different chapters:—

51B. इति श्रीरामानन्दतर्कालङ्कारविरचिताभिधानरत्नावल्यां प्रथमं रत्नम् ।

143A, ०द्वितीयरत्नम्; 339B, ०तृतीयरत्नम् ।

6212.

Prāṇapati.

3599. अर्चनसंग्रहः । *Arcanasaṃgraha.*

Substance, country-made paper. 18×4 inches. Folia, 16 to 121. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 1,200. Character, Bengali. Appearance, worn out. Incomplete at both ends.

This gives the *pramāṇa* and *paddhati* of the different elements of the Tantric form of worship. The MS contains the first four chapters of the work. The first chapter, of which there is only one leaf, appears to deal with the significance of various terms like *guru*, etc. The second chapter speaks of *dīkṣā* (initiation) with its many forms. The third chapter treats of *puraścaraṇa* and rites connected with it. The fourth chapter deals with *pūjā* proper with all its parts including bathing, *sandhyā*, etc.

Colophons of the different chapters:—

16B, इति श्रीप्राणपत्युपाध्यायविरचितेऽर्चनसंग्रहे गुरुपदार्थादिप्रकाशो नाम प्रथमो विवेकः ।

50A, ॰दीक्षाप्रकाशो नाम द्वितीयो विवेकः ।

80B, ॰पुरश्चरणप्रकाशो नाम तृतीयो विवेकः ।

Of the works (which include a large number of later compilations) and authors referred to, mention should be made of:—

कुलधर्म्मोत्तर (16A), कौमुदी, विश्वसार (16B), विश्वविवेक (17A, 29A), विष्णुकल्प (17B), मत्स्यसूक्त, विष्णुपूजा (20B), सम्मोहनतन्त्र (21A), विश्वप्रपञ्च (25B), नवरत्नेश्वर (25A), राघवभट्ट (27B), ताराभक्तितरङ्गिणी (28A), प्रपञ्चतत्त्व (28A), सोमशम्भु (28B), विशुद्धेश्वर (29A), भवपञ्चक (29A), स्वतन्त्र (32B), विष्णुयामल (33A), रामार्चनचन्द्रिका, गणेशविमर्शिनी (33B), तत्त्वसार (34A), तन्त्ररत्न (36B), मालिनीविजय (38B), श्रीक्रम (39B), चामुण्डा (40A), कुमारीकल्प, बीजावलि (42A), उदयकरपद्धति, बृहत्मत्स्यसूक्त (44B), योगावली (45B), पुरश्चरणचन्द्रिका (46B), कुलप्रदीप, श्यामारहस्य (49A), विवेकप्रकाश (50B), पिङ्गला (51B), कुलप्रकाश (54A), हंसपरमेश्वर (55A), योगकल्प (55B), बृहत्प्रचेताः (56B), सनत्कुमारकल्प, क्रियासार (57A), सारावली (57B), सिद्धसारस्वत (59A), सिद्धान्तशेखर (60B), चित्रशक्तिरत्न (67B), गुणविष्णु (69A), गार्ग्यसंहिता, यक्षार्णव (69B), महायक्षार्णव (72B), शक्तिरत्न, कुलरत्न (73B), प्रश्नार्णव (74A), कुलप्रपञ्च (74B), रत्नकल्प, पूजार्णव (75B), विद्यानन्दकृतागम (76A), कुलप्रदीप (76B), पुरश्चरणप्रदीप (77A), विद्याधराचार्य (79A), साधनार्णव (79B), गुरुरत्नकल्प (81B), रत्नसार, कुलामृतसार (84A), कल्पद्रुम (84B), विश्वप्रकाश (85A), लक्ष्मीश्वागमार्णव (85B), रत्नप्रदीप (88A), आगमकल्पद्रुम (90B), तत्त्वसागर, कुलदर्पण (91A), रत्नसारावली, विश्वविभूति (91B), सारसंग्रह, रहस्यसार (92B), बृहद्गौतम (93B), चन्द्रिका (97B), गणेशतत्त्व (98B), कालीहृदय (100B), कुमारसंहिता (107A), लक्षणसंग्रह (108B), भावचूडामणि (109A), विद्यानन्दनिबन्ध (111A), मन्त्रकौमुदी (111A), शाक्तानन्दतरङ्गिणी (112B), तन्त्रप्रदीप (113A), सङ्केताभिधान (115B).

6213.

Rāmakṛṣṇa.

720. **आगमकौमुदी ।** *Āgamakaumudī.*

Substance, palm-leaf. 14 × 1½ inches. Folia, 112. Lines, 4 on a page. Extent in ślokas, 1,848. Character, Bengali. Date, 1621 Ś.E. Appearance, old, worm-eaten and dilapidated. Complete.

The present MS has been described in L. IV. 1549. The work deals with Tantra rites in general as also with the worship of various deities.

Post-colophon Statement :—

त्रिंशेंऽशे मधुमासस्य शुक्लषट्सु-मिते शके ।
श्रीमान् प्रसादः सुकृती लिलेखागमकौमुदीम् ॥

6214.

Raghunātha Tarkavāgīśa.

1611. **आगमतत्त्वविलासः ।** *Āgamatattvavilāsa.*

Substance, country-made paper. 19½ × 4½ inches. Folia, 481, of which Fol. 11–18, 418-19 and 422-23 are missing. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 14,400. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete in five chapters.

This is an extensive Tantric digest dealing with general matters like initiation, yoga, etc., as also with the worship and rituals of various deities. A MS of the work, containing what is stated to be the first *khaṇḍa* is described in L. IX. 3186. Another MS, complete in five chapters, has been described in HPR. I. 22. An abridgment, made by the author's son, Rāmakṛṣṇa, in 1725 Ś.E., is noticed in L. I. 269 and VSP (p. xvii). The present MS gives the genealogy of the author and the date of composition of the

work in the verses given below. A portion of the work is reported to have been published in Benares (BM, 1908–1919, p. 831). Another work of the same author is the *Sāṅkhyatattvavilāsa*, a commentary on the *Sāṅkhyakārikā* (CS. III. 12, Hall, p. 6).

यः सर्व्वानन्दमिश्रात् समजनि बलभद्राभिधानस्ततोऽभूत्
काशीनाथस्तदीयतनुजनुरवनिभूषणं चन्द्रवन्द्यः ।
तस्मादासीत् कुलीनः सुकविरधिगताशेषशास्त्राब्धिपारः
सारः सद्योगभाजां शिव इव शिवरामाभिधश्चक्रवर्त्ती ॥
यं प्रासूत सुतं कुमारमिव सद्गोत्रोद्भवा पार्व्वती
धीरं श्रीरघुनाथमाततमहाशक्तिं दयालोः शिवात् ।
यश्चास्तत्कृतिनिर्म्मितो ग्रहवियत्षट्चन्द्रशाके मधौ
श्रीमांस्तत्र विलास एष कृतिनां हर्षाय पूर्णोऽभवत् ॥

6215.

Keśava Viśvarūpa.

907. आगमतत्त्वसंग्रहः । *Āgamatattvasaṃgraha.*

Substance, country-made paper. $12\frac{1}{4} \times 4\frac{3}{4}$ inches. Folia, 16. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 900. Character, Nāgara. Appearance, old. Incomplete.

The present MS, which contains only the second chapter of the work, has been described in L. V. 1760. The chapter gives an indication of the principal topics of the Tantras (*meyaprakāśaka*).

Works and authors quoted and referred to:—

1B, परमानन्द ; स्वच्छन्द ; मालिनीविजय ; शिवसूत्रादिशैवतन्त्रतन्मूलक-तन्त्रालोकस्वच्छन्दोद्योतश्रीप्रत्यभिज्ञादिनिबन्ध ; ज्ञानार्णव-दक्षिणामूर्त्तिसंहिता-परमानन्दवामकेश्वरादि-कतिपयशास्त्रतन्त्रतदनुबद्धकतिपयनिबन्ध ; योगिनीतन्त्र ;

2A, त्रिपुरारहस्य; 3A, सौभाग्यरत्नाकर; त्रिपुरार्णव; सेतुबन्ध; रामकेश्वर-तन्त्र; 3B, स्वतन्त्र, कुलार्णव, परशुरामसूत्र; दत्तात्रेय; 4A, परशुरामसूत्र-वृत्ति; ताराभक्तिसुधार्णव; 4B, नित्यातन्त्र; नित्याटकाख्यागमव्याख्यानतन्त्रालोक, जयरथाचार्य्य; 5A, वरिवस्यारहस्य; नारदपञ्चरात्र; 6A, अनुत्तरागम; श्रीविद्यागम; 6B, सर्व्वदर्शनसंग्रह; सूतसंहिता; 7A, श्रीविद्यारत्न; वायु-संहिता; श्रीभगवत्पादाचार्य्य; आनन्दलहरी; 7B, विरूपाक्षपञ्चाशिका; अजडप्रमातृसिद्धि; तन्त्रसौभाग्यसार; 11A, प्रपञ्चसार; पद्मपादाचार्य्य; तन्त्रराज; 11B, अभिनवगुप्त; शैवागम; श्रीपादसूत्र; श्रीस्कन्द; राम-कण्ठाचार्य्य; ज्ञानार्णव; तन्त्रराजव्याख्या; प्रपञ्चसारविवरण; 12B, म्रगेन्द्र; 13A, शिवसूत्र; 15B, चण्डीस्तव; 16A, सौभाग्यकल्पलता; 16B, सौभाग्यकल्पतरु।

Date and account of the author:—

16B. जयति महागुरुवर्य्यो महागमज्ञानदुग्धवाराशिः।
सौभाग्यकल्पतरुहृन्निर्म्माता माधवाख्यया प्रथितः ॥ ६ ॥
तच्चरणाम्बुजचरणाराधनसम्प्राप्तवैभवो जयति।
क्षेमानन्दाख्यगुरुर्यस्य निबन्धो हि कल्पलतिकाख्यः ॥ ७ ॥
तच्चरणसेवको यशोपाख्या यस्य विश्वरूप इति।
म[हा]राष्ट्रान्वयसूतिः केशवशर्म्मा मुदे सुविबुधानां ॥ ८ ॥
रामाश्विनन्दवारिधिगतकल्यब्दे सितोर्ज्जपञ्चम्यां।
इममागमतत्त्वानां संग्रहमकरोन्महार्थदं विप्रदम् ॥ ९ ॥

Colophon:—

इति श्रीतुङ्गभद्रोपकूलवसति-विश्वरूपोपाख्य-केशवकृतावागमतत्त्व-संग्रहे द्वितीयः परिच्छेदः ॥

6216.

Rājakiśora.

3478. शक्तिरत्नाकरः। *Śaktiratnākara.*

Substance, machine-made modern paper. 14¼ × 4½ inches. Folia, 1–26 + ‡‡ + 114. Lines, 9 on a page. Character, Bengali. Appearance, soiled. Incomplete.

The name of the compiler is clearly given in the last introductory verse of the present MS:—

> 2A, तस्याः किञ्चिदहं समस्तजगतां सारैकशक्तेः क्रिय-
> न्नागातन्त्र-पुराण-पुस्तकवरादाकृष्य चामोदतः ।
> कुर्व्वे पुस्तकमेव रम्यवचनं श्रीशक्तिरत्नाकरं
> श्रीमान् राजकिशोर एष गिरिजापादाब्जमत्तव्रतुकः ॥
> [शक्त्याधारगणादपद्मविभवं श्रीराजकैशोरकम्—Oxf.]

Two MSS of the work, complete in five ullāsas, are described in L. I. 242 and Oxf. 101[a]. The present MS contains the first three chapters of the work and the concluding portions of the fourth and the fifteenth chapters. The first three chapters speak of the greatness of Śakti. The portions of the other two chapters deal respectively with the list of mahāvidyās and with rites to be performed when one fails to properly kill an animal offered to the deity.

6217.

Navamīsiṃha.

5457. तन्त्रचिन्तामणिः । *Tantracintāmaṇi.*

Substance, country-made paper. $12\frac{3}{4} \times 6\frac{1}{2}$ inches. Folia, 412. Lines, 11–15 on a page. Extent in ślokas, 15,000. Character, Nāgara. Appearance, old and discoloured. Complete in 40 chapters.

Beginning, containing a description of the contents and an indication of the works consulted:—

> यस्याः कृत्स्नमिदं कुलाकुलगतं तत्त्वेन सम्पादितम्
> भूतं यस्सरसोज्ज्वलञ्च निगमाश्चत्वार एव क्रमात् ।
> भूताद्यं किल सागरेण सहितं नित्यं जगन्मङ्गले
> तस्मै साधकसिद्धिदानविमलप्रख्यातकीर्त्त्यै नमः ॥

वन्दे ज्ञानवरप्रदाननिरतं पादारविन्दं गुरो-
र्दिव्यौघप्रभृतेश्च विघ्ननिचयध्वंसैकलम्बोदरम् ।
तन्त्राणां रचनाकरं पशुपतिं गुह्येश्वरीं कालिकां
ब्रह्मोपेन्द्रमहेन्द्रवन्दिततरां वज्रादिकां योगिनीम् ॥
नेपालाधिपतेः समस्तधरणीशानीन्द्रचूडामणे-
र्नानादानतपोव्रतादिकविताशीलस्य विद्यानिधे[ः] ।
भूपालेन्द्रधराधिपस्य नवमीसिंहस्त्वमात्यः क्रमं
निर्णीयात्र बुधैः समं वितनुते श्रीतन्त्रचिन्तामणिम् ॥
चेद्ग्रन्थगात्रवधियात्र निगूढगुप्तिः
कार्य्या तदा बुधजने मम मुग्धता स्यात् ।
तस्माद्रहस्यकथनं ध्रुवमस्ति लोके
प्राकट्यदोषशमनं कुरु देवि मातः ॥
हे धीराः परमार्थदत्तमनसः सिद्धिं परामीप्सवः
तत्तद्दैवतसद्रहस्यमखिलं ज्ञातुञ्च चेदुत्सुकाः ।
तत् पश्यन्तु भवन्त एवममलं ग्रन्थं मदीयं मुहु-
र्नानातन्त्रविलोकनोत्सुकतया नायासयध्वं मनः ॥
तन्त्राणां वचनं येषां ग्रन्थेऽस्मिन् प्रकटीकृतं ।
तेषां नामानि तन्त्रस्य उत्प[ि]त्तकथनं पुनः ॥
कृतादियुगभेदेन मार्गा एव पृथक् पृथक् ।
आधिक्यमागमानाञ्च स्वच्छुत्पत्तिक्रमस्ततः ॥
कालिकाकृष्णयोस्तारारामयोश्चैकरूपता ।
निर्णयो दशविद्यायाः शिवशक्त्योरुपासना ॥
श्यामायाः सर्व्वमूलत्वमुक्तमाद्ये प्रकाशके ।
मन्त्रोद्धारक्रमेणैव वामदक्षिणलक्षणम् ॥
विद्यास्वाम्नायके मार्गनिर्णयश्च पृथक् पृथक् ।
आवश्यको मकारेषु चाम्नायाधीनतस्तु यः ॥
गुरुं विना तन्त्रमन्त्रे नाधिकारिनिरूपणम् ।
दीक्षाप्रशंसा गदिता द्वितीये तु प्रकाशके ॥

श्रीगुरोः शिवतुल्यत्वं गुरुलक्षणनिर्णयौ ।
गुरुं शिष्योपदेशौ च स्त्रीणां वामे स्वनायकात् ॥
लक्षणालक्षणे शिष्ये तयोराम्नायनिर्णयः ।
ग्राह्याग्राह्यविवेकः स्यादुपदेशान्तरं तयोः ॥
वैदिकादिषु मन्त्रेषु स्त्रीशूद्रौ नाधिकारिणौ ।
जातेर्मनोश्च विप्रादौ देयादेयविवेचना ॥
एतेषां संस्थितिर्ज्ञेया प्रकाशे(के) तु तृतीयके ।
तुर्य्यप्रकाशे संस्काराः षोडशैव तु मन्त्रिणः ॥
तत्र नामप्रदानाख्ये चक्राणां लिखनं कृतम् ।
मन्त्राणामपि संस्काराः षोडशैव प्रचोदिताः ॥
मध्ये शापप्रदानन्तु पञ्चमे च प्रकाशके ।
मासादिनिर्णयः षष्ठप्रकाशे तु प्रकीर्त्तितः ॥
दीक्षाविधिर्धना(ष्णा)द्यादौ परीक्षाग्रहणे भुवः ।
वास्तुयागविधेरादौ तस्योत्पत्तिः प्रकीर्त्तिता(ः) ॥
तन्मण्डलस्य शास्त्रोक्तं तत्र देवविनिर्णयः ।
बलिमन्त्राश्च तन्त्रोक्तवास्तुमण्डलदैवते ॥
प्रकाशे सप्तमे प्रोक्तिं चाष्टमेच निगद्यते ।
दिक्साधनं मण्डपस्य कुण्डादेर्लक्षणानि च ॥
अङ्कुरारोपणं प्रोक्तं नवमे तु प्रकाशके ।
गुरोर्निमन्त्रणविधिर्दन्ते काष्ठशुभाशुभम् ॥
स्वप्नं सम्प्रार्थनविधिर्वह्नि[ः] स्थितिविवेचनम् ।
कुण्डसंस्कारपूर्व्वं हि वह्निसंस्थापनं पुनः ॥
दीक्षाया दिनकृत्यं हि तदङ्कुरवनं ततः ।
मन्त्रप्रदाने भेदोऽस्ति वामदक्षिणमार्गयोः ॥
उपदेशः कुलस्त्रीणां दीक्षाभेदोपदेशको ।
उपासनाविधिः स्वप्नलब्धमन्त्रस्य निर्णयः ॥
मनोर्गुरोश्च देवस्य त्यागो दशप्रकाशके ।
क्रमदीक्षाविधिर्विद्याविशेषे परिकीर्त्तिता ॥

पूर्णाभिषेककथनं एकादशप्रकाशके ।
गुरुभक्तिस्तथाचारौ प्रोक्तौ दक्षिणकौलयोः ॥
धर्म्माधिकारिणौ कौले वामे चार्कप्रकाशके ।
आचारा दशधा(ः) प्रोक्ता महाचीनादयः क्रमात् ॥
श्यामादिविद्याविषये त्रयोदशप्रकाशके ।
दिव्यवीरपशूनाञ्च भावा बालाप्रपूजने ॥
योग्यायोग्यविवेकोक्ति चतुर्दशप्रकाशके ।
सात्त्विकादिप्रभेदेन पूजा भिन्ना प्रकीर्त्तिता ॥
पृथक् मोक्षप्रदं कर्म्म प्रातःकृत्यविधिस्ततः ।
अजपाया विधानञ्च स्नानं नानाविधं स्मृतम् ॥
विभूतिधारणं सन्ध्यावन्दनञ्च क्रमात् पुनः ।
गायत्रीणां समुद्धारः प्रकाशे तिथिसङ्ख्यके ॥
पूजाप्रशंसा द्वारार्च्चासनं भूतापसारणम् ।
भूतशुद्धिर्मातृकादिः कलासङ्ख्याप्रकाशके ।
अन्तर्यजनकर्म्माणि चार्घ्यादिस्थापने विधिः ॥
द्रव्याणि यन्त्रलिखने पीठनिर्णयमेव च ।
शालग्रामशिलायाश्च उत्पत्तिर्लक्षणानि च ॥
हरीशाम्बिसुतासूर्य्यगणेशादिकृपतिग्रहाः ।
एतेषां भेदतो भेदः सम्यगुक्तः पृथक् पृथक् ॥
मुद्रा सर्व्वोपचारेषु प्रत्येकं लक्षणादिकम् ।
नित्यहोमविधिर्भूतबलिश्चाराचिकं ततः ॥
देवताभेदतो भिन्ना करमाला प्रचोदिता ।
लक्ष्यार्पणादिकं सर्व्वं सप्तदशप्रकाशके ॥
कुलमार्गसमुत्पत्तिः पञ्चशुद्धिविधिस्ततः ।
शक्तिशुद्धिस्तु कौलादेर्विशेषन्यासनिर्णयः ॥
द्रव्यदानविवेकस्तूत्पत्ति[ः] पापकर्म्मणः ।
मांसादेर्निर्णयः सम्यक् मकारस्यानुकल्पकम् ॥

आन्तरीयविशेषस्तु संस्कारकथनं क्रमात् ।
पात्रसंख्याप्रकथनं मानश्रेष्ठादिनिर्णयः ॥
म(ा)हापात्रस्य च पुनः साधनं लक्षणं शुचिः ।
श्रीपात्रस्थापनादिश्च तर्पणं तत्त्वशोधनम् ॥
वटुकादिबलिश्चाष्टादशमेतिप्रकाशके ।
पूजोपचारमन्त्राश्च कुलद्रव्यनिषेवणम् ॥
ऊनविंशतिसंख्येऽस्मिन् प्रकाशे प्रकटीकृतम् ।
भोजनादिविधिः साय(ा)न्तनीयकृत्यलेखनम् ॥
शिवाबलिर्निशाकृत्यं नित्यभेदविनिर्णयः ।
लिखितो विंशतितमे प्रकाशे सर्व्वसम्मते ॥
श्यामापूजाक्रमस्त्वेकविंशत्याख्यप्रकाशके ।
स्तोत्रादिलिखनं सम्यक् द्वाविंशतिप्रकाशके ॥
म(ा)हाकालादिनित्यानां मन्त्रोद्धारादिकं पुनः ।
त्रयोविंशतिसंख्येऽस्मिन् प्रकाशे प्रकटायते ॥
तारार्चनक्रमो वेदविंशत्याख्ये प्रकाशके ।
प्रचण्डचण्डिकापूजा पञ्चविंशतिसंख्यके ॥
श्रीविद्यायाः क्रमः सम्यक् षड्विंशतिप्रकाशके ।
भैरवी च महालक्ष्मीर्मातङ्गी भुवनेश्वरी ॥
धूमावती च बगला चासां पूजा पृथक् पृथक् ।
सप्तविंशतिसंख्येऽस्मिन् प्रकाशे प्रतिपादिता ॥
चक्रपूजा पूर्व्वकृत्यं सामग्रीलक्षणं ततः ।
द्विविधं यजनं तत्र दूतीनां लक्षणं पृथक् ॥
दशविद्याक्रमेणैव दूतीयागविधिस्ततः ।
चक्राचारः कृतोऽष्टाविंशत्याख्यप्रकाशके ॥
प्रस्तारादिश्च यन्त्राणां क्रमाद्दक्षिणवामयोः ।
प्रतिष्ठा द्विविधा प्रोक्ता ऊनविंश(ति)प्रकाशके ॥
चलाचला द्विधा माला देवताम्नायभेदतः ।
पृथक् पृथक् दशा प्रोक्ता रुद्राक्षसम्भवादिकम् ॥

मन्त्राशङ्खादिभिर्भिन्ना मालाफलविनिर्णयः ।
ग्रथनादिविवेकस्तु संस्कारा मुखसाधनम् ॥
मन्त्रमालाविनिर्म्माणं संस्कारौ मुख्यभेदयोः ।
जाग्रतीकरणं तस्यां प्रोक्तं त्रिंशत्प्रकाशके ॥
कालस्यार्थस्तलोऽङ्गानि पुरश्चरणकर्म्मणः ।
विघ्नराजविधिर्विद्याविशेषाम्नायनिर्णयः ॥
क्रमेण दशविद्यायाः जपसंख्यादिनिर्णयः ।
सर्व्वसिद्धिप्रदं स्थानं देवतानां पृथक् पृथक् ॥
पीठानाञ्च समुत्पत्तिः क्षेत्रस्य ग्रहणे विधिः ।
कूर्म्मचक्रपरिज्ञानमभिषेकविधिस्ततः ॥
कार्य्याकार्य्यविचारश्च सङ्कल्पकरणं ततः ।
जपस्य कालकथनं रहस्यमनुसूतके ॥
मन्त्रविद्याविभेदेन प्रबोधकालनिर्णयः ।
तयोर्भेदो मन्त्रशिखामन्त्रचैतन्यकं ततः ॥
क्रमेण दशविद्याया कुल्लुकाविधिरीरितः ।
सेतुविप्रादिभेदेन निर्व्वाणकथनं ततः ॥
प्राणोत्कीलनयोर्भेदः प्राणोद्धारोसिना मनोः ।
मन्त्रस्य हृदयं चार्थनिर्णयोत्र विशेषतः ॥
जपस्यारम्भभेदा हि पुनर्वीरपुरस्क्रिया ।
अथवान्यप्रकारेण विविधा तु पुरस्क्रिया ॥
शावस्य च स्तोत्रादेश्चैकत्रिंशत्प्रकाशके ।
मन्त्रसिद्धेरुपायाश्च चितासाधनकर्म्म च ॥
वीरसाधनभेदाश्च युग्मत्रिंशत्प्रकाशके ।
जपसंख्याप्रमाणञ्च युग्मत्रिंशत्प्रकाशके ॥
विद्याभेदे जपात् सिद्धिप्रदा संख्या मनोरपि ॥
रहस्यक्रमयोगाश्च त्रयस्त्रिंशत्प्रकाशके ।
नैमित्तिकस्य कालादि कुलाकुलविनिर्णयः ॥

ग्रहणं द्विविधं प्रोक्तं बाह्याभ्यन्तरभेदतः ।
दमनारोपणोत्पत्तिर्दमनारोपणे विधिः ॥
पवित्रारोपणोत्पत्तिः पवित्रारोपणे विधिः ।
शक्तिभेदो देवतायास्त्रयस्त्रिंशत्प्रकाशके ॥
शारदीयविधानञ्च चतुस्त्रिंशत्प्रकाशके ।
पशुदानविवेकश्च पशुभेदादिनिर्णयः ॥
देवताहस्तिकालञ्च पशोर्लक्षणवीक्षणम् ।
निषेधोऽप्यनुकल्पञ्च पूजामन्त्रश्च प्रोक्षणम् ॥
नराणां प्रोक्षणं खड्गलक्षणं पात्रनिर्णयः ।
शुभाशुभञ्च नैवेद्यं पञ्चत्रिंशत्प्रकाशके ॥
कुमारीपूजनविधौ तासां लक्षणनिर्णयः ।
शुभाशुभादिसंकेतः षट्त्रिंशत्प्रकाशके ॥
सामान्यतः काम्यविधिः षट्कर्मक्रमनिर्णयः ।
तेषां प्रकीर्णकथनं आसनादिनिरूपणम् ॥
मन्त्रग्रथनभेदादिर्मालाकुण्डादिनिर्णयः ।
होमद्रव्यप्रमाणञ्च सप्तत्रिंशत्प्रकाशके ॥
क्रमेण दशविद्यायाः प्रयोगश्च पृथक् पृथक् ।
प्रायश्चित्तविधिः पश्चादष्टत्रिंशत्प्रकाशके ॥
साम्राज्यमुद्रिका पश्चाद्यन्त्राणां लक्षणं क्रमात् ।
मन्त्राणां धारणायोनचत्वारिंशत्प्रकाशके ॥
प्रत्येकं मातृकावर्णध्यानादीनां निरूपणम् ।
क्रमेण दशविद्याया मन्त्रभेदाः प्रकीर्त्तिताः ॥
नानाप्रयोगमन्त्रास्तु चत्वारिंशत्प्रकाशके ।
कुमारी योगिनी काली वाराही कुब्जिका परा ॥
नारायणी मुण्डमाला चामुण्डा भुवनेश्वरी ।
गौतमी समया सौत्रामणिर्विजयमालिनी ॥
लीलावती गुह्यसिद्धिर्मालिनी परमेश्वरी ।
प्रपञ्चचण्डिकाशम्भू नित्या कात्यायनीति च ॥

पैतृकारौ भैरवौ भूतसिद्धिः सिद्धेश्वरौ तथा ।
मेरुनीलमतङ्गाश्च शक्तिसङ्गमभैरवौ ॥
साङ्ख्यायनं किरणाख्यं गन्धर्व्वभूतभैरवौ ।
वीरार्द्दनं वीरभद्रं रुद्रकालानलोत्तरे ॥
सिद्धिसारस्वतं हाहारावो मन्थानभैरवः ।
सिद्धेश्वरो विश्वसारस्तथा बौधायनं पुनः ॥
माहेश्वरमहाहारौ कालाग्निश्च रुदा[द्रा ?]व्यपि ।
एतेषामन्ततो ज्ञेयस्तन्त्रशब्दः पृथक् पृथक् ॥
सिद्धिनाथो महाकालो दक्षिणामूर्त्तिरेव च ।
सुरेन्द्रब्रह्मगोरक्षा वैशम्पायनमेव च ॥
नन्दिकेश्वरवायव्यौ वाराही शाम्भवीति च ।
सनत्कुमारः श्रीकण्ठोऽप्यगस्त्यस्तत्त्वसारकौ ॥
वशिष्ठः पुनरेतेषां अन्ते स्यात् संहिताभिधा ।
ब्रह्मविष्णुरुद्रसिद्धदेवुमाचन्द्रशक्तयः ।
एतेषामन्ततो ज्ञेयं यामलं चाष्टसंख्यकम् ॥
कुलवीरमन्त्रभावचूड़ामणिभिरीरितः ।
हयग्रीवनारदाभ्यां महाकपिलतो भवेत् ॥
पञ्चरात्रं ततो देवी शैवलिङ्गागमानि च ।
कुमारीविजयाकालीताराकल्पाश्च विश्रुताः ॥
मातृकामन्त्रधानानि कुलगुप्ता कुलानि च ।
मायाचैतेभ्यः शब्देभ्योऽप्यर्णवं परिकीर्त्तितम् ॥
रहस्यक्रमतः कल्लोलिनीश्रीमतकालयोः ।
उत्तरश्च पदं ज्ञेयं चण्डीपीठं प्रकीर्त्तितम् ॥
नित्याह्निको मातिलके चोडीशं कुलपूर्व्वकम् ।
स्वायम्भुवः सोमशम्भुस्तथैव पिङ्गलामतम् ॥
षडन्वयो महारत्नवरत्नेश्वरावपि ।
कामधेनुमतं कुम्भकुलसम्भवसंज्ञकौ ॥

कालीक्रमो मत्स्यसूक्तमुदयाकरपद्धतिः ।
योगिनीहृदयञ्चैव कालीहृदयमेव च ।
चिन्तामणिरत्नकं सोमभुजङ्गावलिरेव च ॥
कुलावतारकं पञ्चवाराहीश्वरपूर्व्वतः ।
गौरीसंवादकं चेयं समयाङ्कमातृका ॥
दुर्गायागञ्च ललितस्वच्छन्दं परिकीर्त्तितम् ।
कुलप्रकाशकञ्चेति कुलामृतप्रदायिका ॥
नवदुर्गाकल्पसंज्ञं कुलमूलावतारकम् ।
तन्त्रराजञ्च कामाख्या शब्दान्तं चासिका स्मृता ॥
कुलरत्नद्योतिकं स्यादेतेभ्यः ग्रन्थमध्यतः ।
वचनानि समानीय लिख्यते क्रियते न तु ॥

End:—

तन्त्राणि [यानि] न सकलानि न तानि [म]र्त्ये
मर्त्ये च यानि न पुनः प्रकटानि तानि ।
देशान्तरे कति कतीह न सर्व्वमस्ति
ग्र[न्थे त्व]पूर्ववचने किमु दूषणं मे ॥
एकस्याः पदपद्मपूजनविधिर्निःशेषतो निर्णये
शम्भुः पञ्चमुखोप्यनेकक[वपु]र्न्मल्पञ्जयो न क्षमः ।
दिग्विद्याक्रम(ण)निर्णयोचिततया ग्रन्थे प्रवृत्तोऽस्मि य-
त्त[त्राद्य]ल्पतरं कृतं बुधजनैः क्षन्तव्यमेतद्ध्रुवम् ॥

Last Colophon:—

इति श्रीतन्त्रचिन्तामणौ मातृकावर्णध्यानदशविद्यादिनानामन्त्र-
भेदमुक्त्युपायान्त्येष्टिनिर्णयनामा चत्वारिंशत्तमः प्रकाशः सम्पूर्णः ।

Post-colophon Statement:—

समाप्तश्चायं दामोदरसूरिणा कृतो ग्रन्थः ।

This is a comprehensive Tantric compilation dealing with the details of Tantric worship. The name of the author is found in one of the introductory verses while the post-colophon statement of the present MS attributes the work to Dāmodara Sūri.

6218.

11311. *Tantracintāmaṇi.*

Substance, country-made paper. 13 × 6¼ inches. Folia, 1–411. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 15,000. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete in 40 chapters.

A complete table of contents is given in the beginning of the MS in Folia marked 1–15.

6219.

Yadunātha Śarmā.

3982A. आगमकल्पवल्ली । *Āgamakalpavallī.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 6½ inches. Folia, 10. Lines, 22 on a page. Extent in ślokas, 350. Character, Kashmiri. Appearance, old, worn out and discoloured. Incomplete.

MSS of the work are noticed in Oudh. XI. 20 and Stein. 227. A MS of the work, complete in 25 chapters, is in the Society's old collection. It is a comprehensive compilation dealing with the details of the worship of various deities, specially the Mahāvidyās. The present MS contains the first two chapters and a portion of the third chapter up to the beginning of the Nāḍīcakra.

Beginning:—

ॐ स्वस्ति । श्रीगणेशाय नमः । ॐ नमः शिवाय ।

यत्पादपङ्कजयुगं हृदि सन्निवेश्य
विश्वं सृजत्यविकलं खलु पद्मजन्मा ।
विष्णुश्च पालयति संहरते महेश-
स्तं देवमादिपुरुषं सततं नतोऽस्मि ॥

नत्वा गिरीशं गिरिजां गणेशं वाणीं मुनीन्द्रैः स्तुतपादपद्माम् ।
विलोक्य शास्त्रं यदुनाथशर्म्मणा वितन्यते ह्यागमकल्पवल्ली ॥
प्रपञ्चसारसिद्धान्तं शारदातिलकं तथा
सपरिष्कारमालोक्य तथा सारसमुच्चयम् ।
यत्नेन दीपिकां दृष्ट्वा तथा च लघुदीपिकाम्
तथा पूजाप्रदीपञ्च पुरश्चरणचन्द्रिकाम् ॥
मन्त्रदर्पणसिद्धान्तं मन्त्रदेवप्रकाशकम् ।
मन्त्रनेत्रञ्च मन्त्रान्तं श्रीरामार्चनचन्द्रिकाम् ॥
मन्त्रमुक्तावली रत्नावली ज्ञानार्णवादिकान् ।
तन्त्रं सनत्कुमारस्य नारदीयचतुश्शतीम् ॥
पूजायां सोमशम्भुमतं चागस्त्यसंहिताम् ।
संहितां वैष्णवीं तद्वत् तत्त्वसागरसंहिताम् ॥
संहितां कपिलप्रोक्तां श्रीमन्त्रवरसंहिताम् ।
तन्त्रं श्रीभुवनेश्वर्य्यां नयसिद्धान्तमादरात् ॥
कल्पं श्रीवनदुर्गायास्तन्त्रं सम्मोहनादिकम् ।
हयग्रीवमतं तद्वत् तथा विज्ञानभारतम् ॥
गुह्यं च तन्त्रराजं च तथा वै पिङ्गलामतम् ।
वामकेश्वरतन्त्रञ्च समस्तं रामदीक्षितम् ॥
विद्यानेश्वरसिद्धान्तसारं श्रीसंहिताक्रमात् ।
विद्यामललितं पञ्चरात्रं नारायणीमपि ॥
वशिष्ठसंहितागस्त्यसंहितां भैरवं तथा ।
दिव्यसारस्वतं चिच्चन्द्रिकां कामिकमादरात् ॥
होमाकरोत्तरं ग्रन्थं प्रतिष्ठासारसंग्रहम् ।
संहितां वायवीं तद्वत् संहितां [ब्र]ह्मणस्तथा ॥
कश्यपोः संहितां ब्रह्मविष्णुकक्षादियामलम् ।
तथैव यामलोद्धारं मत्स्यसूक्तमपि क्रमात् ॥
पार्व्वतीश्वरसंवादं वाराहीतन्त्रमादरात् ।
तथैव कुब्जिकातन्त्रं [त्व]रिताद्यागमादरात् ॥

तथैव योगिनीतन्त्रं क्रमशक्तिपुराश्रयम् ।
ईशानसंहितां तद्वत् सिद्धान्तं विश्वकर्मणः ॥
तन्त्रं श्रीदक्षिणामूर्त्तेः वैशम्पायनसंहिताम् ।
कुलचूड़ामणिं तद्वत् भावचूड़ामणिं तथा ॥
कुलार्णवं कुलश्रेष्ठं हंसपारायणं तथा ।
पुराणं विविधं तद्वत् स्मृतिशास्त्राणि भारतम् ॥
ज्योतिःशास्त्राणि चालोक्य सकलां पद्धतिं क्रमात् ।
अन्ये ये सद्ग्रन्थाः सन्ति तान् दृष्ट्वा च पुनः पुनः ॥
विधानं मन्त्रयन्त्राणां दीक्षादीनां प्रपञ्चितम् ।
ज्ञानानुसारतो ह्येयं विभाव्य च मुहुर्मुहुः ॥

Colophons:—

2B, इत्यागमकल्पलतायां प्रथमः पटलः; 5B, इत्यागमकल्पलतायां द्वितीयः पटलः ।

6220.

Yogendra.

2897. **आगमसारसंग्रहः ।** *Āgamasārasaṃgraha.*

Substance, country-made yellow paper. 17 × 4 inches. Folia, 5. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 167. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS, which has been described in L. X. 4050, contains the first two chapters of the work which speak of the omnipresence and supremacy of Śakti as well as the greatness of the Kaula form of worship.

Of the works quoted and referred to, mention may be made of the following:—

कामधेनुतन्त्र, ज्ञानार्णव, कौलावलि, कुमारीकल्प, कणादसंहिता, लिङ्गार्चन, वासुदेवरहस्य, विश्वसार, वराहसंहिता, भूतशुद्धितन्त्र, गुरुपादुका, चिन्तामणितन्त्र, उत्तरातन्त्र, कौमुदीतन्त्र, कुलार्णव, योगाचार ।

6221.

Kāśīnātha.

6542. **अवतारभेदप्रकाशिका ।** *Avatārabhedaprakāśikā.*

Substance, country-made paper. 10¼ × 3¼ inches. Folia, 17. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The title as well as the name of the author are found in a later hand on the reverse of Fol. 1 as also at the end of the work where the title is given as निखाद्यवतारभेदप्रकाशिका. The work gives an account of some of the religious sects of the Hindus, describes the origin of various deities including some of the Mahāvidyās and some of the incarnations of Viṣṇu, and points out the characteristics of their worship.

Beginning:—

श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुभ्यो नमः ।

श्रीशक्तिसंगमतन्त्रे [I. 8. 38–50]

देव्युवाच ।

देवेश श्रोतुमिच्छामि विष्णुभेदान् शिवस्य च ।
वैखानसो भवेदादौ श्रीराधावल्लभो तथा ॥
गोकुलेशो महेशानि तथा वृन्दावनो भवेत् ।
पाञ्चरात्रं पञ्चमं स्यात् षष्ठः श्रीवीरवैष्णवः ॥
रामानन्दो हरिव्यासो निम्बार्कश्च महेश्वरि ।
ततो भागवतो देवि दश भेदाः प्रकीर्त्तिताः ॥
शिखी मुण्डी जटी चैव त्रिचिदण्डी क्रमेण च ।
एकदण्डी महेशानि वीरशैवश्चैव च ॥
सप्त पाशुपताः प्रोक्ताः दशधा वैष्णवा मताः ।
एतेषां वासनां देवि शृणु यत्नेन शाम्भवि ॥

वेवेष्टि सर्व्वं संव्याप्य यस्तिष्ठति स वैष्णवः ।
वैखानसादिदीक्षाद्यैः भूषितः स्मार्त्तवैष्णवः ॥
श्रीराधावल्लभं देवि शृणु यत्नेन शाम्भवि ।
वैष्णवाचारनिरतो विष्णुमन्त्रैकपारगः ॥
अनन्यचेताः शान्तात्मा विष्णुचिन्तपरायणः ।
श्रीराधावल्लभो देवि गोकुलेशं शृणु प्रिये ॥
नानाभूषणसम्पन्नो नानासौगन्धभूषितः ।
गवां कुलं पोषयिता कालीकृष्णस्वरूपधृक् ॥
शरीरमर्थप्राणाश्च तस्मिन्निवेदकारकं ।
अन्तःशक्तिपरो देवि बहिर्वैष्णवरूपधृक् ॥
गन्धर्व्वाचारनिरतो लताचेष्टनतत्परः ।
सम्प्रदायो गोकुलेशः सर्व्वसिद्धिकरो भुवि ॥
वृन्दावनाख्यं देवेशि शृणु यत्नेन साम्प्रतम् ।
विगताशः प्रसन्नात्मा विष्णुभक्तिपरायणः ॥
कामिनीसङ्गसम्पन्नो वनक्रीडाविनोदधृक् ।
सौगन्धभूषिततनुः स्त्रीध्यानैकपरायणः ॥
विष्णुस्वरूप्यतत्त्वज्ञः प्रोक्तो वृन्दावनी प्रिये ॥

6222.

6012. तन्त्रसिद्धान्तकौमुदी । *Tantrasiddhāntakaumudī.*

Substance, country-made paper. 12×5 inches. Folia, 6. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 170. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete in three chapters.

This work deals in short with the philosophy of the Tantras. Of the works and authors referred to, mention may be made of मृत्युजित्भट्टारक, विज्ञानभैरव (1B), प्रत्यभिज्ञा, स्वच्छन्द (2A), भर्गशिखा वीरावलि, मालिनीविजय (2B), कुलयुक्ति, मृत्युञ्जयभट्टारक, लक्ष्मीकौलार्णव (3A), ज्ञानार्णव, सर्वज्ञानोत्तर, तन्त्रसद्भाव, श्रीकण्ठीयसंहिता (4A) and देवीयामल (4B).

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः। श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुभ्यो नमः।

अनाद्यायाखिलाद्याय मायिने गतमायिने।

अरूपाय सरूपाय दक्षिणामूर्त्तये नमः॥

नत्वा श्रीशङ्कराचार्य्यचरणाम्भोजद्वयम्।

काशीनाथः प्रकुरुते तन्त्रसिद्धान्तकौमुदीम्॥

तत्र प्रथमं नरेश्वरभेदवादिप्रातिपक्ष्येण चैतन्यपरमार्थः शिव एव विश्वस्य आत्मा इत्यादिश्रुतिः। चैतन्यमात्मा। इत्यचेतितस्य कस्यापि सत्त्वाभावात् चितिक्रिया सर्व्वसामान्यरूपेति। चेतयतीति चेतनः सर्व्वज्ञानक्रियास्वतन्त्रस्तस्य भावः चैतन्यं सर्व्वज्ञानक्रियासम्बन्धमयं परिपूर्णस्वातन्त्र्यमुच्यते। तच्च परमशिवस्यैव भगवतोऽस्ति।

End:—

देहप्राणसुखादिभिः प्रतिकलं संरुध्यमानो जनः

पूर्णानन्दघनामिमां न चिनुते स्वादेश्वरीं स्वां चितिम्।

तां वै बोधसुधाब्धिविश्वमभितस्तत्फेनपिण्डोपमं

यः पश्यत्युपदेशतस्तु कथितः साक्षात् स एकः शिवः॥

Colophons of the different chapters:—

3B, इति श्रीमद्भडोपनामकजयरामभट्टसुत-वाराणसीगर्भसम्भव-काशीनाथविरचितायां तन्त्रसिद्धान्तकौमुद्यां शाम्भवोपायप्रदर्शनं नाम प्रथम-प्रकाशः; 5A, ०शाक्तोपायप्रदर्शनं नाम द्वितीयप्रकाशः; 6A, ०आणवोपायप्रदर्शनं तृतीयप्रकाशः।

6223.

6531. *Tantrasiddhāntakaumudī.*

Substance, country-made paper. $10\frac{1}{4} \times 6\frac{1}{4}$ inches. Folia, 8. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 150. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1961. Appearance, fresh. Complete in three chapters.

Post-colophon Statement:—

श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुभ्यो नमः। सं १९६[१?] मौः श्रावण
वदौ १०। मालवीयबालमुकुन्दस्येदं पुस्तकम्।

6224.

6522. **मन्त्रसिद्धान्तमञ्जरी।** *Mantrasiddhāntamañjarī.*

Substance, country-made paper. 9¾ × 5 inches. Folia, 6. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 70. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1961. Appearance, fresh. Complete.

The work which is divided into three sections gives in a general way the inner sense of *mantras*, as referring to the Supreme Being, speaks of different types of initiation meant for different rites and followers of different sects, and enumerates thirty-two kinds of shortcomings of human beings.

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः। श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुभ्यो नमः।
दक्षिणामूर्त्तिपादाब्जभ्रमरीभूतमानसः।
काशीनाथः प्रतनुते मन्त्रसिद्धान्तमञ्जरी[म्]॥
अथातः सर्व्वमन्त्राणां देवता ब्रह्म मायया।
प्रवर्त्तितं ब्रह्म तत्तु ब्रह्मेन्द्राग्न्यादिनामकम्॥
पृथक् पृथगुपाधिस्तु वस्तुतो ब्रह्म केवलम्।
निरास्पदं स्वसंवेद्यं सच्चिदानन्दलक्षणम्॥

... ...

मन्त्रेषु नाममात्रे तु सन्ति च हि विभक्तयः॥
तासामर्थः[र्थे?] प्रथम[त]स्तस्मा मन्त्रार्थ उच्यते।
यन्नाम्नः प्रातिपदिकं तेनात्मा ब्रह्म लक्ष्यते॥

2A, सर्वत्र चतुर्थ्यन्तपदे यत्प्रातिपदिकं तद्ब्रह्म।
नमः स्वाहादियोगेन ब्रह्मात्मैक्यं स्फुटं मतौ॥

Colophon:—

इति श्रीभडोपनामककाशीनाथविरचिता मन्त्रसिद्धान्तमञ्जरी समाप्ता ।

6225.

5911. वैदिकतान्त्रिकाधिकारनिर्णयः । *Vaidikatāntrikādhikāranirṇaya.*

Substance, country-made paper. 12 × 5 inches. Folia, 4. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 100. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

This work shows how particular classes of Tantras are meant for particular classes of worshippers. Of the works and authors referred to, mention may be made of विद्यारण्य (1B), पुरुषार्थप्रबोध (2A, B) and अनन्तभट्ट (3B), maternal grandfather of the author.

Beginning:—

श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुभ्यो नमः ।

अथ वैदिकतान्त्रिकादीनामधिकारनिर्णयः ।

शुद्धवैदिकः, तान्त्रिकवैदिकः, शुद्धतान्त्रिकः, वैदिकतान्त्रिकः, एते चत्वार आम्नायाः स्वस्वकर्म्मानुसारतः ।

मार्गाधिकारिणः प्रोक्ताः शिवेन परमात्मना ॥

तन्त्रगन्धं न सहते यः सोऽयं शुद्धवैदिकः ।

सतन्त्रांशश्रुतिप्रीतः प्रोक्तस्तान्त्रिकवैदिकः ॥

वेदगन्धं न सहते यः सोऽयं शुद्धतान्त्रिकः ।

सवेदाङ्गागमः प्रोक्तो योऽसौ वैदिकतान्त्रिकः ॥

वेदे वेदानुकूले च अधिकारी तु वैदिकः ।

तन्त्रोपसर्ज्जने शास्त्रेऽधिक[ा ?]तांत्रिकवैदिकः ॥

वेदगन्धासहे तन्त्रेऽधिकारी शुद्धतान्त्रिकः ।

वेदोपसर्ज्जने तन्त्रेऽधिकृद्वैदिकतान्त्रिकः ॥

श्रीमद्विद्यारण्यचरणास्तु ।

समूलमर्च्चितं यत्तु भागधेयं परात्परम् ।
शुद्धवैदिकमित्युक्तं विद्वद्भिः शुद्धवैदिकैः ॥
शिवराघवसंवादवायवीयादिकं बुधैः ।
वेदागमविभागज्ञैः प्रोक्तं तान्त्रिकवैदिकम् ॥
वेदमन्त्रासहं तन्त्रं सौरं पाशुपतादिकम् ।
शुद्धतन्त्रमिति प्रोक्तं वेदतन्त्रार्थकोविदैः ॥
पञ्चरात्रं भागवतं शैवसिद्धान्तसंज्ञितम् ।
सर्व्वमेतन्महाप्राज्ञैः प्रोक्तं वैदिकतान्त्रिकम् ॥
पाणिनीयं जैमिनीयं शास्त्रं वैयासिकं तथा ।
भाष्यं यद्भगवत्पादैः प्रोक्तं तच्छुद्धवैदिकम् ॥
अक्षपादीयकाणादकापिलानि तथैव च ।
पातञ्जलं च तत्सर्व्वं प्रोक्तं तान्त्रिकवैदिकम् ॥
शारदातिलकं तद्वत् मन्त्रदेवप्रकाशिका ।
प्रपञ्चसारं चाग्नेयं प्रोक्तं वैदिकतान्त्रिकम् ॥

Colophon:—

इति श्रीमद्भट्टोपनामकदक्षिणाचारमतप्रवर्त्तककाशीनाथेन विरचितः वैदिकतान्त्रिकाधिकारनिर्णयः समाप्तः ।

6226.

5910. **आगमोत्पत्त्यादिवैदिकतान्त्रिकनिर्णयः ।** *Āgamotpattyādivaidikatāntrikanirṇaya.*

Substance, country-made paper. 12 × 5 inches. Folia, 11. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 330. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The work, which is called *Āgamotpattinirṇaya* in one of the introductory verses, concerns itself not only with a description of the origin of the Tantras and an enumeration of the important Tantric texts but incidentally gives

an account of various Tantric rites, especially the sacraments meant for a follower of the Tantras. It is presumably on account of the variety of topics dealt with that the work is called *Āgamotpattyādivaidikatāntrikanirṇaya* in the last colophon.

Beginning:—

श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुभ्यो नमः ।
अनन्ताख्यं गुरुं नौमि कवित्वप्रतिभाकरम् ।
शास्त्रवल्लीफलधरं स्फुरत्कीर्त्तिकरं परम् ॥
नत्वा श्रीदक्षिणामूर्त्तिचरणाम्भोरुहद्वयम् ।
काशीनाथः प्रतनुते आगमोत्पत्तिनिर्णयम् ॥

तत्र रुद्रयामले ।

देव्युवाच ।

त्राहि त्राहि महादेव शरणागतवत्सल ।
साहङ्कारा वयं मूढा ईश्वरा इति वादिनः ॥
महाकालः कथं ज्ञेयः कथं मुक्तिर्भवेच्छिव ।
मुक्तिः [च] कतिधा देव श्रेष्ठा का किञ्च साधनम् ॥
तदास्माकं यदि कृपा देव्यां विष्णौ सुरेषु च ।

ईश्वर उवाच ।

ज्ञायते तत्प्रभावेण सकलं वेदवाक्यतः ॥
वेदेभ्यः सारमुद्धृत्य यत्कृतं शङ्करेण वै ।
वेदाधिकतया देवि आगमः परिकीर्त्तितः ॥
आगतं शिववक्त्रेभ्यो गतं च गिरिजामुखम् ।
मलत्रयविनाशित्वात् तस्मादागम उच्यते ॥
आगमोत्पत्तिसंख्ये च कथ्यते शृणु साम्प्रतम् ।
सार्द्धवर्षाष्टको ब्रह्मा यदा जातस्तु देवता ॥
अहंकारो महान् जातस्तत्र विद्याप्रभावतः ।
तदा तस्मिन् कलियुगे शिश्नोदरपरायणाः ॥

नादृतास्तैस्तु वेदादिस्मृतयो वै ह्यथागमे ।
खानं पानं मैथुनञ्च देशे देशे पुरे पुरे ॥
न कश्चिन्मन्यते विष्णुं गणेशं न रविं शिवम् ।
मत्वा सर्व्वं जगच्छान्तं भगपूजां प्रकुर्व्वते ॥
तदा वटुकरूपेण मया पृष्टः पितामहः ।
ब्रह्मणादिस्थितां धर्म्मों वयं येन तरेमहि ॥
तदा तु ब्रह्मणा प्रोक्तं ममोर्द्धमुखनिर्गतः ।
आगमः पञ्चमो वेदः भुक्तिमुक्तिप्रदायकः ॥
तदाद्य कलिसंधे तु मया प्रोक्तः पितामहः ।
ब्रह्मणेदं त्वया वाच्यं सृष्टिकर्त्ता सदाशिवः ॥
तदा पितामहेनोक्तं कर्त्ताहं चापि रक्षकः ।
ममोर्द्धमुखतो जातं मन्यसे चान्य आगमः ॥
एवं तवाचारनिष्ठा यास्यन्ति परमां गतिम् ।
वटुस्त्वं वत्स नो सौख्यं खानपानाङ्गनाभवम् ॥
इति श्रुत्वा ब्रह्मवचो धर्म्मसंस्थापनाय तु ।
युगत्रयं तदा जातं क्रोधसंरक्तलोचनम् ॥
अवज्ञां वीक्ष्य धातुश्च प्रखरेण नखेन च ।
शिरो निपातितं धातुः कराङ्गुल्या धरातले ॥
तन्मुखात् पञ्चमो वेदो मम देहे लयं गतः ।
तस्मादागमकर्त्ताहं वेदकर्त्ता पितामहः ॥
पञ्चाशदे महापद्मो ह्यागमयस्य ईरितः ।
तत्र मन्त्रा महादेवि सर्व्वेपि सुप्रतिष्ठिता ॥
त्रिंशन्निखर्व्वंपद्मञ्च नन्दनवत्यर्व्वुदकोटयः ।
मन्त्राः प्रोक्ता महेशानि त्वागमे कुत्र किं स्थितम् ॥
तत् शृणु त्वं महेशानि यद्याहं तव वल्लभः ।
पञ्चाशच्च महापद्मं षड्विंशति भुवि स्थितम् ॥
चतुर्दश स्थितं स्वर्गो [र्गे ?] दश पातालगोचरम् ।
एवं क्रमेण देवेशि ह्यागमः कथितो मया ॥

A list of Tantra works is given in Fol. 2A:—

कुमारी-योगिनी-काली-वाराही-कुब्जिका परा ।
नारायणी मुण्डमाला चामुण्डा भुवनेश्वरी ॥
गौतमी समया सौचामणिर्विजयमालिनी ।
लीलावती गुह्यसिद्धिर्मालिनी परमेश्वरी ॥
प्रचण्डचण्डिका-शम्भू नित्या कात्यायनीति च ।
फेत्कारी भैरवी भूतसिद्धिः सिद्धेश्वरी तथा ॥
मेरुनीलमतङ्गाश्च शक्तिसंगमभैरवी ।
साङ्ख्यायनं किरणाख्यं गन्धर्व्वंभूतभैरवौ ॥
वीरार्द्दनं वीरभद्रं रुद्रकालानरो[लो ?]त्तरे ।
सिद्धसारस्वतं हाहारावो मन्थानभैरवः ॥
सिद्धेश्वरी विश्वसारस्तथा बौधायनं पुनः ।
माहेश्वर-महाहारौ कालाग्निश्च महान्त्यपि ॥
एतेषां सन्ततो ज्ञेयस्तन्त्रग्रन्थः पृथक् पृथक् ।
सिद्धनाथो महाकालो दक्षिणामूर्त्तिरेव च ॥
सुरेन्द्रब्रह्मगोरक्षा वैशम्पायनमेव च ।
नन्दिकेश्वरवायव्यौ वाराही शाम्भवीति च ॥
सनत्कुमारः श्रीकण्ठो ह्यगस्त्यतत्त्वसारकौ ।
वसिष्ठः पुनरेतेषां चान्ते स्यात् संहिताभिधा ॥
ब्रह्मविष्णुरुद्रसिद्धदेव्युमाचन्द्रशक्तयः ।
एतेषामन्ततो ज्ञेयं यामलं चाष्टसंख्यकम् ॥

Colophons and sectional headings:—

2A, इत्यागमोत्पत्तिः ; 2B, अथ युगधर्माणाह ; 3B, अथ कौलिकवैदिककर्मविचारः ; 4B, अथ षोडश संस्काराः ; 5B, अथ जातकर्म्माख्यसंस्कारः ; अथ नामप्रदानाख्यसंस्कारः ; 6A, अथान्नप्राशनसंस्कारः ; अथ चौलाख्यसंस्कारः ; 6B, अथ मौञ्जीबन्धाख्यसंस्कारः ; अथ प्राजापत्यव्रताख्यसंस्कारः ; अथ सौम्यव्रतसंस्कारः ; अथ आग्नेयाख्यसंस्कारः ; 7A, अथ वैश्वदेवाख्यसंस्कारः ; अथ

गोदानाख्यसंस्कारः; 7B, अथ समावर्त्तनाख्यसंस्कारः; अथ विवाहाख्यसंस्कारः; अथ पितृमेधाख्यसंस्कारः; 8A, इति षोडश संस्काराः; अथ स्वप्ने लब्धमन्त्रोपासना-क्रममाह; अथ पूर्णाभिषेकप्रकारमाह; 9A, इति रुद्रयामलरामोत्तमार्गद्वयस्य पूर्णाभिषेकविधिप्रकारः; 9B, अथ महाविद्यायाः षडाम्नायप्रकारमाह; अथ श्रीविद्यायन्त्रधारणमाहात्म्यम्; 10A, [वामिनामन्त्येष्टिक्रिया]; इति श्रीमद्वडोपनामकजयरामभट्टसुतवाराणसीगर्भसम्भवकाशीनाथविरचित आगमो-त्पत्त्यादिवैदिकतान्त्रिकनिर्णयः समाप्तः।

6227.

6014. तन्त्रभूषा। *Tantrabhūṣā.*

Substance, country-made paper. 11¾×5 inches. Folia, 8. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 200. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The work seeks to establish the authoritativeness of the Tantras. Of the works and authors referred to, mention may be made of—शङ्कराचार्यकृतसंग्रह (2A), भट्टोजिदीक्षित (4A) and प्रपञ्चसारविवरण (5B).

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः।

श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुभ्यो नमः।

वाराणसीमहं वन्दे सच्चिदानन्दरूपिणीम्।
मा[तृ]रूपेण सततं संसारेऽखिलेष्टदाम्॥
नत्वा श्रीदक्षिणामूर्त्तिचरणाम्भोरुहद्वयम्।
काशीनाथः प्रतनुते तन्त्रभूषां समासतः॥

तत्र ईश्वरः सर्व्वा अपि श्रुतीः भवपाशबद्धानां जन्तूनां स्वर्गाय मुक्तये च समुपदिशति स्म। अन्येषां स्मृतिशास्त्रादीनां तन्मूलकत्वेन च प्रामाण्यमिति सुप्रसिद्धतरम्। अस्यास्त्वागमस्मृतेः कथं तन्मूलक-

त्वमिति चेदुच्यते। सर्व्वासु श्रुतिषु काण्डत्रयम् कर्म्मोपासना-
ब्रह्मभेदेन। तत्र कर्म्मकाण्डं जैमिनिप्रभृतिभिः सम्यक्तया विवृतम्।
इदमुपासनाकाण्डं परशुरामनारदहयग्रीवशिवविष्ण्वादिभिः। ब्रह्म-
काण्डं भगवद्व्यासादिभिरिति श्रुतिमूलकतास्य प्रत्यक्षोपलब्धा। श्रुति-
मूलकता च त्रिपुरापूर्व्वोत्तरतापनीय-शिवपूर्व्वोत्तरतापनीय-नृसिंह-
पूर्व्वोत्तरतापनीय-रामपूर्व्वोत्तरतापनीय-गोपालपूर्व्वोत्तरतापनीय-
गणेशपूर्व्वोत्तरतापनीय-दक्षिणामूर्त्त्युपनिषदादि-कालीतारात्रिपुरा-
बालाभुवनेश्वरीवगलागणेशवासुदेवाद्युपनिषदादि-सौराष्टाक्षरनारा-
यणाष्टाक्षरशैवपञ्चाक्षरात्मिकश्रुतिभ्यः अनुसाक्षादुपलभ्यत एव।

Colophon:—

6B, इति श्रीमद्गुडोपनामकजयरामभट्टसुतवाराणसीगर्भसम्भव-काशीनाथ-
विरचिता तन्त्रभूषा समाप्ता।

After the colophon the work continues as follows :—

श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुभ्यो नमः।

अथ वार्त्तिके शिष्टाचारपरिग्रहवेदविरोधहेतोरुक्तेर्यत्र तारामन्त्र-
श्रीविद्यादौ सुरामांसपूजापरत्वोत्सुरतादौ मन्त्रजपे वेदविरोधस्यैव
आगमस्य अप्रामाण्यम्। यत्र पञ्चरात्रपाशुपतादिधर्मे सन्ध्याग्नि-
होत्रादि-श्रौतस्मार्त्तकर्म्मबाधो भूतशुद्धिमातृकान्यासाद्यैर्नैन्यपाप-
नाशात् तत्रैव पूर्व्वोक्तहेतुभ्यामप्रामाण्यम्। न सर्व्वत्र।

Another colophon in a later hand is found at the end:—

इति तन्त्रभूषा समाप्ता।

6228.

Harilāla.

10123. धर्मवितानम्। *Dharmavitāna.*

Substance, country-made paper. 9×6 inches. Folia, 20. Lines, 21 on a page. Extent in ślokas, 420. Character, Nāgara. Appearance, old and discoloured. Complete.

The present work seeks to demonstrate the authoritativeness of the Tantras. In this connection spiritual interpretations are suggested of apparently revolting and nauseating statements concerning the use of wine, women, etc. (Fol. 8Aff).

Beginning:—

ज्ञानानन्दमयं समाधिकरणं वेदोक्तमार्गापरं
यज्ञैः केपि यजन्ति भक्तिचतुरा भक्त्या भजन्ति प्रभुम् ।
यं कालं गणयन्ति केपि कवयो ब्रह्मेति तेजोमयं
तं शम्भुं प्रणमामि योगसुलभं लोकैकदुःखापहम् ॥ १ ॥

... ...

महोन्नतो महात्मासौ यत्पादं मूर्ध्नाऽस्पृश[न्](त्) ।
धर्मप्रवर्त्तने ख्यातो भवानीदासभास्करः ॥
तत्पुत्रो हरिलालो धर्माधर्मसुतत्त्वपद्मनाम् ।
तनुते धर्मवितानं शिवविष्णुतन्त्रसम्मतं मत्वा ॥ [६] ॥

End:—

भूयाद्धर्मवितानं श्रुतिवंशस्य गुणसम्पन्नम् ।
हृत्पद्मेन निबद्धं विस्तृतमानं सतां मुक्त्यै ॥
श्रीसारस्वतवंशे किंशुकजातिः सुसम्मता शिष्टैः ।
तत्र चतुर्भुजपुत्रो मिश्रमलूकचन्द्र इह धन्यः ॥
तत्तनुजो मिश्रेशो भवानीदास इति विश्रुतो लोके ।
तत्पुत्रो हरिलालो धर्मवितानं तनोति स्म ॥
शरहयमुनिवरगिरिभेदे विक्रमसूर्यात्समागते वर्षे ।
शुक्रमासशुचिपक्षे मदनतिथौ गुरुवारे पूर्णम् ॥

6229.

Kṛṣṇadeva.

3472. **चिदानन्दमन्दाकिनी ।** *Cidānandamandākinī.*

Substance, country-made paper. 13¾ × 3½ inches. Folia, 54, of which 2 to 8 and 20 to 36 are missing. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 2,000.

Character, Bengali. Date, Śaka 1635. Appearance, discoloured. Complete in eight chapters.

The work deals with the philosophy of the Tantras and the esoterics of the Tantra rites.

Beginning:—

ॐ नमः परायै ।

नत्वा श्रीनाथपादाम्बुजनिजपरमानन्दसन्धानकन्दं
वन्दे चन्द्रार्कवह्न्युत्करुचिरचिरां सच्चिदानन्दरूपाम् ।
गौर्व्वाणानामचिन्त्यां प्रणतजनचिदानन्दसन्दोहदात्रीं
पूर्णेन्दूनामनेकैरनुमितवदनां भावयन् ब्रह्मभूताम् ॥

जगन्मातुरादेशमासाद्य सम्यक्
प्रपञ्चार्णवोत्तारणे कारणं यत् ।
तदस्मिन् परं ब्रह्मतत्त्वं सगुणं
प्रकाशीकृतं साधकानां हिताय ॥

शिवाभिन्नमद्वन्द्वमाकाशकल्पं
शिवं निर्गुणं निर्म्मलं निष्क्रियञ्च ।
त्रिमूर्त्त्यात्मकं मूलभूतं गुणानां
प्रपद्ये परात्मानमानन्दकन्दम् ॥

प्रणम्याशुमोक्षप्रदामादिशक्तिं
कृता श्रीमता कृष्णदेवेन सम्यक् ।
मुदा ज्ञानमार्गप्रकाशैकहेतु-
श्चिदानन्दमन्दाकिनी पावनीयम् ॥

शिवं श्रीपतिं भोगमोक्षैककन्दं
सदाशुद्धसत्त्वोदयानन्दकन्दम् ।
प्रणम्य पृथिव्यां विनम्रेण मूर्द्ध्ना
गणः कृष्णदेवकृतानीतीह तत्त्वम् ॥

सितसरसिजमध्ये भारतीं शुभ्रवर्णां
करविनिहितवीणां वादयन्तीं सुखेन ।
विगलदमृतधारां वाङ्मयीं ज्ञानसारा-
मभिमतवरसिद्धौ सिद्धरूपां नमामि ॥

ननु केषाञ्चिन्मते ग्रन्थकर्तुर्गुरुत्वात् शूद्रकर्तृकग्रन्थपाठे यद्वाच्यमस्य निषेधस्तत्सामान्यशास्त्रपाठे ज्ञेयः । ज्ञानशास्त्रे तु नायं नियमः । जनकात् शुकदेवस्य ज्ञानोपदेशश्रवणात् व्याधतो मुनिपुत्रस्यापि तथा दर्शनाच्च सूतमुखात् शौनकादीनां पुराणश्रवणाच्च ।

End:—

सुरा शक्तिः शिवो मांसं तद्भोक्ता भैरवः स्वयम् ।
तयोरैक्यसमुत्पन्न आनन्दो मोक्ष उच्यते ॥
आनन्दं ब्रह्मणो रूपं तच्च देहे व्यवस्थितम् ।
तस्याभिव्यञ्जकं द्रव्यं योगिभिस्तेन पीयते ॥
लिङ्गत्रयविशेषज्ञः षट्चक्रपद्मभेदनः ।
पीठस्थानानि चागत्य महापद्मवनं व्रजेत् ॥
आमूलाधारमाब्रह्मरन्ध्रं गत्वा पुनः पुनः ।
चिच्चन्द्रे कुण्डलीशक्तिः सा शिवस्य महोदयः ॥
व्योमपङ्कजनिस्यन्दधारापानरतो नरः ।
मधुपानमिदं देवि चेतरं मद्यपानकम् ॥
पुण्यापुण्यपशुं हत्वा ज्ञानखड्गेन योगवित् ।
शिवे लयं लभेच्चित्तं पलाशीति निगद्यते ॥
मनसा इन्द्रियगणं संयम्यात्मनि योजयेत् ।
मांसाशी स भवेद्देवि इतरे प्राणघातकाः ॥
परशक्त्यात्ममिथुनं संयोगानन्दनिर्भराः ।
युक्तास्ते मैथुनं तत् स्यात् इतरे स्त्रीनिषेवकाः ॥

इति कुलाचारः ॥

Available colophons:—

16B. इति चिदानन्दमन्दाकिन्यां महामोहादिनिरूपणं नाम द्वितीयस्तरङ्गः; 18B. इति चिदानन्दमन्दाकिन्यां प्रकृतित्वेनैव साक्षान्निरञ्जनाविर्भावनिरूपणेन तत्प्राधान्यकथनं नाम तृतीयस्तरङ्गः; 40B. ०जपानुष्ठानादिविवेचनं नाम षष्ठस्तरङ्गः; 47B, ०भावनिरूपणं नाम सप्तमस्तरङ्गः; 54A, ०प्राचीरयोगसाधनादिनिरूपणं नामाष्टमस्तरङ्गः। इति परमहंसचरणसरोजरेणुपुञ्जरञ्जितकलेवरनवभ्रमरश्रीकृष्णदेवशर्मसंगृहीता चिदानन्दमन्दाकिनी समाप्ता ॥

The date of copying of the MS:—

शकाब्दे मिते बाणकालर्त्तुचन्द्रे
शुचौ मासि कृष्णे तिथौ वै चतुर्थ्याम् ।
गुरोः पादपद्मं प्रणम्य व्यलेखीत्
चिदानन्दमन्दाकिनीं बाणशर्मा ॥
लिखितामतियत्नेन पुस्तीं प्राणपणेन च ।
खलो हरेत् प्रमादेन तस्य कष्टं भविष्यति ॥
श्रीरस्तु लेखके मयि ॥

6230.

Gopālapañcānana.

5097. तन्त्रदीपिका । *Tantradīpikā.*

Substance, country-made paper. 16 × 3½ inches. Folia, 3 to 196 with the following folia missing: 6, 53, 117, 123 and 124. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 4,500. Character, Bengali (written in different hands). Appearance, old and discoloured. Incomplete.

The author is stated to be the son of Harinātha Bhaṭṭācārya, and grandson of Āgamavāgīśa.

This is a comprehensive compilation. Two MSS of it are fully described in L. VI. 2202 and HPR. I. 138.

There is only one colophon in the manuscript on Fol. 35A :—

इति आगमवागीशपौत्र-हरिनाथभट्टाचार्य्यात्मज-श्रीगोपाल-पञ्चाननविरचितायां तन्त्रदीपिकायां प्रथमः परिच्छेदः ।

A batch of leaves (numbered 116–129) found along with the present MS seems also to belong to the present work if not to the present MS. A colophon found in Fol. 121A of this portion runs:—

इति गणेशादिपूजाक्रमः चतुर्थः परिच्छेदः ।

Of works and authors referred to, mention may be made of the following:—

दीक्षातत्त्वधृतशिवपुराण (7A), आचार्य्यधृतरुद्रतन्त्र (64A), कामरूपीय-निबन्धधृततन्त्रराज (69B), पुरश्चरणचन्द्रिका (99B), क्रमदीपिका (111B), शारदा (112A and in many other places), राघवभट्टधृततन्त्रार्णव (120A), गूढार्थदीपिकाधृतवचन (122B), रामार्चनचन्द्रिका (122B), रुद्रधृत-सिद्धेश्वरतन्त्र (128A), रहस्यधृतस्वतन्त्र (128B), रुद्रधृतवामकुलार्णव (132A), रहस्यधृतसिद्धसारस्वततन्त्र (134B).

6231.

Śrīnivāsa Bhaṭṭa.

11306. शिवार्चनचन्द्रिका । *Śivārcanacandrikā.*

Substance, country-made yellow paper. 13¼ × 6¼ inches. Folia, 1–502. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 18,000. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete in 46 chapters.

The work deals with Tantra rites in general (initiation, daily worship, *puraścaraṇa*, etc.—chapters I–XV) and with the rituals of Gaṇeśa (chapters XVI–XIX), Śakti (chapters XX–XXXI), Viṣṇu (XXXII–XL), Sun (chapter XLI) and Śiva (chapters XLII–XLVI). MSS of the work are noticed in Ben., p. 320 and ASB, p. 202, Peters. I, p. 120, Bik. No. 1332.

Beginning:—

श्रीमन्तं सिन्दूरास्यं शशिशकलधरं बन्धुजीवाभिरामं
दानाढ्यै[ः] सिक्तगण्डस्खलदलिकलभान् लीलया खेलयन्तम् ।
प्रत्यूहध्वान्तभानुं पृथुतरजठरं ब्रह्मविष्ण्वीशवन्द्यं
वन्दे सिन्दूरपूरैर्गिरिवरसुतया चर्चितोत्तुङ्गकुम्भम् ॥

... ...

... ...

श्रीमत्सुन्दरदेशिकेन्द्रचरणद्वन्द्वारविन्दं मुहु-
र्वन्दे वन्दकमन्दभाग्यतिमिरप्रध्वंसभानूदयम् ।
यद्दृष्ट्वैव बुधाश्चराचरमिदं जानन्ति मायामयं
यन्नत्वात्र सदा करामलकवत् पश्यन्ति चार्थं मन्त्रः ॥
देशोऽस्ति दक्षिणदिशि द्रविडाभिधानः
काञ्चीति यत्र वसतिः स्मरशासनस्य ।
पुण्या पुरी पुरनिसूदनभागधेयं
सौभाग्यदन्तुरितकीर्तिरचञ्चलश्रीः ॥
आविर्बभूव हयमेधमखे विरिञ्चे-
र्यत्र स्वयं स भगवानुमया रमेशः ।
अद्यापीहास्ति गिरिनाथ इति प्रसिद्धः
संदृश्यते सकललोकसमर्चिताङ्घ्रिः ॥
तस्या दक्षिणदिग्गतः क्षितिसुरैः
षट्शास्त्रविद्भिश्चतुर्वेदैः सोपनिषद्भि-
रङ्गसहितैराढ्यैः सदाधिष्ठितः ॥
योऽनन्त इति विश्रुतः क्षितितलेऽप्येनानदीतीरभू-
देशे यागगृहाकुलसकलदिग्भागाग्रहारो महान् ।
आत्रेयगोत्रशतपत्रविकाशमित्र-
स्तत्रातिरात्रसुमहाव्रतसत्रकर्ता ।
भर्तार्तदीनकृपणान्धसुहृज्जनानां
षट्शास्त्रवित्समरपुङ्गवदीक्षितोऽभूत् ॥

तस्यात्मजः प्रजापतिर्वरपाशिनीत्ये
    मीमांसकेष्वपि गुरुः श्रुतिषु स्वयम्भूः ।
सद्वादसाग्निचयनान्वितवाजपेय-
    सोमाध्वरो भुवि तिसुम्मलदीक्षितोऽभूत् ॥
तन्नन्दनः सकलवेदविदां वरिष्ठः
    श्रौतक्रियासु निपुणः शितसोमदीक्षः ।
आसीदशेषगुणरत्ननिधिः पृथिव्यां
    श्रीश्रीनिकेतन इति प्रथितोऽध्वरीन्द्रः ॥
तत्सूनुः श्रीनिवासः सकलनिगमविन्सर्वशास्त्रार्थवेत्ता
    श्रौतस्मार्तेषु कर्मस्वतिशयनिपुणः सत्कविः स्वीयदेशात् ।
पीठं जालन्धराख्यं प्रकटितविभवं प्राप्य यात्राप्रसङ्गात्
    तत्र श्रीसुन्दराख्यं सकलगुणनिधिं प्राप्य स[द्]देशिकेन्द्रम् ॥
तत्पादपङ्कजयुगं परिचर्य तस्मात्
    प्राप्याभिषेकमखिलागममप्यधीत्य ।
तस्याज्ञया समधिगम्य पुरीं स काशीं
    तत्राकरोदनतिमागमविदां वरिष्ठः ॥
तत्र स्थितः सकलतन्त्ररहस्यवेत्ता
    शिष्यैः शिवार्चनपरैः शितशैवदीक्षैः ।
अभ्यर्थितो वितनुते सकलागमार्थ-
    सारोद्धरां भुवि शिवार्चनचन्द्रिकां सः ॥

This is followed by a detailed and versified list of contents of the work.

End:—

चत्वारोऽत्र कृता ग्रन्था मया ह्यागमदर्शने ।
निदेशाद्देशिकेन्द्रस्य मन्त्रप्रदाप्रवृत्तये ॥
तत्राद्यः पारिजाताख्यो भैरवार्चापदादिकः ।
अन्यो रत्नाकराख्यः स्यात् श्रीसौभाग्यपदादिकः ॥

तृतीयः कल्पवल्ल्याख्यः सपर्य्याक्रमपूर्वकः ।
चतुर्थस्याभिधानं तु श्रीशिवार्च[न]चन्द्रिका ॥
तेष्वाद्ये भैरवार्चोक्ता श्रीविचार्य[ा] द्वितीयके ।
तृतीये सप्तशत्याख्यमालामन्त्रनवार्णयोः ॥
विधि(f)र्विरचतः सम्यक् सपर्य्यायां सुविस्तरः ।
पञ्चायतनमन्त्राणां चतुर्थे विस्तरं कृतम् ॥
संसारसागरं घोरं तर्तुमिच्छन्ति ये नराः ।
अभ्यर्च्य देवतास्तेषां पोता एते मया कृताः ॥
एतेष्वेकं समारुह्य तल्लोकद्वीपमेत्य च ।
तत्र भुक्ताखिलान् भोगान् मुक्तिरत्नमवाप्नुयात् ॥
सुन्दराचार्यशिष्येण श्रीनिवासेन धीमता ।
षट्चत्वारिंशदगमत् प्रणीतायां प्रकाशकः ॥

The last verse is found *mutatis mutandis* at the end of every chapter.

Last Colophon:—

इति श्रीसुन्दराचार्यचरणारविन्दद्वन्द्वान्तेवासिना श्रीश्रीनिवासभट्टेन विरचितायां श्रीशिवार्चनचन्द्रिकायां षट्चत्वारिंशः प्रकाशः ॥

6232.

Janārdana Gosvāmī.

8478. मन्त्रचन्द्रिका । *Mantracandrikā.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 4 inches. Folia, 140. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 2,600. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete in 12 chapters.

This work deals with the mantras and peculiarities of worship of various deities arranged in five groups, e.g. Gaṇeśa, Śivā (Śakti), Kṛṣṇa, Sūrya and Śiva. MSS of the work have been described in Peters. IV. No. 1137 and

L. II. 911, the latter representing a shorter version in nine chapters which cover 11 chapters of the MS of the Society (as far as Fol. 129A). This version has only one benedictory verse in place of 9 in the other two MSS; the genealogical verses of the author are also not found here. According to one of these verses the work is based on the *Śivārcana-candrikā* of Śrīnivāsa, the grandfather of the author. The colophons of the Society's MS refer to the father of the author as will be clear from the last colophon quoted above.

Last Colophon:—

इति श्रीगोस्वामिजगन्निवासात्मजगोस्वामिजनार्द्दनभट्टविरचितायां मन्त्रचन्द्रिकायां [द्वा]दशः प्रकाशः

Post-colophon Statement:—

श्रीशुभमस्तु सं० १८५७ श्रावण ११ शु ।

6233.

Yaśodhara.

5502. **मन्त्राराधनदीपिका** *Mantrārādhanadīpikā.*

Substance, country-made paper. 14½ × 7 inches. Folia, 1–74, 75. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 2,190. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Incomplete.

A MS of the work, complete in 16 chapters, is described in *Ulwar* 2270. Extr. 654. The date of composition as given in the last verse in this description is 1488 Śaka. Of the 11 introductory verses given here, we have only two. IO. IV. 2581 describes an incomplete MS of the work. It deals with Tantric rites like *dīkṣā*, *vāstuyāga* and worship of various deities.

Beginning:—

श्रीविघ्नवैरिणे वक्रतुण्डाय नमः ।

यन्नामस्मरणेन पातकमलप्रक्षालनं जायते
यस्मिन् कर्णपथं गते तु सुमहत्पुण्योदयः प्राप्यते ।
यत्र न्यस्तमतिः प्रयाति पुरुषो मोक्षं महादुर्लभं
[वं]दे तं परमेश्वरं त्रिजगतामाद्यन्तमध्येश्वरम् ॥
लक्ष्मीकान्तं नमस्कृत्य भवानीं तदनन्तरम् ।
यशोधरेण क्रियते मन्त्राराधनदीपिका ॥
उच्यते प्रथमं तावत् ग्रन्थेऽस्मिन् लक्षणं गुरोः ।
गुरवो बहवः सन्ति दीपवच्च गृहे गृहे ॥
दुर्लभोऽयं गुरुर्देवि सूर्यवत् सर्वदीपकः ।

तन्त्रराजे ।

सुन्दरः सुमुखः स्वच्छः सुलभो बहुमन्त्रवित् ।
असंशयः संशयच्छित् निरपेक्षो गुरुर्मतः ॥

Colophons of the different chapters:—

9B, इति श्रीकंसारिमिश्रात्मजयशोधरविरचितायां मन्त्राराधनदीपिकायां प्रथमः प्रकाशः; 22B, ०द्वितीयः प्रकाशः; 36A, ० तृतीयः प्रकाशः; 55B, ० चतुर्थः प्रकाशः; 58A, ०पञ्चमः प्रकाशः; 62B, ०षष्ठः प्रकाशः ।

The works quoted are:—

1A, तन्त्रराज, शारदा, रामार्चनचन्द्रिका; 2A, पिङ्गलागम, कुलार्णव, रत्नसागर; 2B, सारसंग्रह; योगरत्नावली, अगस्तिसंहिता; 3B, तन्त्ररत्नमाला; 4A, मन्त्रदर्पण; 7B, रुद्रयामल; 8B, कल्पलता; मन्त्रसंग्रह; 9B, कादिमत; कुलमूलावतार; 10A, सूर्यसिद्धान्त; 10B, मन्त्रदेवप्रकाशिका; 14A, मत्स्यपुराण; व्यवहारोच्चय; 14B, देवल, वराह; 15A, मन्त्रमुक्तावली; 19A, भैरवतन्त्र; 22B, मन्त्रतन्त्रप्रकाश; 23A, वशिष्ठसंहिता; जाबालि; 24A, वैष्णवतिलक, ब्रह्माण्डपुराण; 27B, सिंहार्चनचन्द्रिका;

28A, क्रमदीपिका ; 29A, प्रणवकल्प ; 34B, शारदा, शिवदीक्षाटीका ; 36B, हरिनाथ ; 37A, शौनकागम ; मन्त्रकोष ; प्रपञ्चसार ; 43A, ज्ञानमाला ; 48B, वायवीयसंहिता ; 55A, तत्त्वसार ; 57B, रत्नकोष ।

6234.

Viṣṇudeva.

9059. **मन्त्रदेवप्रकाशिका ।** *Mantradevaprakāśikā.*

Substance, country-made paper. 10×4 inches. Folia, 1–65+1–6+49–58+1–80. Lines, 10, 10, 12, 7 on a page. Extent in ślokas, 1,900+170+360+1,600. Character, Nāgara. Appearance, some portions old and some portions new. Complete in 32 chapters.

Fol. 1–4 in the first batch, the entire second and fourth batches are later insertions and hence are new in appearance. The work deals with *dīkṣā*, *homa* and other Tantric rites in general as also the worship and *mantras* of various deities. The first and last chapters are somewhat philosophical. It is asserted that, strictly speaking, all *mantras* relate to one deity alone who is the Supreme Brahman. A MS of the work has been described in L. VIII. 2815.

Beginning:—

ॐकारात्मात्क्षरावीद्भुवनमशिवचिद्दिव्यामूर्त्तिचिन्ता-
रत्नैरम्बकोद्यन्नृहरिगणमहागाणपत्यादिरूपिन् ।
अष्टार्णद्वादशार्णप्रियमन्त्रहरितनोः श्रीवराहास्यचक्रिन्
लक्ष्यात्मन् कामविष्णो विविधगुणमहाशक्तिभास्वन्नमस्ते ॥
अनन्तनारायण रामयोगिन् ब्रह्मप्रभो ज्ञानघनाद्यविष्णो ।
अनन्तयोगीश्वर भानुरूप रामाद्वयानन्दगुरो नमस्ते ॥
...........अथ प्रपञ्चसाराद्यमन्त्रशास्त्रानुसारतः ।
गुरूपदिष्टमन्त्राणां देवतादि प्रकाश्यते ॥

End:—

श्रीमत्प्रपञ्चसारादिशास्त्रसंग्रहविग्रहा ।
कृतिर्विजयते सैषा मन्त्रदेवप्रकाशिका ॥
परमाराध्यपौत्रस्य लक्ष्मीश्वकृष्णरिजन्मनः ।
कृतिः श्रीविद्यादेवस्य श्रीमत्कोटीश्वरेर्पिता ॥

6235.

2242. *Mantradevaprakāśikā.*

Substance, country-made paper. 10¾ × 4¼ inches. Folium 1. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 20. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete in 15 verses.

This contains only the second chapter of the work.

6236.

Vijayarāmācarya.

10160. मन्त्ररत्नाकरः । *Mantraratnākara.*

Substance, country-made paper. 6¾ × 5 inches. Folia, 78. Lines, 7-10 on a page. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS contains the 14th *taraṅga* only dealing with *mantras* and prayers, addressed to Rādhā. IO. IV. 2588 describes the 13th chapter of the work. Ulwar. Extr. 653 quotes from the beginning of the work. Stein (p. 233) refers to a MS of a commentary on the work by the author himself.

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः ।
अथ राधो(?) प्रवक्ष्यामि सर्व्वतन्त्रेषु गोपितां ।
साधको यां समाराध्य चतुर्वर्गफलं लभेत् ॥

यस्याः संप्राप्तिमात्रेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः ।
बृहस्पतिः कुबेरश्च जायते धनविद्ययो[ः] ॥
शत्रवो दासतां यान्ति दास[ः] स्या[द्]वनीपतिः ।
यस्मै कस्मै न दातव्या विद्याराज्ञी सुदुर्लभा ॥
विना श्रीराधिकामन्त्रं कृष्णमन्त्रं तु यो जपेत् ।
स दरिद्रो महामूढः कृष्णशापमवाप्नुयात् ॥
श्रीकृष्णोपासकस्तस्मादाद्यामन्त्रं समाश्रयेत् ।
मन्त्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि सर्व्वतन्त्रेषु गोपितम् ॥

End :—

नानया सदृशी विद्या शीघ्रसिद्धिविधायिनी ।
शरीरधनदारैश्च गुरुं संतोष्य साधयेत् ॥
गुरौ तुष्टे तु सिद्धि[ः] स्यान्नान्यथा कल्पकोटिभिः ।
तस्मात् सर्व्वप्रयत्नेन गुरुं सन्तोषयेत् सुधीः ॥

Colophon :—

इति श्रीमच्चतुर्भुजाचार्य्यचरणसरोजनिवसतमनश्चञ्चरीका-
स्वादितचिन्मकरन्दश्रीविजयरामाचार्य्यविरचिते मन्त्ररत्नाकरे(र)
चतुर्द्दशस्तरङ्गः ।

6237.

5806. *Mantraratnākara.*

Substance, country-made paper. 12 × 5 inches. Folia, 12. Lines, 11 on a page. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS contains the 16th (13th according to IO. IV. 2588) chapter of the work dealing with the details of the worship of Kārtavīrya.

6238.

Kamalākara Bhaṭṭa.

5529. **मन्त्रकमलाकरः ।** *Mantrakamalākara.*

Substance, country-made paper. 12¾ × 5 inches. Folia, 126. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 3,780. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The work deals with initiation, various sorcery rites and the worship of deities like Sūrya, Gaṇeśa, Rāma, Kārtavīryārjuna, etc. The section on the worship of Rāma is written by Rāmakṛṣṇa, father of Kamalākara. This section is introduced thus (Fol. 36B):—

अथास्मत्पितृकृतो रामपूजाविधिः ।

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः । श्रीरामः ।

श्रीरामपितरौ नत्वा कमलाकरशर्म्मणा ।

अनन्तस्य सुतस्यार्थे मन्त्रतत्त्वं विविच्यते ॥

शारदायाम् ।

अथ दीक्षां प्रवक्ष्यामि मन्त्राणां हितकाम्यया ।

विनानया न लभ्येत सर्व्वमन्त्रफलं यतः ॥

Colophons:—

21A, इति जगद्गुरुरामकृष्णभट्टात्मजकमलाकरभट्टकृते मन्त्रकमलाकरे दीक्षाविधिः परिभाषा च समाप्ता ; 35B, इति कमलाकरभट्टकृता महागणपतिपद्धतिः ; 36B, इति कमलाकरभट्टकृते मन्त्रकमलाकरे गणेशमन्त्राः ; 47B, इति श्रीमन्नारायणभट्टसुतश्रीमद्रामकृष्णभट्टविरचितो रामपूजाविधिः समाप्तः ; 50B, इति श्रीमन्नारायणभट्टसुतरामकृष्णभट्टकृतः संक्षेपतो रामपूजाविधिः ; 53B, इति श्रीमद्विद्वन्मुकुटहीराङ्कुरश्रीमद्रामेश्वरभट्टसूरिसूनुनारायणसुतश्रीरामकृष्णभट्टविरचितो रामपूजाविधौ रामयन्त्रोद्धारः ; 70B

इति श्रीमन्नारायणभट्टसूरिसूनु-महामहोपाध्याय-रामकृष्णभट्टात्मज-कमलाकरभट्टकृतः कार्त्तवीर्य्यदीपदानप्रयोगः सम्पूर्णः ; 79A, इति कार्त्तवीर्य्यार्ज्जुनपद्धतिः ; 82B, इति कुब्जिकातन्त्रोक्तं वन्ध्यात्वहरणम् ; 97B, इति शिवपञ्चाक्षरमन्त्रप्रयोगो भट्टकमलाकरकृतः समाप्तः ; 109A, इति कमलाकरभट्टकृतौ बन्दिमोक्षप्रयोगः ; 110B, सर्पविषोत्तारणम् ; 126B, इति श्रीआनन्दभैरवेश्वरसंवादे कार्त्तवीर्य्यार्ज्जुन-सहस्रनामस्तोत्रं सम्पूर्णम् ; इति श्रीमन्नारायणभट्टसूरिसूनुरामकृष्णभट्टात्मजमहामहोपाध्याय-श्रीकमलाकरभट्टकृते मन्त्रकमलाकरे मन्त्रौषधप्रकरणं समाप्तम् ।

6239.

Pūrṇaprakāśa.

6553. मन्त्रमुक्तावली । *Mantramuktāvalī.*

Substance, country-made paper. 11⅛ × 3½ inches. Folia, 1-174, of which Fol. 39-40, and 45B (which does not belong to the present work and contains an extract from the *Śāradātilaka*) are written in a later hand. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 5,000. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1480. Appearance, old, discoloured and repaired. Complete in 25 chapters.

The work deals with various Tantric topics like *dīkṣā*, *puraścaraṇa* and worship, as well as *mantras* of different deities. For two incomplete MSS of the work, described as anonymous, cf. CS. V. 62-3.

The MS has occasionally many marginal notes in a later hand.

Beginning:—

ॐ शिवादिभ्यो गुरुभ्यो नमः ।

जयति जगदधीशाधीश्वरी सा भवानी

गुणपदमधिरूढा भूतमुक्तावली या ।

हिमकररवियोगादेतया ब्रह्मरन्ध्रा-

म्बुजकुहरकलायाः प्रोल्लसन्ती दशार्णा ॥ १ ॥

विद्यापङ्कजबन्धुबोधितमहापद्मप्रबद्धासना
मुद्रामुद्रितलोचनाम्बुजयुगा सद्योगमुद्राधरा ।
देहोन्मीलितनीलनीरजविभाव्याधूतमम्भोरुह-
रोचा कापि मदीयदैवतमयी मूर्त्तिः समुज्जृम्भताम् ॥ २ ॥

... ...

संसारखर्वैरविदारणदारुणोपि
यत्संप्रदायतरणिः करुणां करोति ।
यस्मादृशेषु भुवि शङ्करपूज्यपादान्
वन्दामहे गुरुकुलस्य गुरूनमूर्ध्ना ॥ ५ ॥

यच्चिन्तानिकुरम्बकैरवसुहृद्बिम्बैतरन्मीलति
प्रौढानन्दसुधाम्बुधौ मयि परामुदेलतां तन्वति ।
लीनं तत् सनिदानमेतदखिलं सोढुं (?) जगज्जालकं
श्रीकाञ्चीनगरीमुनेरनुदिनं तत् पादपद्मं नुमः ॥ ६ ॥

यदमलयशःकासारेस्मिन् विभाति हरेः पदं
सरसबिसिनीपत्रच्छायं विधुः सरसीरुहम् ।
अपि च रुचिरं तारावर्गं तुषारपरम्परा:
सततमिह तं वाणीतीर्थं गुरुं समुपास्महे ॥ ७ ॥

श्रीमत्प्रपञ्चसाराम्बुधेरुपदेशशुक्तिगर्भेभ्यः ।
मनुमुक्ताफलमालां सन्मतिभूषार्थमुद्धराम्यैताम् ॥ ८ ॥

क्वापि क्वापि महागमनिकराकरजानि मन्त्ररत्नानि ।
सत्सम्प्रदायशुम्भैर्गोप्यकतामत्र यास्यन्ति ॥ ९ ॥

End :—

ग्रामे काचिदिहास्त्यलौकिककलासम्पन्नवर्येनुगा
मुद्रोन्मुद्रितशम्भुयामपरमा ह्यन्तामृतस्यन्दिनी ।
श्रीकाञ्चीनगरी मुनीन्द्रपरवादन्दानुसर्व्याविग्राद
या लब्धाच मयार्पिता भगवती जानातु वागीश्वरी ॥

\+ + + + स्य तं नित्यकमनीयं
त्रिभुवने मनोवागीमार्गातिगमगणितानन्दसुभगं ।
गभीरं निःपारं गुरुचरणसेवैकसुलभं
वपुर्व्वागीशाया जयति जनया + + + + + ॥

\+ + + + +
\+ + + पाशेन कदर्थितोस्मि ।
अहस्य वागीश्वरि मेऽपराधं
कारुण्यमूर्त्ते तमिमं क्षमस्व ॥

जन्मनाश[व्यथा]संकुलाद्भवादंबुधेर्जगति कौतुकादहं ॥

उद्धृतोस्मि यदपांगलीलया
तं नमामि निजदैवतं गुरुम् ।
विश्वेशचिन्ताभरमाहरन्तं
भागीरथीकार्य्यकरं नमामि ॥

निर्दोषदोषाकरपोषकं तं
श्रीभारतीतीर्थमुनेर्गुणौघं ।

रुच (?) कलनकलावान् नैव जातु स्वभावात्
परिपवनवदस्मिन् केपि यांति (?) भवन्तं ।
जगति रसनिधानं गोस्तनीं वर्ज्जयित्वा
लशुनमशुचि केचित् किं न खादंति मन्दाः ॥

यद्यवद्यमिह वन्दते नरा(ना) किं विचाररचनाकदर्थने ।
उल्लसन्त्यपि नदोषदर्शिनां रम्यवस्तुनि कलङ्ककोटयः ॥

अस्मन्मनीषापरितोषणाय
तवाङ्घ्रिगोविन्दमुदेऽस्मदीयः ।
यत्नस्तनुर्याति फलेन योगं
वागीश्वरीचिन्तनवारिपुष्टः ॥

सद्बुद्धिकामिनीकण्ठभूषणाय मनोरमां ।
मन्त्रमुक्तावलीमेनां कश्चन यतनोन्मुनिः ॥

Last Colophon:—

इति परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीमदनन्तप्रकाशपूज्यपादशिष्य-
पूर्णप्रकाशस्य कृतौ मन्त्रमुक्तावल्यां पञ्चविंशतिमः पटलः।

Post-colophon Statement:—

संवत् १४८० समये पौष सुदि १३ भौमे विहारनगरावस्थितषट्-
कर्म्मालंकर्म्मीण द्विवेदश्रीपांपाशर्म्मणः कृते श्रीपुरुषोत्तमदासेन
लिखिता मन्त्रमुक्तावली।

शुभमस्तु सर्व्वजगतः। यथादृष्टमिति परिहारः।

श्रीनारायणाय नमः। श्रीकृष्णाय नमः।

यदेशाच्युतगोविन्दमाधवानन्तकेशव।

कृष्णविष्णो हृषीकेश वासुदेव नमोस्तु ते॥

आह राजा न केवलं। गान्धर्व्वजगात (?) मैत्रेय किञ्चित्
स्वप्नान्तरेष्वपि॥

6240.

Kāśīnātha Bhaṭṭa.

6015. मन्त्रचन्द्रिका। *Mantracandrikā.*

Substance, machine-made modern paper. 11¼×4 inches. Folia, 80. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 2,000. Character, Nāgara. Appearance, new. Complete in 12 chapters.

The work deals with Tantric rites in general and gives the *mantras* for the worship of various deities. The author gives the names of his father and grandfather in the last colophon. He also refers to his maternal grandfather Anantabhaṭṭa, references to the *Tattvabodha* of whom are found in several passages in the present work (Fol. 71B, 76A). MSS of the work are also described in Peters. 6, p. 37 and L. IV. 1709. The MS described in L. IV. 1709 seems to contain another recension of the work which

begins from the middle of the MS described here and by Peterson, and has a different introductory verse.

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः। श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुभ्यो नमः।

विश्वेश्वरं नमस्कृत्य मातरं पितरं तथा।

काशीनाथः प्रतनुते सिद्धिदां मन्त्रचन्द्रिकाम्॥

तत्रादौ गुरुलक्षणम्।

श्रोत्रियो ब्रह्मनिष्ठः तत्त्वप्रतिपादनसमर्थः समस्तमन्त्रप्रयोगकुशलः, etc. etc.

Colophons of the different chapters:—

5A, इति मन्त्रचन्द्रिकायां दीक्षाविधानाख्यः प्रथमोल्लासः; 15A, ०सामान्यपूजाविधानाख्यो द्वितीयोल्लासः; 21B, ०गणेशमन्त्रविधानाख्यस्तृतीयोल्लासः; 27A, ०कृष्णमन्त्रविधानाख्यश्चतुर्थोल्लासः; 33A, ०राममन्त्रादिवैष्णवमन्त्रविधानाख्यः पञ्चमोल्लासः समाप्तः; 38B, ०लक्ष्मीमन्त्रादिवागीश्वरीमन्त्रविधानाख्यः षष्ठोल्लासः; 49A, ०महाविद्यामन्त्रविधानाख्यः सप्तमोल्लासः; 54A, ०त्वरितादिपार्वतीमन्त्रविधानाख्योऽष्टमोल्लासः; 59A, ०शैवमन्त्रविधानाख्यो नवमोल्लासः; 61B, ०सुब्रह्मण्यादिमन्त्रविधानाख्यो दशमोल्लासः; 66B, ०नवग्रहादिमन्त्रविधानाख्य एकादशोल्लासः; 79B, इति श्रीमद्दुडोपनामकशिवरामभट्टाङ्गजजयरामभट्टाभिध-शिवभक्तसूनुमन्त्रशास्त्रप्रवीणदक्षिणाचारमतप्रवर्तक-काशीनाथविरचिता मन्त्रचन्द्रिका समाप्ता। श्रीदक्षिणामूर्त्तिशिवार्पणमस्तु।

6241.

Somanātha.

10599. **अज्ञानध्वान्तदीपिका।** *Ajñānadhvāntadīpikā.*

Substance, country-made paper. 8¼ × 5 inches. Folia, 56. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 700. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete in ten chapters.

This contains the *mantras* for the worship of various deities. The father's name of the author is given as Maheśānanda.

A MS of the work containing nine chapters is noticed in Stein, p. 227. Another MS, complete in ten chapters, is described in Ulwar. 2038, Extr. 609.

Beginning:—

सीताकान्तं हृदि ध्यात्वा सोमनाथो महेश्वजः ।
कुर्व्वे बालावबोधार्थमज्ञानध्वान्तदीपिकां ॥
सिद्धिदा मान्त्रिकाणां च देवज्ञानां यशःप्रदा ।
सिद्धिदा बालवैद्यानां साकौतानां सुखप्रदा ॥

Colophons of the different chapters:—

14A, इति श्रीमहेशानन्दोपाध्यायश्रीसोमनाथभट्टविरचितायां प्रथमः प्रकाशः समाप्तः; 22B, ॰अज्ञानध्वान्तदीपिकायां गणपतिमन्त्रकथनं नाम द्वितीयः प्रकाशः; 28A, इति श्रीमहामहोपाध्यायमहेशनाथसुत ॰दुर्गामन्त्रकथनं नाम चतुर्थः प्रकाशः; 30B, ॰लक्ष्मीमन्त्रकथनं नाम पञ्चमः प्रकाशः; 37A, ॰वैष्णवमन्त्रकथनं नामाष्टमः प्रकाशः; 51B, ॰नवमः प्रकाशः; 56B, ॰शाबर-मन्त्रकथनं नाम दशमः प्रकाशः ।

6242.

Mahīdhara.

2667. मन्त्रमहोदधिः । *Mantramahodadhi.*

Substance, country-made paper. 10 × 4¼ inches. Folia, 187. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 3,800. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1817. Appearance, discoloured. Complete.

The work, complete in 25 chapters, has been published with the commentary called *naukā*, by R. Chatterji in his

Vividhatantrasamgraha, by J. Vidyasagara (Calcutta, 1892) and by the Venkatesvara Steam Press (Bombay, 1910).

Post-colophon Statement:—

संवत् १८२७ मीति दुग्रर श्रावन सुदी चउथी वार विहपैके लीखाते। श्रहनदास कायथन।

6243.

2878. *Mantramahodadhi.*

Substance, country-made paper. 10×5 inches. Folia, 146. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 3,800. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1837. Appearance, fresh. Complete.

Post-colophon Statement:—

सं० १८३७ कार्त्तिक शुद्ध १ मन्दे लि० मिदं काश्यां।

6244.

5567. *Mantramahodadhi.*

Substance, country-made paper. 11×5 inches. Folia, 150. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 3,800. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1907. Appearance, fresh. Complete.

Post-colophon Statement:—

श्रीसंवत् १९०७ कार्त्तिक शुक्लतिथौ १५ पौर्णिमा बुधे विद्याधर-द्विवेदेन लिखितं काश्याम्।

6245.

6011. *Mantramahodadhi.*

Substance, country-made paper. 8¼×6¼ inches. Folia, 116. Lines, 14 on a page. Extent in ślokas, 3,800. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1830. Appearance, discoloured. Stitched on the left-hand side. Complete.

Post-colophon Statement :—

संवत् १८३० भाद्रसुदि त्रयोदश्यां रविवासरायां शुभमस्तु। यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लेखितं मया। ... ...

शुभमस्तु सर्व्वजगतां परहितनिरता भवन्तु भूतगणाः। शुभं भवतु कल्याणम्।

6246.

6381A. [*Mantramahodadhi.*]

Substance, country-made paper. 10 × 4½ inches. Folia, 2. Lines, 13 on a page. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Fragmentary.

This MS contains a portion of the third *taraṅga* of the work.

6247.

8659. *Mantramahodadhi.*

Substance, country-made paper. 10½ × 4½ inches. Folia, 31. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 620. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS contains the first two chapters and 71 verses of the third.

6248.

9055. *Mantramahodadhi.*

Substance, country-made paper. 11 × 4½ inches. Folia, 32–148. Lines, 8 on a page. Character, modern Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS contains chapters 4–17 and a portion of chapter 18.

6249.

11012. *Mantramahodadhi.*

Substance, country-made paper. 12 × 5 inches. Folia, 108. Lines, 9 on a page. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS runs from the beginning of the 7th chapter to the end of the 25th.

Post-colophon Statement:—

संवत् १८०...

6250.

8666A. *Mantramahodadhi.*

Substance, country-made paper. (1) 12 × 7 inches, (2) 12 × 7¼ inches, (3) 13 × 6½ inches. Folia, (1) 1–5, (2) 1–52, (3) 39–87. Lines, (1) 15 on a page, (2) 16 on a page in Fol. 1–4, the remaining portion is written in a tripāṭha form, (3) 15 on a page. Extent in ślokas, (1) 140, (3) 2,215. Character, Nāgara. Appearance, (1) old, (2) fresh, except for a portion (Fol. 1–4) which is old, (3) old. Complete.

The MS contains respectively in its three sets of folia :—

(1) Commentary called *naukā* on chapter I and 119 verses of chapter II.

(2) Text alone of verses 1–115 of chapter I (in Fol. 1–4) and text accompanied by the commentary *naukā* on the portion I. 116–XII. 16.

(3) Text of the portion beginning from XII. 17 and running to the end of chapter XXV.

The following additional items are also found in the present MS:—

(1) One leaf containing directions on the worship to be performed at the beginning of a regular course of recitation of the *Mahābhārata*.

(2) Three sheets containing diagrams of लघुसर्वतोभद्रमण्डल, सर्वतोभद्रमण्डल, महागणपतियन्त्र, त्वरितायन्त्र, विन्ध्यवासिनीयन्त्र, गोपालयन्त्र, रामयन्त्र and त्रिपुरायन्त्र and two un-named यन्त्रs.

(3) मातृकानिघण्टु, नृसिंहकवच and महाकपिलपञ्चरात्रे दिक्साधन descriptions of which will be found elsewhere.

6251.

3296. मन्त्रमहोदधिनौका । *Mantramahodadhinaukā.*

Substance, country-made paper. 9¾ × 4¾ inches. Folia, 43 by counting. Lines, 11 on a page. Character, Nāgara. Appearance, discoloured (except two leaves which are restored and fresh). Incomplete.

The present MS runs from the 14th chapter to the end of the 25th.

6252.

2539. *Mantramahodadhinaukā.*

Substance, country-made paper. 8¼ × 3¼ inches. Folia, 136. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 2,430. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1765 Appearance, old and discoloured. Complete.

Post-colophon Statement:—

संवत् १७६५ ।

6253.

2879. *Mantramahodadhinaukā.*

Substance, country-made paper. 12 × 5 inches. Folia, 10–49. Lines, 13–17 on a page. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete at the beginning.

6254.

8660. *Commentary on Mantramahodadhi by Kāśīnātha.*

Substance, country-made paper. 10¼ × 4¼ inches. Folia, 24. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 550. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete (being a part of the next MS).

The commentary, though stated to be the work of Kāśīnātha, is occasionally found to agree with the *naukā* described above. A MS of it, with a slight difference in the second introductory verse, has been described in L. IV. 1714.

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः । श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुभ्यो नमः ।
करैर्दधानः परशुं कुरङ्गं
वराख्यमुद्रामुपदेशमुद्राम् ।
वटस्थमूले विबुधोपसेव्यः
सदा शिवायास्तु सदाशिवो नः ॥
नत्वा श्रीदक्षिणामूर्त्तिचरणाम्भोरुहद्वयम् ।
काशीनाथः प्रकुरुते टीकां मन्त्रमहोदधेः ॥

6255.

9056A. *Commentary on Mantramahodadhi.*

Substance, country-made paper. 11 × 4½ inches. Folia, 25–217. Lines, 9 on a page. Extent in ślokas, 4,240. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete (being a part of the previous MS).

The present MS contains the commentary of Kāśīnātha on the whole of the work minus the first chapter and the first 35 verses of chapter 2, found in the previous MS.

6256.

9056B. *Commentary on the Mantramahodadhi.*

Substance, country-made paper. 12¼ × 5 inches. Folio, 1–48. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 2,000. Character, Nāgara. Appearance, old. Incomplete.

The present MS contains the commentary of Kāśīnātha on chapters 1–16 and a portion of chapter 17. The introductory verses do not agree with those in the MS described above (6254).

Beginning:—

वीरासनैकनिलयाय हिरण्मयाय
न्यग्रोधमूलगृहिणे निटिलेक्षणाय ।
गङ्गाधराय गजचर्मविभूषणाय
प्राचीनपुण्यपुरुषाय नमः शिवाय ॥
नमामि कामेश्वरपादपङ्कजं
करोमि कामेश्वरपूजनं सदा ।
वदामि कामेश्वरनाम निर्मलं
स्मरामि कामेश्वरतत्त्वमव्ययम् ॥
अनन्ताख्यं गुरुं नौमि कवित्वप्रतिभाकरम् ।
शास्त्रवल्लीजलधरं स्फुरत्कीर्त्तिकरं परम् ॥
नत्वा श्रीशङ्कराचार्यचरणाम्भोजद्वयम् ।
काशीनाथः करोत्येतां टीकां मन्त्रमहोदधेः ॥

6257.

Mahīdāsa.

1116. मातृकानिघण्टुः । *Mātṛkānighaṇṭu.*

Substance, country-made paper. 10 × 4½ inches. Folia, 4. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 59. Character, Nāgara. Appearance, old. Complete in 59 verses.

MSS of the work, described in *Ulwar* 2291, Extr. 659 and CS. V. 65, do not contain the last verse giving the name of the author. IO. II. 1047, however, contains this verse. The edition of the work as published in the *Tantrik*

Texts (Vol. I, Calcutta, 1913, pp. 35–40) gives, in the last colophon, Mahīdhara as the name of the author, though the last verse gives the name as Mahīdāsa.

6258.

6079. *Mātṛkānighaṇṭu.*

Substance, country-made paper. 8 × 6 inches. Folia, 3, of which the first is missing. Lines, 11, 13 on a page. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Incomplete.

Same as above. The MS begins from the 20th verse.

6259.

7907. *Mātṛkānighaṇṭu.*

Substance, country-made paper. 10 × 4½ inches. Folia, 2. Lines, 13 on a page. Extent in ślokas, 58. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1889. Appearance, fresh. Complete in 58 verses.

A colophon after verse 53 attributes the work to Mahīdhara:—

इति श्रीमहीधरविरचितं मातृकानिघंटं संपूर्णम् ।

The verse attributing the work to Mahīdāsa is not found here.

After verse 58, two verses about yantras are found, apparently not belonging to this work. After this the date of copying is given:—

सम्वत् १८८९ शकाब्दा १७५४ आषाढ कृष्ण ३० गुरौ ॥ श्री-विश्वेश्वरो जयति ॥

6260.

8662. *Mātṛkānighaṇṭu.*

Substance, country-made paper. 12½ × 4½ inches. Folia, 3. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 57. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete in 57 verses.

The last two verses attributing the work to Mahīdāsa and referring the work to *Kādimata* are not found in this MS.

6261.

8666B. *Mātṛkānighaṇṭu.*

Substance, country-made yellow paper. 12 × 5 inches. Folium, 1. Lines, 19 in all. Extent in ślokas, 26. Character, Nāgara. Appearance, old. Incomplete.

This MS contains the first 26 verses of the work running up to the meanings of the letter *ch.*

6262.

Yadunandana Bhaṭṭācārya.

8144. वर्णाभिधानम् । *Varṇābhidhāna.*

Substance, country-made paper. 17½ × 3 inches. Folia, 7. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 190. Character, Bengali. Date, Śaka 1640. Appearance, fresh. Complete.

MSS of the work described in L. II. 560 and IO. II. 1046 give the name of the author as Śrīnandana Bhaṭṭācārya. The edition of it as published in *Tantrik Texts* (Vol. I, Calcutta, 1913, pp. 5–22) does not refer to any author. The introduction to this edition (p. vi) refers to a tradition according to which the work is a part of the

Rudrayāmala. The concluding portion of the present MS, which is not found in the printed edition of the work, occurs where the latter comes to an end.

End :—

नादः ॥ अर्धमात्रा कला ब्राह्मी नादोऽर्धेन्दुः सदाशिवः ।
अनुच्चार्य्या तुरीया च विश्वमातृकला परा ॥
नमः ॥ नमो हृत्पूजनं न्यासः सन्नतिर्विनतिर्नतिः ।
भक्तिस्तथा मन्त्ररूपं वन्दनञ्चाभिवादनम् ॥
स्वाहा ॥ स्वाहा परा देवभोज्यं ठद्वयं चन्द्रयुग्मकम् ।
अवो हविर्मखशामाता देवाद्यं वह्निसुन्दरी ॥
वषट् ॥ शिखा वषट् शिरो मध्यं शक्रमाता हरिप्रिया ।
ऊं क्रोधाख्यो तनुत्रञ्च शस्त्रास्त्ररिपुसंज्ञकः ॥
वौषट् ॥ नेत्रयुग्मं तथा वौषट् शक्रदैवतमेव च ॥
फट् ॥ शस्त्रास्त्रौ फट् छटिका स्यादङ्गान्तः सुरवाचकः ॥

Colophon :—

इति श्रीयदुनन्दनभट्टाचार्य्यविरचितं वर्णाभिधानं समाप्तं ।

Post-colophon Statement :—

शकाब्दा । १६४० ।

श्रीश्रीज्ञाने दयाधाने चरणाज्जनने तव ।
श्रीकाशीरामकर्त्तिना लिपिरेषा समर्पिता ॥

6263.

Vināyaka Śarman.

8415. **वर्णाभिधानम् ।** *Varṇābhidhāna.*

Substance, country-made paper. 10 × 4½ inches. Folia, 6. Lines, 9–11 on a page. Extent in ślokas, 100. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः ॥

वर्णाः पंचाशता स्वादिविभक्त्यर्थाभिविग्रहा(ः) ।
वाक्य + दाय मे भूयान्मात्रिका बिंदुमात्रिका ॥ १ ॥
वर्णान्त्रिनिर्घंटमालोक्य समुद्धृत्यागमान्तरात् ।
वर्णाभिधानं विदधे श्रीविनायकशर्म्मणा ॥ २ ॥
ॐकारश्च ध्रुवस्तारस्त्रिमात्रो वर्त्तुलस्त्रिकः ।
वेदादिः प्रणवः पञ्चदैवतश्च त्रिदैवतः ॥ ३ ॥
आदिबीजं बिन्दुशक्तिर्मांत्रागुणबीजकं ।
सावित्र्यमन्त्रोमपरं गुणा आदिरिति स्थितः ॥ ४ ॥ ॐ ॥
अ[ः] केशवः स्यात्श्रीकण्ठो विष्णुरादोऽस्वरश्च कः ।
पूर्णोदरः समाख्यातः कीर्त्तिरप्येष कीर्त्तितः ॥ ५ ॥

End:—

तन्त्रोक्तफलसिद्धिस्तु भवेन्मन्त्रस्य गोपनात् ।
लब्धागमाद्वृत्तिसंकेतः शब्देन कृतवानतः ॥
आगमे सर्व्वतन्त्राणां निदेशं गुमये + + ॥

Colophon:—

इति विनायकशर्मविरचितमागमविधा[नं] संपूर्णं ।

It gives the Tantric meanings of the letters of the alphabet, indicates the names of a number of bījamantras and ends with an explanation of the term *mantra*. The colophon calls the work *āgamavidhā* which seems to be a corruption of *āgamābhidhāna*.

6264.

Dakṣiṇāmūrti Muni.

2477. उद्धारकोषः । *Uddhārakoṣa.*

Substance, country-made paper. 5×3 inches. Folia, 68. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 500. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete in seven kalpas.

Another MS of the work, in which the chapters are styled Paṭalas, has been described under 5990 above. For descriptions of several other MSS of the work, cf. L. VII 2343, CS. V. 5. The work was lithographed in Benares (Saṃvat 1924). The work gives the *mantras* required for the worship of various deities.

6265.

11337. *Uddhārakoṣa.*

Substance, country-made paper. 8×5 inches. Folia, 19. Lines, 13–17 on a page. Extent in ślokas, 500. Character, Nāgara. Appearance, good. Complete in seven chapters.

6266.

Anonymous.

11204. [तन्त्रनिबन्धः] । *A Tantra digest of unknown name.*

Substance, country-made paper. 10¾×4½ inches. Folia, 23. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 350. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

This is a compilation of Tantric texts on topics like the greatness of the preceptor, initiation, beads, seats, etc. Portions of it up to Fol. 13B closely agree with similar portions of the *Tantrasāra* of Kṛṣṇānanda, so much so that the latter would appear to have been incorporated here with occasional omissions here and there.

Topics dealt with in the work:—

1, [गुरुमाहात्म्यादि]; 4B, कुलाकुलचक्र; 5A, राशिचक्र; 6A, नक्षत्रचक्र; 8A, अकथहचक्र; 8B, अकडमचक्र; 9A, ऋणिधनिचक्र; 11A, दीक्षाकाल; 14A, मालानिर्णय; 16B, आसनभेद; 17B, देवतागायत्री; 19B, मन्त्रसंस्कार; 21A, यन्त्रसंस्कार; 22B, मालासंस्कार ।

6267.

11354. *A Tantra digest of unknown name.*

Substance, country-made paper. 11 × 5 inches. Folia, 1–72. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 2,300. Character, Newari. Appearance, old. Incomplete.

This contains the *mantras*, *dhyānas*, *stavas* and *kavacas* of various deities. Sections contained in Fol. 62B–66B agree closely with those in the *Tantrasāra* of Kṛṣṇānanda.

Headings and colophons:—

1, अथ पञ्चवक्त्रध्यानम्, इति जयद्रथयामले प्रत्यङ्गिराध्यानम्; 2A, इति जयद्रथयामले शिवाध्यानम्; 2B, ०सिद्धिलक्ष्मीध्यानम्; कालसङ्कर्षिणीतन्त्रे नवाक्षरीध्यानम्; 3B, इति हाहारावतन्त्रे गुह्यकालीध्यानम्; 4A, इति सीतशिरश्छेदे महातन्त्रे प्रत्यङ्गिरानिर्वाणध्यानम्; 5A, इति श्रीजयद्रथयामले शिरश्छेदे भैरवस्रोतसि [शि]रश्छेदे चतुर्विंशतिसाहस्रविद्यापीठे तृतीयषट्के प्रत्यङ्गिरासहस्राक्षरीध्यानपटलः, इति श्रीचिदम्बडामले तृतीयषट्के समदशमे पटले सिद्धिलक्ष्मीमन्त्रोद्धारः; 5B, इति चिदम्बडामले महातन्त्रे विपरीतप्रत्यङ्गिराध्यानमन्त्रपटलः, 8B, इति महिषमर्दिनीतन्त्रे संग्रामविजयमन्त्रम्; इति शिवागमगतराज्यप्र[द]मन्त्र[ः]; 9A, इति हाहारावतन्त्रे चत्वारिंशः पटलः; 10A, इति श्रीविश्वयामले गुह्यकालीप्रकरणे षोडशाक्षरी एकैकाक्षरमहिमा द्वादशपटलः; इति श्रीमहाकालसंहितोक्तश्रीसिद्धिलक्ष्मीपञ्चस्तवस्तोत्रपटलः; 10B, योगिनीतन्त्रे योगिनीगणसंख्या, इति कुब्जिकातन्त्रे कुब्जास्तोत्रम्; 11A, इति महारावतन्त्रे प्रत्यङ्गिरानवाक्षरीस्तोत्रम्; 11B, श्रीसिद्धियामले श्रीसिद्धिलक्ष्म्याः प्रत्यङ्गिरामन्त्रस्तवम्; 14B, ०पद्धतिपटलः; 15A, इति श्रीचिदम्बडामरे महातन्त्रे प्रत्यङ्गिरासहस्राक्षरीपटलः; 15B, इति जयद्रथे सिद्धिलक्ष्मीमालामन्त्रः; 16B, इति श्रीकालानलतन्त्रे सिद्धिलक्ष्मीसहस्राक्षरी; 17A, इति श्रीचिदम्बडामरे महायागे सिद्धिलक्ष्मीसिद्धिचण्डीस्तवः; 17B, इति [श्री]चिदम्बडामरे करवीरयागे शान्तिस्तोत्रम्; 19A, इति [श्री]चिदम्बडामरे करवीरे श्रीसिद्धिनाथावतारितश्रीसिद्धि-

लक्ष्मीमहामायास्तवम्; 26A, इति श्रीउमायामले खड्गप्रकारे संग्रामविजयसमयविद्योद्धारपटलः; 30A, इति श्रीहंसमाहेश्वरीतन्त्रे भैरवभैरवीसंवादे त्रैलोक्यमोहनं नाम श्रीसिद्धिलक्ष्मीकवचम्; 36B, इति श्रीहाहारावतन्त्रे अथर्वणसंहितायां गुह्यकालीपूजापटलः; 37B, इति श्रीरुद्रयामले पञ्चमे कालीषट्के नियमगुह्यकालिकासहस्राक्षरी; 38B, इति श्रीकरवीरयागे षट्साहस्रिके कालिकाकवचम्; 39B, इति श्रीसिद्धियामले सिद्धिलक्ष्मीसिद्धिस्तवम्; 42B, इति श्रीचण्डिकारहस्ये चण्डीमहामाया; 43B, इति श्रीभीमातन्त्रोक्ता उग्रचण्डासहस्राक्षरी; 45A, इति श्रीकुब्जिकातन्त्रे दुर्गाकवचम्; 45B, इति श्रीविश्वसारे तन्त्रे दुर्गाशतनाम; 46B, इति श्रीविश्वसारतन्त्रे महिषमर्दिन्याः कवचम्; 47B, इति श्रीकुलचूडामणौ महिषमर्दिन्याः स्तोत्रम्; 54A, इति श्रीरुद्रयामले श्रीनन्दिकेश्वरसंवादे श्रीभवानीसहस्रनाम; 60B, इति श्रीमहाकारसंहितायां शारदीपूजाप्रयोगः; 61B, इति कात्यायनीतन्त्रे कात्यायनीमन्त्रः; 62B, इति महिषमर्दिनीतन्त्रे दुर्गामन्त्रम्; अथ गुह्यकालीमहाविद्या; 64A, इति चामुण्डातन्त्रे भद्रकालीमन्त्रः; [अथ दुर्गामन्त्रः]; 65A, अथ महिषमर्दिनीमन्त्राः; 66A, अथ जयदुर्गामन्त्रः; 66B, अथ शूलिनीमन्त्रः; 67A, इति उग्रचण्डाप्रकरणम्; अथ महालक्ष्मीसहस्रनाम।

6268.

5267. संक्षेपार्चा। *Saṃkṣepārcā.*

Substance, country-made yellow paper. 14¾ × 3¼ inches. Folia, 2. Lines, 7 on a page. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

The work deals with the daily obligatory worship of Śrīvidyā to be performed by one unable to go into details. It quotes from and refers to स्वतन्त्रतन्त्र, यामल (Fol. 1), नवरत्नेश्वर and विशुद्धसारस्वततन्त्र (Fol. 2).

Beginning:—

अथ संक्षेपतः सर्व्वासां देवतानां नित्यपूजाविधिर्लिख्यते।

... ...

श्रीविद्यायास्तु संक्षेपः। तदुक्तं स्वतन्त्रतन्त्रे।
पूजाविशेषान् देवेशि वक्ष्ये नित्यक्रमोदितान्।
अष्टक्राणाम्तु विस्तारे तथा चापत्सु शस्यते॥
अन्यथानर्थकारि स्यात् संक्षेपार्चनमीश्वरि।
हेतिभिर्मध्यमाद्यं स्याद् द्वितीयं नवयोनिषु॥
चतुर्दशारावध्यन्यच्चतुर्थं प्रोक्तरूपतः।
पञ्चमं सर्व्वदुःखार्त्तिनाशनं वाञ्छितप्रदम्॥

अयमर्थः।

अष्टक्राणां हेतिभिर्मध्यमाद्यं स्यात् हेतुचतुष्टयसहितकामेश्वरी-वज्रेश्वरीभगमालिनीश्रीमहात्रिपुरसुन्दरीदेवताचतुष्टयार्चनरूपमेत-दाद्यार्चनमित्यर्थः। द्वितीयमाह नवयोनिष्विति। वह्न्यादि-मध्यमान्तमिति। तृतीयार्चनमाह चतुर्दशारचक्रस्थितसर्व्व-संक्षोभिण्यादिमध्यमान्ता सपर्य्या तृतीया। चतुर्थं प्रोक्तरूपत इति तन्त्रप्रोक्तरूपेणेत्यर्थः षोड़शदलादिमध्यमान्तमिति यावत्। पञ्चमं भूपृष्ठादिमध्यमान्तमिति यावत्। इति पञ्चप्रकारार्चा प्रोक्ता सर्व्वार्थसिद्धये॥

तत्रादौ भूतशुद्धिप्राणायामपुरःसरं करशुद्ध्यासनचतुष्टयाङ्गवह्नि-न्यादिन्यासचतुष्टयं विधाय etc. etc.

6269.

3661. तन्त्रसंग्रहः। *Tantrasaṃgraha.*

Substance, palm leaf. 15¼ × 1⅞ inches. Folia, 16. Lines, 3 on a page. Character, Bengali. Appearance, old, soiled and worn out. Incomplete at the end.

It deals with the details of Tantric initiation, e.g., the characteristics of preceptor, the time for initiation, etc.

Beginning:—

नत्वा कालीपदद्वन्द्वं (वरन्दयुगलं) ब्रह्मादिसुरवाञ्छितम् ।
शिष्यस्य बोधनार्थाय क्रियते तन्त्रसंग्रहः ॥
+ + + मन्त्र लक्षणं गुरुशिष्ययोः
शान्तो दान्तः कुलीनश्च विनीतः शुद्धवेशवान् ।
शुद्धाचारः सुप्रतिष्ठः शुचिर्दक्षः सबुद्धिमान् ॥

Of the works and authors referred to in this work, mention may be made of the following:—

1, ज्ञानार्णव ; 4A, विद्याधराचार्य ; 5A, चामुण्डातन्त्र, सिद्धसारस्वत ; 6B, कल्पद्रुम ; 7A, नारदीय ; 12B, रुद्रयामल ; 13B, गौतमीय ; 15B, योगविश्वसार ।

6270.

5331. सारावली । *Sārāvalī.*

Substance, country-made yellow paper. 19 × 3¼ inches. Folia, 43. Lines, 6 on a page. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete at the end.

The work deals with (Fol. 1–36A), the *pramāṇas* or authoritative texts on different rites in connection with initiation and describes the mode (*prayoga*) of performance of the rituals of initiation and the daily duties to be observed by the initiated.

Beginning:—

श्रीमन्मदिष्टपदपङ्कजमिष्टलब्धे
नत्विष्टदायकमनिष्टविघातकञ्च ।
नानागमार्णमवगम्य गुरोर्निदेशात्
सारावलीं परहिताय तनोति कश्चित् ॥
मन्त्रा गुरोरधीना हि शैवाः शाक्ताश्च वैष्णवाः ।
यत्नोऽतो लक्षणं तस्य शिष्यस्यापि प्रसङ्गतः ॥

Of the various works and authors referred to in the work, mention may be made of the following:—

ज्ञानतन्त्र (1B, 12A), वैशम्पायनसंहिता (2A), तन्त्रसार (28A, 33B), रामार्चनचन्द्रिका (9B, 35A, 37A), वामकेश्वरतन्त्र (9B, 42B), रत्नावली (10A, 10B), विश्वसार (10A, 24B), योगिनीतन्त्र (10B), तारारहस्य (11A, 24A), विद्यायामल (11B), सारसंग्रह (12A), तन्त्ररत्न (11B, 19A), योगिनीहृदय (12A), पिङ्गलामत (12B), मालिनीविजय (14B), तन्त्रराज (16A), राघवभट्ट (16B), तन्त्ररत्नधृतमवाद्यतन्त्र (19B), सिद्धेश्वरतन्त्र (20B), सङ्केततन्त्रोदय (23B), सिद्धसारस्वत (24A), शारदा (26B), क्रमदीपिका (29A), चन्द्रिका (36A).

6271.

10357. सर्व्वागमसारः। *Sarvāgamasāra.*

Substance, country-made paper. 10×5 inches. Folia, 14, of which the fourth is missing. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 252. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1813. Appearance, discoloured. Complete.

This work deals with the details of initiation including the characteristics of the preceptor and the disciple, the ten *saṁskāras* of *mantras*, the purification of the rosary, *nyāsa*, *japa*, *homa* and *mudrā*.

Beginning:—

कुलीनः सर्व्वविद्यायामधिकारीति गीयते ।
दीक्ष[ा]प्रभुः स एवात्र सर्व्वमन्त्रस्य नापरः ॥
श्रेष्ठदेवगुरु[ः] प्राज्ञो वनितापुत्रनोत्सुकः ।
नित्ये नैमित्तिके काम्ये रतः कर्म्मण्यनिन्दिते (स्वनंदित्ये) ॥

End:—

अथ चक्रमुद्रा ।

वामहस्ताङ्गुष्ठगर्भे कनिष्ठां दक्षिणां नयेत् ।
कनिष्ठागर्भके वामे दक्षिणाङ्गुष्ठं विनिक्षिपेत् ॥
अन्योन्ययोगतो देवि(ै) चक्रमुद्रेयमीरिता ॥

Colophon:—

इति श्रीसर्व्वागमसार सम्पूर्णं ।

Post-colophon Statement:—

लीखतं श्रीसादश्याराम लषाइतं व्यासजी श्रीहरलालजी पीपलग्रामध्ये वासतव्यं संवत् १८८३ मीती श्रावण सुदे १५ वार भोमवार । श्रीरस्तु ॥

6272.

2895. भावचूड़ामणिः । *Bhāvacūḍāmaṇi.*

Substance, country-made yellow paper. $16\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 10. Lines, 5, 6, 7 on a page. Extent in ślokas, 200. Character, Bengali. Appearance, fresh.

The present MS contains the twelfth chapter of the work which is quoted in various digests but no MS of any part of which is reported in any Notice or Catalogue of Sanskrit MSS. This chapter describes the forms of worship known as *divya*, *vīra* and *paśu*. It is interspersed with quotations from बाणभट्ट (Fol. 9B), अन्तर्यजनकाण्ड (7A), भगवान् दुर्वासाः (8A) and भगवद्वाक्य (8A).

Beginning:—

अथ भावचूड़ामणिः ।

भावानां वशमापन्नो भवेद्योगी महाकविः ।
तस्माद्भावं प्रवक्ष्यामि तदुक्तं भैरवेण च ॥

भैरव उवाच ।

समयाचारसंकेतं भावसंकेतमेव च ।
सूचितं तु महादेवि कथयस्वानुकम्पया ॥

सर्व्वमन्त्रेषु विद्यासु भावसंकेतमेव हि ।
इति सञ्चिन्त्य मनसा विशेषात् सर्व्वसिद्धिदम् ॥
रहस्यं न हि मन्त्राणां यदि भावो न विद्यते ।
मन्त्रसिद्धिः स्वतो न स्याज्जपहोमार्चनादिषु ॥

देव्युवाच ।

भावस्तु त्रिविधो देव दिव्यवीरपशुक्रमात् ।
गुरवश्च त्रिधा चैव तथैव मन्त्रदेवताः ॥
आद्यभावो महादेव श्रेयः सर्व्वसमृद्धिदः ।
द्वितीयो मध्यमः प्रोक्तस्तृतीयः सर्व्वनिन्दितः ॥
बहुजपात्तथा होमात् कायक्लेशादिविस्तरैः ।
न भावेन विना देव मन्त्रविद्याफलप्रदा ॥

Colophon:—

इति भावचूडामणौ भावनिर्णयो नाम द्वादशः पटलः ।

6273.

2771B. *Bhāvacūḍāmaṇi.*

Substance, country-made paper. 15 × 3½ inches. Folia, 4B–10. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 180. Character, Bengali. Appearance, old. Incomplete.

The present MS contains the same chapter as found in the previous MS with the concluding portions missing. It comes up to the end of the last but one line of Fol. 10A of the previous MS, omitting the quotations found there. But the whole chapter looks like a quotation incorporated in some bigger work.

Beginning:—

अथ भावनिर्णयः ।

भावनावशसम्पन्नो भवेद्योगी महाकविः ।

इत्यादि सूचितं तद्विधिः कथ्यते ।

तदुक्तं भावचूड़ामणौ । भैरव उवाच ।

समयाचारसङ्केतं भावसङ्केतमेव च ।

6274.

4660. भावनिरूपणम् । *Bhāvanirūpaṇa.*

Substance, country-made paper. 12×5 inches. Folia, 8. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete.

It deals with the same topic as in the MS described above. It quotes from works like भावचूड़ामणि, निरुत्तरतन्त्र and कुब्जिकातन्त्र. On the obverse of Fol. 1 are found the introductory lines of a Tantric compilation—the तन्त्रचन्द्रिका of Rāmagati Sena—of which the present work may not unlikely be a part. These lines run:—

नत्वा गुरोश्चरणपङ्कजचारुरेणुं
संसारसागरसमुद्धरणैकसेतुम् ।
तन्त्रादिशास्त्रं परिलोक्य विशुद्धबुद्धिः
श्रीरामपूर्वगतिरत्र तनोति पुस्तीम् ॥
तन्त्रशास्त्राण्यभिमालोच्य मुमुक्षूणां विमुक्तये ।
श्रीरामगतिसेनेन क्रियते तन्त्रचन्द्रिका ॥

Beginning:—

नमः श्रीनाथगुरवे । अथ भावनिरूपणम् ।

कुब्जिकातन्त्रे ।

देवदेव महादेव परमेश पुरातन ।
भावस्य श्रोतुमिच्छामि देवताया विशेषतः ॥
केन भावेन देवेश देवतास्तु प्रसीदति ।
भावस्य श्रोतुमिच्छामि कथ्यतां प्राणवल्लभ ॥

श्रीशिव उवाच ।

भद्रं भद्रं प्रवक्ष्यामि सावधानेन सुन्दरि ।
यं यं ज्ञात्वा विरिञ्चिश्च सृष्टिकर्त्ता न संशयः ॥
पालनं कुरुते विष्णुः रुद्रश्च नाशकः पुनः ।
जगद्वश्यश्च कुरुते यज्ज्ञात्वा साधकोत्तमः ॥
... ...
... ...
भावश्च त्रिविधो देवि दिव्यवीरपशुक्रमात् ।

भावचूड़ामणौ भैरव उवाच ।

समयाचारसंकेतं भावसंकेतमेव च ।
सूचितन्तु महादेवि कथयस्वानुकम्पया ॥
रहस्यानां हि मन्त्राणां यदि भावो न विद्यते ।
सिद्धिर्न जायते देवि सत्यं सत्यं हि शैलजे ॥

End:—

यथेक्षुगुड़माधुर्य्यं न परैर्ज्ञायते विभो ।
तथा भावविभावस्य मनसा परिभाव्यते ॥
एक एव महाभावो नानात्वं जायते विभो ।
उपाधिभेदभावेन भावभेदो न दृश्यते ॥

Colophon:—

इति भावनिरूपणम् ।

6275.

9926. महाविद्यानुमानम्। *Mahāvidyānumāna.*

Substance, country-made paper. 12¾ × 5¼ inches. Folium, 1. Lines, 23 in all. Extent in ślokas, 30. Character, Nāgara. Appearance, tolerable. Complete.

It contains a polemic discussion about the logical interpretation of the term Mahāvidyā.

Beginning:—

ॐ श्रीगणाधिपतये नमः। ॐ श्रीविद्याप्रदातृभ्यो नमः। स्वप्रकाशत्वसाधकमहाविद्यानुमानं स्पष्टीक्रियते यथामति। महती विद्या महाविद्या तदुपयोग्यनुमानमपि तथा। विद्याया महत्त्वञ्च दाराल्पत्वरूपलाघवशालित्वे सति सिसाधयिषितार्थसाधकत्वम्। तत्प्रयोजकः साध्यपदगतः श्लेषः। तत्र दृष्टान्तगता साध्याक्षर-समत्वरूपा प्रसिद्धिर्द्वारभूता पक्षगता तु फलमिति विवेकः।

6276.

3173. ब्रह्मनिरूपणम्। *Brahmanirūpaṇa.*

Substance, country-made paper. 15 × 5 inches. Folia, 16. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 650. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete.

Beginning:—

येन रूपेण ब्रह्माण्डा जायन्ते शृणु तत् प्रिये।
आकाशाज्जायते वायुर्वायोरुत्पद्यते रविः॥
रवेरुत्पद्यते तोयं तोयादुत्पद्यते मही।
पञ्चभूतैश्च ब्रह्माण्डा भवेयुः पर्व्वतात्मजाः॥
ब्रह्माण्डस्थापनार्थाय कूर्म्मपृष्ठे ह्यनन्तकः।
तन्मध्ये(?) वालुकाकारा ब्रह्माण्ड[ा] बहवः स्थिताः॥

कारणे (का)वारिमध्ये तु कूर्मश्चरति नित्यशः ।
अहमेव त्रिशूलेन पालयामि पुनः पुनः ॥

श्रीचण्डिकोवाच ।

किमाकारन्तु ब्रह्माण्डं तस्मे ब्रूहि महेश्वर(ः) ।
सृष्टिप्रकारं तन्मध्ये किमा[का]रं हि तत्त्ववित् ॥

श्रीशङ्कर उवाच ।

जम्बीराकारं ब्रह्माण्डं नानाविग्रहरूपकम् ।
ब्रह्माण्डं विग्रहं प्रोक्तं स्थूलसूक्ष्मादिकं हि यत् ॥
मेरुस्तन्मध्यके देवि तथा सप्त कुलाचलाः ।
मूलादिमस्तकान्तं वै सुमेरुर्नाम पर्व्वतः ॥
स्थिता मेरोरधोभागे ब्रकुट्या ऊर्द्ध्वदेशतः ।
भूर्लोकादि महेशानि सप्त स्वर्गाः क्रमेण हि ॥
ब्रकुट्यां सप्त पातालास्तिष्ठन्ति परमेश्वरि ।
सत्यलोके निराकारा महाज्योतिःस्वरूपिणी ॥
मायया च्छादितात्मानं चनकाकाररूपिणी ।
हस्तपादादिरहिता चन्द्रसूर्य्याग्निरूपिणी ॥
मया वन्दं नमतेश्च द्विधा भिन्ना जगन्मुखी ।
शिवशक्तिविभागेन जायते सृष्टिकल्पना ॥

इति ब्रह्मनिरूपणम् ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि यथा सृष्टिः प्रजायते ।
सत्यलोके महाकाली महारुद्रेण संगता ॥
चनकाकृतिविस्तारा चन्द्रसूर्य्याग्निरूपिका(ः) ।
अनादिपुरुषसंयुक्ता तदंशा जीवसंज्ञकाः ॥
ज्वलदग्नेर्यथा देवि स्फुरन्ति विस्फुलिङ्गका[ः] ।
यस्यायुतं परं बिन्दुर्यथा भूमौ पतत्यपि ॥
तदेह सहसा देवि संज्ञायुक्तो भवत्यपि ।
शृणु देवि प्रवक्ष्यामि सृष्टब्रह्माण्डलक्षणम् ॥

मेरुपर्व्वतसन्मध्ये सर्व्वदेवाश्रयः शिवे ।
महाघोरा नदी तत्र मध्ये देशे व्यवस्थिता ॥
सुमेरोश्चोर्द्धदेशे तु सत्यलोकं वरानने ।
अधोभागे महेशानि प्रतिष्ठितं रसातलम् ॥
एवं क्रमे मेरुमध्ये भुवनानि चतुर्द्दश ।
पाताला सप्तकस्योर्द्धे ब्रह्मपद्मं महेश्वरि ॥
अधोवक्त्रं हि तत् पद्मं घोरा मध्ये चतुर्द्दलम् ।
पद्ममध्ये बीजकोषे क्षितिचक्रं मनोहरम् ॥
वलयाकाररूपेण समुद्राः सप्त संस्थिताः ।
जम्बुद्वीपं मध्यदेशे चतुष्कोणं मनोहरम् ॥
त्रिकोणं मदनागारं कन्दर्पश्चाधिदेवता ।
तन्मध्यं क्षितिबीजं गजेन्द्रवाहनं शिवे ॥
त्रिकोणे मदनागारे लिङ्गरूपो महेश्वर[ः] ।
मायाशक्तिर्महेशानि भुजगाकाररूपिणी ॥
तत्रैव वेष्टितं लिङ्गं सार्द्धत्रिवलयाकृति ।
लिङ्गच्छिद्रं स्ववक्त्रेण समाधिस्थ स्थिता सदा ॥
ऐन्द्रं बीजं वरारोहे लिङ्गस्य वामदेशके ।
सुसिद्धं ब्रह्मसदनं नादोपरि सुशोभनम् ॥
तत्रैव निवसेद्ब्रह्मा सृष्टिकर्त्ता प्रजापति[ः] ।
वामभागे च सावित्री वेदमाता सुरेश्वरी ॥
तस्याः प्रसादमात्रेण सृष्टिर्वितनुते सदा ।
तद्रूपं ब्रह्मसदनं लक्षयोजनविस्तृतम् ॥
तत् सर्व्वं परमेशानि ऋग्वेदाख्ये मयोदितम् ।
त्रिकोणे परमेशानि दिक्षस्थितमकोष्ठकाः ॥
तदेव परतराः प्रोक्ताः सर्व्वदेवाश्रयं हि तत् ।
त्रिकोणमध्ये तद्वाह्ये पश्चापूर्व्वं वरानने ॥
स्थावरं पर्व्वतं पक्ष कीटं पशुमनुत्तमम् ।
खर्गं लतादिकं तत्र नास्ति किं पृथिवीतले ॥

त्रिकोणवाह्ये गिरिजे पर्व्वतं वज्ररूपकम् ।
नीलाचलं मन्दरञ्च पर्व्वतं चन्द्रशेखरम् ॥
हिमालयं सुमेरुञ्च मलयं भस्मपर्व्वतम् ।
चतुष्कोणे वसेद्देवि एतत् सप्तकुलाचलम् ॥
एतेषां शिखराज्जातं पर्व्वतं वज्ररूपकम् ।
नानादेवालयं देवि तत्रैव दानवालयम् ॥
वृक्षगुल्मलतावल्लि नानारूपाणि तत्र वै ।
जायन्ते च म्रियन्ते च पूर्व्वोक्तेनैव वर्त्मना ॥
एतत्पद्मस्योर्द्धदेशे भौमाख्यपङ्कजं शुभम् ।
पत्रषट्कं तथाष्टत्रं चतुर्द्वारविभूषितम् ॥
पद्ममध्ये बीजकोषे सुवर्णोकं मनोहरम् ।
सिन्दूरसदृशं रक्तवर्णेन शोभितं सदा ॥
सिन्दूरारक्तवर्णेन निर्म्मितं चक्रपाणिना ।
तस्योर्द्धे निवसेद्विष्णुः श्रीवाणी वामदक्षिणे ॥
ब्रह्मणा सृज्यते लोकः पाल्यते चक्रपाणिना ।
वैकुण्ठं नाम तत् सर्व्वं (स्वर्गं) नानादेवालयं हि त[दु] ।
वैकुण्ठस्य दक्षभागे गोलकं सर्व्वमोहनम् ॥

Colophons:—

6B, इति श्रीचण्डिकाशङ्करसंवादे षट्चक्रनिर्व्वाणतन्त्रे सप्तलोककथनं नाम सम्पूर्णम्; 9A, इति कालीतन्त्रे गुप्तचतुर्दशपटलः; 16B, इति कालीतन्त्रे आचारविधिरष्टमः पटलः ।

Though indicated as *Brahmanirūpaṇa* or *Brahmanirṇaya* on the left margins of the leaves, the work contains extracts from different Tantras treating of cosmology, cakras, *nāḍīs* and the worship of Śakti.

6277.

3458. मन्त्रमुक्तावली । *Mantramuktāvalī.*

Substance, country-made paper. 15 × 3¼ inches. Folia, 58. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 1,260. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Incomplete.

The work begins on leaf 4B, the previous pages being taken up with the descriptions and illustrations of mystic diagrams called Ṛṇidhanicakra, Akathahacakra, Akaḍamacakra, Rāśicakra and the Nakṣatracakra.

This gives the *mantras*, *dhyānas*, *stavas* and *kavacas* of various deities. Though a compilation, interlocutions, presumably quoted from other works, between Śiva and Pārvatī occur occasionally. It does not agree with the works of the same name described in IO. IV. 2852 and CS. V. 62.

Of the works quoted, mention should be made of the following:—

8A—ज्ञानयामल, 10A—यामलसार, 13B—आनन्दलहरी, श्रीकल्पद्रुम, 45B—कावेरीतन्त्र ।

Beginning:—

ॐ नमो गोपालाय ।

अनाद्यायाखिलाद्याय मायिने गतमायिने ।
अरूपाय स्वरूपाय शिवाय गुरवे नमः ॥

श्रीपार्व्वत्युवाच ।

भगवन् सर्व्वधर्म्मज्ञ सर्व्वागमविशारद ।
मन्त्रमुक्तावलिं देव कथयस्व कृपामय ॥

ब्रह्माद्यैरपि यद् गोप्यं यद् गोप्यममरैरपि ।
कथयस्व समासेन सर्व्वतन्त्रक्रमेण च ॥

ईश्वर उवाच ।

शृणुष्वैकमना देवि पुरावृत्तक्रमेण च ।
सर्व्वतन्त्रं समालोच्य वक्ष्यामि हितकाम्यया ॥
शिवं भास्करं विष्णुञ्च गणेशादीन् क्रमेण च ।
सिद्धादिक्रमयोगेण वक्ष्यामि सारनिश्चयम् ॥
एकाक्षरे महामन्त्रे मालामन्त्रे तथैव च ।
स्वप्नलब्धे स्त्रिया दत्ते मित्रामित्रौ न शोधयेत् ॥

Colophons of the different chapters:—

7A, इति श्रीमन्त्रमुक्तावल्यां गणेशस्य प्रथमः पटलः ; 8B, ०श्रीसूर्य्यस्य मन्त्रध्यानन्यासकवचनिरूपणं द्वितीयः पटलः ; 10A, इति श्रीपार्व्वतीमहेश्वसंवादे शालवीपाख्याने मन्त्रमुक्तावल्यां तृतीयपटलः ; 12A, इति मन्त्रमुक्तावल्यां चतुर्थपटलः ; 13A, ० [मञ्जु]घोषस्य कवचराजकथने पञ्चमः पटलः ; 15A, ० श्रीविद्याश्रीबालाकथने षष्ठः पटलः ; 16B, ० सप्तमपटलः ; 17B, ०उत्तरयामले कामोदतन्त्रोक्तश्रीश्यागममहार्णवोक्त-श्यामसिद्धिसाधनं नामाष्टमः पटलः ; 19B, इति श्रीमन्त्रमुक्तावल्यां श्रीमन्महेश्वविरचितं रुद्रयामलोक्तभुवनेश्वरीकवचं नाम नवमपटलः ; 24A, ०रुद्रयामलोक्तं भुवनेश्वर्य्याः सहस्रनामस्तवं सम्पूर्णम् ; 25A, ० दशमपटलः ; 29A, इति मन्त्रमुक्तावल्यां मन्त्रपूजासङ्केतं नाम एकादशपटलः ; 33B, ० स्तवकवचविधानं नाम द्वादशपटलः ; 37A, ०योगेश्वरीमन्त्रपूजासंकेतं श्यामामन्त्रपूजासङ्केतं नाम त्रयोदशः पटलः ; 43A, इति श्रीमहाभैरवोपाख्याने मन्त्रमुक्तावल्यां छिन्नमस्ताकवचम् ; 45A ० चतुर्दशपटलः ; 47B, इति मन्त्रमुक्तावल्यां पञ्चदशपटलः ; 52B, ०षोडशपटलः समाप्तः ।

The 17th chapter which gives the 1,000 names of Chhinnamastā runs up to Fol. 57B but is not complete. After this Fol. there is another Fol., not numbered, containing three lines which belong to the 10th chapter, the colophon of which is also given there.

6278.

4706E. मन्त्रमाला । *Mantramālā.*

Substance, country-made paper. 13 × 4¾ inches. Folia, 25B–42A. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, Bengali. Appearance, old. Complete.

This contains a collection of *mantras* meant for particular deities and rites, generally in the order followed in the *Tantrasāra*. Descriptions of *Ṛṣi*, *nyāsa* and *dhyāna*, though promised, are not usually given. A number of *dhyānas*, however, are found on Fol. 42–43B of this MS. These belong to Bhuvaneśvarī, Annapūrṇā, Padmāvatī, Jayadurgā, Durgā and Lakṣmī.

Beginning:—

नमामि सद्गुरुं शान्तं प्रत्यक्षं कुलनायकम् ।
यस्य प्रसादमासाद्य तरन्ति भवसागरात् ॥
आदौ मन्त्राक्षरं पश्चादृषिप्रभृतिक्रमेण च ।
अष्टाविंशत् सङ्ख्याकं तथा पिङ्गलसम्मतम् ॥
ऋषिन्यासध्यानकानि पौरश्चारणिकं तथा ।
कथयिष्याम्यशेषेण परिभाव्य पुनः पुनः ॥

अथ भुवनेश्वरी । ह्रीं १।४।४।१२। लक्ष ॥ ऐं ह्रीं ऐं ३।४।८।१०। लक्ष ॥ केचित्तु २४ लक्ष ॥

Colophon:—

इति मन्त्रमाला समाप्ता ।

6279.

5733. मन्त्रपद्धतिः । *Mantrapaddhati.*

Substance, country-made paper. 14¾ × 6 inches. Folia (by counting), 24, marked 1 to 6, 18, 24, 27, 28, 29, 31, 36, 42, 49, 50, 57–62. There are two leaves without leaf-marks. Lines, 15, 16 on a page. Character, Nāgara. Appearance, old, worn out and discoloured. Fragmentary.

On a modern piece of paper, pasted on the obverse of the first Fol., the name of the work is given in a later hand as दशावतारादिमन्त्रपद्धति. The fragments preserved deal with *bhūtaśuddhi*, *nyāsa* of different types, *puraścaraṇa*, initiation and the worship of Vaiṣṇavite deities.

Beginning:—

+ + कमलपत्राक्षं वेणुवादनतत्परम् ।
देवकीनन्दनं + + कृष्णं गोपालरूपिणम् ॥
नमोऽस्तु + + + +
+ + + + +
अथ वक्ष्यामि मन्त्रस्य पद्धतिं नातिविस्तराम् ।
ऋजुं सिद्धिप्रदां पुंसां भुक्तिमुक्तिप्रदायिनीम् ॥

Colophons:—

3A, इति मन्त्रपद्धतौ भूतशुद्धिर्नाम प्रथमः कल्पः ; 29A, इति मन्त्रपद्धत्यां चाक्षादिपुरश्चरणकथनं नाम सप्तमः कल्पः ।

6280.

5918. **मन्त्रपारायणक्रमः ।** *Mantrapārāyaṇakrama.*

Substance, country-made paper. 9×4¼ inches. Folia, 16. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 272. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1819. Appearance, old and discoloured. Complete.

This deals with the rules and procedure for *mantra-pārāyaṇa* or the muttering of *mantras*.

Beginning:—

अथ मन्त्रपारायणक्रमः । स तु श्रीधर्माचार्यैः स्वकीये लघुस्तवे मायाकुण्डलिनीत्यादिश्लोके सूचितः ।

यथा।

माया कुण्डलिनी क्रिया मधुमती काली कलामालिनी
मातङ्गी विजया भगवती देवी शिवा शाम्भवी।
शक्तिः शङ्करवल्लभा त्रिनयना वाग्वादिनी भैरवी
ह्रींकारी त्रिपुरा परापरमयी माता कुमारीत्यसीति॥ १॥

माया ह्रीं, कुण्डलिनी ऐं, क्रिया क्लीं, मधुमती शुद्धा विन्दुयुता विसर्गयुता चेति चतुर्विधमातृकाः। काल्यादीनि दश नामानि शक्त्या द्वादशविद्या एभिः श्रीमूलविद्यायाः श्रीमदाराध्यचरणकृपा-प्राप्तो मन्त्रपारायणक्रमः प्रदर्श्यते।

तत्र कृतप्रातराह्निकक्रियो विविक्ते स्थाने स्वासनमास्तीर्य्य ह्रीं आधारशक्तिकमलासनाय नमः इति तत् संपूज्य तत्र प्राङ्मुख उपविश्य गुरुगणपति + + + प्रणम्य मूलविद्यया प्राणायामं कृत्वा संक्षेपतः कृत्वा संक्षेपतो भूतशुद्धिं कृत्वा गणपतिमातृकान्यासं मूलविद्याया ऋष्यादिकरषडङ्गन्यासं + + + देवताकरन्यासं च विधाय देवीं ध्यात्वा मानसैरुपचारैः श्रीपरदेवतात्मकपारायण-जपमारम्भे। तत्र तावत् मूलविद्या ह्रीं अ काली सौः। मूल ह्रीं आ काली सौः। मू॰ह्रीं इ काली सौः। मूल ह्रीं ई काली सौः। मू॰ह्रीं उ काली सौः।

Colophon:—

14B, इति मन्त्रपारायणक्रमः।

This colophon is followed by 28 verses which speak of *Antyayāga*:—

अथातो वक्ष्ये संक्षेपादन्त्ययागविधिक्रमम्।
साधकानां च सिद्धानां दीक्षितानां शिवागमे॥
दीक्षितास्त्रिविधाः प्रोक्ता उत्तमाधममध्यमाः।
तत्रोत्तमस्य नान्त्येष्टिः सर्व्वतीर्थात्मदर्शनात्॥

अथमस्यापि नान्येष्टिर्मौचिता पापयोजनात् ।
पारिशेष्यादथान्येष्टिः मध्यमस्येति नः स्थितिः ॥

This portion of the manuscript ends without any colophon, but with a date:—

संवत् १८२८ मौतो भादो सुदी ७ वार सनीचर ।

6281.

9309. गायत्रीमाला । *Gāyatrīmālā.*

Substance, country-made paper. 8¾ × 5 inches. Folia, 10. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 130. Character, Nāgara. Appearance, old. Complete.

This MS contains the gāyatrīs of Brahman, Viṣṇu, Rudra, Mahālakṣmī, Nṛsiṃha, Lakṣmaṇa, Kṛṣṇa, Gopāla, Paraśurāma, Tulasī, Hanumān, Garuḍa, Agni, Pṛthvī, Jala, Ākāśa, Sūrya, Candra, Guru, Paramahaṃsa, Pavana, Haṃsa, Gaurī, Devī, numbering 24 in all.

Colophon:—

इति श्रीचौविस गायत्री सम्पूर्णा । शुभमस्तु ।

6282.

10250. बलिदानमन्त्रः । *Balidānamantra.*

Substance, country-made paper. 7 × 4½ inches. Folia, 2. Lines, 7 on a page. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

This contains the *mantras* in connection with offerings to Vaṭuka, Kṣetrapāla, Yoginī and Gaṇapati.

6283.

9153. वीरभद्रतन्त्रोक्तप्रयोगः । *Vīrabhadratantroktaprayoga.*

Substance, country-made paper. 13 × 6 inches. Folia, 7. Lines, 13 on a page. Extent in ślokas, 175. Character, Nāgara. Appearance, old. Complete.

This MS contains a number of *mantras* the applications of which in magical rites are indicated in Hindi. The *mantras* appear to be taken from the *Vīrabhadratantra*, colophons of the first four chapters of which are found here (Fol. 3A, 4A, 5B, 6B).

Beginning:—

अथ शिवशिवासंवादे वीरभद्रतन्त्रोक्तप्रयोगः ।

6284.

7856. मन्त्रशुद्धिप्रकरणम् । *Mantraśuddhiprakaraṇa.*

Substance, country-made paper. $12\frac{1}{4} \times 4\frac{3}{4}$ inches. Folia, 10. Lines, 12 on a page. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

It describes how *mantras* favourable for particular individuals are to be determined.

Beginning:—

अथ मन्त्रशुद्धिप्रकरणम् ।

मन्त्राणां तत्तचक्राविरुद्धत्वमेवेह शुद्धिः ।

निबन्धे ।

साधकानां शीघ्रसिद्धौ मन्त्रशुद्धिमथो ब्रुवे ।

स्वताराराशिकोष्ठानामनुकूलान् भजेन्मनून् ॥

... ...

... ...

बौद्धमन्त्रा जैनमन्त्रा येषु सिद्धादिशोधनं ।
एतद्भिन्नेषु मन्त्रेषु शुद्धिरावश्यकी मता ॥

6285.

10333. आम्नायः । *Āmnāya.*

Substance, country-made paper. 6¼ × 4 inches. Folia, 41. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 260. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete.

This contains *mantras* for the worship of various deities.

Beginning:—

श्रीनाथादिगुरुत्रयं गणपतिं पीठत्रयं भैरवं
सिद्धौघं वटुकत्रयं पदयुगं दूतीक्रमं मण्डलम् ।
वीरान् द्व्यष्टचतुष्कषष्टिनवकं वीरावलीपञ्चकं
श्रीमन्मालिनिमन्त्रराजसहितं वन्दे गुरोर्मण्डलम् ॥
पूर्वं दक्षिणपश्चिमोत्तरमनुं चोर्द्ध्वं ततोनुत्तरं
स्रोतद्वन्द्वपरागुरूंश्च चरणान् रत्नादिमिश्रान्तकान् ।
पञ्चाम्बा नवनाथषोडशषडाधारं च षड्दर्शनं
वाग्याद्यष्टकसप्तविंशतिरहस्यान्तान् न्यसेत् पूजयेत् ॥

Colophons of the different chapters:—

4A, इति पूर्व्वाम्नायः; 6B, इति दक्षिणाम्नायः; 10A, इति पश्चिमाम्नायः; 11B, इत्युत्तराम्नायः; 13A, इत्यूर्द्ध्वाम्नायः; 13B, इति दिव्यौघः; इति सिद्धौघः; 14A, इति मानवौघः, इत्यूर्द्ध्वौघः; इति दिव्यौघः; इति सिद्धौघः; 14B, इति मानवौघः; इति परौघः; 15A, इति दिव्यौघः, इति सिद्धौघः; 15B, इति मानवौघः; इति कामराजौघः; इति दिव्यौघः; इति सिद्धौघ; 16A, इति मानवौघः; इति लोपामुद्रौघः; 17A, इति कामराजविद्याचरणवासना; 17B, इति लोपामुद्राविद्याचरणवासना; 18A, इति स्रोतश्चरणवासना; 19B, इति शाम्भवचरणविद्याः; 20A, इति शाम्भवचरणवासना; 21A, इति परापादुकाक्रमः; 21B, इति लोपामुद्रापादुकाक्रमः; 22A, इति दिव्यौघः; 22B, इति

सिद्धौघः ; 23A, इति मानवौघः ; इति पारम्पर्य्यम् ; 25A, इति महापादुका ; 28B, इति सप्तविंशतिरहस्यानि ; 29A, इति पञ्चाम्बाः ; 29B, इति नवनाथाः ; 32B, इति षडाधारविद्याः ; 33A, षडध्वविद्याः ; 33B, इति षड्दर्शनविद्याः ; 34A, इति वाग्देवताष्टकम् ; 34B, इति षड्योगिनीविद्याः ; 37A, इति नित्यामन्त्राः ; 39A, इति पञ्चपञ्चिकाः ; 40B, चक्रे[श्व]रीविद्याः ; 41A, इत्यखिलमन्त्राः । इति श्रीआम्नायः समाप्तः ।

Post-colophon Statement:—

इदं पुस्तकं कोतपल्युपनामकचिन्तामणिमणिशर्म्मणेन लिखितं । श्रीगुरुचरणारविन्दार्पणमस्तु ॥ संवत् १८८६ पौष शुद्ध १४ शुक्रवासरे समाप्तः शुभं ॥

6286.

6550. *Āmnāya.*

Substance, country-made paper. 11¾×3¾ inches. Folia, 17. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 300. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

In the last colophon the work is called *Amnāyaprakāśa*, the word *prakāśa* being added in a later hand. This agrees closely (though not fully) with the work of the same name described above.

Post-colophon Statement:—

श्रीललिताम्बार्पणमस्तु । श्रीदक्षिणाचारमतप्रवर्त्तककाशीनाथभट्टभट्टेन लिखितमिदं । श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुभ्यो नमः । श्रीअन्नपूर्णायै नमः । श्रीकालभैरवाय नमः ।

6287.

10356. माहेश्वरी विद्या । *Māheśvarīvidyā.*

Substance, country-made paper. 9×5¼ inches. Folia, 4, marked 4, 5, 7, 8. Lines, 14–16 on a page. Extent in ślokas, 110. Character, Nāgara. Date, Samvat 1814. Appearance, discoloured. Incomplete.

This contains a number of magical *mantras*. Along with this is found one leaf of the *Nṛsiṃhasahasranāma* (*Stotraratnamālā*, Madras, 1927, Vol. I, pp. 418ff).

Colophon:—

इति श्रीश्वागमोक्तमहामाहेश्वरी महाविद्या चक्रेश्वरी ।

Post-colophon Statement:—

श्रीसंवत् १८२४ ॥ शाके शोला १६७९ ॥ एदं पुस्तकं लिषायत श्वामजी श्रीपू हरलालजी । लिषत्तं जोसी दयाराम ॥ वासतव्य पीपलादमध्ये ॥

6288.

11338. [निर्वाणमन्त्राः] । *Nirvāṇamantra.*

Substance, country-made paper. $8\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 8. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 75. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

This gives the application of six *mantras* associated with the six *āmnāyas*.

Beginning:—

अस्य श्रीनिर्वाणमहासंवर्तानन्दनाथनिर्वाणमन्त्रस्य कालाग्निरुद्र ऋषिः वृहतीच्छन्दः श्रीनिर्वाणदक्षिणाकालिका देवता ह्सौं शक्ति र्ह्रौं कीलकं योगमोक्षसिद्ध्यर्थे विनियोगः ।

6289.

10189. मन्त्रसंग्रहः । *Mantrasaṃgraha.*

Substance, country-made paper. $12 \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 20, of which Fol. 3 is missing. Lines, 11 on a page. Extent in ślokas, 740. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1837. Appearance, discoloured and worn out. Complete.

It relates to the black rites of the Tantras and contains *mantras* in Hindi. After the fifth chapter there is a section on *dhārācakra.*

Beginning:—

महादेवं नमस्कृत्य गिरिजाङ्कविभूषितम् ।
सर्व्वकामप्रदातारं सावरोयं प्रलिख्यते ॥
... ...
भाषा संस्कृतयुक्तोयं मन्त्रौघो गोप्यश्च सर्व्वदा ।
तं सर्व्वं कथयिष्यामि प्रत्यक्षं भुवि कामदम् ॥
... ...
... ...

अथ बाबा आदममन्त्र । गुरुसत्य विस्मिदताहंकापसौमिमावन-कार॰ आदिमल-इष्टिकरतारवेदनहरम + हियकी आ जुग चारि वेद चतु पांच पखव छव मार साड समुद्र आठ वसु नव ग्रह दश एवनक्ष गारह रुद्र बारह राशि तेरह चमोल चोदहइ भुवन पंद्रह तिथि......।

Colophons of the different chapters:—

4B, इति श्रीशावरतन्त्रे मन्त्रसंग्रहे भानुमत्यादिदेवीचरिते प्रेताच्छान्नुप-[श्म]मनपर्य्यन्तः प्रथमः प्रका[शः] ।

8B, ॰भानुमतीसोनचिर-इयाकवुत्तरकलाप-उपदेशाच्छरीर[बाध्यु]पशमन द्वितीयः प्रकाशः ।

11B, ॰भानुमतीसोशाचरी-आकवुन्तरकालोपदेशावंधमोचपटोद्वाटनपसुर-रक्षागर्भमोचनबालकरक्षादिप्रयोगस्तृतीयः प्रकाशः ।

15B, ॰भानुमतिसोनाचर उआकवुन्तरकलापदेशस्थावरजंगमोपविशोप-शमनादिप्रयोग एव चतुर्थप्रकाशः ।

19A, ॰उर्व्वांमदविचित्रकलोपदेशान्मोहनमारणोचाटनोदेषादि पंच प्रकाशः।

Post-colophon Statement:—

शुभ सम्वत् १८३० समैनाम श्रावण सुदि द्वादशी वार शुक्रवार पूर्व्वाह्नवेलायां उल्लेखितं ।

6290.

10031. *Mantrasaṃgraha.*

Substance, country-made paper. 6¾ × 5 inches. Folia, 54. Lines, 8-9 on a page. Extent in ślokas, 700. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

In the present as well as the following MS, the fourth and fifth chapters are referred to, presumably through inadvertence, as the third and fourth. The section on *dhārācakra* is attributed in these MSS to Gorakṣanātha.

This and the following two MSS have a different beginning which runs :—

अथ भूतावेशलक्षणम् । आदित्यहृदयात् ।

ब्रह्मा उवाच—

राक्षसेनाभिभूतस्य विकारं शृणु पाण्डव ।
गायते नृत्यते नग्न आस्फोटयति धावति ॥

6291.

10544. *Mantrasaṃgraha.*

Substance, country-made paper. 11 × 5 inches. Folia, 27. Lines, 9-11 on a page. Extent in ślokas, 650. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete.

The concluding portion of the second chapter along with its colophon is absent in the present MS.

6292.

10436. *Mantrasaṃgraha.*

Substance, country-made paper. 10¾ × 4½ inches. Folia, 8. Lines, 8, 9 on a page. Extent in ślokas, 144. Character, Nāgara. Appearance, fresh, though worn out. Incomplete.

The present MS contains only the first chapter of the work.

6293.

1172B. वर्णकोषः । *Varṇakoṣa.*

Substance, country-made paper. 10 × 4 inches. Folia, 10B–16. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 85. Character, Nāgara. Appearance, old. Incomplete.

The work is called *Varṇakoṣa* in the first stanza and referred to by the same name in one of the introductory lines while the other, apparently through inadvertence, calls it *Bījakoṣa*. The work gives a list of words used in the Tantras to indicate the different letters of the alphabet. The present MS runs up to the letter ল.

Beginning:—

अथ वर्णकोष उच्यते । श्रीगणेशाय नमः । अथ वीजकोषः ।
नत्वा भगवतीं दुर्गां श्रीविनायकसंहितां ।
तन्त्रोद्धारसुबोधाय वर्णकोषः प्रतन्यते ॥
अकारः केशवो विष्णुः श्रीकण्ठः कीर्त्तिरेव च ।
पर्य्योदरौ महात्राह्मौ स्वरादिर्व्रीच्छगो मृगः ॥

6294.

180. मातृकाकोषः । *Mātṛkākoṣa.*

Substance, machine-made paper. 17 × 5 inches. Folia, 3. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 70. Character, Bengali. Date, 1727 Ś.E. Appearance, tolerable. Complete.

The present MS has been described in L. I. 425. The work is of the same nature as the one described above.

Beginning:—

उद्यत्प्रद्योतनप्रख्यमतर्क्यगुणवैभवम् ।
लम्बोदरमास्यमम्बाया ग्राङ्कस्थं नौमि भूतये ॥
श्रीमच्चतुर्भुजाचार्य्यचरणाम्बुजद्वयम् ।
नत्वा संक्षेपतो वक्ष्ये मातृकाकोषमद्भुतम् ॥
ॐकारः प्रणवस्तारस्तारको ज्योतिरादिमः ।

End:—

संक्षेपात् मातृकावर्णनामान्येतान्यनुक्रमात् ।
साधूपकृतये सम्यक् प्रोक्तानि विदुषां मुदे ॥
अयन्तु मातृकाकोषः सर्व्वकोषोत्तमोत्तमः ।
धारणादस्य मन्त्राणां भवेदुद्धरणे क्षमः ॥

Post-colophon Statement:—

शकाब्दाः १७२७

6295.

9652. बीजवर्णसङ्केतः । *Bījavarṇasaṃketa.*

Substance, country-made paper. 10¾×5¼ inches. Folia, 2. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 55 Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1913. Appearance, old. Complete.

This work describes a number of *bījas* and contains a list of words used in the Tantras for the letters of the alphabet.

Beginning:—

ॐ श्रीगणेशाय नमः ।

तत्रादौ बीजवर्णानां सङ्केतः स्फुटमुच्यते ।
यज्ञं प्रवर्त्तयेत्तच तन्त्राद्यादि न पूर्व्वभाक् ॥ १ ॥
वर्णाद्यरं रश्मिवर्णाः स्वरास्तु कथितास्त्र च ।
व्यञ्जनानि हलो वर्णाः कादयोऽष्टौ प्रकीर्त्तिताः ॥ २ ॥

कादीनि पञ्च पञ्चैव चतुष्कं यादि शादि च ।
क्षादिद्वयञ्च मालायां स्वरैराद्योनमादिकः । ३ ।

End:—

अकुलो नकुलीशश्च हंसशून्यश्च शाकिनी ।
अनन्तो नकुलीबीजं परमात्मा ललाटजः ।
क्षश्च संवर्त्तको क्षान्तो वर्णान्तोन्तश्च कीर्त्तितः ॥

Post-colophon Statement:—

सं० १९१३ मार्ग सुदि ।

After the colophon there are a few lines about *mālāsaṁskāra*.

6296.

1172A. बीजकोषः । *Bījakoṣa.*

Substance, country-made paper. 10×4 inches. Folia, 3–10. Lines, 7 on a page. Extent in ślokas, 60. Character, Nāgara. Appearance, old. Complete.

The earlier portion of the MS appears to have contained another work of which the colophon is found in the beginning of the present MS:—

[मा]तृकावर्णनिर्घण्टः समाप्तः । मन्त्रमहोदध्यनुसारी ।

The present work which describes various *bījas* begins with the four stanzas occurring at the beginning of *Prakārāntaramantrābhidhāna* (Tantrik Texts, Vol. I, pp. 5ff). These are followed by the verses quoted below:—

अव्यक्तश्च त्रिमात्रश्च मूलज्योतिः शिवोऽव्ययः ।

प्रकाशं । ॐ ।

शिवचन्द्रशिवैः शक्रः स्वरोपेतैः सबिन्दुभिः ।
महाप्रेतमिति ख्यातं मन्त्रसिद्धिप्रदायकम् ॥

प्रकाशं + ॥

हृतीयदीनं तत्प्रोक्तं प्रेतबीजं सुखावहम् ।
हयग्रीवस्य बीजं तत् भुक्तिप्रसादमङ्गलम् ॥ हँसौ ॥

End:—

संवर्तो दक्षनेत्राढ्यो बिन्दुनादविभूषितः ।
गारुडं बीजमाख्यातं शिवं सर्वविषापहम् ॥ क्षौं ॥
हंसप्राणस्वरूपा प्राणवायुः स एव हि ॥ हंसः ॥

Colophon:—

इति बीजकोषः समाप्तः ।

6297.

9158. *Bījakoṣa.*

Substance, country-made paper. $11\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches. Folia, 3. Lines, 14. Extent in ślokas, 80. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1815. Appearance, tolerable. Complete.

This work gives the names and forms of the various *bījas* used in the Tantras.

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः । अथ बीजकोषः ।

ॐ प्रणव तार ध्रुव तोमा त्र्यम्बक त्रासतारकवेदादि इति प्रणवनाम । श्रीं । लक्ष्मी पद्मा हरिणाक्षी सरोरुहकमला रुक्मणी इमे हरिप्रिया इति लक्ष्मीबीजनाम । ह्रीं पराभूति लज्जा माया सकला क्षमा सखा त्रामा देवी प्रणव इति लज्जाबीजनाम । क्लीं कामराज पञ्चेषु मदन मन्मथ मार प्रद्युम्न कन्दर्प इति कामराजबीजनाम । ऐं वाग्भवं ऊर्ध्वबीजं परमं वश्विकेश्वरं चन्द्रचर्मवसना चार्वङ्गी इति वाग्भवबीजनाम ।

End:—

छां छवि कान्ति शोभा सुषमा इति छविबीजनाम। वीं अभ्रं जीमूत अम्बुभृत् अवलं घन इति अभ्रबीजनाम।

वर्णानां देवदेवेशि कोशं प्रोक्तं मया शिवे।
नामामन्त्रमयुक्तं देवि सर्व्वागमविनिश्चितम्॥ १॥

Colophon:—

इति बीजकोश सम्पूर्णं॥

Post-colophon Statement:—

श्रीसं॰ १८२५ ज्येष्ठे कृष्णपक्षे त्रयोदश।

6298.

9101. *Bījakoṣa.*

Substance, country-made paper. 10 × 6 inches. Folia, 11. Lines, 5 on a page. Extent in ślokas, 55. Appearance, fresh. Character, Nāgara. Complete.

Unlike other works of the same name, the present work contains only a collection of names.

Beginning:—

प्रणव। १। वाग्भव। २। माया। ३। लक्ष्मी। ४। काम। ५। पाश। ६। कला। ७। गरुड़। ८। अङ्कुश। ९। काली। १०। सिद्धा। धर्म। जया। हयग्रीव। गौरी। माध्य। वधू। महाक्रोध।

B. Works dealing with particular deities.

I. Śakti.

(1) Kālī.

Pūrṇānanda.

6299.

811. श्यामारहस्यम् । *Śyāmārahasya.*

Substance, country-made paper. 14¼ × 3 inches. Folia, 118. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 2,700. Character, Bengali. Appearance, old and repaired. Incomplete.

The present MS runs up to the end of the 18th chapter. MSS of the work, complete in 22 chapters, have been described in IO. IV. 2597, L. II. 591. The work has been published in the *Vividhatantrasaṃgraha* and by Prabodh Chandra Pal and Brothers (Calcutta, Saṃvat 1948).

6300.

3880. *Śyāmārahasya.*

Substance, country-made paper. 15 × 4 inches. Folia, 159. Lines, 7, 8 on a page. Extent in ślokas, 3,560. Character, Bengali. Appearance, old and discoloured. Complete in 22 chapters.

6301.

4510. *Śyāmārahasya.*

Substance, country-made paper. 19 × 3 inches. Folia, 97. Lines, 6 on a page. Extent in ślokas, 2,700. Character, Bengali. Date, Śaka 1713. Appearance, fresh. Incomplete with 18 chapters.

Post-colophon Statement :—

श्रीअनन्तराम शर्म्मणः स्वाक्षरं पुस्तकञ्च ।

शकाब्दा १७१२ ।

6302.

9345. *Śyāmārahasya.*

Substance, country-made paper. 9½ × 4 inches. Folia, 35. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 420. Character, Nāgara. Appearance, tolerable. Incomplete.

This MS contains the first two chapters and a portion of the third.

Kāśīnātha Tarkālaṅkāra.

6303.

3177. श्यामासपर्य्याविधिः । *Śyāmāsaparyāvidhi.*

Substance, machine-made paper. 12½ × 4½ inches. Folia, 47. Lines, 12 on a page. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

The work deals with the details of the worship of Kālī. A manuscript of the work, complete in seven chapters, is described in HPR. II. 224 where the date of composition is given as Śaka 1699. Another MS, complete in five chapters, but presumably containing the same material, is described in Mad. T. (VI. 5122). One more MS, complete in five chapters and written in the Nāgarī script, is in the old collection of the Society (I.E. 28). The present MS contains only a portion of the work. We have in the present MS only one colophon (of chapter I) on Fol. 23B. Another work of Kāśīnātha belonging to the old collection of the Society is the *Saparyāsāra*.

It is not known whether the *Tithitattvaṭīkā* (HPR. I. 150), *Prāyaścittakadambasāra* (HPR. I. 237) and *Prāyaścittatattvaṭīkā* (HPR. I. 238) are also by the same author. *Cat. Cat.* (I. 105) confuses him with Kāśīnātha, son of Jayarāma.

A list of Tantra works on which the present treatise is based is given as follows (Fol. 1):—

कालीतन्त्रं कौलतन्त्रं कामाख्यां कुब्जिकां तथा ।
कालिकोपनिषत्सारं कालीकल्पं कुलार्णवम् ॥
कुमारीतन्त्रकञ्चैव तस्याश्च कल्पमुत्तमम् ।
तारातन्त्रं योनितन्त्रं शक्तिसङ्गमतन्त्रकम् ॥
ज्ञानतन्त्रं तन्त्रराजं गुप्तसाधनतन्त्रकम् ।
पुरश्चर्यारसोल्लासं महाकालस्य संहिताम् ॥
रुद्रयामलतन्त्रञ्च तारासूक्तं तथोत्तरम् ।
तन्त्रं निरुत्तरञ्चैव मातृकाभेदमेव च ॥
वाणाविलासं विमर्शां वाख्याञ्चैव विलासकम् ।
वीरतन्त्रं विश्वसारं योगिनीं गुरुतन्त्रकम् ॥
संगोपनञ्च समयां स्वतन्त्रञ्च सरस्वतीम् ।
राधातन्त्रोत्तरातन्त्रमन्नदाकल्पमुत्तमम् ॥
उड्डीशोत्तरखण्डञ्च तथाचारस्य सारकम् ।
चिन्तामणिं भूतसिद्धिं तथाथर्वणः श्रुतिम् ॥
तोडलं नीलतन्त्रञ्च फेत्कारीं भैरवं तथा ।
एतानि मूलतन्त्राणि बहूनपि च संग्रहान् ॥
कालीतत्त्वं तत्त्वबोधं तत्त्वानन्दतरङ्गिणीं ।
ताराप्रदीपकं चैव त्रिपुरासारसंग्रहम् ॥
तारारहस्यवृत्तिञ्च ताराकल्पलतां तथा ।
तन्त्रसारं तन्त्रजीवं ताराभक्तिसुधार्णवम् ॥
श्यामाक्रमं शारदाञ्च श्यामानन्दतरङ्गिणीं ।
श्यामारहस्यं विमलं कालिकार्चाविधिं तथा ॥

ज्ञानार्णवञ्च विमलं कौलिकार्थनदीपिकां ।
कौलावलिं पञ्चचक्रपूजाक्रमलतां तथा ॥
मन्त्रदर्पणसंज्ञञ्च तथा मन्त्रमहोदधिं ।
इत्यादिकुलशास्त्राणि समालोच्य पुनः पुनः ।
साधकानां हितार्थाय ग्रन्थमेनं वदाम्यहम् ॥

Kāśinātha.

6304.

6528. कालीभक्तिरसायनम् । *Kālibhaktirasāyana.*

Substance, country-made paper. 11×5 inches. Folia, 29. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 550. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete in eight chapters.

Beginning :—

श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुभ्यो नमः ।
महाकालीपदद्वन्द्वं निधाय हृदि सुन्दरम् ।
काशिनाथः(मत्तो)[प्रत]नुते कालीपूजारसायनम् ॥

तत्रादौ आचारनिर्णयः ।

श्यामारहस्यादिग्रन्थेषु ।

देवगृहं प्रविश्य आसनं सम्पूज्य स्वस्तिकाद्यासनेनोपविश्य पूर्व्वदिन-
पूजावशिष्टासवं पीत्वा पूजनं कर्त्तव्यमिति वदन्ति ।

तन्त्रवचनान्यत्र पठन्ति ।

भावचूडामणौ—

विना हेतुकमास्वाद्य क्षोभयुक्तो महेश्वरः ।
न पूजामासनं कुर्य्यान्न च ध्यानं न चिन्तनम् ॥
तस्माद्भक्त्या च पीत्वा च पूजयेत् परमेश्वरीमिति ... ...
... ...
... ... तथापि ब्राह्मणजातेरासवदानपानं

निषिद्धमेव। किन्तु शूद्रस्यैवासवदानपानयोरधिकारः। तथा च महाकालसंहितायां।

द्रव्येण सात्त्विकेनैव ब्राह्मणः पूजयेच्छिवामिति।

भैरवतन्त्रे।

क्षीरेण ब्राह्मणैस्तर्प्या घृतेन नृपवंशजैः।

सात्त्विकैर्वैश्यवर्गैस्तु आसवैः शूद्रजातिभिरिति॥

Colophons of the different chapters :—

3A, इति कालीभक्तिरसायने आचारनिर्णयाख्यः प्रथमः प्रकाशः; 4A, ॰द्वाविंशत्यक्षरीमन्त्रोद्धाराख्यो द्वितीयः प्रकाशः; 7A, ॰प्रातःकृत्यादितान्त्रिकसन्ध्याविधानान्तः तृतीयः प्रकाशः; 14A, ॰द्वारपूजनादिन्यासविधानाख्यचतुर्थप्रकाशः; 21B, ॰यन्त्रोद्धारादिप्रधानदेवतापूजनविधानाख्यः पञ्चमप्रकाशः; 26B, आवरणपूजाविधानाख्यः [षष्ठ]प्रकाशः; 28A, ॰विद्यामाहात्म्योपासकधर्मविधानाख्यः सप्तमः प्रकाशः; 29A, इति श्रीमद्गडोपनामकशिवराममट्टात्मजजयराममट्टसुमशिवभक्तसूनुतन्त्रशास्त्रप्रवीणदक्षिणाचारानुसारिकाशीनाथभट्टविरचिते कालीभक्तिरसायने पुरश्चरणविधानाख्योऽष्टमः प्रकाशः।

Post-colophon Statement :—

मालवीयबालमुकुन्दस्येदं पुस्तकम्।

Authorities quoted and referred to :—

1, श्यामारहस्य, भावचूडामणि, कुलार्णव, समयाचार; 2A, महाकालसंहिता, कुलचूडामणि, ज्ञानार्णव, लघुस्तव, वृहत्श्रीक्रमसंहिता, कालमाधवनिबन्ध; 2B, मेरुतन्त्र, रुद्रयामल, कुलार्णव; 3B, भैरवतन्त्र; 4B, कालिकाश्रुति; 5B, नीलतन्त्र, स्वतन्त्र, तन्त्रसार; 6A, शारदाटीका; 6B, चूडामणि, कौमारीतन्त्र; 7A–B, कुमारीकल्प, येत्कारिणीतन्त्र; 11A, दक्षिणामूर्त्तिसंहिता; 14A, सिद्धेश्वरीतन्त्र; 14B, कालिकाकुलसद्भाव, कुलसद्भाव, कालीक्रम; 20A, मेरुतन्त्र, मन्त्ररत्नावली, कालीकल्प; 21A, मत्स्यसूक्त; 22A, तन्त्रचूडामणि; 24B, विशुद्धेश्वरमहातन्त्र; 25A, हंसपारमेश्वर, कालीतन्त्र; 26B, तत्त्वसारसंहिता; 29A, मुण्डमाला; 29B, उत्तरतन्त्र।

Rāmacandra Kavicandra Cakravartī.

6305.

3459. श्यामाकल्पलता । *Śyāmākalpalatā.*

Substance, country-made paper. $15\frac{1}{4} \times 4$ inches. Folia, 124. Lines, 8 on a page. Extent in ślokas, 3,900. Character, Bengali. Date, Śaka 1722. Appearance, fresh. Complete in 11 stavakas.

Last Colophon :—

इति श्रीमाधवकविकण्ठाभरणचक्रवर्त्तिसुतरामचन्द्रकविचन्द्र-चक्रवर्त्तिविरचिता श्यामाकल्पलता समाप्ता ।

Post-colophon Statement :—

यदत्र भ्रान्त्या लिखितं विरुद्धं
विमर्षितव्यं खलु तत् सुधीरैः ।
यतो भवाब्धौ पतितस्य भ्रान्ति-
र्नं जायते कस्य पदे पदे वै ॥

शुभमस्तु शकाब्दाः १७२२ सौरभाद्रस्य चयोदशदिवसे सोमज-वासरे शुक्लपक्षीयाष्टम्यां समाप्तश्चायं ग्रन्थः ।

श्रीशिवप्रसाददेवशर्म्मणः स्वाक्षरमिदं पुस्तकञ्च ।
भवान्याः पदाब्जे मनो मे सदास्तु ।

The special features of the work and the works consulted in preparing it are thus indicated (Fol. 1A) in the beginning:—

यद्यपि पूर्णानन्दैः सर्व्वरहस्यं वर्णितं यत्नात्
तत्र स्वातन्त्र्येण प्रायो लोको बिभेति युगधर्म्मात् ।
अत इह सर्व्वजनानामविगीताचारमार्गेण
साधकसिद्धिफलेयं कल्पलता तन्यतेऽस्माभिः ॥
स्वतन्त्रं वीरतन्त्रञ्च फेत्कारीतन्त्रमेव च ।
कालिकाकुलसर्व्वस्वं कालीतन्त्रञ्च यामलम् ॥

कुलचूडामणिश्चापि कुमारीतन्त्रमेव च ।
कुलार्णवं तथा कालीकल्पं भैरवतन्त्रकम् ॥
कालिकाकुलसद्भावं तथा चीनतन्त्रकम् ।
वीक्ष्य तत्तत्प्रमाणेन वक्ष्ये मोक्षप्रदायिनीम् ॥
कलौ कल्पद्रुमप्रख्यां कालिकां भवभीतिहाम् ॥

MSS of the work have been described L. I. 267, HPR. I. 372.

Rāghava Bhaṭṭa.

6306.

5893. कालीतत्त्वम् । *Kālītattva.*

Substance, country-made paper. 10½ × 4½ inches. Folia, 6–39, with Folio Nos. 15, 16, 24, 26–30 missing. Lines, 13 on a page. Extent in ślokas, 845. Character, Nāgara. Appearance, old and discoloured. Incomplete.

A MS of the work, complete in 21 chapters, is described in Bik., p. 586. The present MS contains the colophons of chapters 3, 4 and 8 (Fol. 6A, 6B, 35B). The work is noticed under the name °*rahasya* in several catalogues (*Cat. Cat.* I. 99). For a note on the work cf. *Ind. Cult.* V. 211ff. The eighth chapter in the present MS comes to an end in the middle of the same chapter (Fol. 50B) of the following MS where the chapter ends on Fol. 62B.

6307.

11277. *Kālītattva.*

Substance, country-made paper. 11¼ × 3½ inches. Folia, 1–95, of which 78B is blank. Lines, 7. Extent in ślokas, 1,950. Character, Newari. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS contains the first 17 chapters of the work. After the first introductory verse quoted in Bik.

the present MS runs, giving an outline of the contents of the different chapters:—

विचार्य सर्वतन्त्राणि कुलनाथगणैः सह ।
साधकानाञ्च पश्चानं गुरूणाञ्च तथात्मनाम् ॥
उपनिषत् तथा स्तोत्रं निबन्धानपि भूयशः ।
श्रीमत्राघवभट्टेन कालीतत्त्वं वितन्यते ॥
प्रातःकृत्यं भवेदादौ स्नानं द्वितीयकं मतम् ।
सन्ध्या तृतीये तत्त्वे वै तुरीये तर्पणं तथा ॥
पूजा च पञ्चमे ज्ञेया शुद्धिर्द्रव्यस्य षष्ठके ।
सप्तमे कुलसम्पत्तिः पुरश्चर्याष्टमे तथा ॥
निमित्तं नवमे ज्ञेयं देवताप्रीतिकारकम् ।
दशमे काम्यकर्माणि आचारो दशमान्तिके ॥
द्वादशे स्नानपुष्पादि त्रयोदशे विधिर्बलम् ।
चतुर्दशे प्रायश्चित्तं भावः पञ्चदशे तथा ॥
षोडशे तु कुमारीणां पूजाविधिरुदाहृतः ।
सप्तदशे तु मालोक्ताऽष्टादशे स्तवसंकथा ॥
ऊनविंशतिमे शान्तिर्विंशतिमे तु मन्त्रकाः ।
ततः परं रहस्यादिः स्यादिति कर्मपद्धतिः ॥

Works and authors quoted and referred to :—

2A, कुलचूडामणि ; 4B, श्रीक्रमसंहिता, आथर्वणतन्त्र ; 6A, शारदा-टीका ; 6B, कुमारीतन्त्र ; 7B, नीलतन्त्र ; 8A, स्वतन्त्रतन्त्र ; 8B, कुमारी-कल्प ; 9B, भावचूडामणि, विजयाकल्प ; 10B, कालीक्रम ; 11B, भैरवतन्त्र ; 16A, कुलार्णव ; 35A, उत्तरातन्त्र ; 35B, कुमारीतन्त्र ; 38B, मातङ्गीतन्त्र, समयाचार ; 44A, कुलसम्भव ; 47A, एकवीराकल्प ; 48B, कुलप्रकाश ; 49A, ज्ञानप्रकाश ; 50A, कालीकल्प, तन्त्रराज ; 50B, वीरतन्त्र ; 62A, मुण्डमाला ; 62B, मत्स्यसूक्त ; 64A, मन्त्रचूडामणि ; 71A, लिङ्गागम ; 76A, फेत्कारिणी ; 77A, मुण्डमाला ; 83A, ब्रह्मयामल ; सर्वतन्त्र 95A, हंसपारमेश्वर ।

Ādyānandana (Navamisiṃha).

6308.

5473. कुलमुक्तिकल्लोलिनी । *Kulamuktikallolinī.*

Substance, country-made paper. 16×6 inches. Folia, 226. Lines, 12 on a page. Extent in ślokas, 9,450. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1877. Appearance, discoloured. Complete in 22 chapters.

The work deals with the details of the Tantra form of worship in general, with special reference to the worship of Kālī. A MS of it is described in L. VII. 2342. Another MS, also copied in 1877 V.S., is found in the Indian Museum collection (2689). Some of the works and authors referred to in the work are:—

सिद्धान्तशेखर, क्रियाकाण्डशेखर, सारसंग्रह, मन्त्रसारसंग्रह, रत्नावली, प्रयोगसार, क्रियासार, शारदा, मन्त्रमुक्तावली, लक्षणसंग्रह, त्रैलोक्यसार, रामवाजपेयी, आगमसिद्धान्त, त्रिपुरासारसमुच्चय, होमसागर, मन्त्रतन्त्रप्रकाश, सोमशम्भु, दीपिका, मायार्णव, महाकर्मार्चन, नित्याह्निकतिलक, रत्नसागर, कुलामृतदीपिका, विश्वक्षिरत्न, etc.

Beginning :—

श्रीगुरुगणेशाय नमः ।

नमामः सदानन्दरूपामनाद्या-
मगोत्राद्य गोत्रावतारां सुनन्दाम् ।
सुगोत्रोद्भवां भासमानां भवाब्धौ
ध्रुवां तारिणीं तारसर्गामनिन्द्याम् ॥

वन्दे श्रीगुरुपादुकां पशुपतिं गुह्येश्वरीं पीठगां
ब्रह्माविष्णुमहेशसेव्यपरगां श्रीकालिकां चिन्मयीम् ।
अज्ञानेन्धनदाहिनीं त्रिजगतां भक्त्यैकगम्यां पराम्
अष्टैश्वर्यनिदानदानदपदां भक्तैककल्पद्रुमाम् ॥

श्रीनेपालपतेरमात्यनवमौसिंहो गुरूणां मुखात्
ज्ञात्वा कौलिकवामदक्षिणमतं तन्त्रादिशैलोद्भवाम् ।
श्रीकालीकुलमुक्तिशब्दपरतः कल्लोलिनीं निर्मलां
दीक्षानित्यपुरश्चिक्रियादिलहरीं रम्यां तनोति स्वयम् ॥
आद्यानन्द इत्येव ख्यातनामा गुरोर्मुखात् ।
भक्त्युद्रेकादपर्णायां चञ्चलत्वं व्रजाम्यहम् ॥

End :—

यामीशो हरिरब्जयोनिरमरा राकापतिस्तच्छिरः-
स्थाम्यप्यम्बिरहःपतिर्न परमामाद्यन्तमध्यातिगाम् ।
या चानन्दमयी हृषीकगहना प्राविःक्षताधीन्द्रियैः
गुर्वाज्ञामनुगम्यमानहृदयैस्तस्यै भवत्यै नमः ॥
कल्लोलिनीकलितबोधसहस्रपत्र-
प्रोद्यन्मधुक्रमगकौलिकसद्द्विरेफाः ।
वर्णार्थिनः सरभसं प्रपिबन्तु नित्यं
गुर्वङ्घ्रिपद्मभजनाच्चदपीह लभ्यम् ॥

Colophon :—

इति श्रीआद्यानन्दविरचितायां कुलमुक्तिकल्लोलिन्यां द्वाविंशति-
तमः पटलः समाप्तः ।

Post-colophon Statement :—

श्रीरणोद्योतसाहो विरेजे जगत्यां
दरिद्रान्धकारे दिनेशो निशेशः ।
प्रतापे च शौर्ये च दानेऽमरद्रुः
गिरि श्रीगिरीशः क्षमासु क्षमा सुन्दरेषौ स्मरः ॥

... ...

... ...

तस्याज्ञासप्रमोदोऽस्तसुगतमनोऽलेलिखत् पुस्तकान्तत्
वर्षे श्रीवैक्रमेऽस्मिन् गिरिगिरिकरिभेशान्विते मार्गज्ञयौ ।

कात्तिकीये तिथौ भे अदितिसममिधे ब्रह्मयोगे च वारे
नाकस्थब्रह्मगामीश्वरगमनगुरोर्मन्त्रिणः सिद्धयोगे ॥
शुभमस्तु । कालो प्रसन्नोऽस्तु ।

In a later hand :—

शिवनारायणसुतो काशिपुरनिवासिना ।
मालवीयकुलोत्पन्न-बालमुकुन्दो हि नामतः ॥

At the end the MS contains a table of contents covering two leaves.

Cakravarti.

6309.

5958. **श्यामापूजापद्धतिः ।** *Śyāmāpūjāpaddhati.*

Substance, country-made paper. 11¼ × 5¼ inches. Folia, 15–45. Lines, 10. Extent in ślokas, 600. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1746. Appearance, good. Complete.

Beginning :—

कलानिधिकलोल्लासिमौलिस्मेरमुखाम्बुजाम् ।
कालिन्दीलोलकल्लोलकोमलां श्यामलां भजे ॥
यद्यपि पद्धतयोऽन्याः सन्ति च धन्याः कृता[ः] कृतिभिः
श्यामासौख्यसपर्य्यां तथापि कुर्व्वां मितैर्वचनैः ॥
प्रातःकृत्यमकृत्वा तु यो देवीं भक्तितोऽर्च्चयेत् ।
तस्य पूजा च विफला प्रीयहीना यथा क्रिया ॥

अतो ब्राह्ममुहूर्त्ते चोत्थाय बद्धपद्मासनः शिरस्थधोमुखः सहस्र-दलकर्णिकामध्यवर्त्तौ चन्द्रमण्डलान्तर्गतहंसपीठे श्रीनाथं ध्यायेत् ।

End :—

मातः पूजितासि क्षमस्वेति संहारमुद्रया पुष्पमाघ्राय तद्वायु-[द्वा]रा शिवं [ते]जः प्रवहन्नासामार्गेण मूलाधारमानीय आत्मानं

कामकलाख्यं विभाव्य वाञ्छतो वैष्णवाचारपरायणो यथासुखं विहरेदिति ज्ञात्वा नन्दनूधरे गुरुपदाम्भोजैकसंसेवनं चेति ।

Last Colophon (Fol. 44A):—

इति श्रीचक्रवर्त्तिविरचिता साधकानां सुखबोधना[य] रत्नाकर-सर्व्वाम्नायपूजापद्धतिः समाप्ता ।

Post-colophon Statement:—

संवत् १७४६ । समये चैत्रशुक्लपञ्चम्यां बुधवासरे ।

The work deals with the details of the worship of Kālī and the morning rites of the worshipper. Another MS, copied in 1677 V.S., is found in the Indian Museum collection (No. 4590). The preliminary portion of the MS (Fol. 1–15A) is occupied by topics like the worship of Sumukhī (Mātaṅgī), Vagalāmukhī and Śrīvidyā. The beginnings and colophons of some of these topics are given below.

I. Sumukhīpaṭala.

Beginning:—

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि देवि गुह्यमतं प्रिये ।
उच्छिष्टपूर्व्विकां देवीं मातङ्गीं सर्व्वसिद्धिदाम् ॥
सर्व्वपापहरां देवीं सर्व्वदोषविवर्ज्जित[ा]म् ।
यया विज्ञापनाद्देवि क्षयं गच्छन्ति चापदः ॥

Colophon (Fol. 4A):—

इति श्रीरुद्रयामले सुमुखीपटलं समाप्तम् ।

II. Rudrākṣamāhātmya.

Beginning:—

रुद्राक्षस्य फलं यच्च त्रिषु लोकेषु विश्रुतम् ।
सन्दर्शनाल्लक्षपुण्यं स्पर्शनात् कोटिरुच्यते ॥

Colophon (Fol. 6B):—

इति श्रीलिङ्गपुराणे शिवस्कन्दसंवादे रुद्राक्षमाहात्म्यं समाप्तम् ।

III. Taleśīstava.

Beginning:—

षडाधारपद्मान्तराले स्फुराले
सुषुम्नापथा ब्रह्मरन्ध्रे शिवेन ।
सहस्रारपद्मान्तेनोल्लसन्तीं
भजे श्रीभवानीं कुलेशीं तलेशीम् ॥

Colophon (Fol. 8B):—

इति श्रीचित्रविलासभट्टाचार्य्यविरचितं तलेशीभुजङ्गस्तवं सम्पूर्णम् ।

Fol. 8B–15A deal with Vagalāmukhī and Śrīvidyā.

Fol. 44B–45A contain an extract styled छायाकालज्ञान which begins:—

तस्य तत्र प्रवक्ष्यामि छायापुरुषलक्षणम् ।
येन विज्ञानमात्रेण त्रिकालज्ञो भवेन्नरः ॥
कालो वायुर्बलस्यापि येनोपायेन लक्ष्यते ।
तं वदामि समासेन यथा दृष्टः शिवागमे ॥

Along with the present MS is found another MS (Fol. 2–9), written in the same hand, dealing with Tantric topics like भूतशुद्धि and मातृकान्यास. Fol. 1 of this portion, which describes the अकडमचक्र, may have belonged to a work called श्यामापद्धतिरत्नाकर, a name found on the back of the Fol.

Anonymous.

6310.

6380. दक्षिणकालिकार्चनपद्धतिः । *Dakṣiṇakālikārcana-paddhati.*

Substance, country-made paper. 11 × 4½ inches. Folia, 48. Lines, 10. Extent in ślokas, 900. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete.

This deals with the daily rites of a worshipper of Kālī with special reference to the worship of that deity.

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः । श्रीगुरुमूर्त्तिर्जयति ।

नमः कर्पूरगौराय कैलासाचलवासिने ।
गौरीकण्ठग्रहानन्दनिष्यन्दायान्धकद्विषे ॥
उत्पत्तिस्थितिसंहारकारिकां जगतां पतिम् ।
देवतां कालिकां देवीं चिदानन्दस्वरूपिणीम् ॥
कालिकापूजनविधिं वक्ष्यामो[ह] सविस्तरात् ।
तत्र श्रीमान् साधकेन्द्रः प्रातःसन्ध्यापूर्व्वं दण्डद्वयात्मके ब्राह्ममुहूर्त्ते समुत्थाय ... ...

End:—

सुसाधकानां भुवि कल्पवृक्षः
प्रोक्तः सपर्य्याविधिरम्बिकायाः ।
विचार्य्य तन्त्राणि गुरुप्रसादे
त्रैलोक्यतत्त्वेन शिवोदितानि ॥

Colophon:—

श्रीदक्षिणकालिकार्चनपद्धतिः संपूर्णा ।

6311.

10054. पूजनप्रयोगसंग्रहः । *Pūjanaprayogasaṃgraha.*

Substance, country-made paper. 7¼ × 3¼ inches. Folia, 65. Lines, 6. Extent in ślokas, 390. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1743. Appearance, old and discoloured. Complete.

This work is of the same type as the one described under the previous number.

Beginning :—

श्रीगुरुचरणकमलेभ्यो नमः । श्रीदक्षिणायै नमः ॥

प्रणम्य दक्षिणापदारविन्दयुग्ममादरात् ।

करोति कोपि पूजनप्रयोगसंग्रहं बुधः ॥

तत्र साधकः प्रातरुत्थाय शय्यायामेव बद्धपद्मासनः कृताञ्जलिः प्रणम्य स्वशिरसि श्वेतसहस्रदलकमलकर्णिकामध्यवर्तिचन्द्रमण्डलान्तर्गतं स्वगुरुं ध्यायेत् ।

श्वेतं श्वेतविलेपमाल्यवसनं वामेन रक्तोत्पलं
बिभ्रत्या प्रिययेतरेण तरसा श्लिष्टं प्रसन्नाननम् ।
हस्ताभ्यामभयं वरञ्च दधतं प्रभ्रुस्वरूपं परम्
लालालोहितलोचनोत्पलयुगं ध्यायेच्छिरस्थं गुरुम् ॥

End :—

श्रीपात्रामृतं स्वपात्रे कृत्वा स्त्रीकृत्य भूमौ न्युब्जीकृत्य तदुपरि पुष्पं दत्त्वा पात्रं प्रक्षाल्य संशोध्य तदमृतबिन्दुभूमौ मायाबीजं विलिख्य वामहस्तकनिष्ठाङ्गुल्या तत्तिलकं कुर्यात् ।

यं यं स्पृशामि पादेन यं यं पश्यामि चक्षुषा ।
स एव दासतां यातु यदि शक्रसमो भवेत् ॥
इति कृत्वा नत्वा यथासुखं विहरेत् ।

Colophon :—

इति पूजाप्रयोगसंग्रहः समाप्तः ॥

Post-colophon Statement:—

शिवेन रचितं शिवम् ।

संवत् १७४३ चैत्रकृष्णद्वादश्यां भौमवासरे लिखितम् सदाशिवेन आत्मपठनार्थं । श्रीमन्महाकालरतां भजामि ।

6312.

10205. दक्षिणकालीविधिः । *Dakṣiṇakālīvidhi.*

Substance, country-made paper. 9 × 4 inches. Folia, 34, of which Fol. 2 is missing. Lines, 6. Extent in ślokas, 476. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1679. Appearance, old and discoloured. Complete.

A work of the same nature as the two described above; it contains authoritative extracts from different Tantras including a section on *vīrācāra* from the *Bhairavatantra* (Fol. 32A–34). It also deals in detail with different types of the rite called *puraścaraṇa* (Fol. 14Aff).

Colophon (Fol. 32A):—

इति दक्षिणकालीविधिः ।

Post-colophon Statement:—

संवत् १६७९ वर्षे चैत्रवदी १३ । राम राम ।

6313.

10. श्यामापूजापद्धतिः । *Śyāmāpūjāpaddhati.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 3½ inches. Folia, 19. Lines, 6. Extent in ślokas, 250. Character, Nāgara. Appearance, old. Complete.

The present MS has been described in L. II. 726. This and the two following works describe the procedure of the worship of Kālī.

6314.

5259. कालिकापुजाप्रयोगः । *Kālikāpūjāprayoga.*

Substance, country-made paper. 17 × 4 inches. Folia, 9. Lines, 5. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Incomplete at the end.

6315.

10768B. [दक्षिणकालिकापुजापद्धतिः] । *Dakṣiṇakālikā-pūjāpaddhati.*

Substance, palm-leaf. 16½ × 2 inches. Folia, 2–19. Lines, 3. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Incomplete.

6316.

11301. गुह्यकाल्ययुताक्षरमालामन्त्रः । *Guhyakālya-yutākṣaramālāmantra.*

Substance, country-made paper. 8½ × 3¼ inches. Folia, 40. Lines, 6, 7. Appearance, fresh. Extent in ślokas, 380. Character, Newari. Appearance, fresh. Complete.

Colophon:—

इति महाकालसंहितोक्तमहाकालोपामि[त]बीजमालामयी नाम श्रीगुह्यकाल्ययुताक्षरमालामन्त्रः समाप्तः ।

6317.

11319. *Guhyakālyayutākṣaramālāmantra.*

Substance, country-made paper. 7½ × 3 inches. Folia, one large sheet of paper with 19 folds. Lines, 6. Extent in ślokas, 200. Character, Newari. Appearance, fresh. Complete.

This is also stated to belong to the *Mahākālasaṃhitā* though it does not fully agree with the *mantra* found in the foregoing MS.

6318.

11273. [गुह्यकालीपूजा । *Guhyakālīpūjā.*]

Substance, country-made paper. 7¼ × 3¼ inches. Folia, one long sheet of paper with 17 folds without any leaf-mark and with writing generally on one side of the paper. Lines, 7. Extent in ślokas, 90. Character, Newari. Appearance, old. Incomplete.

It deals with the details of the worship of Guhyakālī (e.g., कलशस्थापन, शङ्खस्थापन, अर्घ्यस्थापन, तर्पण, अमृतेश्वरीपूजन).

Along with this MS is found one page (8½″ × 3½″) in 7 lines of a work called *Gīrvāṇavāṅmañjarī* by one Ḍhuṇḍhirājakavi of Benares. It begins:—

नत्वा श्रीपतिपादपद्मममलं विश्वेश्वरं शारदां
तद्वत् श्रीगुरुपादपङ्कजयुगं ध्यात्वा ततः शारदाम् ।
काश्यास्थेन हि ढुण्ढिराजकविना गीर्वाणवाङ्मञ्जरी
बालानां सुखबोधनाय रचिता सा शोधनीया बुधैः ॥

6319.

5909. [पूजाविधिः । *Pūjāvidhi.*]

Substance, country-made paper. 8¾ × 4 inches. Folia, 9, of which Fol. 3 and 4 are missing. Lines, 9. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Incomplete.

The portion contained in the MS deals with rituals in connection with the worship of Kālī, specially in connection with the use of wine. The name of the work is given as *Tiraskariṇīvidhi* on the obverse of the first fol.

Along with this MS are found two folia numbered 2 and 3 which contain verses 4–6 of the *Pañcaratnamālikā* of Śaṅkarācārya with a vernacular commentary thereon by Sivarāmasvāmī.

Beginning :—

श्रीगुरुगणपत्यादिसर्व्वेष्टदेवताभ्यो नमः ।
श्रीदक्षिणाकालिकाम्बायै नमः ।

अथ गृहप्राङ्गणैकदेशे प्रत्यङ्मुख आजानुपादौ वा मणिबन्धौ वा प्रक्षाल्य आचम्य द्वारे स्थित्वा शुद्धोदकेन प्रणवेन द्वारं प्रोक्ष्य द्वां द्वारश्रियै नमः ।

(2) TĀRĀ.

Śaṅkara.

6320.

221. ताराहस्यवृत्तिका । *Tārārahasyavṛttikā.*

Substance, country-made yellow paper. Folia, 126. Lines, 6. Extent in ślokas, 2,500. Character, Bengali. Date, Śaka 1583. Appearance, old. Complete in 15 chapters.

The work deals with the details of the worship of Tārā. The present MS has been described in L. I. 512 where the work is wrongly stated to be a commentary on the *Tārārahasya*. Other MSS of the work are described in IO. IV. 2603, CS. V. 76 and VSP (p. 58). The real name of the author seems to be Śaṅkara Āgamācārya as given in the colophon of the India Office MS of the work. He is, however, generally represented as Śaṅkarācārya of Bengal (*Śaṅkarācārya of Bengal*—C. Chakravarti, *Pravāsī*, 1340 B.S., Vaiśākha, pp. 7–9).

Colophon :—

इति गौड़भूमिवासिमहामहोपाध्यायश्रीशङ्कराचार्य्यविरचिता ताराहस्यवृत्तिका समाप्ता ।

Post-colophon Statement :—

श्रीनन्ददुलालशर्म्मणः स्वाक्षरं पुस्तकम् ।
शके वह्न्यष्टतर्कचन्द्रे मधुमासस्य शुक्लदशम्यां समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

6321.

2790. *Tārārahasyavṛttikā.*

Substance, country-made paper. 18 × 3½ inches. Folia, 9. Lines, 6. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS contains a portion of chapter I covering the first 11 folia of the previous MS.

Lakṣmaṇa Deśika.

6322.

3373. ताराप्रदीपः । *Tārāpradīpa.*

Substance, country-made yellow paper. 15 × 3 inches. Folia, 70. Lines, 5. Extent in ślokas, 1,260. Character, Bengali. Date, Śaka 1673. Appearance, discoloured. Complete in five paṭalas.

MSS of the work are described in VSP. (p. 58), L. I. 236, 284, Bik. 618 and HPR. III. 128 in the last of which the author's name is given as Yādava Paṇḍita and the number of chapters is six instead of five. For a note on the work cf. *Ind. Cult.* V. 210ff.

The list of works consulted by the author is indicated thus (Fol. 2A) :—

स्वगुरोर्मतमालोच्य फेत्कार्य्यादिमतं तथा ।
कालीयबीजकातन्त्रं वीराख्यं सिद्धियामलम् ॥
मत्स्यसूक्तञ्च गान्धर्व्वं योगिनीयामतन्त्रकम् ।
उत्तराख्यं महातन्त्रं कालिकाख्यं पुराणकम् ॥
सिद्धभैरवतन्त्रञ्च नीलसारस्वतन्तथा ।
तथा च वह्निगीतन्त्रं तारार्णवमतं पुनः ॥
इत्यादिशास्त्रतत्त्वानि निबध्नामि यथोचितम् ।
साधकानां हितार्थाय सद्बुद्धिविभवाय च ॥

Chapter I of the work is introductory. The topics dealt with in the remaining four chapters are referred to thus (Fol. 9B):—

पूजासङ्केतको देव्या मन्त्रसङ्केतकस्तथा ।
साधनस्य च सङ्केतो नानामन्त्रादिकस्य च ॥
चतुष्केष्वपि सङ्केतो मधुमत्यादिसिद्धिदः ।
चतुष्कपटलान् कृत्वा निवक्ष्यामि समासतः ॥

Post-colophon Statement :—

शक १६०३ ।

6323.

2775. *Tārāpradīpa.*

Substance, country-made paper. 16 × 3¼ inches. Folia, 12. Lines, 7. Extent in ślokas, 350. Appearance, discoloured. Character, Bengali. Incomplete.

The present MS contains only the fifth chapter of the work, which is attributed here to Yādavācārya.

Beginning :—

यक्षिणीं संप्रवक्ष्यामि सद्यः प्रत्ययहेतवे ।
यां प्राप्य विधिना मन्त्री भवेद्भूमिपुरन्दरः ॥
धनदायाः मनुं युग्मं विचित्रासप्तमेव च ।
विभ्रमा च तथा हंसी भीषणा मनरञ्जिका ॥

Colophon :—

12A, इति यादवाचार्य्यविरचिते ताराप्रदीपे पञ्चमः पटलः ।

Narasimha.

6324.

4187. ताराभक्तिसुधार्णवः । *Tārābhaktisudhārṇava.*

Substance, country-made paper. 19¼ × 4 inches. Folia, 45. Lines, 7, 8. Character, Bengali. Date, Śaka 1697. Appearance, old and discoloured. Incomplete.

The present MS contains the first four chapters and a very small portion of the fifth. IO. IV. 2596 and CS. V. 31 describe MSS containing chapters V–VIII and I–XI respectively. L. X. 3312 and Ulwar 2146. Extr. 625 describe MSS of the work complete in 20 chapters. The work deals comprehensively with the details of the worship of Tārā with sections devoted to a number of other Śākta deities as well.

Beginning :—

सौनासीरमणिप्रवीणजलदश्यामाभिरामच्छविं
ज्वलत्पीतपटद्वयैककपटप्रोद्यत्परागोज्ज्वलम् ।
वंशीवादनकैतवप्रवि(वी)लसद्गाम्भीर्यधीरध्वनिं
वन्दे कश्चिदहं मुदा मधुलिहं हृत्पद्ममध्यस्थितम् ॥
हासव्याजविराजमानकुसुमां वक्षोजराजत्फलां
उद्यत्कुण्डलकैतवप्रविलसन्मत्तालिमालाकुलाम् ।
स्वाराध्यां रमणीयनूपुरकला बालामपर्णामहं
काञ्चित् कल्पलतां नमामि ललितां प्रेमाधिराजोद्गताम् ॥
ललाटतटसङ्गमाद् व्रजति बालचन्द्रात्मतां
शिरोरुहनिवेशनाद्भवति शाङ्करीरूपधृक् ।
विभाति हृदि कौस्तुभात्मकतया सतां यः सदा
गुरोश्चरणरेणवे निरुपमाय तस्मै नमः ॥

नानातन्त्राणि विज्ञाय गदाधरगुरोर्मुखात् ।
करोति नरसिंहोयन्तारामभक्तिसुधार्णवम् ॥
शम्भुप्रणीतवचनानि विचिन्वतोपि
नैपुण्यमन्यजनतो न विभाति किम्मे ।
मध्येसमुद्रमुपजातमहामणीनां
न्यासो गुणेन गुणिनां किमु कौतुकाय ॥

रुद्रयामले । श्रीमहादेव उवाच ।
अतः परं किमन्यत्वं कथयस्व हरप्रिये ।

पार्व्वत्युवाच ।
महाविद्यां महादेव कथयस्व मम प्रियाम् ॥

श्रीमहादेव उवाच ।
नष्टे सृष्टे महादेवि नष्टे स्थावरजङ्गमे ।
सृष्टदर्णमभूदेकं सृष्टे[ः] पूर्व्वं महत्तरम् ॥
तत्र ज(य)ज्ञे स्वयं विष्णुश्चतुर्भुजसमन्वितः ।
शङ्खचक्रगदापद्मचतुर्भुजधरो हरिः ॥
तस्य नाभौ ततो ब्रह्मा जज्ञे सृष्टस्य च हवे ।
ललाटदेशे तस्यैव रुद्रो [ज](य)ज्ञे स्वयं हरेः ॥
ब्रह्मा पप्रच्छ देवेशं विष्णुन्त्रिभवमोचनम् ।
कस्य विद्यां समाराध्य चतुर्व्वेदो भिगद्यते ॥
विष्णुना प्राह देवेशं हरं पृच्छस्व शङ्करम् ।
सरस्वती महाविद्या शिवदेहप्रतिष्ठिता ॥
तस्य तद्वचनं श्रुत्वा ब्रह्मा पप्रच्छ शङ्करम् ।
कथयास्माकं सुदेवेश नाम्ना नीलसरस्वतीम् ॥
ब्रह्मणो वचनं श्रुत्वा प्रजहास महेश्वरः ।
प्रत्यक्षावस्थितो विप्र विद्यां नीलसरस्वतीम् ॥
यस्याः प्रसादमासाद्य चतुर्व्वेदान् वदिष्यसि ।
मेरोः पश्चिमकूले च चोलनामा ह्रदः स्मृतः ॥

तत्र जज्ञे स्वयं विद्या माता नीलसरस्वती ।
एतस्मिन्नेव काले तु मेरोः पश्चिमपार्श्वगः ॥
अपजाप्यं समासाद्य चिमुग्राय तत्र स्थितम् ।
ममोर्द्धवक्त्राग्निस्थस्य तेजोराशिविनिर्गतः ॥
ह्रदे चोले निपत्यैव नीलवर्णा भवेत् पुरा ।
ह्रदस्य चोत्तरे भागे ऋषिरेकोऽभवत्ततः ॥
अक्षोभ्यं नाम चाभित्य मुनिश्रेष्ठवरः शिवः ।
एतस्मिन्नेव काले तु कैलासशिखरस्थितम् ॥
पार्व्वती प्राह देवेशं देवी प्रकृतिसुन्दरी ।
वक्षःस्थले सुखासीना पृच्छति स्म नगात्मजा ॥
कथमीशान सर्व्वे च्मलर्भस्ते तपोधनाः ।
कां विद्यां प्राप्य कवयो भारतादीन् प्रचक्रिरे ॥

Colophons and sectional headings:—

3B, इति श्रीमहामहोपाध्यायमतठाकुरश्रीनरसिंहविरचिते ताराभक्तिसुधार्णवे प्रथमस्तरङ्गः; 7A, अथ दीक्षाविधिः; 7B, अथ दीक्षाकालाः; 8A, इति मासनिर्णयः, अथ पक्षनिर्णयः; अथ तिथिनिर्णयः; 8B, अथ नक्षत्रनिर्णयः; 9A, अथ योगनिर्णयः; अथ करणनिर्णयः, अथ लग्ननिर्णयः; 10A, इति कालनिर्णयः; अथ दीक्षामाहात्म्यम्; 15A, इति वास्तुयागविधिः; 16B, इति मण्डपलक्षणम्; अथ कुण्डानि, अथ चतुरस्रकुण्डम्; 17B, अथ योनिकुण्डलक्षणम्; अथ अर्द्धकुण्डलक्षणम्; इति त्रिकोणकुण्डलक्षणम्; इति वृत्तकुण्डलक्षणम्; अथ षट्कोणकुण्डलक्षणम्; 18A, अथ पद्मकुण्डलक्षणम्; अथाष्टकोणकुण्डलक्षणम्; 18B, अथ मेखला; 19B, अथ योनिः; 20A, अथ नालं, अथ नाभिलक्षणम्; 21A, अथाङ्कुरार्पणम्; 22B, इति श्रीमहामहोपाध्यायसत्ठाकुरश्रीनरसिंहविरचिते ताराभक्तिसुधार्णवे द्वितीयस्तरङ्गः ।

23A, अथ दीक्षा; 27A, अथाशुभाः; 27B, अथ स्वप्ननिवेदनम्; 33B, इत्यधिवासविधिः; अथ दीक्षादिनकृत्यम्; 37B, अथ वीरदीक्षायां विशेषः;

अथ तारादीक्षायां विशेषः ; 38A, इति क्रियावतीदीक्षाविधिः ; इति कलावती-दीक्षाविधिः ; अथ वेधमयीदीक्षा ; 39A, अथ पूर्णाभिषेकः ; 39B, अथानिष्ट-फलदमन्त्रपरित्यागविधिरुच्यते ; 40A, ०तृतीयस्तरङ्गः ।

40A, अथ गुरुभक्तिः ; 44B, ०चतुर्थस्तरङ्गः ।

Fol. 45 which contains only the initial portion of chapter V deals with the morning rites to be performed by the worshipper. The remaining portion of the work was not accessible to the scribe as is clear from the post-colophon statement which runs :—

लिखितं श्रीसदाशिवदेवशर्मणः । शकाब्दा १६६१ । पुस्तकाभावः ।

Works referred to :—

2A, फेत्कारिणीतन्त्र ; मत्स्यसूक्त ; 2B, तत्त्वबोध, तन्त्रचूडामणि ; 3A, तारार्णव ; ब्रह्मसंहिता ; 3B, भावचूडामणि ; 4A, महाकपिलपञ्चरात्र ; तत्त्वसार, वाराहीतन्त्र, षोड़शार्णव, वीरागम ; 4A, शिवपद्धति ; 4B, हयशीर्ष-पञ्चरात्र, मोहसूरोत्तर ; 4B, सिद्धयामल, नारदपञ्चरात्र ; 5A, ज्ञानोत्पत्न, योगिनीतन्त्र ; 5B, वैशम्पायनसंहिता ; 5B, चन्द्रपीठ, कुलार्णव ; 6B, प्रपञ्चसार ; शैवागम ; 7A, देवीयामल, याज्ञवल्क्यसंहिता ; शारदा, गौत्रा-मणितन्त्र, कुलमूलावतार ; 7B, आगमकल्पद्रुम ; श्रीकण्ठसंहिता ; 8A, सिद्धान्तशेखर ; क्रियाकाण्डशेखर, गौतमीतन्त्र ; अगस्त्यसंहिता ; 8B, सार-संग्रह ; कालोत्तर ; रुद्रयामल ; तत्त्वसारसंहिता, रत्नावली ; 9A, नीलतन्त्र ; 9B, विष्णुयामल ; समयातन्त्र ; 10A, वाराहीतन्त्र ; महोग्रताराकल्प, वीर-चूड़ामणि ; रुद्रयामलतन्त्र, महाशारकतन्त्र ; 10B, प्रयोगसार, प्रपञ्च ; 12A, कादिमत, हयग्रीवपञ्चरात्र ; दिव्यसारस्वत ; 15B, सिद्धान्तशेखर ; 18B, गणेशविमर्षिणी ; पिङ्गलामत ; 19A, वायवीयसंहिता ; क्रियासार ; योगिनी-हृदय, वशिष्ठसंहिता ; 19B, त्रैलोक्यसार ; पिङ्गलामत ; 20A, वायवीय-संहिता ; 20B, फेत्कारिणी ; 22A, सारस्वतमत ; 25A, वशिष्ठसंहिता ; 26B, आगमसिद्धान्त ; 28B, अत्रि ; उड्डीश ; 29A, त्रिपुरासारसमुच्चय, यामल ;

राघवभट्ट, वीरचूडामणि ; 30A, कात्यायन ; 33A, गणेश्वरविमर्षिणी ; 33B, त्रिपुरासार ; 35B, नारायणीय ; 36B, दीपिका ; तन्त्रराज, 37B, दक्षिणामूर्त्तिसंहिता ; 39A, सारसंग्रह, चिच्छक्तिरत्न, 39A, तन्त्रशेखर ; 40B, समयाचार, भैरवतन्त्र, सारसंग्रह ; 41A, स्वच्छन्दभैरवतन्त्र।

6325.

379. *Tārābhaktisudhārṇava.*

Substance, country-made yellow paper. 18×4 inches. Folia, 5–8. Lines, 7, 8. Extent in ślokas, 120. Character, Bengali. Appearance, fresh. Fragment.

This portion which is without any colophon, but which contains the name on the left-hand margin of every leaf, does not form part of the first four chapters which are found in the foregoing MS of the work. It contains a part of a later section dealing with the worship of Kālī.

Jagannātha Bhaṭṭācārya.

6326.

6537. तारार्चनचन्द्रिका । *Tārārcanacandrikā.*

Substance, country-made paper. $12\frac{1}{4} \times 5\frac{1}{2}$ inches. Folia, 26. Lines, 9. Extent in ślokas, 450. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The work describes in detail the procedure of the worship of the deity beginning with the morning rites to be performed by the worshipper.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः।

साधको ब्राह्मे मुहूर्त्ते उत्थाय मुक्तस्वापः सहस्रदलकमलावस्थितं नीलवर्णं द्विभुजं वरदाभयकरं नीलमाल्यानुलेपनं नीलाम्बरं शङ्खादिभूषिततनुमुदितं त्रिनेत्रं स्वप्रकाशरूपं वामाङ्गस्थितनीलशक्तिं यथोपचारैर्मानसैराराध्य नमस्कुर्य्यात्।

नीलाम्बरं नीलविलेपयुक्तं
प्रज्ञादिभूषिततनुं मुदितं त्रिनेत्रम् ।
वामाङ्गपीठे स्थितनीलशक्तिं
वन्दामि वीरं करुणानिधानम् ॥

... ...

प्रातर्ध्यानम् ।

खर्व्वां नीलविशालाक्षीं पञ्चमुद्राविभूषिताम् ।
कपालकर्त्तृकाहस्तां खड्गेन्दीवरधारिणीम् ॥
व्यालमालाजटाजूटां पीनोन्नतपयोधराम् ।
नवयौवनसम्पन्नां मदाघूर्णितलोचनाम् ॥
एवं ध्यात्वा महादेवीं सर्व्वज्ञः साधको भवेत् ॥

Colophon :—

इति श्रीजगन्नाथभट्टाचार्य्यविरचिता तारार्चनचन्द्रिका समाप्ता ।

Post-colophon Statement :—

श्रीशुभं । श्रीराम ।

मालवीयबालमुकुन्दस्येदं पुस्तकम् ।

Vāsudeva Kavikaṅkaṇa Cakravarti.

6327.

790. ताराविलासोदयः । *Tārāvilāsodaya.*

Substance, country-made paper. 14 × 3¾ inches. Folia, 47. Lines, 6-7. Extent in ślokas, 900. Character, Bengali. Date, Ś.E. 1620. Appearance, old and faded. Complete in ten ullāsas but for two folia (30, 31) missing.

The present MS is described in L. IV. 1602. Another MS of the work is described in CS. V. 30. The work deals with details of the worship of Tārā.

After the *maṅgalācaraṇa* verse quoted in L., the work runs:—

चीनक्रमोल्लसिततन्त्रपयोधिमध्यात्
उद्धृत्य सारवचनानि विचारपूर्व्वम् ।
ताराविलासमुदयाख्यममुं प्रचक्रे
श्रीवासुदेवकविराड्गणचक्रवर्त्ती ॥
कैलासे शिवमासीनं चन्द्रखण्डविभूषितम् ।
वक्षःस्थले समासीना पृच्छति स्म नगात्मजा ॥
कथमीशान सर्व्वेश भवतस्ते तपोधनाः ।
तां विद्यां प्राप्य कवयो भारतादि प्रचक्रिरे ॥
श्रुत्वा नगात्मजावाक्यं प्रहस्य परमेश्वरः ।
प्राह प्रियां परिष्वज्य साधु साध्विति पूजयन् ॥
शृणु साध्वि महाविद्यामखण्डानन्ददायिनीम् ।
यामवाप्य महात्मानो धर्म्मकामार्थमुक्तिषु ॥
नासाध्यं मेनिरे किञ्चित् कवयः शुद्धबुद्धयः ।

Post-colophon Statement :—

शकाब्दाः १६२० फाल्गुन कृष्णा पञ्चमी बुधवारे एकादशदिवसे समाप्ता पुस्तिकेयं ।

6328.

3455. *Tārāvilāsodaya.*

Substance, country-made paper. 16¼ × 3¼ inches. Folia, 12–35 (as marked on the right-hand side) and 26–49 and 1–24 (as marked on the left-hand side). Lines, 7. Extent in *ślokas*, 700. Character, Bengali. Incomplete.

This MS runs up to the end of the eighth chapter covering up to Fol. 39B of the previous MS.

From the folio marks the present MS appears to be a part of a larger MS.

On the reverse of the last leaf there is a section on the worship of the Ganges quoted from the *Āgamakalpa.* This section begins as follows:—

अथ गङ्गार्चनं वक्ष्ये लोकत्रयफलप्रदम् ।
यस्याः स्मरणमात्रेण सर्व्वपापैः प्रमुच्यते ॥
तारदीर्घेन्दुयाङ्गौ ङेन्तां गङ्गां समुद्धरेत् ।
विश्वमुख्या ङेयुता च ङेन्ता शिवाम्बता भवेत् ॥

The colophon of this section:—

इत्यागमकल्पे चतुर्थशाखायां तृतीयः पटलः ।

Rāmakṛti.

6329.

4267. ताराचर्चनतरङ्गिणी । *Tārārcanataraṅgiṇī.*

Substance, palm-leaf. 12×1 inches. Folia, 47. Lines, 5. Extent in ślokas, 1,100. Character, Udiyā. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS contains the first three chapters of the work and a portion of the fourth, all dealing with the details of the worship of Tārā.

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः ।
आनन्दमधुसन्दोहं सम्मनोमधुपाकुलम् ।
तारिणीचरणाम्भोजयुगलं समुपास्महे ॥
श्रीगुरोचरणद्वन्द्वमत्तविन्द्र मनीषिणा ।
क्रियते रामकृतिना ताराचर्चनतरङ्गिणी ॥

तत्रादौ मन्त्राः ।
फेत्कारिणीतन्त्रे ।
प्रथमं सपरं दत्त्वा चतुर्थस्वरभूषितम् ।
रेफाढ्यं स्फुरद्दीप्तिमिन्दुविन्दुसमन्वितम् ॥

Colophons of the different chapters :—

2A, इति श्रीतारार्चनतरङ्गिण्यां मन्त्रोद्धारो नाम प्रथमस्तरङ्गः ; 8A, ॰प्रातःकृत्यादिविधिर्द्वितीयस्तरङ्गः ; 46B, ॰नित्यपूजाविधिस्तृतीयस्तरङ्गः ।

Kāśinātha.

6330.

6540. **तारापूजारसायनम् ।** *Tārāpūjārasāyana.*

Substance, country-made paper. 13 × 5¼ inches. Folia, 13. Lines, 9. Extent in ślokas, 280. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1961. Appearance, fresh. Complete.

It lays down the procedure of the worship of Tārā, beginning with a description of the morning rites of the worshipper.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः । श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुभ्यो नमः ।
या विद्येत्यभिधीयते श्रुतिपथे शक्तिः सदाद्या परा
सर्व्वज्ञा भवबन्धभीतिनिपुणा सर्व्वाश्रये संस्थिता ।
दुर्ज्ञेया सुदुरात्मभिश्च मुनिभिर्ध्यानास्पदं प्रापिता
प्रत्यक्षा भवतीह सा भगवती बुद्धिप्रदा मेऽस्तु वै ॥
नानातन्त्राणि विज्ञाय जयरामपितुर्मुखात् ।
करोति काशीनाथोयं तारापूजारसायनम् ॥

तत्र श्रीमान् साधकेन्द्रो ब्राह्मे मुहूर्त्ते चोत्थाय रात्रिवाससी परित्यज्य वासोत्तरं परिधाय स्वशिरसि सहस्रारे कमले निजगुरुं ध्यायेत् ।

प्रातः शिरसि शुक्लेऽब्जे द्विनेत्रं द्विभुजं गुरुं ।
वराभयकरं शान्तं संस्मरेन्नामपूर्व्वकमिति ॥

Works quoted and referred to:—

10B, शक्तिसङ्गमतन्त्र ; 11A, रुद्रयामलराज ; 12B, पुरश्चरणदीपिका ।

Colophon:—

इति श्रीमच्छ्रुतिस्मृतिमतप्रमाण-पारावारपारीण-सर्वतन्त्र-दक्षिणाचारतन्त्रधुरीणदक्षिणामूर्त्तिचरणारविन्दमिलिन्देन जयराम-भट्टभट्टात्मजकाशीनाथेन विरचितं तारापूजारसायनं पुरश्चरणे समाप्तम् ।

Post-colophon Statement:—

शुभं भौः श्रावन वदी १२ संवत् १८६१ । मालवीयबालमुकुन्द-स्येदं पुस्तकम् ॥

Anonymous.

6331.

5882A. [तारापञ्चाङ्गम् । *Tārāpañcāṅga.*]

Substance, country-made paper. 8¾×6 inches. Folia, 56. Lines, 9, 10, 11. Extent in ślokas, 1,300. Character, Nāgara. Appearance, new. Complete.

This contains a number of hymns to Tārā and descriptions of several rites in connection with the worship of the deity. A short description of the contents is given below.

I. Thousand names of Tārā (Fol. 1–15A):

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः । ॐ नमो देव्यै ।

कैलासशिखरे देवं महादेवं महेश्वरम् ।
भवानी रहसि प्रीता पप्रच्छ वरदायकम् ॥

देव्युवाच ।

कथमीशान सर्व्वेश लभन्ते सिद्धिमुत्तमां ।
साधकाः सर्वदा येन तन्मे कथय सुप्रभो ॥

शिव उवाच ।

विना पूजां विना ध्यानं विना जापं विना बलिं ।
लभन्ते येन कल्याणं तन्मे निगदतः शृणु ॥
नाम्नां सहस्रं तारायाः कथयिष्याम्यशेषतः ।
शृणु देवि सदा भक्त्या भक्तानां परमं हितम् ॥
... ...
... ...
ॐ तारा रात्रिर्महारात्रिः कालरात्रिः कपालिनी ।
कालिका कामदा माया महामाया महोत्सवा ॥

Colophon :—

इति नीलतन्त्रे भक्तिकुलसर्व्वस्वसहस्रनामाख्यं स्तोत्रं समाप्तम् ।

II. Thousand names of Tārā, each beginning with the letter त (Fol. 15A–33A):

Beginning :—

अथ ब्रह्मयामलोक्ततारायास्तकारादिसहस्रनाम यथा ।

वशिष्ठ उवाच ।

नाम्नां सहस्रं तारायाः मुखाम्भोजाद्विनिर्गता ।
मन्त्रसिद्धिकरं प्रोक्तं तन्मे वद पितामह ॥

ब्रह्मोवाच ।

शृणु विप्र प्रवक्ष्यामि रहस्यं सर्व्वसिद्धिदं ।
यस्योपदेशमात्रेण तव सिद्धिर्भविष्यति ॥
महाप्रलयकालादौ नष्टे स्थावरजङ्गमे ।
हाहाकारं समाकर्ण्य कृपया संवृतं तनौ ॥

नाम्ना तेन समाख्याता तारा तारणरूपिणी ।
महाशून्यालयं ज्ञात्वा तत्रैवैकाकिनी स्थिता ॥
पुनः सृष्टेश्च वर्षा तु दिव्यसाम्राज्यदायकम् ।
नाम्नां सहस्रं तस्यास्तु तकाराद्यं तथा स्मृतम् ॥
तत्प्रभावेण ब्रह्माण्डं निर्मितं सुदृढं महत् ।
... ...

अथ सहस्रनाम तारायाः ।
तारा तारादिमध्यार्णा ताराद्या वेदवीजिता ।
तारा स्वरहिता तर्णा ताराद्या तारहृपिणी ॥

Colophon:—
इति ब्रह्मयामलोक्ततारादि सम्पूर्णम् ।

III. Successful application of *mantras* (Fol. 33B–36A):

Beginning:—
मन्त्ररत्नाकरे । मन्त्रसिद्धेरुपायमाह । गौतमीये ।
सम्यगनुष्ठितो मन्त्रो यदि सिद्धिर्न जायते ।
पुनस्तेनैव कर्तव्यं ततः सिद्धो भवेद् ध्रुवम् ॥
पुनरनुष्ठितो मन्त्रो यदि सिद्धिर्न जायते ।
पुनस्तेनैव कर्तव्यं ततः सिद्धो न संशयः ॥

The indications of the attainment of success in the application of *mantras* are given thus (Fol. 35A):—

अथ मन्त्रसिद्धिलक्षणम् ।
मनोरथानामक्लेशसिद्धिर्लक्षणमुत्तमम् ।
मृत्यूनां हरणं तद्देवतादर्शनं तथा ॥
प्रयोगस्याक्लेशसिद्धिः सिद्धेस्तु लक्षणं परम् ।
परकायप्रवेशश्च पुरप्रवेशनं तथा ॥

IV. Details of Homa (Fol. 36A–41A):

Beginning:—

शारदातिलके हवनविधि[ः]। कुण्डप्रकारः। अथ कुण्डविधिः।
यथा हवनं तथा कुण्डम्।

यावत् कुण्डस्य विस्तारः खननं ता[व]दीरितम्।
कुण्डानां यादृशं रूपं मेखलानाञ्च तादृशम्॥
कुण्डानां मेखलास्तिस्रो मुष्टिमात्रं तु ताः क्रमात्।
उत्सेधायामतो ज्ञेया द्वेकार्धाङ्गुलिसंमिताः॥

Colophons:—

36B, इति ताराभक्तिसुधार्णवोक्त-सामान्यहोमविधिः समाप्तः ; 41A, इति शारदातिलके कुण्डविधिः समाप्तः। तन्त्रसारे कुंडविधिरिदमौ प्रकारः। भिन्नो नास्ति॥

V. Tārāpaṭala (Fol. 41A–44B):

Beginning:—

देव्युवाच।
भगवन् देवदेवेश देवलोकेश शङ्कर।
या पुरा सूचिता विद्या सार्धपञ्चाक्षरी परा॥
तामाद्यपरमां विद्यां श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः।
कथयस्व महादेव यद्यहं प्रेयसी तव॥

Colophon:—

इति श्रीरुद्रयामलीयतन्त्रे ताराकल्पे तारापटलं सम्पूर्णम्।

VI. A hymn to Tārā (Fol. 44B–45B):

Beginning:—

ॐ घोररूपे महारावे सर्वशत्रुक्षयङ्करि।
भक्तेभ्यो वरदे देवि त्राहि मां शरणागतम्॥

Colophon:—

इति रुद्रयामले तारिण्याः स्तोत्रं संपूर्णमस्तु । श्रीउग्रतारा-पंचांगमस्तु ।

VII. A *kavaca* of Tārā (Fol. 45B–47B):

Colophon:—

इति श्रीयोगिनीतन्त्रे ताराकवचं समाप्तम् ।

VIII. A hymn to Tārā (Fol. 47B–50A):

Beginning:—

प्रकटविकटदंष्ट्रा घोररूपाट्टहासा
नरशिरकृतमाला मेघवर्णातिखर्वा ।
त्रिभुवनजयदात्री कृत्तविन्यस्तकर्त्री
करविधृतकपाला पातु मामुग्रतारा ॥

Colophon:—

इति शिवब्रह्मसनरहस्ये ताराम्तवराजस्तोत्रं संपूर्णम् ।

IX. Description of the procedure for the rites *bhūśuddhi*, *bhūtaśuddhi* and *prāṇapratiṣṭhā* (Fol. 50B–56A):

Beginning:—

समुखचैक॰ इत्यादिस्मरणं कृत्वा सकलशरीरशुद्ध्यर्थं भूशुद्धि-भूतशुद्धि-प्राणप्रतिष्ठान्तर्मातृकाबहिर्मातृकान्यासांश्च करिष्ये ।

Colophons:—

54A, इति भूतशुद्धिः; 56A, इति प्राणप्रतिष्ठा ।

6332.

5830. [उग्रतारापञ्चाङ्गम् । *Ugratārāpañcāṅga.*]

Substance, country-made paper. 11¼ × 6 inches. Folia, 21. Lines, 10. Extent in ślokas, 420. Character, Nāgara. Date, Saṃvat, 1956. Appearance, fresh. Complete.

This contains details of the worship of Ugratārā and a number of hymns to the deity, all stated to be taken from the *Rudrayāmala* though the *nityapūjāpaddhati* portion is in prose like ordinary manuals of worship.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ।   श्रीउग्रतारायै नमः ।

श्रीदेव्युवाच ।

देवदेव जगन्नाथ निःशेषकरुणानिधे ।
पुरा त्वया वरो दत्तः तं दातुं मे क्षमो भव ॥

भैरव उवाच ।

पुरा सत्यं वरो दत्तो मया पर्व्वतनन्दिनि ।
दास्यामि परमप्रीत्या वरं वरय सुव्रते ॥

देव्युवाच ।

देव देवीति या प्रोक्ता जगच्चैतन्यरूपिणी ।
उग्रतारेति या नाम्ना सृष्टिस्थितिलयात्मिका ॥
वद तस्यास्तु पञ्चाङ्गं वरमेतं प्रयच्छ मे ॥

भैरव उवाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि तारापञ्चाङ्गमुत्तमम् ।
यस्य कस्य न दातव्यं गोपनीयं प्रयत्नतः ॥

Colophons :—

3A, इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे उग्रतारापटलं सम्पूर्णम् ।

9B, ०उग्रतारानित्यपूजापद्धतिः सम्पूर्णा ।

10B, ०उग्रताराकवचं सम्पूर्णम् ।

19B, ०कुलसर्व्वस्वे उग्रतारासहस्रनाम स्तवः सम्पूर्णः । [The beginning agrees with that of Thousand Names of Tārā described in the previous MS (Fol. 1–3B, vers. 1–31).]

21A, ॰देवीभैरवसंवादे कुलसर्व्वस्वे श्रीउग्रतारास्तवः सम्पूर्णः समाप्तः। श्रीउग्रतारापञ्चाङ्गं सम्पूर्णम्।

Post-colophon Statement:—

श्रीः। संवत् १८५६ मिति चइत वदी ५ वार शनिचरके श्रीराम।

6333.

5886. तारापद्धतिः। *Tārāpaddhati.*

Substance, country-made paper. 9½ × 6 inches. Folia, 49. Lines, 9. Extent in ślokas, 600. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete.

This lays down the procedure of the worship of Tārā.

Beginning:—

अथ तारापद्धतिः।

तारे मच्छिमापारे तारय तारय भवाम्बुधिं मातः।
हृदयसरोजे ये + + तव पदपद्मं सदा ध्यातम्॥
अथार्चापद्धतिं वक्ष्ये संक्षेपविधिबोधितां।
यस्या नाम्नियमेव स्यादिना लिपिच्छिताविभिः॥
अथ ब्राह्मे मुहूर्त्ते समुत्थाय निद्रां रात्रिवासं च त्यक्त्वा

A *Guruṣoḍaśīstuti* from the *Bālāvilāsa Mahātantra* is quoted on Fol. 4B.

6334.

3399. तारापूजाप्रयोगः। *Tārāpūjāprayoga.*

Substance, country-made paper. 14¼ × 3 inches. Folia, 4. Lines, 8. Character, Bengali. Appearance, discoloured and worn out. Incomplete at the end.

This is a work of the same type as the above.

Beginning :—

अथ तारापूजाप्रयोगः ।

तत्रादौ मन्त्राचमनम् । मूलमन्त्रेण त्रिराचम्य जलं पीत्वा स्त्रीं हूं इति ओष्ठौ द्विरुन्मृज्य फट् इति करं क्षालयेत् । ॐ वैरोचनाय इति मुखं स्पृशेत् । ॐ शङ्खपाण्डराय नमः ॐ पद्मनाभाय नमः इति नसोः ।

(3) Tripurā.

Nāgabhaṭṭa.

6335.

5023A. **त्रिपुरासारसमुच्चयः** । *Tripurāsārasamuccaya.*

Substance, palm-leaf. 16 × 1½ inches. Folia, 61. Lines, 3. Extent in ślokas, 900. Character, Bengali. Appearance, fresh. Incomplete.

The text is accompanied by the commentary of Govinda Śarman (Fol. 29–61).

The name of the author is given as Bhaṭṭanāga in some MSS (Mad. XII. 5651ff). The text, along with the commentary, has been printed in the *Vividhatantrasaṃgraha* of Rasikmohan Chatterji. The present MS contains the text and commentary of chapters 3–6 inclusive. The introductory portion of the commentary containing the *maṅgalācaraṇa* and the name of the commentator is also given here. After this introductory portion the commentary on the third chapter begins with the following words:—

अथ तृतीयपटलावधिटीका लिख्यते ।

6336.

11270. *Tripurāsārasamuccaya.*

Substance, country-made paper. 8½ × 2¾ inches. Folia, 2–71. Lines, 4, 5. Extent in ślokas, 700. Character, Newari. Date, 834 N.S. Appearance, fresh. Incomplete.

Complete but for the first Fol. The name of the author is given in the colophons as Bhaṭṭa Nāga.

Post-colophon Statement:—

सम्वत् ८२४ । ज्यष्ठ मासे शुक्लपक्षद्वतीयां तिथौ बुधवा...
रामभद्रसे पुत्र अनन्तभद्रसे + घते ।

6337.

224. *Commentary on Tripurāsāra by Govinda Śarman.*

Substance, country-made yellow paper. 16 × 4 inches. Folia, 40. Lines, 7. Extent in ślokas, 1,000. Character, Bengali. Appearance, old. Complete in ten chapters.

The present MS has been described in L. I. 482.

Mādhavānandanātha.

6338.

11335. **सौभाग्यकल्पद्रुमः ।** *Saubhāgyakalpadruma.*

Substance, country-made paper. 10¼ × 4½ inches. Pages, 1-131. Lines, 7-8. Extent in ślokas, 700. Date, Saṃvat 1901 (?). Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

The MS contains the whole of the second part of the work dealing with the details of daily worship.

Beginning:—

ॐ खर्वं स्थूलतनुं गजेन्द्रवदनं लम्बोदरं सुन्दरम् ।
... ...
नित्यपूजाविधानेन पूजिता या प्रयच्छति ।
वाञ्छितार्थं पूजकेभ्यस्तामम्बां प्रणमाम्यहम् ॥

अथैवं कृतसन्ध्यादिक्रियः सपर्य्यामारभेत्। सा च त्रिधा नित्य-नैमित्तिककाम्यभेदात्। तत्र नित्यां नित्यं नैमित्तिकादिसपर्य्यां कुर्य्यात्। अतः आदौ नित्यसपर्य्याविधिरालिख्यते।

End:—

अत्र अनुक्तानां दोषाणां त्रिधा पादुकास्मरणमिति शिवम्।
श्रीमाधवानन्दनाथकृते सौभाग्यपूर्व्वके।
कल्पद्रुमे द्व्यभूत् स्कन्धो नित्यपूजाप्रकाशतः॥

Colophon:—

इति श्रीसौभाग्यकल्पद्रुमे द्वितीयः स्कन्धः।

Post-colophon Statement:—

ग्रां ६६७२।
रसव्रतिमुनीन्द्रैः प्रामये शुक्लचन्द्रैः।
संक्रान्तौ चन्द्रवारे भद्रयां इन्द्रियोगे॥
यं दुःखमन्दचन्द्रैः सम्वत्सरैर्वा।
चैत्रादिमासगत चतुः सम्पूर्ण[ः] शुक्लपक्षे॥ १९०१॥
... ...

Kṣemānandanātha.

6339.

10005. सौभाग्यकल्पलतिका। *Saubhāgyakalpalatikā.*

Substance, country-made paper. 9×4½ inches. Folia, (1) 1–31, (2) 1–13, (3) 1–28. Lines, 12, 11 and 9. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

This deals with the details of the worship of Tripurā. One MS of the work is referred to in *Cat. Cat.* (I, p. 738). The present MS contains seven chapters and a few lines of the eighth chapter.

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः ।

अथ सौभाग्यकल्पलतिकाप्रारम्भः ।

नमामि चिन्मयीं स्वात्मामर्शानन्दशरीरिणीं ।
त्रिपुरां त्रिपुरेशानीं पराहंभावरूपिणीम् ॥
नत्वाम्बिकापादपद्मद्वन्द्वं द्वन्द्वनिवर्त्तकं ।
विघ्नौघघ्नं च गणपं देवीं वाचं सरस्वतीं ॥
महागुरून् माधवाख्यान् कल्पद्रुमपयोर्णवान् ।
शिवानन्दाख्ययोगीन्द्रान् प्रपञ्चोद्योतनाह्वयान् ॥
आलोक्य परमानन्दतन्त्रं तत्तन्त्रटिप्पनं ।
सौभाग्यानन्दसन्दोहाभिधं च त्रिपुरार्णवम् ॥
ज्ञानार्णवादिश्रीतन्त्राण्यपि बुद्ध्वा विमृश्य च ।
महागुरोर्विदित्वा च सम्प्रदायमशेषतः ॥
साधकानां मनोऽर्थहेतवे गुरुणोदितः ।
सौभाग्यकल्पलतिकां कल्पद्रुमविलासिनीं ॥
श्रीविद्योपास्तिसन्मार्गप्रकाशफलशालिनीम् ।
उन्मेषयामि विशदां परमानन्दधानिकां ॥
कल्पद्रुमोऽपि सौभाग्यानन्दसन्दोहनिर्भरः ।
न तथा सुखयेत् स्वान्तं संश्रितानां हि सर्वथा ॥
यथा सुललिताकारलतासम्वलिताकृतिः ।
कल्पद्रुमः सुखयति साधकाभीष्टदानतः ॥
मन्दानुग्रहणोद्युक्तैर्ग्रन्थलाघवतत्परैः ।
प्रयोगमात्रो रचितस्तच्छास्त्रार्थविवेचनम् ॥
गुरुभिर्न कृतं कल्पद्रुमे तन्त्रस्य टिप्पने ।
विशदं चातिविस्तारादगम्यं मन्दचेतसां ॥
इति मत्वा कृतो यत्नः प्रेरितेनानुजीविभिः ।
गुरुवाक्संश्रयेणापि गुध्यामीति मनीषया ॥

अनादिमलबन्धेन जन्ममृत्युपरम्परां ।
प्राप्तस्य स्वात्मविज्ञानादृते नान्यद्विमोचकम् ॥
तच्चालभ्यमनाराध्य देवतामिति हेतुतः ।
देवताराधनाम्नायाः श्रीविद्यायाः प्रसाधने ॥
तन्त्राण्युपसुकर्माणि शिवाद्युक्तान्यनेकशः ।
महाचार्यैरादृतानि सर्व्वज्ञानफलानि च ॥
तत्र मुख्यन्तु परमानन्दसंज्ञमतिस्फुटम् ।
सात्त्विकाराधनज्ञाननिर्भरं चानपेक्षकम् ॥
तत्पद्धतिः कृता नाथैः कल्पद्रुमसमाह्वया ।
तत्प्रशिष्येण तन्त्रस्य कृता व्याख्या मनोहरा ॥
सौभाग्यानन्दसन्दोहाभिधा विद्यावरेण मे ।
तदर्थसंग्रहं क्षेमानन्द एष करोम्यहम् ॥
स्वपरंपरया प्राप्तं तन्त्रोक्तं न परित्यजेत् ।
स्वतन्त्रोक्तमनल्पं वा स्वल्पं वा सम्यगाचरन् ॥
न लिप्यते कर्म्मलोपदोषैः साधकसत्तमः ।
स्वतन्त्रसूचितं तद्वत् अकृतं चातिदूषितं ॥

The topics dealt with in the work are indicated as follows:—

4A, प्रातःस्मृतिः स्नानमथ सन्ध्या त्रैकालिकी तथा ।
जपः सन्ध्याङ्गभूतोऽपि मुद्राद्याङ्गपञ्चकम् ॥
न्यासाः सामान्यमन्त्राणाम् पाठो मुख्यजपस्तथा ।
देवतार्च्चास्तोत्रवर्म्मनामादिपठनं तथा ॥
धर्म्मानुसेवनं तद्वन्निमित्तार्चा च निष्कृतिः ।
देवतात्मानुसन्धिश्चेत्युद्देशक्रम ईरितः ॥

Beginnings and ends of the different chapters:—

Chapter I:

End:—

4B, श्रीदेवीसाधकानां हि साधनोद्देशलक्षणः ।
सौभाग्यकल्पलतिकास्तवकः प्रथमोऽभवत् ॥

Chapter II:

Beginning (Fol. 4B):—

अथ प्रातःस्मृतिमुखं द्वितीये प्रविविच्यते ।

End (Fol. 7A):—

क्रमक्रियाणां श्रीदेवीसाधकानामभीष्टदः ।
सौभाग्यकल्पलतिकास्तवकोऽयं द्वितीयकः ॥

Chapter III:

Beginning (Fol. 7A):—

अथ भूशुद्ध्यादिविधौ निर्णयः प्रविविच्यते ।
एवं सन्ध्यादिकं कृत्वा भूशुद्ध्यादिकमाचरेत् ॥

End (Fol. 10B):—

आत्मप्राप्तेः समाधिश्च प्रतीतोत्तरफलानि वै ।
भूशुद्ध्यादिन्यासविधिपर्यन्तक्रम ईरितः ॥
सौभाग्यकल्पलतिकास्तवकोभूत्तृतीयकः ।

Chapter IV:

Beginning (Fol. 10B):—

एवं विन्यस्य तत्पश्चात् सामान्यान् प्रपठेन्मनून् ।
यावतामुपदेशोऽस्ति ते सामान्याः प्रकीर्त्तिताः ॥

End (Fol. 19A) :—

सामान्यमन्त्रपाठादिजपान्तक्रमसंवृतः ।
सौभाग्यकल्पलतिकाचतुर्थस्तवकोऽभवत् ॥

Chapter V:

Beginning (Fol. 19B):—

अथ पूजाविधानन्तु साङ्गोपाङ्गं निरूप्यते ॥

End (Fol. 31B):—

इत्येवं नित्यपूजादिविधानं प्रविवेचितम् ।

इ सौभाग्यल० ।

Chapter VI:

Beginning (Fol. 1A of the second batch of leaves):—

अथोपासकधर्म्माणां क्रियते प्रविवेचनम् ।

सर्व्वस्मादेवतायास्तु भक्तिः कार्य्या विशेषतः ॥

End (Fol. 13B of the second batch of leaves):—

उपासकानां धर्म्मादिप्रविवेचनसंयुतः ।

सौभाग्यकल्पलतिकाषष्ठस्तवककोऽभवत् ॥

Chapter VII:

Beginning (Fol. 1A of the third batch of leaves):—

श्रीगणेशाय नमः ॥

अथ नैमित्तिकाद्यर्चाविधिरत्र विविच्यते ।

नैमित्तिकं प्रोक्तकाले पूजनं सर्व्वथा भवेत् ।

दिवा नित्यार्चनं कृत्वा रात्रौ नैमित्तिकं चरेत् ॥

नित्यमकृत्वा नो कुर्य्यात् क्वचिन्नैमित्तिकार्चनम् ।

नैमित्तिके यद्यशक्तो जपेदष्टोत्तरं शतम् ॥

End (Fol. 28B of the third batch of leaves):—

नैमित्तिककाम्यपूजामखकर्म्मनिरूपकः ।

सौभाग्यकल्पलतिकास्तवकः सप्तमोऽभवत् ॥

Chapter VIII:

Beginning (Fol. 28B of the third batch of leaves):—

अथोच्यते देवतायानुसन्धिः क्रमतः स्फुटम् ।

Vidyānandanātha.

6340.

5452. सौभाग्यरत्नाकरः । *Saubhāgyaratnākara.*

Substance, country-made paper. 9×4 inches. Folia, 1–92. Lines, 7. Extent in ślokas, 1,650. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

MSS of the work, complete in 36 chapters, are described in Bik. No. 1328, Mad. XII. 5756. One MS, belonging to the Indian Museum collection, contains chapters 22–24 with portions of chapters 21 and 25. The present MS contains a portion of the work, e.g., chapters 14 to 20. The last colophon refers to the work by the name *Bhavānīkararatna* but does not give the chapter number. The pre-initiation name of the author is recorded in the Madras MS to have been Śrīnivāsa, who refers to the present work at the end of his *Śivārcanacandrikā*. This and the following two works lay down the procedure of the worship of Tripurā.

Colophons and beginnings of the chapters:—

1, अस्य श्रीसमयप्रतिकामन्त्रस्य त्रिलोचन ऋषिः । त्रिष्टुप्छन्दः । सदाशिवो देवता । अर्थधर्मकामार्थे मोक्षार्थे चतुर्विधपुरुषार्थे सिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः ।

24A, श्रीविद्यानन्दनाथेन शिवयोः प्रियसूनुना । कृते सौभाग्यरत्नाब्धौ तरङ्गोऽगाच्चतुर्दशः ।

इति श्रीसच्चिदानन्दनाथचरणारविन्दद्वन्द्वान्तेवासिना श्रीश्रीविद्यानन्दनाथेन विरचिते सौभाग्यरत्नाकरे चतुर्दशस्तरङ्गः । अथ योगपीठपूजा ।

31A, ०तरङ्गस्तिथिसंज्ञकः । ०पञ्चदशस्तरङ्गः । अथ श्रीचक्रपूजा ।

45A, ०तरङ्गः षोडशो गतः । ०षोडशस्तरङ्गः । अथ गुरुपंक्तिपूजा ।

61A, ०कृते सप्तदशः संगात्तरङ्गो रत्नवारिधौ । ०सप्तदशस्तरङ्गः । अथ पञ्चपञ्चिकाविद्याभिर्दीक्षितस्वेदिन्दुचक्रे सिंहासनाकारेण......

73B, ०तरङ्गोऽष्टादशोऽगमत् । ०अष्टादशस्तरङ्गः । अथ षडन्वयशाम्भ-वाख्योर्द्ध्वाम्नायेन दीक्षायुतश्चेत् तन्नोत्तमानन्दादिक्रमषट्कं पूजयेत् ।

90A, ०तरङ्गो ह्यूनविंशतिः । ०एकोनविंशतितरङ्गः । अथ वटुकादि-बलिः ।

92A, इति श्रीविद्यानन्दनाथेन विरचितं भवानीकरत्नं सम्पूर्णम् । शुभमस्तु ।

6341.

5928. *Saubhāgyaratnākara.*

Substance, country-made paper. 9×5 inches. Folia, 1 to 22+1 to 113+88 (by counting). Lines, 8, 10. Character, Nāgara. Appearance, old and discoloured. Incomplete.

The present MS contains only the first of the several introductory verses quoted in Mad. XII. 5756.

The only colophon, found in the MS, belongs to the first chapter of the work and runs (Fol. 22A of the first batch of leaves):—

श्रीविद्यानन्दनाथेन शिवयोः प्रियसूनुना ।
कृते सौभाग्यरत्नाब्धौ तरङ्गः प्रथमोऽगमदिति ॥

The first batch of leaves gives the rules for the morning rites and observance of the *sandhyā*. The second and third batches give the detailed rules of worship.

Rāmacandra.

6342.

6006. सुभगार्चारत्नम् । *Subhagārcāratna.*

Substance, country-made paper. 8×6 inches. Folia, 23. Lines, 14. Extent in ślokas, 450. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

MSS of what is probably this work, without the name of the author, containing four and eight chapters, are described respectively in Stein (p. 239) and Bik. 1337. MSS containing the name of the author are mentioned in *Cat. Cat.*, I, p. 727. The present MS contains eight chapters with portions at the beginning and at the end missing.

Beginning :—

युक्तोक्ति तथा करोमि ।

ततोत्थाप्य क्लीं कामदेव सर्व्वजनप्रियाय नमः ।

अनेन मन्त्रेण दन्तशुद्धिं कृत्वा २ श्री १ ॐ श्रीं ह्रीं श्रीं कमले कमलालये प्रसीद २ ।

End :—

इति साधारणमुद्राः । विशेषमुद्रालक्षणानु आचार्य्यमुखादवगन्तव्यम् ।

अनेककल्पार्णवकुम्भजन्मा
स रामचन्द्रः सुधियां हिताय ।

Colophons :—

3B, इति सुभगार्चारत्ने प्रथमो मयूखः ; 6A, ०द्वितीयो मयूखः ; 10B, ०तृतीयो मयूखः ; 12A, ०चतुर्थो मयूखः ; 13B, ०पञ्चमो मयूखः ; 18B, ०षष्ठो मयूखः ; 22A, ०सप्तमो मयूखः ।

Saccidānandanātha.

6343.

5779. लघुचन्द्रिका । *Laghucandrikā.*

Substance, country-made paper. 9×5 inches. Folia, 77. Lines, 10. Extent in ślokas, 840. Character, Nāgara. Appearance, soiled. Complete (?).

The work may be identical with, or a smaller version of, the *Lalitārcanacandrikā* (*Cat. Cat.*, I. 542, II. 128, 223).

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः। श्रीत्रिपुरसुन्दर्य्यै नमः।
वन्दे श्रीगुरुनाथपादयुगलं वन्दे गणानां विभुं
विद्यादानविशारदां श्रुतिमुखीं श्रीशारदाम्बां तथा।
श्रीविद्याक्रमपूजनं लघुतरं कुर्व्वे प्रमाणं सतां
बालानां व्यवसायिनां विविदुषां सद्भक्तियुक्तात्मनाम्॥
अथ लघुचन्द्रिका लिख्यते। तत्रादौ विद्योद्धारः। तन्त्रराजे।

Colophons of the different chapters :—

20B, इति सच्चिदानन्दनाथोक्तलघुचन्द्रिकायां आह्निकाख्ये प्रथमप्रकाशः; 33A, °न्यासविधानाख्यो द्वितीयः प्रकाशः; 46A, °अर्घ्यसाधनादि उपचाराख्ये तृतीयः प्रकाशः; 70B, °आवरणपूजनादिदेवीविसर्ज्जनान्ते चतुर्थप्रकाशः; 76B, °पञ्चमः प्रकाशः।

The portion which follows the fifth prakāśa is called आसनोत्थापनविधिः.

Beginning of this portion :—

श्रीगणेशाय नमः। आचम्य प्राणानायम्य ॐ तत्सत् परमेश्वर-प्रीत्यर्थं स्वात्मासनोत्थापनमहं करिष्ये।

At the end of this portion occur the following lines:—

श्रीगुरुज्ञानानन्दनाथज्ञानशक्तिदेव्यम्बा प्रसन्नोऽस्तु। श्रीराज-राजेश्वरीदेवतार्पणमस्तु।

Works quoted and referred to :—

23A, डामरेश्वरतन्त्र, ज्ञानार्णव, दक्षिणामूर्त्तिसंहिता, सुभगोदय, त्रिपुर-तापिनी; 46B, तन्त्रराज; 76A, सर्वतन्त्र।

Bhāskararāya.

6344.

10080. **वरिवस्यारहस्यम् ।** *Varivasyārahasya.*

Substance, country-made paper. 10 × 4½ inches. Folia, 48. Lines, 12. Extent in ślokas, 1,300. Character, Nāgara. Date, Śaka 1708 and Saṃvat 1843. Appearance, old. The writing on many of the leaves is faded. Complete.

The text is accompanied by the author's own commentary on it. MSS of it have been described in CS. V. 85, Ulwar. Extr. 666, Mad. XII. 717-8. An edition of it was published by Isvara Chandra Shastri (Calcutta, 1917). It deals principally with the esoteric and spiritual significance of the *mantra* of Tripurā in 16 letters.

Post-colophon Statement:—

वह्निवेदवसुचन्द्रमितेब्दे दिग्विदिग्गगनसप्तग्रहाङ्कैः ।
निर्मितैः सुविमलैर्भुवि शाके पूर्णिमास्यु + + श्रुतियोगे ॥
मासिभाद्रपद + + पूर्व्वयाभद्र + + त्रिदिने व्यलीलिखत् ।
विश्वनाथसुतो रामचन्द्रः शुक्लोपनामकः । वैद्यनाथस्वसंतुष्ट्यै
वरिवस्यारहस्यकं ॥ २ सं १८५३ (?) शा० १७०८ ।

Kāśīnātha.

6345.

6524. **श्रीविद्यामन्त्रदीपिका ।** *Śrīvidyāmantrapradīpikā.*

Substance, country-made paper. 10¼ × 4¼ inches. Folia, 4. Lines, 8. Extent in ślokas, 60. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1961. Appearance, fresh. Complete.

This gives the esoteric meaning of a *mantra* of Tripurā and quotes a number of extracts from different original Tantras which primarily deal with meditation and incidentally speak of the real nature of the deity.

Beginning:—

नमामि कामेश्वरपादपङ्कजं करोमि कामेश्वरपूजनं सदा ।
वदामि कामेश्वरनाम निर्म्मलं स्मरामि कामेश्वरतत्त्वमव्ययम् ॥
नत्वा ब्रह्ममयीं देवीं सच्चिदानन्दरूपिणीं ।
ब्रह्मेशविष्णुजननीं भक्तानुग्रहविग्रहाम् ॥
दक्षिणामूर्त्तिपादाब्जभ्रमरीभूतमौलिना ।
रच्यते काशिनाथेन श्रीविद्यामन्त्रदीपिका ॥

Colophon:—

इति श्रीमद्भडोपनामकजयरामभट्टसुतवाराणसीगर्भसम्भवकाशी-
नाथापरपर्य्यायविश्वनाथविरचिता श्रीविद्यामन्त्रदीपिका समाप्ता ।

Post-colophon Statement:—

श्रीललिताम्बार्पणमस्तु ।

मालवीय बालमुकुन्दस्येदं पुस्तकम् । संवत् १९६१ मौः श्रावण वदी ॥ ११ ॥

Cidānandanātha.

6346.

5826. **श्रीविद्यागोपालचरणार्चनपद्धतिः ।** *Śrīvidyāgopāla-caraṇārcanapaddhati.*

Substance, country-made paper. 10 × 4¾ inches. Folia, 77. Lines, 10 on a page. Extent in ślokas, 1,848. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1683. Appearance, discoloured. Complete in five chapters.

The work lays down the procedure of the joint worship of the deities Tripurā and Gopāla beginning with a description of the daily rites of the worshipper.

Beginning :—

चित्प्रतिबिम्बादेशादखत चिदानन्दनाथयोगीन्द्रः ।
मिश्रितपद्धतिमपरामतुलामपि भावनामूलाम् ॥ १ ॥
नमस्कृत्य महेशानं गुरुं गणपतिं हरिं ।
परामम्बां चिदानन्दः पद्धतिं रचयत्यलम् ॥ २ ॥
श्रीविद्यापद्धतिं वीक्ष्य तथा गोपालपद्धतिं ।
उभयोस्तत्त्वमालोच्य मिश्रितार्चनमुच्यते ॥ ३ ॥
स्वदेहद्वारकापुर्यां स्वजीवहरिमन्दिरे ।
स्वमात्मानं हरिं ध्यायन् हरिरेव हरिर्भवेत् ॥ ४ ॥

Colophons of the different chapters :—

9A. इति श्रीमद्गगनानन्दनाथपादपूज्यशिष्यश्रीचिदानन्दनाथविरचितायां श्रीविद्यागोपालपद्धतौ प्राभातिक-स्नानसन्ध्यातर्पणाक्षोचनिरूपणं नाम प्रथमः सङ्केतः ।

32A. इति श्रीमद्गगनानन्दनाथपादपूज्यशिष्यश्रीचिदानन्दनाथलक्ष्मीनाथभट्टापरनामधेययोगीन्द्रविरचितायां श्रीविद्यागोपालपद्धतौ भूतशुद्धिप्राणप्रतिष्ठा-मातृकान्यास-तत्त्वन्यास-योगपीठन्यास-हृदयादिषडङ्गन्यास-मूलमन्त्रविद्यासम्पुटितमातृकान्यास-मूलविद्यामन्त्रवर्णन्यास-करशुद्ध्यात्मनवात्मदेवताकूटत्रयन्यास-मानसिकार्चन-जपसमर्पण-अर्घ्यार्पणनिरूपणं नाम द्वितीयः सङ्केतः ।

45A. ०चिदानन्दनाथयोगीन्द्रलक्ष्मीनाथभट्टापरनामधेयविरचितायां श्रीविद्यागोपालपद्धतौ श्रीमद्रूपध्यान-मन्त्राध्यान-श्रीमद्रूपार्चन-शङ्खस्थापन-कलसस्थापन-शान्तिपात्रस्थापन-श्रीपात्रस्थापननिरूपणं नाम तृतीयः सङ्केतः ।

62B. ०श्रीविद्यागोपालचरणार्चनपद्धतौ नवावरणार्चननिरूपणं नाम चतुर्थः पूजासङ्केतः ।

76B. ॰श्रीमूलविद्योद्धारक्रमस्तोत्र-श्रीराजगोपालमूलमन्त्रोद्धारक्रमस्तोत्र-पूर्व्वाह्णध्यानपूजा-मध्याह्नध्यानपूजा-सायंकालध्यानपूजार्द्धरात्रध्यानपूजा-सामान्यतर्पणाकाम्यतर्पणालौकिकप्रयोगपारणायन्त्रपूजास्थाननिरूपणा-योगनिरूपणं नाम पञ्चमः सङ्केतः ।

The last colophon is followed by five verses :—

कृष्णभट्टनियुक्तेन लक्ष्मीनाथमनीषिणा ।
यदिदं किञ्चन प्रोचे तेन तुष्यतु केशवः ॥
यस्य प्रभाप्रभवतो जगदण्डकोटि-
कोटिष्वशेषवसुधादिविभूतिभिन्नं ।
तद् ब्रह्म निष्कलमनन्तमशेषभूतं
गोविन्दमादिपुरुषं तमहं भजामि ॥
आसीच्छायाद्वितीयः प्रथममथ विभुर्वत्मडिम्भायितो भू-
देभिः सार्द्धं स्वरूपैस्तदनु पृथगतुर्व्वाङ्गतामाससाद ।
तत्त्वसत्त्वादिवीतैरथ कमलभवैः स्तूयमानोखिलात्मा
तावद् ब्रह्माण्डसेव्यः स्फुटमजनि ततो यः प्रपद्ये तमीशं ॥
एकस्त्रेधा नयसुनिपुणैर्योगिभिः सेवकैर्वा
निर्बाधं यः सपदि विदितो भाति सर्व्वस्वरूपः ।
सोयं नन्दव्रजमुपगतः साकमाभीरवृन्दैः
वृन्दारण्ये विहरति परानन्दकन्दो मुकुन्दः ॥
आमोदाय चराचरस्य जगतस्ते ते पुराणागमाः
तां तामेव हि देवतां परमिकां जल्पन्तु कल्पावधि ।
सिद्धान्ते पुनरेक एव भगवान् विष्णुः समस्तागम-
व्यापारेषु विवेचनव्यतिकरं नीतेषु निश्चीयते ॥

Post-colophon Statement :—

ॐ नमः सर्व्वस्वरूपाय श्रीकृष्णाय। संवत् १६८३ समये आषाढकृष्णपञ्चम्यां रवौ लिखितमिदं पुस्तकम् रूपणेन ।

Śambhudevānandanātha.

6347.

6030. सम्पद्विमर्शिनी । *Sampadvimarśinī.*

Substance, country-made paper. 10 × 4½ inches. Folia, 11 to 60. Lines, 8. Extent in ślokas, 1,000. Character, Nāgara. Date, Śaka 1588. Appearance, discoloured. Incomplete.

This and the following two works lay down the detailed procedure of the worship of Tripurā.

End :—

श्रीमच्चक्रसमारूढे भुवनान्तरचारिणि ।
चरकं देहि मे मातः प्रसादं कुरु भैरवि ॥

इति मन्त्रेण चरुं गृहीत्वा परमानन्दनिर्भरः सन् मन्मन्यते शिवो भूत्वा सुखं विहरेत् ।

Colophon :—

इति श्रीमत्प्रसन्नविग्रहात्मक-देशिकेन्द्रचरणाम्बुजान्तेवासिना श्रीशम्भुदेवानन्दनाथेन विरचिता सम्पद्विमर्शिनी नाम्नी सुन्दरी-पूजापद्धतिः समाप्ता ।

Post-colophon Statement :—

स्वस्ति श्रीशाके १५८८ समये भाद्रपदि द्वादशौ बुधवारे मनोरथेन लिखितमिदम् ।

Śambhu Bhaṭṭa.

6348.

10549. सुन्दरीमहोदयः । *Sundarīmahodaya.*

Substance, country-made paper. 10 × 5 inches. Folia 22–37, of which 33 and 35 are missing. Lines, 10. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1744. Appearance, old, discoloured. Incomplete.

The present MS contains the major portion of the sixth chapter of the work. IO. IV. 2599 describes a MS of the work complete in five chapters. The last verse in the present MS agrees with one of the concluding verses of the MS of the India Office. The portion contained in the present MS lays down the procedure of the worship of, as well as of festive rites in connection with, Tripurā.

End :—

यदत्र किञ्चित् लिखितं मया त-

त्र नव्यमस्तीत्यवहेलनीयम् ।

यतो हि मूलार्थनिबद्धमार्गं

विसृज्य सद्भिः परिभाव्यमेव ॥

Colophon :—

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीरामानन्दनाथसरस्वती-
शिष्यशङ्करानन्दनाथकविमण्डनरामभट्टकृत-सुन्दरीमहोदयान्तर्गतः
षष्ठो नित्यनैमित्तिकपूजोल्लासः चरमः समाप्तः ।

Post-colophon Statement :—

संवत् १७४४ चैत्र शुद्ध ६ बुधे निवकावडीपनामकगोविन्देन
लिखितोऽयं ग्रन्थः । श्रीमत्त्रिपुरसुन्दर्यै नमः । श्रीरस्तु ।

Rāma Bhaṭṭa.

6349.

5781. सुन्दरीसपर्या । *Sundarīsaparyā.*

Substance, country-made paper. 9 × 4 inches. Folia, 26 (of which fol. 6 is missing). Lines, 9 to 10. Extent in ślokas, 520. Character, Nāgara. Appearance, old and worm-eaten. Incomplete.

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः ।

अखण्डानन्दबोधाय नित्याय परमात्मने ।
चिदेकान्तस्वरूपाय कृष्णाय गुरवे नमः ॥
विज्ञाय सर्व्वतन्त्राणि गुरुवक्त्राच्च तत्त्वतः ।
सुन्दरीयजनं वक्ष्ये रामभट्टो विविक्तधीः ॥

तत्र तावत् प्रातःकृत्यादि विधाय

तीक्ष्णदंष्ट्रमहाकाय कल्पान्तदहनोपम ।
भैरवाय नमस्तुभ्यमनुज्ञां दातुमर्हसि ॥

इति भैरवाज्ञामादाय जपस्थानं मूलेन संप्रोक्ष्य ...

Colophon:—

इति श्रीकृष्णभट्टान्तेवासिना रामभट्टेन समारब्धकोपनाम्ना विरचितायां सुन्दरीसपर्य्यायां द्वितीय + + +

The colophon of the first chapter, possibly occurring in the missing leaf, is not found.

Ratnanābhāgamācārya.

6350.

4184. सुन्दरीरहस्यवृत्तिः । *Sundarīrahasyavṛtti.*

Substance, country-made paper. 16 × 3 inches. Folia, 1–194 (marked on the right-hand margin, as 134 to 326). Fol. 17B, 18, 19A, 155B, 156 are blank. Lines, 4, 5. Extent in ślokas, 2,800. Character, Bengali. Date, Śaka 1699. Appearance, fresh. Complete.

The work deals with the details of the worship of Tripurā.

Beginning:—

नमस्त्रिपुरसुन्दर्य्यै ।

आचार्य्यनारायणभीतपादं प्रणम्य सर्व्वागमतत्त्ववेत्ता ।
श्रीसुन्दरीमन्त्ररहस्यवृत्तिं श्रीरत्ननाभः स्वमतिस्तनोति ॥
सुन्दरीं केशवाचार्य्यं वल्लभाचार्य्यमन्वतः ।
ततो विद्याधराचार्य्यं हयग्रीवं महागुरुम् ॥
गोपीनाथगुरुं नत्वा रत्ननाभस्ततः परम् ।
तनोति सुन्दरीमन्त्रान् नानातन्त्रनिदेशितान् ॥
विलोक्याखिलतन्त्राणि ज्ञात्वा गुरुमतं तथा ।
वक्ष्येऽहं सुन्दरीपूजां नानातन्त्रनिदेशिताम् ॥
शिववाक्येन कुत्रापि कुत्रापि व्यासवाक्यतः ।
कुत्राप्यन्यप्रबन्धेन ग्रन्थवर्य्यः प्रतन्यते ॥
श्रीसुन्दरीं गुरुं नत्वा गोपीनाथं तथा गुरुम् ।
गणेशं भारतीं नत्वा वक्ष्ये ग्रन्थं सुविस्तरम् ॥
प्रकृतेर्दश तत्त्वानि शिवेनोक्तानि यामले ।
तत्सङ्ख्यापटलैर्ग्रन्थं वक्ष्याम्यत्र सुनिश्चितम् ॥
आरम्भादिसमाप्यन्तं यदुक्तं ग्रन्थवर्य्यके ।
तत्सर्व्वं निर्णयं कृत्वा कथयामि समासतः ॥

End:—

कृता श्रीरत्ननाभेन सुन्दरीपदपूर्व्विका ।
रहस्यवृत्तिकाख्या सा मन्त्रपूजासमन्विता ॥
वारेन्द्रार्य्यकुले जातो रत्ननाभः श्रिया युतः ।
मैत्रेयकुलसंजातो गोत्रश्च का[श्य]पाश्रयः ॥
नारायणसुतोऽहञ्च मुकुन्दस्य च पौत्रकः ।
श्रीमाधवमहाचार्य्यस्य प्रपितामह ईरितः ॥

Colophons of the different chapters:—

29B, इति श्रीरत्ननाभागमाचार्य्यविरचितायां सुन्दरीरहस्यवृत्तौ द्वितीयः पटलः; 39A, °विद्योद्धारः तृतीयः पटलः; 48A, °कामबीजकीलितोद्धारः

चतुर्थः पटलः; 69A, ०त्रिपुरसुन्दरीमन्त्रभेदकथनं नाम पञ्चमः पटलः; 87A, न्यासविधानं नाम षष्ठः पटलः; 115B, ०श्रीत्रिपुरसुन्दरीपूजाविधानं नाम सप्तमः पटलः; 144A, ०जपहोमविधानं नाम अष्टमः पटलः; 163A, ०नवमः पटलः (this deals with the six black rites); 194A, ०योगनिर्णयो नाम दशमः पटलः।

Post-colophon Statement :—

शाके नन्दाङ्गभूपे लिपिरियं। लिखितं श्रीरघुपरामशर्मणा। पुस्तकमिदं स्वाक्षरं अन्याक्षरस्य किञ्चित् अन्याधिकारो नास्ति। शकाब्दाः १६६९। यथा दृष्टं तथा लिखितं लेखको नास्ति दूषणम्। भीमस्यापि रणे भङ्गो मुनीनाञ्च मतिभ्रमः॥

Nijānandanātha.

6351.

5537. क्रमोत्तमः। *Kramottama.*

Substance, country-made paper. 10 × 4½ inches. Folia, 112. Lines, 9. Extent in ślokas, 2,400. Character, Nāgara. Appearance, good. Complete.

The work deals with the morning duties of a worshipper and the details of the worship of Tripurā including a detailed treatment of the *nyāsas*. MSS of the work are described under different names in different catalogues, e.g. *Gadyavallarī* (L. VII. 2261), *Śrīvidyāpaddhati* (Bik. No. 1335), *Kramottamapaddhati* (Bik. No. 1283), *Mahātripurasundarīpādukārcanakramottama* (IO. IV. 2600). The MS described in L, which runs up to the end of chapter 3 of the Society's MS, constitutes, according to the last colophon, the first part of the *Gadyavallarī*, while the last colophon in the MS described in Bik. No. 1335, which is complete in four chapters, refers itself to the second part of it. Verses occurring at the end of chapter 2 of the present MS state

that the work was based on the *Gadyavallarī* a colophon of which is found in the earlier section of the work. It refers to *Sundarācāryapaddhati* (Fol. 52B).

Beginning :—

श्रीन्द्रसिंहगुरुं वन्दे साक्षाद्ब्रह्मपरमात्मकम् ।
चिदानन्दघनं पूर्णं कारुण्यामृतसागरम् ॥
तदनुग्रहसम्पूर्णां माधवेन्द्रसरस्वतीं ।
प्रकाशानन्दसम्मान्यं गुरूत्तममहं भजे ॥
यदङ्घ्रिस्पर्शनादेव भालदुष्टाक्षरावली ।
शुभायते भजे तं श्रीमाधवेन्द्रसरस्वतीम् ॥
प्रशास्महे नमोवाकं विमलानन्दमूर्त्तये ।
शुभाय करुणार्द्राय(र्द्रोपि) गुरुरूपमुपेयुषे ॥
स्वप्रकाशविमर्षाख्यबीजाङ्कुरलतां (चि)पराम् ।
श्रृङ्गारपीठनिलयां वन्दे त्रिपुरसुन्दरीम् ॥
ब्राह्मे मुहूर्त्ते चोत्थाय ब्रह्मरन्ध्रे सिताम्बुजे ।
चिचन्द्रमण्डले शुद्धस्फटिकाद्यवराभवे ॥
दधानं रक्तया शक्त्या श्लिष्टं वामाङ्कसंस्थया ।
धारयन्त्योत्पलं दीर्घं नेत्रत्रयविभूषितम् ॥

Colophons :—

7A. इति श्रीनिजप्रकाशानन्दनाथमल्लिकार्जुनयोगीन्द्रविरचितायां गद्यवल्लर्यां-मजपा[र्पणाख्यानसन्ध्या]तर्पणनिरूपणं नाम सः प्रथमः ।

52B, इति श्रीक्रमोत्तमे निजानन्दविरचिते संहाररूपश्रीचक्रन्यासस्य सम्पूर्णतामगमत् ।

62B, इति श्रीक्रमोत्तमाख्यायां निजानन्दनाथविरचितायां श्रीविद्यापद्धतौ न्यासविवरणं नाम द्वितीयोल्लासः ; 73B, इति निजात्मप्रकाशानन्दविरचितायां क्रमोत्तमाख्यायां श्रीप्रासादपरापद्धतौ न्यासविधिर्नाम तृतीयोल्लासः ।

92B. क्रमोत्तमेऽप्यशक्तानां मनूनां गणनाक्रमे ।
अजीगणच्छिवानन्दः सुन्दरीत्रिपुराक्रमम् ॥

श्रीक्रमोत्तमे मल्लिकार्जुनयोगीन्द्रकृते पूजापटलः ।

106A, इति श्रीवामकेश्वरतन्त्रे नित्याषोडशार्णवरत्नचक्रे सौभाग्यकवचं नाम त्रयस्त्रिंशत् पटलः; 112, इति श्रीरुद्रयामले अन्नपूर्णेश्वर्याः पञ्चाशिकाकल्पवल्ली सम्पूर्णा । क्रमोत्तमोऽपि समाप्तम् ।

Verses at the end of the colophons are quoted below (based on a collation of the two MSS belonging to the Society).

62B. वामकेश्वरतन्त्रे या पूर्वोत्तरचतुःशती ।
तामालोक्य च वक्त्रार्थां मतमालम्ब्य कृत्स्नशः ॥
गुरूपदेशमार्गेण तदनुज्ञापुरःसरम् ।
निजात्मानन्दनाथाख्यमल्लिकार्जुनयोगिराट् ॥
अरीरचन्न्यासजालं श्रीविद्याया क्रमोत्तमम् ।
न्यासकाण्डे सूचितं यत्कुर्यादष्टाष्टकं त्विति ॥
निजात्मानन्दयोगीन्द्रश्चक्रे सिंहावलोकनम् ।
शान्तिके पौष्टिके चैव कुर्यादष्टाष्टकं बुधः ॥

73B. गुरुदेवात्मनामैक्यं सद्विद्यातिविशारदः ।
अरीरचच्छिवानन्दः श्रीप्रासादपराक्रमम् ॥
स्वच्छप्रकाशगुरुपादयुगप्रपन्नः
श्रीमल्लिकार्जुन इति प्रथितो निजात्मा ।
श्रीमत्कुलार्णवमहोदधिमुन्मथित्वा
सम्यक्प्ररूपयदतीवमहोर्ध्वघोषाम् ॥
निजात्मानन्दसम्प्रोक्ता पराप्रासादपद्धतिः ।
महाषोढान्यासयुता जयतां शाश्वतीः समाः ॥

6352.

8541. *Kramottama.*

Substance, country-made paper. 10¼ × 5 inches. Folia, 96. Lines, 10. Extent in ślokas, 1,800. Characte:, Nāgara. Appearance, old. Incomplete (?).

Occasionally the present MS seems to represent an abridged version of the text as found in the previous MS. The second colophon of the previous MS is absent here though the topics, dealt with in the section containing it, come to an end on Fol. 49A. The third chapter is here wrongly put as chapter 1 in the colophon on Fol. 69B. Portions following this colophon do not agree with similar portions in the previous MS. These portions in the present MS deal with various types of *nyāsa*, e.g. *ṣaḍādhāra-vidyānyāsa*, *caraṇādinyāsa*, etc. Some additional verses are found at the beginning of the present MS which agree with those occurring in the MSS described in L. VII. 2261 and Bik. No. 1335. A verse at the end of the colophon of chapter 3 (Fol. 69B), which is also found in L. VII. 2261, gives the date of composition of the work:—

श्रीमुखाब्दे शके बाण-त्रिवेदशशिसम्मिते ।
याम्यायने सिते मार्गे गुरावेकादशीदिने ॥

Additional verses at the beginning of the MS:—

श्रीशिवाय नमः ।

शिव [आ]दौ गुरुः प्रोक्तस्तस्माद्विष्णुः प्रजापतिः
ततो ब्रह्मा वशिष्ठश्च ततः शक्तिः पराशरः ॥ १ ॥
व्यासः शुको गौडपादो गोविन्दाख्यो गुरुः परः ।
ततः श्रीशंकराचार्यो विश्वरूपाचार्य्य एव च ॥ २ ॥
ततो बोधघनाचार्य्यः ततो ज्ञानघनाह्वयः ।
ज्ञानोत्तमशिवः पश्चात् ततो ज्ञानगिरिः स्मृतः ॥ २ ॥

ततः सिंहगिरिः पश्चात् ईश्वरतीर्थसंज्ञितः ।
ततो नृसिंहतीर्थश्च विद्यातीर्थशिवस्तथा ॥ ४ ॥
भारतीतीर्थनामा च विद्यारण्यगिरिः परः ।
ततः श्रीमलयानन्दः देवतीर्थसरस्वती ॥ ५ ॥
यादवेन्द्रसरस्वत्यः परं कृष्णसरस्वती ।
ततः श्रीमद्गुरुः प्रोक्तः श्रीनृसिंहसरस्वती ॥ ६ ॥
ततस्तु श्रीगुरुश्रेष्ठो माधवेन्द्रसरस्वती ।
मल्लिकार्जुनयोगीन्द्रस्तच्छुश्रूषासमैरवः ॥ ७ ॥
ततः श्रीरामदेवाख्यः शिवः श्रीगुरुरूपधृक् ।
दायदेवयतिः पश्चात् अमरानन्दसंज्ञितः ॥ ८ ॥
श्रीमद्गङ्गाधरानन्दनाथः स्यात्तदनन्तरं ।
एते वै गुरवः प्रोक्ताः शिवादिस्वगुरुक्रमात् ॥ ९ ॥

Rāmānanda.

6353.

10155. दत्तार्चनचन्द्रिका । *Dattārcanacandrikā.*

Substance, country-made paper. 8½ × 4½ inches. Folia, 1–75. Lines, 7. Extent in ślokas, 875. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The present MS is stated to contain three chapters of the work, a MS of which is in the Adyar Library (*Cat. Cat.*, III. 53). Colophons of the chapters are not found here. This and the following two works lay down the procedure of the worship of Tripurā.

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः । श्रीगुरुचरणकमलेभ्यो नमः ।

श्रीब्राह्मे मुहूर्ते चोत्थाय ब्रह्मरन्ध्रस्थश्वेतसहस्रदलकमलकर्णिकायां
चक्रयासनोपविष्टं वामाङ्गगलरक्तविमर्शशक्तियुतं श्वेतवस्त्राभरणा-

माल्यानुलेपनं ध्यानमुदितं त्रिनेत्रं चन्द्रकान्तिसमद्युतिं जटिलकपिल-
जटाजूटं सुप्रसन्नप्रशान्तं शिवरूपिणं श्रीगुरुं ध्यात्वा तच्चरणारविन्द-
युगलविगलितामृतधाराभिः स्वदेहं परिप्लुतं विभाव्य प्रणवत्रितार-
मूलविद्यादिन[1] नित्यविद्यान्ते हंसः शिवः सोऽहंस्वरूपनिरूपणाहेतवे
स्वगुरवे नमः श्रीगुरुपादुकां पूजयामि इति मानसोपचारैः
पञ्चतन्मात्रैर्यथाविधि संपूज्य गुरुस्तोत्रं पठेत् ।

End:—

कृष्णपक्षे त्रिमादिकामेश्वर्य्यान्तं विलोमेन प्रत्यहमेकैकं जपदशांशं
जपेत् । तिथिवृद्धौ तु एकां नित्यां दिनद्वये जपेत् । तिथिक्षये तु
नित्याद्वयमेकस्मिन् दिने जपेत् पुनः प्राणायामादिन्यासान्तं कृत्वा
ध्यात्वा गुह्याति० जपं देव्यै समर्प्य ॥

Last Colophon:—

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्य्यब्रह्मानन्दसरस्वतीभगवत्पूज्य-
पादशिष्याचार्य्यश्रीरामानन्दकृतौ दत्तार्चनचन्द्रिकायां नित्यकर्म्मानु-
ष्ठानविधिपरिच्छेदत्रयं संपूर्णम् ।

Sāhib Kaulānandanātha.

6354.

6021. श्रीविद्यानित्यपूजापद्धतिः । *Śrīvidyānityapūjā-paddhati.*

Substance, country-made paper. 7 × 4½ inches. Folia, 245. Lines, 9. Extent in ślokas, 2,700. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

Beginning:—

श्रीगुरवे शिवाय ॐ नमः । ॐ गणेशाय नमः । श्रीः ॐ ।
श्रीभैरव उवाच ।

ॐ अधुना पद्धतिं वक्ष्ये श्रीविद्यार्चनसंयुताम् ।
गद्यपद्यमयीं गोप्यां सकलागमनिश्चिताम् ॥

प्राथम्ह्न्यामकृत्वा तु यो देवीं भक्तितोऽर्चयेत् ।
तस्य पूजा तु विफला शौचहीना यथा क्रिया ॥

End :—

महामाहेश्वराचार्यैः साहिबकौलाभिधाश्रमे ।
अवतीर्णैः समालोक्य भूरितन्त्राणि शक्तितः ॥
नातिविस्तरातिविस्तारा सैषा पद्धतिरर्थितैः ।
अनुग्राह्यजनैः श्रीमच्छ्रीविद्याया विनिर्मिता ॥

Colophon :—

इति श्रीमच्छ्रीमहामाहेश्वराचार्यवर्यसाहिबकौलानन्दनाथ-
श्रीपादुकाविहिता श्रीविद्यानित्यपूजापद्धतिः सम्पूर्णा ।

Post-colophon Statement :—

कृष्णभट्टस्य पठनार्थम् ।

Kāśīnātha.

6355.

6530. **त्रिपुरसुन्दर्य्यर्चनक्रमः ।** *Tripurasundaryarcanakrama.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 6 inches. Folia, 26. Lines, 11. Extent in ślokas, 520. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः । श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुभ्यो नमः ।
अनेकशक्तिसंघातप्रकाशलहरी + + ।
शुद्धसंविन्मयः पायात् श्रीशम्भुः परमेश्वरः ॥
अनाद्यायाखिलाद्याय मायिने गतमायिने ।
अरूपाय सरूपाय दक्षिणामूर्त्तये नमः ॥
नत्वा श्रीशङ्कराचार्यचरणाम्भोरुहद्वयम् ।
काशीनाथः प्रतनुते संक्षितोक्तार्चनक्रमम् ॥

प्रातरुत्थाय शिरसि संस्मरेत् पद्ममुज्ज्वलम् ।
कर्पूराभं स्मरेत्तत्र श्रीगुरुं निजरूपिणम् ॥

End :—

अतिदरिद्रस्य उपचारासम्भवे तु ।
ध्यात्वाथवा चक्रराजं मनःपूजासमन्वितः ।
जपारम्भं सुधीः कुर्यान्महापातकहा भवेदिति ॥
मनसोऽपि नैश्चल्याभावेऽशक्तौ तु (तु) ।
मामर्चयतु वा मा वा(मा) विद्यां जपतु वा न वा ।
कीर्त्तयेन्नामसाहस्र(ै)मदो मत्प्रीतये सदेति ॥
विहितकेवलसहस्रनामपाठं कुर्यादिति संक्षेपः ।

Colophon :—

इति श्रीमद्भट्टोपनामकजयरामभट्टसुतवाराणसीगर्भसम्भव-
काशीनाथविरचितं श्रीदक्षिणामूर्त्तिसंहितोक्तं श्रीमहात्रिपुर-
सुन्दर्य्यर्चनक्रमं समाप्तम् ।

Pūrṇānanda.

6356.

122. श्रीतत्त्वचिन्तामणौ षट्चक्रनिरूपणम् ।

Ṣaṭcakranirūpaṇa from the Śrītattvacintāmaṇi.

Substance, country-made paper. 15½ × 3½ inches. Folia, 6. Lines, 7. Extent in ślokas, 150. Character, Bengali. Date, Śaka 1765. Appearance, tolerable. Complete.

This constitutes the sixth chapter of the *Śrītattva-cintāmaṇi* (Calcutta Sanskrit Series, No. XIX—Calcutta, 1936) though only a few of the MSS described here record this fact. There exists some controversy with regard to its origin. According to one commentator this work

forms part of the *Kaivalyakalikātantra*, while according to some MSS it is a commentary by Pūrṇānanda on the *Virupākṣapañcāśikā* of Virupākṣanātha (Hultzsch—*Reports on Sanskrit MSS in Southern India*, No. I, Madras, 1895). Some MSS attribute it to Brahmānanda. The present MS and the following one refer to it as *Ṣaṭcakrabheda*.

Post-colophon Statement :—

शकाब्दा १७६५ लिपिरियं फाल्गुनस्य द्वतोयदिवसीया ।

6357.

2892. *Ṣaṭcakranirūpaṇa from the Śrītattvacintāmaṇi.*

Substance, country-made yellow paper. 17×4½ inches. Folia, 8. Lines, 5. Extent in ślokas, 150. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

The following additional verse is found in this MS after the concluding verse of the work :—

पूर्णानन्दगिरि गिरीन्द्रतनयापादाम्बुजाश्रितं
सारात्सारतरं निगम्य तरसा योगार्थं + + + + ।
ब्रह्मानन्दगिरीन्द्रपादपदवीमाश्राय ग्रन्थत् क्षितौ
मोक्षज्ञानसुधाभिलाषमनसां संकल्पसंसिद्धये ॥

6358.

3164. *Ṣaṭcakranirūpaṇa from the Śrītattvacintāmaṇi.*

Substance, country-made paper. 15×3 inches. Folia, 10. Lines, 4. Extent in ślokas, 150. Character, Bengali. Date, Śaka 1764. Appearance, fresh. Complete.

The colophons in the present MS and the following one refer to the work as the sixth chapter of the *Śrītattvacintāmaṇi* and call it *yogavivaraṇa*.

Post-colophon Statement :—

समाप्तश्चायं ग्रन्थ इति ।

शाक १७६४ ॐ गुरुः ॐ परमदेवतायै नमः ।

6359.

4682. *Ṣaṭcakranirūpaṇa from the Śrītattvacintāmaṇi.*

Substance, country-made yellow paper. 16 × 3¾ inches. Folia, 7. Lines, 6. Extent in ślokas, 150. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

6360.

6602. *Ṣaṭcakranirūpaṇa from the Śrītattvacintāmaṇi.*

Substance, country-made paper. 16 × 2½ inches. Folia, 6, marked 115–120. Lines, 5. Extent in ślokas, 150. Character, Bengali. Date, Śaka 1640. Appearance, fresh. Complete.

The colophons in the present MS as also in a MS in the old collection (I.G. 7) attribute the work to Brahmānanda and call it *Ṣaṭcakrakrama* :—

इति श्रीब्रह्मानन्दगिरिकृतः षट्चक्रक्रमः समाप्तः ।

Post-colophon Statement :—

श्रीश्रीराधाकृष्णाभ्यां नमः ।

शकाब्दाः १६४० ।

6361.

10661. *Ṣaṭcakranirūpaṇa from the Śrītattvacintāmaṇi.*

Substance, country-made paper. 15 × 2½ inches. Folia, 3. Lines, 9. Extent in ślokas, 150. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete.

The colophon of the present MS refers to the work as *yogaprakaraṇa.*

6362.

195. *Commentary on the Ṣaṭcakranirūpaṇa by Rāmavallabha.*

Substance, country-made paper. 19×4½ inches. Folia, 12. Lines, 11. Extent in ślokas, 500. Character, Bengali. Date, Śaka 1717. Appearance, fresh. Complete.

The present MS has been described in L. I. 452. Another MS has been described in HPR. I. 385. According to the last colophon the commentator was an inhabitant of Vatsapura or Aruṇatpura in Candradvīpa.

Post-colophon Statement:—

शकाब्दाः १७१७ माघः ।

6363.

3163. *Commentary on the Ṣatcakranirūpaṇa by Rāmavallabha.*

Substance, country-made yellow paper. 15¾×3 inches. Folia, 30. Lines, 4. Extent in ślokas, 500. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

6364.

3390. *Commentary on the Ṣatcakranirūpaṇa by Rāmavallabha.*

Substance, country-made yellow paper. 19×4 inches. Folia, 9. Lines, 10. Extent in ślokas, 500. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

6365.

208. *Commentary on the Ṣaṭcakranirūpaṇa by Śaṅkara.*

Substance, mill-made paper. 17×6 inches. Folia, 10. Lines, 8-11. Extent in ślokas, 330. Character, Bengali. Appearance, old. Complete.

The present MS is described in L. I. 428. The author is clearly different from the great Śaṅkarācārya who is referred to in the work as follows (Fol. 4A):—

अतएव अम्भोजमध्यलदर्शनात् कमपि मणिपूरे इति शङ्करा-
चार्य्यश्लोकस्य मच्छाधौरेत्यत्र चानुपपत्तिः ।

It also refers to Puṣpadanta (Fol. 8A) and *Trikāṇḍaśeṣa* (Fol. 2A). This commentary has been published in the edition of the *Ṣaṭcakranirūpaṇa* of Arthur Avalon (Calcutta, 1913).

After the colophon definitions of a *vīra* are quoted from the *Kulasāra* and *Muṇḍamālātantra.*

6366.

2847. *Commentary on the Ṣaṭcakranirūpaṇa.*

Substance, country-made paper. 17 × 3½ inches. Folia, 10. Character, Bengali. In Tripāṭha form. Appearance, fresh. Incomplete.

The present MS contains the text up to half of verse 50 and an anonymous commentary up to verse 41.

Another copy of the commentary is preserved in a MS belonging to the old collection (I. G. 7).

Beginning of the commentary:—

प्रणम्य गुरुपादाब्जद्वन्द्वमद्वन्द्वसाधनम् ।
षट्चक्रदीपिकाटीका तन्यते नाथदेशतः ॥
अथ शब्दो मङ्गलपूर्व्वकालानन्तर्य्यार्थः ।

6367.

4706B. *Commentary on the Ṣaṭcakranirūpaṇa by Nandarāma.*

Substance, country-made yellow paper. 13½ × 4½ inches. Folia, 1–21A. Lines, 8. Extent in ślokas, 432. Character, Bengali. Appearance, old. Complete.

The present MS contains the text (Fol. 1–7B) and a commentary (Fol. 7B–21A) by Nandarāma whose title is given in another MS as Tarkavāgīśa (HPR. I. 381). One more MS of the commentary is noticed in VSP. (p. 66).

Beginning of the commentary:—

प्रत्यूहव्यूहविध्वंसविस्फुरद्गण्डमण्डलं ।
गजेन्द्रवदनं नौमि शुण्डालाण्डवपण्डितम् ॥
हरिवल्लभरायस्य रहस्यज्ञानहेतवे ।
श्रीनन्दरामः कुरुते षट्चक्रक्रमदीपनीम् ॥

Viśvanātha.

6368.

210. *Commentary on the Kaivalyakalikātantra.*

Substance, mill-made paper. Folia, 18 (with two Fol. marked 15). 15½×4 inches. Lines, 9. Extent in ślokas, 468. Date, Ś.E. 1727. Appearance, old. Complete.

The present MS has been described in L. I. 429. This, it is stated, contains the commentary on chapter II of the *Kaivalyakālikātantra* which seems to have a close connection, if not thorough agreement, with the *Ṣaṭcakranirūpaṇa* of Pūrṇānanda. The commentary which is styled *Ṣaṭcakravivṛti* has been published in the *Tantrik Texts* (Vol. II, pp. 109–39,—Calcutta, 1913).

Anonymous.

6369.

10498. बालादित्यः । *Bālāditya.*

Substance, country-made paper. Folia, 93. 6½×4 inches. Lines, 7. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

This as well as the remaining works in this section describe the procedure, in full or in part, of the worship of Tripurā in her different aspects. The MS runs from the beginning up to a portion of chapter IX.

Beginning:—

श्रीगुरुगणेशाभ्यां नमः ।

प्रणिपत्य महेश्वरं गुरुं कुलनाथं गणनायमम्बिकाम् ।
वितनो[मि] शिवागमोद्धृतं जननि त्वत्पदपूजनक्रमम् ॥

तत्रादौ मन्त्रोद्धारः ।

श्रीज्ञानार्णवे ।

सूर्य्यस्वरं समुच्चार्य्य विन्दुनादकलान्वितं ।
स्वरान्तं पृथिवीसंस्थं तुर्य्यस्वरविभूषितम् ॥
विन्दुनादकलाक्रान्तं सर्गवान् भृगुरव्ययः ।
प्रान्तस्वरसमोपेतो विद्येयं त्र्यक्षरी प्रिये ॥

सूर्य्यस्वर ऐकारः । विन्दुरनुस्वारः ।

Colophons of the different chapters:—

7A, इति बालादित्ये प्रथमो मयूखः; 13A, ॰द्वितीयो मयूखः; 22B, ॰तृतीयो मयूखः; 34B, ॰न्यासनिरूपणं चतुर्थो मयूखः; 50A, ॰पञ्चमो मयूखः; 62A, ॰षष्ठो मयूखः; 71A, ॰सप्तमो मयूखः; 80B, ॰अष्टमो मयूखः ।

The ninth chapter contains a *stotra* attributed to one Hariprasāda.

6370.

2699. बालार्चनपद्धतिः । *Bālārcanapaddhati.*

Substance, country-made paper. 10¼ × 4 inches. Folia, 23. Lines, 10. Extent in ślokas, 450. Character, Nāgara. Appearance, old and soiled. Complete.

Beginning:—

श्रीबालात्रिपुरसुन्दर्यै नमः ।

तत्र श्रीमत्साधकेन्द्रो ब्राह्मे मुहूर्त्ते चोत्थाय स्वशिरसि सहस्र-
दलकर्णिकान्तः स्वगुरुं ध्यायेत् ।

यथा ।

शुद्धस्फटिकसङ्काशं शुद्धक्षौमविराजितम् ।
गन्धानुलेपनं शान्तं वराभयकराम्बुजम् ॥
वामोरुशक्तिसंयुक्तं धवलचारुकलेवरम् ।

एवं स्वगुरुदेवतां ध्यायेत् ।

The deity is described (Fol. 4B of the present and 22A of the previous MS):—

रक्ताम्भोधिस्थपोतोल्लसदरुणसरोजाधिरूढा कराब्जैः
पाशं कोदण्डमिक्षूद्भवमधिकगुणं चाङ्कुशं पञ्च बाणान् ।
बिभ्राणासृक्कपालं त्रिनयनलसिता पीनवक्षोरुहाढ्या
देवी बालार्कवर्णा भवतु शुभकरी प्राणशक्तिः परा नः ॥

Colophons:—

3A, इति बालिकार्चनपद्धतौ प्रथमस्तरङ्गः; 23B, इति बालार्चनपद्धतिः समाप्ता ।

6371.

3231. **महात्रिपुरसुन्दरीपूजापद्धतिः ।** *Mahātripurasundarīpūjāpaddhati.*

Substance, country-made paper. 9×4 inches. Folia, 41. Lines, 8. Extent in ślokas, 500. Character, Nāgara. Appearance, old. Complete.

Beginning:—

ब्राह्मे मुहूर्त्ते उत्थाय स्वशिरसि सहस्रदलकमले श्रीगुरुचरणार-
विन्दयुगलं ध्यात्वा गुरुस्तोत्रं पठेत् ।

Description of the deity (Fol. 2B and 10A) :—

लोहितां ललितां बाणचापपाशाङ्कुशान् करैः ।
दधानां कामराजाङ्के यन्त्रितां मुदितां स्मरेत् ॥

End :—

जपच्छिद्रं तपच्छिद्रं यच्छिद्रं पूजने मम ।
अच्छिद्रमस्तु तत् सर्व्वं भास्करस्य प्रसादतः ॥
इति प्रार्थ्य पूर्व्वोक्तं गुरुस्तोत्रं पठित्वा तृतीयकूटेन निर्म्माल्यं गृहीत्वा द्वितीयकूटेन शिरसि धृत्वा सम्पूर्णमूलमन्त्रेण चरणामृतं प्राश्य यथासुखं विहरेत् ।

Colophon :—

इति श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीपूजापद्धतिः ।

6372.

8545. [त्रिपुरापूजापद्धतिः । *Tripurāpūjāpaddhati.*]

Substance, country-made paper. 10×5 inches. Folia, 1–80. Lines, 10. Extent in ślokas, 1,500. Character, Nāgara. Appearance, old. Complete.

This contains, besides the description of the details of the worship of the deity, a number of hymns, etc., stated to belong to different Tantras, e.g., *Saubhāgyakavaca* from chapter 33 of the *Vāmakeśvaratantra* (Fol. 51A–55A), *Annapūrṇeśvarīpañcāśikākalpavallī* from the *Rudrayāmala* (Fol. 55A–59A) and *Rājarājeśvarīdhyāna* from the *Rudrayāmala* (Fol. 76B–80B).

6373.

11278. सुन्दरीपूजाप्रक्रमः । *Sundarīpūjāprakrama.*

Substance, country-made paper. 10×3¼ inches. Folia, 7–156. Lines, 8. Extent in ślokas, 3,000. Character, Newari. Appearance, fresh. Incomplete.

The description of the pūjā proper which comes to an end in Fol. 104B is followed by *homa* (Fol. 106A–113A), *dūtīyajana* (Fol. 113B–118A), *Saubhāgyakavaca* belonging to the *Vāmakeśvaratantra* (Fol. 118B–121B) and *Tripurasundarīstava* belonging to the *Rudrayāmala* (Fol. 121B–129A).

Fol. 130–156 contain the text of the *Parātantra* (5953 above) which covers the first three sections with a portion of the fourth.

The name is taken from the colophon occurring in Fol. 104B:—

Fol. 104B, इति कुलार्णवे श्रीसुन्दरीपूजाप्रक्रमः समाप्तः ।

6374.

3287. सुन्दरीचरणपूजनपद्धतिः । *Sundarīcaraṇapūjanapaddhati*.

Substance, country-made paper. 10×5 inches. Folia, 4. Lines, 17 to 20. Extent in ślokas, 232. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1836. Appearance, discoloured. Complete.

This is a manual for the worship of Tripurā which is based on the *Paraśurāmakalpasūtra* (G.O.S. Series, pp. 100–215) the very wording of which is occasionally quoted here as will be clear from the extracts quoted from the beginning and end of it.

Beginning:—

श्रीरस्तु ॥

ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय ब्राह्मणो मुक्तस्वापः पापविलोपाय पर-
प्रिवरूपं श्रीगुरुमभिमृश्य मूलाधारादिविधिबिलपर्यन्तं तडित्-

कोटिकडारो अरुणतरुणदिनमणिकिरणोज्ज्वलां मूलसंविदं ध्यात्वा तद्रश्मिनिचुलकमलजालः मूलविद्यां दशवारमावर्त्त्य बहिर्निर्गत्य मुक्तमलमूत्रो दन्तधावनक्षालनकर्म्मा स्नानकर्म्मणि त्रिः सलिला-ञ्जलीन् मूलाभिमन्त्रितान् मूर्द्धि दत्त्वा आत्मविद्याशिवैः तत्त्वै-स्त्रिभिस्तदभिमन्त्रिता आपः पीत्वा तेनैव त्रिपुरसुन्दरी श्री॰ त्रिः सन्तर्प्य अनेनैवात्मानं संप्रोक्ष्य तदभिमन्त्रितवाससी परिधाय ह्रां ह्रीं सं हंसः मार्त्तण्डभैरवाय प्रकाशशक्तिसहिताय स्वाहेति त्रिः सवित्रे दत्त्वार्घ्यं तन्मण्डलमध्ये नवयोनिचक्रमनुचिन्त्य सुन्दरीं कल्पयित्वा ऐँ त्रिपुरसुन्दरीं विद्महे क्लीं पीठकामिनि धीमहि सौः तन्नः क्लीन्ने प्रचोदयात् ।

End :—

प्रदक्षिणनमस्कारादिभिः सुन्दरीं सन्तोष्य । तद्रूपिणीमेकां कुमारीमाहूय । कुमा[रीं] सर्वोपचारैरुपचर्य्य पंचकेन संतर्प्य । शिष्टैः सार्द्धं चिदग्नौ हविःशेषं कृत्वा खेचरीं बद्धा क्षमस्वेति विसृज्य । तां आत्मनि संयोज्य परमानन्दमनाः सुखं चरेत् इति शिवं ।

Colophon :—

इति श्रीसुन्दरीपरशपूजनपद्धतिः कल्पसूत्रोक्ता समाप्ता ।

Post-colophon Statement :—

यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया । इदं शुद्ध-मशुद्धं वा मम दोषो न दीयते । तैलाद्रक्षेद् जलाद् रक्षेद्रक्षेत् शिथिलबंधनात् । मूर्खहस्ते न दातव्यं एवं वदति पुस्तकं । भग्न-पृष्ठकटीग्रीवं बद्धमुष्टिरधोमुखं । कष्टेन लिखितं ग्रंथं यत्नेन परिपालयेत् । चैत्र शुक्ल ११ भानुवे संवत् १८२६ स्वार्थं परार्थं च । श्री । श्री । श्री । श्री ।

6375.

11298. महात्रिपुरसुन्दरीसिद्धिविद्यायुताक्षरीमन्त्रः ।
Mahātripurasundarīsiddhividyāyutākṣarīmantra.

Substance, country-made paper. 8 × 3¾ inches. Folia, 17. Lines, 8–10. Extent in ślokas, 313. Character, Newari. Appearance, old. Complete.

This contains a *mantra* of the deity in 10,000 syllables.

Beginning :—

ॐ अस्य श्रीमहाराजराजेश्वर्य्ययुताक्षरीसिद्धिमालामन्त्रस्य महोड्डीशभैरव ऋषिः गायत्र्युष्णिगनुष्टुब्जगतीप्रकृतीति छन्दांसि श्रीमहाषोडशीराजराजेश्वरी देवता सकलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थे महानिर्वाणमोक्षप्राप्त्यर्थे जपे विनियोगः ।

Colophon :—

इति श्रीएकवीराकल्पे श्रीगौलकण्ठनाथावतारे श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्याः सिद्धिविद्यायुताक्षरी समाप्ता ।

6376.

10222. षोढान्यासः । *Ṣoḍhānyāsa.*

Substance, country-made paper. 13 × 5 inches. Folia, 4. Lines, 12, 14. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete.

This gives a description of *Ṣoḍhānyāsa* (*gaṇeśa°*, *graha°*, *nakṣatra°*, *yoginī°*, *rāśi°* and *pīṭha-nyāsa*) in connection with the worship of Tripurā. This is prefaced by a description of the *mātṛkānyāsa*. Extracts from the *Jñānārṇava* (Fol. 1B, 2B, 3A, 3B, 4A) and *Tārārṇava* (Fol. 3B) are quoted in support of the details of the procedure described.

Beginning:—

ॐ नमः परदेवतायै ।

अत्र त्रिपुरसुन्दर्य्याः षोढान्यासो यथा ।

आदौ केवलं मातृकां कुर्य्यात् । यथा । अस्य मातृकामन्त्रस्य ब्रह्मऋषिर्गायत्रीछन्दो मातृकासरस्वती देवता हलो बीजं स्वरः शक्तिर्मातृकामन्त्रकीलकं मातृकान्यासे विनियोगः ।

6377.

2719. महाषोढान्यासः । *Mahāṣoḍhānyāsa.*

Substance, country-made paper. 9×3½ inches. Folia, 10. Lines, 10. Extent in ślokas, 180. Character, Nāgara. Complete.

This speaks of the *Mahāṣoḍhānyāsa* of Śrīvidyā, which includes *vyāpaka°*, *bhuvana°*, *mūrti°*, *mantra°*, *daivata°* and *mātara-nyāsa.*

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः ।

ॐ श्रीम्लौं इन्द्रं वायम्लौ नमः श्रीमहात्रिपुरसुरसुन्दर्य्यै नमः श्रीगुरवे नमः परशाम्भवे नमः ।

ईश्वर उवाच ।

अवश्यकादिषोढान्यासान्तं महाषोढान्यासं कुर्य्यात् । तद्यथा । अस्य श्रीपराप्रासादपरामन्त्रस्य शिरसि परमशम्भुऋषिः ललाटे अव्यक्तगायत्रीछन्दः जिह्वायां सर्व्वमन्त्रेश्वरी परात्मा देवता हृदये ह्सां सहौं बीजं कटिमूले ह्सौं सहौं शक्तिः नान्दो ह्सं सहं कीलं पादयोः मम श्रीप्रासादपरापराप्रासादमन्त्रेश्वरीप्रसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः ।

End :—

ब्रह्मरन्ध्रे ह्रौं श्रीं स्फूं ह्सौः स्त्रौः श्चर्यां ५० । मातृकामुच्चार्य्य सकलमातृरूपाश्चं वा देव्यै श्रीपादुकेभ्यो नमः ।

इति मातृकान्यासः ।

Colophon :—

इति महाषोढान्यासः ।

6378.

10395. नाभिविद्या । *Nābhividyā.*

Substance, country-made paper. 7¾ × 4 inches. Folia, 12. Lines, 9. Extent in ślokas, 120. Character, Nāgara. Appearance, old. Complete.

The work gives the text of the *mantra* of Tripurasundarī called the *nābhividyā* and describes the procedure for its muttering.

Beginning :—

अनेकपुण्यैः संप्राप्य श्रीविद्यां षोडशाक्षरीं ।
यदुच्चारणमात्रेण पापसङ्घः प्रलीयते ॥

अथ नाभिविद्याप्रारम्भः ।

अगस्त्य उवाच ।

हयग्रीव दयासिन्धो सर्व्वशास्त्रविशारद ।
केन प्राप्नोति नियतमात्मज्ञानमचञ्चलम् ॥
केन संप्राप्नुयान्मोक्षमानन्दरससंभृतम् ।
तन्मे ब्रूहि पराशक्तिविषये शास्त्रगोचरे ॥

हयग्रीव उवाच ।

अगस्त्य मुनिशार्दूल श्रृणु वक्ष्यामि सादरम् ।
शिवाशिवरहस्यं च गोपनीयं महामुने ॥

रहस्यमपि यदन्ये देवं साक्षाच्छिवोदितम् ।
एकान्ते रहसि प्राप्तौ कैलासशिखरे शुभे ॥
... ...
सच्चिदानन्दमद्वैतं उमा प्रोवाच सादरम् ।
नत्वा स्तुत्वा निर्जैकाग्रदृष्ट्या तुष्ट्या विलोकितुं ॥
... ...
... ...

शिव उवाच ।
शृणु देवि प्रवक्ष्यामि रहस्यं यद्यपोधुना ।
गोपनीयं प्रयत्नेन पूर्णाहंतामयं परम् ॥
परापरमयं भेदं मन्त्रं त्रैलोक्यदुर्लभम् ।
नाभिविद्यात्मकं दिव्यं षट्त्रिंशत्तत्त्वसञ्ज्ञकम् ॥
मातृकानाथबालाभिर्युवत्या परया सह ।
चत्वारिंशत्संख्यकाभिराख्या नाभिरितीरिता ॥
पिकहरवलयुग्मं कम्बुका चम्पकाभा
वलहरपिकयुग्मं राजविद्याक्तनाभा ।
स्मपतियुगवतंसा मातृकानाथबाला
परयुवतिसमेता पातु मां नाभिविद्या ॥
अथ नाभिविद्योद्धारः ॥ ॐ ऐं क्लीं ...

End:—

श्रीमत्पञ्चदशाक्षर्यां लक्षावृत्त्या तु यत्फलम् ।
नाभिविद्यां सकृत् जप्त्वा तत्फलं लभते ध्रुवम् ॥
... ...
श्रीविद्ये परिपूर्णरत्नखचिते बिन्दुत्रिकोणस्थिते
वागीशेशमहेशभूतचरणे मध्ये शिवाकारके ।
कामाक्षीं करुणारसार्णवमयीं कामेश्वराङ्कस्थितां
काञ्चित् चिन्मयकामकोटिनिलयां श्रीब्रह्मविद्यां भजे ॥
श्रीचिदम्बरमहानटाय नमः ॥

6379.

5903. ललितार्च्चनपद्धतिः । *Lalitārcanapaddhati.*

Substance, country-made paper. 9 × 4¼ inches. Folia, 34. Lines, 11. Extent in ślokas, 750. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1875. Appearance, old and discoloured. Complete.

A very long description of the deity is given in Fol. 10A–11A.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ।

ॐ । अथप्राङ्नैकदेशे प्रत्यङ्मुख आत्मानुपादावामशिव[न्थं] प्रत्नाल्याचम्य ऐं आत्मतत्त्वाधिपाय स्वाहा क्लीं विद्यातत्त्वाधिपाय स्वाहा श्रौः शिवतत्त्वाधिपाय स्वाहा ऐं क्लीं सौः सर्वतत्त्वाधिपाय स्वाहा ।

End :—

पठित्वेति गुरोर्ध्यानं कुर्व्वन्नेव यथासुखम् ।
विहरेदिति सम्प्रोक्ता ललितार्च्चनपद्धतिः ॥
भूमिश्चन्द्रः शिवो माया शक्तिः कृष्णाध्वमादनौ ।
अर्द्धचन्द्रश्च बिन्दुश्च नवार्णो मेरुरुच्यते ॥
लसह्हंसरकलम । श्रीरस्तु ॥

Post-colophon Statement :—

श्रीगुरुदेवार्पणमस्तु । संवत् १८७५ मिति वैशाख वद्य ८ मङ्गले श्रोत्तपल्लुपनामकविश्वनाथेन लिखितम् । ॐ तत्सत् ।

6380.

5811. ललितापरिशिष्टम् । *Lalitāpariśiṣṭa.*

Substance, country-made paper. 9 × 3½ inches. Folia, 16. Lines, 9. Extent in ślokas, 300. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

This appears to form part of a work called *Lalitā-pariśiṣṭa.* It contains several *mantras* of Tripurā with an indication of the benefits accruing from their application. The names of the *mantras* are मिथुनस्तुद्धमाला[मन्त्र], मिथुननमो०, मिथुनस्वाहा०, मिथुनतर्पण० and मिथुनजय० .

Beginning:—

अस्य श्रीमिथुनस्तुद्धमालामन्त्रस्य अहङ्कारतत्त्वाधिष्ठायी लङ्कादित्य ऋषिः अष्टीच्छन्दः सात्त्विकश्रीङ्कारभट्टारकपीठस्थितहिरण्यललिताभूषिताङ्गो हृदयेश्वरकामेश्वरभट्टारको देवता सर्व्वसम्मोहनसिद्धौ विनियोगः ।

अम्बिके तव भक्तानामवलोकनमात्रतः ।
किंकर्त्तव्यविमूढाः स्युर्नरनारीन्द्रपादयः ॥

ऐँ क्लीँ सौँ ॐ नमस्त्रिपुरसुन्दरि त्रिपुरसुन्दरहृदयदेवि हृदयदेव शिरोदेवि शिरोदेव शिखादेवि शिखादेव ।

End:—

ललिताभक्तियुक्तानां भोगमोक्षैककारणम् ।
मालामन्त्रैरमीभिस्तु मन्त्रिता भूतिपांसवः ॥
क्षिप्ता भूताभिभूतानां मूर्ध्नि भूतविनाशनम् ।
ज्वरिणां च ज्वरा यान्ति नाशं पातकिनामपि ॥
असाध्यरोगयुक्तानां रोगा यान्ति परिक्षयम् ।
एतन्मन्त्रिततोयेन भस्मना वा समुत्क्षणात् ॥
पठित्वा हस्तस्पर्शाद्वा नात्र कार्य्या विचारणा ।
सप्ताष्टसंख्यामालाभिर्मन्त्रयित्वा घटोदकम् ॥
सप्ताहं सेचनं कुर्याद्वन्ध्या पुत्रवती भवेत् ॥

Colophon:—

इति ललितापरिशिष्टे पञ्चदशमालाः समाप्ताः ।

6381.

46. उपाङ्गललितापूजनम् । *Upāṅgalalitāpūjana.*

Substance, country-made paper. 7¼ × 4½ inches. Folia, 26. Lines, 7. Extent in ślokas, 300. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The present MS has been described in L. II. 709. It describes the worship of the deity in connection with a *vrata* in her honour performed by the southerners on the fifth day of the bright fortnight of the month of Āśvina. The *vrata* is described in detail in the *Vratārka* of Śaṅkarabhaṭṭa (Calcutta, Saṃvat 1914, pp. 44ff) and the *Vratarāja* of Viśvanātha Daivajña (Bombay, Śaka 1789, pp. 67ff). A *kathā* of the *vrata*, stated to belong to the *Skandapurāṇa*, is given in the above-mentioned works as well as in a MS described in ASB. V. 3956. The details of worship as found in the present MS appear to be based on an *Upāṅgalalitākalpa*. These details generally agree with those in the printed works.

The deity is described as follows in the present MS (Fol. 4A):—

चन्द्राननां स्मितमुखीं स्तनलोलहारां
श्वेताम्बरां त्रिनयनां सगदां सखेटां ।
पद्मासनां सनयनां भवतीं मृडानीं
ध्यायामि चेतसि सदा ललितां प्रसन्नां ॥ १ ॥
कर्पूरताटङ्कमुखारविन्दां माणिक्यमञ्जीरपदारविन्दां ।
हालामदाघूर्णितलोचनां तां बालां भजे बालतमालनीलाम् ॥ २ ॥
सुधाकराकारस्फुरत्स्फुरितचन्द्रकान्तप्रभाम्
प्रभाकरसिताम्बराम्बरधरां विपञ्चीकरां ।
समुन्नतपयोधरां तनुविमुक्तमुक्तावलीं
वलीकवलितोदरां कलय चित्त वागीश्वरीम् ॥ ३ ॥

गले गुञ्जावीजावलिमपि च कर्णौ शिखिशिखाम्
शिरोरङ्गे न्यस्यत्कनककदलीमञ्जुलदलाम् ।
धनुर्वामे चांसे शरमपरपाणौ च दधतीं
नितम्बे बर्हालिं कुटिलकबरीं नौमि शबरीम् ॥ ४ ॥
नीलकौषेयवसनां हेमाभां कमलासनां ।
भक्तानां वरदां नित्यं ललितां चिन्तयाम्यहम् ॥ ५ ॥

(4) BHUVANEŚVARĪ.

Vāsudeva.

6382.

4274. भुवनेशीप्रकाशः । *Bhuvaneśīprakāśa.*

Substance, palm-leaf. 14½ × 1½ inches. Folia, 97. Lines, 4. Extent in ślokas, 1,900. Character, Udiyā. Appearance, good. Incomplete.

The work deals with the details of the worship of Bhuvaneśvarī.

Beginning:—

श्रीभुवनेश्वर्यै नमः ।

भुवनेशीं नमस्कृत्य तत्प्रसादावलम्बनात् ।
भुवनेशीप्रकाशोऽयं वासुदेवेन रच्यते ॥
यस्याः प्रसादतोऽहं जातो विद्याटवीसिंहः ।
पञ्चाधिकपञ्चसमः ख्यातोऽहं वासुदेवाख्यः ॥
विष्णिन्द्ररुद्रदिनकरब्रह्मादिसुरैरुपास्यमानाङ्घ्रिं ।
मूलप्रकृतिं जगतो नित्यामाद्यां महामायाम् ॥
शारदहिमकरवदनां विकसितपद्मामलोचनें रम्याम् ।
दरहसिताननपद्मां पाशाङ्कुशशालिकरयुगलाम् ॥

अभयवरौ करयुगले दधतीं मालां चतुर्भुजैराद्याम् ।
हिमकरकिशोरमौलिं उद्यद्भास्वद्विराजितद्योताम् ॥
तुङ्गपयोधरयुगलां समस्तनेपथ्यशोभिसर्व्वाङ्गीम् ।
अरुणा-कुसुमैकभूषां परिदधतीमरुणमम्बरमिमाम् ॥

... ...

भक्तैकवत्सां भुवनेशीं तामहं वन्दे ॥
प्रणयाच्च मे दिशन्तं सर्व्वागमसारसर्व्वस्वम् ।
दीक्षागुरुं प्रभावाज्जेष्ठपितृव्यं सदा वन्दे ॥
काशीनाथस्यो योऽभूत् प्रख्यातो धरणीतले ।
तत्पुत्रोऽहं महादेवीमाहात्म्यज्ञो निसर्गशास्त्राभ्याम् ॥
आलोच्यागमयुक्तं तस्याश्चैकार्णमन्त्रवरम् ।
मूलोद्धृत्य च वक्ष्ये तस्यास्तद्विधानानि ॥
तत्रादौ देवतामाहात्म्यम् ॥

Colophons and headings of the different chapters and sections :—

19A, इतिश्रीवासुदेवीये भौवनेशीप्रकाशके ।
पुरश्चर्य्याविधानाख्यः प्रथमः पटलोऽगमत् ॥

काशीनाथस्यो योऽभूत् पावकः पृथिवीतले ।
तस्मात् कुलप्रदीपो यः प्रकाशस्तस्य शोभताम् ॥

51B, इतिश्रीवासुदेवीये भौवनेशीप्रकाशके ।
तदर्च्चनाभिधानाख्यो द्वितीयः पटलो गतः ॥

55B, ॰यन्त्रशुद्धिविधानाख्यस्तृतीयः पटलो गतः ॥

81A, अथ शरत्कालपूजाभिधीयते ; 88A, इति पूर्णाहुतिविधिः ; 88B, इति महाष्टमीनिर्णयः ; 89A, इति महानवमीनिर्णयः ; 92B, इति चण्डी-पाठफलम् ; 93A, इति भुवनेश्वर्य्यष्टकम् ।

Vaidyanātha.

6383.

5934. भुवनेशीकल्पलता । *Bhuvaneśīkalpalatā.*

Substance, country-made paper. 9×4 inches. Folia, 1–22 of which No. 10 is missing. Lines, 9–14. Character, Nāgara. Appearance, old and discoloured. Incomplete.

The work deals with the daily duties to be performed by a worshipper of Bhuvaneśvarī as also with the details of her worship. The MS runs up to a portion of the third chapter.

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः ।

ताडङ्काङ्गदहारकङ्कणलसद्ग्रैवेयकाञ्चीवृतं
ब्रह्मोपेन्द्रमुखैः किरीटमणिभिर्नीराजिताङ्घ्रिद्वयम् ।
पाशक्षापमथाङ्कुशं शरगणं बिभ्रत् करैर्भास्वरैः
पायाद्भां शरणागतं सुखकरं रक्ताभदिव्यं महः ॥
भगवन्तं गुरुं नत्वा श्रीविद्याञ्च गणाधिपम् ।
भुवनेशीकल्पलतां वक्ष्येऽहं प्रमिताक्षराम् ॥

तत्र श्रीमान् साधकेन्द्रो ब्राह्मे मुहूर्त्ते उत्थाय रात्रिवासः परित्यज्य गुरुं स्मरेत् ।

Colophons and headings of the different sections:—

13A, इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणपारीणनारायणभट्टसूरिसूनुमहादेवभट्टसुत-वैद्यनाथभट्टविरचितायां भुवनेश्वरीकल्पलतायां प्रथमः स्तवकः। अथ पुरश्चरणम् । 17B, ०द्वितीयः स्तवकः । 18A, अथ किञ्चिन्नैमित्तिकमुच्यते । 18B, इति दमनपूजा । अथ पवित्रार्चा । 19B, अथ काचिच्छारदी पूजा । 20A, अथ कुमारीपूजा ; 21A, अथ किञ्चित् काम्यमुच्यते ; 21B, प्रसङ्गाद्धोमद्रव्यपरिमाण-मुच्यते ; 22A, अथ मालासंस्कारः ; 22B, अथ छिन्नादिदोषशान्त्यर्थं मन्त्राणां दशसंस्कारा निरूप्यन्ते ।

Anonymous.

6384.

6447. [भुवनेश्वरीपञ्चाङ्गम् । *Bhuvaneśvarīpañcāṅga.*]

Substance, country-made paper. 11 × 4½ inches. Folia, 28. Lines, 11. Extent in ślokas, 750. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

Beginnings and colophons of the different topics:—

I. Bhuvaneśvarīpaṭala:

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः ।

अथ वक्ष्ये जगद्धात्रीमधुना भुवनेश्वरीम् ।
ब्रह्मादयोपि यां ज्ञात्वा लेभिरे श्रियमूर्ज्जिताम् ॥

ह्रीं बीजं इति प्रसिद्धिः ।

नकुली(षि)श्रोग्निमारूढो वामनेत्रार्द्धचन्द्रवान् ।
बीजं तस्याः समाख्यातं सेवितं सिद्धिकांक्षिभिः ॥

Colophon:—

6A, इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे दशविद्यारहस्ये उमामहेश्वरसंवादे श्रीभुवनेश्वरीपटलं समाप्तम् ।

II. Bhuvaneśvarīpūjāpaddhati:

Beginning:—

श्रीईश्वर उवाच ।

अथ वक्ष्ये जगद्धात्रीमधुना भुवनेश्वरीम् ।
ब्रह्मादयोऽपि यां ज्ञात्वा लेभिरे श्रियमुत्तमम् ॥
अथ पूजाविधिं वक्ष्ये सर्वकामार्थसिद्धये ।
तत्र श्रीमान् साधकः ब्राह्मे मुहूर्त्ते शयनतलादुत्थाय ... ...

Colophon:—

19A, ०श्रीभुवनेश्वरीपूजापद्धतिः ।

III. Bhuvaneśvarīsahasranāma:

Beginning:—

भैरव उवाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि साम्प्रतं तत्परंपरम् ।
सहस्रनामपरमं मुख्यं श्रीभुवनेश्वरी ।

Colophon:—

26A. ॰श्रीभुवनेश्वरीसहस्रनाम समाप्तम् ।

IV. Bhuvaneśvarīstotra:

Beginning:—

कर्णास्वर्णविलोलकुण्डलधरामापीनवक्षोरुहां
मुक्ताहारविभूषणां परिलसद्धम्मिल्लसन्मल्लिकाम् ।
लीलालालितलोचनां शशिमुखीमाबद्धकाञ्चीस्रजं
दिव्यन्तीं भुवनेश्वरीमनुदिनं वन्दामहे मातरम् ॥

The stotra is not complete in the MS.

6385.

9628. भुवनेशीपद्धतिः । *Bhuvaneśīpaddhati.*

Substance, country-made paper. 8½ × 4 inches. Folia, 28. Lines, 8-9. Extent in ślokas, 378. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1880. Appearance, tolerable. Complete.

This describes the procedure of the worship of Bhuvaneśvarī.

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः ।

जपं कुर्य्याद्विधानेन लक्षं ध्यानपरायणः ।
लिखेदष्टदलं पद्मं बाह्ये तच्चन्द्रसंयुतं ॥

द्वादशारं ततो बाह्ये तद्बहिः शिखिमण्डलं ।
ततो वायुसमायुक्तं मध्ये मायासमन्वितं ॥
हृल्लेखां वेष्टयेत्तत्र चन्द्रबिम्बसमप्रभां ।
मध्ये च स्थापयेद्देवं ब्रह्माणञ्च सुरेश्वरं ॥
हरं हरिञ्च तत्रैव इन्द्रादीन् क्रमशो न्यसेत् ।
मेधा प्रज्ञा तथा श्रद्धा धारणा कान्तिरेव च ॥
शान्तिः पुष्टिस्तथा लक्ष्मीः पद्मस्याष्टदले स्थिता ।
जातीपुष्पैर्महासिद्धैः पूजयेन्मूलमन्त्रतः ॥

End :—

डाकिनीनां मुखे यान्तु मम निन्दाकराश्च ये ।
क्षमा[ः] तत्पिशिते(ः) स्तु ता[ः] शचवो नाशमायान्तु ॥
द्वेष्टारः साधकानाञ्च विनश्यन्तु शिवाज्ञया ।
ये निन्दकास्ते विलयं प्रयान्तु ये साधकास्ते प्रभवन्तु सिद्धाः ।
सर्व्वत्र देवी करुणावलोकैः पुरः पुरीशौ मम संनिधत्तां ॥
इति स्तोत्रं पठन् सर्व्वासामपि कान्तभिषिच्येत् ।

Colophon :—

इति श्रीमन्महादेवेन रचिता भुवनेश्याः पद्धतिः समाप्ता ।

Post-colophon Statement :—

संवत् १८८० वर्षे मौती माघ सुदि १ रविवारे लिखितं ।

(5) CHINNAMASTĀ.

Akhaṇḍānanda.

6386.

5787. मुक्तिसोपानम् । *Muktisopāna.*

Substance, country-made paper. 8½ × 5 inches. Folia, 16. Lines, 14. Extent in ślokas, 450. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1777. Appearance, old and discoloured. Complete.

The present MS contains a portion of the work dealing with the origin and worship of Chinnamastā. A MS of the work is referred to in *Cat. Cat.* (I. 460).

This forms part of the *Siddhakhaṇḍa* of the *Mukti-sopāna* compiled by Akhaṇḍānanda.

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः ।

अथ छिन्नमस्तापद्धतिः । रुद्रयामले ।

पार्व्वत्युवाच ।

पुरा कैलासशिखरे देवदेवमहेश्वर ।
छिन्नायाश्च महादेव छिन्ना सा वा कथं भवेत् ॥
तस्यास्तद्वचनं श्रुत्वा विहस्य परमेश्वरः ।
कथयामास विद्यायाश्छिन्नायाः प्रभवं महत् ॥

महादेव उवाच ।

शृणु देवि महाप्रा[ज्ञे] छिन्नायाः सम्भवं शुभम् ।
पुरा कृतयुगे देवि कैलासे पर्व्वतोत्तमे ॥
महाकाल+महामाया शृङ्गारे तत्परा ह्यभूत् ।
ममोपरि समासाद्य विपरीतरता ह्यभूत् ॥
शुक्रोत्सारणकाले तु चण्डमूर्त्तिरभूत्तदा ।
उत्सार्य्य शुक्रमात्मीयं वहिर्देशं गता तदा ॥
एतस्मिन्नेव काले तु सख्यौ तस्य बभूवतुः ।
तस्याः शरीरसम्भूते दयशक्ती शुभदायकं ॥
डाकिनी वर्णिनी देवी सर्व्वशक्तिसमन्विता ।
सख्यौ सा समुपालभ्य चण्डदेवी महोदया ॥
साधूनां संहितार्थाय दुष्टानां च वधाय च ।
पुष्पभद्रानदीकूलं जगाम उषःकाले
तत्र मज्जनं समुपालभत् ।

वर्णिनी डाकिनी तस्यां मज्जनं समुपालभत् ।
मध्याह्नसमये ते तु क्षुधायुक्ते बभूवतुः ॥
ययाचतुश्चण्डिकां तु भक्षणं परिकल्पय ।
तयोस्तद्वचनं श्रुत्वा विश्वस्य चण्डिका शुभा ॥
चिच्छेद निजमूर्द्धानं निरीक्ष्य सकलां दिशम् ।
वामनाड्या गलद्रक्तैर्डाकिनीं पर्य्यतोषयत् ॥

Colophon:—

इति श्रीमुक्तिसोपाने अखण्डानन्दकृते सिद्धखण्डे उग्रमुख्याः पूजाप्रकरणं समाप्तम् ।

Post-colophon Statement:—

संवत् १७७१ माघ शुक्ल एकादशी शनौ लिखितं पट्टनपुरे ।

Anonymous.

6387.

5930. [**छिन्नमस्तापञ्चाङ्गम् ।** *Chinnamastāpañcāṅga.*]

Substance, country-made paper. 10×4¼ inches. Folia, 18. Lines, 7. Extent in ślokas, 360. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1934. Appearance, fresh. Complete.

Beginnings and colophons of the different topics:—

I. Chinnamastāpaṭala:

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः ।
अथ वक्ष्ये महेशानि पटलं देवदुर्लभम् ।

Colophon:—

प 2B, इति श्रीरुद्रयामले फेत्कारीतन्त्रे उमामहेश्वरसंवादे छिन्नमस्ता-

II. Chinnamastāpūjāpaddhati:

Beginning:—

वक्ष्यामि छिन्नमस्तायाः विद्यां सर्वार्थसिद्धिदाम् ।
यां ज्ञात्वा मुनयः सर्वे परां सिद्धिमवाप्नुयुः ॥
फेत्कारतन्त्रमुद्दिष्टं मन्त्रोद्धारं प्रयत्नतः ।
कथयामि समासेन साधकानां सुभावहम् ॥

Colophon:—

7B, इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे फेत्कारीतन्त्रान्तर्गत-उमामहेश्वरसंवादे छिन्नमस्तापूजापद्धतिः ।

III. Chinnamastākavaca:

Beginning:—

कथिता छिन्नमस्ताया या या विद्या सुगोपिता ।
त्वया [नाथेन] (मनेन) देवेश श्रुताश्चाधिगता मया ॥
इदानीं श्रोतुमिच्छामि कवचं पूर्वसूचितम् ।
त्रैलोक्यविजयं नाम कृपया कथय प्रभो ॥

Colophon:—

9A, इति श्रीरुद्रयामले फेत्कारीतन्त्रे उमामहेश्वरसंवादे छिन्नमस्ताकवचं समाप्तम् ।

IV. Chinnamastāsahasranāma:

Beginning:—

पार्वत्युवाच ।

प्रचण्डचण्डिका विद्या पूर्वोक्ता सर्वसम्मत ।
तस्या नामसहस्रं मे महेश कथय प्रभो ॥
कैलासशिखरे रम्ये नानाधातुसमन्विते ।
सिद्धकिन्नरगन्धर्वसेविते काननोत्तमे ॥

Colophon :—

17A, इति श्रीरुद्रयामले फेत्कारितन्त्रे उमामहेश्वरसंवादे छिन्नमस्ता-सहस्रनामस्तोत्रं समाप्तम् ।

V. Chinnamastāstotra:

Beginning :—

श्रीगणेशाय ।

श्रीं छिन्नमस्तास्तोत्रमन्त्रः ।
नाभौ शुद्धसरोजमध्यविलसद्बन्धूकपुष्पारुणं
भास्वद्भास्करमण्डलं तदुदरे यद्योनिचक्रं महत् ।
तन्मध्ये विपरीतमैथुनपरा प्रद्युम्नतत्कामिनी-
पृष्ठस्था तरुणार्ककोटिविलसत्तेजःस्वरूपा स्थिता ॥

Colophon :—

18A, इति श्रीरुद्रयामले फेत्कारीतन्त्रे उमामहेश्वरसंवादे छिन्नमस्ता-स्तोत्रं समाप्तम् ।

Post-colophon Statement :—

शुभमस्तु। श्रीसंवत् १९३४ मीः आषाढ़ खया ४ वार शुक्रवार। कालीकाप्रसाद। रामः। रामः।

6388.

10600. *Chinnamastāpañcāṅga.*

Substance, country-made paper. 10½ × 5 inches. Folia, 1–16, 1–3, 1–8. Lines, 7. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1915. Appearance, worm-eaten. Complete.

The contents of the present MS fully agree with those of the MS described under the previous number.

Colophons of the different chapters in the first batch of leaves:—

3B, इति श्रीरुद्रयामले फेत्कारीतन्त्रे उमामहेश्वरसंवादे छिन्नमस्ताकवचं समाप्तं ।

14A, ०छिन्नमस्तासहस्रनामस्तोत्रं समाप्तं ।

15B, ०छिन्नमस्तास्तोत्रं समाप्तं ।

Post-colophon Statement:—

संवत् १९१५ शाके १८८० [१७८०?] मिति चैत्र वदि ४ शनिवासरे ।

Colophon in the second batch of leaves:—

3B, छिन्नमस्तापटलः समाप्तः ।

Colophon in the third batch of leaves:—

8A, ०छिन्नमस्तापूजापद्धतिः समाप्ता ।

6389.

9648. उच्छिष्टचाण्डालीकल्पः । *Ucchiṣṭacāṇḍālīkalpa.*

Substance, country-made paper. 9¼×4 inches. Folia, 7. Lines, 8. Extent in ślokas, 106. Character, Nāgara. Appearance, decayed. Complete.

The details of the worship of Ucchiṣṭacāṇḍālī, specially with reference to black rites, are given in Fol. 1–5A. In this connection a long extract from the *Rudrayāmala* is quoted. Fol. 5A–6B describe the procedure of the worship to be performed by a vīra in the cemetery. Fol. 6B–7A deal with the worship of Dakṣiṇakālī. This section, which also quotes from the *Rudrayāmala*, has the only colophon in the whole MS, which runs:—

इति रुद्रयामले सुमुखीकल्पः समाप्तिमगमत् ।

(6) VAGALĀMUKHĪ.

Anantadeva.

6390.

10384. **वगलाक्रमकल्पवल्ली ।** *Vagalākramakalpavallī.*

Substance, country-made paper. 9¾ × 4¼ inches. Folia, 38. Lines, 9. Extent in ślokas, 950. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1772. Appearance, old and discoloured. Complete in three chapters.

The work lays down the procedure of the worship of Vagalāmukhī beginning with the morning rites of the worshipper. The leaves are marked with the letters प and व.

Beginning:—

गुरुं गणपतिं नत्वा वटुकं शिवमव्ययम् ।
क्रियतेऽनन्तदेवेन वगलायाश्च पद्धतिः ॥

Colophons of the different sections:—

7B, इत्यनन्तदेवेन विरचितायां वगलाक्रमकल्पवल्ल्यां प्रातरादिविवरणं प्रथमस्तवकः ।

18B, इति देवज्ञापुरस्थितेन अनन्तदेवेन विरचितायां वगलाक्रमकल्पवल्ल्यां न्यासविवरणं द्वितीयस्तवक [:] ।

37A, ॰वगलाकल्पवल्ल्यां पूजाविवरणं तृतीयस्तवक [:] ।

Post-colophon Statement:—

संवत् १७७२ पौष सुदि पञ्चमी सोमवासर उद्धवजी-नागेश्र-लिखिता (:) ।

After this there are nine ślokas about drinking wine, with the colophon इति पात्रश्लोकाः (Fol. 38b). Eight of these ślokas generally agree with the first eight verses of the *Ṣoḍaśapātra* described under 6058 above.

These ślokas are followed by two ślokas about the utility of taking hemp (*vijayā*).

Anonymous.

6391.

10039. वगलामुखीपञ्चाङ्गम् । *Vagalāmukhīpañcāṅga.*

Substance, country-made paper. 11×4½ inches. Folia, 19. Lines, 9. Extent in ślokas, 525. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1939. Appearance, fresh. Complete.

Beginning :—

श्रीभैरव उवाच ।

देवदेवेशि वक्ष्या(क्ष्या)मि रहस्यमुत्तमोत्तमम् ।
पटलं वगलामुख्या गोप्यं कुरु सुरार्चिते ॥

Colophons :—

3B, इति श्रीईश्वरमततन्त्रे श्रीवगलामुख्याः पटलः समाप्तः ।

8B, ॰वगलामुखीनित्यपूजापद्धतिः समाप्ता ।

11B, इति श्रीरुद्रियामले तन्त्रे उक्तं श्रीवगलामुखीत्रैलोक्यविजयं नाम कवचं समाप्तम् ।

18B, इति श्रीईश्वरमततन्त्रे श्रीदेवीवरदाचाकुंभनि (?) श्रीवगलामुखीनाम-सहस्रं संपूर्णम् ।

19B, इति श्रीईश्वरमततन्त्रे वगलामुखीस्तोत्रं समाप्तं । श्रीसमाप्तोयं वगलामुखीपञ्चाङ्गः ।

Post-colophon Statement :—

शुभमस्तु संवत् १९३९ मी आषाढ वदी ७ प्रनोचर राम ।

(In a later hand) लिखवाया व्यासगोवर्द्धनरामने काशी-जीमे सत्पुरुषोपकारार्थं सत्यम् ।

6392.

9136. *Vagalāmukhīpañcāṅga.*

Substance, country-made paper. 12 × 5 inches. Folia, 27. Lines, 8. Extent in ślokas, 540. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1937. Appearance, fresh. Complete.

The contents of this MS fully agree with those of the MS described under the previous number. Here, however, the topics are said to belong to the *Viṣṇuyāmala* and not to the *Īśvaramatatantra* or the *Rudrayāmala* as in the previous MS.

Colophons of the different sections:—

5A, इति श्रीविष्णुयामले तन्त्रे श्रीवगलामुखीपटलं सम्पूर्णम् ; 12A, ०त्रैलोक्यविजयवगलामुखी-नित्यपूजापद्धति सम्पूर्णम् ; 15A, ०त्रैलोक्यविजयं नाम कवचं सम्पू[र्णम्] शुभम् ; 25A, ०वगलामुखीसहस्रनाम सम्पूर्णम् ; 27A, इति श्रीदेवीश्वरसम्वादे वगलामुखीस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

Post-colophon Statement:—

श्रीराम राम राम असार मासे कौसुपक्षे ८ संमत १९३७ साल ।

6393.

6444. ब्रह्मास्त्रविद्या । *Brahmāstravidyā.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 4¼ inches. Folia, 20. Lines, 7. Extent in ślokas, 280. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete.

This may be a part of some Tantra digest. The portion we have here deals with the procedure of the worship of Vagalāmukhī, especially in connection with black rites.

Beginning:—

अथ ब्रह्मास्त्रविद्या ।

तत्र भैरवयामले ।

श्रीदेव्युवाच ।

प्रभो त्वं भैरवश्रेष्ठ सर्व्वतन्त्रानुजीवक ।
नानारहस्यसारं च त्वत्प्रसादात् श्रुतोम्यहम् ॥
दिव्यतन्त्रं महातन्त्रं पूर्व्वपश्चिमसंज्ञकम् ।
दक्षिणोत्तरमूर्द्धंच श्रुयायाः कथिताः प्रभो ॥
वश्याकर्षणादिव्यञ्च मारणोच्चाटनादिकम् ।
विद्वेषं मोहनं चान्यद् विविधं कामनादिकम् ॥
विस्तारपूर्व्वं कथितं ज्ञातं श्रासीन तन्मया ।
इदानीं स्तम्भनं देव कथयस्व प्रसादतः ॥

6394.

10332. ब्रह्मास्त्रविद्यानित्यपूजा । *Brahmāstravidyā-nityapūjā.*

Substance, country-made paper. 11¼ × 4¼ inches. Folia, 26. Lines, 8. Extent in ślokas, 600. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1730. Appearance, old and discoloured. Complete.

This lays down the procedure of the worship of Vagalāmukhī including the morning rites to be performed by her worshippers. The guru of the author seems to be referred to in one introductory verse which follows eight verses in the form of an interlocution between Śiva and Pārvatī. It runs:—

शिवानन्द यतिं वन्दे सर्वचक्रकराकारम् ।
शिवमानन्ददातारं दुष्टिवाचास्तम्प्रदम् ॥

6395.

2132. वगलामुखीपद्धतिः । *Vagalāmukhīpaddhati.*

Substance, country-made paper. $5\frac{3}{4} \times 3\frac{3}{4}$ inches. Folia, 8. Lines, 12, 13. Extent in ślokas, 150. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Incomplete.

This gives the procedure of the worship of Vagalāmukhī. The name is given in a colophon in Fol. 6B.

Beginning :—

श्रीवगलामुख्यै नमः ।

अथात्मपूजां विधिवत् प्रवक्ष्यामि समासतः ।
साधकानां हितार्थाय स्तम्भनाय च वैरिणाम् ॥

प्राणायामपूर्व्वकं गुरुचरणारविन्दं शिरसि समभ्यर्च्य षडङ्गन्यासं विधाय ऐं वगलामुखि हृदयाय नमः ।

6396.

10334. पीतासपर्य्याविधिः । *Pītāsaparyāvidhi.*

Substance, country-made paper. $7 \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 87, of which Fol. marked 1–11, 20, 21, 28, 30, 33, 39, 40, 44, 50, 58, 76, 78, 81 and 83 are missing. Lines, 7. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1818. Appearance, old and repaired. Incomplete.

This lays down a detailed procedure for the worship of Vagalāmukhī.

Colophon :—

पीतासपर्य्याविधिः समाप्तः ।

Post-colophon Statement :—

लि॰ मंनुजी मौती जेठ सुदी ६ वार चन्द्रे संवत १८१८ ।

6397.

237. वगलापटलः । *Vagalāpaṭala.*

Substance, country-made yellow paper. 16 × 5 inches. Folia, 3. Lines, 8. Extent in ślokas, 78. Character, Bengali. Appearance, old. Complete.

The present MS has been described in L. I. 464. It lays down a brief procedure for the worship of Vagalāmukhī. This seems to be based on the section of the *Tantrasāra* of Kṛṣṇānanda dealing with the same deity.

(7) VINDHYAVĀSINĪ.

Anonymous.

6398.

5271. विन्ध्यवासिनीपूजाप्रयोगः । *Vindhyavāsinīpūjā-prayoga.*

Substance, mill-made paper. 13 × 2¼ inches. Folia, 3. Lines, 7. Extent in ślokas, 75. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

This work describes the procedure of the worship of Vindhyavāsinī. Rules of the worship of the deity under the name Śūlinī are also given in short outlines in the *Tantrasāra* of Kṛṣṇānanda.

6399.

2158. देवीपूजा । *Devīpūjā.*

Substance, country-made paper. 9½ × 5 inches. Folia, 5. Lines, 10, 11. Extent in ślokas, 80. Character, Nāgara. Appearance, old. Complete.

This contains a collection of verses uttered in connection with the worship of the Devī, especially on the occasion of the offering of different materials to her. Some of these

agree with similar *mantras* used in connection with the *Svarṇagaurīvrata* (*Vratārka*, p. 19f. *Vratarāja*, p. 31f).

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः। अथ देवीपूजाप्रारम्भः।

तत्रादौ कलशं पूज्य देवतां ध्यायेत्।

कृत्वा श्रीमातुलिंगं तदुपरि जगतां खेटकं पानपात्रम्

नागं लिंगं च योनिं शिरसि धृतवती राजते हेमवर्णा।

आद्या शक्तिस्त्रिरूपा त्रिगुणपरिवृता ब्रह्मणो हेतुभूता

विश्वोत्ता सृष्टिकर्त्री मम वसतु गृहे सर्व्वदा सुप्रसन्ना॥

ध्यायामि।

देवि देवि समागच्छ प्रार्थयेऽहं जगन्मये।

इमां मया कृतां पूजां गृहाण सुरसत्तमे॥ आवाहनम्॥

भवानि त्वं महादेवि सर्वसौभाग्यदायिके।

अनेकरत्नसंयुक्तमासनं प्रतिगृह्यताम्॥ आसनम्॥

Colophon:—

इति देवीव्रतोपयोगिपूजनं समाप्तम्।

(8) Śārikā.

Anonymous.

6400.

5727. शारिकानित्यपूजापद्धतिः। *Śārikānityapūjā-paddhati.*

Substance, country-made paper. 8¾×6 inches. Folia, 1–20+1–17 with one additional Fol. containing diagrams. Lines, 14. Extent in ślokas. 1,000. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The work describes the procedure of the worship of Śārikā beginning with the morning rites of the worshipper.

For other works dealing with the worship of Śārikā cf. IO. II. 5755 (*Śārikāsahasranāma*), 6958 (*Śārikā-māhātmya*).

The first part of the MS constitutes a manual of worship of the deity. With the exception of the introductory verses its beginning generally agrees with a portion of the MS (Fol. 4B) described in IO. IV. 2549. This incidentally gives the *mantras* for the use of wine (Fol. 19-20) which are also given in the *Mahākālasaṃhitāyāṃ ṣoḍaśapātram* (6058 above).

The beginning, colophon and post-colophon statement of this portion are given below.

Beginning :—

ॐ श्रीस्वात्मने गुरवे शिवाय नमः ।
ॐ श्रीदेव्यै सदा सुफलदायिन्यै नमः ।

श्रीगणेशाय नमः ।

ॐ अधुना पद्धतिं वक्ष्ये श्रीशारिकार्चनसंश्रितां ।
गद्यपद्यादिवाक्येन सकलागमनिश्चिताम् ॥
प्रातःकृत्यमकृत्वा तु यो देवीं भक्तितोऽर्चयेत् ।
तस्य पूजा तु विफला शौचहीना यथा क्रिया ॥
ॐ ब्राह्मे मुहूर्ते प्रयतनादुत्थाय ... ...

Colophon :—

इति श्रीशारिकाभगवतीनित्यपूजापद्धतिः समाप्ता ।

Post-colophon Statement :—

संवत् १८३० अनुवति त्रयोदश्यां मया श्रीगोवर्द्धनकौलेन इयं शारिकापद्धतिः सम्पूर्णा कृत्वा लिखिता ।

The second part of the MS contains the *kavaca* (Fol. 1-2B), *sahasranāma* (2B–7A), *stava* (7A–8B) and *paṭala*

(12B–14B) of the deity. All these agree with similar topics as found in the MS described in IO. IV. 2549. According to the colophons in the present MS all these, except the *sahasranāma*, belong to the *Daśavidyārahasya* section of the *Rudrayāmala*.

This part contains the following small extracts as well:

I. *Śārikāstava* by Sāhibkaula:

Beginning (8B):—

ॐ वन्दे देवीं शारिकां मोक्षदात्रीं ।
सर्व्वेशां तां सर्व्वतो मोक्षदात्रीं ॥

Colophon (9B):—

इति श्रीमत्परमशामाहेश्वराचार्य्यवर्य्यश्रीमत्साहिबकौलविरचितः श्रीशारिकास्तवः सम्पूर्णः ।

II. *Bhairavanāthastotra* by Abhinavagupta:

Beginning (10A):—

श्रीभैरवाय नमः ।
ॐ व्याप्तचराचरभावविशेषं
चिन्मयमेकमनन्तमनादिं ।
भैरवनाथमनाथशरण्यं
तन्मयचित्ततया हृदि वन्दे ॥

Colophon (10B):—

इत्यभिनवगुप्ताचार्य्यविरचितं श्रीभैर[व]नाथस्तोत्रं समाप्तम् ।

III. Verses by Abhinavagupta:

Beginning (10B):—

दत्तो मूर्द्धनि मौलयैव चरणः संसारनाशो रिपोः
पीतं सर्व्वरसातिशायि भरितं ज्ञानौषधारामृतम् ।
भातः स्वात्ममहेश्वरः किमपरं सम्पूर्णसर्व्वाशिषाम्
कायो भ्राम्यतु नश्यतु श्रयतु वा स्थैर्य्यं न नोच ग्रहः ॥

Colophon (11A) :—

इत्यभिनवगुप्ताचार्य्यपादानां ।

IV. Verses by Utpalācārya :

Beginning (11A) :—

विश्वमेतदखिलं भवन्मयं
विश्वमध्यगत एव नन्वहम् ।
पाहि मामिति न याच्यते मया
पालनं मम तवैव पालनम् ॥

Colophon (11A) :—

इत्युत्पलाचार्य्यकृतिः ।

V. Verses by Sāhibkaula:

Beginning (11A) :—

नमस्तुभ्यं मदेकाय त्वदेकाय च मे नमः ।
तुभ्यं मह्यं सदा कस्मायनेकस्मै नमो नमः ॥

Colophon (11B) :—

इति श्रीमच्छ्रीमच्छामाहेश्वराचार्य-श्रीसाहिबकौलानन्दनाथ-
पादानां कृतिः ।

VI. *Śukāṣṭakam* [Fol. 11B–12A] (same as the one described in ASB. VII. 5773) :

VII. *Mantra* of Chinnamastā (12A).

VIII. Rules for the consecration of a rosary (14B).

IX. *Tripurāpaṭala* (giving the details of the worship of Tripurā) :—

Beginning (15A):—

... ...

देव्युवाच । ....

देव देवी महादेवी महात्रिपुरसुन्दरी ।
त्रिकूटा षोडशी विद्या श्रीविद्यामन्त्ररूपिणी ॥
तस्याः पञ्चाङ्गमखिलं सारात्सारोत्तमोत्तमम् ।
वद शीघ्रं महादेव यद्यहं प्रेयसी तव ॥

Colophon (17A):—

इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे देवीभैरवसम्वादे श्रीदेवीत्रिपुरसुन्दरी-
सम्वादे श्रीत्रिपुरापटलं सम्पूर्णम् ।

(9) Rājñī.

Anonymous.

6401.

6007. राज्ञीनित्यपूजापद्धतिः । *Rājñīnityapūjāpaddhati.*

Substance, country-made paper. 8×6 inches. Folia 1–9+1–26. Lines, 16. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The first portion of the MS lays down the procedure of the morning rites, including bathing, *sandhyā* and *tarpaṇa*, to be performed by a worshipper of Rājñī. The second portion gives the procedure of the worship of the deity which includes *pātravandana* (Fol. 19Aff—cf. No. 6058 above). For other works on this deity cf. Cat. Cat. I. 503, II. 118, III. 107.

Beginning:—

ॐ नमो राज्ञीभगवत्यै ।
अथ श्रीराज्ञीनित्यपूजापद्धतिर्लिख्यते ।

श्रीभैरव उवाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि गद्यपद्यस्वरूपिणीम् ।
श्रीराज्ञीपद्धतिं गोप्यां मन्त्रसिद्धिप्रदायिनीम् ॥

प्रातःकृत्यमकृत्वा तु यः श्रीराज्ञीं समर्च्चयेत् ।
तस्य पूजा तु विफला शौचहीना यथा क्रिया ॥
तत्र श्रीमान् साधको ब्राह्मे मुहूर्त्ते प्रयत्नतादुत्थाय करचरणौ
प्रक्षाल्य......

The description of the deity runs as follows in 4A (first portion) and 6A (second portion):—

ॐ उद्यद्दिवाकरसहस्ररुचिं त्रिनेत्रां
सिंहासनोपरिगतामुरगोपवीतां ।
खड्गाम्बुजा + कलशामृतपात्रहस्तां
राज्ञीं भजामि विहसद्वदनारविन्दाम् ॥

(10) DHANADĀ.

Anonymous.

6402.

7850. धनदायक्षिणीप्रयोगः । *Dhanadāyakṣiṇīprayoga.*

Substance, country-made paper. $8\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 4. Lines, 12. Extent in ślokas, 100. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1904. Appearance, fresh. Complete.

This lays down the procedure of the worship of Dhanadā which partially agree with a section of the *Tantrasāra* of Kṛṣṇānanda dealing with the same topic.

Beginning:—

अथ धनदायक्षिणीप्रयोगः ।
सर्व्वंमुदह्मुखेन ।
तत्तूर्य्यं बिन्दुसंयुक्तं लज्जाबीजं समुद्धरेत् ।
लक्ष्मीबीजं ततो माया सम्बोधय रतिप्रिये ॥

वह्निजायावधिः प्रोक्तो मन्त्रराजोऽयमुत्तमः ।
लक्ष्मीबीजं कुबेरानुमतोऽयं मन्त्रः ।

प्रातःकृत्यादिनित्यविधिं सम्पाद्य ततः पूजामण्डपं समागत्य ॐ ऐं ह्रीं श्रीं धनदापुष्पमण्डपाय नमः । इति मण्डपं सम्पूज्य अस्त्राय फडिति द्वारमुद्घाट्य द्वारोर्द्ध्वशिखायां गं गणपतये नमः श्रीं श्रियै नमः द्वारदक्षिणशाखोपरि गङ्गायै नमः......

End:—

जपं देव्या करे समर्प्य प्रदक्षिणनमस्कारैः परितोष्य विसृजेत् ।

Colophon:—

इति संक्षिप्तप्रयोगः ।

Post-colophon Statement:—

संवत् १८०४ मार्गशीर्षकृष्ण ति ५ मन्दे विद्याधरेण लिखितं ।

(11) Caṇḍī.

Paramānandanātha.

6403.

8418. नवार्णचन्द्रिका । *Navārṇacandrikā.*

Substance, machine-made paper. 9 × 4 inches. Folia, 45. Lines, 10. Extent in ślokas, 675. Character, Nāgara. Date, Śaka 1715. Appearance, fresh. Complete in five chapters.

The work deals with the worship of Caṇḍī including the daily duties of a worshipper of the deity. Compare in this connection No. 5869 above.

Beginning:—

श्रीगणेशाय नमः । श्रीचामुण्डायै नमः ।
अथ नवार्णचन्द्रिकाप्रारम्भः ।

शिवं गुरुं गणाध्यक्षं प्रणम्य परदेवतां ।
नवार्णाया महादेव्याः प्रवक्ष्येऽर्चनचन्द्रिकां ॥ १ ॥

तत्रादौ नवार्णोद्धारः ।

उक्तं च डामरतन्त्रे ।

वाङ्मायां मदनो दीर्घा लक्ष्मीस्तन्द्रीश्रुतीन्दुयुक् ।
डायै सदृग्जलं कूर्मद्वयं झंटीशसंयुतं ॥

अस्यार्थः ।

वाक् ऐं इति माया ह्रीं मदनः क्लीं दीर्घा लक्ष्मीस्वकारः तन्द्री मकारः श्रुति[ः] उकारः इन्दुयुक् बिन्दुसंयुक्तं मुं । इति डायै स्वरूपं दृक् इकारः जलं वकार एतत्संयुक्तं वि इति । कूर्मद्वयं चकारद्वयं झंटीश एकारः एतत्संयुतं चे इति । एवम्प्रकारेण जातो नवार्णमन्त्रः ॥ ऐं ह्रीं क्लीं चामुण्डायै विच्चे इति ॥

त्रैलोक्यडामरं तन्त्रं शृणु भूप नवाक्षरं ।
यस्य विज्ञानमात्रेण परमैश्वर्य्यवान्नरः ॥१॥

End :—

अथ चण्डीहृदयं पठेत् ।

ऐं ह्रीं क्लीं जयजय चामुण्डे चण्डिके त्रिदशमु[कु]टकोटिसंघट्टचरणारविन्दे गायत्रि सावित्रि सरस्वति महाहिकृताभरणे भैरवरूपधारिणि प्रकटितदंष्ट्रोग्रवदने घोरघोराननें ज्वलज्ज्वालापरिवृते महाट्टहासधवलितदिगन्तरे दिनकरसहस्रकोट्युदयसमप्रभे यमस्वरूपे......

Colophons of the different chapters :—

9B, इति परमानन्दनाथेनोक्तनवार्णचन्द्रिकायां आह्निकाख्य[ः]प्रथमप्रकाशः ।

21A, इति परमानन्दनाथोक्तनवार्णचन्द्रिकायां न्यासविधानाख्यो द्वितीयः प्रकाशः ।

30A, °अर्घ्यसाधनाद्युपचारान्ताख्यः तृतीयः प्रकाशः ।

40A, °आवरणपूजादिदेवीविसर्ज्जनान्ताख्यः चतुर्थः प्रकाशः ।

44A, °पात्रविसर्ज्जनान्ताख्यः पञ्चमः प्रकाशः ।

Post-colophon Statement :—

शके १७९५ प्रमादी संवत्सरे पौषशुक्लपञ्चम्यां भौमे गुर्ज्जरोप-
नाम्ना लक्ष्मीजनार्दनसूनुना कृष्णेन लिखितं स्वार्थं परोपयोग्यं च ।

Śrīnivāsa.

6404.

1793. चण्डीसपर्य्याक्रमकल्पवल्ली । *Caṇḍīsaparyākrama-kalpavallī.*

Substance, country-made paper. 10×4¼ inches. Folia, 56. Lines, 11. Extent in ślokas, 1,210. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1777. Appearance, old. Complete in five stavakas.

MSS of the work have been described in L. V. 1855 and Mad. XII. 5750.

The subject-matter of every chapter is indicated in the concluding verse of it :—

Fol. 12B, श्रीश्रीनिवासेन विनिर्मितायां
श्रीमत्सपर्याक्रमकल्पवल्ल्याम् ।
गतोऽयमाद्य[ः] स्तवकः प्रमाण-
निरूपणाख्योत्तमसौरभाढ्यः ॥

Fol. 21A, ...गतो द्वितीयः स्तवकः प्रभातस्नानादिकर्मोत्तमसौरभाढ्यः ।

Fol. 29B, ...गतस्तृतीयः स्तवकोऽत्र नित्यपूजाप्रयोगाभिधसौरभाढ्यः ।

Fol. 44A, ...गतश्चतुर्थस्तवकोऽत्र नानाकाम्यप्रयोगोत्कटसौरभाढ्यः ।

Fol. 55B, ...गतः किलायं स्तवकस्तु पञ्चमः सुवमण्डपाद्युत्कटसौरभाढ्यः ।

Post-colophon Statement :—

संवत् १७७७ साधारणनाम-संवत्सरान्तर्गतमन्वामाङ्गल्यप्रद-
श्रावणशुद्धसप्तमीभृगौ मद्दश्यातिनक्षत्र तस्मिन् शुभदिने काश्मीरस्थ-
गोविन्दभट्टब्रह्मपुरीकरेण लिखितो ग्रन्थश्चायं समाप्तः ।

Kāśinātha.

6405.

10473. चण्डिकार्चनदीपिका । *Caṇḍikārcanadīpikā.*

Substance, country-made paper. 10 × 4½ inches. Folia, 51. Lines, 8. Extent in ślokas, 800. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1896. Appearance, discoloured. Complete.

The work deals with the details of the Navarātra festival, giving both the *pramāṇa* (Fol. 1–20) and the *prayoga* (Fol. 21–37). The *pramāṇa* section quotes from original texts and digests. Reference is made in this connection to *Pratāparudranibandha* (Fol. 1B), *Gauḍanibandha* (4A), Bhojarāja (9B), Nṛsiṃhaprasāda (10A), Viśvarūpācārya (12A), *Dhavalanibandha* and Rūpanārāyaṇa (20B). The concluding portion of the work (Fol. 37B–51) deals with miscellaneous matters like *śatacaṇḍīvidhāna* and *sahasracaṇḍīvidhāna.*

Beginning :—

करस्थितवीणां वाणीं जगत्प्रवीणां प्रसन्नस्मितवेणीं ।
विद्वत्प्रवीणतायै श्रीभवानीमहं प्रणमे ॥
एकवीरापदद्वन्द्वं निधाय हृदि सुन्दरं ।
काशीनाथः प्रतनुते चण्डिकार्चनदीपिकां ॥

तत्र श्रीरुद्रयामले ।
आश्विने मासि सम्प्राप्ते शुक्लपक्षे विधेस्तिथौ ।
प्रारभ्य नवरात्रं स्याद्दुर्गा पूज्या तु तत्र वै ॥

Colophon :—

इति श्रीमद्भट्टोपनामकजयरामभट्टसुतवाराणसीगर्भसम्भव-काशीनाथविरचिता चण्डिकार्चनदीपिका समाप्ता ।

Post-colophon Statement :—

संवत् १८८६ शक १७६१ मार्गशीर्ष कृष्ण १४ बुधे लिखितं व्रजवासी ज्योतिर्वित् काशखां ।

6406.

6017. *Caṇḍikārcanadīpikā.*

Substance, country-made paper. 9¾ × 4¼ inches. Folia, 4 to 50. Lines, 10. Extent in ślokas, 900. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1908. Appearance, new. Incomplete.

Post-colophon Statement :—

संवत् १९०८ मौ॰ माघवदि २ वारशौक्रवैके समात संपुर्णः राम वृन्दावनसंत संकरलाल कायथ अस्थान मथवा ॥ राम ॥

Divākara.

6407.

8939. शतचण्ड्यादिप्रदीपः । *Śatacaṇḍyādipradīpa.*

Substance, country-made paper. 10 × 4 inches. Folia, 7. Lines, 9. Extent in ślokas, 130. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

This contains the *pramāna* and *prayoga* of *Śatacaṇḍī* (Fol. 1–6A) and *Sahasracaṇḍī* (Fol. 6A–7A). Rules for *Śatacaṇḍī* are given both according to the *Rudrayāmala* (Fol. 1–2A) and the *Ḍāmarakalpa* (Fol. 2A–3B).

Beginning :—

नमस्कृत्वाव्ययं देवं महादेवतनूद्भवः ।
दिवाकरः प्रकुरुते शतचण्ड्यादिपद्धतिम् ॥

तत्रादौ मूलवाक्यानि । रुद्रयामले ।

शतचण्डीविधानन्तु प्रोच्यमानं शृणुष्व तत् ।
सर्वोपद्रवनाशार्थं शतचण्डीं समारभेत् ॥

Colophon :—

इति श्रीभारद्वाजमश्वादेवसूरिसूनुदिवाकरसूरिविरचिताः शत-चण्ड्यादिप्रदीपाः ।

Śrīkṛṣṇa.

6408.

8940. शतचण्डीप्रयोगः । *Śatacaṇḍīprayoga.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 4 inches. Folia, 13. Lines, 9. Extent in ślokas, 270. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

It begins by quoting a number of verses from chapter XVIII of the *Mantramahodadhi* dealing with the ceremony, and then describes the procedure of its performance.

Colophon :—

इति चित्पावनकरोपनामक-नृसिंहभट्टात्मज-नारायणभट्टसूनु-श्रीकृष्णकृतो मन्त्रमहोदध्यनुसारी शतचण्डीप्रयोगः ।

Nīlakaṇṭha.

6409.

5791. [सप्तशत्यङ्गषट्कव्याख्यानम् । *Saptaśatyaṅgaṣaṭka-vyākhyāna.*]

Substance, country-made paper. 12 × 5 inches. Folia, 25. In Tripāṭha form. Character, Nāgara. Appearance, fresh (except a portion of the right-hand side of some leaves damaged by worms). Incomplete.

The work explains the six *aṅgas* of the *saptaśatī* (e.g., *kavaca*, *argalā* and *kīlaka*, and the three *rahasyas*—*vaikṛtika-rahasya*, *prādhānika-rahasya* and *mūrti-rahasya*). It has an introduction which brings out the real significance of

the worship of Śakti. In the present MS the commentary is accompanied by the text; the portions on the *rahasyas* are absent here. The introduction, which covers Fol. 1–11A, refers to several other works of the commentator, e.g., commentaries on the *Devībhāgavata* and the *Śaktitattva-vimarśinī* (Fol. 9B). This work has been referred to by the author in the concluding portion of the introduction to his commentary on the *Devībhāgavata*.

Beginning of the commentary:—

बन्धूकबन्धूभवदाननाया भासैव दासीकृतशोणसिन्धोः ।
सानन्दवृन्दारकवन्दिताङ्घ्रेः भासः शिवाया वयमेव दासाः ॥
तिष्ठे[ः] शिष्यैश्चतुर्भिर्योऽमुष्य लोकस्य शान्तये ।
अवाततार तारात्मा तं वन्दे शङ्करं गुरुम् ॥
श्रीलक्ष्मीं मातरं रङ्गनाथाख्यं पितरं गुरुम् ।
काशीनाथश्रीधराख्यौ गुरू नत्वा यथामति ॥
शैवोपनामकेनैव नीलकण्ठेन केनचित् ।
सप्तशत्यङ्गषट्कस्य व्याख्यानं तन्यते मुदा ॥

Colophons of the different sections:—

18A, इति श्रीशैवोपनामकरङ्गभट्टसुतलक्ष्मीगर्भजनीलकण्ठभट्टकृतं सप्त-शत्यङ्गकवचविवरणं समाप्तिमगमत्; 20B, इत्यर्गलाविवरणम्; 25B, इति श्रीशैवोपनामकरङ्गनाथसुतलक्ष्मीगर्भजनीलकण्ठभट्टकृतं कीलकविवरणं समाप्तम् ।

6410.

8765. *Saptaśatyaṅgaṣaṭkavyākhyāna.*

Substance, country-made paper. 13 x 6 inches. Folia, 26. Lines, 16. In Tripāṭha form. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

The present MS also contains both the text and the commentary.

End :—

रक्ताम्बराद्दशनबिम्बफलाधरोष्ठा-
चन्द्रार्धबद्धमुकुटात् करुणासमुद्रात् ।
पाशाङ्कुशाभयवराद्युपकरात्त्रिनेत्राद्
अन्तःपुरात् परमिपोरपरं न विद्मः ॥
श्रीमच्छैवकुलोत्पन्नो रघुनाथात्मजः सुधीः ।
श्रीलक्ष्मीगर्भसम्भूतो नीलकण्ठो विधानतः ॥
सप्तशत्यङ्गषट्कस्य व्याख्यां यः कृतवान् शुभाम् ।
तया तुष्यतु सा लक्ष्मीस्तथा श्रीभुवनेश्वरी ॥

6411.

149. देवीकवचम् । *Devīkavaca.*

Substance, country-made paper. 17 × 3¾ inches. Folia, 1-2. Lines, 9. Extent in ślokas, 60. Character, Bengali. Appearance, old. Complete.

The present MS has been described in L. I. 459.

6412.

3781. *Devīkavaca.*

Substance, country-made paper. 14 × 3 inches. Folia, 4. Lines, 7. Extent in ślokas, 100. Character, Bengali. Appearance, discoloured and faded. Complete.

This contains the *Kīlakastotra* along with the *kavaca.*

6413.

9835. *Devīkavaca.*

Substance, country-made paper. 6½ × 3 inches. Folia, 9. Lines, 6. Extent in ślokas, 60. Character, Nāgara. Appearance, old. Complete.

The *kavaca* is followed by the *Argalāstotra* (Fol. 8B–9B) which is incomplete.

6414.

10865. *Devīkavaca.*

Substance, country-made paper. 10×4½ inches. Folia, 7. Lines, 9. Extent in ślokas, 126. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

This contains besides the *kavaca* (Fol. 1–5A), the *Argalāstotra* (Fol. 5A–6A) and *Kīlakastotra* (Fol. 6A–7A).

6415.

11299. [चण्डीपूजाविधिः । *Caṇḍīpūjāvidhi.*]

Substance, country-made paper. 10×3½ inches. Folia, 1–21. Lines, 9. Extent in ślokas, 550. Character, Newari. Date, 899 N.S. Appearance, old. Complete.

This lays down the procedure for the worship of the deity including the daily duties of a worshipper of Caṇḍikā.

Important colophons:—

15B, इति चण्डिकाकल्पोक्त-सप्तशतीदेव्याः पद्धतिपूजाक्रमं संपूर्णम्; इति नवदुर्गापूजा; 17A, इति देवन्तपूजा समाप्ता; 21B, इति दुर्गाया प्रतिश्लोकाहुतिविधानं समाप्तमिति ।

Post-colophon Statement:—

श्रीश् चण्डिकाप्रीतिरस्तु । सं-८९९ भाद्रवदि ११ ॥ शुभम् ॥

6416.

11340. *Caṇḍīpūjāvidhi.*

Substance, country-made yellow paper. 10×4½ inches. Folia, one long sheet of paper with 36 folds. Lines, 7-8. Character, Nāgara. Extent in ślokas, 530. Appearance, fresh. Complete.

It lays down a detailed procedure for the worship of Caṇḍī.

6417.

8799. [सप्तशतीविधानम्। *Saptaśatīvidhāna.*]

Substance, country-made paper. 9¼ × 5 inches. Folia, 17. Lines, 9. Extent in ślokas, 125. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

This deals with the rules regarding the reading of the Saptaśatī and cognate matters and contains the following:—

रुद्रयामलतन्त्रोक्तगुप्तकीलक (Fol. 1–3B), गुप्तकीलकविवरण by Bhāskararāya (3B–5A), [चण्डीपाठ]प्रयोग (5A–11A), शतचण्डीविधान (11A–12A), सहस्रचण्डीविधान (12A–13A), चण्डीपाठफल from the *Vārāhītantra* (13A–14A), चण्डीपाठस्य काम्यफलप्रयोग from the *Haragaurītantra* (14A–14B), चण्डीपाठविधान from the *Mārīcakalpa* (15A–16A), कात्यायनीतन्त्रोक्तसप्तशतीपाठप्रकार (16A–17B).

6418.

11101. *Saptaśatīvidhāna.*

Substance, country-made paper. 9¼ × 4 inches. Folia, 5. Lines, 10. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

This and the following work contain topics similar to those indicated above.

6419.

11359. *Saptaśatīvidhāna.*

Substance, country-made yellow paper. 9 × 4 inches. Folia, 1–7. Lines, 7. Extent in ślokas, 70. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

Headings of topics dealt with in the work:—

1, अथ पुटितविधिः; 3B, अथ शतचण्डीविधिः; 5A, अथ वाराहीतन्त्रे हरगौरीसंवादे चण्डीपाठफलम्।

(12) GĀYATRĪ.

Kāśīnātha.

6420.

6016. **गायत्र्यर्चनदीपिका ।** *Gāyatryarcanadīpikā.*

Substance, country-made paper. 9½ × 4½ inches. Folia, 1-2, 5–12. Lines, 13. Extent in ślokas, 300. Character, Nāgara. Appearance, old and discoloured. Complete.

This describes the worship of the deity beginning with the morning rites of the worshipper.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः । श्रीकृष्णाय नमः ।

दक्षिणामूर्त्तिपादाब्जभ्रमरीभूतमौलिना ।
रच्यते काशीनाथेन गायत्र्यर्चनदीपिका ॥

Colophon :—

इति श्रीभडोपनामक-शिवरामभट्टात्मज-जयरामभट्टाभिधशिव-भक्तसूनुमन्त्रशास्त्रप्रवीणकाशीनाथविरचिता गायत्र्यर्चनदीपिका समाप्ता ।

Sāmba Bhaṭṭa.

6421.

2077. **गायत्रीपुरश्चरणप्रयोगः ।** *Gāyatrīpuraścaraṇa-prayoga.*

Substance, country-made paper. 8½ × 4 inches. Folia, 15. Lines, 8. Extent in ślokas, 170. Character, Nāgara. Appearance, discoloured. Complete.

It contains the first 21 verses of chapter XXI of the *Śāradātilaka*, followed by a short *paddhati* of *gāyatrī-puraścaraṇa*.

Beginning :—

अथ शारदातिलके गायत्रीपुरश्चरणविधिप्रारम्भः ।

अथो वदामि गायत्रीं तत्त्वरूपां त्रयीमयीम् ।

यया प्रकाश्यते ब्रह्म सच्चिदानन्दलक्षणम् ॥

प्रणवाद्या व्याहृतयः सप्त सूक्ष्मतदादिका[ः] ।

चतुर्विंशत्यक्षरात्मा गायत्री शिरसान्विता ॥

End :—

अभिषेकदर्शांशेन ब्राह्मणभोजनं कृत्वा दक्षिणां दत्त्वाशिषो गृहीत्वा मया कृतस्य चतुर्विंशतिलक्षात्मकगायत्रीपुरश्चरणसम्पूर्णमस्त्विति भवन्तो ब्रुवन्तु । तैः सम्पूर्णमस्त्विति वदेयुः ।

Colophon :—

इति शारदातिलकोक्त-भट्टशङ्करात्मजभट्टशाम्बकृत-गायत्रीपुरश्चरणप्रयोगः समाप्तः ।

Śaṅkara Dhāra.

6422.

5959. गायत्रीपुरश्चरणपद्धतिः । *Gāyatrīpuraścaraṇa-paddhati.*

Substance, machine-made paper. 10 × 4½ inches. Folia, 49+49. Lines, 10. Extent in ślokas, 1,100. Character, Nāgara (in two different hands). Date, Saṃvat 1942. Appearance, fresh. Complete.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ।

हेरम्बं प्रणिपत्य सद्गुणनिधिं वल्लालसंज्ञं सतं

नानाशास्त्रविचारणैकनिपुणं ज्ञानाब्धिपूर्णं गुरुम् ।

धारेत्युपनामको वितनुते विद्वन्मुदे शङ्करः

सावित्रीं सरणीं प्रथमफलदां कल्याणतल्लादुणां ॥

तत्र तावत् सावित्रीशब्देन परदेव[ते]त्युच्यते ।

End :—

विश्वामित्रवशिष्ठा[दी]न् कल्पानालोच्य [य]त्नतः ।
तेभ्यः सारं [स]मुद्धृत्य स्मृतितन्त्रानुसारतः ॥
गायत्र्या[:]मरशिस्त्वेषा मया सृष्टा सदा मुदे ।
खक्तं वात्र दुरक्तं तत् संशोध्यं कृपया बुधैः ॥

Colophon :—

इति स्मृतितन्त्रेषा गायत्रीपुरश्चरणपद्धतिः समाप्ता ।

Post-colophon Statement :—

संवत् १९४२ लिखितं गणेशभट्टेन स्वार्थे परार्थे च ।
शुभं भूयात् ।

Of the works quoted or referred to, mention may be made of: (1A)—भारद्वाजीयसूत्र, नारायणोपनिषत्, गीता, संग्रह, वृद्धपराशरस्मृतिभाष्य, आग्नेय, पाद्म, and शारदा ; (3A)—तन्त्रान्तर, पारिजातोदाहृतकल्पविधान ; (3B)—शिवरामकृत सा[वि]त्रीप्रकाशिका ; (4B)—भारद्वाजीयधर्मशास्त्रव्याख्या, स्मृति ; (5B)—वैशम्पायनसंहिता ; (7A)—विश्वामित्रसंहिता ; (11A)—विश्वामित्रवशिष्ठादिकल्प । The portion beginning from 11A contains the *prayoga* proper and does not refer to any work.

Anonymous.

6423.

6010. गायत्रीपद्धतिः । *Gāyatrīpaddhati.*

Substance, country-made paper. 10 × 4¼ inches. Folia, 2–26. Lines, 12, 13. Extent in ślokas, 500. Character, Nāgara. Appearance, fair. Incomplete.

Three leaves in the beginning marked 1–3 contain a *gāyatrīkavaca* attributed to the *Rudrayāmala* but it generally agrees with the one attributed to the *Vaśiṣṭhakalpa* and described below.

The work describes the details of the worship of *gāyatrī* beginning with the morning rites to be performed by the worshipper and including rites requiring the use of wine, etc.

Colophon :—

इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे गायत्रीरहस्ये तत्त्वसारे गायत्रीपद्धतिः समाप्ता ।

Post-colophon Statement :—

इदं पुस्तकं लिखितं श्रीरामचन्द्र श्रीसूर्य्यचन्द्र प्रति नित्य उदया चस्त कर्त्तव्य देहौ सुत्पत्तिकजनककृपया स्त्रीपुरुषलोकलौकिक-भक्तिपुरःसरधनुर्वेदविद्यावनिता वलिताकृपया धनवान् मानुष-धनिकमहान् लोकदयया सुन्दरस्त्रीपुरुषमेवितसेवेन श्रीरङ्गधाम-मेन वैकुण्ठाधीश्वरश्रीरङ्गनाथस्य पुस्तकम् ।

6424.

10445. गायत्र्यर्चनरत्नमाला । *Gāyatryarcanaratnamālā*.

Substance, country-made paper. 11 × 4½ inches. Folia, 22. Lines, 9. Extent in ślokas, 400. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1920. Appearance, fresh. Complete.

Though principally dealing with the daily rites of the worshippers and the नित्यपूजा of the deity, it incidentally refers to नैमित्तिकपूजा and पुरश्चरण (Fol. 21).

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः ।

ॐ प्रातर्निद्राविरामः प्रकरणमथ हरेः स्नानं सन्ध्या प्रणामः
पूजा भाष्यञ्च होमः प्रमुदितमनसा वेदशास्त्रानुपाठः ।

मुक्तं नैवेद्यशेषः द्युतिभिसद्युतं सत्पुरागावलोकं
रात्रौ ध्यानञ्च विष्णोरिवह सुकृतिनामन्वहं यान्ति काल[ा]ः ॥
प्रातः शिरसि [शुक्लाब्जे] द्विनेत्रं द्विभुजं गुरुं ।
वराभययुतं शान्तं तं स्मरेन्नामपूर्व्वकम् ॥

Colophon :—

इति गायत्र्यर्चनरत्नमाला समाप्ता ।

Post-colophon Statement :—

श्रीसंवत् १९२० मिति फाल्गुन शुक्ल ८ बुधवासरे दस्तखत गोविन्दलाल मोहरि ।

6425.

9478. गायत्रीपुरश्चरणविधिः । *Gāyatrīpuraścaraṇavidhi.*

Substance, country-made paper. 5½ × 4 inches. Folia, 27. Lines, 6. Extent in ślokas, 150. Character, Nāgara. Appearance, fair. Complete.

The work is stated to be based on the *Śāradātilaka*, a quotation from which (ch. XXI) is met with here.

Colophon :—

इति शारदातिलकोक्तगायत्रीपुरश्चरणविधिः ।

6426.

105. गायत्रीब्रह्मकल्पः । *Gāyatrībrahmakalpa.*

Substance, machine-made paper. 12 × 4 inches. Folia, 11. Lines, 10, 11. Extent in ślokas, 275. Character, Nāgara. Date, Śaka 1715. Appearance, fresh. Complete.

This deals with the details of the worship of *gāyatrī*, e.g., *nyāsa*, *dhyāna*, *puraścaraṇa*, etc. and describes the *prayoga* or procedure of the worship. An extract in the form of an interlocution between Nārada and Śiva stated to belong to the *Ṛgvidhāna* is quoted at the end of the work. The present MS has been described in L. II. 900.

Post-colophon Statement:—

शके १७१५ प्रमादीनाम संवत्सरे पौषकृष्णत्रयोदश्यां सौम्यवासर तद्दिने इदं पुस्तकं ज्योतिषीत्युपनामगोविन्दात्मज-प्रभाकरदैवज्ञेन लिखितम्। स्वार्थं परार्थंच। इति गायत्रीब्रह्मकल्पप्रयोग[ः] समाप्तः।

6427.

5321. गायत्रीव्याख्या। *Gāyatrīvyākhyā.*

Substance, country-made paper. 18 × 3½ inches. Folia, 2. Lines, 8, 9, 14. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

One of the Folia explains the Vedic *gāyatrī* as an invocation to Śiva while the other, in a mixed language, Sanskrit and Bengali, describes the rules for the muttering of the *gāyatrī*, Vedic as well as Tantric.

Beginning:—

पूर्वमेव गायत्री द्विविधा व्याख्याता। इदानीं प्रकारान्तरेण व्याख्यायते। हे धीमान् गायत्री धीर्बुद्धिर्मंत्री ध्यानं यस्या इति व्युत्पत्तिर्भर्गः शिवः नोऽस्माकं धियो बुद्धिवृत्तीः देवस्य भगवतः सम्बन्धे प्रचोदयात् प्रेरयतु भगवद्विषयकध्यानं जनयत्वित्यर्थः।

6428.

11331. *Gāyatrīvyākhyā.*

Substance, country-made paper. 8½ × 3 inches. Folia, 4. Lines, 8-9. Extent in ślokas, 50. Character, Nāgara. Incomplete.

This gives the esoteric meaning, presumably suggested by a Tantric worshipper, of the famous *gāyatrī* verse of the Ṛgveda and quotes among others two Tantric works, *Vijñānabhairava* and *Bhairavastotras* (3B). It refers to Mahāguru (Fol. 1), Bhaṭṭanārāyaṇa (4A), Kapiladeva (4A) and Vaśiṣṭha (4A).

6429.

9920. गायत्र्या अक्षरफलम् । *Gāyatryā akṣaraphalam.*

Substance, country-made paper. 12×5 inches. Folium, one. Lines, 12, 13. Extent in ślokas, 26. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1711. Appearance, old. Complete.

It describes the great efficacy of the letters constituting the *gāyatrī*.

Beginning :—

... ...

ॐकारस्य त्रयो रूपं श्वेतं पीतं च लोहितम् ।
चक्षुर्दृष्टिकृतं पापम् ॐकारो दहते क्षणात् ॥

Post-colophon Statement :—

मिति पौषशुक्ल रविवार संवत् १७११ ।

(13) Pratyaṅgirā.

Anonymous.

6430.

5776. प्रत्यङ्गिरापञ्चाङ्गम् । *Pratyaṅgirāpañcāṅga.*

Substance, country-made paper. 10¼×4¼ inches. Folia, 56. Lines, 7. Extent in ślokas, 800. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

Colophons of the different sections :—

6B, इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे पञ्चाङ्गखण्डे प्रत्यङ्गिरापटलः संपूर्णः ।

37A, ०उमामहेश्वरसंवादे पञ्चाङ्गखण्डे प्रत्यङ्गिरापद्धतिः समाप्ता।

39A, ०प्रत्यङ्गिरायाः सर्व्वार्थसाधनं नाम कवचं समाप्तम्।

50A, ०दशविद्यारहस्ये प्रत्यङ्गिरासहस्रनामस्तोत्रं समाप्तम्।

53. इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे ईश्वरपार्व्वतीसंवादे दशविद्यारहस्ये प्रत्यङ्गिरा-स्तोत्रं समाप्तम्।

6431.

10101. *Pratyaṅgirāpañcāṅga.*

Substance, country-made paper. 11 × 4½ inches. Folia, 30. Lines, 10. Extent in ślokas, 800. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

Same as above.

(14) Indrākṣī.

Anonymous.

6432.

5852. इन्द्राक्षीपञ्चाङ्गम्। *Indrākṣīpañcāṅga.*

Substance, country-made paper. 10½ × 4½ inches. Folia, (1) 1-12, (2) 1-5, (3) 1-2. Lines, 10. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1899. Appearance, fresh. Complete.

Colophons of the different sections:—

First batch of leaves:

3B, इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे शिवपार्व्वतीसंवादे इन्द्राक्षीपटलं समाप्तम्।

10A, इति श्रीरुद्रयामले उमामहेश्वरसंवादे इन्द्राक्षीपद्धतिः समाप्ता।

12A, इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे ईश्वरपार्व्वतीसंवादे इन्द्राक्षीकवचं समाप्तम्।

Post-colophon Statement:—

शुभमस्तु। श्रीरामाय। संवत् १८९९ मितौ फाल्गुनकृष्णा ८।

Second batch of leaves:

5B, इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे उमामहेश्वरसंवादे श्रीइन्द्राक्षीसहस्रनाम संपूर्णम् ।

Post-colophon Statement:—

शुभमस्तु संवत् १८९८ । मितो माघ सुदी पूरवामी १५ वार भौम ।

Third batch of leaves:

2B, इति श्रीरुद्रयामले तन्त्रे उमामहेश्वरसंवादे इन्द्राक्षीस्तोत्रं समाप्तम् । शुभमस्तु ।

The deity is described as follows (Fol. 9B–10A):—

शंखं धनुश्चमंगदां च बिभ्रतीं
दोर्भिर्वहन्तीं नयनत्रयोज्ज्वलाम् ।
सूर्यायुताभां कमलासनस्थिताम्
इन्द्राक्षिणीं तुङ्गकुचां च विस्मरेत् ॥

(15) MAHIṢAMARDINĪ.

Anonymous.

6433.

10033. [महिषमर्द्दिनीपञ्चाङ्गम् । *Mahiṣamardinī-pañcāṅga.*]

Substance, country-made paper. 10×4½ inches. Folia, 1–3+1–3+1–18+1–4. Lines, 7. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Incomplete.

Colophons of the different sections:—

इति महिषमर्दिनीपटलः समाप्तः ।
इति विश्वसारतन्त्रे महिषमर्दिनीकवचं सम्पूर्णम् ।

इति श्रीहंसयामले स्वमनस्तोत्रसि(स्रोतसि ?) परमहंसस्तुत-महिषमर्दिनीसहस्रनामस्तोत्रं सम्पूर्णं समाप्तम् ।

इति कुलचूडामणौ महिषासुरमर्दिनीस्तोत्रं समाप्तम् ।

The fifth *aṅga*, *paddhati*, is absent here.

(16) KUBJIKĀ.

Muktaka.

6434.

11282. नित्याह्निकतिलकम् । *Nityāhnikatilaka.*

Substance, country-made paper. 12¼ × 3½ inches. Folia, 1–72, of which Fol. 50 is missing. Lines, 7. Extent in ślokas, 1,250. Character, Newari. Date, 799 N.S. Appearance, old. Complete.

A MS of the work, dated 1197 A.D., is described in Nep. I, pp. 111–13 where the name of the author is given as Muñjaka. It describes the details of the worship of Kubjikā.

Beginning:—

प्रप्रधरसद्मप्रसरोजे चलके देवालयानके चरणौ ।
सितरजभास्वरविमलौ प्रम्भोभ्नि ... पान्तु जगत् ॥
यस्य प्रसादमतुलमात्रच्चात्मसुतनपरा + गा ।
स श्रीनाथकुलेशः श्रीकुब्जिकाधिदेवो जयति ॥
+ कारपार्थिवो श्रीवोऽब्जिकोपरिसंस्थितः
का काली त्रिवगा चक्रा सा श्रीकुब्जिका जयति ।
स्पष्टा यया पराचिचहं + वर्तिदीपकुला
सा जनेशौ कलौ काली संस्थिता पश्चिमे गृहे ॥
वेदात् परमं शैवञ्च शैवाद्दक्षिणमुत्तमम् ।
दक्षिणात् पश्चिमं श्रेष्ठमतः परतरं न हि ॥

विज्ञाय श्रीकुब्जिकायाः श्रीकुलेश्वरसंहितायाः ।
स्वर्गां वर्गामिहैतस्यैं नित्याह्निकमिहोच्यते ॥
ज्ञानार्णवमगाधोऽयं श्रीशम्भुशासने महान् ।
तत्र पारंपरं गच्छद् श्रीचिच्छ्रीकण्ठसंज्ञकः ॥
तत्रस्थैर्यथादृष्टं श्रीमत्पश्चिमशासने ।
पारम्पर्यक्रमायातं सगोप्यमत्र लिख्यते ॥
सगोत्राणां हितार्थाय श्रीमच्छ्रीकण्ठ[सूनु]ना ।
सुज्ञानेन कियद् गूढं सोपदेशं भवेन तु ॥
आधारादि सहस्रान्तं परं तं परिनिर्णयम् ।
कथितं येन सुस्पष्टं श्रीकण्ठं श्रीगुरुं नमः ॥

श्रीभैरव उवाच ।

अथातः संप्रवक्ष्यामि आश्रमाणां स्थितिं प्रिये ।
येनासौ वर्तितो योगी मेलकं त्रिविधं लभेत् ॥
गृहस्थः साधकश्चैव चारचारवनाश्रयी ।
नैष्ठिकश्चैव योगी च षट्प्रकाराश्रमस्थितिः ॥

End :—

पश्चिमान्वयसारोऽयमनुष्ठानतिलकं परम् ।
नित्याह्निकं सगोत्राणामोनिश्चयमुदीरितम् ॥
गुरुचरणरेणुना भवेन पारमार्थिनाम् ।
संग्रहीतं परामृतं श्रीमच्छ्रीकण्ठसूनुना ॥
लिखितं सज्जनशम्भोः मारमाग्रहा दिव्ये ।
सुखविषयनिधानः सर्वमोक्षैकहेतुः ॥
परतरपरमार्थामर्चकाः पान्तु वीरा[ः] ।
जय जय परयोगः सर्वयोगाधिराजः ॥

Works and authors referred to :—

43A, परमेश्वर ; 43B, श्रीनाथ श्रीमुनि ; 54B, 61B, शम्भुनिर्णय ; 56A, रुद्रदेव, चतुर्विंशतिसाहस्र ; 56B, श्रीकमसद्भलोत्तर ; 62A, काश्मीरराज ।

Colophon :—

इति श्रीमत्पश्चिमाम्नायनित्याह्निकतिलकं समाप्तम् ।

Post-colophon Statement :—

शुभमस्तु सर्वदा लेखकपाठकयोः ।

नेपालहायननिधिग्रहसिन्धुयाते
शुभे + + + + + + + ।
विच्छे रवौ शशिनि चापगते चतुर्थ्यां
नित्याह्निकं शिवकृपाविलिलेख पूर्णाम् ॥
सम्वत् ७९९ मार्गशिरशुक्लचतुर्थी शुक्रवार स नित्याह्निक-
ति[ल]क चोयधुनकाचल ।

Topics dealt with :—

3A, जलस्नान ; 4A, सोत्तरीययज्ञोपवीतलक्षण ; 4B, पञ्चप्रणवोद्धार ; 5A, नवात्मोद्धार, न्यास ; 6A, कूटवर्णध्यान ; 7A, समयामन्त्रोद्धार ; 8A, समयाष्टपदफलं षडङ्गदूतीफलञ्च ; 8B, समयाङ्गन्यास ; 9A, समयावर्णन्यास ; 9B, षड्दूती ; 10A, षड्दूतीमूर्त्तिसहितन्यास ; 11B, त्रिखण्डान्यास ; 12B, सन्ध्यावन्दनविधि ; 13B, कुलमार्गखण्डार्चनार्थं ; 14A, पात्रसंस्कार ; 15A, श्रोलित्रय ; 26B, गुरुमण्डलपूजा ; 27A, मन्त्रपीठार्चन ; 28A, श्रीक्रममण्डलवर्ण-पालोद्धार ; 28B, शाम्भवीपादपूजा ; 29A, दीपाधिपयजन ; 33B, मालिनी-न्यास ; 35B, शब्दराशिन्यास ; 36B, मातृकान्यास ; 37A, वाक्कुलन्यास, त्रिविद्यान्यास ; 38B, दिव्यन्यास ; 40A, द्वादशाङ्गन्यास ; 41B, एकत्रिंश-भेदषोडान्यास ; 42B, द्वारपालार्चन ; 44A, पीठचतुष्क ; 44B, पीठपञ्चक ; 45A, रत्नपञ्चक ; 46A, नियतृषट्क, युगाधिपचतुष्क ; 46B, विमलपञ्चक, गुरुचतुष्क ; 47B, डाकिषट्क ; 48A, शरीरपूजा ; 49B, माला ; 52B, शक्तिध्यान ; 53B, ऐन्दवध्यान ; 54B, प्रभाकरध्यान ; 58B, सकलाघोर-पूजा, निष्कलाघोरपूजा ; 63A, अग्निकार्य ; 65B, क्रमपूजादीपमन्त्र ; 68A, महाबलि ; 68B, समयबलि ; 71A, क्षेत्रबलि, वटुकबलि ।

Ajitānandanātha.

6435.

11291. महाक्रमार्चनम् । *Mahākramārcana.*

Substance, country-made paper. 12¼×4 inches. Folia, 1–3, two folia with faint leaf-marks, 7–14, 16–25, 27, 29, 30, 33–35, 38, 40–41, 5 folia marked in the corners, 1–4, 10. Lines, 8. Extent in ślokas, 700. Character, Newari. Appearance, fresh. Incomplete.

This lays down the details of the worship of Kubjikā beginning with the morning rites of the worshipper.

Beginning :—

चन्द्राकानलमण्डलाङ्कलपदे सिंहासनसंस्थिते
धर्माधर्मपुटाच्छदे नवकलावामादिसंभूषिते ।
तस्थः सोमसरीचिमण्डितजटः सामो महाभैरवः
श्रीमान् श्रीक्रममाख्यचक्रसहितः स श्रीगुरुः पातु वः ॥

अथ प्रातःकृत्यम् ।

शक्तिः कुण्डलिनीति या निगदिता या सो म संज्ञा जगत्-
निर्माणे सततोद्यता प्रविलसत्सौदामिनीसन्निभा ।
शंखावर्तनिभा प्रसुप्तभुजगाकारा जगन्मोहिनी
तन्मध्ये परिभावयद्विसलता तद्रूपमेवाकृतिम् ॥
ऐं ह्रीं श्रीं गां सिद्धिविनायकश्रीपादुकां पूजयामि ।
ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्रूं श्रीकुब्जिकायोगेश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि ।

Colophons :—

3B, इति अनन्तानन्ददेवस्य + + +

Fol. 2 with obscure leaf-mark, इति श्रीअनन्तानन्ददेवस्य चरण-कमलयुगलवासिना श्रीअजितानन्ददेवेन संग्रहसमुच्चयकृतं महाक्रमार्चनं द्वितीयः कल्पः ।

7B. इति श्रीअनन्तानन्ददेवस्य ...... श्रीमहाक्रमार्चने तृतीयः कल्पः ; 14B, ०चतुर्थकल्पः ; 18A, ०पञ्चमकल्पः ; 24A, ०महाकर्मार्चने षष्ठकल्पः ; 29A, ०महाक्रमार्चने सप्तमकल्पः ; 34B, ०महाकर्मार्चने अष्टमकल्पः ; Fol. 2A (of folia marked in the corners) ०चतुर्दशः कल्पः ।

Topics dealt with in the work:—

1, प्रातःकृत्य ; 3A, गुरुस्तव ; 3B, कुब्जिकास्तुति ; Fol. (with obscure leaf-mark) मन्त्रस्नान, विभूतिधारण, न्यास, सन्ध्योपासन ; 7A, पार्थिवलिङ्गपूजा ; 8A, अन्तर्देवार्चन ; 8B, आवरणपूजा ; 9A, केशवार्चन, अर्घ्यपात्रपूजा, आत्मपूजा, चक्रोद्धार ; 10B, मोचदेवार्चन ; 12A–13A, नेत्रदेवार्चन ; 13A–14B, तत्त्वदेवार्चन ; 14B, आचमनविधि ; 16A–17A, गणेशार्चनविधि ; 17A, द्वारपूजा ; 17B, भूतबलि ; 18A, भूमिशोधन ; 18B, विजयासाधन ; 20A, मातृकान्यास ; 20B, स्थितिमातृकान्यास ; 21B, संहारमातृकान्यास ; 22B, मूलषडङ्गन्यास ; 23A, वज्रन्यास ; 23B, अङ्गन्यास, जलपात्रपूजा ; 24A, पञ्चशुद्धि ; 24B, कुलद्रव्यशोधन ; 29A, भूतशुद्धि ; 30A, प्राणप्रतिष्ठा, आत्मपूजा ; 30B, दिव्यौघ, सिद्धौघ, मा[न]वौघ, मालिनीदशक ; 34B, पञ्चबलि ; 35B, वटुकपूजन, क्षेत्रपाल-पूजन ; 38A, तत्त्वशोधन ; 2A, चोरिकाष्टकन्यास ; 2B, त्रिखण्डान्यास ; 3A, रुद्रखण्डन्यास ; 3B, मातृखण्डन्यास ; 4A, एकाक्षरीन्यास ; 4B, बीजपञ्चकन्यास ।

Anonymous.

6436.

11283. [कुब्जिकापूजनम्] । *Kubjikāpūjana.*

Substance, country-made paper. 9×3 inches. Folia, one large sheet of paper with 59 folds. Lines, 8-9. Extent in ślokas, 700. Character, Newari. Appearance, old. Incomplete.

Topics dealt with in the work:—

भूतशुद्धि, कलशपात्रपूजा, कर्मार्चन or क्रमार्चन, ग्रन्थिन्यास, षडङ्गन्यास, मालिनीन्यास, अघोरन्यास, षड्दूती, अघोरास्त्र-न्यास, एकाक्षरीषडङ्गन्यास, विद्यान्यास, घोरीकाष्टकन्यास, ब्रह्मखड्गन्यास, मातृखड्गन्यास, विजयपञ्चकन्यास, डाडीसप्तकन्यास, गुरुपङ्क्तिपूजा, ब्रह्माण्यादिपूजन, भगवतीपूजन, वागीश्वरीपूजन, क्रमपूजन, कर्मध्यान, विमलपञ्चक, अष्टाविंशतिकर्म, अष्टाविंशति-कर्मपूजाविधि, तिरस्कापूजन ।

6437.

11328. *Kubjikāpūjana.*

Substance, country-made paper. 8 × 3 inches. Folia, one long sheet with 45 folds. Lines, 6. Extent in ślokas, 450. Character, Newari. Appearance, old. Complete.

This gives in brief the directions for the worship of Kubjikā. There is a fairly long extract at the end from the *Kubjikāmata*.

Topics dealt with:—

वक्त्रन्यास, षडङ्गन्यास, गायत्री, मालिनीदण्डकस्तोत्र, पञ्च-वक्त्रार्चनविधि, कुम्भपूजा, पश्चिमदेवार्चन, अघोरपूजा, उग्रचण्डा-पूजा, कारीपूजा, चतुःषष्ठियोगिनीबलि ।

There is no colophon at the end of the work. The following statement of the copyist brings the MS to a close:—

यादृष्टं लीखितं पूजनं तादृष्टं लिखितं मया ।
यदी शुद्धमशुद्धम्वा मम दोषो न दृश्यते ॥
श्रीश्रीभवानी जगज्जननी कुब्जिकाप्रीतिरस्तु ।

(17) MISCELLANEOUS.

Jñānānanda Paramahaṃsa.

6438.

3350. कौलावली । *Kaulāvalī.*

Substance, country-made paper. 16¼ × 4 inches. Folia, 58. Lines, 8. Character, Bengali. Appearance, old and discoloured. Incomplete.

It contains the first eight *ullāsas* and a portion of the ninth. This constitutes an abridged version of the work of the same name published in the *Vividhatantrasaṃgraha* (Calcutta, 1881–86) of Rasik Mohan Chatterji and the *Tantric Texts Series* of Arthur Avalon. It begins, leaving out of account the introductory verse, at II. 50 and ends at XV. 118 of Avalon's edition. One chapter of the MS generally covers two chapters of the printed edition. Another version of the work is contained in a MS described in HPR. II. 85. A full account of the versions is given in *Ind. Cult.* III. 518ff.

This and the following three works deal with Kaula rites.

Beginning :—

शिवशक्तिं प्रणम्यादौ सर्वतन्त्रपरागयोः ।
मतमाश्रित्य तस्यार्चा ज्ञानानन्देन तन्यते ॥

Jagadānanda.

6439.

2901. कौलिकार्चनदीपिका । *Kaulikārcanadīpikā.*

Substance, country-made paper. 16¼ × 4 inches. Folia, 75. Lines, 6. Extent in ślokas, 1,500. Character, Bengali. Appearance, fresh. Complete.

A MS of the work has been described in L. I. 270. The initial verse calls the work *Kaulikārcanadīpikā* while one of the concluding verses refers to it as the *Kuladīpikā* while the colophon gives it the name *Arcanadīpikā*. It was composed in Benares in 1700 Śaka. The verse containing the date of composition is not found in the present MS as also in the following MS. Another work by the same author, the *Kṛtyārṇava*, is mentioned here (Fol. 7B). No MS of this work is known. But this latter along with the present work is referred to in the *Śyāmāsaparyāvidhi* (6303) which, however, is stated to have been composed in 1699 Śaka. The topics dealt with in the work are indicated thus (Fol. 7B–9A):

अत्र यद्यत्तु वक्तव्यं क्रमेण त[त्त]दुच्यते ।
प्रथमं कुलधर्मस्य प्रशंसा तदनन्तरम् ।
कौलज्ञानप्रशंसा च कुलीनानां प्रशंसनम् ॥
लक्षणञ्च कुलीनस्य कुलरक्षादिकं तथा ।
पर्वकृत्यं कुलीनानां सर्वतन्त्रोदितञ्च यत् ॥
कुलीनानां च वैविध्यमुत्तमादिविभेदतः ।
त्याज्यं ग्राह्यं कुलीनानां सर्वतन्त्रोदितञ्च यत् ॥
पूज्यकौला न च त्याज्यास्तथा शक्तिकुमारिका ।
ततश्च कुलवृक्षाणि तेषां प्रतिनिधिस्ततः ॥
लक्षणं कलशस्योक्ता ततः पात्रनिरूपणम् ।
तदाधारञ्च सम्प्रोक्तं विधानं चषकस्य च ॥
ततोऽर्चना मण्डलानि सामान्यार्घ्यादिकं ततः ।
कुलीनानां द्वारपालस्ततस्तदर्चनादिकम् ॥
यथोक्ताभ्यासनादीनि चोक्ता भूतापसारणम् ।
विजयाग्रहणाख्यात छायवर्णं कथितञ्च यत् ॥
तत्स्वीकारविधानं यत्तदशेषं ततः परम् ।
ततः पूजाप्रयोगादौ यत्कार्यं कथितञ्च यत् ॥

ततः कुम्भस्थापनञ्च सुधासंस्कारकं ततः ।
शुद्ध्यादिशोधनं चोक्ता श्रीपात्रस्थापने ततः ॥
कुलद्रव्यविभेदेन व्यवस्था समुदीरिता ।
ततस्तत्स्थापनविधौ यदुक्तं तत्समीरितं ॥
ततो गुर्व्वादिपात्राणां स्थापनञ्च यथोदितं ।
तत्रैव देशभेदे च विशेषकथनं ततः ॥
तर्पणस्य विधिश्चोक्ता तत्त्वशुद्धिस्ततः परं ।
बिन्दुस्वीकरणञ्चोक्ता कथितं द्रव्यशोधनं ॥
ततो यथोक्तपूजायां विधानं तर्पणस्य च ।
शक्तीनाञ्चैव सर्व्वासां ततः शिवनिरूपणं ॥
ततः पानविधानञ्च ततश्च पात्रवन्दनं ।
ततस्तु पञ्चमे पात्रे विधानं पञ्चमस्य च ॥
एकादशोदितञ्चापि शान्तिस्तोत्रं ततः परं ।
आनन्दसंज्ञकं स्तोत्रमानन्दकवचं ततः ॥
कुलस्तोत्रस्य चावश्यं ततश्चात्मसमर्पणं ।
यदुक्तं तत्तदन्ते च ततो देव्या विसर्जनं ॥
ततः श्रीपात्र[क]स्यापि विसर्ज्जनविधानकं ।
ततस्तु चषकस्यापि शीतलीकरणादिकं ॥
निर्म्माल्यचन्दनेपादि धारणान्तदनन्तरं ।
ततश्चक्रदृष्टिफलं फलञ्चक्रोदकस्य च ॥
ततः प्रसादस्वीकारस्तोषणं शक्तिकौलयोः ।
ततो विसर्ज्जने पात्रे व्यवस्था वीरदिव्ययोः ॥
ततश्च शक्तिकौलानामुल्लासभेदमुत्तमं ।
उल्लासभेदसंज्ञा च [समुल्लासे समुद्भवे] ॥
तेषां तासाञ्च चेष्टा च फलञ्चापि ततः परं ।
ततः काम्यानि चक्राणि वक्तव्यानि क्रमेण तु ॥
तेषां फलविधानञ्च सम्यगुक्ता ततः परं ।
अभिषेकं गृहस्थानां यदुक्तं सर्व्वतन्त्रके ।
एवमुक्तक्रमेणैव कथ्यते चार्च्चनदीपिका ॥

Beginning :—

नत्वा विश्वेश्वरं भक्त्या जगदानन्दग्रमंगा ।
प्रोच्यते कौलिकप्रीत्यै कौलिकार्चनदीपिका ॥

End :—

संप्रेरणाद्धि बहुसाधकानां हिताय तेषां कुलसाधकानाम् ।
तन्त्राण्यनेकानि विलोक्य यत्नात् प्रकाशितास्मत्कुलदीपिकेयम् ॥
यद्यन्मया चात्र विमूढबुद्ध्या स्पष्टीकृतं गुह्यतरं सुगुप्तम् ।
सुगोप्यमेतत् खलु साधकानां प्रयाति घोरं नरकं प्रकाशात् ॥

Colophon :—

इति कुलार्चनदीपिका समाप्ता ।

Post-colophon Statement :—

शकाब्दाः १७ । ५२ ॥

6440.

10138. *Kaulikārcanadīpikā.*

Substance, country-made paper. 11 × 4½ inches. Folia, 64. Lines, 12. Extent in ślokas, 1,500. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

Post-colophon Statement :—

लिखितं जगन्नाथमिश्रेण श्रीगुरुचरणारविन्दप्रसादात् ।

6441.

8127. *Kaulikārcanadīpikā.*

Substance, country-made paper. 14 × 3¼ inches. Folia, 51. Lines, 8. Extent in ślokas, 1,500. Character, Bengali. Date, Śaka 1734. Appearance, discoloured. Complete.

Post-colophon Statement :—

शुभमस्तु । शकाब्दाः १७३४ । २० अग्रहायण ।

Date of composition (Fol. 51A) :—

नभोव्योमाब्धिचन्द्राब्दे काश्यां चैत्रे सितेतरे ।
जगदानन्दमिश्रेण कृतैषा कुलदीपिका ॥

Rāmasaṅkarācārya.

6442.

3349. कुलदीपिका । *Kuladīpikā.*

Substance, country-made paper. 17 × 3¼ inches. Folia, 11. Lines, 7. Extent in ślokas, 360. Character, Bengali. Appearance, discoloured and worn out. Complete.

Beginning :—

नत्वा नाथपदद्वन्द्वं शुद्धज्ञानप्रदायिने ।
श्रीरामशङ्करेणैव क्रियते कुलदीपिका ॥

श्रीदेव्युवाच ।

भगवन् देवदेवेश पञ्चकृत्यविधायक(:) ।
सर्व्वज्ञ भक्तिसुलभ शरणागतवत्सल ॥
कुलेश परमेशान करुणामृतवारिधे ।
असाध्यघोरसंसारे सर्व्वदुःखमये सदा ॥
नानाविधशरीरस्था अनन्तजीवराशयः ।
जायन्ते च म्रियन्ते च तेषां मोक्षो न विद्यते ॥

End :—

पर्व्वस्थपूज्य(1) देवेशौ गुरुमपिच शक्तितः ।
अकृत्वा च बलिं तत्र शतमष्टोत्तरं जपेत् ॥
इति दर्शनाल्लिङ्गागमात् ।
सर्व्वेषामेव पापानां सङ्करे समुपस्थिते ।
प्रायश्चित्तं तु कथितमयुतं मन्त्रजापतः ॥

Headings and colophons:—

Fol. 4A, इति मन्त्रपदार्थः ; इति ब्रह्मनिरूपणम् ; 5A, अथ कुलाचारविधिः ; 5B, इति नित्यानुष्ठानम्, अथ कुलपूजा ; 7B, अथ शिवाबलिः ; 8A, अथ मन्त्रिदाशोधनम् ; अथ दीक्षा ; 9B, इति श्रीरामशङ्कराचार्यविरचित-कुलदीपिकायां निष्कर्षप्रमाणं; अथ होमविधिः ; 10A, अथातः शक्तिपूजायां प्रकारान्तरम् ; 10B, अथ योगः ; 11A, इति श्रीरामशङ्कराचार्यविरचितायां कुलदीपिकायां षट्चक्रम् ; अथ बलिद्रव्याणि ; 11B, इति श्रीरामशङ्कराचार्य-विरचितायां कुलदीपिकायां समाप्तश्चायं ग्रन्थः ।

Śivānanda Gosvāmin.

6443.

5862B. कुलप्रदीपः । *Kulapradīpa.*

Substance, country-made paper. 9½ × 4½ inches. Folia, 13, of which Fol. 11-12 are missing. Lines, 9–12. Character, Nāgara. Appearance, good. Incomplete.

MSS of the work, complete in eight and seven chapters, have been described respectively in Mad. XII. 5585 and IO. IV. 2569. The present MS contains chapters 5, 6 and a portion of chapter 7. One MS of the work refers to 1765 V.S., presumably the date of copying of an earlier MS (Gode, *Annals*, XI. 96). The topics dealt with in the portion of the work in the MS:—

द्वितीयतृतीयचतुर्थमकारनिरूपण (Fol. 1-2A), पञ्चममकारनिरूपण (2A–6A), दूतीयाग (6A–9B), कुण्डगोलादिग्रहणविधि (9B–10A), कुलाचारनिरूपण (10B–?).

Colophons:—

6A, इति श्रीशिवानन्दाचार्यविरचिते कुलप्रदीपे पञ्चमः प्रकाशः ।

10A. इति श्रीगोस्वामिशिवानन्दाचार्यविरचिते षष्ठः प्रकाशः ।

Kāśīnātha.

6444.

6013. कापालिकमतव्यवस्था । *Kāpālikamatavyavasthā.*

Substance, country-made paper. 12 × 4¾ inches. Folia, 4. Lines, 10, 12. Extent in ślokas, 100. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

It begins by quoting from the *Śābaratantra* a list of the Ācāryas of the Kāpālika school and a *mantra* known as the *mahākāpālikamantra.* It then (Fol. 1A–2A) enumerates from the *Kālīśābara* the different types of śābaras along with the characteristic features of the worship described in them. These extracts agree with introductory portions of the works described respectively under Nos. 6091 and 6095 above. After this the work deals with the details of worship according to the Śābara system (शाबरमन्त्रसाधनप्रकार—Fol. 2A–4A) and ends with an indication of persons for whom this un-vedic type of worship is meant (कापालिकमतव्यवस्था).

Beginning :—

दक्षिणामूर्त्तिपादाब्जभ्रमरीभूतमौलिना ।
रच्यते काशीनाथेन कापालिकमतक्रमः ॥

End :—

मोहनं स्तम्भनमुखप्रयोगकारिणां नृणां ।
एत + स्तु मूर्खाणां ज्ञानानुत्पत्तिकारणात् ॥
श्रवणादिरतैस्त्याज्यं काशीवासिमुमुक्षुभिः ।
वीरमार्गरतानान्तु प्रशस्तोयं क्रमः शिवे ॥
श्रुतिस्मृत्येकनिष्ठानां वैदि[का]नां न सम्मतः ।

Colophon :—

इति श्रीमद्बडोपनामकजयरामभट्टसुतवाराणसीगर्भसम्भवकाशी-
नाथविरचिता कापालिकमतव्यवस्था समाप्ता ।

6445.

6521. *Kāpālikamatavyavasthā.*

Substance, country-made paper. 11 × 5 inches. Folia, 7. Lines, 8. Extent in ślokas, 100. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Date, Saṃvat 1961. Complete.

Post-colophon Statement :—

श्रीदक्षिणामूर्त्तिंशिवार्पणमस्तु ।

श्रीसंवत् १९६१ मीः श्रावण वदी ६ मालवीयबालमुकुन्दस्येदं पुस्तकम् ।

6446.

5908. वामाचारमतखण्डनम् । *Vāmācāramatakhaṇḍana.*

Substance, country-made paper. 9 × 5½ inches. Folia, 8. Lines, 12. Extent in ślokas, 180. Character, Nāgara. Date, Saṃvat 1944. Appearance, fresh. Complete.

The work seeks to prove, on the authority of various old texts, that *vāmācāra* is not meant for higher caste people.

A work named *Vāmācārasiddhāntasaṃgraha* (Mad. XII. 5720) was composed by Brahmānandanātha to refute the views of Kāśīnātha and to establish the doctrines of the Vāmācāra.

Beginning :—

श्रीगणेशाय नमः । श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुभ्यो नमः ।

वीरासनैकनिलयाय हिरण्मयाय
न्यग्रोधमूलकृतसंस्थितये निटिलेक्षणाय ।
गङ्गाधराय गजचर्मविभूषणाय
प्राचीनपुण्यपुरुषाय नमः शिवाय ॥

अनन्ताख्यं गुरुं नौमि कवित्वप्रतिभाकरम् ।
शास्त्रवल्लीजलधरं स्फुरत्कीर्त्तिकरं परम् ॥
नत्वा श्रीशङ्कराचार्यचरणाम्भोजद्वयम् ।
काशीनाथः प्रतनुते वामाचारस्य खण्डनम् ॥

इह खलु परब्रह्मपरमकारुणिकेन भगवता श्रीदक्षिणामूर्त्तिगुरुणा चतुःषष्ठितन्त्रेषु यामलाष्टकेषु च ब्राह्मणादीनधिकृत्य सव्यमार्गेण प्रादक्षिण्येन सर्व्वोऽप्यनुष्ठानकलापः प्रतिपादितः शूद्रान् अधिकृत्यापसव्यमार्गेण वामाचारो निरूपितः ।

तथा श्रीमेरुतन्त्रे दक्षिणाचारतन्त्रराजे च ।

त्रैवर्णिकैर्महादेवि वामाचारं न कारयेत् ।
वामागमो मद्वक्त्रोऽयं सर्व्व[ः] शूद्रपरः प्रिये ॥
ब्राह्मणो मदिरादानात् ब्राह्मण्येन वियुज्यते ।
न कर्त्तव्यं न कर्त्तव्यं न कर्त्तव्यं कदाचन ॥
इदं तु साहसं देवि न कर्त्तव्यं कदाचनेति ।

Colophon :—

इति श्रीमत्श्रुतिस्मृतिमतप्रमाणपारावारपारीणसर्व्वतन्त्रदक्षिणाचारतन्त्रधुरीणश्रीमद्दक्षिणामूर्त्तिचरणारविन्दमिलिन्देन श्रीजयरामभट्टमहात्मजकाशीनाथेन विरचितं वामाचारमतखण्डनं समाप्तम् ।

Post-colophon Statement :—

शुभ । मौः बः सु० २ स १८४४ ।

Kṛṣṇānanda.

6447.

3095. **कौलगजमर्द्दनम्** । *Kaulagajamardana.*

Substance, country-made yellow paper. 12 × 5 inches. Folia, 1–14, all in litho print except the first and the last one. Lines, 9. Extent in ślokas, 625. Character, Nāgara. Appearance, fresh. Complete.

It represents an incomplete copy of the edition published in litho by the Benares Sanskrit Press (Benares, 1921 Saṃvat). It was composed in 1910 Saṃvat (1854 A.D.). It seeks to refute the authority of the Tantras, specially those dealing with Kaula rites. It quotes from and refers to various Tantra and Purāṇa works. There is one reference to Hariharānanda (Fol. 6A).

Beginning :—

नत्वा श्रीगणनाथपादकमलं प्रत्यूहकक्षानलं ।
मार्त्तण्डं भवनेशपादयुगलं देव्यङ्घ्रिपद्मावनं ॥
... ...
विप्रव्रातवनापहेषु सततं वर्णाश्रमालानकं
भंक्ता मत्तमदेन वाममतितः कौलाख्यदुर्दन्तिषु ।
धर्मस्थापककाशिकापुरवसद्विद्वद्वरैः प्रेरितः
कृष्णानन्दयतिः करोति सुदृढं शार्दूलविक्रीडितं ॥

End :—

रन्ध्रचन्द्राङ्कचन्द्रेऽब्दे भावाख्ये विक्रमाद् गते ।
आषाढासितपञ्चम्यां काशिकायामिदं कृतम् ॥

Colophon :—

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीमत्कैलासाचलयति-
वर्य्यप्रियशिष्यश्रीकृष्णानन्दाचलनिर्म्मितं कौलगजमर्द्दनम् समाप्तम् ।

Anonymous.

6448.

11323. [योगिनीपूजा । *Yoginīpūjā.*]

Substance, country-made paper. 6 × 2¼ inches. Folia, one long sheet of paper with 21 folds. Lines, 5. Extent in ślokas, 100. Character, Newari. Date, 796 N.S. Appearance, old. Complete.

Colophon:—

इति श्रीयोगाम्बर-समता-चौषठियोगिनीपूजाविधिः समाप्तः ।

Post-colophon Statement:—

शुभ । संवत् ७६६ । चैत्रशुक्लाष्टम्यां आदित्यवार संपूर्णमिति ।
शुभ ।

This contains चतुःषष्ठियोगिनीपूजा and महाबलिवाक्य। There is only one colophon.

6449.

11327. [*Yoginīpūjā.*]

Substance, country-made paper. 7¾ × 3½ inches. Folia, one long sheet with 12 folds. Lines, 6. Extent in ślokas, 70. Character, Newari. Appearance, fresh. Complete.

This contains directions for शिवाबलि, मातृपूजा, चतुःषष्ठि-योगिनीपूजाबलि, etc.

6450.

10721. **आनन्दमयीपूजा ।** *Ānandamayīpūjā.*

Substance, country-made paper. 12¼ × 3½ inches. Folia, 13. Lines, 5. Character, Bengali. Appearance, old and worn out. Incomplete at the end.

It deals with the details of the Kaula form of worship. It quotes from the following works:—

रुद्रयामल (Fol. 5A), लिङ्गागम (5B), यामल (6B), कुलार्णव and कुलसार (7B).

Beginning:—

ॐ परदेवतायै नमः ।

हालां पिबन् दीक्षितमन्दिरेषु
स्वपन् निशायां गणिकागृहेषु ।

गृहे गृहे भोजनमेव कुर्व्वन्
संभ्रम्यते साधकचक्रवर्त्ती ॥
अथानन्दमयीं पूजां वक्ष्यामि गुप्ततान्त्रिकीं ।
यां ज्ञात्वा शिवसायुज्यं लभते साधकोत्तमः ॥
गुप्तन्तु प्रकटं कृत्वा विनश्यति च साधकः ।
प्रकटे सिद्धिहानिः स्यात् गुप्ते सिद्धिर्न संशयः ॥
निजसाधकमध्ये तु न गोप्तव्यं कदाचन ।
गुप्ते च सिद्धिहानिः स्यात् प्रकाशे सिद्धिमालभेत् ॥

6451.

3664. कुलपूजाविधिः । *Kulapūjāvidhi.*

Substance, country-made paper. 15×4½ inches. Folia, 4. Lines, 9. Extent in ślokas, 80. Character, Bengali. Appearance, discoloured. Complete (?).

It lays down the procedure of worship without mentioning any particular deity. The procedure differs very little from the ordinary form of worship.

SHORT LIST OF BIBLIOGRAPHICAL WORKS RELATING TO SANSKRIT AND ALLIED LITERATURES PUBLISHED BY THE ROYAL ASIATIC SOCIETY OF BENGAL

1. **A Catalogue of Palm-Leaf and Selected Paper** Manuscripts belonging to the Durbar Library, Nepal,
   Vol. 1. By H. P. Shāstri. With a Historical Introduction by C. Bendall, 1905. (Issued as an extra No. to the Notices of Sans. MSS.) .. Rs. 3-0-0
   Vol. 2. By H. P. Shāstri, 1915 .. .. Rs. 3-0-0
2. **Descriptive Catalogue of Sanskrit MSS. in the** Library of the Asiatic Society of Bengal. Part I. Grammar. By R. L. Mitra, 1877.
   X, 172, 58. Boards .. .. .. Rs. 4-0-0
3. **The Sanskrit Buddhist Literature of Nepal.** By R. L. Mitra, 1882 .. .. Rs. 5-0-0
4. **Report on the Search of Sanskrit Manuscripts.** By H. P. Shāstri. fol.
   Report for 1895 to 1900, 1901 .. .. Rs. 0-8-0
   Report for 1901/2 to 1905/6, 1905 .. .. Rs. 0-8-0
   Report for 1906/7 to 1910/11, 1911 .. .. Rs. 0-8-0
5. **Notices of Sanskrit Manuscripts.** By R. L. Mitra and H. P. Shāstri.
   [First Series] Vols. I–XI, 1870–1895.
   [Second Series] Vols. I–IV, 1898–1911.
   Issued in 34 parts at varying prices.
6. **An alphabetical List of Manuscripts noticed by** the late Raja Rajendralala Mitra. By H. P. Shāstri, 1895. (Issued as Vol. XI of the Notices of Sans. MSS.) (Available only in complete sets of Notices of Sans. MSS.)
7. **Catalogue of Inscriptions and Copper-plates in** the collection of the Asiatic Society of Bengal. By Rakhal Das Banerjee, 1910.
   (Reprinted from J.P.A.S.B., VI, 9, 1910) .. Rs. 0-6-0
8. **An Alphabetical List of Jaina Manuscripts belonging** to Government in the Oriental Library of the Asiatic Society of Bengal. Compiled by Kunjavihari Nyāyabhūṣaṇa, 1908. J.P.A.S.B., IV, 8, 1908 .. Rs. 1-8-0
9. **Catalogue of Printed Books and Manuscripts in** Sanskrit belonging to the Oriental Library of the Asiatic Society of Bengal. Fasc. 1–4, 1904 .. Rs. 8-0-0
10. **Preliminary Report on the Operation in Search of** MSS. of Bardic Chronicles. By H. P. Shāstri. fol., pp. 52, 1913 .. .. Rs. 1-8-0
11. **Bardic and Historical Survey of Rajputana.** A Descriptive Catalogue of Bardic and Historical Manuscripts. By L. P. Tessitori.
    Sec. I. Prose Chronicles, pt. 1 (Jodhpur State), 1917 Rs. 1-4-0
    Do. do. pt. 2 (Bikaner State), 1918 Rs. 1-4-0
    Sec. II. Bardic Poetry, pt. 1 (Bikaner State), 1918 Rs. 1-4-0
12. **A List of Kharoṣṭhī Inscriptions.** By N. G. Majumdar .. .. Rs. 1-2-0
    (From Journal and Proceedings, A.S.B., Vol. XX, No. 1, 1924.)

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF THE SANSKRIT MANUSCRIPTS IN THE COLLECTIONS OF THE ROYAL ASIATIC SOCIETY OF BENGAL

BY

MAHĀMAHOPĀDHYĀYA HARAPRASĀDA SHĀSTRI,
C.I.E., M.A., D.Litt., F.A.S.B.

VOLUME I. BUDDHIST MANUSCRIPTS.
Pp. x, 200. Nos. 1-119. (Published 1917) .. Price Rs. 3-0-0

VOLUME II. VEDA.
Pp. xii, 201-1455. Nos. 120-1845A. (Published 1923) .. .. Price Rs. 17-8-0

VOLUME III. SMṚTI.
Pp. lxxvi, 1-1066. Nos. 1846-3077. (Published 1925) .. .. Price Rs. 15-0-0

VOLUME IV. HISTORY AND GEOGRAPHY.
Pp. xiii, 1-126. Nos. 3078-3132. (Published 1923) Price Rs. 2-8-0

VOLUME V. PURĀṆA.
Pp. ccxxx, 1-898. Nos. 3133-4212. (Published 1928) .. .. Price Rs. 15-0-0

VOLUME VI. VYĀKARAṆA.
Pp. cccxl, x, 1-522. Nos. 4213-4944. (Published 1931) .. .. Price Rs. 12-8-0

VOLUME VII. KĀVYA.
Pp. xx, 1-653. Nos. 4945-5803. (Published 1934) .. .. Price Rs. 10-0-0

VOLUME VIII. TANTRA.
Pp. iv, 1-608. Nos. 5804-6451. Part I. (Published 1939) .. .. Price Rs. 8-12-0
Nos. 6452- . Part II. In the Press.

THE MS. OF THE FOLLOWING VOLUMES HAS BEEN PREPARED AND IS TO BE PRINTED AS PREVIOUS VOLUMES ARE ISSUED.

Volume IX. Philosophy.

Volume X. Jyotiṣa.

Volume XI. Jaina.

Volume XII. Vernacular.

Volume XIII. Vaidyaka.

Volume XIV. Miscellaneous.

Volume XV. Addenda, Supplement.

MSS - Tantra